GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2025

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 2 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2022/55022 14.01.2025
AHMET KARA VE DİĞERLERİ

002 2022/77806 14.01.2025
MEHMET PİRİ TEPEALAN

003 2022/106078 14.01.2025
ERCAN DEĞİRMENCİ

004 2023/39209 14.01.2025
ALPASLAN KAYA VE DİĞERLERİ

005 2023/43890 14.01.2025
SEYDA CAN YILMAZ VE DİĞERLERİ

006 2023/74892 14.01.2025
EMİN ÇEVİREN

007 2023/90954 14.01.2025
ORHUN ENSARİ VE DİĞERLERİ

008 2023/91713 14.01.2025
BÜLENT RIFKI KILAVUZOĞLU VE DİĞERLERİ

009 2019/25127 15.01.2025
K.Ö.

010 2019/28038 15.01.2025
ERHAN CANİKOĞLU

011 2019/35402 15.01.2025
YUSUF YİĞİT

012 2020/439 15.01.2025
TOLGA DOĞAN

013 2020/1546 15.01.2025
MUHSİN ARAS

014 2020/5297 15.01.2025
İ.Y.

015 2020/17505 15.01.2025
ERCAN YILDIZ

016 2020/18170 15.01.2025
TALHA ALTINTOP

017 2020/30378 15.01.2025
FUAT DEMİR VE HASAN DEMİR

İçindekiler - devam

018 2020/31683 15.01.2025
MTY DELTA DENİZCİLİK İÇ VE DIŞ TİCARET A.Ş.

019 2021/3814 15.01.2025
ZOUZAN HAMDO

020 2021/13476 15.01.2025
ERGÜL KARBADAĞ

021 2021/21874 15.01.2025
EDA ÖZGÜL OLGUN

022 2021/27536 15.01.2025
ONUR ŞAHİN

023 2021/30683 15.01.2025
OMAR TALIB MOHAMMED AL-HALBOOSI

024 2021/34557 15.01.2025
MEHMET GENÇOĞLU

025 2021/35719 15.01.2025
HURİYE ÖCAL

026 2021/37507 15.01.2025
İLKER AŞKIN

027 2021/43521 15.01.2025
UĞUR ÖZÇİFTÇİ

028 2021/49245 15.01.2025
ETİLER MADENCİLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

029 2021/53409 15.01.2025
FERİDUN OSMANAĞAOĞLU VE DİĞERLERİ

030 2021/60087 15.01.2025
ESRA ERİNÇ VE LÜTFİYE ASLI ERİNÇ

031 2021/65504 15.01.2025
NAZİF YÜCEL

032 2022/37661 15.01.2025
MEHMET ACAR VE DİĞERLERİ

033 2022/66356 15.01.2025
ETHEM KUT

034 2022/82213 15.01.2025
MERVE DABANLI VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

035 2022/83488 15.01.2025
MEVHİBE CANAN ARIN

036 2022/94327 15.01.2025
MEHMET SİRAÇ ÇETİN VE DİĞERLERİ

037 2022/95767 15.01.2025
ILARIA ALESSANDRA

038 2023/99 15.01.2025
ALİM GERÇEL VE DİĞERLERİ

039 2023/7460 15.01.2025
HURŞİT AKBAŞ

040 2023/10430 15.01.2025
ABDULLAH ÇELİK

041 2023/12433 15.01.2025
ELYASA ATAMAN VE DİĞERLERİ

042 2023/15309 15.01.2025
ALİRİZA KARAKAŞ VE MEHMET ŞAKİR KARAKAŞ

043 2023/20783 15.01.2025
OSMAN ESEN

044 2023/31818 15.01.2025
M.T.

045 2023/60985 15.01.2025
KENAN ÇELİK

046 2023/81089 15.01.2025
MUĞDAT GÜNDOĞDU

047 2023/98477 15.01.2025
CÜNEYT KONURALP

048 2022/78623 17.01.2025
HÜSNÜ EŞİN

049 2019/16688 21.01.2025
CENGAVER AYKUL

050 2019/42903 21.01.2025
HALİL PALALI

051 2020/16935 21.01.2025
MEHMET ÖZBEY

İçindekiler - devam

052 2020/31980 21.01.2025
LEVENT ŞAHİN

053 2020/35490 21.01.2025
SERKANT ACAR

054 2021/876 21.01.2025
YUNUS DEMİRÖRS

055 2021/1399 21.01.2025
HASAN CEYHAN

056 2021/2548 21.01.2025
AYŞE CENGİZ VE MEHMET AYDIN

057 2021/3631 21.01.2025
MUSTAFA KAHRAMAN (2)

058 2021/5404 21.01.2025
HASAN BİÇER

059 2021/5438 21.01.2025
HASAN ÖZTÜRK

060 2021/35995 21.01.2025
ÇİĞDEM SERİN

061 2021/38395 21.01.2025
PARHAT HALMURADOW

062 2021/40906 21.01.2025
MEHMET EMİN ASLAN

063 2021/46161 21.01.2025
RECEP ÖZTAŞ (2)

064 2021/57216 21.01.2025
NURSEL TANRIVERDİ (2)

065 2021/61545 21.01.2025
ERHAN ÇAHA (2)

066 2021/63593 21.01.2025
SERVAN KAYA (2)

067 2021/64154 21.01.2025
AVRUPA ÖZEL SAĞLIK HİZMETLERİ TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

068 2022/24361 21.01.2025
SAVAŞ TEMEL

İçindekiler - devam

069 2022/42571 21.01.2025
HAVVA ÇELİK

070 2022/63179 21.01.2025
SONGÜL KAPANCI

071 2022/71895 21.01.2025
ABDÜL HABİB OSMANİ

072 2022/99730 21.01.2025
MEHMET KARAKAYA

073 2022/103487 21.01.2025
MUSTAFA UBEYDULLAH AYDIN

074 2019/3908 22.01.2025
EREN KÜRKLÜ

075 2019/7665 22.01.2025
ABDULCELİL KESKİN

076 2020/7124 22.01.2025
CEM EREN

077 2020/7126 22.01.2025
REMZİ ALLIKAN

078 2020/12751 22.01.2025
AYFER GÜNDOĞAN VE DİĞERLERİ

079 2020/23212 22.01.2025
HAKAN KATIRCIO

080 2020/24122 22.01.2025
YUNUS USLUER VE DİĞERLERİ

081 2020/25514 22.01.2025
NECİP YILMAZ

082 2020/25944 22.01.2025
NİYAZİ KILIÇ

083 2020/26124 22.01.2025
YAĞMUR DÖNMEZ VE DİĞERLERİ

084 2020/31474 22.01.2025
KENAN ÖZDEMİR

085 2020/36095 22.01.2025
YAŞAR AL

İçindekiler - devam

086 2020/40003 22.01.2025
FAHRİ AZBAY

087 2021/8087 22.01.2025
ALİ YILDIZ

088 2021/12031 22.01.2025
ESME AKAR VE DİĞERLERİ

089 2021/12619 22.01.2025
OMAR TALIB MOHAMMED AL-HALBOOSI

090 2021/14882 22.01.2025
YÜKSEL GÖNÜLTAŞ

091 2021/23501 22.01.2025
VEYSAL KÖR

092 2021/27610 22.01.2025
BEDRETTİN ABDULLAH YALÇINKAYA VE DİĞERLERİ

093 2021/36984 22.01.2025
ENVER KARABEY

094 2021/42046 22.01.2025
AYTEN TİKİT

095 2021/45041 22.01.2025
B.E.

096 2021/47810 22.01.2025
NUREDDİN ŞİMŞEK

097 2021/50715 22.01.2025
KEVSER PERSAK VE DİĞERLERİ

098 2021/51671 22.01.2025
GÜLAY GİRGİN

099 2021/52618 22.01.2025
HAKAN İNCİ

100 2021/53945 22.01.2025
MUHARREM ŞAHİN

AHMET KARA VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/55022 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/55022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET KARA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/55022)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Ahmet KARA

2. Emine Meltem KARA

3. Fatma Memduha ÖZARAR

Vekili : Av. Kasım YAVUZYİĞİT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu kurumlarından olan alacağın değer kaybına uğratılması (veya uğratılarak ödenmesi) nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular, nihai hükmü 29/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 16/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon 23/5/2024 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, kamu kurumlarından olan çeşitli para alacaklarının enflasyon

karşısında değer kaybına uğratılmasına (veya uğratılarak ödenmesine) ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamu makamlarından olan alacakların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının (veya uğratılarak ödenmesinin) başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş., B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa, B. No: 2013/6880, 23/3/2016; Yıldız Korkut, B. No: 2016/8532, 9/5/2019; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay, B. No: 2015/4812, 7/2/2019).

3. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karasu 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/375, K.2020/98) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664.10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET PİRİ TEPEALAN

B. No: 2022/77806 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/77806

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET PİRİ TEPEALAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/77806)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Mehmet Piri TEPEALAN

Vekili : Av. Sedat GÖR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırmasız el atılması, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ile yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu vekili, nihai kararı 21/4/2021 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) kararı okumak suretiyle öğrenmiştir. Başvuru, yargılama süreci kesinleştikten sonra yargı kararının icra süreci devam ederken 15/4/2022 tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Tazminatının Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz

(B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Şikâyeti Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Başvurucu vekili nihai kararı 21/4/2021 tarihinde öğrenmiş olmasına rağmen kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 15/4/2022 tarihinde yapılmıştır. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (benzer yöndeki kararlar için bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 27; Erendiz Önal, B. No: 2014/1133, 30/6/2014, §§ 24-34).

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

6. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 6216 sayılı Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden

yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Espiye Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/496) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN DEĞİRMENCİ

B. No: 2022/106078 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/106078

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN DEĞİRMENCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/106078)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Ercan DEĞİRMENCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklu olarak yargılanan sanığın resen görevlendirilen müdafi ile ceza infaz kurumunda görüşememesi nedeniyle müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ordu Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle Y.Ç. hakkında soruşturma başlatmıştır. Söz konusu şahsın 2/6/2017 tarihli ifadesinde etkin pişmanlık hükümleri kapsamında ifade verdiği ve başvurucu hakkında birtakım beyanlarda bulunduğu görülmüştür.

3. Bunun üzerine Başsavcılık, FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesi üzerine başvurucu hakkında da 7/6/2017 tarihinde soruşturma başlatmış ve Başsavcılığın kararı ile başvurucunun gözaltına alınması talimatı vermiştir.

4. Başvurucunun tüm aramalara rağmen bulunamaması üzerine 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 98. maddesi uyarınca Ordu 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 9/6/2017 tarihinde yakalama kararı verilmiştir.

5. Başvurucu, Kars/Kağızman'da 22/8/2020 tarihinde yakalanmış ve gözaltına alınmıştır.

İfadesi alınmadan önce talebi üzerine başvurucu resen görevlendirilen Av. M.A.B. ile bir görüşme yapmıştır. Başvurucunun şüpheli sıfatıyla ilk ifadesi yine Av. M.A.B. eşliğinde, Ordu Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Başkanlığı Şube Müdürlüğünde 25/8/2020 tarihinde alınmıştır. Başvurucu, etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediğini belirtmiş ve buna göre ifade vermiştir. Başvurucu, Başsavcılık nezdinde de müdafii eşliğinde benzer şekilde ifade verdikten sonra tutuklamaya sevk edilmiştir. Başvurucu, Sulh Ceza Hâkimliğindeki sorgusu sırasında kolluktaki ve Başsavcılıktaki ifadelerini aynen tekrar ettiğini belirtmiştir. Başvurucu müdafii Av. M.A.B., başvurucunun aşamalardaki ifadelerinin dikkate alınması suretiyle adli kontrol tedbiri ile başvurucunun tahliyesini talep etmiştir. Ordu 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 26/8/2020 tarihli kararıyla başvurucu, tutuklanmış; Ordu E tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuştur.

6. Başvurucu hakkında silahlı terör örgütü üyesi olduğu iddiasıyla 8/9/2020 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. Ordu 2. Ağır Ceza Mahkemesince iddianamenin kabulüne karar verilmiştir. Bununla birlikte tensip zaptıyla 15/9/2020 tarihinde yetkisizlik kararı verilmiştir. Yetkisizlik kararına itiraz edilmemesi üzerine dosya Kars Nöbetçi Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir.

7. Kars 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tensip zaptıyla başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına, pandemi süreci ve defter yoğunluğu nedeniyle duruşmanın 2/12/2020 tarihine bırakılmasına; diğer hususların yanı sıra müdafii olmadığı takdirde başvurucuya Kars Barosu Başkanlığınca zorunlu müdafi atama işleminin yapılmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu; pandeminin olması ve seyahat kısıtlaması nedeniyle görüştüğü avukatların yüksek ücret talep ettiğini, maddi durumunun iyi olmadığını, dosyanın Ordu Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesini ve kendisine barodan müdafi görevlendirilmesini 30/11/2020 tarihli dilekçeyle Mahkemeden talep etmiştir.

9. Başvurucu 2/12/2020 tarihli birinci celseye Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla katılmıştır. Başvurucu müdafii olarak Kars Barosu avukatlarından S.A. atanmış ve duruşmada hazır bulunmuştur. Başvurucunun savunması alınırken ve celse devam ederken etkin pişmanlık hükümleri konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olmaması nedeniyle müdafii tarafından etkin pişmanlık hükümleri ile ilgili olarak kendisine kısa bir açıklama yapıldığı SEGBİS Çözümleme Tutanağı'ndan anlaşılmaktadır. Başvurucu, bir suç işlemediğini belirterek etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istememiştir. Başvurucunun savunmasından sonra tanıklar dinlenmiş ve Cumhuriyet Savcısı tarafından esas hakkında mütalaa sunulmuştur. Celse sonunda başvurucu müdafiinin talebi üzerine savunma için süre verilmiştir.

10. Başvurucu, ikinci celse öncesi Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla savunma dilekçesi sunmakla birlikte SEGBİS Çözümleme Tutanağı'nın kendisine gönderilmesini talep etmiştir. Dosyaya yeni giren belgeler de olması nedeniyle başvurucunun savunma yapabilmesi için duruşma bir kez daha ertelenmiştir. Bu kapsamda başvurucunun ceza infaz kurumunda bilgisayar ortamında inceleme yapabilmesi için gerekli imkânının tanınması Mahkemece Ceza İnfaz Kurumundan istenmiştir.

11. Başvurucu, tutuksuz olarak yargılanmak istediğine dair 6/4/2021 tarihli dilekçesinde diğer hususların yanı sıra avukatıyla görüşme imkânı olmadığını, ailesinin kendisine muhtaç olduğunu ve Ordu'ya getirilme sebebini anlayamadığını belirtmiştir. Başvurucunun tahliye talebi aynı gün reddedilmiştir.

12. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla 12/4/2021 tarihinde yazılı olarak savunma dilekçesi sunmuş; 13/4/2021 tarihli üçüncü ve son celseye yine SEGBİS aracılığıyla katılmıştır. Başvurucu müdafii Av. S.A. duruşmada hazır bulunmuştur. Duruşmada Cumhuriyet Savcısının esas hakkındaki mütalaasını sunmasından sonra başvurucu, etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanma talebinin olduğunu belirtmiştir. Başvurucu müdafii de benzer şekilde başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden yararlandırılmasını talep etmiş, müvekkilinin aşırı stres altında olduğunu ifade ederek celse sırasında verdiği tutarsız ifadelerin dikkate alınmamasını istemiştir.

13. Duruşma sonunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve başvurucunun tutukluluk hâlinin hükmen devamına karar vermiştir. Mahkûmiyette tanık beyanları, başvurucunun ikrar içeren beyanları, inceleme raporları, ByLock raporları ve dosya kapsamındaki deliller bir bütün olarak dikkate alınmıştır. Bu kapsamda başvurucunun 2009-2016 yılları arasında Ordu'da FETÖ/PDY'nin hiyerarşisi içinde ev abisi, bölge talebe mesulü, üniversite mesulü, kredi yurtlar mesulü ve FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanması içinde faaliyet yürüten askerlerin sohbet hocası olarak görev aldığı dikkate alınmıştır. Ayrıca kendi adına kayıtlı ve başkaları üzerine kayıtlı hatlar üzerinden FETÖ/PDY'nin kriptolu haberleşme programı olan ByLock iletişim sistemini kullandığı, 2016 yılından sonraki süreçte de gizlilik içinde örgütle organik bağını devam ettirdiği hususları gözönüne alınmıştır. Başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanamaması soruşturmadaki ikrar içeren beyanlarından kovuşturma esnasında dönmesine dayanmaktadır.

14. Başvurucu; istinaf dilekçesinde ve ek beyanında diğer hususların yanı sıra avukatıyla görüşemediğini, avukatını ilk kez duruşma sırasında gördüğünü, haklarının ne olduğunu bilmediğini ve hukuk bilgisinin normal vatandaş kadar olduğunu beyan etmiştir.

15. Başvurucu müdafii 23/6/2021 tarihli dilekçede bir kamu kurumunda avukat olarak göreve başladığını belirterek artık görevini yerine getiremeyeceğini belirtmiş ve yeni bir avukat atanmasını yerel mahkemeden talep etmiştir. Başvurucu da barodan müdafi atanmasını Kars Ağır Ceza Mahkemesinden 18/10/2021 tarihinde talep etmiştir.

16. Başvurucunun istinaf talebi, Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Ceza Dairesi tarafından 4/10/2021 tarihinde esastan reddedilmiştir. Dairenin talebi üzerine Erzurum Barosundan Av. A.O.Ö. 20/10/2021 tarihinde müdafi olarak atanmıştır. İstinaf talebinin reddi kararı, başvurucu müdafii A.O.Ö.ye aynı gün elektronik tebligat ile tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu ve başvurucu müdafii temyiz talebinde bulunmuştur. Başvurucu; temyiz dilekçesinde diğer hususların yanı sıra avukatıyla görüşemediğini, söylediklerinin yanlış anlaşıldığını, baro avukatının dosyaya vâkıf olmadan ve kendisiyle görüşmeden savunma yaptığını, üyesi olmadığı bir örgütün suçlusu olduğu yönünde beyanda bulunduğunu, bunun üzerine Mahkeme Başkanı'nın tutum ve davranışının gözle görülür şekilde değiştiğini beyan etmiştir. Temyiz incelemesi sonucunda Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 3/10/2022 tarihli kararıyla hükmün onanmasına karar verilmiştir.

18. Başvurucu, nihai hükmü 6/12/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, müdafi yardımından yararlanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

20. Anayasa Mahkemesi ilgili ceza infaz kurumundan yargılama sırasında başvurucunun avukatıyla bir görüşme yapıp yapmadığına dair bilgi ve belge istemiştir. Ordu E tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun 22/2/2024 tarihli yazısından başvurucunun yargılama sırasında resen görevlendirilen müdafi ile herhangi bir şekilde görüşme yapmadığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte başvurucunun Ordu Barosu avukatlarından H.H.K. ile 11/11/2020 tarihinde, soruşturma esnasında zorunlu müdafii olan Av. M.A.B. ile de 8/9/2020 tarihinde tutulduğu ceza infaz kurumunda birer görüşme yaptığı görülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

21. Başvurucu; gözaltına alınarak Ordu'ya getirildiğini, gözaltı işlemleri sırasında kendisine kötü muamelede bulunulduğunu, yetkisizlik kararı sonrası Kars Barosundan atanan avukatla görüşme yapabilmesinin imkânsız hâle getirildiğini, mesafenin uzak olması, maddi imkânsızlığı ve pandemi sürecindeki kısıtlamalardan dolayı avukat tutamadığını belirtmiştir. Yargılama boyunca Kars Barosundan atanan avukatla hiçbir şekilde görüştürülmediğini, SEGBİS aracılığı ile kendisini ilk kez duruşma esnasında gördüğünü, yargılama sırasında soruşturmadaki ifadeleri ile ilgili açıklama yapmak istediği hâlde izin verilmediğini, karar duruşması öncesi suçlu olduğu yönünde avukatının beyanda bulunduğunu, bu nedenle heyetin kanaatini değiştirerek alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle kendisine ceza verdiğini iddia etmiştir.

22. Bakanlık görüşünde, başvurucunun gözaltında kaldığı süre içinde üç defa müdafii ile görüşme yaptığı, Ordu E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda barındırıldığı süre içinde iki farklı müdafi ile toplam iki defa görüşme yaptığı, tüm kovuşturma sürecinde müdafi ile temsil edildiği, yargılamanın ilk celsesinden itibaren hüküm tarihine kadar müdafi yardımından yararlandığı belirtilmiştir. Başvurucunun tutuklu bulunduğu süreçte tüm duruşmalara katıldığı, yine avukatı S.A.nın da tüm yargılama sürecine katıldığı belirtilmiştir. Başvurucu ve müdafi S.A.nın tüm yargılama sürecinde ortaya konulan delillerden haberdar olarak savunmalarını sunduğu ve kanun yoluna başvurduğu ve somut olayın koşullarının dikkate alınması gerektiği açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında benzer şekilde şikâyetlerini yinelemiştir.

23. Başvuru, müdafi yardımından yararlanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Anayasa Mahkemesi Yusuf Karakuş ve diğerleri (B. No: 2014/12002, 8/12/2016) kararında müdafi yardımından yararlanma hakkı ile ilgili ilkeleri ve anayasal temelleri belirlemiştir. Buna göre savunma hakkının etkin bir şekilde kullanma imkânını sağlayan müdafi yardımından yararlanma hakkı aynı zamanda adil yargılanma hakkının diğer bir unsuru olan silahların eşitliği ilkesinin de gereğidir. Diğer bir ifadeyle müdafi yardımından yararlanma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ilkesine işlerlik kazandırmaktadır (Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 74). Müdafi yardımından yararlanma hakkı bakımından önemli olan -yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında- şüphelinin/sanığın müdafi yardımından etkili biçimde yararlanmış olmasıdır ancak avukata erişim yönünden getirilen kısıtlama yargılamanın sonraki aşamalarında telafi edilmiş ise savunma hakkı ihlal edilmiş sayılmaz (Yusuf Karakuş ve diğerleri, § 78).

26. Sanığın maddi imkânsızlık nedeniyle müdafi seçebilecek durumda olmadığını beyan etmesi üzerine Mahkeme, resen müdafi görevlendirmiştir. Bu görevlendirmenin amacı yargılamanın sona erdirilebilmesi için kanuni düzenlemeler uyarınca gerekli koşulların karşılanması değildir. Müdafi görevlendirilmesinin amacı, şüphelinin/sanığın savunma haklarını etkili şekilde kullanmasını güvence altına almaktır. Şüphelinin/sanığın hukuki donanıma sahip iddia makamı karşısında dezavantajlı bir konumda bulunmadan etkili bir savunma yapabilmesi müdafinin hukuki yardımından gerçek anlamda yararlanabilmesi ile mümkündür. Bu kapsamda müdafi görevlendirilmesi müdafi yardımından yararlanma hakkını şeklen değil somut ve etkili şekilde sağlayabilecek nitelikte olmalıdır (Emre Kunt [GK], B. No: 2019/5577, 8/3/2023, § 64).

27. Başvurucu, hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği şüphesiyle başlatılan soruşturma kapsamında Kars'ta yakalandıktan sonra 5271 sayılı Kanun'un 94. maddesi doğrultusunda başvurucunun Ordu'ya götürülmesi gerekmiştir. Başvurucunun buradaki ifadeleri resen görevlendirilen müdafi eşliğinde alınmıştır. Başvurucu, bu aşamada etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediğini belirterek ikrar niteliğinde beyanlarda bulunmuş ve bunun üzerine tutuklanmıştır. Başvurucu, tutuklandıktan sonra Ordu E tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna konulmuştur. Yetkisizlik kararı sonrası Kars'ta yürütülen yargılamadaki celselere başvurucu, SEGBİS aracılığıyla katılmış; duruşma öncesi talebi de gözetilerek kendisine müdafi tayin edilmesi gerekmiş ve 5271 sayılı Kanun'un 150. maddesi kapsamında Kars Barosundan bir müdafi atanmıştır.

28. Kovuşturma evresinde başvurucu ile kendisine resen atanan müdafi birbirine uzak illerdedir. Ceza İnfaz Kurumundan istenen bilgi ve belgelere göre başvurucu ile Kars Barosu tarafından atanan müdafi daha önce bir görüşme yapmamıştır. Nitekim Mahkeme Başkanı'nın sorduğu sorular karşısında başvurucu müdafiinin etkin pişmanlık kurumunun ne olduğuna ilişkin olarak başvurucuya birtakım açıklamalar yaptığı SEGBİS Çözümleme Tutanağı'ndan anlaşılmaktadır. Başvurucu da müdafiinin bu açıklamalarından sonra suç işlemediğini belirtmiş ve etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istemediğini ifade etmiştir. Başvurucu, daha önce hâkim huzurunda verdiği ifadelerden ilk olarak bu aşamada dönmüş ancak karar öncesindeki son celsede etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediğini tekrar dile getirmiştir. Başvurucu müdafii son celsede "müvekkilin öncelikle beraatini, aksi bir kanaat olduğu takdirde lehe hükümlerin uygulanarak alt sınırdan ceza verilmesini" talep etmiştir.

29. Başvurucu, kovuşturma esnasında barodan atanan müdafii ile hiçbir şekilde görüşemediğini dile getirmiştir. Mahkeme, başvurucunun talebine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmamış; yargılamaya Kars Barosu tarafından müdafi olarak görevlendirilen S.A.nın katılımı ile devam etmiştir.

30. Somut olayda Mahkeme, başvurucunun tutuklu bulunduğu yerin barosundan müdafi atanması talebine ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmadığı gibi başvurucu ile müdafinin farklı yerlerde bulunmasının savunma açısından doğurduğu zorluğun ortadan kaldırılmasına yönelik alternatif bir yönteme de başvurmamıştır. Bu kapsamda başvurucunun tüm savunmalarının SEGBİS vasıtasıyla katıldığı oturumlarda alındığı gözönünde bulundurulmalıdır. Dahası Mahkemenin duruşmaya katılımı SEGBİS vasıtasıyla sağlanan başvurucuya müdafi ile üçüncü bir şahsın gözetimi olmaksızın, bilgi alışverişinin gizliliğinin korunmasına yönelik tedbirler alınarak görüşme imkânı sunmadığı da duruşma tutanakları ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarından anlaşılmıştır. Bununla birlikte SEGBİS'in müdafiye şüpheli veya sanıkla mahrem bir biçimde iletişim kurma imkânı

sunmadığı da ifade edilmelidir.

31. Kovuşturma evresinde duruşma öncesi hukuki bir destek alamayan, dava dosyası içeriğindeki delillere ilişkin fikir alışverişi yapmak suretiyle savunmasını müdafii ile düzenleme imkânı bulamayan, bu kapsamda etkin pişmanlık kurumu hakkında yeterli bilgi sahibi olmayan başvurucunun daha önce ikrar niteliğindeki ifadelerinin tersine bir şekilde beyanda bulunması ve buna göre savunma yapması nazara alınarak etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanması uygun görülmemiştir. Bu kapsamda başvurucunun 8 yıl 1 ay 15 gün hapis cezası ile mahkûmiyetine karar verilmiştir. Temyiz başvuru dilekçesinde yargılama sürecinde ısrarla dile getirdiği taleplerine cevap verilmeyerek yok sayıldığını ifade eden başvurucunun müdafi ile görüşme imkânı bulamadan mahkûm edildiği yönündeki itirazına duruşmasız olarak yapılan istinaf ve temyiz kanun yolu incelemelerinde de cevap verilmemiştir. Dolayısıyla Mahkemenin yaklaşımı ile savunma açısından ortaya çıkan dezavantajlı durumun kanun yolu aşamasında da telafi edilmediği görülmüştür.

32. Somut olayda yargılamanın tamamında tutuklu bulunan ve müdafi seçebilecek maddi imkâna sahip olmayan başvurucuya müdafinin hukuki yardımından etkili bir şekilde yararlanma imkânı sağlanmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu koşullarda Mahkemece izlenen yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ile savunma için gerekli zaman ve kolaylıklardan yararlanma hakkının gereklerine uygun olmadığı, başvurucunun müdafi yardımından yararlanma hakkından kaynaklanan menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucu, ihlalin tespitiyle birlikte yeniden yargılama yapılmasını talep etmiştir. Ayrıca maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kars 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/298, K.2021/115) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALPASLAN KAYA VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/39209 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/39209

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALPASLAN KAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/39209)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : Alpaslan KAYA ve diğerleri [Bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı ve HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/39209 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2023/39209 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bahse konu iddialara ek olarak bir kısım başvurucu isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

9. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı

hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

10. Ayrıca itiraz mercileri genel olarak dosya üzerinden yeknesak şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden inceleme yapmak suretiyle karar vermiş; bahse konu kararlar, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığına ve bu sebeple de itirazın reddedildiğine ilişkin bir cümleden ibaret gerekçelerden oluşmuştur. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

11. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği; bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

12. Akabinde Anayasa Mahkemesi; HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 30/3/2005 tarihli ve 5560 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

13. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

15. Başvuruculara Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler

yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvurucuların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvurucuların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı ve Seyahat Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

16. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş ([2.B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç ([2.B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek ([1.B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca bir kısım başvurucunun haklarında yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel ([1.B.], B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

18. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 198).

19. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculara istinaf ve temyiz hakları olduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculara kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculaların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların ekli listede gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYDA CAN YILMAZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/43890 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/43890

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYDA CAN YILMAZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/43890)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : Seyda Can Yılmaz ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı ve HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/43890 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2023/43890 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıkların dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bahse konu iddialara ek olarak bir kısım başvurucu isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de olmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

9. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmüne ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir, ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle

getirdiği sonucuna varmış. Somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığını belirtmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

10. Ayrıca itiraz mercileri genel olarak dosya üzerinden yeknesak şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden inceleme yapmak suretiyle karar vermiş; bahse konu kararlar, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık olmadığına ve bu sebeple de itirazın reddedildiğine ilişkin bir cümleden ibaret gerekçelerden oluşmuştur. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

11. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

12. Akabinde Anayasa Mahkemesi; HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 30/3/2005 tarihli ve 5560 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceğini öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kuralları iptal etmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

13. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde, başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

15. Başvuruculara Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler

yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvurucuların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvurucuların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı ve Seyahat Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

16. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş ([2.B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç ([2.B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek ([1.B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca bir kısım başvurucunun haklarında yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel ([1.B.], B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

18. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 198).

19. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculara istinaf ve temyiz hakları olduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucuların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculara kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculaların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİN ÇEVİREN

B. No: 2023/74892 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/74892

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİN ÇEVİREN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/74892)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Emin ÇEVİREN

Vekili : Av. Aydın KÖŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ile yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırma Bedelinin Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına

ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

5. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Dursunbey Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/140) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

E.2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHUN ENSARİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/90954 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/90954

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHUN ENSARİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/90954)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : Orhun Ensari ve diğerleri [Bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı ve HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/90954 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve

inceleme 2023/90954 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıkların dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bahse konu iddialara ek olarak bir kısım başvurucu isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

9. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı

hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

10. Ayrıca itiraz mercileri genel olarak dosya üzerinden yeknesak şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden inceleme yapmak suretiyle karar vermiş; bahse konu kararlar ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığına ve bu sebeple de itirazın reddedildiğine ilişkin bir cümleden ibaret gerekçelerden oluşmuştur. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

11. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

12. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 30/3/2005 tarihli ve 5560 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

13. Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

15. Başvuruculaların Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler

yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde, yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvurucuların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvurucuların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı ve Seyahat Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

16. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvurucuların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş ([2.B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvurucuların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç ([2.B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek ([1.B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca bir kısım başvurucunun haklarında yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel ([1.B.], B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa’nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular, ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

18. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculara Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 198).

19. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculara istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvuruculara tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculara kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculaların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT RIFKI KILAVUZOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/91713 | Karar tarihi: 14.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/91713

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT RIFKI KILAVUZOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/91713)

Karar Tarihi: 14/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Bülent Rıfkı KILAVUZOĞLU

2. Dursun KILAVUZOĞLU

3. Gülsün ÇOBAN

4. Lutfi KARACA

5. Rafet KILAVUZOĞLU

6. Gülcan KILAVUZOĞLU

7. Müberra Hazal KILIÇ

8. Rafet Furkan KILAVUZOĞLU

Başvurucular Vekili : Av. İsmail GAZEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ile yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, yargılama kesinleştikten sonra ancak kamulaştırma bedelinin ödenmesi için başlatılan icra takip süreci devam ederken yapılmıştır. Başvurunun

kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırma Bedelinin Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmesi talebinde bulunmuşlardır.

5. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 2.Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/210) GÖNDERİLMESİNE,

D. 2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

K.Ö.

B. No: 2019/25127 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/25127

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

K.Ö. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/25127)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : K.Ö.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda kalabalık odada tutulma ve tutma koşulları nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen silahlı darbe teşebbüsü sonrasında terör örgütü (Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması) üyesi olduğu gerekçesiyle 1/10/2016 tarihinde tutuklanarak Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) yerleştirilmiştir. Başvurucu inceleme tarihi itibarıyla hükümlü sıfatıyla hâlen İnfaz Kurumunda bulunmaktadır.

3. Başvurucu, Kurumdaki bazı uygulamalar hakkında 30/10/2018 tarihinde İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. Bu kapsamda;

- Kaldığı tüm koğuşlarda mevcudun üzerinde mahpusla birlikte barındırıldığını, Kurumun genel kapasitesi 280 kişi olmasına rağmen Kurumda 900 kişiye kadar mahpus bulunabildiğini, 8-10 mahpus için tasarlanmış bu koğuşlarda değişik zaman dilimleri boyunca 20-25 mahpus kaldığını, özellikle kış aylarında hiç gün ışığından

faydalanamadığını,

- Kuruma yerleştirildiği ilk günden beri hiçbir idare ve gözlem kurulu kararının tarafına tebliğ edilmediğini, bu şekilde itiraz hakkının elinden alındığını,

- Kuruma yerleştirildiği ilk gün kendisine kirli bir battaniye verildiğini, bu battaniyenin hiç yıkanmadığını, hijyen açısından on beş günde bir yıkanması gereken nevresim takımlarının ise ayda bir yıkandığını,

- Öğünlerin karbonhidrat ağırlıklı, et porsiyonlarının ise çok yetersiz olduğunu, tabildot tepsilerinin mutfak kısmında değil koğuşlarda mahpuslar tarafından soğuk suyla elde yıkandığını ve yemek dağıtımının adil olarak yapılmadığını,

- Musluk suyunun içilemediğini, kantinden su satın almak zorunda kaldığını, Kurum idaresince taktırılan su arıtma cihazının çözüm olmadığını,

- Sabah saatlerinde ihtiyaç banyosu için sıcak su sağlanmadığını, gusül abdestinin dinî bir gereklilik olduğunu,

- Kurum berberinden yararlanamadığını, önce koridorda sandalye üzerinde, sonrasında ise koğuşta saç tıraşı olduğunu,

- Kültürel ve sportif faaliyetlerden faydalanamadığını ileri sürmüştür.

4. İnfaz Hâkimliği 28/12/2018 tarihinde Kurumca sağlanan suya dair analiz raporlarının bir suretinin başvurucuya tebliğ edilmesi, vaiz görüşmeleri de dâhil olmak üzere psikososyal faaliyetler ile sosyal ve kültürel faaliyetlerin mevzuat kapsamında gerçekleştirilmeye devam edilmesi, başvurucunun belirttiği tarih aralığında ziyaretine gelen yakınları ve avukatının isminin yer aldığı ziyaret kayıt evraklarının kendisine verilmesi taleplerinin kabulü ile diğer taleplerinin reddine, bir kısım talebi hususunda ise değerlendirme yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

5. Başvurucunun anılan karara itirazı Ağır Ceza Mahkemesinin 25/3/2019 tarihli kararıyla reddedilmiş, bu karar 9/7/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve başvurucu 18/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Anayasa Mahkemesince Kurumdan başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin ayrıntılı bilgi talep edilmesi ve Adalet Bakanlığından (Bakanlık) görüş istenmesi üzerine Kurumun gönderdiği yazılı cevaba ve Bakanlığın 3/6/2022 tarihli görüş yazısına göre;

- Başvurucu; 1/10/2016-25/8/2021 tarihleri arasında toplamda sekiz farklı koğuşta barındırılmıştır. Başvurucu 1/10/2016-7/10/2016 tarihleri arasında B Blok geçici koğuşta 16-19 kişiyle, 7/10/2016-11/11/2016 tarihleri arasında A Blok Atölye-2 koğuşunda 43-47 kişiyle, 11/11/2016-26/6/2018 tarihleri arasında A-5 koğuşunda 24 kişiyle, 26/6/2018-27/6/2018 tarihleri arasında B-2 koğuşunda 21-24 kişiyle, 27/6/2018-30/1/2019 tarihleri arasında B-5 koğuşunda 15-19 kişiyle, 30/1/2019-23/7/2019 tarihleri arasında B-4 koğuşunda 18-19 kişiyle, 23/7/2019-25/8/2021 tarihleri arasında A-10 koğuşunda 9-18 kişiyle kalmıştır. Başvurucu 25/8/2021 tarihinde yerleştirildiği A-17 koğuşunda ise cevabın yazılmış olduğu tarih itibarıyla 13 kişiyle kalmaktadır.

- Başvurucunun barındırıldığı geçici koğuşun büyüklüğü 40 m², havalandırma bahçesinin büyüklüğü ise 20 m²dir. Başvurucunun ikinci olarak barındırıldığı A Blok Atölye-2 No.lu koğuş ise toplamda 98 m²dir. Son olarak başvurucunun barındırıldığı diğer koğuşlar standart ölçülerde olup ortak yaşam alanı 35 m², yatakhane kısmı 35 m² ve havalandırma

bahçesi de 35 m²dir.

- Başvurucunun barındırıldığı geçici koğuşta iki, Atölye-2 koğuşunda dört ve koridor koğuşları olan (A-5, B-2, B-5, B-2, B-4 A-10 ve A-7) koğuşlarında ortak yaşam alanında bir, yatakhane kısmında üç olmak üzere toplam dört pencere vardır. Bu pencerelerin tamamı 140x126 cm boyutlarındadır. Pencerelerin dışında güvenlik açısından 5x5 cm boşlukları olan demir parmaklık bulunmakta; hükümlü ve tutuklular, bu pencereleri açmaları konusunda gece veya gündüz fark etmeksizin herhangi bir kısıtlamaya tabi tutulmamaktadır.

- Başvurucunun barındırıldığı geçici koğuşta ve Atölye-2'de yatakhane ve ortak yaşam alanı bir arada olup diğer koridor koğuşlarında ise yatakhane üst katta bulunmakta, başvurucu ile diğer hükümlü ve tutukluların uyumak dışında aktivitelerde bulunabileceği ortak yaşam alanı alt katta yer almaktadır.

- Kurumdaki oda ve koğuşlarda her hükümlü ve tutuklu için bir sandalye, bir elbise dolabı, ortak kullanılan dört masa, bir ranza, bir yatak, bir nevresim takımı, bir yastık ve bir battaniye temin edilerek kendilerine teslim edilmiştir.

- Kurumda mahpuslar geçici koğuş ile Atölye-2 No.lu koğuşlarda öğleden önce ve sonra birer saat olmak üzere, diğer koridor koğuşlarda ise yapılan sabah sayımından (saat 08.00) akşam sayımına (saat 18.00) kadar istedikleri zaman havalandırma bahçesinden faydalandırılmaktadır.

- Haftada üç gün her bir hükümlü ve tutuklu için günlük 50 lt sıcak su dağıtımı yapılmış ve bu sıcak su 11.00 ile 18.30 saatleri arasında kullandırılmıştır.

- Başvurucu, Kurumda barındırıldığı süre içinde sinema, sosyal/kültürel etkinlikler, serbest spor etkinlikleri, konferanslar ve manevi rehberlik hizmetleri gibi çeşitli faaliyetlere toplamda 27 defa katılmış; ayrıca mesleki teknik eğitim olarak arı yetiştiriciliği kursuna katılarak başarılı olmuştur. Başvurucu, Kurumda barındırıldığı süre içinde açık, kapalı ve avukat görüş hakkından faydalandırılmıştır.

- Kuruma sağlanan musluk suyunun içilebilir olup olmadığı hususunda iseKars İl Sağlık Müdürlüğü Halk Sağlığı Laboratuvarının 5/4/2022 tarihli analiz raporunda "Anılan Kurumdan alınan musluk suyu örneklerinin incelenmesi neticesinde çalışılan analizler yönünden 17/02/2005 tarih ve 25730 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmeliğe uygundur." ifadelerine yer verilmiştir.

7. Bu bilgiler ışığında başvurucunun hangi koğuşta kaç kişi ile ne kadar süre barındırıldığına ilişkin ayrıntılı durum aşağıdaki tabloda belirtilmiştir. Koğuşun ölçüleri Bakanlık tarafından bildirilen verilere dayanmaktadır. Koğuşun toplam boyutu koğuş içi sıhhi tesisler ve havalandırma alanları hariç tutularak hesaplanmıştır. Bunun yanında başvurucunun 7/10/2016-11/11/2016 tarihleri arasında barındırıldığı A Blok Atölye-2 No.lu koğuşun toplam alanı 98 m² olup bu koğuşun havalandırma alanının ölçüsü bilinmemektedir. Bu nedenle bu koğuşa ilişkin hesaplama toplam alan bilgisi üzerinden yapılmıştır.

Kişi Sayısı Kaldığı Tarih Aralığı Koğuşu Toplam Süre (gün) Kişisel Alan (m²)

16-19 1/10/2016-7/10/2016 B Blok geçici koğuş 6 2,5 - 2,15 m²

43-47 7/10/2016-11/11/2016 A Blok Atölye-2 koğuşu 35 2,27-2,08 m²

24 11/11/2016-26/6/2018 A-5 koğuşu 592 2,91 m²

21-24 26/6/2018-27/6/2018 B-2 koğuşu 1 3,3-2,91 m²

15-19 27/6/2018-30/1/2019 B-5 koğuşu 217 4,66-3,68 m²

18 -19 30/1/2019-23/7/2019 B-4 koğuşu 174 3,88-3,68 m²

9 - 18 23/7/2019-25/8/2021 A-10 koğuşu 764 7,77-3,88 m²

13 25/8/2021-3/6/2022 A-17 koğuşu 282 5,38 m²

8. Tabloya göre başvurucu; Kurumda kaldığı süre boyunca geçici koğuş, atölye koğuşu ve birbiriyle aynı özellikleri olan altı farklı çok kişilik koğuşta barındırılmıştır. Bu süreçte başvurucuya tahsis edilen kişisel alanın en az olduğu dönem başvurucunun A Blok Atölye-2 koğuşunda otuz beş gün süreyle tutulduğu dönemdir. Başvurucunun 7/10/2016-11/11/2016 tarihlerini kapsayan bu dönemde tutulduğu atölye koğuşunda en az 2,08 m², en fazla ise 2,27 m² kişisel alanı vardır. Başvurucu, toplamda 1 yıl 8 ay 25 gün kadar da -Kuruma ilk girdiği dönemde kaldığı B Blok geçici koğuş odasında, A-5 ve B-2 koğuşlarında- 3 m²nin altında bir kişisel yaşam alanında barındırılmıştır (en az 2,15 m² ve en fazla 2,91 m²). Başvurucu, Kurumda tutulma süresinin yaklaşık 3 yıl 11 ay 7 günlük süresinde ise 3,3 m²ile 7,77 m² arasındaki kişisel alanda -en az 175 günü 3 m² ile 4 m² arasında olmak üzere- barındırılmıştır.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu, Kurumdaki tutulma koşullarından şikâyet etmiş; özellikle kalabalık odada tutulmasından yakınmıştır. Ayrıca Kuruma yerleştirildiği ilk gün kendisine kirli bir battaniye verildiğini, bu battaniyenin hiç yıkanmadığını, hijyen açısından on beş günde bir yıkanması gereken nevresim takımlarının ayda bir yıkandığını, sabah saatlerindeki ihtiyaç banyosu için sıcak su sağlanmadığını, Kurumda musluk suyunun içilemediğini, kantinden su satın almak zorunda kaldığını, Kurum idaresince taktırılan su arıtma cihazının dahi bu duruma çözüm olmadığını iddia etmiştir. Bakanlık görüşünde, başvurucunun barındırıldığı infaz kurumu koşulları nazara alındığında özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntılı veya eziyetli bir durum içinde olmadığı bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında genel olarak başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucunun şikâyetlerini dile getiriş biçimi dikkate alındığında iddialarının özünün tutulduğu infaz kurumundaki koşulların kötü muamele yasağını ihlal ettiğine ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle başvuru Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir. Değerlendirme başvurucunun tutulma koşulları -sahip olduğu kişisel yaşam alanı- gözetilerek iki başlık altında yapılacaktır:

A. Başvurucunun 3 m²den Daha Az Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

14. Anayasa Mahkemesi aşırı kalabalıklaşma ve kişisel alan eksikliğine ilişkin ilkelerini başvuruya benzer olgu ve iddiaları içeren Cengiz Yetgin ([GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023) kararında belirlemiştir. Bu kararda aşırı kalabalıklaşma ve kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerde üç faktörün gözönünde bulundurulacağına vurgu yapılmıştır. Bunlar her mahpus için en az 4 m² zemin alanı olması, her mahpusun ayrı bir uyku yeri olması ve koğuşun genel yüzeyinin mahpusların mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin verecek şekilde olmasıdır. Anılan üç faktörden birinin yokluğu kendi başına tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturacaktır. Ayrıca çok kişilik koğuşlarda bir kişi için olan asgari yaşam alanının 4 m²nin altına düşmesi hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin ihlaline yönelik ortaya çıkacağı değerlendirilen güçlü karine üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilecektir. İlk olarak asgari kişisel alanın 4 m²nin altına düşmesi kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olmalıdır. İkinci olarak bu tür azalmalar koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmelidir. Son olarak başvurucu; genel olarak uygun nitelikte olan, tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutuluyor olmalıdır (anılan kararda bkz. §§ 58-63).

15. Anayasa Mahkemesi Levent Cantekin ([GK], B. No: 2019/34408, 9/10/2024) kararıyla da kişisel yüzey alanı hesabına havalandırma bahçesinin dâhil edilmemesi ve çok kişilik odalarda her bir mahpus için en az 3 m² zemin alanı sağlanması gerektiği kanaatine ulaşarak yukarıda yer verilen Cengiz Yetgin kararındaki çok kişilik koğuşlarda her bir mahpus için en az 4 m² zemin alanı olması gerektiğine ilişkin içtihadını güncellemiştir (anılan kararda bkz.§§ 28-34).

16. Mahpusların 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alana sahip olduğu hâllerde alan faktörü, tutulma koşullarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde önemlidir ve bu durumun uygunsuz tutulma koşullarının diğer yönleriyle birleşmesi hâlinde kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Mahpusların daha fazla kişisel alana sahip olmaları nedeniyle kişisel alan faktörüne ilişkin olarak herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda ise tutulma koşullarının diğer yönleri değerlendirilmelidir. Tutulma koşullarının diğer yönleri arasında temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizine, doğal ışık veya havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği yer alır. Belirtilen koşullar altında tutulmanın süresi de dikkate alınmalıdır (Levent Cantekin ([GK], B. No: 2019/34408, 9/10/2024, § 35).

17. Başvurucuya 1/10/2016-26/6/2018 tarihleri arasında B Blok geçici koğuş, A Blok Atölye-2 koğuşu ve A-5 koğuşunda 1 yıl 8 ay 25 gün boyunca en az 2,08 m² ile en çok 2,91 m²lik bir kişisel alan sağlanabilmiştir. Asgari kişisel yaşam alanındaki bu azalma kendi başına tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturmaktadır.

18. Anayasa'nın 17. maddesinin ihlaline yönelik ortaya çıkan güçlü karine üç unsurun bir arada bulunması hâlinde ortadan kaldırılabilecektir. İlk olarak değerlendirilmesi gereken, asgari kişisel alanın 3 m²nin altına inmesinin süresi, sıklığı ve çapıdır. Bu kapsamda toplam 5 yıl 8 aylık bir süre içinde1 yıl 8 ay 25 gün boyunca 3 metrekarenin altında kişisel alanda barındırılmış olan başvurucu için kişisel alan eksikliğinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olduğu söylenemeyecektir. Bu nedenle meydana gelen alan azalmalarının -tutulma koşullarının ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkileri de hesaba katılarak- Anayasa'nın 17. maddesi anlamında kötü muamele yasağı olarak nitelendirilmesi için gerekli olan asgari ağırlık eşiğine ulaştığı sonucuna varılmıştır. Güçlü karinenin ortadan kalkması

için aranan ilk unsurun sağlanmadığı anlaşıldığından asgari kişisel alandaki azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesine, başvurucunun genel olarak uygun nitelikte bulunan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutuluyor olmasına ilişkin diğer iki unsurun değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun 3 m²den daha az kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun 3 m² ile 4 m² Arasında Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

20. Başvurucunun 5 yıl 8 ay 2 gün tutulmasının en az 175 gününde 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alanda barındırıldığı tespit edilmiştir (bkz. § 8). Anayasa Mahkemesi mahpusların asgari kişisel alana sahip olduğu hâllerde kötü muamele yasağı kapsamında bir değerlendirme yaparken kişisel yaşam alanı büyüklüğünün asgari standardı karşılamasının her zaman tek başına yeterli olmadığını, tutulma koşullarının diğer yönlerinin yeterliliğinin de incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu durumda alan faktörü asgari standardı karşılasa da açık hava egzersizine, doğal ışığa veya havaya erişim, havalandırmanın mevcudiyeti, ısıtma düzenlemelerinin yeterliliği, tuvaleti özel olarak kullanma, temel sıhhi ve hijyen gerekliliklere uygunluk gibi diğer unsurların eksikliğiyle birleştiğinde 17. maddenin ihlal edildiğine karar verilebilecektir (bkz. § 16). Bu nedenle başvurucunun alan faktörü dışındaki tutulma koşulları incelenmelidir.

21. Başvurucu, İnfaz Kurumunda haftada üç gün hükümlü ve tutuklulara günlük olarak kişi başı 50 lt sıcak su dağıtımı yapıldığını ve sıcak suyun 11.00 ile 18.30 saatleri arasında kullandırıldığını belirtmiş; Kars İl Sağlık Müdürlüğü Halk Sağlığı Laboratuvarının analiz raporunda "Anılan Kurumdan alınan musluk suyu örneklerinin incelenmesi neticesinde çalışılan analizler yönünden 17/02/2005 tarih ve 25730 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmeliğe uygundur." ifadelerine yer verildiğini, ayrıca Kurum tarafından su arıtma cihazı taktırıldığını beyan etmiştir. Bu halde başvurucunun her gün hem soğuk hem de sıcak suya erişebildiği tespit edilmiştir.

22. Bununla birlikte başvurucu; kendisine karbonhidrat ağırlıklı, yetersiz gıda verildiğini, kültürel ve sportif faaliyetler ile özellikle kış aylarında gün ışığından faydalanamadığını ileri sürmüştür. Başvuru formunda öğünlerin karbonhidrat ağırlıklı, et porsiyonlarının çok yetersiz olduğunu, tabildot tepsilerinin mutfakta değil koğuşlarda mahpuslar tarafından soğuk suyla elde yıkandığını ve yemek dağıtımının adil olarak yapılmadığını iddia etmişse de başvurucunun bu iddialarıyla ilgili olarak olgulara dayalı bilgi vermediği, tam olarak maruz kaldığı uygulamayı veya bunun hangi tarihte gerçekleştiğini açıklamadığı, dahası her bir tutuklu veya hükümlüye Kurumca temin edilen yemek miktarının İnfaz Kurumu görevlilerine temin edilen miktarla aynı olduğunun açıklandığı, başvurucunun ayrıca kantinden talep ettiği gıdaya ulaşabildiğinin tespit edildiği ve Kurumda kalan mahpusların geçici koğuş ile Atölye-2 No.lu koğuşlarda öğleden önce ve sonra birer saat olmak üzere diğer koridor koğuşlarda ise yapılan sabah sayımından (saat 08.00) akşam sayımına (saat 18.00) kadar istedikleri zaman havalandırma bahçesinden faydalandırıldıkları görülmüştür. Başvurucu, gün ışığı ve temiz havadan yararlanabileceği ve temel bireysel egzersiz için kullanabileceği havalandırma bahçesine gün ışığında sınırsız bir biçimde erişme imkânına sahiptir. Bu durum kişisel alan kısıtlılığının yol açtığı olumsuz etkiyi önemli ölçüde hafifletici bir faktör

olarak dikkate alınmalıdır. Odaların her bir birimin havalandırma ve ışık sağlayan birden fazla penceresi olduğu da anlaşılmıştır (bkz. § 6). Bu nedenle temizlik, havalandırma ve aydınlatma dâhil genel koşulların tutulma koşullarının standartlarına göre yeterli olduğu sonucuna varılmıştır. Havalandırma alanından faydalandırıldığı anlaşılan başvurucunun yeterli gıda almadığı iddiasını ise somut verilere veya makul delillere dayanarak temellendiremediği, yine bu bağlamda hangi sosyal programlara katılamadığına veya spor alanlarını kullanamamasıyla ilgili olarak Kurum kararı olup olmadığına dair detaylı bir anlatımı da bulunmadığı görülmüştür.

23. Başvurucu, ayrıca kaldığı koğuşun önünde saç tıraşı yapılmasının kötü muamele teşkil ettiğini de ileri sürmüştür. Başvurucu, saç tıraşının İnfaz Kurumundaki özel bir odada yapılmamasının ne şekilde fiziksel ve ruhsal etkileri olduğu konusunda ise bir açıklamada bulunmamıştır. Öte yandan başvurucunun zorla tıraş edildiğine veya kötü muamele amacıyla belli bir saç modeline zorlandığına yönelik bir iddiasının da olmadığı anlaşılmıştır (Timur Demir, B. No: 2018/33190, 9/5/2019, § 50).

24. Sonuç olarak tutulma koşullarının fiziksel ve ruhsal etkileri ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkisi hesaba katılarak değerlendirildiğinde başvurucunun 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönemdeki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına girebilmesi için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmadığı sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle, başvurucunun 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 3.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulma süresinin en az son 282 günlük süresinde 5,38 m² kişisel alanda barındırıldığı görüldüğünden ihlalin devam etmediği sonucuna varılmış ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı değerlendirilmiştir. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında 115.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. 1. Başvurucunun 3 m²den daha az kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Başvurucunun 3m²den fazla kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17.maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele

yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 115.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Kars İnfaz Hâkimliğine (E.2018/1453, K.2018/1526 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERHAN CANİKOĞLU

B. No: 2019/28038 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/28038

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN CANİKOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/28038)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin KAYA

Başvurucu : Erhan CANİKOĞLU

Vekili : Av. Halil ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, bir internet sitesinde yazılan makalelerden dolayı hakaret etme, 1/11/1983 tarihli ve 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'na muhalefet suçlarından cezalandırılma nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru16/8/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda

bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. 2012 yılında Millî İstihbarat Teşkilatından (MİT) emekli olan başvurucu, emekli olduğu tarihe kadarki yirmi üç yıllık çalışma hayatında istihbarat, istihbarata karşı koyma, karargâh, bölge birimlerinde ve yurt dışı birimlerde görev yaptığını belirtmiştir.

7. Başvurucu kendisine olan www.yenimilliistihbarat.com isimli internet sitesinde MİT içindeki görevlendirmeleri ve MİT müsteşarını hedef alan yazılar yazıp yayımlamıştır. 12/6/2016 tarihli paylaşımları nedeniyle başvurucu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından hakaret, iftira ve istihbarat faaliyeti ile ilgili bilgi ve belgeleri ifşa etme suçlarından soruşturma başlatılmıştır. Başvurucunun soruşturmaya konu paylaşımı şöyledir:

“Türkiye'nin Tokyo Büyükelçisi [A.B.] 2011-2014 yılları arasında MİT Müsteşarlığı Dış İstihbarat’tan sorumlu Müsteşar Yardımcılığı görevini yürüttü. Türkiye'nin Brüksel Büyükelçisi Dr. [İ.H.M.] 2012 yılında MİT’e atandı. Başlangıçta Stratejik Analiz Başkanlığını yürüten Dr. [M.], Teknik İstihbarat’tan sorumlu Müsteşar Yardımcılığı'nı üstlendikten sonra, [A.B.nin] 2014 yılında Londra Büyükelçiliğine atanmasının ardından, Dış İstihbarat’tan sorumlu Müsteşar Yardımcısı olmuştur. Söz konusu görev daha önce dönemin Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi (SAM) Başkanı [B.A.ya] teklif edilmiş, ancak akademik açıdan son derece donanımlı olan [B.A.], [H.F.nin] müsteşarlık yaptığı bir kurumda, anılanın emri altında çalışmayı kabul etmemiştir. Bilahare SAM’dan ayrılarak İstanbul’da üniversitede çalışmaya başlamıştır. Dr. [M.], 2000’li yıllarda merkezde uzun bir süre İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı (İMAD) görevini yürütmüştür. Bir süre Dışişleri Bakanlığı Kazan ve Lyon Başkonsolosluğu ve Brüksel Büyükelçiliği görevinin ardından MİT’e atanmış, Dışişleri Bakanlığı’nda kolayca yer bulamayacağı müsteşar yardımcılığını MİT’te elde etmiş, geçmiş kariyeri göz önünde bulundurulduğunda kolayca atanamayacağı Paris Büyükelçiliğine de MİT’teki kariyeri sonucunda ulaşmıştır. Emekli Kurmay Albay [M.S.B.], [H.F.] sonrasında kuruma atanan bir başka asker bürokrattı. Mardin Artuklu Üniversitesi Genel Sekreteri edebiyatçı-yazar [M.D.]. MİT Terör Koordinasyon Merkezi’ne atandı. Yine Star gazetesi yazarı [N.Y.] de aynı dönemde MİT Basın Müşavirliği görevine atandı. Gençlik ve Spor Bakanlığı’nda görevli müsteşar yardımcısı [Y.Ç.] Temmuz 2013'te MİT’e atandı. Başbakanlık 1. Hukuk Müşaviri Avukat [Ü.U.C.]. [F.nin] müsteşarlığa atanmasının ardından MİT Hukuk Müşavirliği'ne getirildi. [H.A.Ö.] söz konusu etkinliğe katıldığında Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı unvanını taşıyordu. Başbakanlık merkez kadrosunda müsteşar yardımcıları arasında [H.A.Ö.] ismine rastlanmamaktadır. Adı geçenin [F.] ile birlikte MİT’e atandığı anlaşılıyor. MİT’te Başkan olan [K.E.] isimli görevli de yer aldı. [K.E.], 1998 yılında dönemin İçişleri Bakanı [R.K.Y.] Şam’a giden heyette yüzbaşı rütbesiyle yer almıştı. [H.F.nin] MİT müsteşarlığına atanmasının ardından kuruma dışarıdan taşıdığı kişiler arasında yer alan [K.E.nin] de Suriye ile ilgili geçmişi sebebiyle bu göreve getirildiği anlaşılmaktadır. [H.F.nin] MİT’e taşıdığı isimlerden biri de dönemin TİB Teknik Daire Başkanı [B.A.dır]. Polis kökenli olan [B.A.] 1987-1996 yılları arasında İstanbul Emniyet Müdürlüğü istihbarat Şubesi'nde görev yapmış, 1990 yılında ABD’de dil öğrenimine gitmiş, 1996’da ise FBI Ulusal Akademisi’nde eğitim görmüştü. [B.A.], Ekim 2011’de MİT’in en hassas birimlerinden olan Elektronik ve Teknik İstihbarat Başkanlığı’na atanmıştı.”

8. Başvurucu, soruşturma aşamasındaki savunmasında yazıdaki bilgileri açık kaynaklardan

derlediğini belirtmiştir. Başsavcılık, başvuruya konu yazıdaki bilgilerin temin edildiği kaynaklar olarak gösterilen internet sitelerinde bahsi geçen haberlerin olup olmadığının tespiti için bilirkişi görevlendirmiştir. 1/6/2017 tarihli bilirkişi raporunda yazı içeriği ile atıfta bulunulan açık kaynaklardaki bilgilerin aynı olduğunun belirlendiği belirtilmiştir. Bunun üzerine Başsavcılık, hakaret ve iftira suçlarından kamu davası açmış; istihbarat faaliyeti ile ilgili bilgi ve belgeleri ifşa etme suçundan ise suçun yasal unsurlarının oluşmadığı gerekçesiyle ek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. MİT'in şikâyetçi sıfatıyla karara itiraz etmesi üzerine Ankara 1. Sulh Ceza Mahkemesi ek kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılmasına karar vermiştir. Başsavcılık bu kez 2937 sayılı Kanun'un 27. maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen istihbarat faaliyeti ile ilgili bilgi ve belgeleri ifşa etme suçundan kamu davası açmıştır.

9. Yargılamayı yapan Ankara 24. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 15/5/2018 tarihinde başvurucunun iftira suçundan beraatine, hakaret suçundan 11 ay 20 gün hapis cezası ile mahkûmiyetine ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına, istihbarat faaliyeti ile ilgili bilgi ve belgeleri ifşa etme suçundan ise 3 yıl 4 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

10. Mahkeme, hakaret suçuna ilişkin gerekçesinde paylaşımların eleştiri mahiyetinde olmayan tahkir ve tezyif edici ifadeler olduğu değerlendirmesi yapmıştır. Mahkemenin istihbarat faaliyeti ile ilgili bilgi ve belgeleri ifşa etme suçuna ilişkin gerekçesinde ise MİT'te görev yapmış pek çok kişinin isminin ve yaptığı görevin paylaşımlarla ifşa edildiği belirtilmiştir. Mahkemenin gerekçesi şöyledir:

"Paylaşımları ile Milli İstihbarat Teşkilatı'nda görev yapmış pek çok kişiyi isimleri ve yaptıkları görevler ile ifşa ettiği, bu durumda sanığın eyleminin 2937 sayılı yasanın 27/3 maddesinde düzenlenen suçu oluşturduğu anlaşılmış ve bu suçtan dolayı sanığın cezalandırılması yoluna gidilmiştir. Sanığın yaptığı paylaşımlar ile Milli İstihbarat Teşkilatı içinde görev yapmış pek çok kişiyi ifşa etmiş bulunması nedeniyle hakkında ceza tayin edilirken alt sınırdan uzaklaşılmış ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

11. Başvurucunun hakaret suçundan verilen cezaya yaptığı itirazı değerlendiren Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesi 3/7/2018 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir. Başvurucu, hem hakaret suçuna ilişkin verilen itirazın reddi kararına hem de istihbarat faaliyeti ile ilgili bilgi ve belgeleri ifşa etme suçundan verilen mahkûmiyet kararına karşı 15/5/2019 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf talebini inceleyen Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) hakaret suçuna ilişkin olarak Ağır Ceza Mahkemesinin kararının kesin olduğu gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına, diğer suç yönünden ise istinaf talebinin reddine 16/7/2019 tarihinde kesin olarak karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

12. 2937 sayılı Kanun'un "Cezai Hükümler" başlıklı 27. maddesinin ilgili kısmının suç tarihindeki hâli şöyledir:

“Millî İstihbarat Teşkilatının görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeleri, yetkisiz olarak alan, temin eden, çalan, sahte olarak üreten, bunlar üzerinde sahtecilik yapan ve bunları yok eden kişiye dört yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir.

MİT mensupları ve ailelerinin kimliklerini herhangi bir yolla ifşa edenler ile MİT mensuplarının kimliklerini sahte olarak düzenleyen veya değiştiren ya da bu sahte belgeleri kullananlara üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası verilir.

Birinci ve ikinci fıkra kapsamındaki bilgi ve belgelerin; radyo, televizyon, internet, sosyal medya, gazete, dergi, kitap ve diğer tüm medya araçları ile her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim araçları vasıtasıyla yayımlanması, yayılması veya açıklanması hâlinde; 9/6/2004 tarihli ve 5187 sayılı Basın Kanununun 11 inci maddesi ile 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 4 üncü ve 6 ncı maddeleri hükümlerine göre sorumlulukları belirlenenler ile bunları yayanlar hakkında üç yıldan dokuz yıla kadar hapis cezası verilir.”

13. Suç tarihinden sonra 25/8/2017 tarihli ve 30165 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 75. maddesiyle bu fıkrada yer alan “ailelerinin kimliklerini” ibaresinden sonra gelmek üzere “makam, görev ve faaliyetlerini” ibaresi eklenmiş, daha sonra bu hüküm 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 71. maddesiyle aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır.

14. Yukarıda anılan kanun hükmüne ilişkin madde gerekçesi şöyledir:

“MİT personelinin, bu Kanunda yazılı görevlerinin ifasını veya yetkilerinin kullanılmasını ihmal veya suiistimal suretiyle önleyen kamu görevlileri hakkında bu madde ile cezai müeyyide öngörülmüştür.”

15. 2937 sayılı Kanun'un "Millî istihbarat teşkilatının görevleri" kenar başlıklı 4. maddesi şöyledir:

“a) Türkiye Cumhuriyetinin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını Devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak.

b) Devletin milli güvenlik siyasetiyle ilgili planların hazırlanması ve yürütülmesinde; Cumhurbaşkanı, Genelkurmay Başkanı, Mîllî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile ilgili bakanlıkların istihbarat istek ve ihtiyaçlarını karşılamak.

c) Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat faaliyetlerinin yönlendirilmesi için Cumhurbaşkanı ve Milli Güvenlik Kuruluna tekliflerde bulunmak.

d) Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerine teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak.

e) Genelkurmay Başkanlığınca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığına ulaştırmak.

f) Millî Güvenlik Kurulunda belirlenecek diğer görevleri yapmak.

g) İstihbarata karşı koymak.

h) Dış güvenlik, terörle mücadele ve millî güvenliğe ilişkin konularda Cumhurbaşkanınca

verilen görevleri yerine getirmek.

i) Dış istihbarat, millî savunma, terörle mücadele ve uluslararası suçlar ile siber güvenlik konularında her türlü teknik istihbarat ve insan istihbaratı usul, araç ve sistemlerini kullanmak suretiyle bilgi, belge, haber ve veri toplamak, kaydetmek, analiz etmek ve üretilen istihbaratı gerekli kuruluşlara ulaştırmak.

j) İstihbarat kapasitesini, niteliğini ve etkinliğini artırmak amacıyla çağdaş istihbarat usul ve yöntemlerini araştırmak, teknolojik gelişmeleri takip etmek ve uygun görülenleri temin etmek.

Millî İstihbarat Teşkilatına bu görevler dışında görev verilemez. Millî İstihbarat Teşkilatı birimlerinin görev, yetki ve sorumlulukları Cumhurbaşkanınca onaylanacak bir yönetmelikte belirtilir.”

B. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

16. Ulusal güvenlik gerekçesinin ifade özgürlüğünü sınırlamak için kullanıldığı önemli davalardan biri olan Observer ve Guardian/Birleşik Krallık (B. No: 13585/88, 26/11/1991) kararında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ulusal güvenlik gibi çok hassas bir konuda gazetecilerin yapacağı haberlere devletin sınırlama getirmesinin ve bu bağlamda bazı haberlerin yapılmasının kamu otoritelerince engellenmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir (Observer ve Guardian/Birleşik Krallık, §§ 61-65).

17. AİHM, eldeki başvuruya benzer başvurulardan olan Sunday Times/Birleşik Krallık (No. 2) (B. No: 13166/87, 26/11/1991, §§ 53, 54) kararında, ulusal istihbaratın gazeteciler tarafından açıklanması meselesini ele almıştır. Başvurucu Sunday Times gazetesi "Spycather (Casus Avcısı)" kitabıyla ilgili olarak Observer ve Guardian gazeteleri için mahkemece verilen tedbir kararının kendileri için de konmuş sayılacağını çünkü aynı kararın mahkemeye saygısızlık etmeme kavramı nedeniyle kendilerini de bağladığını düşünerek bir başvuru yapmıştır. Başvurucu, diğerlerinin yanı sıra kitabın Amerika Birleşik Devletleri'nde basılmasının davanın şartlarını radikal biçimde değiştirdiğini iddia etmiştir. Bu başvuru, tedbir kararının yürürlükte olduğu 30/7/1987 ile 13/10/1987 tarihleri arasındaki dönemde yapılmış ve bu dönemde tedbir kararının yürürlükte olmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği ileri sürülmüştür. AİHM'e göre başvuru konusu kitabın Amerika Birleşik Devletleri'nde yayımlanmasından sonra söz konusu materyalin gizliliği kalmamıştır. AİHM, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) amaçları ile bağlantılı olarak kitabın yayımlandığı 30/7/1987 tarihinde kitaptaki materyallerin gizliliğiyle elde edilmek istenen faydanın ortadan kalktığını tespit etmiştir. Bu sebeple AİHM'e göre bu tarihten sonra gizliliğin korunması demokratik toplumda gerekli bir müdahale sayılamayacağından kitabın gazetelerde tefrika edilmesine ilişkin yasak bakımından ifade özgürlüğünün ihlal edildiği kabul edilmelidir (The Sunday Times (No. 2)).

18. Yukarıdaki kararından farklı olarak AİHM, yayımlanana kadar kamunun içeriğine vâkıf olmadığı gizli bilgilerin yayımlanması meselesini dikkatli şekilde ele almıştır. Stoll/İsviçre ([BD], B. No: 69698/01, 10/12/2007) başvurusunda AİHM, ulusal menfaatlere ilişkin gizli raporun bir kısmını yayımlayan gazetecinin cezalandırılmasını Sözleşme'ye aykırı bulmamıştır. Oysa başvurucudan hemen sonra raporun bir kısmı veya tamamı diğer basın yayın organlarında yayımlanmış ancak diğer gazeteciler hakkında herhangi bir soruşturma açılmamıştır. AİHM Büyük Dairesi meseleyi ayrıntılı olarak ele almıştır. Bu kararın Anayasa Mahkemesinin önündeki mevcut başvuruya ışık tutacak yanları şu şekilde özetlenebilir: İlk

olarak İsviçre makamlarının aldığı tedbirin gerekliliğini değerlendirirken AİHM, mevcut iki kamu çıkarının (okuyucuların güncel bir konuda bilgilenme hakları ve devlet makamlarının yürütülmekte olan diplomatik pazarlıklardan kendi lehlerine ve tatmin edici bir sonuç elde etme haklarını) dengelenmesini dikkate almıştır. İkinci olarak başvuruya konu yazı yayımlanana kadar kamunun söz konusu diplomatik rapor içeriğine vâkıf olmadığını vurgulamıştır (aynı kararda bkz. § 113). Üçüncü olarak ise raporun ifşasının ve söz konusu yazının yayımlanmasının yazının yayımlandığı tarihte İsviçre'nin ulusal menfaatlerine hatırı sayılır derecede zarar verme ihtimali olduğunu tespit etmiştir (aynı kararda bkz. § 130). Büyük Daire ayrıca başvurucu gazetecinin belgeyi elde etmek için hukuka aykırı davranıp davranmadığıyla da ilgilenmiştir (aynı kararda bkz. § 144). Büyük Daire söz konusu belgenin sızmasından sorumlu personel ile gazetecinin eylemlerini birbirinden ayırmış ve yetkili organların belgenin sızmasına neden olan personelin yargılanması için bir soruşturma açabilecek durumda olduğunun altını çizmiştir (aynı kararda bkz. § 143).

19. AİHM, Sürek (2)/Türkiye (B. No: 24122/94, 8/7/1999) kararında başka şeylerin yanı sıra başvuruya konu makalede ifşa edilen bilgilerin başka gazetelerde yayımlanıp yayımlanmadığı meselesine de eğilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Ayrıca, haber makalesine dayanak teşkil eden basın açıklamasının zaten başka gazetelerde yayınlanmış olduğu ve suçlama konusu haberde söz konusu rapor kapsamına bir ekleme yapılmadığı tartışmasızdır. Ayrıca diğer gazetelerin anılan açıklamadan kaynaklanan yayından dolayı cezalandırılmış olduğu da belirtilmemiştir (bkz. Weber/İsviçre, B. No:11034/84, 22/05/1990 § 51). Mevcut davadaki haber makalesinin yayınlandığı tarihte bazı yanlış davranışlarda bulunan polis ve jandarma görevlilerini ifşa eden söz konusu bilgi zaten halka açıklanmıştır. Dolayısıyla, ilgili yetkililerin kimliklerinin korunmasına ilişkin amaç, önemli ölçüde ortadan kalkmış ve sınırlamanın engellemeyi amaçladığı zarar vuku bulmuş durumdadır (bkz. Observer ve Guardian/Birleşik Krallık, §§ 69-70; Sunday Times (No. 2) /Birleşik Krallık, §§ 54-56)."

20. AİHM, belirli hassas bilgi ögelerinin gizli veya sır niteliğini korumayı ve bu amaca aykırı eylemleri kovuşturmayı amaçlayan düzenlemeler konusunda üye devletlerde önemli farklılıklar olduğunu kaydetmiş; dolayısıyla devletlerin bu alanda belirli bir takdir marjlarının olduğuna işaret etmiştir (Stoll/İsviçre, § 107).

21. AİHM'in yerleşik içtihadına göre bir kez kamuya açık hâle getirildikten veya gizli olmaktan çıktıktan sonra bilgilerin ifşa edilmesini önlemek demokratik toplumda gerekli bir müdahale sayılamayacaktır (Observer ve Guardian/Birleşik Krallık, §§ 66-70; Weber/İsviçre, § 49; Sunday Times/Birleşik Krallık (No. 2), §§ 52-56). AİHM gizli bilgilerin veya ulusal güvenlik meseleleriyle ilgili bilgilerin gazeteciler tarafından ifşa edilmesiyle ilgili birçok davada, devletin aldığı tedbirlerin gazetecilerin ifade özgürlüğüne müdahale teşkil ettiğine karar vermiştir (Girleanu/Romanya, B. No: 50376/09, 26/6/2018, §§ 71, 72; Dammann/İsviçre, B. No: 77551/01, 25/4/2006, § 28).

22. AİHM, gazetecinin tutumunun değerlendirilmesinde gazetecinin gizli bilgiyi elde etme yöntemi ve söz konusu yayının şekli olmak üzere iki hususun dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (Stoll/İsviçre, § 140). Bu kapsamda başvurucunun bir gazetecilik araştırması bağlamında gizli askerî bilgileri ifşa etmesi nedeniyle yaptırıma maruz kaldığı bir davada AİHM; başvurucunun özel görev ve sorumlulukları bulunan silahlı kuvvetlerin bir üyesi olmamasını, bilgileri hukuka aykırı yollarla elde etmemesini ve aktif olarak da elde etmeye çalışmamasını tutum kriteri açısından ihlal sonucuna ulaşırken gözönünde bulundurmuştur

(Girleanu/Romanya, § 91).

23. Yerel mahkemelerce yapılan inceleme kriteri açısından AİHM, geleneksel olarak devletin egemenliğinin sert çekirdeği ile ilgili bir alan olan ulusal çıkarların tanımlanmasında Sözleşme'ye taraf devletlerin yerini almak gibi bir görevi olmadığını, bununla birlikte Sözleşme'nin 10. maddesi ile güvence altına alınan hakların kullanımına yapılan müdahalenin incelenmesinde yargılamanın hakkaniyete uygunluğuna ilişkin tespitlerin dikkate alınması gerekebileceğini belirtmiştir (Görmüş ve diğerleri/Türkiye, § 64). Ayrıca yerel mahkemelerin başvurucunun tutumunu dikkate almalarının, söz konusu bilgilerin gerçekten bir tehdit oluşturup oluşturmayacağını teyit etmelerinin ve söz konusu belgelerin gizliliğini korumaya yönelik menfaat ile bir gazetecilik araştırmasından doğan menfaat ve kamunun ifşadan hatta belgelerin gerçek içeriğinden haberdar olma menfaati arasında bir dengeleme yapılmasının gerekli olduğunu belirtmiştir (Girleanu/Romanya, § 95).

24. Yaptırımın orantılılığıyla ilgili olarak AİHM, gizli askerî bilgilerin ifşa edilmesine ilişkin cezai yaptırımlara dair davalarda ulusal makamlara belirli bir takdir payı bırakılması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak bir gazetecilik araştırması için uygulanan para cezasının nispeten düşük miktarının bile Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiğine karar vermesini engellemeyeceğini belirtmiştir. AİHM'e göre bir kişinin salt mahkûm edilmesi bazı durumlarda verilen cezanın hafif niteliğinden daha önemli olabilir. AİHM belgelerin gizliliği kaldırıldıktan sonra başvuruculara herhangi bir yaptırım uygulanıp uygulanmayacağı hususunun daha kapsamlı şekilde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Girleanu/Romanya, §§ 96-98).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 15/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. 2937 Sayılı Kanun'a Muhalefet Suçu Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu; başvuruya konu yazıları internet sitelerinde ve ulusal gazetelerde yayımlanan haberlerden derlediğini, daha önce basında yer alan bilgilerin gizlilik özelliği taşımaması nedeniyle ifşa olarak nitelendirilemeyeceğini, toplumun bildiği bilgileri dile getirmesi nedeniyle cezalandırılmasının ifade özgürlüğü ile diğer anayasal haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

28. Başvurucunun tüm şikâyetleri, Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

29. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması,... başkalarının şöhret veya haklarının,... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir.”

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

31. Başvurucunun kendisine ait internet sitesinde yayımladığı bir yazı nedeniyle hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Dolayısıyla söz konusu mahkeme kararıyla başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

32. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

(1) Kanunilik

33. Başvuru konusu müdahalenin 2937 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca gerçekleştirildiği ve kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir.

(2) Meşru Amaç

34. Müdahalenin millî güvenlik ve kamu düzeninin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

35. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007).

36. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için tedbir, amaca ulaşmaya elverişli olmalı, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermelidir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 77; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, §

68; Tansel Çölaşan [1.B], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (benzer değerlendirmeler için bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 132; Bekir Coşkun, § 57; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit [2. B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 59).

37. Anayasa Mahkemesi her zaman ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu ifade etmiştir (Mehmet Ali Aydın, § 69; Bekir Coşkun, §§ 34-36). Nitekim Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrası, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmemekte; siyasi, sanatsal, bilimsel, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına almaktadır (Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 37; Önder Balıkçı [2.B], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 40).

38. Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak olmayıp Anayasa’da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir (Abdullah Öcalan [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 70). Bu kapsamda Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğü millî güvenlik, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması ve devlete ait gizli bilgilerin açıklanmasının önlenmesi amaçlarıyla sınırlanabilir. Bu amaçlar doğrultusunda millî güvenliği ilgilendiren ve devlete ait olan gizli bilgilerin açıklanmasının suç olarak düzenlenmesi ve cezalandırılması mümkündür (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567, 25/2/2016, § 89) ancak millî güvenlik gerekçe gösterilerek yapılacak kısıtlama siyasi ve toplumsal meselelere ilişkin salt hoşa gitmeyen görüşlerin dile getirilmesini engellemeye, millî güvenlik kavramıyla ilgili olmayan çıkarları korumaya, kurumlarının faaliyetleri hakkında bilgi edinmeyi ya da eleştiride bulunmayı engellemeye matuf ise meşruluğundan bahsedilemeyecek ve ifade özgürlüğünün ihlali sonucunu doğuracaktır (J.R.H. [1. B.], B. No: 2021/4791, 6/3/2024, § 31).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Somut olayda MİT'ten emekli olan başvurucu, bir internet sitesinde birtakım bilgiler paylaşması nedeniyle MİT mensuplarının kimliklerini ve istihbarat faaliyeti ile ilgili bilgi ve belgeleri ifşa etme suçundan cezalandırılmıştır. O hâlde tartışılması gereken esas mesele başvurucunun paylaşımında yer alan bilgilerin gerçekten de MİT mensupları ve onların aileleri ile istihbarat faaliyetlerine yönelik gerçek bir tehdit oluşturup oluşturmadığıdır. Dolayısıyla derece mahkemelerince yapılması gereken, söz konusu bilgilerin gizliliğini korumaya yönelik menfaatler ile toplumun bu bilgilerden haberdar olma menfaati arasında bir denge kurmaktır.

40. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi ilk olarak başvuruya konu yazıda açıklanan bilgilerin gizli olup olmadığına, dolayısıyla bu paylaşımın ifşa etme olarak kabul edilip edilemeyeceğine odaklanacaktır. İfşa etmek; gizli herhangi bir şeyi ortaya dökmek, açığa vurmak, yaymak anlamlarına gelmektedir. Bir haber ya da bilginin içeriğinin ilk kez açığa çıkarılmasının ve yayılmasının ceza hukuku anlamında ifşa olarak kabul edilmesi kolay olmakla birlikte daha önce yayımlanmış veya kamunun bildiği bir içeriğin yenidenifade edilmesi veya yayılması hâlinde eylemin ifşa etmek olarak kabul edilip edilmeyeceği tartışmalı bir meseledir. Dolayısıyla bir bilginin ilk kez ifşa edilmesiyle daha önce ifşa edilen bir bilginin paylaşılması arasında dikkatli bir ayrım yapılmalıdır (benzer değerlendirmelerin

yapıldığı kararlar için bkz. Hakan Yiğit, §§ 55, 56; Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, §§ 48, 49; Güneş Basım Yayım Organizasyon ve Ticaret Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2018/24677, 28/1/2021, § 40).

41. Somut olayda başvurucu, MİT'in personel atamalarına ilişkin olarak yaklaşık yirmi farklı internet sitesinde yer alan haber ve yorumları derleyip bu atamalara ilişkin eleştirilerini de ekleyerek başvuruya konu yazıyı paylaştığını iddia etmiştir. Başvurucu, anılan yazıda bilgilerin kaynaklarını da göstermiştir. Bunun üzerine Başsavcılık bu konuda bilirkişi marifetiyle inceleme yaptırmıştır. 1/6/2017 tarihli bilirkişi raporunda yazı içeriğinin ve atıfta bulunulan açık kaynaklardaki bilgilerin örtüştüğü belirtilmiştir (bkz. § 7). Bu hâliyle yazıda yer alan bilgilerin açık kaynaklarda yer alan, daha önce aleni hâle gelmiş, gizlilik vasfı olmayan bilgiler olduğu yönünde soruşturma dosyasına giren teknik bir tespit olduğu görülmüştür. Bu nedenle bilgilerin gizli olduğu ve paylaşımın da ifşa niteliğini taşıdığı tespitinin yapılabilmesi için bilirkişi raporundaki tespitlerin çürütülmesi gerekir.

42. Başsavcılığın bilirkişi raporuna istinaden kovuşturmaya yer olmadığına dair verdiği ek kararın itiraz üzerine kaldırılması sonrası açılan kamu davasında başvurucu, kovuşturma aşamasında da yazısında dile getirdiği hususların gizli olmadığı, daha önce belirttiği açık kaynaklarda bu bilgilerin yer aldığı itirazını sürdürmüştür. Buna karşın yargı makamları, soruşturma aşamasında başvurucunun savunmasını doğrulayan bilirkişi raporunu çürüten yeni bir bilirkişi raporu alma yoluna gitmediği gibi başvurucunun yargılamanın sonucunu değiştirmeye matuf savunmalarına da neden itibar etmediğini açıklamadan mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 9). Kararı kanun yolu aşamasında inceleyen Bölge Adliye Mahkemesi de ek bir gerekçe belirtmeden istinaf talebini reddetmiştir. Sonuç olarak yargı makamları, ifade özgürlüğü ile millî güvenliğin korunması meşru amacı arasında adil bir denge kurmaya çalışmamış; yalnızca soyut bir değerlendirmeyle söz konusu yazının anılan suçu oluşturduğunu kabul ederek başvurucunun 3 yıl 4 ay hapis cezası ile mahkûmiyetine karar vermiştir.

43. Bu durumda başvurucunun hürriyeti bağlayıcı bir ceza ile mahkûmiyetinin zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı ve amaca ulaşmak bakımından orantılı olduğu ortaya konulamamıştır. Derece mahkemelerinin ileri sürdüğü gerekçeler başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olarak kabul edilemez.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün usul güvenceleri yönünden ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

B. Hakaret Suçu Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları

45. Başvurucu, paylaştığı yazıda geçen ifadeler nedeniyle hakaret suçundan cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

46. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

47. Somut olayda başvurucunun hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına yönelik itirazının Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesince 3/7/2018 tarihinde reddedilerek kararın kesinleştiği görülmüştür. Başvurucu kesin nitelikteki ret kararına karşı 15/5/2019 tarihinde istinaf talebinde bulunmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi, itiraz konusunda önceden kesin karar verildiğinden aynı karara yönelik karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

48. Başvurucunun kesin olduğu açık olan ve karar içeriğinde de belirtilen bir karara karşı hatalı şekilde başka bir kanun yoluna başvurarak kanun yolunda yanılması kararın kesinleşmesini ve bireysel başvuru süresinin yeniden canlandırılmasını etkilememektedir. Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesinin itirazın reddine dair kararında bu kararın kesin olduğu hatırlatılmıştır (bkz. § 9). Ağır Ceza Mahkemesinin kesin kararına yönelik itirazın esastan incelenmemesine dair karar verilmesi ve bu kararın tebliğ edilmesi bireysel başvuru süresini yeniden başlatmayacaktır. Dolayısıyla başvurucunun nihai kararı en geç istinaf talebinde bulunduğu 15/5/2019 tarihinde öğrendiği kabul edilmelidir. Başvurucunun nihai kararı öğrendiği 15/5/2019 tarihinden itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 16/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Erendiz Önal, B. No: 2014/1133, 30/6/2014; Mustafa İleri, B. No: 2019/3949, 7/4/2021).

49. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

50. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılamaya hükmedilmesi, maddi ve manevi olmak üzere ayrı ayrı 50.000 TL tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

51. Başvuruda tespit edilen ifade özgürlüğü ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

52. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir (Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 55).

53. Son olarak somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için ifade özgürlüğünün ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında

başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, bilgi ve belge sunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. İfade özgürlüğünün 2937 sayılı Kanunu'na muhalefet suçu yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. İfade özgürlüğünün hakaret suçu yönünden ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için 2937 sayılı Kanunu'na muhalefet suçu yönünden yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 24. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2017/1263, K.2018/537) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucunun, bir internet sitesinde yazdığı makelelerden dolayı 2937 sayılı Kanun'da yer alan ifşa suçunu işlediğinden bahisle cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği ileri sürülmüştür. Mahkememiz çoğunluğu tarafından, başvurucunun makalelerinde yer verilen istihbarat görevlilerinin daha önce haberleştirilerek ifşa edilmiş olmalarına rağmen mahkumiyet kararında ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli gerekçeyle gösterilmediği belirtilerek ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

2. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu daha önce pek çok kararında açıklamıştır (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43;Tansel Çölaşan [1.B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

3. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine

uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Derece mahkemeleri, bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir denge sağlamalıdır (Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit [2.B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66). Derece mahkemeleri söz konusu dengelemeyi yaparken ve ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir (Kemal Kılıçdaroğlu [2.B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57).

4. Anayasa Mahkemesi, kamu görevlisi olmanın sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı da gerektirdiğini belirtmiştir. Kişinin kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayıldığını, kamu hizmetinin kendine has özelliklerinin bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kıldığını ifade etmiştir (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38).

5. Kamu görevlilerinin statülerinden kaynaklanan ve katlanmak zorunda oldukları yükümlülüklerden biri de Anayasa'nın 129. maddesinde öngörülen sadakat yükümlülüğüdür. Kamu görevlisinin devlete sadakat yükümlülüğü, kamu hizmetinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve mesleki disiplinin sağlanması konusunda bir fonksiyon icra etmektedir. Bu yükümlülük, özellikle ifade özgürlüğünün kullanımı yönünden kamu görevlilerini diğer vatandaşlardan daha kısıtlı bir konuma getirebilir. Diğer yandan bu kısıtlama, kamu görevlilerini temel haklarını kullanmalarını tamamen imkânsızlaştıracak şekilde aşırı bir yükümlülük altında da bırakmamalıdır. Bu noktada temel hakkın kullanımı ile devlete sadakat yükümlülüğü gibi kamu görevlisi statüsünden kaynaklanan gereklilikler arasında adil bir denge kurulmalıdır (Gülistan Atasoy ve diğerleri [G.K.], B. No: 2017/15845, 21/1/2021, § 68).

6. Devletin kamu hizmetinde çalışan memurlarına bir bağlılık görevi getirmesi, ödev ve sorumluluklar yüklemesi memurların statüleri gereği meşru kabul edilebilir bir durumdur. Fakat devlet memurlarının da birer birey olduğu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlere sahip olma haklarının bulunduğu şüpheden uzaktır (Hasan Güngör [2.B.], B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 49).

7. Bununla birlikte devlet memurları söz konusu olduğunda görüşlerin dengeli ve siyaseten yansız olarak açıklanıp açıklanmadığı, kişisel tavırlar sergilenip sergilenmediği ve tarafsızlıklarının güvence altında olup olmadığı ifade özgürlüğü incelemesinde değerlendirmeye alınır. Bu bağlamda memurun bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla ilgili olarak ödev ve sorumluluk derecesini belirlemede ulusal makamların bir takdir marjı vardır (Hasan Güngör, § 48).

8. Somut olayda, başvurucu tarafından kaleme alınan makalelerde daha önce haberlere konu olan bilgilerin yanında emekli MİT mensubu olması nedeniyle vakıf olduğu bilgilerden kaynaklı değerlendirmelerini de içerdiği anlaşılmaktadır. Buna rağmen çoğunluk kararında başvurucunun hem emekli MİT mensubu olduğu hem de makalelerde yer verilen değerlendirmeler yönünden bir inceleme yapılmadığı tespit edilmiştir.

9. Bu kapsamda öncelikle emekli olan başvurucunun kamu görevlilerine ilişkin sadakat yükümlülüğünün devam edip etmediğinin tespit edilmesi gerekir.

10. Milli güvenliğin sağlanması meşru amacına yönelik olarak devletin demokratik toplumda zorunluluk çerçevesinde acil sosyal ihtiyacı belirlemek ve milli güvenliği koruma araçlarını seçmek hususunda takdir yetkisi oldukça geniştir (Ö.Ç. [1.B.], B. No: 2014/8203, 21/9/2016, § 73).

11. Zira "milli güvenlik", gerek Türk hukukunda, gerek Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde ve gerekse Amerikan hukukunda ifade özgürlüğünün özel bir görünümü olan basın özgürlüğünün sınırlandırma nedenlerinden birisidir. Basın özgürlüğünün ulusal güvenlik nedeniyle sınırlandırılması devletin ve toplumun korunması kategorisi içerisindedir.

12. AİHM de milli güvenlik kavramını değerlendirirken ülkelerin kendi konumlarını gözardı etmemekte, her ülkenin kendi koşullarına göre değişkenlik gösterebileceğini kabul etmekte ve bu konuda ulusal makamlara geniş bir takdir alanı bırakmaktadır. Ancak bu değerlendirmeyi yaparken asgari bir sınır belirlemekte ve milli güvenlik gerekçesiyle ifade özgürlüğüne yapılacak müdahalenin haklılığının ispatlanmasını, milli güvenliğe ilişkin gizliliklerin ve endişelerin alenileştirilmemesi yönündeki kabul edilebilir tedbirlerin olabileceğini söyleyerek devlete yüklemektedir.

13. 2937 sayılı Kanun'un 4. maddesinde MİT'in görevleri sayılmış ve bu görevler arasında ülkenin varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine ve anayasal düzenine karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında millî güvenlik istihbaratını devlet çapında oluşturma ve istihbarata karşı koyma görev ve sorumluluğunun da bulunduğu belirtilmiştir.

14. MİT'e verilen bu görevlerin niteliği dikkate alındığında ise bunların, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini, anayasal düzeni ve toplumun güvenliğini tesis etmekle görevli devletin varlığı, bağımsızlığı ve anayasal düzenin devamı yönünden önemli olduğu, dolayısıyla bu görevlerin etkin bir şekilde yürütülmesinde önemli bir kamu yararının bulunduğu sonucuna ulaşılmaktadır(AYM, E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, § 47).

15. Bu kapsamda MİT Müsteşarlığının millî güvenliğin sağlanması ve korunmasında üstlendiği görev dikkate alındığında milli güvenlik bakımından önemli kadrolarda çalışmak isteyenlerin diğer kişilerin tabi olmadığı bazı sınırlamalara tabi olmaları, bu görevi ifa edenlerin görevin güven, itibar ve saygınlığının gereği olarak katı meslek ilkelerine tabi tutulmaları normaldir. Kişiler ulusal güvenlikle ilgili birimlerde çalışmayı seçmekle birlikte girmiş oldukları statü gereğince sivillere getirilemeyecek bazı sınırlamaların kamu hizmetinin aksamadan ve etkin şekilde yürütülmesi ve disiplinin tesisi için kendileri açısından uygulanmasını kabul etmiş olmaktadırlar. Dolayısıyla millî güvenlik bakımından önemli kadrolarda istihdam edilen personelin bu yükümlülüklerinin emeklilik sonrası devamının kabulü milli güvenliğin sağlanmasında hayati önemi haizdir. Somut olayda emekli MİT mensubu olan ve önemli vazifeler üstlenen başvurucunun da anılan yükümlülüğe tabi olduğu söylenebilir.

16. Başvurucunun kaleme aldığı makalelerde daha önce yayımlanan haberlere konu olan bilgiler dışında emekli MİT mensubu olması nedeniyle vakıf olduğu bilgiler çerçevesinde değerlendirmelerini de içermektedir. Konunun ilk kez haber yapıldığı gazetelerde yer alan içerikten farklı içerik ve nitelikte tekrar kamuoyunun gündemine taşınmasının “milli güvenlik” konusuna bağlı olarak ortaya çıkabilecek neden ve sonuçları üzerinde durulmaksızın, sadece daha önce habere konu olması nedeniyle ifşa suçunun oluşmadığı sonucuna ulaşılmasının kabulü mümkün değildir. Dolayısıyla başvurucunun eyleminin daha önce yayımlanmış veya kamunun bildiği bir içeriğin yeniden açığa çıkarılması eylemini aşan

nitelikte olduğu söylenebilir.

17. Bu itibarla başvurucunun kaleme aldığı makalelerle MİT içinde görev yapmış pek çok kişiyi ifşa etmesi sebebiyle hakkında ilgili ve yeterli bir gerekçe kurularak verilen mahkumiyet kararıyla ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle, ifade özgürlüğünün ihlal edilmediği kanaatini taşıdığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmak mümkün olmamıştır.

Üye Muhterem İNCE

YUSUF YİĞİT

B. No: 2019/35402 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/35402

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF YİĞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/35402)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Yusuf YİĞİT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucuya gönderilen mektubun ekindeki fotoğrafların bir kısmına idarece sakıncalı bulunarak el konulmasının haberleşme hürriyetini ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Kocaeli 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) tutuklu olarak bulunduğu sırada tarafına gönderilen toplamda 2 sayfa ve 14 adet fotoğraf çıktısından oluşan mektup, okuma komisyonu tarafından sakıncalı bulunarak disiplin kuruluna sevk edilmiştir. Kurum Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 22/10/2018 tarihli kararında; toplamda2 sayfa ve 14 adet fotoğraftan oluşan mektubun 3 adet fotoğraflık kısmının Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) ait haberleşme niteliği taşıyabileceği, sosyal medyada ya da gazetelerde yayımlandığı, ancak yayımcısının ve içeriğinin anlaşılamadığı, bu nedenle gerçeği yansıtmayabileceği ve güvenlik açısından sakıncalı bulunduğu kanaatiyle kurumda muhafazasına, 2 sayfa ve 11 adet resimden oluşan kısmının alıcısına verilmesine karar vermiştir.

3. Başvurucu; şikâyet dilekçesinde 16/7/2016 tarihinde gözaltına alındığını, 9 gün boyunca fiziksel ve ruhsal işkenceye maruz bırakıldığını, gördüğü işkenceye ilişkin gazetelerde ve

internet sitelerinde fotoğraflar yayımlandığını belirtmiştir. Ayrıca başvurucu bu konuda Anayasa Mahkemesine yaptığı başvurusunun reddedilmesi üzerine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvurmak için bu fotoğrafların ailesi tarafından kendisine gönderilmesini istediğini, ancak gönderilen fotoğrafların kendisine teslim edilmediğini, bu nedenle etkili başvuru hakkının kısıtlandığını ileri sürmüştür. Başvurucunun Disiplin Kurulu kararına karşı Kocaeli İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) yaptığı şikâyet, ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verilerek reddedilmiştir.

4. Karar gerekçesinde, şikâyete konu mektup ekindeki 3 adet fotoğrafın incelenmesinde birinin gazete manşetinden alınmış olduğu, diğer ikisinin ise Türkiye'de çekilip çekilmediğinin dahi belli olmadığı, şikâyet edenin bu fotoğraflar içinde yer alıp almadığının da insanların yüzlerinin görünmemesi sebebiyle anlaşılmadığı, bu hâliyle şikâyet edenin belgeleri hukuksal başvurularında delil olarak kullanacağına ilişkin beyanlarının kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Bu karara yönelik itirazın incelenmesinde ise Kocaeli 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kararda usul ve kanuna aykırı bir husus olmadığından itirazın reddine kesin olarak karar verilmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 24/9/2019 tarihinde öğrendikten sonra 14/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyonca, adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna; haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın ise kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

8. Başvurucu; gözaltında kaldığı süreçte işkence, eziyet ve kötü muameleye maruz kaldığı iddiasıyla AİHM'e başvuru yapabilmek için ailesinden internet sitelerinde, sosyal medyada ve çeşitli yayım organlarında yayımlanan fotoğrafların tarafına gönderilmesini istediğini ancak gönderilen mektubun ekinde bulunan 3 adet fotoğrafa el konulması nedeniyle işkence yasağının, adil yargılanma hakkının, haberleşme hürriyetinin, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, ifade hürriyetinin, eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri incelenirken Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucunun iddialarının özü, kendisine gönderilen mektubun ekinde bulunan 3 adet fotoğrafın Disiplin Kurulunca sakıncalı görülerek alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin engellenmesine ilişkindir. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında bu tür başvurular haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir (Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, § 23; Özkan Kart (2), B. No: 2013/1201, 20/5/2015, § 22; Akif İpek, B. No: 2013/9456, 24/6/2015, § 23; Ramazan Vural, B. No: 2013/1148, 7/7/2015, § 24; Eren Yıldız, B. No: 2013/759, 7/7/2015, § 25; Mustafa Aydin, B. No: 2013/275, 6/10/2015, § 24). Somut başvuruda da bu durumdan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

11. Somut olayda Disiplin Kurulu, başvurucuya gönderilen mektubun ekinde yer alan 3 adet

fotoğrafın sakıncalı olduğunu değerlendirerek alıkonulmasına karar vermiştir. Dolayısıyla anılan işlem ile kamu makamları tarafından başvurucunun haberleşme hürriyetine bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

12. Anayasa Mahkemesinin Ahmet Temiz kararında, hükümlü ve tutukluların gönderdiği veya kendilerine gönderilen mektuplara ceza infaz kurumunun ilgili kurulları tarafından yapılan müdahalelere ilişkin genel ilkeler belirtilmiştir (Ahmet Temiz, §§ 28-34). Buna göre haberleşme hürriyetine yapılan müdahale öncelikle kanunla öngörülmelidir. Müdahalenin yasal dayanağını oluşturan mevzuatın ulaşılabilir, yeterince açık ve belirli bir eylemin gerektirdiği sonuçlar açısından öngörülebilir olması gerekir. İkinci olarak söz konusu müdahale meşru bir amaca dayanmalı, demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olmalıdır.

13. Somut olayda 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68. maddesinin hükümlülerin ceza infaz kurumlarından yaptıkları yazışmaların denetimi ve sınırlandırılmasının kanuni dayanağını oluşturduğu anlaşılmaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ahmet Temiz, §§ 37-46).

14. Mektubun ekinde yer alan fotoğrafların sakıncalı bulunarak alıkonulma sebebi; sosyal medyada ya da gazetede yayımlandığı belirtilen bu fotoğrafların yayımcısının ve içeriğinin anlaşılamaması, bu nedenle gerçeği yansıtmayabileceği ve güvenlik açısından sakıncalı bulunduğu kanaatidir. Ayrıca fotoğraflardan birinin gazete manşetinden alınmış olduğu, diğer ikisinin ise Türkiye'de çekilip çekilmediğinin dahi belli olmadığı, şikâyet edenin bu fotoğraflar içinde yer alıp almadığının da insanların yüzlerinin görünmemesi sebebiyle anlaşılamadığı, böylelikle başvurucunun belgeleri hukuksal başvurularında delil olarak kullanacağına ilişkin beyanlarının kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşılmasıdır. Bu kapsamda başvurucuya gönderilmek istenen mektubun ekinde yer alan 3 adet fotoğrafın Disiplin Kurulunca denetlenmesi suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi ile ceza infaz kurumlarında asayiş ve güvenliğin sağlanması amaçlarını taşıdığı, bunun da Anayasa'nın haberleşme hürriyetine ilişkin 22. maddesinin ikinci fıkrası kapsamında meşru bir amaç olduğu sonucuna varılmıştır (Ahmet Temiz, §§ 47-55).

15. Ceza infaz kurumlarında tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin temini gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü ve tutukluların sahip oldukları haklar sınırlandırılabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11 /2014, § 35). Bu bağlamda ceza infaz kurumları, Anayasa'nın 22. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında istisnaların uygulanacağı kamu kurumlarındandır (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, §§ 74-76).

16. Somut olaya konu başvurucuya gönderilen mektubun ekinde yer alan 3 adet fotoğrafın Disiplin Kurulu ve Hâkimlik tarafından incelendiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yayımcısının tespit edilemediği, içeriğinin gerçekliğinin anlaşılamadığı, bu nedenle güvenlik açısından sakıncalı bulunduğu ve başvurucuyla ilgisinin ortaya konulamadığı belirtilen 3 adet fotoğrafın sakıncalı görülerek el konulması şeklindeki müdahalenin Anayasa'nın 22. maddesi anlamında kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesi için ihtiyaç duyulan demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı ve müdahalenin ulaşılmak istenen amaçla ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır. Somut olayın koşullarında alıkonulan fotoğraflara özgü tespitleri içeren ilgili ve yeterli gerekçenin Disiplin Kurulu ve Hâkimlik kararlarında yer aldığını söylemek mümkündür. Bu bağlamda somut olayda haberleşme

hürriyetine yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TOLGA DOĞAN

B. No: 2020/439 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/439

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TOLGA DOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/439)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Melek ŞAHAN

Başvurucu : Tolga DOĞAN

Vekili : Av. Ercan GÜLLÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda başta kalabalık odada tutulma olmak üzere uygun olmayan şartlarda barındırılma ve bu konudaki başvurunun infaz hâkimliğince incelenmeden reddedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, mesai saatleri dışında hasta olunması durumunda çözüm bulunamaması, bedelinin ödeneceği beyan edilmesine rağmen kitap ve dergilerin alınmaması, diğer suçlardan kalanlara verilen mahrem görüş imkânının Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) mahpuslarına verilmemesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, eğitim hakkının ve ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, hakkındaki suç isnadı nedeniyle 18/7/2016 tarihinde tutuklanarak getirildiği (kapatılan) Adıyaman E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) 25/1/2020 tarihine kadar 3 yıl 6 ay 7 gün barındırılmıştır.

3. Başvurucu, İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kuruluna (İnfaz Kurulu) barındırıldığı

koğuşların çok kalabalık olduğunu, kalabalık nedeniyle asgari kişisel alanın sağlanamadığını ve buna bağlı birçok sıkıntının meydana geldiğini, C-12 No.lu koğuşta yeterli ranza olmadığından banyo ve tuvaletin önünde, yerde, ışık altında yatmak zorunda kaldığını, ranzanın üst katında yattığında da tavandan geçen kanalizasyon borularından üzerine pis su aktığını, taleplere rağmen arızanın giderilmediğini, banyonun kapısı olmadığını, diğer suçlardan kalanlara verilen mahrem görüş imkânının FETÖ/PDY mahpuslarına verilmediğini, D-15 No.lu koğuşta sadece önceden belirlenen günde Kurum doktoruna muayene olabildiğini, resmî tatillerde iki kez hastalandığı hâlde ambulans çağrılmadığını, bandrollü ve yasaklanmamış kitap ve dergileri alma konusunda kısıtlandığını, bilgisayar ve internet kullanma, çıktı alma hakkının engellendiğini, ceza infaz kurumu kantininden ücreti karşılığında iç çamaşırı almak için sipariş fişi yazmasına rağmen iki üç ay alamadığını, ailesinin iç çamaşırı getirmesinin engellendiğini, kapalı görüş odalarının şartlarının yetersiz olduğunu, birer tuvalet ve banyo olduğundan uzun süre sıra beklediğini, sıcak suyun az verildiğini, yemeklerin dağıtımında hijyen şartlarının sağlanmadığını, bu konuda hem yazılı hem sözlü talepte bulunduğu hâlde taleplerine cevap verilmediğini belirterek 23/9/2019 tarihinde başvurmuştur.

4. İnfaz Kurulu 28/10/2019 tarihinde, bahsedilen konuların görev ve yetki alanına girmediğinden karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucu, karara karşı İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur.

5. İnfaz Hâkimliği, şartların düzeltilmesi talebinin görev ve yetkisinde olmadığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun bu karara itirazını inceleyen Adıyaman 1. Ağır Ceza Mahkemesi, İnfaz Hâkimliğinin kararında yasal isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 26/11/2019 tarihinde öğrenmesinin ardından 26/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu 25/1/2020 tarihinde başka bir ceza infaz kurumuna, 27/5/2023 tarihinde ise denetimli serbestliğe nakledilmiştir.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; tutulduğu koğuşta olması gerekenin iki katı kadar mahpus barındırıldığını, tuvalet ve banyo önünde yerde yatmak zorunda kaldığını, ranzanın üst katında yattığında üzerine pis sular damladığını, birer tuvalet ve banyonun yetersiz kaldığını, bazen bir iki saat tuvalet sırası beklediğini, banyonun kapısının olmadığını, banyonun içinin mutfağı kullananlarca net bir şekilde görülebildiğini, günlük beş altı dakikalık sıcak su verildiğini, çamaşırlarının yıkanmadığını, kapalı görüş alanının şartlarının kötü olduğunu, Ceza İnfaz Kurumuna yaptığı başvurunun cevapsız bırakıldığını belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun tutulma şartlarına ilişkin şikâyetleri yönünden farklı bir ceza infaz kurumuna nakledilmesi nedeniyle tazminat davası

açabileceğinden bahisle başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği, etkili başvuru hakkı yönünden ise başvurucunun şikâyet ve itirazları hakkında herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmadan İnfaz Hâkimliği nezdinde şikâyet başvurusu yapabildiği, İnfaz Hâkimliği kararına karşı yaptığı itirazla kararın hukuki denetimini sağladığı, Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının yapılacak tespit ve değerlendirmelerde dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, tutulma şartlarının uluslararası standartlara uygun hâle getirilmesi için gerekli kararların alınması talebiyle İnfaz Hâkimliğine yapılan şikâyet başvurusunun hukuka aykırı şekilde esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle ihlal iddialarının dile getirebileceği etkili bir başvuru yolunun bulunmamasına, bir başka deyişle mevcut yargısal sistemin etkili şekilde işletilmemesine ilişkindir. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesine göre hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak infaz hâkimliğinin görevlerindendir. Buna rağmen İnfaz Hâkimliği, başvurucunun şikâyetleri yönünden görevsizlik kararı vermiştir. Başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin şikâyetlerinin büsbütün temelsiz olmadığı, bir başka ifadeyle sözü edilen iddiaların savunulabilir (tartışmaya, değerlendirmeye değer) nitelikte olduğu anlaşıldığından belirtilen iddialar kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir (etkili başvuru hakkından inceleme için bağlantı kurulan hak, özgürlük ya da yasağın savunulabilir olmasının şart olduğuna dair kararlar için birçok karar arasından bkz. Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 73).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlar. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, bir başka ifadeyle başarı şansı sunması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir ihlalin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61). Ayrıca etkili başvuru hakkı bakımından inceleme yapılabilmesi kural olarak bu hakla arasında bağlantı kurulan hakkın, özgürlüğün ya da yasağın ihlal edildiğine önceden karar verilmiş olmasına bağlı değildir (Abdullah Yaşa [GK], B. No: 2015/12486, 5/11/2020, § 64).

14. Somut olayda başvurucunun odaların kalabalık olmasına ve kalabalıklıktan kaynaklanan diğer şartlara yönelik şikâyetleri, şikâyet konusunun İnfaz Kurulunun görev alanına girmediği gerekçesiyle reddedildikten sonra 4675 sayılı Kanun'da düzenlenen infaz hâkimliklerinin görev alanına girmediği gerekçesiyle derece mahkemelerince esasa

girilmeden reddedilmiştir. Bu itibarla derece mahkemelerince başvurucunun şikâyetleri konusunda bir inceleme ve araştırma yapılmadığı görülmüştür. Şikâyet konusunun 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesinin birinci fıkrasında yer alan ve infaz hâkimliklerine mahpusların hak ve hürriyetlerinin korunması adına geniş bir görev alanı tanıyan düzenlemenin kapsamına hangi nedenlerle girmediği hususunda derece mahkemelerince ikna edici açıklamalarda bulunulmadığı anlaşılmıştır.

15. Başvurucunun İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyet başvurusunda infaz hâkimliğinin görevli ve yetkili olmadığı yönünde verilen kararın bu yönüyle ilgili ve yeterli gerekçeler içermediği, başvurucunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunulmasına elverişli olmadığı anlaşılmıştır. Derece mahkemelerince verilen kararların dayanağı olarak gösterilen ilgili mevzuatın başvuruya konu işlemin hukuka ve Anayasa'ya uygun olup olmadığının denetlemesini yasaklamadığı da dikkate alındığında derece mahkemelerince ortaya konulan bu yaklaşım, temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmesine imkân sağlamamıştır. İtirazın yapıldığı Ağır Ceza Mahkemesi de bu eksikliği gidermeye yönelik bir karar vermemiştir. Neticede başvurucuya, kötü muamele yasağı kapsamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Başvuruya konu olayda kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varıldığından ceza infaz kurumunda tutulma şartlarının kötü muamele oluşturup oluşturmadığı yönünden inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Diğer İhlal İddiaları

18. Başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasının M.Ç. [GK] (B. No: 2017/34600, 6/2/2020) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile bağlantılı olarak eşitlik ilkesinin, eğitim hakkının ve ifade hürriyetinin ihlal edildiği iddialarının Cemal Günsel [GK] (B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 3.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvurucunun tahliye edilmesi nedeniyle tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

21. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 115.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 115.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Adıyaman İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1370, K.2019/1378) ve Adıyaman 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2019/1905 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHSİN ARAS

B. No: 2020/1546 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/1546

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHSİN ARAS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/1546)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Muhsin ARAS

Vekili : Av. Ali HABİP

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kişisel verilerin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına esas alınması nedeniyle özel hayata saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1991 doğumlu olan başvurucu, 77. Dönem Devlet Hizmet Yükümlülüğü Kurası sonucuna göre Gaziantep Şehitkamil Devlet Hastanesine hekim olarak yerleştirilmiştir.

3. Başvurucu hakkında 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen ve 1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı Kanun'un 60. maddesiyle aynen kabul edilen (8) numaralı alt bent uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Söz konusu araştırmanın olumsuz sonuçlanması nedeniyle başvurucunun yerleşmeye hak kazandığı kamu hastanesine ataması yapılmamıştır.

4. Başvurucu anılan işlemin iptali istemiyle idare mahkemesine başvurmuştur. Mahkeme,

başvurucunun güvenlik soruşturması sonucunda katılımcı olarak yer aldığı tespit edilen toplantı ve gösteri yürüyüşleri nedeniyle atandığı kamu görevinde kendisinden beklenen verimi sergileyemeyeceği ve bu görev için daha uygun personel tercih edilmesinin mümkün olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 2/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 2/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; mahkeme kararı olmaksızın kendisine ilişkin bilgilerin toplanamayacağını, Anayasa Mahkemesinin güvelik soruşturmasının dayanağı kuralı iptal ettiğini, katıldığı toplantıların barışçıl olduğunu ve hakkında herhangi bir soruşturma açılmadığını, atanmaması nedeniyle maddi kaybının olduğunu belirterek özel hayata saygı hakkının, ifade özgürlüğünün ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; kamu hizmetinin daha sağlıklı ve etkin bir şekilde sürdürülebilmesinin sağlanması amacıyla kısıtlayıcı yönde getirilen tedbirler nedeniyle başvurucunun özel hayatına yönelen bir müdahale olmadığı, başvurucunun kamu görevine atanmamasına ilişkin işlemin ise özel hayatına yönelik ciddi olumsuz etkiler yaratmadığı hususlarının yapılacak incelemede dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevap vermemiştir.

8. 7/4/2021 tarihli ve 7315 sayılı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması Kanunu 17/4/2021 tarihli ve 31457 Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve 26/10/1994 tarihli ve 4045 sayılı Güvenlik Soruşturması, Bazı Nedenlerle Görevlerine Son Verilen Kamu Personeli ile Kamu Görevine Alınmayanların Haklarının Geri Verilmesine ve 1402 Numaralı Sıkıyönetim Kanununda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun'u yürürlükten kaldırmıştır. 7315 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihten itibaren kişilerin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması bu Kanun kapsamında yapılmaktadır.

9. Başvurucunun kendisi hakkında güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasıyla elde edilen verilerin kişisel veri olduğu açıktır (Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 57; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 58). Başvurunun temelinde başvurucu hakkında elde edilen kişisel verilerin kamu makamlarına açıklanması ve güvenlik soruşturmalarında kullanılması hususu bulunmaktadır. Kişisel verilerin tutulması, saklanması veya aktarılmasının ise Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında incelenmesi gerekir. Bu nedenle başvuruların özel hayata saygı hakkı içinde yer alan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı kapsamında olduğu değerlendirilmektedir (benzer yönde yapılan inceleme ve değerlendirmeler için bkz. Fatih Saraman, § 57; Turgut Duman, § 58; Abdurrahim Kaya ve diğerleri, B. No: 2019/12271, 3/12/2020, § 19).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi Fatih Saraman kararında somut olayın dayanağı kuralla benzer

nitelikteki bir kurala dayanan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yöntemini incelemiştir. Anayasa Mahkemesi ilgili kuralın konuyla ilgili temel esasları, ilkeleri ve çerçeveyi belirlemediğini belirttikten sonra Kanun'un ve ilgili yönetmeliğin kişisel verilerin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını düzenleyen ve özellikle süre, stoklama, kullanım, üçüncü kişilerin erişimi, verilerin gizliliği, bütünlüğü ve imhası konusundaki usullere ilişkin, muhataplarının yetki aşımı ve keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak açık ve detaylı kuralları içermemesi nedeniyle kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna varmıştır (Fatih Saraman, §§ 88-90; Süleyman Akif Nazlıgül, B. No: 2018/31982, 15/6/2021, § 33).

12. Öte yandan 1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 60. maddesi ile 657 sayılı Kanun'un 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bendin iptali istemiyle açılan davada, Anayasa Mahkemesi 24/7/2019 tarihli ve E.2018/73, K.2019/65 sayılı kararıyla başvuruya konu olayda uygulanan kuralı Anayasa'nın 13., 20. ve 128. maddelerine aykırı görerek iptal etmiştir. Kararın gerekçesinde; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasıyla elde edilen verilerin kişisel veri niteliğinde olduğu, bu alanda düzenleme getiren kuralların kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde tedbirler uygulama ve özel hayatın gizliliğine yönelik müdahalelerde bulunma yetkisi verildiğini yeterince açık olarak göstermesi ve olası kötüye kullanmalara karşı yeterli güvenceleri sağlanması gerektiği, kuralda ise güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması yapılması memurluğa alımlarda genel şartlar arasında sayılmasına karşın güvenlik soruşturmasına ve arşiv araştırmasına konu edilecek bilgi ve belgelerin neler olduğuna, bu bilgilerin ne şekilde kullanılacağına, hangi mercilerin soruşturma ve araştırmayı yapacağına ilişkin herhangi bir düzenleme yapılmadığı belirtilmiştir. Böylece Anayasa Mahkemesi Fatih Saraman kararında benimsediği bu yaklaşımı norm denetiminde verdiği iptal kararıyla da sürdürmüştür (Süleyman Akif Nazlıgül, § 34).

13. Somut olayda da başvurucunun yukarıda belirtilen düzenlemeler esas alınarak yapılan güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlandığından bahisle yerleştirilmesinin yapılmadığı anlaşıldığından Fatih Saraman kararında belirtilen ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Buna göre başvuruya konu müdahalenin dayanağı olan düzenlemenin kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna varılmaktadır. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Orhan Özkan ve diğerleri, B. No: 2019/19102, 4/10/2023, §§ 8-19; Hatip İmir, B. No: 2019/30759, 28/2/2024, § 15).

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiğiyargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini

başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı kapsamında kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 10. İdare Mahkemesine (E.2018/1158, K.2019/256) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İ.Y.

B. No: 2020/5297 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/5297

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İ.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/5297)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : İ.Y.

Vekili : Av. Hilal Eda GÖRBULAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, infaz hâkimliğine yapılan şikâyetin esasa girilmeden reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Silivri 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) tutuklu olarak bulunmaktadır. Başvurucu 28/8/2019 tarihinde Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına başvurarak İnfaz Kurumunda tutuklu bulunan babasıyla yüz yüze görüşme talebinde bulunmuştur. Söz konusu talebin infaz kurumu idaresi ve savcılık tarafından reddedildiğini belirterek 16/9/2019 havale tarihli dilekçesiyle şikâyet yoluna başvurmuştur.

3. Bakırköy İnfaz Hâkimliği, şikâyeti 17/9/2019 tarihinde yetki yönünden reddetmiş ve dosyanın Silivri İnfaz Hâkimliğine gönderilmesine karar vermiştir. Kararda, tutuklunun kalmakta olduğu ceza infaz kurumu tarafından gerçekleştirilen işlemi şikâyet ettiğini, bu hâliyle de tutuklunun talebini inceleme ve karar verme yetkisinin tutukluluğunun devam

ettiği infaz kurumunun bağlı bulunduğu İnfaz Hâkimliğine ait olduğunu ifade etmiştir.

4. Silivri 2. İnfaz Hâkimliği (Hâkimlik) 29/11/2019 tarihinde başvurucunun talebini esasa girmeden reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Tutuklu/hükümlünün talebi ile ilgili olarak Yasal düzenlemeler ve dosyada mevcut Silivri 2 Nolu Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün 30/10/2019 tarih ve 2019/71890 sayılı yazısı birlikte değerlendirildiğinde, İ.H.nin kurumlararası ziyaret talepli dilekçesinin Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği, savcılık makamı tarafından güvenlik ve idari nedenlerle red kararı verildiği, ayrıca babasıyla görüşme talebi için Kurum idaresince alınmış bir idare ve gözlem kurulu kararı bulunmadığı gibi Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilen red kararı ile ilgili Hakimliğimiz görevli ve yetkili olmadığından talebin esasa girilmeden reddine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

5. Başvurucu, karara karşı 9/12/2019 tarihinde itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde; Hâkimliğin aynı anda görevsizlik ve yetkisizlik kararı verdiğini, böyle bir şeyin mümkün olmadığını, Hâkimliğin İnfaz Kurumunun bulunduğu yargı yerindeki yetkili merci olduğunu belirtmiştir. Hâkimliğin tutuklu/hükümlü arasında görüş talebini incelemekle yükümlü olduğunu ifade etmiştir. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 6. maddesi uyarınca şikâyet başvurusu başka bir yargı mercinin görevi içinde ise o merciye gönderilmesi gerekmesine rağmen Hâkimlik tarafından belirtilen hükme aykırı karar verildiğini vurgulamıştır.

6. Silivri Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 25/12/2019 tarihinde itirazı reddetmiştir. Kararda, Hâkimlik tarafından verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğu, verilen kararın gerekçesinde herhangi bir isabetsizliğin bulunmadığı ifade edilmiştir.

7. Nihai karar 13/1/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 5/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; defalarca babası ile yüz yüze görüşme talebinde bulunmasına rağmen söz konusu talebinin reddedildiğini, haklı talebinin reddedilmesinin Anayasa'ya, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ve 4675 sayılı Kanun'a aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, Hâkimliğe yapılan şikâyet başvurusunun esasa girilmeden görev ve yetki kuralları uyarınca reddedilmesinin haksız ve hukuka aykırı olduğunu, zira 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesi uyarınca şikâyet başvurusu başka bir yargı merciinin görevi içinde ise o merciye gönderilmesi gerekmesine rağmen Hâkimlik tarafından görevli merciye gönderilmediğini, ayrıca İnfaz Kurumuna ilişkin taleplerde Hâkimliğin yetkili olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiğini belirtmiştir.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun

şikayetlerinin özü birden fazla kere babası ile yüz yüze görüşme talebinde bulunmasına rağmen babası ile yüz yüze görüşme imkanının tanınmamasına ilişkindir. Başvuruya konu olayda da başvurucu yine aynı talepte bulunmuş, talebe dair yapılan yargılama ise esasına girilmeksizin karara bağlanmıştır. Bu bağlamda başvurucunun babası ile görüşmesi gerçekleşmediğinden aile hayatının etkilendiğini açıktır. Somut olayda aile hayatını etkileyen bir duruma ilişkin olarak esasa dair inceleme yapılmadığından başvuru, aile hayatına saygı hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelemiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Etkili başvuru hakkı, anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese, hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Meral Danış Beştaş (3) [2. B.], B. No: 2017/34087, 13/10/2020, §37).26.

14. Bu bağlamda ceza infaz kurumlarındaki birtakım uygulamaların temel hak ve hürriyetlere müdahale teşkil ettiği ve kaldırılması gerektiği konusunda ileri sürülecek iddiaların esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanması bakımından bir gerekliliktir. Bu bağlamda infaz hâkimliklerine şikâyet yoluyla başvurma imkânının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Anılan yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir Ayrıca mevzuatın yargı merciine başvurma imkânını ortadan kaldıracak şekilde dar yorumlanmaması, yargı makamlarınca temel hak ve özgürlükleri önceleyen bir yaklaşım içinde olunması etkili başvuru hakkının gereklerinin sağlanması açısından önem arz etmektedir (ilkelerin detayı için bkz Meral Danış Beştaş (3), §§ 35-42).

15. Bununla birlikte 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesine göre infaz hâkimlikleri; hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri inceler ve karara bağlar. Anayasa Mahkemesi Hükümlü ve tutukluların bu konularda infaz hâkimliğine yaptığı şikâyetlerin esasa girilmeden reddedilmesini temel hak ve hürriyetlerle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (özel hayata saygı hakkı yönünden bkz. Meral Danış Beştaş (3); aile hayatın saygı hakkı yönünden bkz. Fatih Elgin [1. B.], B. No: 2019/38512,16/11/2022; Meryem Akay [2. B.], B. No:2021/56509, 24/10/2024; kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı yönünden bkz. Uğur Eldemir (2) [1. B.], B. No: 2018/26139, 15/3/2022; haberleşme hürriyeti yönünden bkz. Fatih Yarımbaş [1. B.], B. No: 2019/39172, 4/10/2023).

16. İnfaz Kurumunda bulunan başvurucunun aynı kurumda bulunan babası ile yüz yüze

görüşme talebi, yargı makamları tarafından görevli ve yetkili olunmadığı gerekçesiyle esasa girilmeden reddedilmiştir. Böylece başvuruya konu İnfaz Hâkimliğinin şikâyetin esasına girilmeden reddine dair kararının bu yönüyle ilgili ve yeterli gerekçe içermediği, ayrıca başvurucunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunulmasına elverişli olmadığı anlaşılmaktadır. İtiraz üzerine karar veren Ağır Ceza Mahkemesi de bu eksikliği gidermeye yönelik bir karar vermemiştir. Bu durumda yukarıda aktarılan kararlarda yer alan ilke ve sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır. Neticede başvurucuya, aile hayatına saygı hakkı kapsamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

18. Başvurucunun, kötü muamele yasağının ve adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de aile hayatına saygı hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasının gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespitine ve 20.000 TL maddi tazminat ile 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin aile hayatına saygı hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Silivri 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2019/4966, K.2019/6042) GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN YILDIZ

B. No: 2020/17505 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17505

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERCAN YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17505)

Karar Tarihi: 15/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/10/2025 - 33035

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Ercan YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğine yapılan şikâyet sonucu yapılan yargılamada şikâyet edenin Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi kullanılarak dinlenilmesi nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/4/2020 tarihli ve 2020/361 Değişik İş Sayılı Kararına İlişkin Süreç

2. Başvurucu, Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucunun 16/12/2019 tarihinde Kırıkkale Tıp Fakültesi Hastanesine ring aracı ile götürüldüğü sırada araçtaki güvenlik kamerasını peçete ile kapatarak görüntü alınmasını engellediğinin aynı tarihli jandarma tutanağı ile tespit edilmesi üzerine Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun çerçevesinde başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır.

4. Disiplin soruşturması sonucunda başvurucunun 4 gün hücreye koyma cezası ile

cezalandırılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu, hakkında verilen disiplin cezasına karşı şikâyet yoluyla Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvuruda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği başvurunun duruşmalı olarak incelenmesine karar vermiştir. Bu kapsamda İnfaz Hâkimliği, Ceza İnfaz Kurumuna müzekkere yazarak başvurucunun duruşmanın yapılacağı 26/2/2020 tarihinde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla hazır bulundurulmasını istemiştir.

6. İnfaz Hâkimliğince yapılan duruşma, iki celsede tamamlanmıştır.

7. Başvurucu 26/2/2020 tarihinde yapılan ilk duruşmaya SEGBİS vasıtasıyla katılmıştır. Başvurucu beyanında duruşma tebligatının kendisine bir gün önce yapıldığını, bu nedenle avukatına haber verme imkânı olmadığını belirterek mahkeme huzurunda avukatı ile birlikte savunma yapmak için süre talep etmiştir. Başvurucu, ayrıca SEGBİS ile savunma yapmak istemediğini beyan etmiştir.

8. Aynı tarihli celsede İnfaz Hâkimliği başvurucunun SEBGİS ile savunma yapmak istemediğine ilişkin talebinin reddine 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki ''Hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir." hükmüne istinaden karar vermiştir.

9. Aynı tarihli celse sonunda İnfaz Hâkimliği, başvurucunun süre talebini kabul ederek duruşmanın yeni celsesinin 11/3/2020 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

10. 11/3/2020 tarihli ikinci ve son celseye başvurucu, SEGBİS vasıtasıyla katılmıştır. Başvurucu; sağlık sorunları olduğunu, bu nedenle beyanda bulunamayacağını belirterek beyanda bulunmak için süre talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği, bir önceki celsede başvurucuya süre verildiği ve başvurucunun açlık grevinde olması nedeniyle iyileşme sürecinin belirsiz olduğu gerekçeleriyle süre talebinin reddine karar vermiştir. Süre talebinin reddi kararı üzerine başvurucu; SEGBİS'in savunma hakkını ihlal ettiğini, mahkeme huzurunda ifade vermek istediğini beyan etmiştir. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun mahkeme huzurunda ifade vermeye yönelik talebinin yeniden reddine karar vermiştir.

11. İnfaz Hâkimliği 16/3/2020 tarihinde şikâyetin reddine karar vermiştir. Kararda, başvurucunun ring aracındaki kamerayı kapattığının tutanakla tespit edilmesi nedeniyle 5275 sayılı Kanun'un 43. maddesinde düzenlenen ''sevke, nakle veya bunlarla ilgili alınacak olan tedbirlere karşı çıkma'' disiplin suçunu işlediğinin sabit olduğunu ifade etmiştir.

12. Başvurucunun İnfaz Hâkimliği kararına yönelik itirazı da Ağır Ceza Mahkemesinin 1/4/2020 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

13. Başvurucu, nihai kararın 12/5/2020 tarihinde tebliği üzerine 2/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/4/2020 tarihli ve 2020/360 Değişik İş Sayılı Kararına İlişkin Süreç

14. Başvurucunun tutuklu olarak bulunduğu ceza infaz kurumunda 25/12/2019 tarihinde Kırıkkale Yüksek İhtisas Hastanesine götürüleceği esnada mahkûm kabul biriminde üst aramaları yapıldığı sırada ''Keyfî aramaya son.'' şeklinde slogan atma hakkında ve ring aracının kamerasını kapatarak görüntü alınmasına engel olmak fiilleri nedeniyle başvurucu

hakkında 5275 sayılı Kanun kapsamında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

15. Disiplin soruşturması sonucunda başvurucuya slogan atması nedeniyle 2 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma, ring aracının kamerasını kapatarak görüntü alınmasına engel olma fiili nedeniyle 4 gün hücreye koyma disiplin cezası verilmiştir.

16. Başvurucu, hakkında verilen disiplin cezasına karşı şikâyet yoluyla Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvuruda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği başvurunun duruşmalı olarak incelenmesine karar vermiştir. Bu kapsamda İnfaz Hâkimliği tarafından Ceza İnfaz Kurumuna müzekkere yazılarak başvurucunun duruşmanın yapılacağı 26/2/2020 tarihinde SEGBİS aracılığıyla hazır bulundurulması istenmiştir.

17. İnfaz Hâkimliğince yapılan duruşma, iki celsede tamamlanmıştır.

18. Başvurucu 26/2/2020 tarihinde yapılan ilk duruşmaya SEGBİS vasıtasıyla katılmıştır. Başvurucu, beyanında duruşma tebligatının kendisine bir gün önce yapıldığını, bu nedenle avukatına haber verme imkânı olmadığını belirterek mahkeme huzurunda avukatı ile birlikte savunma yapmak için süre talep etmiş; ayrıca SEGBİS ile savunma yapmak istemediğini beyan etmiştir.

19. Aynı tarihli celsede İnfaz Hâkimliği başvurucunun SEBGİS ile savunma yapmak istemediğine ilişkin talebinin reddine 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki '' Hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir.' hükmüne istinaden karar vermiştir.

20. Aynı tarihli celse sonunda İnfaz Hâkimliği başvurucunun süre talebini kabul ederek duruşmanın yeni celsesinin 11/3/2020 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

21. 11/3/2020 tarihli ikinci ve son celseye başvurucu, SEGBİS vasıtasıyla katılmıştır. Başvurucu; sağlık sorunları olduğunu, bu nedenle beyanda bulunamayacağını belirterek beyanda bulunmak için süre talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği, bir önceki celsede başvurucuya süre verildiği ve başvurucunun açlık grevinde olması nedeniyle iyileşme sürecinin belirsiz olduğu gerekçesiyle süre talebinin reddine karar vermiştir. Süre talebinin reddi kararı üzerine başvurucu; SEGBİS'in savunma hakkını ihlal ettiğini, mahkeme huzurunda ifade vermek istediğini beyan etmiştir. İnfaz Hâkimliği başvurucunun mahkeme huzurunda ifade vermeye yönelik talebinin yeniden reddine karar vermiştir.

22. İnfaz Hâkimliği 16/3/2020 tarihinde 2 ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezasını iptal etmiş, 4 gün hücreye koyma cezasını ise onaylamıştır. Karara yapılan itiraz Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 1/4/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

23. Başvurucu, bu cezaya karşı da -Ağır Ceza Mahkemesinin 1/4/2020 tarihli ve 2020/361 sayılı kararına karşı yaptığı başvuru formu ile- aynı başvuru formuyla 2/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunduktan sonra Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün 10/3/2022 tarihli kararıyla Ağır Ceza Mahkemesinin 1/4/2020 tarihli ve 2020/360 D.İş sayılı kararı yönünden kanun yararına bozma talep edilmiştir. Talepte, hükümlünün eylemlerini gerçekleştirdiği ceza infaz kurumu nakil aracı ve adliye binasının ceza infaz kurumu niteliğinde olmadığı, bu hâlde hükümlü hakkında disiplin cezası verilemeyeceği gözetilmeksizin yazılı şekilde karar verilmesinde isabet görülmediği belirtilmiştir.

24. Yargıtay 1. Ceza Dairesi (Yargıtay) 20/5/2022 tarihinde kanun yararına bozmaya karar

vermiştir. Kararda, kanun yararına bozma talebine dayanılarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteğinin incelenen dosya kapsamına göre yerinde görüldüğünü ifade etmiştir.

25. İnfaz Hâkimliği 8/12/2022 tarihinde 4 gün hücreye koyma cezasının iptaline karar vermiştir. Kararda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen tebliğnamedeki bozma isteği incelenen dosya kapsamına göre yerinde görüldüğünden Ağır Ceza Mahkemesinin 1/4/2020 tarihli ve 2020/360 D. İş sayılı kararının 5271 sayılı Kanun'un 309. maddesi uyarınca kanun yararına bozulması yönünde karar verildiğini, bu nedenle hükümlü hakkında uygulanan disiplin cezasının usul ve kanuna aykırı olduğunu belirtmiştir. Karar 24/12/2022 tarihinde itiraz edilmeden kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

26. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânı olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

27. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/4/2020 tarihli ve 2020/361 Değişik İş Sayılı Kararı Yönünden

28. Başvurucu, aynı yargı çevresi ve aynı il sınırları içinde bulunmasına ve yazılı ve sözlü müracaatlarında yargılama makamları önünde avukatı ile savunma yapmak istediğini açıkça belirtmesine rağmen SEGBİS aracılığıyla savunmasının alındığını, yargısal mercilerin kararlarında gerekçe bulunmadığını, kendisinin delillerinin değerlendirilmediğini ileri sürmüştür.

29. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarına yer verildikten sonra yapılacak değerlendirmelerde bu kararların ve somut olayın koşullarının bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

30. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları tekrarlamıştır.

31. Başvuru, duruşmada hazır bulunma hakkı kapsamında incelenmiştir.

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

33. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği Emrah Yayla ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) ve Emrah Yayla (2) (B. No: 2017/34742, 13/10/2020) kararlarında, duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararlarda öncelikle disiplin cezası nedeniyle yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığını ve kişilerin talebine aykırı olarak SEGBİS yoluyla duruşmaya katılmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil ettiğini tespit etmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesinin söz konusu

müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı değerlendirmelerine yer verilen kararda, ölçülülük yönünden yapılan incelemede başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin hangi zorlayıcı nedene dayanılarak kabul edilmediğinin ortaya konulmadığı, SEGBİS yoluyla katıldığı celselerde ise esaslı işlemlerin yapıldığı belirtilmiş; başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebinin alternatif yöntemler değerlendirilmeden genel ve kategorik bir yaklaşımla reddedilmesi nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkına müdahale için en uygun aracın seçilmemesinin anılan hakka yönelik müdahaleyi gereklilik unsurundan yoksun bıraktığı ve hakkın ihlaline yol açtığı sonucuna ulaşılmıştır.

34. Somut başvuruda da başvurucunun SEGBİS aracılığı ile sözlü olarak savunma yapmak istemeyip bizatihi İnfaz Hâkimliğinde savunma yapmak istediğine dair talebi olmasına rağmen İnfaz Hâkimliği tarafından bu hakkın başvurucuya sağlanmadığı görüldüğünden Emrah Yayla ve Emrah Yayla (2) kararlarında açıklanan gerekçelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

36. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte duruşmada hazır bulunma hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde anılan ihlal iddiası yönünden inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/4/2020 tarihli ve 2020/360 D. İş Sayılı Kararı Yönünden

37. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 51. maddesi ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 83. maddesi gereği başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir.

38. Anılan düzenlemelerde genel olarak bir hakkın öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Anayasa Mahkemesinin başvuruyu gereği gibi incelemesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

39. Bu kapsamda özellikle Anayasa Mahkemesini yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesinin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması, söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette

içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32; Osman Sandıkçı, B. No: 2013/6297, 10/3/2016; Selman Kapan ve diğerleri, B. No: 2013/7302, 20/4/2016).

40. Başvurucunun bireysel başvuruda bulunduktan sonra, verilen 4 gün hücreye koyma disiplin cezasına karşı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı kanun yararına bozma talebinde bulunmuştur. Yargıtay kanun yararına bozma talebini kabul etmiş, İnfaz Hâkimliği de 4 gün hücreye koyma cezasını iptal etmiştir. Söz konusu karar 2022 yılının sonunda itiraz edilmeden kesinleşmiştir.

41. Başvurucu; cezaya karşı bireysel başvuru tarihinden sonra kanun yararına bozma talebinde bulunulduğuna, bu talep sonunda cezanın iptal edildiğine ve kararın kesinleştiğine dair herhangi bir bilgi ya da belgeyi bireysel başvuru dosyasına sunmamıştır. Somut başvurunun 4 gün hücreye koyma disiplin cezasına ilişkin olduğu gözetildiğinde cezanın iptali sonucunu doğuran kanun yararına bozma sürecinin başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı bir unsur olduğu açıktır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı bir unsur hakkında bilgi verilmediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

43. Başvurucu, ihlalin tespiti ve miktar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

44. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

45. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/4/2020 tarihli ve 2020/361 Değişik İş sayılı kararı yönünden,

a. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

b. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/4/2020 tarihli ve 2020/360 Değişik İş sayılı kararı yönünden, başvurunun bu kısmının, başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2020/79, K.2020/577) GÖNDERİLMESİNE,

E. Tazminata ilişkin taleplerin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TALHA ALTINTOP

B. No: 2020/18170 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/18170

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TALHA ALTINTOP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/18170)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Talha ALTINTOP

Vekili : Av. Zeynep Rana EKİNCİ KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ifadeleri belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu (sanık) tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Gaziosmanpaşa ilçesinde hâkim olarak görev yapmaktayken Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) 2. Dairesinin 16/7/2016 tarihli kararı ile görevinden uzaklaştırılmış; 24/8/2016 tarihli kararı ile görevinden çıkarılmıştır.

3. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

4. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 9/6/2017 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede başvurucu aleyhindeki deliller özetle;

i. Başvurucunun adına kayıtlı olan 505 ... 27 numaralı telefon hattı üzerinden 357...26 IMEI numaralı cihaz ile ilk tespit tarihi 23/8/2014 olacak şekilde ByLock şifreli haberleşme programını kullandığına ilişkin tespitler içeren 31/1/2017 tarihli "Yeni ByLock CBS Sorgu Sonucu" başlıklı tutanak,

ii. Örgütün Yargıçlar ve Savcılar Birliği Derneğinin (YARSAV) ele geçirilmesi talimatı doğrultusunda başvurucunun 23/11/2010 tarihinde anılan Derneğe üye olduğu iddiası,

iii. HSK tarafından FETÖ/PDY mensubu oldukları değerlendirilerek meslekten çıkarılmalarına karar verilen kurul müfettişleri tarafından örgütsel amaç ve politikalar doğrultusunda Akhisar Adliyesinin 2012 yılı denetiminde başvurucuya yüksek bir not (79) takdir edildiği,

iv. HSK'nın 24/8/2016 tarihli meslekten çıkarma kararındaki tespitler,

v. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 15/8/2016 tarihinde "Atmaca" takma adıyla ifadesi alınan gizli tanığın kaldığı evin sorumluluğunu yürüten başvurucunun kendisine temkinli ve tedbirli davranması, cumalara gitmemesi ve eve misafir getirmemesi gerektiğini söylediği yönündeki beyanı,

vi. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 22/8/2016 tarihinde ifadesi alınan tanık A.B.nin başvurucuyu Ankara hâkim adayı olarak tanıdığı, cemaatçi olmaları nedeniyle tanıştırıldıkları yönündeki beyanı,

vii. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 15/2/2017 tarihinde ifadesi alınan ve örgütün Karadeniz Bölgesi Taşra-3 grubunun abisi olduğunu ikrar eden B.B.nin "gruptaki tüm örgüt mensuplarının birbirini tanıdığı ve başvurucunun da grup içerisinde yer alan mensuplardan olduğu" yönündeki beyanı şeklinde sıralanmıştır.

5. İddianamenin kabulü ile açılan dava İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) E.2017/53 sırasına kaydedilerek görülmeye başlanmıştır. Başvurucu; müdafiinin hazır bulunduğu 9/8/2017 tarihli ilk oturumda alınan savunmasında ByLock kullanmadığını, müfettişler tarafından verilen ve yüksek olmayan notun (79) özverili çalışmasının karşılığı olduğunu, YARSAV'a üye olmasının özel bir amacının bulunmadığını, tanık B.B.nin kamuoyunda Ergenekon olarak bilinen soruşturmalarda yaptıkları nedeniyle beyanına itibar edilemeyeceğini, örgütün HSK seçimlerine ilişkin çalışmalarına katılmadığını, bu kapsamda seçim esnasında müşahitlik yapmadığını ve kamera kaydı almadığını beyan etmiştir.

6. Anılan oturumda -diğerlerinin yanı sıra- ByLock tespiti kapsamındaki detay bilgilerinin Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğünden, HTS kayıtlarının Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan (BTK) istenmesine karar verilmiştir. Ayrıca B.B. ve A.B.nin istinabe yoluyla tanık olarak dinlenmesi ve sanık müdafilerinin tanıklardan sorulmasını istediklerine ilişkin olarak dilekçe vermeleri hâlinde bunun istinabe evrakına eklenmesine, istinabe duruşma tarihinin sanık müdafilerine tebliğinin istenmesine karar verilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) vasıtasıyla dava dosyası üzerinde yapılan incelemede söz konusu duruşmada alınan ara karara rağmen B.B.nin beyanının alınması için bulunduğu yer mahkemesine istinabe talebinde bulunulduğuna dair herhangi bir talep yazısı tespit edilememiştir.

7. Çorum 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 17/11/2017 tarihinde dinlenilen A.B. önceki ifadesi ile uyumlu olarak "Ben sanığı 2003-2005 yılları arasında Hakim-Savcılık stajı sırasında cemaat mensubu olarak tanırım, şu anda kimin tanıştırdığını hatırlamıyorum,

stajdan sonra da sanıkla görüştüğümü hatırlamıyorum." şeklinde beyanda bulunmuştur. UYAP kayıtlarında anılan tanık A.B.nin dinleneceği duruşma tarihinin başvurucu veya müdafiine bildirildiğine ilişkin herhangi bir belgeye rastlanmamıştır.

8. Y.C.nin Gördes Cumhuriyet Başsavcılığında şüpheli sıfatıyla verdiği ve başvurucu hakkında "Gördes'te örgütün memur, sanayi, esnaf grupları olduğu, sanık Talha Altıntop'un M.A. ile ilgisi olup olmadığını H.C. isimli kişiye sorduğu, söz konusu kişinin de ikisinin kardeş olduğu ve M.A.nın da memur grubunda yer aldığını söylediği" şeklinde açıklamalar içeren ifadesine ilişkin olarak 13/4/2017 tarihli tutanak oturum arasında Mahkemeye sunulmuştur.

9. BTK tarafından hazırlanan HIS (CGNAT) sorgu sonuçları ikinci oturum öncesinde Mahkemeye ulaştırılmıştır. Söz konusu belgede, başvurucunun kullandığı ileri sürülen 505 ... 27 numaralı cep telefonu hattı üzerinden ByLock sunucularına tahsis edilen IP adreslerine 23/8/2014-27/3/2015 tarihleri arasında toplam 4.957 bağlantı yapıldığı tespitine yer verilmiştir.

10. Duruşmanın 13/12/2017 tarihli ikinci oturumda iddia makamı esas hakkında mütalaa sunmuştur. Başvurucu ve müdafii, gelen belgelere ve esas hakkında mütalaaya karşı beyanda bulunmak için süre talep etmiştir. Mahkeme süre talebinin kabulüne, duruşmaya ara verilmesine ve yeni oturumun 6/3/2018 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

11. İstanbul Emniyet Müdürlüğünün ByLock'a ilişkin kayıtlarda başvurucuya ait içerik bilgisinin mevcut olmadığına dair müzekkere cevabı duruşmanın üçüncü oturumu öncesinde dava dosyasına girmiştir.

12. Başvurucu, müdafiinin mesleki mazeret bildirerek katılmadığı 6/3/2018 tarihli üçüncü oturumda B.B.nin beyanının -hükme esas alınacak ise- duruşmada alınması, Yargıtay kararları kapsamında HTS kayıtlarının celbedilerek karşılaştırma yapılması gerektiğini beyan etmiştir. Mahkeme müdafiin mazeretinin kabulü ile diğer tevsii tahkikat taleplerinin reddine karar vermiştir.

13. Başvurucu müdafii M.Ç. oturum arasında müdafilikten çekilme dilekçesi ibraz etmiştir. Başvurucu, bizzat katıldığı dördüncü oturumda ByLock ile ilgili HTS kayıtlarının getirtilerek dijital verilerin karşılaştırılmasını, başkalarının bu talepleri karşılanırkenkendi taleplerinin neden karşılanmadığının açıklanmasını istemiştir. Mahkeme anılan oturumda ByLock'a ilişkin talepler yönünden bir değerlendirme yapmadan başvurucuya kendisine bir avukat seçmesi için süre vererek duruşmaya ara vermiştir.

14. Başvurucu; duruşmanın 6/6/2018 tarihli beşinci ve son oturumunda HTS kayıtlarının getirtilmesini, A.B.nin yeminsiz olarak yeniden dinlenilmesini, B.B.nin dinlenilmesini, B.B.nin dinlenilmemesi hâlinde beyanının hükme esas alınmamasını talep etmiştir. Başvurucu ayrıca önceki savunmalarını tekrarlamak suretiyle isnat edilen silahlıterör örgütü üyesi olduğu iddiasını reddetmiştir. Başvurucu müdafii de esas hakkındaki mütalaaya karşı beyanında delillerin yeterince toplanmadığını ve CGNAT verileri üzerinde bilirkişi incelemesi yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Söz konusu oturumda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... sanık tarafından kullanıldığı sabit olan 505 ... 27 GSM numarası ile, hattın takılı olduğu 357...26 IMEI numaralı telefona ilişkin 23.08.2014 ilk tespit tarihli [ByLock] tespit raporu mevcuttur.

...

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığı'na yazılan müzekkerelerin cevapları dosya içinde mevcuttur. 11.09.2017 tarihli cevabi yazıya göre sanığın [ByLock] için Baltics Servers-Litvanya adlı firmadan kiralandığı anlaşılan sunuculara 23.08.2014 tarihinden 27.03.2015 Tarihine kadar toplamda 4.957 kez internet bağlantı iletişim sorgu kaydı oluşturacak şekilde bağlantı kurduğu anlaşılmaktadır. BTK yazı cevapları incelendiğinde; [ByLock] tespit raporuna göre [ByLock] sunucularına irtibata kaynak olan telefonun [IMEI] numarası ile BTK'nın cevabi yazısında belirtilen sanığın kullandığı bilinen telefon numarasının takılı olduğu telefon IMEI bilgilerinin uyumlu olduğu ve BTK cevabi yazısındaki [ByLock] sunucularına bağlantıya ilişkin baz istasyon bilgilerinin sanığın bulunduğu yer bilgisiyle örtüştüğü anlaşılmaktadır.

Somut dosya kapsamında mevcut sanığın [ByLock] kullanımına dair BTK cevabi yazısında belirtilen IMEI numarası ile CGNAT verilerinin alındığı telefon numarası ve IMEI bilgilerinin, sanığın bulunduğu yer bilgileri ile ve CGNAT verilerine esas verilerin sinyal kayıtlarının alındığı yer bilgilerinin birbirleriyle uyumlu olduğu, dolayısıyla konu ile ilgili olarak bilirkişi incelemesi cihetine gidilmesi yönünden dosyaya katkı sağlayacak bir gereklilik görülmemiştir.

...

Tüm bu anlatılanlar sanığın hukuki durumunu [ByLock] tespiti yanında destekler nitelikte görülmüş ve sanık aleyhine anlamlı bulunmuştur. Sanık hakkında [ByLock] kullanımı ve tanık beyanlarıyla birlikte değerlendirme yapıldığında, sanık hakkında yüksek not takdir edilmesi, söz konusu terör örgütünün mensuplarını öne çıkartmak amacıyla hareket edildiği kanaatini mahkememizde oluşturmuştur. Aynı şekilde sanığın örgüt ile irtibatlı/iltisaklı olduğu değerlendirilen YARSAV'a üye olması diğer delillerle birlikte dikkate alındığında tüm bu verilerin atılı suç bakımından sanık aleyhine değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmamıza neden olmuştur.

...

Mahkememizce alınan tanık beyanları bir bütün halinde değerlendirildiğinde; sanığın mesleğini icra ettiği dönemde FETÖ/PDY silahlı terör örgütü tarafından düzenlenen toplantılara katıldığı, bu terör örgütü ile irtibatlı hakim ve savcılarla birlikte hareket ettiği, sanığın [ByLock] programını kullanım özellikleri ile örtüşmesi karşısında tüm tanık beyanlarına açıklanan yönlerden tam olarak itibar edilmiştir. Nitekim tanıkların sanık aleyhine beyanda bulunmak için somut bir nedenleri de tespit edilememiş ve sanık tarafından tanıkların beyanlarının gerçek dışı olması sebebini doğurabilecek, tanıklarla arasında somut ve kabul edilebilir husumet iddiasında da bulunulmamıştır.

Sanığın [ByLock] programını kullandığı hususunun Mahkememizce gerekli olan araştırmaların yapılması suretiyle kabul görmesi karşısında somut bir gerekçe, itibar edilir resmi evrak(Baz istasyon bilgilerinin aksini gösteren nitelikli belge) içermeyen ve sabit görülen [ByLock] programının kullanımı ile ilgili olarak örgüt stratejisi amacının dışında bir kullanım iradesinin varlığını havi olmayan sanık savunmasına itibar edilmemiştir. Bu nedenlerle, sanığın örgüt talimatıyla bu ağa dahil olduğu ve gizliliği sağlamak amacıyla anılan programı kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Şu halde sanığın örgüt hiyerarşine dahil eski tarihlerde yürüttüğü örgüt yapılanması içerisindeki konumunu, mesleğini icra ettiği zamanda da [ByLock] programını kullanarak devam ettirmesi ve bu bağlamda örgüt

iradesine terk etmesi bakımından önemlidir.

...

Sanığın [ByLock] ağına dahil olduğu yönündeki kesin tespitin yanında yukarıda özetlenen sanık hakkında örgüt üyesi olması sebebiyle meslekten ihraç edilen müfettiş tarafından yüksek not takdir edilmesi, örgüt ile irtibatlı olan Yarsav'a üye olması, tanık beyanlarıyla sabit olan örgütle düzenli irtibatının var olduğu gibi hususlar dikkate alındığında anılan silahlı terör örgütünün kurgusuna dahil olma konusundaki iradesinin, terör örgütü bilinç ve iradesini kapsamakla birlikte TCK 30. maddesinde belirtilen hata hükümlerinin ve hukuka uygunluk nedenlerinin somut olayda uygulamasına mahal yoktur. Zira, sanık örgütün hiyerarşisine dahil olmuş ve asli olarak [ByLock] programını yoğun bir şekilde kullanmış, tali olarak ise örgütün 2014 yılındaki üye seçimlerine ilişkin stratejisine uygun davranışlarıyla örgüt hiyerarşisindeki konumunu pekiştirmiş, böylelikle atılı suça konu olacak şekilde manevi unsuru taşıdığını göstermiştir."

15. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusu İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesinin 7/2/2019 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir. Başvurucu ve müdafii bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

16. Yargıtay 16. Ceza Dairesi 26/2/2020 tarihinde temyiz isteminin reddine ve hükmün onanmasına karar vermiştir. Onama kararında sanığın YARSAV üyeliğinin örgütsel faaliyet olarak değerlendirilemeyeceği ve ByLock kullanıcısı olduğuna dair ayrıntılı ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı getirtilmeden karar verilmesinin diğer delillerin atılı suçun sübutu açısından yeterli görülmesi nedeniyle sonuca etkili bulunmadığı belirtilmiştir.

17. Başvurucu, nihai hükmü 17/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 26/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucu; aleyhinde beyanda bulunan tanıklar A.B., B.B. ve Y.C.nin duruşmada dinlenilmemesi nedeniyle tanıkları sorgulama imkânı verilmediğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca söz konusu tanık ifadelerinin başvurucuya okunarak beyanlara karşı başvurucu ve müdafiinin diyeceklerinin sorulduğu, başvurucunun bu kapsamda tanık ifadelerine karşı savunmasını Mahkemeye sunduğu, tanık ifadelerinin tamamı ve dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerin başvurucuya bildirildiği vurgulanmıştır.

21. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

22. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021).Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

24. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

25. Somut olayda Mahkeme tarafından tanıklar B.B., A.B. ve Y.C.nin soruşturma ve kovuşturma evrelerinde dava dosyasına giren ifade tutanakları, başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak tanıkların huzurda dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanakları ve gerekçeli kararda da tanıkların duruşmada hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun duruşmada sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı

ortaya çıkarılmalıdır.

26. Mahkeme; ByLock haberleşme programı kullanımına ilişkin veriler, tanık ifadeleri, YARSAV üyeliğine ilişkin belgeler, meslekten çıkarılan HSK müfettişleri tarafından verilen teftiş notu, HSK'nın meslekten çıkarma kararı ve ekli belgelere istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Öte yandan Mahkeme, iddianamede yer alan gizli tanık beyanına gerekçeli kararda yer vermemiş ve bu beyanı hükme esas almamıştır. Hüküm, Yargıtay tarafından YARSAV üyeliğinin örgütsel bir eylem olarak değerlendirilemeyeceği kabulü ile onanmıştır.

27. Ayrıca Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından somut olayda da olduğu gibi- sadece Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtlarının yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları].

28. Gerekçeli karar içeriği, onama kararı ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında tanık ifadelerinin başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanık anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

29. Sorgulanmalarına imkân sağlanmayan tanıkların ifadelerinin mahkeme kararında belirleyici delil olduğu bu şekilde tespit edildikten sonra savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği de belirlenmelidir. Yeterli dengeleyici faktörlerin somut olayda mevcut olup olmadığı dikkatli bir şekilde incelendiğinde istinabe yolu ile dinlenen A.B. ile kendileri hakkında yürütülen soruşturmalar kapsamında şüpheli sıfatıyla ifadeleri alınan B.B. ve Y.C.nin soruşturma evresindeki ifadelerine ilişkin tutanakların başvurucu ve müdafii huzurunda okunduğu görülmüştür. Öte yandan yargılama sürecinde başvurucuya olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır.

30. Bununla birlikte başvurucu ve müdafii, tanıklar B.B. ve Y.C.nin kovuşturma evresinde dinlenilmemesi, tanık A.B.nin beyanının ise istinabe yoluyla alınması nedeniyle tanıkları sorgulayamamış; beyanlarının doğruluğu ve güvenilirliğini Mahkeme huzurunda test edememiştir. Söz konusu tanıkların beyanları Mahkeme tarafından sanık (başvurucu) ve müdafiinin huzurunda okunmuş ve başvurucuya tanık beyanlarına karşı diyecekleri sorulmuş ise de bu durum tanık beyanlarına karşı yeterli bir itiraz imkânı bulamayan savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek yeterli karşı dengeleyici güvenceler olarak değerlendirilemez.

31. Son olarak ilgili duruşma tutanaklarında ve gerekçeli kararda, tanıkların neden Mahkeme huzurunda savunmanın hazır bulunduğu oturumlarda dinlenilmediği hususunda bir gerekçeye yer verilmediği gibi ilk oturumda B.B.nin beyanının kovuşturma evresinde istinabe yoluyla alınmasına karar verilmesine rağmen bu karardan neden vazgeçildiğine ilişkin bir açıklama da yapılmamıştır. Yine gerekçeli kararda başvurucunun örgüt hiyerarşisi içerisinde Karadeniz Bölgesi Taşra-3 grubunda yer aldığına ve örgüt ile irtibatının adaylık döneminde de mevcut olduğuna ilişkin sorgulanamayan tanık beyanlarını doğrulayan başkaca delillere dayanıldığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Dahası 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 180. maddesinin " ... tanık veya

bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır." şeklindeki (5) numaralı fıkrasına rağmen Mahkemenin sözü edilen tanıkları SEGBİS yoluyla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye de ulaşılamamıştır. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık ifadesi belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek dengeleyici güvencelerin tanınmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucu ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıpAnayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

36. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/53, K.2018/114) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FUAT DEMİR VE HASAN DEMİR

B. No: 2020/30378 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/30378

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FUAT DEMİR VE HASAN DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/30378)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucular : 1. Fuat DEMİR

2. Hasan DEMİR

Vekili : Av. İsmail YALDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, isnat edilen suçun dava zamanaşımı dolduğu hâlde mahkûmiyet kararı verilmesi ve hükmün bu şekilde kesinleşmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 22/10/2002 tarihli iddianamesi ile 2002 yılı Ocak ve Temmuz ayları arasındaki eylemler nedeniyle bankacılık zimmeti suçunu işledikleri iddiasıyla 8/6/1999 tarihli ve mülga 4389 sayılı Bankalar Kanunu'na muhalefet suçundan kamu davası açılmıştır.

3. Açılan davada İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi 27/1/2004 tarihinde yetkisizlik kararı vererek dosyayı Bursa Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir. Bursa 1. Ağır Ceza Mahkemesinin de aynı yönde karar vermesi üzerine ihtilafın çözümü için dosyanın gönderildiği Yargıtay 5. Ceza Dairesi 4/5/2004 tarihli kararı ile İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesinin yetkisizlik kararının kaldırılmasına karar vermiştir.

4. İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi gelen dosyada bu kez 7/7/2004 tarihinde görevsizlik kararı vererek dosyayı İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesine göndermiştir. İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesi de 17/9/2004 tarihinde karşı görevsizlik kararı verince dosya yeniden ihtilafın çözümü için Yargıtay'a gönderilmiştir. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 4/10/2004 tarihinde İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesinin görevsizlik kararının kaldırılmasına karar vermiş ve dosyayı ilgili mahkemeye göndermiştir.

5. İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi yaptığı yargılama sonucunda 22/11/2005 tarihli kararıyla başvuruculların isnat edilen suçtan mahkûmiyetlerine karar vermiştir. Hüküm taraflarca temyiz edilmiştir. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 7. Ceza Dairesi 13/5/2010 tarihinde "Bursa'da işlenen Bankacılık Kanunu'ndan doğan zimmet suçunda görevli mahkemenin Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesi olduğu ve görevsizlik kararı verilmesi gerektiği" gerekçesiyle bozma kararı vermiştir. Anılan karar üzerine İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından7/9/2010 tarihinde görevsizlik kararı verilerek dosya Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmiştir.

6. Mahkemece devam eden yargılamada 10/5/2011 tarihli kararla başvuruculların nitelikli zimmet suçunu işledikleri belirtilerek suç tarihi itibarıyla lehe olduğu değerlendirilen 4389 sayılı Kanun'un 22. maddesi uygulanarak neticeten 13 yıl 6 ay 15 gün hapis ve 3.653.840 TL adli para cezasıyla mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Başvurucular hükmü temyiz etmiştir. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 7. Ceza Dairesi 25/9/2013 tarihinde bu kez "nitelikli zimmet ve basit zimmet miktarlarının duraksamaya yer bırakmayacak şekilde her bir işlem bakımından ayrı ayrı basit/nitelikli zimmet olup olmadıkları tespit edilerek, sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken eylemlerin tamamı nitelikli zimmet kabul edilerek hüküm kurulduğu" gerekçesiyle bozma kararı vermiştir. Ayrıca bozma kararında ilk derece mahkemesinin kabulüne göre hüküm kurulurken yapılan hatalara işaret etmiştir.

7. Mahkemece bozma kararına uyularak anılan kararda belirtilen şekilde bilirkişi raporu aldırılmıştır. Devam eden yargılamada bu kez 28/4/2015 tarihinde aynı suçtan başvuruculların mahkûmiyetlerine karar verilmiştir. Taraflar anılan hükmü de temyiz etmiştir. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 7. Ceza Dairesi 24/12/2018 tarihli kararıyla yeniden bozma kararı vermiştir. Kararda, başvurucular dışındaki diğer sanık yönünden müdafiisinin hazır olmadığı celse karar verilmesi nedeniyle savunma hakkının kısıtlanması ve başvurucularla birlikte tüm sanıklar için de oluşan banka zararının ödettirilmesine karar verilmesi ile yetinilmemesi bozma nedeni yapılmıştır.

8. İkinci kez verilen bozma kararına karşı tarafların beyanları alındıktan sonra 7/05/2019 tarihli celsede Mahkeme bozma kararına uyulmasına karar vermiştir. Aynı celse iddia makamı başvuruculların yeniden cezalandırılmaları yönünde mütalaasını sunmuştur. Başvurucular isnat edilen suçun zamanaşımına uğradığını belirterek öncelikle davanın düşürülmesine, aksi hâlde beraatlerine ve lehe olan hükümlerin uygulanmasına karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemece aynı tarihte başvuruculların yeniden nitelikli zimmet suçunu işledikleri belirtilerek suç tarihi itibarıyla lehe olduğu değerlendirilen 4389 sayılı Bankalar Kanunu'nun 22. maddesi uygulanarak 13 yıl 6 ay 15 gün hapis ve 510.852,73 TL adli para cezasıyla mahkûmiyetlerine karar verilmiştir.

9. Gerekçeli kararda, olay tarihi itibariyle sanık Ş.Ç.nin ilgili banka şubesinde kıdemli şef ünvanı ile birinci derecede imza yetkisine sahip olarak çalıştığı sırada başvurucular Fuat Demir ve Hasan Demir ile anlaşarak bir kısım banka müşterilerinin talimatları olmaksızın hesaplarındaki paraları kendi hesaplarına aktararak bu paraları zimmetlerine geçirdikleri

kabul edilmiştir. Anılan kararda katılan bankanın açıklama yazısına, dekontlara, makbuzlara ve ilgili bankadan alınan bilgilerle birlikte hazırlanan bilirkişi raporlarına dayanılarak mahkûmiyet hükmü verilmiştir.

10. Başvurucular hükmü temyiz etmiştir. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 7. Ceza Dairesi 6/7/2020 tarihli kararıyla hükümde yapılan uygulama hatalarını düzelterek hükmü onamıştır.

11. Başvurucular, nihai hükmü 7/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 28/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

12. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucular; haklarında isnat edilen suçun suç tarihi itibarıyla dava zamanaşımı dolduğu hâlde mahkûmiyet hükmü kurulması nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle başvuruda kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiği, kabul edilebilirlik şartlarının karşılandığının değerlendirilmesi hâlinde başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede, Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşü başvurucu vekiline tebliğ edilmiş olup, bu görüşe karşı herhangi bir beyanda bulunulmamıştır.

15. Başvuru, dava zamanaşımının dolmasına karşın mahkûmiyet hükmü verilmesi ve hükmün kesinleşmesine ilişkin olduğundan başvurucuların iddiaları hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

17. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

18. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi, çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı

kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde aslında yargılamanın sonucuna dair olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149).

19. Somut olayda Mahkeme katılan beyanlarını, dekontları, makbuzları ve ilgili bankadan alınan bilgilerle birlikte hazırlanan bilirkişi raporlarını birlikte değerlendirmek suretiyle karar vermiştir (bkz. § 9). Bankacılık zimmeti suçundan başvurucular lehine olması nedeniyle uygulandığı belirtilen 4389 sayılı Kanun'un uygulanan 22. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde "oniki yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis ve meydana gelen zararın üç katı kadar ağır para cezası" verileceği belirtilmiştir. 1/3/1926 tarihli ve mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 13. maddesinde "muvakkat ağır hapis cezasının üst sınırının 24 yıl" olduğu açıklanmıştır. Yine zamanaşımının düzenlendiği mülga 765 sayılı Kanun'un 102. maddesinin (2) numaralı fıkrasında zananaşımının "yirmi seneden aşağı olmamak üzere muvakkat ağır hapis cezasını müstelzim cürümlerde on beş sene" olduğu ve aynı Kanun'un 104. maddesinde zamanaşımının her kesilmesi sonrasında yeniden işlemeye başlayacağı ve bu sürenin en fazla yarısı kadar uzayabileceği belirtilmiştir. Uzayan zamanaşımı süreleriyle birlikte değerlendirildiğinde mahkemenin lehe kanunun tespitine ve zamanaşımı sürelerine ilişkin uygulamasının temelsiz olduğu söylenemez.

20. Başvurucular, bozma kararları sonrası verilen mahkûmiyet kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay, başvuruculara hükme yönelik temyiz itirazlarını değerlendirerek uygulama hatalarını da düzeltmek suretiyle onama kararı vermiştir. Başvurucular, zamanaşımına ilişkin iddialarını hükmün kesinleşmesine kadar her aşamada ileri sürmüştür. Ayrıca bireysel başvuru formunda da başvurucular tarafından temyiz dilekçesinde dile getirilen iddialar yinelenmiştir.

21. Başvurucular, yargılamanın tüm aşamalarında delillere ilişkin iddia ve itirazlarını ileri sürme imkânı bulmuşturlar. Başvuruculara ileri sürdüğü iddialar, derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuruculara şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu kanaatine varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ali Rıza Telek, B. No: 2013/2630, 30/12/2014, § 31)

22. Açıklanan nedenlerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA, 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MTY DELTA DENİZCİLİK İÇ VE DIŞ TİCARET A.Ş.

B. No: 2020/31683 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31683

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MTY DELTA DENİZCİLİK İÇ VE DIŞ TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31683)

Karar Tarihi: 15/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 17/9/2025 - 33020

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : MTY Delta Denizcilik İç ve Dış Ticaret A.Ş.

Temsilci : Mehmet Turgut YILMAZ

Vekili : Av. Fikret AVCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasağına aykırı olarak idari para cezası uygulanması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/9/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formunda ve ekinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvuru Süreci

5. Başvurucu Şirket, Delta Arsa ve Bina Geliştirme Tic. A.Ş. adıyla faaliyet göstermekteyken 12/11/2015 tarihli ve 8945 sayılı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde (Sicil Gazetesi) verdiği ilan doğrultusunda adını MTY Delta Denizcilik İç ve Dış Ticaret A.Ş. olarak değiştirmiştir.

6. Başvurucunun kurucusu olduğu Özel Kanlıca Anaokulu adlı özel öğretim kurumuna (Kurum) Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 10/1/2012 tarihinde Özel Eğitim Kurumları İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı verilmiştir. Ruhsatta, Kurumun 5/9/2008 tarihinde açılıp programa da başladığı belirtilmiştir.

7. Başvurucunun Sicil Gazetesi'ne verdiği ilanda Şirketin 6/11/2015 tarihinde yaptığı olağanüstü genel kurul toplantısında alınan kararlara yer verilmiştir. Söz konusu karar metninin "Sermaye ve Paylar" başlıklı 6. maddesinde 25.000.000 TL'lik Şirket sermayesinin 1 kuruş itibari değerde 1.846.107.433 adet (A) grubu nama yazılı, 653.892.567 adet (B) grubu nama yazılı olmak üzere toplam 2.500.000.000 TL adet nama yazılı paya, bu payların da farklı miktarlarda sekiz ayrı gerçek ve tüzel kişiye bölündüğü, pay sahiplerinden birinin Mehmet Turgut Yılmaz, birinin de onun eşi C.Y. olduğu, C.Y.nin pay grubunun (B), pay adedinin 89.000.000 TL ve toplam pay tutarının da 890.000 TL olduğu belirtilmiştir.

8. Kurum yetkilisi anılan Sicil Gazetesi'ni ekte sunarak Kurumun bağlı bulunduğu Şirket adının güncellenmesi talebiyle Beykoz İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne 19/11/2019 tarihinde başvuru yapmış, başvurucu Şirketin ortakları arasında yer alan C.Y.nin yabancı uyruklu olduğunun tespit edilmesi üzerine inceleme başlatılmıştır. Bu inceleme kapsamında maarif müfettişlerine ifade veren Kurum yetkilisi; Kurumun 2008 yılından bu yana faaliyet gösterdiğini, Şirket ortağı C.Y.nin Alman vatandaşı olduğunu ve ortaklığının Şirket kurulduğundan beri devam ettiğini söylemiştir.

9. Tamamlanan inceleme sonucunda Millî Eğitim Bakanlığına bağlı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü (Müdürlük) 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Eğitim Kurumları Kanunu'nun 3. maddesinin (12) numaralı fıkrası uyarınca, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılan özel öğretim kurumlarının kurucuları arasında yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişilerin bulunamayacağına dair kuralı ihlal ettiği gerekçesiyle başvurucu Şirket hakkında 51.168 TL idari para cezası vermiştir. Müdürlük anılan hüküm uyarınca ayrıca söz konusu ortaklığın otuz iş günü içinde giderilmesi, aksi hâlde kurum açma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatının iptal edileceği bildiriminde bulunmuştur.

10. Başvurucu, idari para cezasının ortadan kaldırılması için İstanbul Anadolu 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvurmuştur. Başvurucunun ileri sürdüğü itirazlar şöyledir:

i. Türkiye Cumhuriyet kanunlarına göre kurulup faaliyet göstermekte olan ve Sicil Gazetesi'ne kayıtlı olan Şirketin kurulduğu, Kurumun açılıp ruhsat aldığı ve faaliyet gösterdiği dönemlerde de C.Y.nin başvurucu Şirkette %3,56 oranında ortaklık payının bulunduğunu, ayrıca Şirketin bu Kurumu işletmek dışında farklı ticarî faaliyetler de sürdürdüğünü, bu nedenle söz konusu ortaklığın giderilmesinin mümkün olmadığını,

ii. Kurumun açılıp ruhsat aldığı ve faaliyet göstermeye başladığı dönemde idari para cezasına dayanak olan yasal düzenlemenin yürürlükte olmadığını, nitekim böyle bir yasağın o tarihte bulunmaması nedeniyle Kuruma ruhsat verildiğini,

iii. Özel öğretim kurumlarının kurucu tüzel kişilerinde yabancı uyruklu ortaklık

olamayacağına dair yasağın ve buna bağlı yaptırımların ilk kez 2/12/2016 tarihli ve 6764 sayılı Kanun'un 61. maddesiyle 5580 sayılı Kanun'un 3. maddesine (12) numaralı fıkra olarak eklenen maddede öngörüldüğünü, söz konusu yasal düzenlemenin ise Kurumun hâlihazırda yasal olarak faaliyet göstermekte olduğu 9/12/2016 tarihinde yürürlüğe girdiğini, dolayısıyla yasak ve yaptırım öngören bu normun yürürlük tarihinden sonra açılacak Kurumlar ve alınacak ruhsatlar yönünden uygulanması gerektiğini, aksi durumun kazanılmış hakkını ortadan kaldıracağını ve aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasağına aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

iv. Başvurucu, iptal başvurusunun esası incelenmeden önce idari para cezasına dayanak olan ilgili Kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğunu da ileri sürerek bu hükmün somut norm denetimi yoluyla iptal edilmesi için Anayasa Mahkemesine başvuru yapılmasını da talep etmiştir.

11. Hâkimlik, başvurucuya isnat edilen kabahatin sabit ve buna bağlı idari para cezasına dair yaptırımın da hukuka uygun olduğu gerekçesiyle başvurucunun iptal başvurusunu 9/9/2020 tarihinde reddetmiştir. Başvurucu, iptal başvurusunda dile getirdiği hususları yineleyerek anılan karara itiraz etmiş; İstanbul Anadolu 1. Sulh Ceza Hâkimliği (İtiraz Makamı) 21/9/2020 tarihinde başvurucunun itirazını kesin olmak üzere reddetmiştir.

12. Başvurucu, nihai kararı 28/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 29/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

13. Kurumun 5580 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (12) numaralı fıkrası uyarınca sürekli olarak kapatılması işlemine karşı başvurucu tarafından açılan ve İstanbul 7. İdare Mahkemesinin (İdare Mahkemesi) E.2020/1069 sayılı dosyasında görülmekte olan idari davada Müdürlük, yargılama sırasında C.Y. adlı Şirket ortağının sonradan Türk vatandaşlığına geçtiğinin başvurucu tarafından bildirilip buna ilişkin belgelerin sunulması üzerine anılan işlemi geri aldığına dair İdare Mahkemesini 18/12/2020 tarihli yazı ile bilgilendirmiştir. İdare Mahkemesi de 26/2/2021 tarihli kararıyla dava konusu işlemin gerekçesinin ortadan kalktığı ve davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiş ve bu karar istinaf kanun yoluna başvurulmaksızın 18/5/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Zaman bakımından uygulama" kenar başlıklı 7. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) İşlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. İşlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre suç sayılmayan bir fiilden dolayı da kimse cezalandırılamaz ve hakkında güvenlik tedbiri uygulanamaz. Böyle bir ceza veya güvenlik tedbiri hükmolunmuşsa infazı ve kanunî neticeleri kendiliğinden kalkar.''

15. 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun "Zaman bakımından uygulama" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun zaman bakımından uygulamaya

ilişkin hükümleri kabahatler bakımından da uygulanır. Ancak, kabahatler karşılığında öngörülen idarî yaptırımlara ilişkin kararların yerine getirilmesi bakımından derhal uygulama kuralı geçerlidir.''

16. 5580 sayılı Kanun'un "Amaç ve kapsam" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak malî destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemektir.

Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarını kapsar."

17. 5580 sayılı Kanun'un "Tanımlar" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Bu Kanunda geçen;

...

b) Kurum: Okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, özel eğitim okulları ile çeşitli kursları, özel öğretim kurslarını, uzaktan öğretim yapan kuruluşları, motorlu taşıt sürücüleri kursları, hizmet içi eğitim merkezleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri, sosyal etkinlik merkezleri, mesleki eğitim merkezleri ile benzeri özel öğretim kurumlarını,

...

d) Yabancı okullar: Yabancılar tarafından açılmış özel okulları,

...

l) Milletlerarası özel öğretim kurumları: Yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebilecekleri özel öğretim kurumlarını,

m) Kurucu: Kurumun sahibi olan ve adına kurum açma izin belgesi düzenlenen gerçek veya tüzel kişiyi,

...

İfade eder."

18. 5580 sayılı Kanun'un "Kurum açma izni" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Bir kurumda öğretime başlayabilmek için kurum açma izni alınması zorunludur. İzin başvuruları ilgili millî eğitim müdürlüğüne yapılır. Valilikçe yapılan inceleme sonucunda açılması uygun görülen okullar dışındaki kurumlara kurum açma izni verilir. Valilikçe açılması uygun görülen okullara ilişkin başvurular ise kurum açma izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir.

...

(Ek fıkra: 2/12/2016-6764/61 md.) Bu Kanunun 1 inci maddesinde belirtilen şartları taşıyıp

özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılan özel öğretim kurumlarının kurucularında yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişilerin ortaklığının tespit edilmesi hâlinde söz konusu kurumlara brüt asgari ücretin 20 katı idari para cezası uygulanır ve bu kurumlara yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişilerin ortaklığının sona erdirilmesine ilişkin 30 iş günü süre verilir. Söz konusu süreye rağmen yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişilerin ortaklığının sona erdirilmemesi veya aynı kurumda ikinci kez yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişilerin ortaklığının tespiti hâlinde söz konusu kurumun kurum açma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı iptal edilir. Bu fıkranın uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir."

19. 5580 sayılı Kanun'un "Milletlerarası özel öğretim kurumları, yabancı okullar ve azınlık okulları" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"MADDE 5 – Milletlerarası özel öğretim kurumları, yabancı okullar ve azınlık okullarına ilişkin esaslar aşağıda belirtilmiştir.

a) Milletlerarası özel öğretim kurumları:

1) Yalnız yabancı uyruklu öğrencilerin devam edebilecekleri yüksek öğretim dışındaki milletlerarası özel öğretim kurumu; yabancı uyruklu gerçek ve tüzel kişiler tarafından veya Türk vatandaşlarıyla ortaklık yolu ile 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu çerçevesinde Cumhurbaşkanının izniyle açılabilir. Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler de kendi adlarına aynı amaçla milletlerarası mahiyette özel öğretim kurumu açabilir.

2) Bu öğretim kurumlarında; Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, güvenliğine ve menfaatlerine aykırı, Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerleri aleyhinde eğitim-öğretim yapılamaz.

..."

20. 5580 sayılı Kanun'un "Yürürlük" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer."

21. 6764 sayılı Kanun'un 75. maddesi şöyledir:

"Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer."

22. 20/3/2012 tarihli ve 28239 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Yabancı uyruklu ortağı tespit edilen kurumlar" kenar başlıklı 9/A maddesi şöyledir:

"MADDE 9/A – (Ek:RG-13/1/2017-29947) (1) Kurumun, ortakları arasında yabancı uyruklu ortakların ve ortaklar arasında tüzel kişiler varsa o tüzel kişilerin de ortakları arasında yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişi/kişiler bulunduğunun inceleme/soruşturma/denetleme sonucunda tespiti halinde Kanunun 3 üncü maddesinde belirtilen miktarda idari para cezası, kurum açma iznini vermeye yetkili makam tarafından verilir. Verilen idari para cezası ile yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişi ortaklığın 30 işgünü içerisinde sonlandırılması gerektiği hususu, gerçek kişi ise kurucuya; tüzel kişilik ise kurucu temsilcisine Tebligat Kanununa göre valilikçe tebliğ edilir, takip ve tahsili için ise (Ek ibare:RG-19/2/2020-31044) Hazine ve Maliye Bakanlığının ildeki ilgili birimine bildirilir.

(2) Kurucunun, verilen süre içinde yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişi ortaklığı

sonlandırmadığının veyahut kurumda ikinci kez yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişiliğin bulunduğunun inceleme/soruşturma/denetleme sonucu tespit edilmesi halinde, kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı, vermeye yetkili makam tarafından iptal edilir.

(3) Kanunun 5 inci maddesi hükümleri kapsamındaki kurumlara bu madde hükümleri uygulanmaz."

23. Yönetmelik'in "Yürürlük" kenar başlıklı 71. maddesi şöyledir:

"Bu Yönetmeliğin 46 ncı maddesinin dördüncü ve yedinci fıkraları, 51 inci maddesinin on birinci fıkrası, 55 inci maddesinin üçüncü fıkrası, 59 uncu maddesinin dördüncü fıkrası ve 63 üncü maddesinin üçüncü fıkrası 1/9/2014 tarihinde, diğer maddeleri ise yayımı tarihinde yürürlüğe girer."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 7. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) bir kişinin hakkında dava açılmasına ve hüküm giymesine neden olan fiilin gerçekleştirildiği zamanda bu fiilin suç olduğunu gösteren bir kanuni hükmün olduğunun ve uygulanan cezanın bu hükümle belirlenen sınırları aşmadığının doğrulanması gerektiğini vurgulamıştır (Coeme ve diğerleri/Belçika, B. No: 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96, 33210/96, 22/6/2000, §§ 146, 149-151).

26. AİHM, Ecer ve Zeyrek/Türkiye (B. No: 29295/95 ve 29363/95, 27/2/2001, §§ 29-37) kararında kişinin zararına olacak şekilde cezai nitelikteki kanun maddesinin geriye dönük olarak uygulanmasının yasaklandığına dikkat çekmiş; eylem tarihinden sonra yürürlüğe giren ve cezanın artırılmasını öngören kuralın başvurucu aleyhine yorumlanması nedeniyle Sözleşme'nin 7. maddesinin birinci paragrafının ihlal edildiğine karar vermiştir.

27. AİHM ayrıca Sözleşme'nin 7. maddesinin işlevi konusunda ceza hukukunun davalının aleyhine olacak biçimde geriye dönük olarak uygulanmasını önlemekle kalmayıp aynı zamanda daha genel olarak bir suçun sadece kanunla tanımlanıp cezasının belirlenebileceği prensibini de benimsediğini belirtmektedir. AİHM'e göre anılan maddenin koruması, ceza hukukunun (örneğin kıyas gibi yollarla) suçlanan tarafın aleyhine yorumlanmamasını da kapsar. AİHM; bir suçun kanunda açık bir biçimde tanımlanması şartının kişinin ilgili hükmün ifadesinden ve/veya gerekiyorsa mahkemelerin bu hükmü yorumlamaktaki içtihatları yardımıyla hangi eylem ve kusurların kendisine atfedilebileceğini, suçlu duruma düşebileceğini bilmesiyle yerine getirileceğini belirtmektedir. Dolayısıyla AİHM, Sözleşme'nin 7. maddesinde geçen "kanun" teriminin yazılı olan veya yazılı olmayan kurallarla erişilebilirlik ve öngörülebilirlik de dâhil olmak üzere niteliksel şartları zımnen ifade ettiğini vurgulamaktadır (Tolstoy Miloslavsky/Birleşik Krallık, B. No: 18139/91, 19/7/1995, Seri A No: 316-B, § 37; Kasymakhunov ve Saybatalov/Rusya, B. No: 26261/05, 26377/06, 14/3/2013, § 77).

28. İdari para cezalarının Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında "cezai" nitelik taşıdığına ilişkin AİHM kararları için bkz. X./Avusturya (B. No: 8893/80, 5/3/1983), Belilos/İsviçre (B. No: 10328/83, 29/4/1988), Salabiaku/Fransa (B. No: 10519/83, 7/10/1988).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Anayasa Mahkemesinin 15/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu, kabahati düzenleyen Kanun maddesinin yürürlüğe girdiği 9/12/2016 tarihinden önce gerçekleşen eyleme yönelik olarak cezalandırılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde, konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi içtihatlarına yer verilmiş ve ihlal iddiaları incelenirken bu içtihatların ve konuya ilişkin Millî Eğitim Bakanlığının gönderdiği belgelerin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucunun bireysel başvuru formunun ekinde sunduğu ve iptal başvurusuna ilişkin Hâkimliğin dosyasında bulunan belgeler dışında, Müdürlük tarafından düzenlenen 4/5/2020 tarihli belgede değinilen açıklamalar özetle şöyledir:

i. 5580 sayılı Kanun'un 1. ve 5. maddesindeki hükümler birlikte incelendiğinde, Türk okulu statüsündeki özel öğretim kurumlarının kurucuları arasında yabancı uyruklu kişinin bulunamayacağına dair düzenlemelerin bu Kanun'un 3. maddesine 6764 sayılı Kanun'la eklenen (12) numaralı fıkranın yürürlüğe girmesinden önce de yer aldığı,

ii. Yabancı uyruklu gerçek ya da tüzel kişilerin kurucu olabilecekleri okulların bu Kanun'da düzenlenen yabancı okulları ile milletlerarası özel eğitim kurumları olabileceğini, başvurucu Şirketin kurucusu olduğu anaokulunun ise Millî Eğitim Bakanlığınca Türk eğitim müfredatının uygulandığı Türk okulu olduğunu, bu nedenle okulun kurucu tüzel kişisinin ortakları arasında yabancı uyruklu kişilerin bulunamayacağı belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

32. Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.''

33. Başvurucunun ihlal iddiaları suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Anayasa Mahkemesi Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesinin kabahatler yönünden de geçerli olup olmadığını incelediği Onmed Tıbbi Ürünler Paz. ve Dış Tic. Ltd. Şti. ([2. B.], B. No: 2016/8342, 17/6/2020, §§ 31-37), Mustafa Karakuş ([GK], B. No: 2020/34781, 17/1/2023, §§ 53-60) başvurularında suçta ve cezada kanunilik ilkesinin kabahatler yönünden de geçerli olduğu ve başvuruların kabul edilebilir olduğu sonucuna ulaşmıştır (B.Y.Ç. [2. B.], B. No: 2013/4554, 15/12/2015; D.M.Ç. [1. B.], B. No: 2014/16941, 24/1/2018; Selçuk Özbölük [1. B.], B. No: 2015/7206, 14/11/2018). Anılan kararlarda belirtilen ilkeler doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul

edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

35. Anayasa'nın temel hak ve özgürlüklerle ilgili bölümlerinde kanunla düzenleme ilkesine pek çok maddede ayrı ayrı yer verildiği gibi 13. maddede ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin genel ilkelerde de sınırlamaların ancak kanunla yapılabileceği kurala bağlanmıştır. Anayasa'nın suç ve cezaları düzenleyen 38. maddesinde de suçta ve cezada kanunilik ilkesi özel olarak güvence altına alınmıştır (Karlis A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 31).

36. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devletinin ön koşulları arasında hukuki güvenlik ilkesi bulunmaktadır. Hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılan ortak değerdir. Kural olarak hukuki güvenlik, kanunların geriye yürütülmemesini zorunlu kılar. "Kanunların geriye yürümezliği ilkesi" uyarınca kanunlar, kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirmesi, kazanılmış hakların korunması, mali hakların iyileştirilmesi gibi ayrıksı durumlar dışında ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılır. Yürürlüğe giren kanunların geçmişe ve kesin nitelik kazanmış hukuksal durumlara etkili olmaması, hukukun genel ilkelerindendir (AYM, E.2018/103, K.2019/4, 13/2/2019, § 15).

37. Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin birinci maddesinde yer alan suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesi, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olması gerekmektedir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13).

38. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin somutlaştırıldığı uluslararası sözleşmelerde de yer almaktadır. Bu ilke Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu Sözleşme'nin "Kanunsuz ceza olmaz" kenar başlıklı 7. maddesinin birinci paragrafında "Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez." şeklinde, Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 15. maddesinin birinci paragrafında ise "Hiç kimse, işlendiği zamanda ulusal ya da uluslararası hukuk bakımından suç sayılmayan bir fiil ya da ihmal yüzünden suçlu sayılamaz. Suç sayılan bir fiile, işlendiği zaman yürürlükte olan bir cezadan daha ağır ceza verilemez. Fiilin işlenmesinden sonra yasalarda bu fiile karşılık daha hafif bir ceza öngörülecek olursa, fiili işleyene bu ikinci ceza uygulanır." biçiminde düzenlenmiştir (AYM, E.2020/16, K.2020/33, 25/6/2020, § 16).

39. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin kuralın suç ve cezalar yönünden özel düzenlemesi olarak değerlendirilebilir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, cezalandırmanın temel haklara etkisinden kaynaklanan özel önemi nedeniyle zaman içinde bir ceza hukuku

kavramı olarak alt ilkeler de içerecek şekilde gelişmiştir. Bu bağlamda hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin gereği olarak Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "…kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez." hükmüyle aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasaklanmıştır. Ceza normlarının zaman bakımından uygulanmasını düzenleyici nitelikteki bu kural kanunilik ilkesinin bir alt ilkesi olan aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasağı olarak ifade edilmektedir (AYM, E.2020/87, K.2022/44, 21/4/2022, § 26).

40. Fiilin işlenmesinden hükmün kesinleşmesine kadar geçen ceza muhakemesi sürecinde bir suç için fiilin işlendiği tarihte yürürlükte olan ve daha sonra yürürlüğe giren kanun olmak üzere uygulanması mümkün birden fazla kanun hükmü söz konusu olabilmektedir. Suç nedeniyle başta hürriyeti bağlayıcı cezalar olmak üzere uygulanan çeşitli ceza ve güvenlik tedbirleri temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturduğundan Anayasa, cezayı ağırlaştıran kanunun yürürlük tarihinden önce işlenmiş suçlara uygulanmasını açık biçimde yasaklamıştır (AYM, E.2020/87, K.2022/44, 21/4/2022, § 27).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi yönünden öncelikle incelenecek mesele, başvurucunun şeklî manada bir kanuna dayalı olarak cezalandırılıp cezalandırılmadığıdır. Bu yönüyle başvurucunun 5580 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (12) numaralı fıkrası uyarınca cezalandırıldığı görülmektedir. Anılan fıkrada, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılan özel öğretim kurumlarının kurucularında yabancı uyruklu gerçek veya tüzel kişilerin ortaklığının tespit edilmesi hâlinde kurucu kişilerin cezalandırılacağı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla anılan özel eğitim kurumunun kurucusu olan başvurucunun şeklî manada bir kanuna dayalı olarak cezalandırıldığı anlaşılmaktadır (bkz. § 18).

42. Olayda özel eğitim kurumunun kurucusu ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu özel hukuk tüzel kişisi olan başvurucu Şirketin Müdürlük tarafından yapılan inceleme tarihi itibarıyla yabancı uyruklu gerçek kişi ile ortaklığı tespit edilmiş ve bu durumun 5580 sayılı Kanun'un 3. maddesinin (12) numaralı fıkrasını ihlal ettiği kabul edilmiştir (bkz. § 9). Başvurucu ise sözü edilen bu ortaklık durumu önceden mevcut iken anılan Kurumu açıp faaliyete başladığını, Kuruma bu ortaklık bulunduğu sırada ruhsat verildiğini, bundan dolayı kazanılmış hakkının korunması gerektiğini, Şirketin Kurumu işletmenin dışında başka ticari faaliyetlerde de bulunması nedeniyle ortaklığın sona erdirilmesinin mümkün olmadığını, kaldı ki cezaya dayanak olan fıkranın Kurum 5580 sayılı Kanun'a uygun şekilde açılıp ruhsat verildikten sonra ve faaliyete devam ettiği sırada yürürlüğe girdiğini, ilgili fıkranın ilk kez yürürlük tarihinden sonra gerçekleşen yabancı uyruklu ortaklık durumunda uygulanması gerektiğini iddia etmiştir. Başvurucu bu iddiasını yargılama sürecinde de ileri sürmüştür (bkz. § 10).

43. Somut olayda öncelikle başvurucunun idari para cezasına dayanak olan eylemin önceden yasak olmadığına, ilk kez 6764 sayılı Kanun'un 61. maddesiyle yapılan ve 9/12/2016 tarihinde yürürlüğe giren düzenlemeyle yasaklanıp yaptırıma bağlandığına dair itirazı ile Müdürlüğün bu itirazın aksine yönelik ileri sürdüğü argümanlar üzerinde durulmalıdır. Bu bağlamda Müdürlük, 5580 sayılı Kanun'un 1. ve 5. maddeleri birlikte değerlendirildiğinde bu maddelerin lafzından somut olaydaki okul yerine ancak yabancı okullar ile milletlerarası özel eğitim kurumları kurucularında yabancı ortak bulunabileceğinin anlaşıldığını ve bu maddelerin de anılan Kanun'un 15. maddesi uyarınca Resmî Gazete'de yayımlandığı

14/2/2007 tarihinden itibaren yürürlükte olduğunu belirtmiştir (bkz. § 31).

44. Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde anılan Kurumun kurucusunda yabancı uyruklu ortak bulunması eyleminin ilk kez 5580 sayılı Kanun'un 3. maddesine 6764 sayılı Kanun'un 61. maddesiyle eklenen ve 9/12/2016 tarihinde yürürlüğe giren (12) numaralı fıkra uyarınca idari para cezası yaptırımına bağlandığı, 5580 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden bu tarihe kadar geçen süreçte anılan Kanun'da bu eylem nedeniyle idari para cezası öngören bir hüküm bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu tespitle uyumlu şekilde 5580 sayılı Kanun'a dayalı olarak yürürlüğe konulan Yönetmelik''in bu eyleme ilişkin yaptırımların uygulanma usulüne ilişkin düzenlemeler içeren 9/A maddesinin de anılan fıkranın yürürlüğe girmesinden sonra 13/1/2017 tarihinde yürürlüğe konulduğuna, Yönetmelik'in bu tarihten önceki hükümlerinde bu hususa ilişkin bir düzenlemenin yer almadığına dikkat çekilmelidir (bkz. §§ 22,23).

45. Yukarıda belirtildiği üzere somut olaydaki temel mesele; bireysel başvuruya konu olayların geçtiği tarihte yabancı uyruklu olan C.Y.nin başvurucu Şirkette ortaklığı bulunmasına ilişkin 5580 sayılı Kanun'un 3. maddesine (12) numaralı fıkranın yürürlüğe girdiği 9/12/2016 tarihinden önce var olan, bu tarih itibarıyla kanuna aykırı hâle gelen ve bu tarihten sonra da devam eden eylemi nedeniyle başvurucunun bu fıkrada öngörülen idari para cezasından istisnasız şekilde sorumlu tutulup tutulamayacağıdır.

46. Somut olayda başvurucuda yabancı uyruklu gerçek kişi ortaklığı bulunması eyleminin buna ilişkin kabahati düzenleyen kanun maddesindeki fıkranın yürürlüğe girmesinden önce işlendiği ve bu eylemin 9/12/2016 tarihinden sonra da devam ettiği açıktır. Bu nedenle başvurucunun önceden var olan ve fıkranın yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla devam eden kurucularında yabancı uyruklu ortak bulundurma eylemi yönünden de bu fıkraya dayalı olarak doğrudan idari para cezası uygulanması meselesinin genel hükümlere göre ve hukuk devleti ilkesi ışığında çözümlenmesi gerekir.

47. Sonuç olarak 5580 sayılı Kanun'un 3. maddesine eklenen (12) numaralı fıkranın yürürlüğe girdiği 9/12/2016 tarihinden önce başvurucunun yabancı uyruklu ortak bulundurmaya ilişkin eylemi yönünden eylem tarihinde cezai nitelikte bir hüküm bulunmadığı hâlde sonradan yürürlüğe giren ve cezai nitelikte aleyhe kanunun Müdürlük tarafından geçmişe uygulanması ve başvurucunun bu hususta itirazlarının da Hâkimlik ve İtiraz Makamı tarafından değerlendirilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

48. Suçta ve cezada kanunilik ilkesine ilişkin olarak yukarıda ulaşılan ihlal sonucu dikkate alındığında kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer şikâyetlerinin ayrıca incelenmesine gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

49. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

50. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp

Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

51. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

B. Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/4246 D. İş sayılı kararı) GÖNDERİLMESİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZOUZAN HAMDO

B. No: 2021/3814 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3814

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZOUZAN HAMDO BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3814)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Zouzan HAMDO

Vekili : Av. Cumali ŞİMŞEK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Suriye Arap Cumhuriyeti (Suriye) vatandaşı olan 1993 doğumlu erkek başvurucu hakkında Gaziantep Valiliği 3/10/2018 tarihinde izinsiz faaliyette bulunan özel bir okulda çalışma izni olmaksızın çalıştığı gerekçesiyle 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ğ) bendi uyarınca sınır dışı etme ve yurdu terke davet kararları vermiştir. Sınır dışı etme kararında başvurucunun nereye sınır dışı edileceğine ilişkin bir bilgiye yer verilmemiştir.

3. Başvurucu, sınır dışı etme kararına karşı Gaziantep 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açmış; diğer iddiaları yanında Suriye'deki iç çatışma dolayısıyla ülkesine geri gönderilmesinin mümkün olmadığını iddia ederek verilen kararın iptal edilmesini istemiştir. İdare Mahkemesi 16/1/2019 tarihinde davayı kesin olarak reddederken gerekçesinde davalı idarenin savunma dilekçesini gözeterek başvurucunun geri gönderme

yasağı kapsamındaki kişilerden olduğunu, bu nedenle menşe ülkesine gönderilmeyeceğini değerlendirmiştir. Başvurucu, ret kararı üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun dosyası 2016/24613 numaralı dosya ile birleştirilmiş ve 2/6/2020 tarihinde, sınır dışı etme işleminin iptaline ilişkin davada menşe ülkedeki risk konusunda araştırma ve değerlendirme yapılmadan ve bu konuda ilgili kurumdan izahat alınmadan karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

4. İhlal kararı üzerine İdare Mahkemesince yapılan yeniden yargılamada davalı idareden başvurucunun geri gönderme yasağı kapsamındaki iddialarıyla ilgili bazı soruları cevaplaması istenmiştir. Davalı idare verdiği cevapta başvurucunun sınır dışı edilme kararı sonrasında terke davet edildiğini, nereye sınır dışı edileceğiyle ilgili bir araştırma yapılmadığını, gönüllü olması hâlinde Suriye'ye gönderilebileceğini, ayrıca gidebileceği güvenli üçüncü ülkenin belirlenmediğini belirtmiştir. Verilen cevap sonrasında İdare Mahkemesi 28/10/2020 tarihinde yine davayı kesin olarak reddetmiştir. İdare Mahkemesi gerekçesinde başvurucunun Suriye'ye sınır dışı edilmediğini/edilmeyeceğini, güvenli üçüncü ülkenin bulunması hâlinde bu ülkeye gönderileceğini, idarenin Suriye'deki kötü muamele riskini dikkate alarak başvurucuya insani ikamet izni sağladığını ve bu şekilde yurtta kalmasına izin verdiğini değerlendirmiştir.

5. 1/12/2020 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 31/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; Suriye'de devam eden çatışmalar nedeniyle ülkesine geri gönderilemeyeceğini, İdare Mahkemesinin hatalı şekilde kendisine ikamet izniverildiğini değerlendirdiğini ve davasını hukuka aykırı olarak yeniden reddedip Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının sonuçlarını ortadan kaldırmadığını belirterek kötü muamele yasağı ile adil yargılanma, yaşam ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucu hakkında düzenlenen sınır dışı etme kararı ve buna ilişkin iptal davası sürecinden bahsedilerek Anayasa Mahkemesinin daha önce benzer olaylarda belirlediği kriterlerin dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundakine benzer iddialarda bulunmuştur.

9. Başvuru, kötü muamele yasağı ve yaşam hakkı kapsamında birlikte incelenmiştir (benzer bir inceleme için bkz. Abdulkerim Hammud, B. No: 2019/24388, 2/5/2023, § 44).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğinin iddia edilmesi hâlinde idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Bu yükümlülüğün ortaya çıkabilmesi için öncelikli olarak başvurucu iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı, (varsa) bu iddiayı destekleyen bilgi ve belge sunmalı, bu iddialar belli bir ciddilik seviyesinde olmalıdır (A.A.

ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 62, 63). Anayasa Mahkemesinin öncelikli rolü idari ve yargısal makamlar tarafından anılan yasak kapsamındaki usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını denetlemekten ibarettir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin olup olmadığı ayrıca değerlendirilir (A.A. ve A.A., § 71).

12. Somut olayda başvurucu hakkında düzenlenen sınır dışı etme kararına bakıldığında başvurucunun nereye gönderileceği belirtilmediği gibi menşe ülkesine gönderilmesinde bir sakınca bulunduğu da tespit edilmemiştir. Bu durumda 6458 sayılı Kanun'un 52. maddesine göre başvurucunun menşe ülkesine gönderilmesi ihtimal dahilinde gözükmektedir. Her ne kadar İdare Mahkemesi başvurucunun Suriye'ye gönderilmeyeceğini değerlendirmiş ise de bu değerlendirmenin idari makamların başvurucu özelinde aldığı bir karara dayanmadığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan İdare Mahkemesinin kabulünün aksine davalı idarenin cevap dilekçesinde (bkz. § 4) başvurucuya ikamet izni verilerek yurtta kalışının yasal hâle getirildiği de belirtilmemiştir. Dolayısıyla İdare Mahkemesinin davayı reddetmesi sonrasında başvurucunun menşe ülkesine gönderilebilmesinin önünde bir engel kalmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi Hüsam Ibrahim (B. No: 2020/20131, 4/10/2023, §§ 40-44) başvurusunda uluslararası kuruluşların raporlarını, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarını ve Suriyelilere geçici koruma statüsü verilmesini gözeterek Suriye'nin geneline şiddet olaylarının hâkim olduğu ve insan hakları ihlallerinin yoğun olarak yaşandığı sonucuna ulaşmış ve güncel olan bu risk nedeniyle başvurucunun Suriye'ye sınır dışı edilemeyeceğine hükmetmiştir. Başvurucu açısından Hüsam Ibrahım başvurusundaki değerlendirme ve sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir neden olmadığı kanaatine varmıştır. Sonuç olarak menşe ülkesine sınır dışı edilme ihtimali olan başvurucunun açtığı iptal davasında İdare Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği özende bir inceleme yaptığından söz edilemez.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sınır dışı etme kararı nedeniyle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 1. İdare Mahkemesine (E.2020/619, K.2020/886) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERGÜL KARBADAĞ

B. No: 2021/13476 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/13476

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERGÜL KARBADAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/13476)

Karar Tarihi: 15/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/10/2025 - 33035

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Ergül KARBADAĞ

Vekili : Av. Nezahat PAŞA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; tıbbi ihmal sonucu zarara uğranılması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının, ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, hamileliğinin yedinci haftasında Özel Ö. Tıp Merkezine müracaat ederek bebeğinin alınması yönünde talepte bulunmuş; 14/8/2009 tarihinde gerçekleştirilen kürtaj sırasında başvurucunun rahmi (uterusu) ve kolonu (bağırsağı) delinmiştir. Bunun üzerine başvurucu, bir üst merkeze sevk edilerek ameliyata alınmıştır. Ameliyatla tespit edilen rahim ve kolon perforasyonları (delinmeleri) onarılmıştır.

3. Bunun üzerine başvurucu 14/4/2010 tarihinde İzmir 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) tıbbi uygulamalarda yapılan hatadan kaynaklanan cismani zarardan dolayı manevi tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; kürtaj sırasında rahminin ve bağırsağının yırtılması sonucunda birden çok ameliyat geçirdiğini, bu ameliyatların risk içerdiğini, Tıp Merkezinin ilk sevk sırasında ambulans tesis etmediğini belirtmiş; ayrıca

yaşadığı kolostomi (kalın bağırsağın karın ön duvarına ağızlaştırılması şeklindeki cerrahi işlem) ve kolostominin kapatılması işlemleri nedeniyle kötü günler geçirdiğini, uzun süre hastanede kalması nedeniyle bakıma muhtaç ve gelişme geriliği bulunan çocuğuyla uzun süre hastanede kaldığı için ilgilenemediğini vurgulamıştır. Bunun yanında hastanede yatarak tedavi gördüğü süreçte kürtaj ile alınmayan bebeğinin de düştüğünü ifade etmiştir.

4. Mahkeme tarafından yargılama safahatında bilirkişi incelemesi yaptırılmıştır. Adli Tıp Kurumunca (ATK) düzenlenen raporda başvurucunun yasal sınırlarda kürtaj olduğu, kürtaj sırasında uterus perforasyonunun komplikasyon olarak gelişebileceği, perforasyonun hekim tarafından hemen tespit edilmesinin doğru olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak kürtaj işlemini gerçekleştiren hekimin olayı hemen tespit ederek başvurucunun bir üst merkeze sevk edilmesini sağladığından eylemini tıp kurallarına uygun olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca başvurucunun sevk edildiği merkezde yapılan ameliyat sonrası tedavilerinin de uygun olduğu, bu hâliyle ilgili hekime, ameliyatın yapıldığı hastaneye ve sağlık personeline kusur izafe edilecek bir durum olmadığı kanaati bildirilmiştir. Bu rapordaki kanaat doğrultusunda davanın reddine karar verilmiştir.

5. Başvurucu, karara karşı temyiz yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde; dosyaya sunduğu "Kadın Doğum Onay Formu" nun altındaki imzanın kendisine ait olmadığını, kürtajın risklerinin anlatılmadığı, hayati tehlike geçirebileceği hususunda bilgilendirilmediğini, rahmi ve bağırsağı delindikten sonra sorumluluktan kurtulmak için sahte imzayla belge düzenlendiğini ileri sürmüştür. Bu nedenle ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunduğunu belirten başvurucu, soruşturma dosyasının sonucu beklenmeden karar verilmesinin hakkaniyete aykırı olduğunu ifade etmiştir. Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin (Daire) 18/11/2013 tarihli kararıyla mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde ATK raporunun hüküm kurmaya elverişli olmadığı belirtilerek Mahkemece üniversitelerin ilgili ana bilim dallarından seçilecek ve konularında uzman bilirkişilerden oluşturulmuş bir kurul tarafından rapor alınması, ayrıca alınacak raporda yapılması gereken ile yapılan müdahalenin ve tedavinin ne olduğunun, tıbbın gerek ve kurallarına göre olayda hekime kusur izafe edilip edilemeyeceğinin nedenleriyle birlikte, denetime elverişli şekilde açıklanması gerektiği vurgulanmıştır.

6. Bozma kararı sonrasında yapılan yargılamada üniversite öğretim üyelerinden oluşan üç kişilik heyet tarafından düzenlenen raporda başvurucunun eşinin yazılı rızası olduğu ve başvurucunun bilgilendirildiğine dair bir evrak bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan kürtaj işleminde tercih edilen vakum yönteminin en az riskli ve en yaygın yöntem olarak kullanıldığı belirtilmiştir. Sonuç olarak kürtaj işlemi öncesinde gerekli tüm tetkiklerin yapıldığı, işlemlerin tıbbi kurallara uygun olduğu, gerekli özenin gösterildiği, rahim ve bağırsak delinmesinin tüm dikkat ve özene rağmen oluşabilecek bir komplikasyon niteliğinde olduğu ve hemen fark edilerek uygun tıbbi girişimlerin yapılması nedeniyle hekime ve diğer sağlık personeline atfedilecek bir kusur olmadığı ifade edilmiştir.

7. Ayrıca Mahkemece sağlık hukuku alanında uzman bilirkişiden alınan raporda; tıbbi bilirkişiler tarafından hazırlanan raporda davaya konu kürtaj işleminde tıbbi yönden bir hata veya kusur olmadığı, meydana gelen rahim ve bağırsak delinmesinin komplikasyon olduğu kanaatinin bildirildiği belirtilmekle birlikte başvurucunun bu komplikasyon ve/veya diğer olası komplikasyonlar ile riskler konusunda bilgilendirilmediği tespiti yapılmıştır. Başvurucunun ameliyat ve riskleri konusunda bilgilendirildiğine dair dosyaya karşı tarafça ibraz edilen "Aydınlatılmış Yazılı Onam Belgesindeki" imzanın başvurucuya ait olmadığının ceza mahkemesi kararıyla sabit olduğu, bu durumda ilgili kişilerin hastayı bilgilendirme,

aydınlatma ve risklerden haberdar etme görevini yerine getirmediği, böylece başvurucuya yaşanabilecek risklerden dolayı ameliyattan vazgeçme hakkının tanınmadığı vurgulanmıştır. Sonuç olarak bilgilendirme ve aydınlatma görevini yerine getirmeyen ilgililerin müşterek ve müteselsil olarak %15 oranında kusurlu olduğu kanaati bildirilmiştir.

8. Mahkeme 22/9/2016 tarihinde tazminat talebinin kısmen kabulü ile 4.000 TL manevi tazminatın 14/8/2009 tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalılardan tahsiline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde raporlardaki tespitlere yer verilerek her ne kadar bilgilendirme formunda başvurucunun imzası olduğu ileri sürülse de imzanın başvurucuya ait olmadığının ceza dava dosyasıyla sabit olduğu, böylelikle işlemi yapan doktor ve onu çalıştıran hastanenin insan sağlığı ile ilgili olarak gerekli özeni göstermediği belirtilmiştir. Başvurucuya yapılacak işlem sonrası meydana gelebilecek komplikasyonları tam olarak anlatmayan davalıların olayda kusurlu oldukları kanaatiyle birlikte başvurucunun da daha önce doğum yapmış olduğu dikkate alındığında olayın ve sonuçlarının farkında olması gerektiği kanaatine varıldığı ifade edilmiştir.

9. Başvurucu ve karşı taraf bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu temyiz dilekçesinde; Mahkemece takdir edilen manevi tazminat miktarının düşük olduğunu vurgulamıştır. Daire, tarafların temyiz itirazlarının reddiyle kararın onanmasına karar vermiştir.

10. Karşı taraf, karar düzeltme başvurusunda bulunmuştur. Karar düzeltme dilekçesinde, alınan raporlar doğrultusunda davalı hekimin kusuru bulunmadığı tespit edildiğinden davanın reddine karar verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Anılan karar düzeltme talebi reddedilmiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 15/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu; hekim hatası nedeniyle hayati tehlike geçirdiğini, bir yıla yakın yatarak tedavi gördüğünü, yapılacak müdahalenin risklerinin anlatılmadığını, onam formunun sahte imza atılarak oluşturulduğunu, hükmedilen tazminatın çok düşük olması sebebiyle manevi zararlarının giderilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; tıbbi ihmal ile ilgili davalarda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) hekimler tarafından varılan sonuçları sorgulamanın veya uzmanlar tarafından varılan sonuçların doğru niteliği hakkında varsayımlarda bulunmanın görevi olmadığı kanaatinde olduğuna işaret edilerek başvurucunun şikâyetleri bakımından yapılacak incelemede Anayasa, mevzuat hükümleri ve AİHM tarafından yapılan tespitlerin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvurunun Anayasa’nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa’nın 17. maddesinin amacı, esas olarak bireylerin maddi ve manevi varlığına karşı devlet tarafından yapılabilecek keyfî müdahalelerin önlenmesidir. Bunun yanı sıra devletin tıbbi müdahaleler nedeniyle kişilerin maddi ve manevi varlığını etkili olarak koruma ve maddi ve manevi varlığına saygı gösterme şeklinde pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır (Ahmet Acartürk, B. No: 2013/2084, 15/10/2015, § 49). Bu kapsamda anılan Anayasa hükmü ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51; Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 40). Anayasa’nın 56. maddesinde belirtildiği üzere anılan pozitif yükümlülük, sağlık alanında yürütülen faaliyetleri de kapsamaktadır (İlker Başer ve diğerleri, B. No: 2013/1943, 9/9/2015, § 44).

19. Devlet, bireylerin yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlıklarını koruma hakkı kapsamında -ister kamu isterse özel sağlık kuruluşları tarafından yerine getirilsin- sağlık hizmetlerini hastaların yaşamları ile maddi ve manevi varlıklarının korunmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınabilmesini sağlayacak şekilde düzenlemek zorundadır (Nail Artuç, B. No: 2013/2839, 3/4/2014, § 35; Ahmet Acartürk, § 51). Bununla birlikte sağlık personeli mesleğini de yerine getirirken özen yükümlülüğü kapsamında risklerin gerçekleşmesini önlemek için tüm imkânları kullanmak mecburiyetindedir. Buna göre riskleri mümkünse önleyici değilse asgariye indirici şekilde davranmaları, buna rağmen riskler doğduğunda yapacakları müdahaleyle zarar veya tehlike neticesini mümkün olduğunca ortadan kaldırmaları gerekmektedir (Eliçe Aydın ve diğerleri, B. No: 2015/5228, 20/3/2019, § 54). Anayasa Mahkemesi ise Anayasa'nın anılan maddeleri kapsamında devlete düşen pozitif yükümlülüklerin somut olay bağlamında yerine getirilip getirilmediğini denetlemek durumundadır (Tevfik Gayretli, B. No: 2014/18266, 25/1/2018, § 36).

20. Bu bağlamda maddi ve manevi varlığı koruma hakkı kapsamında hukuki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılacak tazminat davalarının makul derecede dikkatli ve özenli inceleme şartını yerine getirmesi gerekmektedir. (Yasin Çıldır, B. No: 2013/8147, 14/4/2016, § 57; Tevfik Gayretli, § 32). Diğer taraftan belirtmek gerekir ki olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesi öncelikle idari ve yargısal makamların ödevidir. Aynı şekilde başvuru dosyasında bulunan tıbbi bilgi ve belgelerden hareketle bilirkişilerin vardığı sonuçların doğruluğu hakkında fikir yürütmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Mehmet Çolakoğlu, B. No: 2014/15355, 21/2/2018). Ancak yargılama makamlarının gerekçeleri, tarafların kanun yoluna başvuru imkânını etkili şekilde kullanabilmesini sağlayacak surette ayrıntılı olarak ortaya konulmalı; ulaşılan sonuçlar yeterli açıklıktaki bilimsel görüş ve raporlar gibi somut, nesnel verilere dayandırılmalıdır (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 45).

21. Somut olayda Mahkemenin alınan raporları değerlendirerek kürtaj işleminde tıbbi yönden bir hata veya kusur olmadığı, meydana gelen rahim ve bağırsak delinmesinin komplikasyon olduğunu, oluşan komplikasyonun hemen fark edilerek uygun tıbbi

girişimlerin yapılması nedeniyle ilgili hekime ve sağlık personeline kusur atfedilmesinin mümkün olmadığı sonucuna somut verilere dayanarak ulaştığı görülmüştür. Dolayısıyla yargılama makamlarının başvurucunun tıbbi müdahalenin hatalı olduğuna dair iddialarını yeterli bir araştırma ve gerekçeyle karşıladığı, kararlarda bariz bir takdir hatası veya keyfîlik içeren bir yön bulunmadığı anlaşılmıştır.

22. Ancak tıbbi müdahaleden önce kişinin gerektiği şekilde rızasının alınmaması kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkına bir müdahale oluşturabilecektir. İstisnai hâller dışında tıbbi müdahale, ilgili kişinin ancak bilgilendirilip rızası alındıktan sonra yapılabilir. Hastaların durumun farkında olarak karar verebilmelerini sağlamak için uygulanması düşünülen tedavi ve bununla bağlantılı riskler hakkında kendilerine bilgi verilmiş olmalıdır. Bunun yanı sıra yapılan bilgilendirme ile tıbbi müdahale arasında hastanın sağlıklı bir kanaate varmasını sağlayacak kadar uygun bir zaman aralığı bırakılmış olmalıdır (Ahmet Acartürk, § 56). Bu bağlamda hasta veya temsilcisinin (veli, vasi) somut olaya uygun şekilde bilgilendirilerek rızalarının alındığını ispat yükümlülüğünün de hastane ve tıbbi müdahaleyi yapan doktorda olduğu vurgulanmalıdır (Sultan Bulut ve diğerleri, B. No 2017/37430, 20/10/2021, § 55; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Fındık Kılıçaslan, B. No: 2015/97, 11/10/2018, § 50).

23. Başvuru konusu olayda ise alınan raporlar doğrultusunda kürtaj işlemi sırasında yaşanan rahim ve bağırsak delinmesinin komplikasyon olduğu sonucuna ulaşıldığı ancak başvurucunun bu komplikasyon ve/veya diğer olası komplikasyonlar ile riskler konusunda bilgilendirilmediği tespitinin yapıldığı anlaşılmıştır. Ayrıca müdahalenin doğuracağı riskler konusunda başvurucunun bilgilendirildiğine dair dosyaya karşı tarafça ibraz edilen Aydınlatılmış Yazılı Onam Belgesi'nin altındaki imzanın başvurucuya ait olmadığının ceza mahkemesi kararıyla sabit olduğu belirtilerek ilgili kişilerin hastayı bilgilendirme, aydınlatma ve risklerden haberdar etme görevini yerine getirmediği sonucuna ulaşıldığı görülmüştür. (aydınlatılmış onama ilişkin birçok karar arasından bkz. Sultan Bulut ve diğerleri; Fındık Kılıçaslan; Emrah Egeç, B. No: 2015/9714, 11/12/2018; Ü.B.K, B. No: 2015/2536 4/7/2019; Göktürk Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/19177, 19/10/2021; Ferit İşlek, B. No: 2019/11247, 3/5/2023; İhsan Yılmaz, B. No: 2021/54092, 22/5/2024).

24. Anılan gerekçelerle başvurucunun yapılacak işlem sonrası meydana gelebilecek komplikasyonlar konusunda aydınlatılmamasının kusur olarak tespit edilmesi sonucunda başvurucunun maruz kaldığı manevi ve psikolojik ızdıraptan dolayı toplamda 4.000 TL manevi tazminata hükmedilmiştir. Aydınlatılmış rızanın usulüne uygun şekilde alınmaması nedeniyle hizmet kusuru olduğu yargılama makamlarının kararlarıyla ortaya konulduğundan bu hususta herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, hizmet kusurunun giderilmesi amacıyla hükmedilen manevi tazminat miktarı ile maddi tazminata ilişkin talep bulunmadığı hususları dikkate alınarak başvurucuya yeterli bir giderim sağlanıp sağlanmadığı ile sınırlı olacaktır (benzer yöndeki karar için bkz. Mehmet Selim Doğan, B. No: 2020/22429, 13/12/2023, § 23; İlker Arslan, B. No: 2019/36858, 23/11/2022, §§ 41-44).

25. Bu kapsamda yapılan incelemede yargı mercilerince 4.000 TL olarak belirlenen manevi tazminat miktarı ile davanın koşulları ve başvurucunun uğradığı zarar arasında orantısızlık bulunduğu değerlendirilmiştir. Zira 14/8/2009 tarihinde gerçekleştirilen cerrahi müdahale sırasında oluşan durum nedeniyle başvurucunun ayrıca birden çok ameliyat geçirmek zorunda kaldığı, uzun süre yatılı tedavi gördüğü ve bu süreçte yaşadıkları gözetildiğinde hükmedilen manevi tazminat miktarının düşük olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu miktar

Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda belirlediği tazminat miktarına göre düşüktür (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Selim Doğan, § 24). Böylelikle yargılama süreci bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde başvurucunun vücut bütünlüğüne yönelik tıbbi müdahale sırasında oluşan komplikasyon sonucunda yeniden tedavi görmek zorunda kaldığı sabit olup başvuruya konu davada maddi tazminat hususunda talepte bulunulmadığı görülmekle manevi zararın giderimi noktasında verilen kararın yetersiz olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu durumda başvurucunun maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı bakımından devletin pozitif yükümlülüğünün yerine getirildiği söylenemeyecektir.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde; başvurucunun şikâyetleri bakımından yapılacak incelemede Anayasa, mevzuat hükümleri ve yapılan tespitlerin dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

29. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır Somut başvuruda anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, 500.000 TL maddi ve 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60;

Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 5. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2014/286, K.2016/336) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Yargıtay 13. Hukuk Dairesine (E.2017/2996, K.2020/5457) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. Tıbbi girişimler kişinin vücut bütünlüğüne, maddi ve manevi varlığına müdahale teşkil etmekte ve bu müdahale yaşam hakkını, maddi ve manevi varlığını tehlike altına sokabilmekte ya da ihlal edebilmektedir. Anayasa'nın genel kişilik hakkını da kapsayan 17. maddesi uyarınca kural olarak kişinin rızası olmaksızın vücut bütünlüğüne dokunulamaz. Bunun istisnası tıbbi zorunluluk hali ile anayasal sınırlar ve meşru amaçlarla kanunla belirlenecek olan hallerdir.

2. Devlet ve birey arasındaki dikey ilişkide devletin; bireylerin yaşam haklarına, vücut bütünlüğüne ve maddi manevi varlığına müdahale etmeme biçiminde negatif yükümlülüğü, bireyler arası (yatay) ilişkide ise anılan temel hakları koruyucu ve gerçekleştirici idari ve hukuki sistemi kurma yönünde pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır.

3. İncelenen dosyada özel hukuk tüzel kişisi tarafından işletilen bir hastanede yapılan tıbbi

girişim nedeniyle tıbbi ihmal iddiasına dayalı bir tazminat davası söz konusudur. 1219 sayılı Tababet ve Şuabat-ı Sanatlarının Tarz-ı İcrasına Dair Kanun'un 70. maddesinde de anayasal güvenceye uygun olarak istisnai haller dışında tıbbi girişimlerin rızaya dayalı olduğu belirtilmiştir. Hastanın irade açıklamaya yetkin olduğu durumda tıbbi girişime özgür iradesiyle izin verdiği ve kanunlar tarafından yetki verilen sağlık mesleği mensupları tarafından bu girişim tıp bilimi ve mesleğinin gereklerine uygun olarak yerine getirildiği takdirde hukuka uygun olacaktır. Bu noktada hukuka uygunluk için öncelikle hastanın özgür iradesiyle tıbbi girişimi talep etmesi veya rıza göstermiş olması zorunludur. Genel kişilik hakkına ilişkin anayasal güvence doğrultusunda kişi özerkliği ve bu bağlamda hasta özerkliği gereği bireyin tedaviyi reddetme hakkı bulunmaktadır. Tıbbi girişime özgür iradeyle rıza gösterildiğinin söylenebilmesi için ise tıbbi girişimle ilgili olarak kararı etkileyebilecek unsurlar hakkında bilgilendirme yapılmış olması zorunludur. Bu bakımdan tıbbi girişimin özgür iradeyle verildiğinin kabul edilmesi, yapılacak müdahalenin sağlık ve yaşamın korunması bakımından ne derecede gerekli olduğu, tedavi girişimi yapılmadığında hastalığın gelişme seyri, alternatif tedavi yöntemler, uygulanacak tedavi yönteminin risk ve komplikasyonları konusunda yeterince bilgilendirilmiş olmasıyla doğrudan bağlantılıdır.

4. Doktrinde aydınlatma yükümlülüğü kapsamı ve konusu bakımından birkaç başlık altında incelenmektedir. Benimsenen tasniflerden biri karar aydınlatması, güvenlik aydınlatması ve bilgilendirme aydınlatması şeklindedir. Bilgilendirme aydınlatması hastanın sağlık durumu hakkındaki gelişmeler ile tedavinin mali yüküne dair bilgilendirmeyi kapsamaktadır. (Aydınlatma konusunda geniş bilgi için bkz.; Zafer Zeytin, Hekimin Aydınlatma Yükümlülüğü, VIII. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyum Kitabı, Ankara 2012, s. 4 vd.; Mehmet Demir, Tıbbi Sorumluluk Hukuku, 2.B. 2020, s. 187 vd.; Hakan Hakeri, Tıp Hukuku, Genel Hükümler C.I, Ankara 2024, s. 412 vd.) Güvenlik (koruma) aydınlatması ise tedavi sürecinde hastanın uyması gerekenler ve sağlığı ve kişilik haklarının korunması için bilmesi gerekenlerle ilgilidir. Dava konumuz bakımından karar (otonomi) aydınlatmasının varlığı önem taşımaktadır. Karar aydınlatması dışındaki aydınlatma yokluğu veya eksiklikleri rızanın hukukiliğini etkilememekte, ancak tıbbi girişimin sözleşme veya özel hukuk normları bakımından kusurlu yapılmış olduğu anlamına gelmektedir. Karar aydınlatmasının yokluğu ise tıbbi girişimin hukuka aykırı (hukuksuz) olmasına neden olmaktadır.

5. Karar aydınlatması içerisinde üç farklı konuda aydınlatma zorunluluğu bulunmaktadır. Hasta bu konular hakkında bilgilendirildiğinde tedaviyi kabul veya reddetme konusunda özgür iradesiyle karar verebilecektir. İlkin tanı/teşhis aydınlatması kapsamında hastalığa ilişkin tıbbi bulguların neler olduğu, hastalığın sebepleri ve konulan teşhisin ne olduğu hakkında bilgi verilmelidir. İkinci olarak tedavi imkanı ve yöntemleri, hasta özelinde önerilen tedavi yönteminin ne olduğu, ne şekilde ve hangi süreçle uygulanacağı, tedavinin neden gerekli olduğu ve tedavi yapılmamasının hastanın sağlığı üzerindeki muhtemel tıbbi sonuçları hakkında bilgi verilmelidir. Üçüncü olarak risk aydınlatması kapsamında önerilen tedavi yönteminin muhtemel riskleri konusunda ve kararını etkileyebilecek riskler hakkında hasta bilgilendirilmelidir. Müdahalenin hastanın sağlığı veya yaşamı üzerinde yaratabileceği tehlikeleri bilmesi hastanın karar verebilmesi için oldukça önemlidir. Ancak böyle bir aydınlatma halinde hastanın özgür iradesiyle karar verdiği söylenebilir.

6. Öte yandan hastanın aydınlatılmasına ilişkin yükümlülük öncelikle müdavi hekim üzerindedir. Bununla birlikte tedavi sözleşmesi kapsamında hasta kabul eden ve istihdam ettiği hekimle tedavi hizmeti veren hastane idaresinin de hastanın rızasının bilgilendirildikten sonra alınmasını sağlayacak idari tedbirleri alma ve organizasyonu

oluşturma yükümlülüğü bulunmaktadır. Dolayısıyla gerek karar aydınlatması ve gerekse diğer konulara ilişkin aydınlatmanın yapılmaması veya yetersiz olmasının yaratacağı hukuki sorumluluk hekim ve hastane idaresi üzerinde kalacaktır.

7. İncelenen dosyada Asliye Hukuk Mahkemesi onam formundaki imzanın ceza mahkemesi kararı ile başvurana ait olmadığının belirlendiğine işaret etmiş ve bunun hekim ve hastane idaresi yönünden bir kusur olduğuna değinmiştir. Bununla birlikte mahkeme risk aydınlatmasının yapılan tıbbi girişimin hukukiliğini ne derecede etkilediğine dair bir inceleme ve değerlendirmeye girmemiştir. Bu husus herşeyden önce ihlalin neden kaynaklandığının belirlenmesi bakımından önemlidir. İkinci olarak karar aydınlatmasının yapılmamış olması hastanın iradesinin kanunun emrettiği koşullarda alınmamasına ve dolayısıyla yapılan tıbbi girişimin hukuka aykırı hale gelmesine yol açmıştır. Başka deyişle karar aydınlatmasının yapılmaması sıradan bir kusurdan öte, tıbbi girişimin anayasal ve yasal güvence teşkil eden rıza koşulu gerçekleşmeden yapılması dolayısıyla girişimi hukuka aykırı (hukuksuz) kılmaktadır.

8. Bu durumda asliye hukuk mahkemesinin incelemesinde tıbbi girişimin hukuksuzluğunun tespit edilmesi ve tazminatın da söz konusu ihlal nedeninin ağırlığını dikkate alarak daha üst düzeyde belirlemesi gerekmektedir. Bu gerekliliklere karşın mahkemenin değerlendirmesinde tersi bir yaklaşımla, davacının daha önce doğum yapması nedeniyle riski bir ölçüde öngörebileceği şeklinde (bkz. gerekçeli karar par. 8) tazminatın daha hafif belirlenmesine dayanak bir çıkarım yapıldığı görülmektedir. Söz konusu çıkarım ancak hastanın usulünce aydınlatıldığı bir örnekte karar aydınlatmasının yetersiz yapıldığı iddialarında söz konusu olan hipotetik/muhtemel rıza araştırmasıyla bağlantılı olarak yapılabilir (Bkz. Hilgendrof/Walerius, Alman Ceza Hukuku Genel Kısım, Ankara, 2021, s. 155; Gökcan, H.T., Tıbbi Müdahaleden Doğan Hukuki ve Cezai Sorumluluk, 4.B. Ankara 2022, s. 371). Verdiğimiz örnekteki gibi karar aydınlatmasının var fakat eksik olduğu durumda riskin niteliğine göre somut olayda belirli ölçüde bir öngörünün olabileceği ve muhtemel rızanın varlığı değerlendirilip girişimin hukuka aykırı olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Ancak incelenen dosyada belgede sahtecilik yapılarak aydınlatılmış rıza alınmış gibi gösterilen, gerçekte bir aydınlatma ve rıza beyanı alınmadan yapılan bir tıbbi girişim söz konusudur.

9. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği temel hak ihlalini önleme görevi ilgili mahkemelere aittir. İhlalin mahkeme kararıyla giderilmesi durumunda AYM mağduriyetin ortadan kalkmış olması nedeniyle kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermektedir. Bununla birlikte mağduriyetin giderilmesinin ilk koşulu ilgili kamu gücü işlem veya eyleminin hak ihlaline neden olduğuna ilişkin tespitin mahkeme kararında yapılmış olmasıdır. İkinci olarak bu mağduriyetin giderilmesi için eski halin iadesi bağlamında gerekli tedbire, tazminata, vb. giderim usullerine karar verilmelidir. Örneğin mülkiyet hakkına ilişkin bir bireysel başvuru kararında; "…Tazminat veya benzeri ödemelerin …yeterli bir giderim teşkil ettiği durumlar söz konusu olabilir. … Bununla birlikte mağduriyetin ortadan kalkabilmesi için giderim sağlanmasından önce ihlalin tanınmış olması gerekir. … Bireysel başvurudan önceki aşamada hiçbir kamu otoritesi satış işleminin hukuka aykırı olduğunu, meşru amacının bulunmadığını veya ölçülü olmadığını tespit etmiş değildir." şeklindeki değerlendirmelerle bu hususa işaret edilmiştir (bkz. AYM B. No: 2018/14460, 15.9.2021, p. 45).

10. Açıklanan nedenlerle mahkemenin davaya konu tıbbi girişimin hukuken geçerli bir rızaya dayalı olarak yapılmamasının hukuki sonuçları konusunda gereken incelemeyi

yapmadan, aydınlatma yükümlülüğünün hiç (hatta suç işlenerek) yerine getirilmemesi eylemi sürece ilişkin basit bir kusur gibi değerlendirilip, üstelik davacıya da bir kusur yüklenerek karar vermesi, hak ihlalinin tespitine ilişkin yükümlülüğünü yerine getirmediği anlamına gelmektedir. Söz konusu eksiklik, kararın temyiz incelemesi sürecinde de giderilememiştir (bkz. Gerekçeli Karar par. 9). Bu durum mahkemece takdir edilen tazminatın belirlenmesine dair değerlendirme yönünden de anayasal hakkı ihlal edilen davacı aleyhine ölçüsüzlüğe yol açmıştır. Dolayısıyla hak ihlalinin asıl nedeni tazminatın yetersizliği (bkz. par. 25) olmayıp, gerekçeli kararımızda yazıldığı gibi buna ilişkin değerlendirmeden de önce tıbbi girişimin hastanın rızası alınmadan yapılmış olduğu tespitinin mahkemece yapılmamasıdır. Dolayısıyla hak ihlali yönündeki karar sonucuna burada açıkladığım farklı gerekçelerle katılmaktayım.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

EDA ÖZGÜL OLGUN

B. No: 2021/21874 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21874

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EDA ÖZGÜL OLGUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21874)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Eda ÖZGÜL OLGUN

Vekili : Av. Afşin ÇALIŞICI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 31/10/2020 tarihinde aracıyla seyir hâlindeyken trafik ekiplerince yapılan yol kontrolünde durdurulmuştur. Trafik ekiplerince yapılan ölçümde 0,67 promil alkollü olduğu kendisine bildirilerek aynı tarihte saat 23.53'te Eskişehir Trafik Denetleme Şube Müdürlüğünce düzenlenen trafik idari para cezası karar tutanağıyla hakkında 2918 sayılı yasanın 48/5 maddesi gereğince 1.228 TL idari para cezası uygulanmış ve sürücü belgesine 6 ay süreyle el konulmuştur.

3. Başvurucu, trafik ekiplerince yapılan testin sağlıklı olmadığını ve kendisinin de alkollü olmadığını belirterek kan testi yaptırmak üzere olay sonrasında Eskişehir Şehir Hastanesine başvurmuştur. Aynı gece saat 00.56'da anılan hastanede alkol testi yaptırmak üzere kan örneği vermiştir. Yapılan kan testi sonucunda başvurucuda 0,1 promil oranının altında alkol olduğu belirtilmiştir.

4. Başvurucu; alkol kullanmadığını, küçük bebeği olduğu için alkol kullanmasının mümkün olmadığını, olay tarihinde pandemi koşullarında arabasıyla arkadaşına gittiğini, pandemi koşulları nedeniyle %80 oranında alkol içeren dezenfektan kullandığını; bu dezenfektanı ellerine, araç direksiyonuna ve tüm yüzeylere bolca sıktığını, bu nedenle yol kontrolünde anılan tespitin çıkmış olabileceğini, nitekim kısa bir süre sonrasında hastanede yaptırdığı kan testi sonucunda alkollü olmadığının ortaya çıktığını belirterek hakkında uygulanan idari para cezasına itiraz etmiştir.

5. İtiraz, Eskişehir 3. Sulh Ceza Hâkimliğince (Hâkimlik) incelenmiştir. Hâkimlik 2/11/2020 tarihinde düzenlediği tensip tutanağıyla idari para cezasına dayanak teşkil eden belgeleri ilgili kurumdan istemiştir. Eskişehir Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü, gönderdiği yazıda alınan kan testi sonucunun 0,1 altında çıkmasının hayatın olağan akışına uygun olmadığı kanaatini belirterek idari para cezasına dayanak belgeler göndermiştir. Hâkimlik, dosya üzerinden yaptığı inceleme neticesinde 2/1/2021 tarihli kararla itirazı reddetmiştir. Kararda; başvurucunun itirazı ve idareden gelen yazı içerikleri incelendikten sonra, "31/10/2020 tarihinde saat 23.53 sıralarında alkol denetimi yapan ekiplerce durdurulan araç sürücüsü Eda Özgül Olgun'un 0,67 promil alkollü olduğu ve bu şekilde araç kullandığının tespit edildiği belirtilerek yapılan işlemlerinin mevzuata uygun olduğu" şeklindeki gerekçeyle itirazı reddetmiştir.

6. Başvurucu, bu kez Eskişehir 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin anılan kararına itiraz etmiştir. Eskişehir 1. Sulh Ceza Hâkimliği 20/1/2021 tarihli kararıyla yapılan itirazı kesin olarak reddetmiştir. Kararda, verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğu herhangi bir isabetsizlik görülmediğini belirtmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 21/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 18/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, hakkında uygulanan idari para cezasına karşı itirazında kanında alkol olmadığına dair tam teşekküllü hastaneden aldığı raporu ibraz etmesine ve tespite ilişkin savunmalarda bulunmasına karşın iddiaları kararda tartışılarak değerlendirilmeden karar verilmesi ve böylece davanın sonucuna etkili itirazına Hâkimlikçe ayrı ve açık bir yanıt verilmemesi nedeniyle nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında formda yer alan iddialarını yinelemiştir.

10. Başvuru, adil yargılanma hakkının görünümlerinden olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve

bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

13. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

14. Somut olayda başvurucu, yapılan yol kontrolünde trafik ekiplerince durdurulmuş ve yapılan kontrolde 0,67 oranında alkollü olduğu tespit edilerek hakkında idari para cezası uygulanmıştır. Başvurucu, alkol kullanmadığını belirterek yapılan ölçüme itiraz etmiş ve bu amaçla olayın akabinde yaklaşık olarak bir saat sonra Eskişehir Şehir Hastanesine başvurmuştur. Burada yapılan kan testi sonucunda başvurucuda 0,1 promil oranının altında alkol olduğu belirtilmiştir.

15. Başvurucu, idari yaptırım kararına itiraz etmiştir. Yapılan itiraz da olay tarihinde alkol kullanmadığını, pandemi koşulları nedeniyle içinde alkol de bulunan dezenfektanı yoğun bir biçimde kullandığını ve bu dezenfektan nedeniyle söz konusu tespitin yapılabileceğini belirterek hastaneden aldığı kan testi sonucunu eklemiştir. İtirazı inceleyen Hâkimlik, kararda ilgili kurumdan gelen dayanak belgelerden trafik idari para cezası karar tutanağını inceleyerek yapılan işlemin mevzuata uygun olduğu belirtilmek suretiyle itirazı reddetmiştir. Anılan ret kararına yapılan itiraz da inceleme merci tarafından itiraz kararına atıf yapılarak kesin olarak reddedilmiştir.

16. Başvurucu, hakkında uygulanan idari yaptırım kararına itiraz ederken yaptırıma konu olan alkol tespitine ilişkin hastaneden aldığı kan testi sonucunu itiraz dosyasına eklemiştir. Ayrıca yapılan testte çıkan sonuca ilişkin pandemi koşullarında içinde alkol bulunan dezenfektan kullanması nedeniyle olabileceğine ilişkin bir savunmada bulunmuştur (bkz. §§ 3, 4). Hâkimliğin itirazı değerlendirme kararında; dosyaya sunulan kan testi sonucuna ve yapılan savunmaya ilişkin bir açıklamada bulunulmadığı, itirazda dile getirilen bu hususlarla ilgili bir araştırma veya değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Ayrıca Trafik Denetleme Şube Müdürlüğünce gönderilen yazıda alınan kan testi sonucunun 0,1 altında çıkmasının hayatın olağan akışına uygun olmadığı kanaatinin belirtilmiş olması karşısında, anılan yazı içeriğiyle ilgili de herhangi bir araştırma veya değerlendirme yapılmamıştır. İtirazda savunmaya ilişkin olarak belirtilen iddiaların kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olan iddialar olduğu ve bu konuda Hâkimlikçe herhangi bir açıklama yapılmadığı anlaşılmaktadır (bkz. § 5).

17. Bu noktada belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin doğrudan ilgili soruşturma ve

yargılama makamlarının yerine geçerek delil değerlendirmesi yapması söz konusu olamaz. Bu konuda asıl sorumlu ve yetkili olanlar ilk elden olayları inceleyen yetkili adli ve idari mercilerdir (Cemil Danışman [1.B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 58). Ancak başvurucunun itirazında belirtiği iddiasının kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olan bir iddia olduğu ve bildirilen bu durum hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

18. Buna göre başvurucu üzerine atılı kabahati işlemediğine dair iddiasını destekleyebilecek mahiyette deliller sunmasına rağmen, Hâkimlikçe bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış ve başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıpAnayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (2020/4642 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ONUR ŞAHİN

B. No: 2021/27536 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27536

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ONUR ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27536)

Karar Tarihi: 15/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 2/10/2025 - 33035

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Onur ŞAHİN

Vekili : Av. Meryem TÜRKTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Olay tarihinde on altı yaşında olan başvurucunun da içinde bulunduğu aracın 16/8/2016 tarihinde yaralamalı trafik kazasına sebebiyet vermesi dolayısıyla Eskişehir Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma kapsamında başvurucunun ifadesi alınmıştır. Başvurucu; beyanında trafik kazasına sebebiyet veren aracı kendisinin kullanmadığını, annesi P.Ş. ile aracın arka koltuğunda oturduklarını, halası Ö.K.nın ön koltukta oturduğunu ve aracı eniştesi H.K.nın kullandığını, kaza sırasında da şoförün kendisi olmadığını ifade etmiştir. Araçta bulunan ve beyanlarına başvurulan P.Ş., Ö.K. ve H.K. da başvurucunun beyanını destekler mahiyette ifade vermiştir.

4. Aynı soruşturma kapsamında anılan trafik kazasında yaralanan müşteki G.B. beyanında orta refüjde beklerken kazanın meydana geldiğini ve kaza nedeniyle ağır yaralandığını,

kazanın nasıl meydana geldiğini ve araç sürücüsünü görmediğini ancak kazadan sonra kazayı gören kişilerle görüştüğünde kendisine çarpan aracı bir çocuğun kullandığını ve sonrasında büyük bir kişinin onun yerine geçtiğini, bu şekilde şoförün değiştiğini duyduğunu, söz konusu duyumlarla ilgili görüştüğü kişilerin kim olduğunu bilmediğini ve olay nedeniyle şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir. Yine olay sırasında öndeki araçla seyir hâlinde olan ve yaralanmamış olan Y.İ.nin de beyanı alınmıştır. Tanık Y.İ. kavşağa yaklaşırken dikiz aynasından bordo renkli bir aracın hızlı şekilde geldiğini gördüğünü ve aracıyla sağ tarafa doğru gittiğini, o aracın hızla sol tarafından geçtiğini, bu sırada aracın sürücü koltuğunda genç birinin oturduğunu gördüğünü ve kazanın meydana geldiğini, kaza yapan aracın sürücü koltuğundaki gencin yaralı olarak kenarda durduğunu, sonradan aracı kullandığını söyleyen erkek şahsın olay yerinde bulunan kişilere "Birine vurdu mu?'' diye sorduğunu ve polis merkezinde kaza sırasında aracı kullanan yaşı küçük olan kişiyi teşhis ettiğini, yaşı büyük olan kişinin aracı kullanmadığını ifade etmiştir.

5. Başsavcılık, yaptığı soruşturma neticesinde hazırlanan 5/11/2018 tarihli iddianameyle başvurucunun taksirle bir kişinin yaralanmasına neden olma suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açmıştır. Aynı soruşturma sonucunda H.K. hakkında ise aynı tarihte taksirle yarama suçundan takipsizlik kararı verilmiş ve suç üstlenme suçundan ise iddianame düzenlenmiştir.

A. Başvurucunun Yargılanmasına İlişkin Süreç

6. Başvurucu hakkındaki yargılamaya Eskişehir 2. Çocuk Mahkemesinde (Mahkeme) başlanmıştır. Mahkemece 14/11/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmış ve yargılama on iki celsede tamamlanmıştır.

7. Suça sürüklenen çocuk olan başvurucu, Ankara 3. Çocuk Mahkemesinde 27/12/2018 tarihinde istinabe yoluyla alınan ve Mahkemede hazır olduğu 15/4/2021 tarihli son celsedeki savunmalarında suçlamayı kabul etmeyerek aracı kendisinin değil, eniştesi H.K.nın kullandığını beyan etmiştir. Tanık sıfatıyla beyanlarına başvurulan H.K. ve Ö.K. da istinabe yoluyla Edremit 2. Asliye Ceza Mahkemesinde verdikleri 2/9/2020 tarihli beyanlarında kaza yapan aracı başvurucunun kullanmadığını ifade etmiştir.

8. Kaza sırasında yaralanan müşteki G.B.nin beyanı Mahkemece 13/3/2019 tarihli celsede alınmıştır. Müşteki, beyanında hazırlık beyanını tekrar ederek olay nedeniyle ağır yaralandığını ve şikâyetçi olduğunu ifade etmiştir. Olayın görgü tanığı Y.İ. ise 25/9/2019 tarihli duruşmada genç birinin aracın sürücü koltuğunda oturduğunu gördüğünü ve aracı kullanan başvurucuyu teşhis ettiğini beyan etmiştir.

9. Suç üstlenme suçundan H.K. hakkında Eskişehir 5. Asliye Ceza Mahkemesinde (E. 2018/976) açılan davaya ilişkin gönderilen Duruşma Tutanakları, Mahkemece 12/6/2019 tarihli üçüncü celsede incelenmiştir.

10. Başvurucu müdafii ilk olarak 19/12/2019 tarihli duruşmada verdiği ve sonraki celselerde de yenilediklerı savunma dilekçelerinde meydana gelen trafik kazasıyla ilgili soruşturmada H.K. hakkında verilen takipsizlik kararının kaldırıldığını ve H.K. hakkında aynı olay nedeniyle taksirle yaralama suçundan kamu davası açıldığını belirterek ilgili dava dosyasının incelenmesini talep etmiştir. Aynı celsede tanık H.K. hakkında suç üstlenme suçundan açılan davada verilen ve kesinleşen mahkûmiyet kararına ilişkin belgeler okunmuştur. Mahkeme, tanık H.K. hakkında taksirle yaralama suçundan verilen takipsizlik kararının kaldırılması, iddianame düzenlenmesi ve sonraki yargılama süreçleri hakkında

herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

11. Mahkeme, başvurucunun da hazır bulunduğu 15/4/2021 tarihli celsede başvurucunun taksirle yaralama suçundan miktar itibarıyla kesin olmak üzere 3.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararda tanık H.K.nın suç üstlenme suçundan mahkûm edilmiş olması da dikkate alınmış, başvurucunun yakınları olan diğer tanıkların beyanlarına karşı tanık Y.İ.nin beyanına itibar edilerek bu beyan hükme esas alınmıştır.

12. Başvurucu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Mahkeme 22/4/2021 tarihinde verdiği kararla hüküm altına alınan miktarın kesin nitelikte olduğunu belirterek istinaf talebini reddetmiştir.

13. Başvurucu, kesin olduğu belirtilen hükmü 15/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 17/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Mahkemenin anılan ret kararına karşı yapılan istinaf talebi ise Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 26. Ceza Dairesinin 12/4/2022 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

B. Aynı Olaya İlişkin Yürütülen Diğer Yargılama Süreçleri

15. Aynı olay nedeniyle araçta bulunan H.K. hakkında taksirle yaralama suçundan 5/11/2018 tarihinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair (takipsizlik) karara H.K., Ö.K. ve P.Ş. itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Eskişehir 2. Sulh Ceza Hâkimliği 12/3/2019 tarihinde verdiği kararla H.K. hakkında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kaldırılmasına karar vermiştir.

16. Meydana gelen trafik kazası nedeniyle devam eden soruşturmada Başsavcılık, 27/11/2019 tarihli iddianameyle H.K. hakkında da taksirle yaralama suçunu işlediği iddiasıyla kamu davası açmıştır. Açılan dava, Eskişehir 5. Asliye Ceza Mahkemesinin E. 2019/920 sayılı dosyasında görülmeye başlanmıştır.

17. Eskişehir 5. Asliye Ceza Mahkemesi 27/10/2020 tarihli celsede yargılamada basit yargılama usulünün uygulanmasına, devam eden süreçte 3/12/2020 tarihinde H.K.nın taksirle yaralama suçundan 1.100 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

18. Basit yargılama usulüyle verilen karara karşı H.K.nın diğer yargılamalarla ilgili gerekli araştırmalar yapılmadan eksik incelemeyle karar verildiğine yönelik itirazı üzerine dosya genel yargılama usulüne göre yeniden ele alınmış ve Eskişehir 5. Asliye Ceza Mahkemesinin 2020/521 Esasına kaydedilerek yargılamaya devam edilmiştir.

19. Öte yandan H.K. hakkında 5/11/2018 tarihli iddianameyle suç üstlenme suçundan açılan davada yine Eskişehir 5. Asliye Ceza Mahkemesinin 2018/976 Esas sayılı dosyasında yargılama yapılmıştır. Davada 20/6/2019 tarihli kararla H.K.nın suç üstlenme suçundan 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

20. Suç üstlenme suçundan verilen ve kesinleşen hükme karşı 26/10/2021 tarihinde tebligatın yöntemince yapılmadığı ve kesinleşmenin hatalı olduğu belirtilerek Adalet Bakanlığınca (Bakanlık) kanun yararına bozma talebinde bulunulmuştur. Yargıtay 8. Ceza Dairesi 11/12/2023 tarihli kararıyla hükmün kanun yararına bozulmasına karar vermiştir. Kararda, yöntemince tebligat yapılmaması dolayısıyla yapılan itiraz süresinde kabul edilerek inceleme yapılması gerekirken itirazın süre nedeniyle reddedilmesi bozma nedeni yapılmıştır.

21. Yargıtay 8. Ceza Dairesinin kanun yararına bozma kararı sonrasında, H.K. hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair verilen karara karşı yapılan itirazın süresi içinde yapıldığı kabul edilerek Eskişehir 1. Ağır Ceza Mahkemesince yapılan incelemede 4/3/2024 tarihli kararla suç üstlenme suçundan verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin karar kaldırılmıştır. Kaldırma kararı sonrasında Eskişehir 5. Asliye Ceza Mahkemesinin 2024/277 Esas sayılı dosyasında devam eden yargılama aynı Mahkemede H.K. hakkında devam eden taksirle yaralama dosyasıyla (E.2020/521) birleştirilmiştir.

22. Başvurucuya taksirle yaralama suçundan verilen mahkûmiyet kararı kesinleşmiştir. Aynı olay nedeniyle H.K. hakkında taksirle yaralama ve suç üstlenme suçlarından açılan davalar ise hâlen Eskişehir 5. Asliye Ceza Mahkemesinin 2020/521 Esas sayılı dosyasında derdesttir.

23. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

24. Başvurucu; meydana gelen trafik kazasında aracı kendisinin kullanmadığını, aracı kullandığını belirttiği H.K. hakkında aynı olay ve hatta aynı eylemle ilgili olarak taksirle yaralama suçundan açılmış ve görülmekte olan dava olduğunu bildirmesine karşın Mahkemece gerekli araştırma yapılmadan ve anılan dava sonucu beklenmeden, gerekirse birleştirilerek yargılama yapılmadan hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Bakanlık görüşünde; öncelikle başvuruda kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiği, kabul edilebilirlik şartlarının karşılandığının değerlendirilmesi hâlinde Anayasa Mahkemesince de belirtildiği üzere başvurucunun iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verdiği ve başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir.

26. Bakanlık görüşü, başvurucu vekiline tebliğ edilmiş olup bu görüşe karşı herhangi bir beyanda bulunulmamıştır.

27. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

29. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı

güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

30. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciinde ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

31. Somut olayda başvurucu 16/8/2016 tarihinde meydana gelen yaralamalı trafik kazasında taksirle yaralama suçundan mahkûm edilmiştir. Mahkeme başvurucunun savunmasını, tanık, müşteki ve mağdur beyanları ile adli rapor ve bilirkişi raporlarını değerlendirerek bu sonuca ulaşmıştır. Gerekçeli karar incelendiğinde başvurucunun yakınları olan tanıkların beyanlarına itibar edilmediği, yargılama süreçlerinde birbirleriyle uyumlu oldukları belirtilen tanık Y.İ.nin beyanına itibar edilerek hüküm verildiği anlaşılmaktadır. Mahkemece bu tespite ulaşılırken H.K. hakkında suç üstlenme suçuna ilişkin yargılama dosyası da incelenmiş ve değerlendirilerek karar verilmiştir.

32. Başvurucu, olayın başından itibaren aracı kendisinin kullanmadığını ve eniştesi H.K.nın sevk ve idaresinde iken kazanın meydana geldiğini savunmuştur. Soruşturma aşamasında başvurucu hakkında taksirle yaralamadan dava açılırken H.K. hakkında ise bu suçtan önce takipsizlik kararı verilmiştir. Anılan takipsizlik kararına yapılan itiraz üzerine ise takipsizlik kararı kaldırılmış ve aynı olay nedeniyle bu kez H.K. hakkında da taksirle yaralama suçundan dava açılmıştır.

33. Suça sürüklenen çocuk olan başvurucunun müdafii, yargılama sırasında verdiği savunmaya ilişkin dilekçelerinde H.K. hakkında taksirle yaralama suçundan dava açıldığını ve (Eskişehir 5. Asliye Ceza Mahkemesinde) görülmekte olan bu dosyanın incelenmesine yönelik taleplerini dile getirmiştir (bkz. § 10). Mahkemenin olayla ilgili açılan diğer dosyaları getirtip incelemesine karşılık, taksirle yaralama suçundan açılan dava dosyasıyla ilgili bir karar ve değerlendirme yapmadığı görülmüştür.

34. Başvurucunun Mahkemede ileri sürdüğü ancak dayanaksız bulunduğundan itibar edilmeyen savunmalarını destekleyebilecek maddi delillerin bulunabileceği ve aynı olayla ilgili olarak açılmış ceza davası dosyası başvurucu müdafiince Mahkemeye bildirilmiş ve dosyanın değerlendirilmesi talep edilmiştir. Trafik kazasına sebebiyet veren aracı aynı anda iki kişinin kullandığının kabul edilmesinin hayatın olağan akışına aykırı olacağının anlaşılması karşısında anılan iddianın kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olduğu ve bu konuda Mahkemece herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

35. Bu noktada belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin doğrudan ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine geçerek delil değerlendirmesi yapması söz konusu olamaz. Bu konuda asıl sorumlu ve yetkili olanlar ilk elden olayları inceleyen yetkili adli ve idari mercilerdir (Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 58). Ancak başvurucunun her aşamada ileri sürdüğü kendini suçtan kurtaracak nitelikte olan (aracı başka bir şahsın kullandığına dair) iddialarına ilişkin olarak sonradan H.K. hakkında aynı suçtan dava açıldığı ve bunun Mahkemeye bildirildiği tartışmasızdır. Başvurucunun

talebinin kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olan bir niteliğinin olduğu, yargılama sırasında bildirilen bu durum hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

36. Buna göre başvurucu, üzerine atılı suçu işlemediğine dair iddiasını destekleyebilecek mahiyette iddia ve talepler sunmasına rağmen Mahkemece bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış ve başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

38. Başvurucu; hak ihlalinin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi, 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

39. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

40. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

41. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Ayrıca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin de reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlâlinin sonuçlarının ortadan kaldırılması

için yeniden yargılama yapılmak üzere Eskişehir 2. Çocuk Mahkemesine (E.2018/514, K.2021/290) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OMAR TALIB MOHAMMED AL-HALBOOSI

B. No: 2021/30683 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30683

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OMAR TALIB MOHAMMED AL-HALBOOSI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30683)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Omar Talıb Mohammed AL-HALBOOSI

Vekili : Av. Lemi KELEŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ve aile hayatına saygı hakkının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Samsun Valiliği 4/8/2020 tarihinde Irak Cumhuriyeti vatandaşı başvurucu hakkında 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sınır dışı etme kararı almıştır.

3. Samsun 1. İdare Mahkemesi, başvurucunun kararın iptali amacıyla açtığı davayı 14/6/2021 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

4. 25/6/2021 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 16/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyonca, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Göç İdaresi Başkanlığının 28/6/2024 tarihli yazısında başvurucunun 2/11/2023 tarihinde

kendi isteğiyle yurt dışına çıktığını bildirmiştir. Başvurucunun başka bir sınır dışı etme kararını konu alan 2021/12619 numaralı bireysel başvuru dosyasında 19/10/2023 tarihinde feragat ettiği görülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardım taleplerinin değerlendirilmesinde dikkate alınan ölçütler için bkz. Nadali Agheli Kohne Shari, B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

7. Başvurucu; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ve aile hayatına saygı hakkının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince feragat, başvurunun takipsiz bırakılması, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması veya başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi hâlinde düşme kararı verilebilir (benzer yöndeki karar için bkz. M.L. ve diğerleri, B. No: 2019/20735, 28/12/2021). Kendi isteğiyle Türkiye'den ayrılan başvurucu yönünden sınır dışı etme işleminin herhangi bir sonuç doğurmayacağı ve başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden de kalmadığı anlaşılmıştır. Bu sebeple başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET GENÇOĞLU

B. No: 2021/34557 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34557

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET GENÇOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34557)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Mehmet GENÇOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında tefecilik yaptığı yönündeki şikayet ve ihbarlar üzerine Denizli Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) soruşturma başlatmıştır.

3. Başsavcılık, soruşturma neticesinde başvurucunun müştekiler A.K., H.Ş., H.K. ve bilgi sahibi olarak beyanına başvurulan H.Y.ye karşı 2008-2011 yılları arasındaki eylemlerinden bahsederek tefecilik suçundan cezalandırılması talebiyle 9/5/2012 tarihinde iddianame düzenlemiştir. İddianamede, müşteki ve tanık beyanları ile taraflar arasında düzenlenen senetler ve icra dosyaları bulunduğu belirtilerek başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğini iddia etmiştir. Adı geçen müştekilerin yakınlarını da iddianamede müşteki olarak göstermiştir. Başvurucunun H.Y.ye karşı işlediği iddia edilen eylemle ilgili olarak ise zamanaşımı süresi dolduğu belirtilerek 8/5/2012 tarihli takipsizlik kararı verilmiştir.

4. Denizli 1. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen yargılamanın 22/2/2012 tarihli ilk celsesinde alınan savunmasında başvurucu; kimseye faiz karşılığı borç vermediğini,

yardımsever bir kişi olması nedeniyle bu duruma düştüğünü, icra takibi yapılan çek ve senetlerin borç olarak verdiği paraların karşılığı olduğunu beyan etmiş ve suçlamaları kabul etmemiştir. Aynı celse katılanlar A.K., D.Ş., H.K., E.K., A.D., T.Y.K., C.K. ve M.B.nin iddiayı destekler mahiyetteki beyanları alınmıştır. Tanıklar H.Y., A.T., M.Ö., S.D., M.B., F.T. ve N.K.nın da beyanları aynı celse alınmış olup tüm tanıklar taraflar arasındaki para alışverişi ve senet olaylarını anlatmakla beraber tanıklardan A.T., M.Ö. ve S.D. başvurucunun faizcilik yaptığına ilişkin bilgi ve görgülerinin olmadığını ifade etmiştir. Hazırlık beyanını tekrar eden katılan H.Ş.nin beyanı ikinci celse alınmıştır. İstinabe yoluyla beyanı alınan katılan S.K. da iddialarını tekrar etmiştir.

5. Mahkeme, yapılan yargılama sonucunda 7/2/2013 tarihli celsede başvurucunun tefecilik yapma suçundan 3 yıl hapis ve 60.000 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararda katılan ve tanık anlatımları, incelenen icra dosyaları birlikte değerlendirilerek Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır. Mahkeme karar gerekçesinde başvurucunun verdiği ödünce karşılık katılanlardan senet veya hatır çeki aldığını, bunları ciro ettirerek verdiği ödüncü teminat altına aldığını, vadesi gelen ve ödenmeyen borçlara karşılık aldığı senet veya hatır çekini katılanların yakınlarına kefil sıfatıyla imzalatıp katılanlar tarafından ödenmeyen borçları yakınlarından icra yolu ile tahsili yoluna gittiğini ve böylece faiz karşılığı sürekli ve sistemli bir şekilde başkalarına ödünç para verip kazanç elde etmek suretiyle tefecilik suçunu işlediğini kabul etmiştir.

6. Anılan kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesi tarafından yapılan incelemede verilen 3/11/2016 tarihli kararda, birden fazla kişiye ödünç para verilmesinin zincirleme biçimde tefecilik suçunu oluşturacağı belirtilerek başvurucu ve diğer sanık hakkında zincirleme suç hükümleri uygulanmadan karar verilmiş olması bozma nedeni yapılmıştır.

7. Bozma üzerine Mahkemece yargılamaya devam edilmiştir. Tarafların beyanları alındıktan sonra 20/3/2018 tarihli üçüncü celse bozma ilamına uyulmasına karar verilmiştir.

8. Başvurucu ve müdafiinin hazır olduğu 9/10/2018 tarihli dördüncü celse senetlerde imzası bulunan ve dinlenmemiş olan kişilerin de dinlenilmesi, senetteki yazıların incelemesi gibi hususlarda başvurucu tarafından tevsii tahkikat talebinde bulunulmuştur. Mahkeme aynı celse verdiği kararla, başvurucu ve müdafinin gerek yazılı gerekse duruşmada yazılı taleplerini tekrarla bildirmiş olduğu taleplerin dosyayı ve duruşmayı sürüncemede bırakmak ve uzatmak amacını taşıdığı kanaatini belirterek bu taleplerin reddine karar vermiş ve yargılamaya devam etmiştir.

9. Mahkeme, yargılama sonucunda 26/3/2019 tarihli celsede tefecilik yapma suçundan bu kez zincirleme suç hükümlerini de uygulayarak başvurucunun 3 yıl 1 ay 15 gün hapis ve 62.500 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararda yine katılan anlatımları, tanık anlatımları ve incelenen icra dosyaları birlikte değerlendirilerek Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır.

10. Başvurucu, anılan hükme karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde özetle, yargılama sırasındaki savunmalarını tekrar ederek Mahkemenin eksik araştırma ve inceleme sonucunda karar verdiğini belirtmiştir.

11. Temyiz incelemesini yapan Yargıtay 9. Ceza Dairesi 25/2/2021 tarihli kararıyla hükmün onanmasına karar vermiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 15/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 13/7/2021 tarihinde

bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal edildiği İddiası

14. Başvurucu; delillerin değerlendirilmediği, müştekilerin akrabaları olan tanık beyanlarına itibar edilirken tarafsız tanık beyanlarına itibar edilmeden karar verildiğini, dava açılmayan ve zamanaşımı nedeniyle takipsizlik kararı verilen eylemlerden de ceza verildiğini, lehine olan mülga 8/6/1933 tarihli ve2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu uygulanmadan eksik araştırma ve inceleme neticesinde soyut beyanlarla haksız olarak mahkûmiyetine karar verildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle başvuruda kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiği, kabul edilebilirlik şartlarının karşılandığının değerlendirilmesi hâlinde Anayasa Mahkemesince de belirtildiği üzere başvurucunun iddialarıyla ilgili olarak öncelikle adil yargılanma hakkının bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetletme imkânı verdiği ve başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir.

16. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

17. Başvuru, özü itibarıyla ceza davasında delillerin eksik ve hatalı değerlendirilmesi sonucu mahkûmiyet kararı verilmesine ilişkin olduğundan başvurucunun iddiaları hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

18. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

19. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

20. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde aslında yargılamanın sonucuna dair

olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149).

21. Somut olayda Mahkeme, katılan ve tanıkların yargılama aşamalarındaki anlatımları, taraflar arasındaki icra takipleri nedeniyle oluşan dosyalar ve kolluk araştırma tutanaklarını birlikte değerlendirmek suretiyle karar vermiştir (bkz. § 9). Mahkemece, dinlenen katılan ve tanık anlatımlarının taraflar arasındaki para alışverişini doğrular mahiyette ve aşamalarda değişmeyen beyanlarına nazaran kolluk araştırma tutanağına itibar edilmemiş, yine taraflar arasındaki icra dosyaları da değerlendirilerek tefecilik suçundan mahkûmiyet sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucunun, takibe konan ve dava konusu edilen senetlerdeki diğer kişilerin de dinlenilmesi ve yazıların incelenmesi talepleri Mahkemece yargılama sırasında çok sayıda katılan ve tanık beyanının alınmış olması gözetilerek reddedilmiştir (bkz. § 8).

22. Başvurucunun, tefecilik suçundan lehe olması nedeniyle uygulanması gerektiğini belirttiği 2279 sayılı Kanun'un, Mahkemece suç tarihi olarak kabul edilen 2008-2011 yılları arasında yürürlükten kaldırılmış olduğundan uygulanma imkanı bulunmamaktadır. Mahkemece, 1/6/2005 tarihinde yürürlüğe giren 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 241. maddesinin 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanunun 14. maddesiyle yapılan değişiklikten önceki lehe olan halinin uygulanmış olduğu anlaşılmaktadır. 5237 sayılı Kanun'un 241. maddesinde yapılan değişiklikle hapis cezasındaki üst sınır artırılmış ve adli para cezasına ise alt sınır getirilmiştir. Başvurucu hakkında ceza belirlenirken Mahkemece alt sınırdan uzaklaşılarak ceza belirlenmiş olması ve en üst hadden uygulama yapılmamış olması karşısında, 5237 sayılı Kanun'un lehe olan hükmünün uygulandığı da görülmektedir (bkz. § 9).

23. Yine başvurucu, hakkında dava açılmayan ve zamanaşımı nedeniyle takipsizlik verilen eylemler nedeniyle ceza miktarında artırım yapıldığını şikâyet etmiştir. İddianame incelendiğinde, başvurucunun dava açılmadığını belirtiği H.Y.ye karşı olan eylem olaylar içinde anlatılmış olmakla birlikte H.Y.nin şikâyeti olmadığından bilgi sahibi olarak beyanına başvurulduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 3). Mahkemece verilen ilk mahkûmiyet kararı Yargıtayca zincirleme suç hükümlerinin uygulanması gerektiği belirtilerek bozulmuştur. Bozma sonrası yeniden karar verilirken zincirleme suç nedeniyle eylemde 5237 sayılı Kanun'un 43. maddesi uygulanırken alt sınırdan 1/4 oranında artırım yapılmıştır. Bir başka anlatımla eylem ve müşteki sayısının çokluğu nedeniyle alt sınırdan artırım yapılmış olması karşısında, başvurucunun dava açılmayan ya da takipsizlik verilen eylemlerden hüküm verilmiş olması iddiasının belirlenen cezada sonuca etkili olmadığı da aşikardır (bkz. § 9).

24. Başvurucu, bozma sonrası verilen mahkûmiyet kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay, başvurucunun sübuta ve delil yetersizliğine yönelik temyiz itirazlarını değerlendirerek onama kararı verdiğini belirtmiştir. Başvurucu maddi hataya, suçun sübutuna ve delillerin yetersizliğine ilişkin iddialarını hükmün kesinleşmesine kadar her aşamada ileri sürmüştür. Ayrıca bireysel başvuru formunda da başvurucu tarafından temyiz dilekçesinde dile getirilen iddialar yinelenmiştir.

25. Başvurucu, yargılamanın tüm aşamalarında delillere ilişkin iddia ve itirazlarını ileri sürme imkânı bulmuştur. Başvurucunun ileri sürdüğü iddialar, derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durum bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu kanaatine varılmıştır.

26. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

27. Başvurucu; ayrıca yargılama sırasında delillerin toplanmasına ilişkin taleplerinin reddedildiğini belirterek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerin Anayasa Mahkemesi tarafından incelendiği, başvuruculara delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiği, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceği vurgulanarak ilgili Anayasa kurallarının yorumlandığı anlaşılmaktadır (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 42-48; Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 34-42; Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18,19; Muharrem Keserci, B. No: 2012/575, 8/5/2014, §§ 43-55; Ahmet Teyit Keşli, B. No: 2013/2237, 18/9/2014, §§ 55-65; Abdulselam Tunç, B. No: 2013/6986, 5/11/2014, §§ 56-66; Gürhan Nerse, B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 33-40; Aziz Ağırlı, B. No: 2013/1377, 25/3/2015, §§ 32-43; Düzgit Yalova Gemi İnşa Sanayi A.Ş., B. No: 2013/8756, 15/4/2015, §§ 37-48; Targan Tolga Yungul, B. No: 2013/1386, 16/4/2015, §§ 23-31; Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/1020, 7/5/2015, §§ 22-35; Fahri Gösteriş, B. No: 2013/1297, 13/4/2016, §§ 27-37; Zekayi Çelebi, B. No: 2014/5633, 18/5/2016, §§ 25-30; Özgür Murat Engin, B. No: 2014/7806, 21/9/2016, §§ 38-44; Laleş Çeliker, B. No: 2013/8413, 21/9/2016, §§ 24-31; Cezair Akgül, B. No:2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31; Gökay Dayan, B. No: 2014/12206, 21/9/2017, § 21; Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

29. Başvurucu çeşitli delillerin toplanması taleplerinin reddedildiğini belirterek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşse de başvurucunun bozma öncesindeki yargılamayla birlikte yargılama aşamalarında savunması alınmış ve gösterdiği deliller toplanmış, tanıkları dinlenilmiş ve suça konu edilen icra dosyaları mahkemece incelenmiştir. Özellikle bozma sonrasındaki yargılama sırasında başvurucunun bir kısım talepleri ise yargılamayı uzatmaya matuf görülerek reddedilmiştir. Mahkemece başvurucunun gösterdiği bir kısım deliller de toplandıktan sonra bir değerlendirme yapılarak karara varılmış olması ve başvurucunun dezavantajlı duruma düşürülmediğinin anlaşılması karşısında, yukarıda anılan kararlardaki ilkeler doğrultusunda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HURİYE ÖCAL

B. No: 2021/35719 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35719

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HURİYE ÖCAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35719)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Huriye ÖCAL

Vekili : Av. Resul ALTUNTAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsil imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 28/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 31/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, yeniden yargılanma ve maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat talebinin eddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1537, K.2020/797) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İLKER AŞKIN

B. No: 2021/37507 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/37507

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İLKER AŞKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/37507)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : İlker AŞKIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza mahkemesi kararına karşı yapılan istinaf başvurusunun reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Adana Cumhuriyet Başsavcılığının 16/2/2016 tarihli iddianamesinin kabulü ile başvurucu hakkında hırsızlık suçundan kamu davası açılmıştır. Adana 12. Asliye Ceza Mahkemesince (Mahkeme) yürütülen yargılamada başvurucu ve müdafiinin hazır olmadığı 10/5/2018 tarihli celsede başvurucunun hırsızlık suçundan 10 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına istinaf kanun yolu açık olmak üzere karar verilmiştir.

3. Anılan karar, başvurucu müdafiine7/6/2018 tarihinde tebliğ edilmiş ve müdafii 8/6/2018 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

4. Adana Bölge Adliye Mahkemesi 8. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) tarafından yapılan incelemede 19/7/2018 tarihinde tevdii kararı verilmiştir. Kararda, başvurucuya zorunlu müdafi atanmasını gerektiren bir hâlin, başvurucunun da müdafi talebi olmaması karşısında müdafinin hükmü istinaf yetkisi bulunmadığı, başvurucuya bu hususta ihtaratlı bir tebligat yapılarak müdafiinin istinaf talebine muvafakat edip etmediğini yedi gün içinde bildirmesi,

aksi hâlde istinaf başvurusunu kabul etmemiş sayılacağı ifade edilmiştir.

5. Mahkeme, tevdi kararı sonrasında başvurucunun bulunduğu infaz kurumuna gerekli ihtaratlı tebligatın yapılması hususunda 6/9/2019 tarihinde yazı göndermiştir. Başvurucunun bulunduğu ceza infaz kurumu 9/9/2019 tarihinde gerekçeli karar ve müdafiinin istinaf dilekçesini başvurucuya tebliğ etmiştir.

6. Ceza Dairesi yaptığı inceleme sonucunda 12/12/2019 tarihli kararıyla başvurucu müdafiinin istinaf talebini istinafa hak ve yetkisi bulunmadığı gerekçesiyle reddetmiştir. Kararda, başvurucunun müdafii tarafından yapılan istinafa muvafakat vermeyerek istinaf talebinden vazgeçme yönünde iradesini gösterdiğini kabul etmiştir.

7. Başvurucu, Ceza Dairesinin tevdii kararının kendisine ihtaratlı bir biçimde tebliğ edilmediğini belirterek 8/6/2020, 15/6/2020, 16/6/2022, 22/6/2020, 26/6/2020 ve 24/7/2020 tarihlerinde ceza infaz kurumu aracılığıyla verdiği dilekçelerle kesinleşen hükme karşı infazının durdurulması ve temyiz hakkı tanınması yönünde taleplerini dile getirmiştir.

8. Başvurucu, başvuru formunda nihai kararın kendisine9/6/2020 tarihinde tebliğ edildiğini belirterek 29/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; Ceza Dairesinin tevdii kararı sonrasında kendisine ihtaratlı tebligat yapılmadığını, yalnızca Mahkemenin gerekçeli kararının ve müdafiinin istinaf dilekçesinin tebliğ edildiğini, hatalı değerlendirme sonucu istinaf isteminin reddedilmesi nedeniyle temyiz hakkını da kullanamadığını belirterek adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32).

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

14. Bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliği, öğrenme şekillerinden biridir (Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27). Ancak öğrenme, gerekçeli kararın tebliği ile sınırlı olarak gerçekleşmez; başka şekillerde de öğrenme söz konusu olabilir. Başvurucunun kendisi de nihai kararın gerekçesini bir vesileyle öğrendiğini beyan edebilir. Başvuruculaların nihai kararın gerekçesini öğrendiklerini beyan ettikleri tarih de bireysel başvuru süresinin başlangıcı olarak ele alınabilir (İlyas Türedi, B. No: 2013/1267, 13/6/2013, §§ 21, 22).

15. Somut olayda, başvurucu tarafından imzalanan başvuru formu Silivri 4 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne 29/7/2021 tarihinde ibraz edilerek bireysel

başvuruda bulunulmuştur. Ayrıca bireysel başvuru formunda nihai kararın 9/6/2020 tarihinde öğrenildiği beyan edilmiştir. Başvurucunun ceza infaz kurumunda verdiği dilekçelerden de anılan tarihte kararın kesinleştiğinden haberdar olduğu görülmektedir (bkz. § 7). Bu durumda nihai kararı öğrenme tarihinden itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 29/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE

B. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

UĞUR ÖZÇİFTÇİ

B. No: 2021/43521 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/43521

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

UĞUR ÖZÇİFTÇİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/43521)

Karar Tarihi: 15/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 26/5/2025 - 32911

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Uğur ÖZÇİFTÇİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının, yargılamanın makul sürede tamamlanmaması nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ardahan Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Başvurucu, bu soruşturma kapsamında 9/8/2016 tarihinde yakalanmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 9/5/2017 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede, başvurucunun Asya Katılım Bankası A.Ş.de (Bank Asya) hesabı olduğu ve ByLock programını kullandığı belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. Ardahan Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yürütülen yargılama sırasında müdafiinin hazır bulunduğu 4/7/2017 tarihli ilk oturumda sorgusu yapılan başvurucu, ByLock

kullanmadığını ve Bank Asyadaki faaliyetlerinin mutat hesap hareketleri olduğunu savunmuştur.

5. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketleri mutat bankacılık faaliyetleri olarak değerlendirilerek hükme esas alınmamış ancak ByLock programına dair herhangi bir user-ID numarası başvurucu ile ilişkilendirilememiş olmakla birlikte başvurucunun kullandığı GSM hattına tanımlanan internet protokol (IP) numaralarının anılan programa ait IP numaralarına yaptığı tespit edilen bağlantılara dair CGNAT (HIS) kayıtları doğrultusunda başvurucunun bu programı kullandığı sonucuna ulaşılmış ve bu tespit doğrultusunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği değerlendirilmiştir.

6. Başvurucu ve müdafii bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi (Daire) 27/11/2017 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Anılan kararda Daire, CGNAT kayıtları ve diğer deliller itibarıyla atılı suçun sübuta erdiğine dair açıklamaya yer vermiştir.

7. İstinaf incelemesi sonrasında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan hakkında soruşturma yürütülen, M.F.Y.nin Yozgat Cumhuriyet Başsavcılığında müdafiinin de hazır bulunmasıyla şüpheli sıfatıyla alınan ve 2008 ile 2011 yılları arasında İstanbul'da polis olarak görev yaptığı sırada örgüt tarafından haftada bir kez yapılan toplantılara başvurucunun da katıldığına ilişkin ifadesi ile başvurucudan ele geçirilen dijital materyallere dair veri inceleme raporu dosyaya sunulmuştur. Anılan raporda, başvurucudan ele geçirilen hard disk içinde Fetullah Gülen'e ve örgütle irtibatlı www.herkul.org adlı internet sitesine ait 20 video olduğu, yine bu sitede yer alan Fetullah Gülen'e ait sesli veya görüntülü konuşmaları içeren birçok dosyanın hard diskten silinmiş iken veri incelemesi sonucu kurtarıldığı belirtilmiştir.

8. Başvurucu ve müdafii, Daire kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay ise Daire kararını 13/12/2018 tarihinde bozmuştur. Bozma gerekçesinde; ByLock kullandığını kabul etmeyen başvurucunun bu programı kullandığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde tespit edilmesi hâlinde bu delilin suçun sübutu açısından belirleyici olduğunu belirtmiş, bu bağlamda başvurucuya ait ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın getirtilip Daire kararından sonra dosyaya giren M.F.Y.nin beyanı ile rapor da başvurucuya okunduktan sonra tüm delillerin birlikte değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

9. Bozma kararına uyan Dairece Ardahan İl Emniyet Müdürlüğüne (Müdürlük) gönderilen talimat üzerine Müdürlük, başvurucu ile ilişkilendirilen ByLock user-ID numarasına dair ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın bulunmadığını bildirmiştir. Bozma sonrası 29/4/2019 tarihli tek celsede tamamlanan yargılamada M.F.Y.nin yazılı ifadesine dair tutanak ile rapor okunduğunda müdafii; başvurucunun ByLock programını kullanmadığına dair savunmayı tekrarlamış, ayrıca M.F.Y.nin iddiasına konu olayın kamuoyunda 17/25 Aralık süreci olarak bilinen dönemden çok önceki tarihlere yönelik olduğunu söylemiştir.

10. Yargılama neticesinde Daire, Mahkemenin başvurucu hakkında verdiği kararı kaldırarak silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yeni bir mahkûmiyet kararı vermiştir. Daire gerekçe olarak başvurucunun user-ID numarası tespit edilemeyen ByLock programı kullanıcısı olduğuna, hakkında ayrı soruşturma yürütülen M.F.Y.nin ifadesi uyarınca örgütün toplantılarına katıldığına ve aramada ele geçirilen dijital materyalde Fetullah Gülen'e ait olan ve sohbet adı altında gerçekleştirilen konuşmalara dair kayıtların

bulunduğuna ilişkin tespitlere dayanmıştır.

11. Başvurucu müdafiinin temyiz talebi Yargıtayca 27/5/2021 tarihinde reddedilerek Daire kararı onanmıştır. Anılan kararda Yargıtay, tüm dosya kapsamı gözetilerek diğer delillerin suçun sübutu için yeterli olduğu, bu nedenle başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğunu bildiren ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı beklenilmeden hüküm kurulmasının sonuca etkili olmadığı açıklamasına yer vermiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 13/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 10/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı ile makul sürede yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, beyanı mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanığın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanığa soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği, ayrıca aleyhe beyanda bulunan tanığın ifadesinin Dairece okunduğu, başvurucu müdafiinin bu beyana karşı itiraz ve savunmalarını dile getirdiği, Dairenin söz konusu tanık beyanı dışında gerekçeli kararda yer verilen delil ve değerlendirmelerle başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurduğu bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeni olup olmadığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2.

B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

18. Somut olayda Daire, başvurucu hakkında yürütülen ayrı soruşturmada sırasında başvurucu aleyhine beyanda bulunan tanık M.F.Y.nin ifadesini başvurucu müdafiine okumuş; ancak tanığın başvurucunun da hazır bulunduğu duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanığın Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

19. Daire; user-ID numarası tespit edilememekle birlikte CGNAT kayıtları doğrultusunda başvurucunun ByLock programı kullanıcısı olduğuna, kendisine ait hard diskte tespit edilen Fetullah Gülen'e ait ses ve video kayıtlarına ve tanık M.F.Y.nin ifadesine istinaden mahkûmiyet hükmü kurmuştur (bkz. § 10). Bu hükmü Yargıtay, dosyadaki diğer delillerin suçun sübutu açısından yeterli olduğu, böylece başvurucunun ByLock programı kullanıcısı olduğunu bildiren ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın getirtilmemesinin sonuca etkili olmadığı gerekçesiyle onamıştır (bkz. § 11).

20. Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından somut olayda da olduğu gibi- sadece Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtlarının yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları].

21. Yine Yargıtay uygulamasında kişilerde salt Fetullah Gülen'e ait ses veya videolara ilişkin dijital veriler ele geçirilmesinin silahlı terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği, anılan kararlarda dosya kapsamına göre toplanması gerektiği belirtilen diğer delillere değinildikten sonra suçun sübutu açısından tüm delillerin birlikte değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 1/3/2018 tarihli ve E.2017/3481, K.2018/710 ile Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 2/5/2023 tarihli ve E.2021/17056, K.2023/2493 sayılı kararı].

22. Yargıtayın tanık ifadeleri dışındaki delillerle ilgili yukarıda belirtilen uygulamaları dikkate alındığında tanık M.F.Y.nin başvurucunun İstanbul'da örgüt tarafından yapılan toplantılara katıldığına ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgüte üye olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında önemli ağırlıkta bir delil olarak dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanığın ifadelerinin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

23. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları bakış açısına göre anlatma ve delillerini

sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık ifadesini destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Dairenin tanığı başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde ve başvurucunun da hazır bulunduğu oturumda ya da SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın yazılı beyanı duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onu sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın gösterdiği tepkiler konusunda Dairenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Daire de tanık beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Tanığın ses ve görüntülü aktarma yapılarak dinlenmediği, başvurucuya tanığa soru sorma hakkının tanınmadığı görülmüştür. Hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanları dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanığın beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın başvurucunun da hazır bulunduğu duruşmada ya da ses veya görüntü nakli yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ihlal sonucuna ek gerekçeyle katılmıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesinden şikâyet etmiştir. Başvurucunun anılan iddiasının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate

veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

29. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi/belge sunmadığından da maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesine (E.2019/338, K.2019/1075) iletilmek üzere Ardahan Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/163, K.2017/192) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EK GEREKÇE

1. Başvurucu, başka bir davada verdiği beyanı mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanığın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. AYM 1. Bölümü tarafından, mahkumiyete dayanak yapılan ByLock delili bakımından Tespit ve Değerlendirme Tutanağı’nın getirtilip bilirkişi incelemesi yaptırılmaması karşısında CGNAT kayıtlarının delil niteliğinin tartışmalı hale gelmesi ve bu durumda hükme esas alınan tanığın beyan tutanağındaki anlatımının hükmün belirleyici delili olması dolayısıyla tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiası kabul edilmiş ve ihlal kararı verilmiştir. Bununla birlikte ihlal gerekçesinde tanığın bu davaya ilişkin duruşmada veya Segbis yöntemiyle dinlenmeyip, başka bir davada alınan beyanını içeren tutanağın okunmasına ilişkin usul işleminin yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediğine yönelik bir değerlendirme yapılmamıştır. Söz konusu mahkeme uygulaması en başta anayasal tanık sorgulama hakkının 5271 sayılı CMK’daki güvencelerini yok sayma anlamına gelmektedir. Başka deyişle yapılan usul uygulamasının kanuni dayanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle 1. Bölümün ihlal sonucuna, anılan usul işleminin kanuni temelinin bulunmaması nedeniyle ihlal kararı verilmesi gerektiği biçimindeki farklı gerekçeyle katılmaktayım. Aşağıda önce farklı gerekçedeki temel yaklaşıma özetle değinmek, sonraki paragraflarda ise bu yaklaşıma ilişkin hukuki dayanaklarımı açıklamak istiyorum.

2. Anayasanın 36. maddesi ve AİHS’nin 6. maddesi uyarınca yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun olarak yürütülmesi sanık yönünden sübjektif bir haktır. Adil

yargılanma hakkı kural olarak mahkemenin karar sonucunu değil, yargılama sürecinin adil yürütülmesini güvence altına alır. Diğer taraftan sübjektif boyutu ve gerçeği ne derece yansıttığına ilişkin kuşkunun tam olarak giderilebilme olanağının sınırlı olması dolayısıyla tanık anlatımları, suçla bağlantı kurulmasını sağlayan maddi delillerle kıyaslandığında en zayıf delillerdendir. Tanık delili niteliği gereği sözlülük esasına tabidir, sübjektifliği nedeniyle sorgulanmaya ve güvenilirliğinin sınanmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Dolayısıyla beyanın yazılı verilmesi veya tutanaktan okunması tanık delili yerine geçmez. Bu nedenle ancak hakim huzurunda aleni yargılamada dinlendiği, savunma ile iddia makamı tarafından sorgulanarak tanığın güvenilirliğinin, olayla bağlantısının, söylediklerinin diğer delillerle uyumunun sınandığı bir süreçle birlikte tanık anlatımının delil değeri ortaya çıkacaktır. Duruşmalı/sözlü yargılama ve aleni yargılamanın varlığı sanık bakımından tanık sorgulama hakkı yönünden, hakim/mahkeme bakımından ise doğrudan doğruyalık/yüzyüzelik ilkesinin gerçekleşmesi ve maddi gerçeğin bu şekilde belirlenebilmesine dair kamusal yarar yönünden vazgeçilmez bir önem taşımaktadır. Öte yandan belge delilleri, isnat edilen fiille bağlantı kurulmasını sağlayan maddi delillerdir. Olayla ilgili bilgisi olduğu belirtilen bir kişinin başka bir davadaki veya soruşturmada alınan beyan tutanağının dosyaya girmesi, yalnızca bu kişinin tanık olarak dinlenmesinin gerekliliğini ifade eder, yoksa bu ifade (zorunlu nedenlere dayalı istisnalar dışında) belge delili olarak nitelenemez. Nitekim Kanunda beyan tutanağının hangi koşullarda delil olarak ikame edilebileceği haller istisnai şekilde düzenlenmiş ve sınırlanmıştır. Bu bağlamda Kanunda tanık beyanının hakim huzurunda, sanığın sorgulama imkanı bulduğu sözlü ve aleni duruşmada alınması vazgeçilemez bir güvence olarak kabul edilmiştir. Savunma haklarını sınırlayıcı önlemlere yalnızca mutlak gerekli olduğu durumda başvurulabilir. AİHS madde 6 yönünden AİHM de “savunma haklarını sınırlayıcı önlemin ancak kesinlikle gerekli olduğunda” alınabileceğini belirtmiş (bkz. Van Mechelen/Netherlands, no: 21363/93, 21364/93, 21427/93, 22056/93, 23.04.1997, par. 59), bu nedenle aleyhe olan tanık beyanının yargılamayı yapan mahkeme önünde dinlenmeden, yazılı ifadesinin delil olarak kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır (Kostovski/Netherlands, no : 11454/85, 20.11.1989, par. 42-44)Esasen bu konudaki istisnai haller aşağıda değinileceği üzere kanunda sınırlı olarak sayılmıştır.

I. ANAYASA YARGISINDA ÖZERK YORUM OLARAK TANIK SORGULAMA HAKKI

3. Anayasa Mahkemesi, tanık kavramını birçok kararında AİHM gibi sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Nurcan Kırtay, B. No: 2020/27877, 8.2.2024, par. 20-21; Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7.1.2016, par. 80 ; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Adil bir yargılama yapıldığının kabulü için, hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması gerekmektedir (bkz. AZ. M. B. No: 2013/560, par. 55). Öte yandan tanık sorgulama hakkının ihlal edilip edilmediğinin belirlenmesi için üç aşamalı bir testin yapılması gerekmektedir. Mahkememizin ihlal gerekçesinde de sözü edilen testlerin sonucunda güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanı belirleyici ölçüde kararın sonucu üzerinde etkili olduğu hâlde savunma tarafına karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin tanınmaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kararda da belirtildiği üzere beyan tutanağının duruşmada okunması ve sanığa diyeceklerinin sorulması telafi edici

güvence anlamına gelmemektedir. Fakat farklı gerekçemizin dayanakları bağlamında sözlü yargılama ilkesi ile doğrudan doğruyalık ilkelerinin ceza yargılamasında adil yargılama hakkı bakımından anlam ve önemine değinmekte yarar bulunmaktadır.

4. Yargılama sürecinde gerçekleştirilen usul işlemlerinin temelini aleni yargılama veya duruşmalı/sözlü yargılama oluşturmaktadır. Mahkememiz çeşitli kararlarında adil yargılanma hakkı kapsamındaki aleni yargılanma hakkının doğası gereği davanın açık ve sözlü duruşma ile görülmesini yani sözlü yargılama yapılmasını içerdiğine ve duruşmalı yargılamanın da sözlü yargılamanın bir görünümü olduğuna vurgu yapılmıştır (bkz. Ali Bacacı, B. No: 2014/18688, 9/3/2017, par. 35). Sözlü yargılama ilkesi bir yönüyle sanığın savunmasını ve ikame edilen delillere karşı diyeceklerini (meramını) hakimin yüzüne karşı anlatabilmesini güvence altına alır. Duruşmalı yargılama güvencesi tarafların ve tanık beyanlarının birebir karşılaştırılmasına ve inandırıcılıklarının değerlendirilmesine imkân verir. Dolayısıyla aleni yargılanma hakkı sanık açısından kişinin savunmasını planlayarak mahkeme önünde en uygun ve etkili şekilde yapabilmesi ve hakkında nihai karar verecek hâkimin kanaatini etkilemesi açısından oldukça önemlidir (bu yönde bkz. AYM, E.2020/79, K.2023/113, 22/06/2023, par. 110, 111). Sözlü yargılama ilkesi diğer yönüyle ise hâkimin taraflar ve delillerle bizzat/yüzyüze temasa geçerek maddi olayın ne şekilde gerçekleştiğine ilişkin sorunu anlamasını sağlar. Aleni yargılamanın sözlülük ilkesinin belirtilen fonksiyonu ise doğrudan doğruyalık ilkesini ifade eder. Bu açıdan doğrudan doğruyalık ilkesi hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümünü oluşturmaktadır.

5. Hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık (/yüzyüzelik) adil yargılanma hakkına dair anayasal düzeyde bir ilkedir.İlke, hakkaniyete uygun (adil) bir ceza yargılaması için sanığın suçluluğu hakkında karar verecek olan hâkimin maddi vakaya dair görgüsü olan kişileri aleni duruşmada bizzat dinleyerek güvenilirliği test edilmiş tanık delilinin elde edilmesini zorunlu kılar (bkz. Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, par. 43-46).Doğrudan doğruyalık ilkesi hâkimin olayı aydınlattığı ileri sürülen delillerle doğrudan temasa geçmesi, araya herhangi bir aracı katmaksızın deliller hakkında bilgi sahibi olması anlamına gelir. İlke uyarınca hâkim kararını ancak, duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Ceza yargılamasında doğrudan doğruyalık ilkesinin vazgeçilmez işlevi özellikle tanık delili bakımından söz konusudur. Çünkü bir tanığın anlatımı sırasındaki tavırları (reaksiyonları), anlatımı sorgulandığında verdiği tepkiler ve bunlara dayalı olarak inanılırlığı konusunda mahkeme tarafından yapılan gözlemler, maddi gerçeğin anlaşılabilmesi için son derecede önemlidir (Yusuf Deniz Dilsizoğlu ve Aral Ali Ersin, B. No: 2013/4711, 16/12/2015, § 47).

6. Duruşmada dinlenmeyen (örn. soruşturmada veya başka bir ceza davasında dinlenmiş) tanığın beyan tutanağının okunarak ikame edilen delilin karar sonucu üzerinde etkili olması durumuyla ilgili olarak Sözleşme hukuku bağlamında da üçlü bir kriter uygulanmaktadır. AİHM söz konusu tanığın duruşmada dinlenmesi için bütün imkanların kullanılmış olup olmadığını (örn. salt davetiyeye rağmen gelmediği için önceki beyanın okunmasının ihlal oluşturduğu yönünde; AİHM Delta v. France, no: 11444/85, 19.12.1990, par.18-37) ve dinlenmesini önleyen makul bir nedenin bulunup bulunmadığını (ölümü nedeniyle tanığın savcılık ifadesinin duruşmada okunmasının ihlal oluşturmadığı hk.; AİHM Al–Khawaja and Tahery v. the United Kingdom, AİHM, par.121) denetlemektedir. Bu iki kriter açısından gereken çaba gösterildiği halde makul görülebilir bir nedenle duruşmada dinlenmeyen tanık beyanının hükümde belirleyici olarak esas alınmasının, diğer delillerle birlikte

değerlendirildiğinde yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediği (AİHM Schatschaschwılı v. Germany, No: 9154/10, 15.12.2015, par. 46) araştırılarak üçüncü test uygulanmaktadır. (bu paragrafta atıf yapılan kararlar için bkz. Kübra D. Arslan, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Ve Anayasa Mahkemesi İçtihatları Doğrultusunda Tanık Sorgulama Hakkı, YBHD ! Yıl 7, S. 2022/2, s. 502-504).

7. Görüldüğü üzere adil yargılanma hakkı yönünden gerek AİHM ve gerekse Anayasa Mahkemesinin tanık sorgulama hakkına ilişkin otonom yorumlarında bu güvence daha sıkı koşullara bağlanmaktadır. Bu yorumlarda tanık delilinin tek delil olması değil, tek veya belirleyici delil olması durumunda tanığın mutlaka duruşmada dinlenmesi, bununla birlikte duruşmada hazır edilmesinde güçlük olması halinde ise elektronik bilişim sistemi (Segbis) aracılığıyla dinlenmesi zorunluluğuna işaret edilmektedir (Bkz. AYM Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20.3.2014, p. 46; Gulan Kılıçoğlu Yüzbaşı, par. 38-41; Cezayir Akgül, par. 37-39. AİHM kararları için bkz. Delta/Fransa, B. No: 11444/85, 19.12.1990, par. 36-37; PS/Almanya, 20.12.2001, p. 30; Rachad/Fransa, p. 24; A.M./ İtalya, 14.12.1999, p. 25-26; Sadak ve diğ./Türkiye, p. 66; Solokov/Eski Makedonya C. 31.10.2001, p. 58).

8. AİHS kapsamındaki bireysel başvuru içtihatlarında uygulanan kriterler belirtildiği gibi ise de ilgili ülke yargılama hukukunda daha güvenceli bir düzenlemenin bulunması durumunda, ihlal iddialarında kanunilik temelinin öncelikle incelenmesi ve öngörülen normatif güvencenin uygulanıp uygulanmadığının denetlenmesi gerekecektir. Ülkemiz yönünden de yargılama hukukumuzdaki güvencelerin bu açıdan öncelikle değerlendirilmesi gereklidir.

II. CEZA YARGILAMA HUKUKU GÜVENCELERİ (KANUNİLİK) YÖNÜNDEN

9. Anayasal kişi özgürlüğü ve güvenliği (AY m. 19) hakkını ceza yargılama hukukunda somutlaştıran güvenceler 5271 sayılı CMK hükümlerinde yer almıştır. Kanunun 59. maddesi, 188. maddesi (ve gerekçesi), 190., 201., 206. vd. maddeleri, 210. ve 217. maddeleri doğrudan doğruyalık ilkesiyle ilgilidir. Konumuz bakımından CMK madde 210/1 uyarınca; “olayın delili bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez.” Yine CMK madde 217/1 uyarınca “hakim kararını duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir.” Kanunun sözü edilen bu iki kuralı bir yönüyle hakimin tanık anlatımını sözlü duruşmada bizzat müşahade etmesini, delille temas kurmasını, ikinci olarak da aleni duruşmada dinlenen tanığa karşı sanığın bu ifadelerin güvenilirliğini sorgulama ve tanığın dayandırdığı olgulara karşı diyeceklerini sunma imkanı tanıması yönüyle ceza yargılamasının temel unsurlarından biri niteliğindedir. Nitekim anılan CMK hükümlerinin adil yargılanma hakkına ilişkin güvenceler niteliğinde olduğu doktrinde de ifade edilmektedir (bkz. Gökcen/Balcı/Alşahin/Çakır, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7.B. Ankara 2023, s. 307). Aleni duruşmada sanığa böyle bir imkan tanındığında delillerin hakim önünde tartışıldığından ve yüzyüzelik ilkesinin yerine getirildiğinden söz edilebilir. Yoksa daha önce başka bir dosyada veya soruşturmada alınmış tanık ifadesinin okunması ve buna karşı diyeceklerinin sanığa sorulmuş olması adil yargılanma hakkının gereklerinin yerine getirilmesi bakımından yeterli görülemez, dengeleyici güvence olarak da kabul edilemez. Yasal zorunluluklar dışında beyan tutanağının duruşmada okunması tanık delili olarak nitelenemeyeceği gibi, aslında kanunu dolanmak anlamına gelmektedir. Diğer taraftan davanın hakimi yönünden de duruşmada dinlenmeyen tanık beyanını hükme esas almak en başta ceza yargılamasının yüzyüzelik/doğrudanlık ilkesine aykırıdır. Kanunun anılan maddesindeki, “hükmün huzurda tartışılmış delillere dayanabileceği” kuralı bu ilkeyi dile getirmektedir. İlke özünde

hakkaniyetli yargılama ilkesiyle ve dolayısıyla adil yargılanma hakkıyla bağlantılıdır.

10. Ceza hukukunda belge delili, suçla fail arasında bağ kurmayı sağlayan veya maddi vakıaya ilişkin bir hususu açıklığa kavuşturan maddi delillerden biridir. Zorunlu haller dışında başka bir davada veya soruşturmada alınan beyan tutanağının belge delili nitelemesiyle duruşmada ikame edilmesi delil hukuku ve teorisiyle bağdaşmaz. Nitekim delil teorisi bakımından delil sözlü ise hakim dinleyecek, yazılı ise okuyacaktır. Bu nedenle ceza hukukunda kişisel delillerin belge deliline göre öncelikli olduğu kabul edilmektedir (Öztürk/Tezcan/Erdem/Alan/Gezer/Saygılar/Özaydın/Tütüncü/Tok, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 18.B. Ankara 2024, s. 146). Zorunluluk haline dayanılarak (istisnaen) beyan tutanağının duruşmada okunması durumunda da bunun delil gücü tanık delili derecesinde olamaz. Çünkü tanık delili niteliği gereği sözlüdür, tanığın yazılı beyan vermesi tanık delili olarak kabul edilemez. Yargılamanın hakkaniyetli yapıldığının söylenebilmesi için tanığın aleni ve sözlü duruşmada yargılamaya katılan tüm süjeler ve özellikle sanık ile hakim tarafından anlatımının izlenerek akabinde sorgulanıp güvenilirliğinin sınamaya tabi tutulması gerekir. Dolayısıyla tanık delili yasanın tanıdığı sınama sürecinden sonra hukuki bir değer taşımaktadır.

11. CMK madde 210/1'deki "olayın delili bir tanığın açıklamalarından ibaret ise" ibaresi farklı yorumlamaya müsait gibi görünüyor olsa da bu kuralın Kanundaki ilgili diğer hükümlerle birlikte yorumlanması yerinde olur. Nitekim Kanun tanık ifadesinin yazılı olduğu belgenin okunması imkanını iki olasılıkla sınırlandırmıştır. Bunun ilki istinabe veya naib hakim tarafından dinlenen tanığın ifadesine ilişkin tutanağın okunması (CMK m. 209/1), ikincisi ise daha önce dinlenen bir tanığın ölmesi, akıl hastalığına tutulması veya temin edilememesi ya da delil değeri itibarıyla ağırlık taşımadığı için hazır bulunması gerekli görülmeyen tanığın önceki ifadesinin duruşmada okunmasına ilişkindir (CMK m. 211). Bu bakımdan Kanunun 210/1. maddesindeki "bir tanığın" ibaresinin kurumsal olarak tanıklık deliline işaret ettiği kabul edilmelidir. Bu durumda söz konusu birinci fıkranın, beyanı hükme esas alınacak olan "tanık ya da tanıkların ifadelerinin her durumda duruşmada alınacağını" ifade ettiği biçiminde anlaşılması gerekir. Aksi yöndeki değerlendirmeler tanık beyanlarını belge delillerine indirgemek anlamına gelir ki bu hem CMK hükümlerine, hem de Anayasal adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun bir yorum olmaz. Başvuru konusu olayda Kanundaki istisnalardan biri de bulunmamaktadır. Bu nedenle istisna dışında hükme temel alınacak tüm tanıkların hakim önünde ve aleni duruşmada dinlenmesi adil yargılanma hakkının ve Kanunun bir gereğidir.

12. Kanunların yorumunda farklı anlamların yüklenmesinin olası bulunduğu durumda anayasaya uygun yorumun temel alınması mahkemeler yönünden anayasal bir yükümlülüktür. Bu yükümlülüğün dayanakları anayasanın üstünlüğü ve hukuk devleti ilkeleri ile hakimlerin görevlerine ilişkin kurallardır (AY m. 2, 11, 138/1, 153). Ayrıca uyuşmazlıkla ilgili temel hakkın anayasal güvencesi de bunlara eklenmelidir (bu olayda AY m. 36). Doktrinde de delilin tanık açıklamalarından ibaret olduğunda duruşmada dinlenmesi gerektiğine ilişkin kuralın insan hakları hukukuna dair yorumlar doğrultusunda anlaşılması gerektiği belirtilmektedir. Bu görüş "CMK'da yer alan hükmün bu bağlamda AİHM içtihatları ışığında yorumlanması zorunludur. Önemli olan tanığın tek olması değil, tek veya belirleyici delil olmasıdır." sözleriyle ifade edilmiştir (Fahri Gökçen Taner, Çelişme ve Silahların Eşitliği, 2. B. Ankara 2021, s. 434).

13. Öte yandan ceza muhakemesinin güvence işlevi karşısında doğrudan ifade almanın mümkün olduğu durumda CMK madde 210/1'in geçerli olmayacağına ve önceki yazılı

ifadesinin okunmasıyla yetinilme kuralının uygulanamayacağına ilişkin doktrindeki değerlendirmeler de anayasaya uygun yorumu ifade etmektedir (bkz. Şahin, Cumhur/Göktürk, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 15.B. Ankara 2024, s. 502). Yazarlar ayrıca CMK m. 10/1'deki yasağın beyan tutanağına karşı doğrudan dinlemenin önceliğine işaret ettiğine vurgu yapmaktadır. Aynı yönde bazı yazarlarca da CMK m. 10/1'e atıfla; "Suç fiili hakkında doğrudan algıladığı bilgileri olan kişiler (tanıklar) duruşmada bizzat dinlenirler, daha önceden alınmış olan ifadelerinin okunması kabul edilmez" (Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12.B. Ankara 2024, s. 94) değerlendirmeleri yapılmıştır. Benzer biçimde Kanunun 210. maddesi uyarınca, "açıkça yer verilen istisnalar dışında tanıkların önceki ifadelerinin duruşmada okunmasıyla yetinilemeyeceği" yönündeki görüşler (Öztürk/Tezcan/Erdem/Alan/Gezer/Saygılar/Özaydın/Tütüncü/Tok, Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 18.B. Ankara 2024, s. 146) ile; "CMK'nın 210 uncu maddesi uyarınca bir muhakemede deliller yalnızca tanık açıklamalarından ibaret ise bu tanıkların duruşmada mutlaka dinlenmesi gerekir. Daha önce bu hususta tutulmuş tutanakların okunmasıyla yetinilemez." (Gökcen/Balcı/Alşahin/Çakır, Ceza Muhakemesi Hukuku, 7.B. Ankara 2023, s. 306) biçimindeki değerlendirmeler Kanunun adil yargılama güvenceleriyle uyumlu olarak yorumlandığını göstermektedir.

14. Görüldüğü üzere doktrinde ağırlıklı olarak tanık delilinin sözlülük niteliğine değinilip belge delilinden farkına işaret edilmekte ve Kanunun 210/1. maddesindeki kuralın hükme esas alınacak tanıkların (yasal istisnalar dışında) mutlaka duruşmada dinlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Doktrindeki bu görüşler yanında aşağıda değinileceği üzere Yargıtay uygulamasının da bu yönde olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan CMK 210/1'deki "olayın tek tanığı…" ibaresinin yalnızca tek tanık olduğu durumda uygulanacağı biçimindeki bir yaklaşım yargılama hukuku mantığıyla da bağdaşmaz. Örneğin silahla tehdit veya kasten yaralama iddiasına dair üç tanığın savcılıkta suçun işlendiğine dair beyan tutanaklarının duruşmada okunup buna dayanılarak mahkumiyet kararı verildiği durumda kanunyolu denetiminde olayda tek tanık olmadığı için 210/1. maddesinin uygulanamayacağı, bu nedenle tanık sorgulama hakkının da söz konusu olmayacağı ileri sürülebilir mi? Elbette ileri sürülemez ve konu aslında açıktır. Bununla birlikte konuyla ilgili olarak uygulamada sıkça sorun çıktığı, mahkemelerin uygulama pratiği haline getirdikleri yanlış yaklaşımların adil yargılanma hakkı ihlallerine yol açtığı, hatta bu durumun -bu dosyada olduğu gibi- kimi zaman temyiz denetiminde veya anayasal denetimde dahi gözardı edilebildiği gözetildiğinde bu konuya neden bu kadar ayrıntılı olarak değinmeye ihtiyaç duyulduğu anlaşılabilir.

III. TANIK SORGULAMA HAKKIYLA İLGİLİ YARGITAY UYGULAMASI

15. Nitekim Yargıtay kararlarının; CMK madde 210/1'de yer alan kuralın, hak ihlali kararlarında yapılan anayasal yorum doğrultusunda tanık beyanının belirleyici delil olması durumunda tanığın duruşmada dinlenmesi gerektiği yönünde olduğu görülmektedir. Örneğin; "Tanığın örgütün hiyerarşik yapısına organik bağ ile katılıp katılmadığına ilişkin maddi gerçeğin kuşkuya yer bırakmayacak biçimde ortaya konulması bakımından, 5271 sayılı CMK'nın 210/1. maddesine de muhalefet edilerek beyanı okunmakla yetinilen ve fakat ifadesi suçun sübutu açısından belirleyici delil niteliğinde olan Nesip Y.'ın, doğrudan aleni duruşmada sanığın huzurunda veya 5271 sayılı CMK'nın 180/1-2-5 maddesi gereğince SEGBİS kullanılmak ya da anılan Kanunun 181/1 maddesinde öngörülen usule riayet edilmek suretiyle istinabe yoluyla dinlenip tüm beyan ve belgelerin CMK 217. maddesi gereğince duruşmada okunup tartışılmasından sonra sanığın hukuki durumunun takdir ve tayini gerekirken, eksik araştırma ve yetersiz belgelere dayanılarak yazılı şekilde karar

verilmesi kanuna aykırı … görülmüş olduğundan hükmün bozulmasına oybirliğiyle karar verildi.” Y. 3.CD. 29.11.2022, E. 2022/34717 – K. 2022/8801. Daire başka bir davada belirleyici tanık beyanı istinabe ile alınmasına ve ifade tutanağı duruşmada okunmasına karşın duruşmada dinlenmesi gerektiğini belirterek bozma kararı vermiştir: “Dosya kapsamına göre tanık Tayfun G.'nun beyanının suçun sübutu açısından belirleyici delil olması karşısında, tanığın duruşmaya getirilerek taraflara da soru sorma hakkı tanınmak suretiyle beyanlarının tespit edilmesi gerektiğinin gözetilmeyerek tanığın istinabe ile alınan beyanlarının okunmasıyla CMK'nın 210/1. maddesine muhalefet edilmesi, kanuna aykırı … görülmüş olduğundan hükmün … bozulmasına oybirliğiyle karar verildi.” Y. 3.CD. 19.10.2022, E. 2021/9871 – K. 2022/6447. Diğer bir kararda hükme esas alınan sekiz tanık beyanının duruşmada veya Segbis yoluyla dinlenmemesi ve tanık sorgulama imkanı tanınmaması nedeniyle CMK m. 180/1, 181/1 ve 210. maddeleriyle Anayasa’nın 36. ve AİHS’nin 6/3-d maddelerine aykırı davranılması nedenleriyle bozma kararı verilmiştir (3.CD. 3.10.2024, 2022/4870 - 2024/11322).Aynı Dairenin diğer bazı kararlarında ise tanık sorgulama hakkına üstünlük tanınmış ve istinabe ile beyanları alınan iki tanığın ifadelerinin okunmasıyla yetinilmeyip, duruşmada dinlenmesi gerektiği belirtilmiştir: “Dosya kapsamına göre tanıklar Ahmet T. ve Necip U.’un beyanlarının suçun sübutu açısından ehemmiyet arzeder nitelikte olması karşısında, tanıkların duruşmaya getirilerek taraflara da soru sorma hakkı tanınmak suretiyle beyanlarının tespit edilmesi gerektiğinin gözetilmemesi, tanıkların istinabe ile alınan beyanlarının okunulmasıyla yetinilerek CMK'nın 210/1 maddesine muhalefet edilmesi kanuna aykırı … görülmüş olduğundan hükmün … bozulmasına oybirliğiyle karar verildi.” Y. 3.CD. 24.11.2022, E. 2021/20594 – K.2022/8418.

16. Yargıtay dairelerinin kararlarında yer alan “olayın tek tanığı konumundaki” şeklindeki ibareler CMK m. 210’daki kuralın tek tanık hakkında uygulanacağı anlamında kullanılmamıştır. Bu tür kararlar çoğu kez olayın hiçbir tanığının bulunmadığı durumda mağdurun görgü tanığı sıfatıyla dinlenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Örneğin; “Olayın tek tanığı konumunda bulunan mağdurenin maddi gerçeğin ortaya çıkarılması açısından 5271 sayılı Kanun'un 210/1 ve 236/2. maddeleri gereğince duruşmada dinlenilmesinden sonra toplanacak tüm deliller birlikte değerlendirilerek sanığın hukuki durumunun tayin ve takdiri gerekirken eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması, hukuka aykırı görülmüştür.” 9.CD. 9.10.2024, 2021/14812 - 2024/8426. Aynı ibareler elbette olayın tek tanığının bulunduğu durumda da geçerlidir. Esasen olayda tek ya da daha fazla tanık olduğu durumda da anılan 210/1. maddeye aykırı davranıldığı belirtilmektedir; “Sanık Haydar'ın mağdur/sanık Ümit'e yönelik silahla tehdit eyleminin tanıklarının A.T. ve E. T. olduğu da dikkate alınarak, dinlenilmeleri gerektiği gözetilmeden 5271 sayılı Kanun'un 210/1. maddesine aykırı davranılması ve eksik incelemeyle karar verilmesi bozmayı gerektirmiştir.” 6.CD. 5.6.2024, 2023/7650 - 2024/7193. Yargıtay 1. Ceza Dairesinin, 07.03.2023 tarihli ve 2022/5372 Esas, 2023/871 Karar sayılı ilâmında ise özetle; olayın başından sonuna kadar tek tanığı konumundaki katılan Yaşar ile diğer katılanlar Fatma ve Ali'nin beyanlarının alınması için yazılan talimat cevabının beklenilmesinden vazgeçilerek suç vasfını değiştiren ve tahrik hükümlerinin uygulandığı bir hüküm kurulması suretiyle duruşmaya katılma ve delillerini bildirme imkanları ortadan kaldırılarak 5271 sayılı Kanun'un 210/1, 234/5, ve 236/1. maddelerinin ihlâl edilmesi nedenleriyle bozulmasına karar verilmiştir. Bu kararda da "tek tanık" ibaresinin "tanıklık delili" anlamında kullanıldığı görülmektedir.

17. Görüldüğü üzere 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun ilgili maddelerinde yasal zorunluluk nedenlerine dayanan istisna dışında tanık delilinin mutlaka sözlü olarak dinlenmesi öngörülmüştür. Bu zorunluluk hem yargılamanın aleni, sözlü ve doğrudan

doğruyalık ilkeleriyle hem de tanık sorgulama hakkı güvenceleriyle ilgili Kanun hükümlerinden kaynaklanmaktadır. Hatta tanığın mahkemenin yargı çevresinde yaşadığı ve mahkemeye getirtilmesinin mümkün olmadığı durumda görevli ve yetkili mahkemesi tarafından sözlü olarak dinlenebilmesi amacıyla Segbis yöntemiyle dinlenebileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla Kanun adil yargılanma hakkı güvenceleriyle uyumludur. Esasen düzenleme böyle olmasaydı dahi anayasal denetimde başka bir yerde alınan tanık beyanını içeren tutanağın duruşmada okunmak suretiyle yetinilmesi ve bu beyanın hükümde suçun sübutu, nitelenmesi veya cezanın bireyselleştirilmesinde temel alınması durumunda gerek sözlü duruşma ve doğrudan doğruyalık ilkelerine, gerekse sanığın tanık sorgulama hakkının ihlali nedenine dayalı olarak ihlal kararı verilmesi ve ihlalin de kanundan kaynaklandığı sonucuna ulaşılması gerekecekti. Fakat sorunun uygulama pratiği haline getirilen ve sözlü bir delil olan tanık beyanına belge delili muamelesi yapılmasından kaynaklandığını ve bu durumun da yargılamanın hakkaniyetini zedelediğini ifade etmek gerekmektedir.

18. İncelenen başvuruda yerel mahkemece yasal zorunluluk hali bulunmadığı halde olayın tanığının duruşmada dinlenmesine gerek görülmemiş, tanığın başka bir ceza davasında alınan ifadesine ilişkin beyan tutanağının duruşmada okunulmasıyla yetinilerek tanık sorgulama hakkı güvencesi yok sayılmıştır. Dolayısıyla yerel mahkemece ceza yargılamasına ilişkin yasal güvencelerle ve adil yargılanma hakkıyla bağdaşmayan bir tür pratik yaklaşımla yukarıda değinilen deliller çerçevesinde ve anılan beyan deliline de dayanılarak mahkumiyet hükmü kurulmuştur. Temyiz incelemesini yapan 16. CD ise yargılamada CMK hükümlerine uyulmamasına ve tanık sorgulama hakkının ihlaline yönelik yasal olmayan müdahaleyi dikkate almamış, telafi etmeye çalışmamıştır. Başka bir ceza davasında veya soruşturma sırasında dinlenen tanık beyanı tutanağının duruşmada okunup taraflara diyeceklerinin sorulması şeklindeki bir usul işlemi ceza yargılamasının doğrudan doğruyalık ilkesine uymayacağı gibi, böylesi bir uygulama tanık sorgulama hakkına ilişkin güvenceyi telafi edici nitelikte de kabul edilemez. Söz konusu tanığın kamu tanığı veya taraf tanığı olarak gösterilmiş olması fark etmeksizin, tanığın duruşmada dinlenmesine yönelik talebinin yerine getirilmediği durumda ise öncelikle tanık dinletme hakkının ihlali söz konusu olacaktır. Tanık dinletme hakkının ihlali, mahkemenin maddi vakanın aydınlatılmasıyla ilgili pozitif yükümlülüğüne aykırılık oluşturacağı gibi yargılamanın hakkaniyetini de zedeleyecektir. Sonuç olarak belirtelim ki her ne kadar mahkememiz kararında, ceza yargılamasında beyan tutanakları duruşmada okunan tanık beyanının hükümde belirleyici delil olarak kullanılması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği yönünde karar verilmiş ise detanık beyanının okunması biçimindeki usul işleminin kanuni temelini incelememiş, bir anlamda sorun görmemiştir. Bu nedenlerle beyan tutanağının okunması şeklindeki usul işleminin Kanunda öngörülen adil yargılanma hakkıyla ilgili olarak yukarıda belirtilen güvenceler ile birlikte tanık sorgulama hakkını da güvence altına alan yasal düzenlemelere aykırı bulunması nedeniyle ihlalin; yürütülen usul işleminin kanuni temelinin bulunmaması nedenine dayanması gerektiği biçimindeki ek gerekçeyle katılmaktayım.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

ETİLER MADENCİLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2021/49245 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/49245

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ETİLER MADENCİLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/49245)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : ETİLER MADENCİLİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

Vekilleri : 1. Av. Şuayip İÇLİ

2. Av. Hamza AKSU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/11/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon; başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasının gerekmesi nedeniyle kabul edilebilirlik hususu karara bağlanmadan, şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. 2022/36163 numaralı başvurunun konu ve kişi yönünden hukuki irtibatı bulunan 2021/49245 numaralı başvuru ile birleştirilmesine Bölümce karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu vekili, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Asıl Dosyaya İlişkin Süreç

7. İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Ümraniye Vergi Dairesi Müdürlüğünce başvurucu firma hakkında, 10/10/2019 tarihli gümrük beyannamesi kapsamında gerçekleştirilen ihracata ilişkin bedellerin (480.000 euro) tamamının tahsil süresi içerisinde yurda getirilmediği belirtilerek İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ihbarda bulunulmuştur.

8. Başsavcılık, yapılan ihbar üzerine başvurucu firmanın 28/5/2021 tarihinde genel ve düzenleyici işlemlerdeki yükümlülüklere aykırı hareket etme eyleminden dolayı 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'un 3. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince 175.953,20 TL idari para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu, idari yaptırım kararının tebliği üzerine anılan karara itiraz etmiştir. İtirazında özetle, İtalya teslimli ihracat kapsamında ham kil satışı üzerinden 480.000,00 euro bedelle 8/10/2019 tarihinde satış gerçekleştiğini, faturaya konu edilen bedellerin euro cinsinden banka hesabına transferlerinin 10/10/2019 ve 20/12/2019 tarihlerinde iki parça hâlinde gerçekleştiğini ve hatta gelen bedellerin TL'ye de çevrildiğini, vergi dairesinin ihbarı üzerine Başsavcılığın bilgi ve belge toplamaksızın idari para cezası vermiş olmasının kabul edilemez olduğunu belirtmiştir. Dilekçe ekinde itirazında belirttiği iki adet banka dekontunu ibraz etmiştir.

10. İtiraz, İstanbul Anadolu 8. Sulh Ceza Hâkimliğince dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde 10/9/2021 tarihli kararla reddedilmiştir. Kararda, başvurucunun itirazı ve yapılan ihbar dilekçe içerikleri yazılarak, "idarece kabahat konusu eylemin belirlenmesi ve ortaya konulmasının doğru olarak yapıldığı, cezaya konu eylemin sabit olduğu, buna ilişkin uygulanan ceza maddesi ile ceza miktarının usul ve yasaya uygun olduğu, kabahat konusu eyleme ceza veren kişi ve kurumun kanunen buna görevli ve yetkili olduğu, değerlendirme ve taktirin yerince ve usulüne uygun olarak kullanıldığı, başvuranın iddialarını ve cezanın usulsüz olduğunu ispatlayıp-orta yere koyamadığı görülmekle" şeklindeki gerekçeyle itiraz reddedilmiştir.

11. Başvurucu, bu kez İstanbul Anadolu 8. Sulh Ceza Hâkimliğin anılan kararına itiraz etmiştir. İstanbul Anadolu 9. Sulh Ceza Hâkimliğinin 30/9/2021 tarihli kararıyla "verilen kararda usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı" belirtilerek yapılan itiraz kesin olarak reddedilmiştir.

12. Başvurucu, nihai hükmü 4/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 3/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Birleşen Dosyaya İlişkin Süreç

13. İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığı Ümraniye Vergi Dairesi Müdürlüğünce başvurucu firma hakkında 2/10/2018 tarihli gümrük beyannamesi kapsamında gerçekleştirilen ihracata ilişkin bedellerin (491.400 euro) tamamının tahsil süresi içerisinde yurda getirilmediği

belirtilerek İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) ihbarda bulunulmuştur.

14. Başsavcılık, yapılan ihbar üzerine başvurucu firmanın 31/5/2021 tarihinde genel ve düzenleyici işlemlerdeki yükümlülüklere aykırı hareket etme eyleminden dolayı 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'un 3. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince 170.470,20 TL idari para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

15. Başvurucu idari yaptırım kararının tebliği üzerine anılan karara itiraz etmiştir. İtirazında özetle, İtalya teslimli ihracat kapsamında ham kil satışı üzerinden 480.000,00 euro bedelle satış gerçekleştiğini, faturaya konu edilen bedellerin 491.400,00 euro olarak banka hesabına transferlerinin 5/10/2018 ve 26/11/2018 tarihlerinde iki parça hâlinde gerçekleştiğini ve hatta gelen bedellerin TL'ye de çevrildiğini, vergi dairesinin ihbarı üzerine Başsavcılığın bilgi ve belge toplamaksızın idari para cezası vermiş olmasının kabul edilemez olduğunu belirtmiştir.

16. İtiraz, İstanbul Anadolu 2. Sulh Ceza Hâkimliğince incelenmiştir. Hâkimlik dosyayı öncelikle bilirkişiye tevdi etmiştir. Bilirkişi sunduğu raporda sonuç olarak, "ihracat hesabının kapatılabilmesi için GB örneği/GB bilgileri, ilgili İBKB/DAB, satış faturası ile indirim ve mahsup konusu belgelerin aracı bankaya ibrazının zorunlu olduğu, ihracat bedellerinin ve ne kadarının yurda getirildiği tevsiki zorunlu belgelerle teyit edilebileceğinden itiraz dilekçesi ekinde yer almamakla birlikte banka dekontları ibraz edilecek belgeler arasında yer almadığından düzenlenen idari para cezasının yerinde olduğu" kanaatini bildirmiştir.

17. Hâkimlik, dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde 11/1/2022 tarihli kararla, "bilirkişinin 10/1/2022 tarihli raporunda ihracat bedellerinin ne kadarının yurda getirildiği zorunlu belgelerle teyit edilebileceğinden itiraz dilekçesi ekinde yer almamakla birlikte banka dekontları ibraz edilecek belgeler arasında yer almadığından düzenlenen idari yaptırımın yasa ve usule uygun olduğu anlaşılmakla" şeklindeki gerekçeyle itirazı reddedilmiştir.

18. Başvurucu, bu kez ilgili banka dekontlarını da ekleyerek İstanbul Anadolu 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. İstanbul Anadolu 3. Sulh Ceza Hâkimliği 22/2/2021 tarihli kararıyla "kararda usule, yasaya ve oluşa aykırı bir yan bulunmadığı" gerekçesiyle yapılan itirazı kesin olarak reddetmiştir.

19. Başvurucu, nihai hükmü 28/2/2028 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 25/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. İlgili hukuk için bkz. Farmconuts Gıda İhracat İthalat Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2022/68858, 6/3/2024, §§ 12-18.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; yapılan ihbar üzerine hiçbir araştırma yapılmadan para cezaları uygulandığını, idari para cezası uygulanmasına dayanak olan ihracatlar kapsamındaki satış bedelinin her ikisinin de iki parça halinde banka hesabına geldiğini ve hatta hesabına gelen

dövizlerin TL'ye de çevrildiğini, bu durumu yaptığı itirazlarda dile getirmesine rağmen bir araştırma yapılmadan ve iddiası kararda tartışılarak değerlendirilmeden karar verilmesi, ayrıca benzer durumlarda lehine olacak şekilde kararları ibraz etmesine karşın emsal kararların değerlendirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı görüşünde; öncelikle başvuruda kabul edilebilirlik şartlarının karşılanıp karşılanmadığının incelenmesi gerektiği, kabul edilebilirlik şartlarının karşılandığının değerlendirilmesi hâlinde Anayasa Mahkemesince daha önce verilen kararlarda da belirtildiği üzere başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği ifade edilmiştir.

23. Bakanlık görüşü başvurucu vekiline tebliğ edilmiş olup, bu görüşe karşı herhangi bir beyanda bulunulmamıştır.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuru karar sonucunu etkileyecek esaslı bir iddianın gerekçeli kararda karşılanmamasına ilişkin olduğundan başvurucunun iddiasının gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

27. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

28. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla

birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

29. Somut olayda başvurucu şirket hakkında Vergi Dairesi Müdürlüğünce yapılan ihbarlar üzerine Başsavcılıkça 10/10/2019 ve 2/10/2018 tarihli gümrük beyannameleri kapsamında gerçekleştirilen ihracatlara ilişkin bedellerin tamamının tahsil süresi içerisinde yurda getirilmediği belirtilerek Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanun'un 3. maddesi uyarınca idari para cezası yaptırımları uygulanmıştır. Başsavcılık, yapılan ihbar dosyalarındaki bilgileri değerlendirerek bu sonuca ulaşmıştır.

30. İdari yaptırım kararlarına başvurucu itiraz etmiştir. Yapılan itirazda ihracata ilişkin bedellerin mevzuatta öngörülen yasal süresi içerisinde iki parça hâlinde döviz cinsinden banka hesabına girdiğini ve hatta TL'ye de çevrildiğini belirtmiş, banka dekontlarını sunmuştur. İtirazı inceleyen Hâkimlikler; ihbar dosyasını ve başvurucunun itiraz dilekçe içeriğini özetleyerek başvurucunun eyleminin sabit olduğunu, uygulanan ceza maddesi ile ceza miktarının usul ve kanuna uygun olduğunu, başvuranın iddialarını ve cezanın usulsüz olduğunu ispatlayamadığını belirterek itirazları reddetmiştir. Anılan ret kararlarına yapılan itirazlar da inceleme mercileri tarafından itiraz kararına atıf yapılarak kararda usule ve kanuna aykırılık bulunmadığı belirtilmek suretiyle kesin olarak reddedilmiştir.

31. Başvurucu, hakkında uygulanan idari yaptırım kararlarına itiraz ederken yaptırıma konu olan mevzuat hükümlerine uygun olarak ihracat bedeli olan paraların hesabına geldiğini belirtmiş ve buna ilişkin dekontları itiraz dosyasına eklemiştir (bkz. §§ 9,18). Hâkimliklerin itirazı değerlendirme kararlarına bakıldığında 28/5/2021 tarihli ana dosyadaki idari para cezasında dosyaya sunulan dekontlara ilişkin bir açıklamada bulunulmadığı, itirazda dile getirilen bu hususla ilgili karar ve değerlendirme yapılmadığı, 31/5/2021 tarihli birleşen dosyadaki idari para cezasına ilişkin ise bilirkişi raporuna atıf yapılmakla birlikte dilekçeye eklenmeyen dekontların istenmediği, anılan dekontların içeriğine yönelik bir değerlendirme yapılmadığı ve itirazın reddi kararı sonrasında eklenen dekontlara ilişkin inceleme merci tarafından da bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Söz konusu iddiaların kararların sonucunu değiştirebilme ihtimali olan iddialar olduğu ve bu konuda Hâkimliklerce ana dosya bakımından hiçbir değerlendirme yapılmadığı, birleşen dosya yönünden ise bilirkişi raporuna ilişkin yapılan değerlendirmenin yeterli olmadığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 10-11, 17-18). Buna göre başvurucunun savunmalarında ileri sürdüğü ve sonuca etkili olabilecek temel iddialar ayrı ve açık olarak tartışılmamış, başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir.

32. Öte yandan yargı mercinin aynı maddi veya hukuki olguyla ilgili olarak başka bir yargısal karardan farklı bir sonuca ulaşması hâlinde bunun dayanaklarını gerekçeli kararında göstermesi kendisinden beklenir. Anayasa'da güvenceye bağlanan tüm temel hak ve özgürlüklerin yorumunda gözetilmesi gereken temel bir ilke olarak düzenlenen hukuk devleti ilkesi, yargı organlarının aynı maddi veya hukuki olgularla ilgili olarak çelişkili kararlar vermekten mümkün olduğunca kaçınmasını gerekli kılar. Aynı maddi veya hukuki vakıalarla ilgili olarak farklı kararlar verilmesi hukuk devleti ilkesini zedeleyebileceği gibi kişilerin hukuka olan inancını da zayıflatabilir. Bu nedenle bir maddi veya hukuki vakıa ile ilgili olarak yargısal nitelikte bir kimse lehine karar verildiği ancak yargı merciinin aynı olgu hakkında bu karardan farklı bir sonuca ulaştığı durumlarda bunun gerekçesinin belirtilmesi gerekir. Yargı merciinin bu gibi durumlarda gerekçe gösterme yükümlülüğü, kişilerin

hukuka olan güvenlerinin sarsılmaması için hayati öneme sahiptir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mehmet Okyar, B. No: 2017/38342, 13/2/2020, § 29 ve ayrıca bkz. Mehmet Köz, B. No: 2018/23430, 27/1/2021, § 27). Başvurucu her iki dosyada aynı yer başka sulh ceza Hâkimliklerince verilen ve aynı maddi olaylara ilişkin lehine olan emsal kararları sunmuş olmasına karşın anılan kararlardan hangi nedenlerle ayrıldığına ilişkin bir açıklama da yapılmamıştır.

33. Bu noktada belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin doğrudan ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine geçerek delil değerlendirmesi yapması söz konusu olamaz. Bu konuda asıl sorumlu ve yetkili olanlar ilk elden olayları inceleyen yetkili adli ve idari mercilerdir (Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 58). Ancak başvurucunun itirazında belirtiği iddiasının kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olan bir iddia olduğu ve bildirilen bu durum hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

34. Buna göre başvurucu üzerine atılı kabahatleri işlemediğine dair iddiasını destekleyebilecek mahiyette deliller sunmasına rağmen, Mahkemece bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış ve başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Sonuç olarak yargılamalara bir bütün olarak bakıldığında -somut olayın özel koşullarında- hâkimlikler ve itiraz mercilerinin davanın sonucuna etkili hususlar hakkında yeterli bir yanıt vermediği anlaşılmıştır. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

36. Başvurucu, hak ihlalinin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi, 30.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

37. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

38. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

39. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı

anlaşıldığından manevi tazminat, başvurucu uğradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi/belge sunmadığından da maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlâlinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 8. Sulh Ceza Hâkimliğine (D.İş 2021/4959) ve İstanbul Anadolu 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (D.İş 2021/4851) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 1.151,70 TL başvuru harcı ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.151,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERİDUN OSMANAĞAOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/53409 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/53409

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERİDUN OSMANAĞAOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/53409)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucular : 1. Feridun OSMANAĞAOĞLU

2. Hasan Basri YILDIZ

3. Turan AKTAŞ

Vekili : Av. Seda ŞARILDI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, haksız olarak konutu terk etmemek şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Valiliği İl Emniyet Müdürlüğü tarafından 14/9/2021 tarihli İhbar Tutanağı ile "Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi (DHKP/C) silahlı terör örgütü yapılanmaları olan Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği (TAYAD) ve Direnişçiler Meclisi isimli yapılanmalar adına İstanbul'da değişik tarihlerde düzenlenen eylem ve faaliyetlerine ilişkin tespitler ve tanzim edilen rapor" İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı Terör Suçları Soruşturma Bürosuna (Cumhuriyet Başsavcılığı) gönderilmiştir.

3. Kolluk Kuvvetleri tarafından şu tespitlerde bulunulmuştur:

"-DHKP-C üyelerinin, örgüt ideolojisi ve amacı doğrultusunda, şiddet içeren veya çoğunlukla

şiddet içermeyen sözde adalet aramak, hak talep etmek gibi demokratik kavramları kullanarak, devlet-toplum dengesini bozacak şekilde sivil itaatsizlik eylemleri gerçekleştirdiği, yapılan bu eylemleri sosyal medya üzerinden geniş kitlelere yayılmasını sağlamak amacıyla basılı ve dijital olarak yayınladığı, yapılacak eylemlere katılım çağrıları yaptığı, söz konusu eylemleri sahiplenerek, yasal görüntü izlenimi de yaratarak söz konusu eylemleri gerek örgüte taban kazandırmak gerekse tabanını motive etmek amacı ile örgüt propagandası yapmak için kullandığı,

-Twitter sosyal medya hesabı üzerinden paylaşım yapan ''DİRENİŞLER MECLİSİ' '@Direnis_Meclisi' isimli/rumuzlu kullanıcı hesabından değişik tarihlerde yapılan paylaşımlar ile, örgütün güncel olarak 'Nuriye Gülmen' e Özgürlük', 'Ali Osman Köse Serbest Bırakılsın', 'Turan Aktaş İşe Geri Alınsın', 'Ankara Yüksel Direnişi', 'Edibe Ana İçin Adalet', 'Çorlu İçin Adalet', 'Şenyaşar Ailesi İçin Adalet', 'Burak İçin Adalet', 'Gülistan Doku Nerede' başlıklı ve konulu eylemleri organize ederek, bu yönde kitle oluşturma çabası içerisinde olduğu, bu amaçla 'Direnişler Meclisi' olarak il genelinde yapılan duvarlara gazete yapıştırma, afişleme, pullama ve kuşlama, DHKP/C Silahlı Terör Örgütüne Üye Olmak suçundan hükümlü Ali Osman Köse' nin serbest bırakılması, Şişli Belediyesinde işten çıkarılan Turan Aktaş'a destek verme ile ilgili eylemlerin paylaşılmasının yanı sıra, şüphelilerin gerçekleştirdikleri aşağıda belirtilen eylemlerinin de sahiplenildiği,

-DHKP/C'nin alan yapılanmalarından olan İdil Kültür Merkezi'nde 14.10.2021 tarihinde, çelik levha ve demirlerle çevrili ve güçlendirilmiş kısımda yapılan aramada, ön kısmında 'Verbatim 32 GB', arka kısmında ise 'E532G1626 TWLKA67038A47' ibareleri bulunan SD Kart ele geçirildiği, yapılan incelemede; DHKP/C'nin yurt dışında bulunan Merkez Komite ve yurt içinde bulunan örgüt üyelerinin aralarında yapmış oldukları yazışmalar bulunduğu, örgütün alan yapılanması olan 'Tutuklu Aileleri Yardımlaşma Derneği (TAYAD)' isimli yapının 'TARAKÇILAR' olarak kodlandığı, Adı geçen derneğin, 677 sayılı KHK ile kapatılan derneklerden olduğu,

-TAYAD rumuzlu '@TayadliAileler2' kullanıcı adlı Twitter hesabı incelendiğinde; hesap üzerinden değişik tarihlerde yapılan paylaşımlarda, DHKP/C Silahlı Terör Örgütüne Üye Olmak suçundan hükümlü Ali Osman Köse'nin serbest bırakılması ile ilgili paylaşımlar bulunduğu, söz konusu paylaşımlarda kuşlama yapılması ve pankart asılması ile ilgili eylemlerin yer aldığı, gerek söz konusu hesaptan gerekse benzer şekilde faaliyet gösteren 'Halkın Sesi TV' rumuzlu 'halkinsesitv' kullanıcı adlı ve 'Burası Okmeydanı' rumuzlu 'OkmeydaniH' kullanıcı adlı hesaplardan yapılan paylaşımlardaki haber/video/foto içeriklerinden şüphelilerin tespit edildiği...

-Şüphelilerden FERİDUN OSMANAĞAOĞLU ile ilgili olarak; 'Direnişler Meclisi' isimli örgüt yapılanması içerisinde ve ayrıca 'TAYAD' isimli yapı içerisinde faaliyet yürüttüğü, 'Direnişler Meclisi' adlı yapılanma tarafından değişik zamanlarda yapılan basın açıklamalarına aktif olarak katıldığı, TAYAD içerisinde faaliyet yürüttüğü, bu kapsamda çeşitli tarihlerde eylemlere katıldığı, yapılan paylaşım üzerine her Çarşamba DHKP/C Silahlı Terör Örgütüne Üye Olmak suçundan hükümlü Ali Osman Köse ile ilgili eylem çağrısı üzerine, İstanbul Adalet Sarayı önündeki farklı tarihlerdeki destek eylemlerine katıldığı, farklı tarihlerde TAYAD organizesindeki ölen DHKP/C Silahlı Terör Örgütü üyelerinin mezarlarını ziyaret ettiği, adresinde yapılan aramada; hakkında toplatma kararı bulunan Tavır Dergisi 2020 Aralık özel sayısı, hakkında toplatma kararı bulunan Tavır Dergisi 2021 Ağustos sayısı, sayfalar halinde ve ön kapak kısmında 'Hasta Tutsaklara Özgürlüğün Adı Güler Zere' ibareleri, Güler Zere için yapılan yürüyüşe ait resimler ve şahsın resminin yer aldığı

materyal bulunduğu tespitlerin yapıldığı,

-Şüphelilerden HASAN BASRİ YILDIZ ile ilgili olarak; 'Direnişler Meclisi' isimli örgüt yapılanması içerisinde ve ayrıca 'TAYAD' isimli yapı içerisinde faaliyet yürüttüğü ve bu gruplar adına yapılan basın açıklamalarına aktif olarak katıldığı, bu kapsamda farklı tarihlerdeki eylemlere katıldığı, yapılan paylaşım üzerine her Perşembe 'Adalet İstiyoruz' eylemi için yapılan çağrı üzerine, İstanbul Adalet Sarayı önündeki destek eylemlerine katıldığı, Yunanistan Başkonsolosluğu binası önünde, yanında ... olduğu halde birlikte 'İşbirlikçi Faşist Yunanistan Mahkemeleri Türkiyeli 11 Devrimciyi Yargılayamaz. Devrimcilik Yapmak Suç Değil, Görevdir. TAYAD' LI AİLELER' imzalı pankart açtıkları, şüphelinin TAYAD binasında yakalandığı,

-Şüphelilerden TURAN AKTAŞ ile ilgili olarak; 'Direnişler Meclisi' ve 'Devrimci İşçi Hareketi' isimli örgüt yapılanmaları içerisinde faaliyet yürüttüğü, Şişli Belediyesi çalışanı iken işten çıkarılması ile ilgili olarak, işe geri dönüşünü sağlamak amacıyla 'İşçi Meclisi' imzalı yelek ile Şişli Belediyesi önünde eylemler yaptığı, fener uçurma, pullama, duvar gazetesi, yazılama, pankart asma, afiş asma, imza kampanyası, dilekçe verme gibi eylemlerin organize edildiği, 15 Eylül tarihinde yapacağı yürüyüş için örgüt yapılanmalarından olan Devrimci İşçi Hareketi ve Dev -Genç yapılanması tarafından destek çağrılarında bulunulduğu, örgütün ve 'Direniş Meclisi' isimli örgüt yapılanmasının, şüphelinin bu eylemlerini sahiplendiğinin örgüte ait yayınlardan (Halk Okulu, Halkın Sesi gibi) açıkça anlaşıldığı, DHKP/C'nin ölüm orucu eylemlerinde ölen üyelerinin mezarlarını ziyaret ettiği, DHKP/C üyelerinin tutuklu olarak yargılanan üyelerinin duruşmalarına başka örgüt üyeleri ile birlikte katılım yaptığı, farklı tarihlerdeki eylemlere katıldığı, yakalandığı esnadaki üst aramasında 'Şişli Chp'li Belediye, - KHK' lılar, - Şenyaşar Ailesi, Rabia Naz, - Edibe Özçelik, - Mücahit Miroğlu, - İkizdere Orman Katliamı, - Orman Yangınları, - HES' lerin Faturası, - Bozkurt Sel Katliamı' yazıları bulunan el yazılı doküman ve 'EKİM POLAT 24 yaşında 5 yıllık tutsak, 24 yıl hükümlü - kalp hastası tansiyon, büyüme Hormonu hastası, - 5 yıldır tek başına hücrede - 90 gündür açlık grevinde - annesi 14 gündür destek açlık grevinde -annesi Şişli' de cafe işletiyor - Teyyareci Cemal Sokak Şişli Camii karşısında Eski YKM Sokağı, 'CAN CAFE' annenin ismi SONGÜL İLKER' şeklinde not ele geçirildiği"

4. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvuruculaların da aralarında bulunduğu şahıslar hakkında terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma devam ederken Cumhuriyet Başsavcılığı 24/9/2021 tarihinde aralarında başvuruculaların da bulunduğu dokuz kişi hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun314/2. maddesi gereğince silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklama kararı verilmesini sulh ceza hâkimliğinden talep etmiştir. İstanbul 3. Sulh Ceza Hakimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) 24/9/2021 tarihinde "...şüphelilerin üzerilerine atılı suçu işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut deliller bulunduğu, atılı suçun CMK'nın 100/3-a maddesinde yazılı kanunen tutuklama nedeni var sayılan katalog suçlardan olduğu, fakat delillerin büyük ölçüde toplanmış olması, delil karartma ihtimalinin bulunmaması, şüphelilerin sabit ikametgah sahibi olmaları, bir kısım şüphelilerin sağlık sorunları bulunması hususları ile birlikte mevcut delil durumu göz önüne alınarak tutuklama tedbiri yerine adli kontrol tedbirinin yerinde ve ölçülü olacağı" gerekçesiyle başvurucular hakkındaki tutuklama talebinin reddine, yurt dışına çıkmamak ve konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasına karar vermiştir. Başvuruculaların konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirine yönelik itirazları İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 28/9/2021 tarihinde "adli kontrol tedbirinin zorunlu, uygun ve orantılı

olduğu" gerekçesiyle reddedilmiştir.

5. Başvurucular nihai hükmü 16/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yapılan inceleme neticesinde başvuruculardan Feridun Osmanağaoğlu hakkında verilen konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirinin 22/11/2021 tarihinde, başvuruculardan Turan Aktaş hakkında verilen konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirinin ise 6/12/2021 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından resen kaldırıldığı görülmüştür.

7. Akabinde Cumhuriyet Başsavcılığının 6/12/2021 tarihli iddianamesiyle, başvuruculaların da aralarında olduğu on altı kişi hakkında terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılmıştır.

8. Yargılamanın yapıldığı İstanbul 32. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 25/12/2021 tarihli tensip zaptında, başvuruculardan Hasan Basri Yıldız hakkında verilen konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına karar vermiştir. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla İstanbul 33. Ağır Ceza Mahkemesi önünde derdesttir.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucular; haklarındaki suçlamanın temelde İstanbul'un değişik yerlerinde ve farklı tarihlerde katıldıkları basın açıklamalarına dayandığını, söz konusu basın açıklamalarının herhangi bir suç unsuru içermediğini ve barışçıl nitelikte olduğunu, basın açıklamalarına kolluk kuvvetlerinin bir müdahalesi dahi bulunmadığını, buna karşın haklarında konutu terk etmemek şeklinde adli kontrol kararı verilmesinin toplantılara katılma haklarının engellenmesine yönelik olduğunu belirtmiştir. Ayrıca başvurucular; verilen adli kontrol tedbirinin hukuka aykırı olduğunu, sağlık sorunlarının bulunduğunu, konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbiri nedeniyle kişisel ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvuruculaların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuruculaların konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirine yönelik iddiaları bir bütün hâlinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer değerlendirme için bkz. Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirinin niteliği, uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestîsi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varmıştır (Esra Özkan Özakça §§ 68-76).

16. Konutun terk edilmemesine yönelik bir yükümlülüğü içeren adli kontrol tedbirinin hukukiliğinin değerlendirilmesinde -tıpkı tutuklamanın hukukiliğinin incelenmesinde olduğu gibi- tedbirin kanun tarafından öngörülüp öngörülmediği, isnat edilen suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunup bulunmadığı, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanılıp dayanılmadığı, tedbirin ulaşılmak istenen amaç bakımından ölçülü olup olmadığı dikkate alınır. Çünkü böyle bir adli kontrol tedbiri tutuklamaya seçenek bir koruma tedbiridir. Dolayısıyla söz konusu tedbire ancak suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi şartıyla, suçluluğu hususunda kuvvetli belirti bulunan kişiler hakkında, tedbir uygulanacak kişinin kaçmasını ya da delilleri yok etmesini veya değiştirmesini önlemek amacıyla ve ulaşılmak istenen amaç yönünden bir ölçüsüzlük yoksa başvurulabilir. Adli kontrol kapsamındaki başka yükümlülüklerin ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından yeterli olması hâlinde kişi konutu terk etmeme yükümlülüğüne tabi tutulmamalıdır (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Esra Özkan Özakça, §§ 78-83).

17. Başvuruculaların bireysel başvuruya konu ettiği husus 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesi gereğince terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen bir soruşturma kapsamında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesi uyarınca verilen konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbiridir. Dolayısıyla başvurucular hakkında verilen ve adli kontrol yükümlülüğü olarak uygulanan konutu terk etmemek şeklindeki tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

18. Kanuni dayanağı bulunan söz konusu tedbir açısından başvuruculaların isnat edilen suçu işlediklerine dair kuvvetli şüphe bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekmektedir.

19. Sulh Ceza Hâkimliği, adli kontrole hükmettiği kararında suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphenin var olduğunu belirtmiştir (bkz. § 4). İsnada göre başvuruculaların DHKP/C'nin alan yapılanmaları olan Direnişçiler Meclisi ve Tutuklu ve Hükümlü Aileleri ile Dayanışma Derneği tarafından organize edilen/çağrıda bulunulan/sahiplenilen birden çok basın açıklaması ve eyleme katıldıkları, söz konusu alan yapılanmaları içinde aktif bir şekilde faaliyet yürüttükleri, afiş, pankart vb. yöntemlerle örgütün propagandasını yaptıkları, ölen örgüt üyelerinin mezarlarını ziyaret ettikleri, tutuklu örgüt üyelerinin duruşmalarına katıldıkları, üst ve ev/işyeri aramalarında örgüte dair birden çok doküman ele geçirildiği belirlenmiştir. Bu kapsamda başvuruculaların eylemlerinin isnat edilen suçu oluşturup oluşturmayacağı bakımından haklarındaki yargılamaların derdest olduğu da gözetilerek somut olayın koşullarında Sulh Ceza Hâkimliğinin başvuruculaların suçu işlediğine dair kuvvetli şüphe bulunduğu yönündeki kabulünden ayrılmayı gerektirecek bir husus bulunmadığı değerlendirilmiştir.

20. Bu aşamadan sonra başvurucular hakkında uygulanan adli kontrol tedbirlerinin meşru bir amacı olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

21. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında, tutuklama kararının kaçma ya da delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek amacıyla verilebileceği belirtilmiştir. Konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirinin tutuklamaya alternatif olma niteliği gereği bu tedbir yalnızca Anayasa'da öngörülen amaçlarla verilebilir. Anılan tedbirin niteliği ve özellikleri dikkate alındığında bunun bilhassa şüpheli veya sanıkların kaçmalarını engellemeye yönelik adli bir önlem olarak değerlendirilmesi mümkündür (Esra Özkan Özakça, § 80). 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde kişinin tutuklanması yerine adli kontrol altına alınmasına karar verilebileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla adli kontrol tedbiri tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde ve ancak tutuklamanın ölçülü olmayacağı durumlarda başvurulabilen bir tedbirdir.

22. Tutuklama sebepleri 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde düzenlendiği üzere şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması ya da kaçacağı şüphesini uyandıran somut olguların bulunması, şüpheli veya sanığın delilleri yok etme, gizleme veya değiştirmesi, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı girişiminde bulunması hususlarında kuvvetli şüphe oluşmasıdır. Tutuklamanın anılan meşru amaçları adli kontrol bakımından da geçerlidir. Bu kapsamda adli kontrol tedbiri açısından somut olayda meşru amacın Sulh Ceza Hâkimliğince ortaya konulup konulmadığının değerlendirilmesi gerekir.

23. Somut olayda Sulh Ceza Hâkimliği, başvuruculların adli kontrol altına alınmasına karar verirken sabit bir ikametgâh sahibi olduklarını, dolayısıyla kaçma şüphelerinin bulunmadığını, delillerin büyük oranda toplanmış olduğunu ve delil karartma şüphesinin bulunmadığını açıkça belirtmiş; tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılmasını önleme amaçları yönünden ise bir değerlendirme yapmamıştır. Bu kapsamda adli kontrol tedbiri uygulanmasına ilişkin sebeplerin bulunmadığı kabulüne rağmen başvurucular hakkında adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verildiği anlaşılmıştır.

24. Tüm bu veriler ışığında Sulh Ceza Hâkimliği tarafından sunulan gerekçenin adli kontrol tedbirinin uygulanmasının gerekliliğini, dolayısıyla tedbirin meşru amacını ortaya koyma bakımından yetersiz kaldığı değerlendirilmiştir. Başvurucular yönünden konutu terk etmemeye ilişkin adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının bulunmadığının Sulh Ceza Hâkimliğince de kabul edildiği bir hâlde Anayasa Mahkemesinin aksi bir sonuca varması da mümkün değildir. Varılan sonuç karşısında tedbirin ölçülülüğü yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

26. Somut olayda bireysel başvurunun adli kontrol tedbirine ilişkin kanun yolu tüketildikten sonra yapılması ve inceleme sonucunda, anılan müdahalenin başvuruculların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden inceleme yapılmasına yer olmadığına karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

27. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve miktar belirtmeksizin manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında ayrı ayrı net 83.000 TL

manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA ,

D. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA YER OLMADIĞINA,

E. Başvuruculara net 83.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA

H. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/384 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucular, haklarında uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin haksız olarak uygulanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkememiz çoğunluğu, Sulh Ceza Hâkimliği tarafından sunulan gerekçenin adli kontrol tedbirinin uygulanmasının gerekliliğini, dolayısıyla tedbirin meşru amacını ortaya koyma bakımından yetersiz kaldığı gerekçesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

2. İsnada göre başvuruculaların DHKP/C'nin alan yapılanmaları olan Direnişçiler Meclisi ve Tutuklu ve Hükümlü Aileleri ile Dayanışma Derneği tarafından organize edilen/çağrıda bulunulan/sahiplenilen birden çok basın açıklaması ve eyleme katıldıkları, söz konusu alan yapılanmaları içinde aktif bir şekilde faaliyet yürüttükleri, afiş, pankart vb. yöntemlerle örgütün propagandasını yaptıkları, ölen örgüt üyelerinin mezarlarını ziyaret ettikleri, tutuklu örgüt üyelerinin duruşmalarına katıldıkları, üst ve ev/işyeri aramalarında örgüte dair birden çok doküman ele geçirildiği belirlenmiştir.

3. Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvuruculaların da aralarında bulunduğu şahıslar hakkında terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma devam ederken Cumhuriyet Başsavcılığı 24/9/2021 tarihinde aralarında başvuruculaların da bulunduğu dokuz kişi hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 314/2. maddesi gereğince silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklama kararı verilmesini sulh ceza hâkimliğinden talep etmiştir.

4. İstanbul 3. Sulh Ceza Hakimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) 24/9/2021 tarihinde "...şüphelilerin

üzerilerine atılı suçu işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut deliller bulunduğu, atılı suçun CMK'nın 100/3-a maddesinde yazılı kanunen tutuklama nedeni var sayılan katalog suçlardan olduğu, fakat delillerin büyük ölçüde toplanmış olması, delil karartma ihtimalinin bulunmaması, şüphelilerin sabit ikametgah sahibi olmaları, bir kısım şüphelilerin sağlık sorunları bulunması hususları ile birlikte mevcut delil durumu göz önüne alınarak tutuklama tedbiri yerine adli kontrol tedbirinin yerinde ve ölçülü olacağı" gerekçesiyle başvurucular hakkındaki tutuklama talebinin reddine, yurt dışına çıkmamak ve konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasına karar vermiştir. Başvuruculaların konutu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbirine yönelik itirazları İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 28/9/2021 tarihinde "adli kontrol tedbirinin zorunlu, uygun ve orantılı olduğu" gerekçesiyle reddedilmiştir.

5. Konutun terk edilmemesine yönelik bir yükümlülüğü içeren adli kontrol tedbirinin hukukiliğinin değerlendirilmesinde -tıpkı tutuklamanın hukukiliğinin incelenmesinde olduğu gibi- tedbirin kanun tarafından öngörülüp öngörülmediği, isnat edilen suçun işlendiğine dair kuvvetli şüphe bulunup bulunmadığı, Anayasa’nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanılıp dayanılmadığı ve tedbirin ulaşılmak istenen amaç bakımından ölçülü olup olmadığı dikkate alınır. Çünkü böyle bir adli kontrol tedbiri tutuklamaya seçenek bir koruma tedbiridir. Dolayısıyla söz konusu tedbire ancak, suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi şartıyla, suçluluğu hususunda kuvvetli belirti bulunan kişiler hakkında, tedbir uygulanacak kişinin kaçmasını ya da delilleri yok etmesini veya değiştirmesini önlemek amacıyla ve ulaşılmak istenen amaç yönünden bir ölçüsüzlük yoksa başvurulabilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 78-83).

6. Çoğunluğun kararında da belirtildiği üzere tedbirin kanuni dayanağının bulunduğu ve kuvvetli şüpheye dayandığı hususlarında bir tereddüt bulunmamaktadır. Bu aşamadan sonra başvurucular hakkında uygulanan adli kontrol tedbirlerinin meşru bir amacı olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

7. Çoğunluğun kararında, Sulh Ceza Hâkimliğinin, başvuruculaların adli kontrol altına alınmasına karar verirken sabit bir ikametgâh sahibi olduklarını, dolayısıyla kaçma şüphelerinin bulunmadığını, delillerin büyük oranda toplanmış olduğunu ve delil karartma şüphesinin bulunmadığını açıkça belirttiği vurgulanmış ve adli kontrol tedbiri uygulanmasına ilişkin sebeplerin bulunmadığı kabulüne rağmen başvurucular hakkında adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verildiğine dikkat çekilmiştir. Oysa belirtilen gerekçeler Sulh Ceza Hakimliği tarafından tutuklama tedbirinin tercih edilmemesinin gerekçesini oluşturmaktadır. Nitekim bu düşünceden hareketle belirtilen gerekçede tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılmasını önleme amacı yönünden bir değerlendirme yapılmamıştır. Somut olayın özelliği ve başvuruculara isnad edilen eylemlerin niteliği gözönüne alındığında adli kontrol tedbirinin uygulanmasını zorunlu kılan nedenlerin, yani meşru amacının da dosyadan anlaşılabildiği görülmektedir.

8. Sulh Ceza Hakimliği tarafından tutuklama yerine daha hafif nitelikte olan konutu terk etmeme şeklinde adli kontrol tedbirinin tercih edildiği, UYAP üzerinden yapılan inceleme neticesinde başvuruculardan Feridun Osmanağaoğlu hakkında verilen tedbirinin 22/11/2021 tarihinde, Turan Aktaş hakkında verilen tedbirinin 6/12/2021 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından resen kaldırıldığı, başvuruculardan Hasan Basri Yıldız hakkında verilen tedbirin ise 25/12/2021 tarihli tensip zaptında kaldırıldığı gözetildiğinde, tedbirin niteliği ve süresi bakımından ölçülü olduğu anlaşılmaktadır.

9. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasanın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediği kanaatini taşıdığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmak mümkün olmamıştır.

Üye Muhterem İNCE

ESRA ERİNÇ VE LÜTFİYE ASLI ERİNÇ

B. No: 2021/60087 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/60087

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESRA ERİNÇ VE LÜTFİYE ASLI ERİNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/60087)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucular : 1. Esra ERİNÇ

2. Lütfiye Aslı ERİNÇ

Vekili : Av. Abbas YALÇIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ulusal bir gazetede yayımlanan bir haber sebebiyle manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. 1936 doğumlu olan başvurucu Mehmet Orhan Erinç, Cumhuriyet gazetesi Genel Yayın Yönetmenliği ve Cumhuriyet Vakfı Başkanlığı görevlerini üstlenmiş; muhabirlik, istihbarat şefliği, yazı işleri müdürlüğü, genel yayın yönetmenliği gibi gazetecilik mesleğinin çeşitli kollarında çalışmıştır.

3. 5/4/2016 tarihinde [S.S.] isimli şarkıcı Twitter sosyal paylaşım platformunda, Maraş'a mülteci yerleştirmeyin hashtagli bir paylaşım yapmış, "Memleketim Kahramanmaraş'tan başka yer mi yok koca ülkede!" ifadelerini kullanmıştır. 13/12/2016 tarihinde [A.Ş.] isimli akademisyen ise "Ey Halep'te çocukları, kadınları, sivilleri korkakça bombalayan rejimi savunan mezhepçiler: Sizi bu coğrafyada yeni Malazgirtler bekliyor."; "Bu coğrafyanın her köşesinde bir Malazgirt yaşanacak. Şah İsmail'in bağnaz mezhepçi piçleri hesap verecek.

Şahlaştınız. Yavuzlaşacağız." şeklinde paylaşımlar yapmış; söz konusu paylaşımları sebebiyle çalıştığı üniversite yönetimince başlatılan idari soruşturma kapsamında açığa alınmıştır.

4. Bunun üzerine [H.K.] isimli gazeteci de "Abdülkadir Şen açığa alındıysa, tüm Halep halkına 'cihatçı', katliama 'temizlik' diyen şeref yoksunu akademisyenler de açığa alınsın."; "Ama onlara 1 şey olmaz çünkü bu ülkede Sünnilere küfür, mazluma iftira serbestisi var. RTE olmasa bu kompleksli 'muhafazakar'ların eline kalmıştık." şeklinde paylaşımlar yapmıştır. Ayrıca [S.S.]'nin paylaşımı ile ilgili olarak da "Şunun tek konserini bile iptal ettirememiş, benzerlerinin filmlerini/dizilerini izleyen 1 topluluğuz. Ondan sonra Halep için Erdoğan'ı suçlayın!" ifadelerini kullanmıştır.

5. Söz konusu paylaşımları takiben başvurucu ise 16/12/2016 tarihinde '"Türk Bayrağı'nın ismi değişsin' diyen [H.K.] 'Alevileri katledin' diyen akademisyene sahip çıktı!" başlıklı bir haber yayımlamıştır. Mezkûr haber şu şekildedir:

"AKP'ye yakınlığıyla tanınan Sabah yazarı [H.K.], Alevileri katletme çağrısı yapan [A.Ş.]ye sahip çıktı.

Havuz Medyası olarak nitelendirilen yandaş Sabah gazetesinin yandaş yazarı [H.K.], [H.K.], Alevileri katletme çağrısı yapan [A.Ş.]ye sahip çıktı.

[A.Ş.]ye destek mesajları paylaşan [K.] ayrıca, "Maraş'a mülteci yerleştirmeyin" tweetini atan pop şarkıcısı [S.K.]yı da hedef gösterdi.

Görevden alınan [Ş.]ye destek tweetleri atan [K.], pop sanatçısı [S.K.]'yı hedef alarak şu ifadeleri kullandı: [İfadeler yukarıda zikredilmiştir]"

6. İlgili haberin kişilik haklarına saldırı teşkil ettiğini iddia eden [H.K.] (davacı) başvurucu aleyhine 50.000 TL meblağında manevi tazminat davası açmıştır. Davacı, söylemediği ifadelerin sanki kendisi dile getirmiş gibi haberde kullanıldığını, haberin iftira niteliğinde olup kendisini hedef gösterdiğini ileri sürmüştür. İlk derece mahkemesi davanın kısmen kabulüne, 5.000 TL manevi tazminatın faiziyle davacıya ödenmesine karar vermiştir. Mahkemeye göre, ihtilaflı haberde davacının nefret suçu işlediği iddia edilmiş; bu hâliyle zikredilen yasa maddelerindeki koşullar davacı yararına gerçekleşmiştir.

7. Kararın istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesi "AKP'ye yakınlığı ile tanınan Sabah yazarı [H.K.], alevileri katletme çağrısı yapan [A.Ş.]ye sahip çıktı" başlıklı haberin görünür gerçeğe uygun olmadığını değerlendirmiştir. Zira Bölge Adliye Mahkemesine göre davacının paylaşımı [A.Ş.]ye sahip çıkma kastı taşımayıp toplumu ayrıştırıcı beyanlarda ve faaliyetlerde bulunan tüm akademisyenlere yönelik tepki ve eleştiri içermekte olup davacı, [A.Ş.] açığa alınacaksa ayrımcılık yönünde açıklama yapan tüm akademisyenlerin açığa alınması gerektiğini vurgulamıştır. Buna rağmen başvurucunun haberde davacının ayrımcılık yaptığı izlenimi uyandırmaya elverişli bir üslup ve subjektif bir dil kullandığını değerlendiren mahkeme, ihtilafın odağındaki haberin basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği kanaatine varmış ve istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Karar kesin niteliktedir.

8. Başvurucu 16/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

9. Cumhuriyet gazetesinin imtiyaz sahibi ve Yenigün Haber Ajansı Basın ve Yayıncılık A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı olan başvurucu, 2023 yılı Ocak ayında vefat etmiştir. Başvurucunun

yasal mirasçıları 6/3/2024 tarihinde sundukları dilekçede başvuruya devam ettiklerini bildirmiştir. Yasal mirasçılardan Huriye Oya Erinç'in de 8/6/2024 tarihinde vefat ettiği anlaşılmış, yasal mirasçılar Esra ve Lütfiye Aslı Erinç'in başvuruya devam ettiği görülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, ilk derece mahkemesinin davanın esası hakkında değerlendirme yapmaksızın tek cümleden ibaret bir gerekçe ortaya koyduğunu, davanın taraflarının gazeteci olduklarını, davacının Twitter paylaşımları üzerine haberin yapıldığını, haberde iftira ya da hakaret niteliğinde tek bir ifadenin mevcut olmadığının dikkate alınmadığını vurgulamıştır. Anayasa Mahkemesinin ortaya koyduğu dengeleme ölçütlerinin derece mahkemelerince uygulanmadığının altını çizen başvurucu, derece mahkemelerinin verdiği kararların ifade ve basın özgürlükleri ile adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının, adil yargılanma hakkı bakımından ise iddianın kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının, derece mahkemeleri kararlarının bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerip içermediğinin dikkate alınarak inceleme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamışlardır.

12. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile bu özgürlüğe yapılan müdahalenin meşru amacı olan davacının şeref ve itibarının korunması hakkının çatıştığı görülmüştür. Taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59; Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29)

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129;

hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61)

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32)

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28; Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44)

v. Müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme imkânının olup olmadığı (Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39)

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24)

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldığı bağlamdan koparılıp koparılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36)

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin kendisi üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46)

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49; Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50)

15. Somut olayda gazeteci başvurucu, yine gazeteci olan davacının sosyal medya paylaşımları hakkında yaptığı bir haber sebebiyle manevi tazminat ödemeye mahkûm edilmiştir. Söz konusu haberde başvurucuya göre hükumete yakınlığı ile bilinen davacının, akademisyen A.Ş.nin Aleviler aleyhine yaptığı paylaşıma destek verdiği; yine şarkıcı S.K.yı hedef gösterdiği belirtilmiş ve davacının tweetine yer verilmiştir.

16. Yukarıda bahsi geçen paylaşımlar incelendiğinde (bkz. §§ 3, 4), S.K.nın bir Kahramanmaraşlı olarak mültecilerin memleketine yerleştirilmesine tepki gösterdiği; A.Ş.nin de Suriye iç savaşına ilişkin olarak, sivilleri öldüren rejime destek veren Şii mezhebinden kişilere yönelik Şah İsmail'in bağnaz mezhepçi piçleri ifadesini kullandığı; Şah İsmail ile Yavuz Sultan Selimin karşı karşıya geldiği ve Şah İsmail'in yenildiği Çaldıran Savaşı'na atfen "Şahlaştınız. Yavuzlaşacağız." dediği görülmektedir. Bunlarla ilgili davacı ise S.K.nın mültecilerle ilgili söylemleri karşısında konserlerinin iptal edilmeyişini; buna karşın A.Ş.nin ise paylaşımları sebebiyle açığa alınmasını eleştirmiştir.

17. Şu hâlde, ihtilafın odağındaki haberin davacının bizzat yaptığı paylaşımları konu aldığı, bu hâliyle olgusal bir temeli olduğu açıktır. Buna karşın derece mahkemesi somut olayda davacının nefret suçunu işlediği iddiasının bulunduğunu değerlendirmiş; haberin görünür gerçeğe uygun olmadığı, haberde davacının ayrımcılık yaptığı izlenimi uyandırmaya elverişli bir üslup ve sübjektif bir dil kullandığı kanaatine varmış, ancak davacının tweetini aynen alıntılamak dışında davacı hakkında herhangi bir değerlendirme yapmayan başvurucunun

sözlerinin hangi sebeple bu manaya geldiğini açıklamamıştır.

18. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini belirttiği hatırlanmalıdır (Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120). Derece mahkemeleri, başvuruya konu ifadelerin bağlamını, bizzat davacının paylaşımları üzerine haberin yapıldığını, davacının toplumsal konumunu, hakkında yapılan habere cevap verecek araçlara sahip olduğunu dikkate almamıştır. Bu sebeple derece mahkemesinin başvurucunun aleyhine manevi tazminata hükmetmesi bakımından ileri sürdüğü gerekçeler, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli kabul edilemez. Sonuç olarak derece mahkemelerinin başvurucunun ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurduğundan bahsedilemeyeceği değerlendirilmiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

20. Başvurucu ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21 Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

23. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 11. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/41, K.2017/542) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1- Başvuru, ulusal bir gazetede yayımlanan bir haber sebebiyle gazeteci başvurucu aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2- Başvurunun arka planı incelenecek olursa; akademisyen olarak görev yapan A. Ş.; "Ey Halep'te çocukları, kadınları, sivilleri korkakça bombalayan rejimi savunan mezhepçiler: Sizi bu coğrafyada yeni Malazgirtler bekliyor."; "Bu coğrafyanın her köşesinde bir Malazgirt yaşanacak. Şah İsmail'in bağnaz mezhepçi piçleri hesap verecek. Şahlaştınız. Yavuzlaşacağız." şeklinde paylaşımlar yapmıştır. Bu paylaşımlar üzerine de üniversite yönetimi anılan şahsın kamu görevinden uzaklaştırılmasına (açığa alınmasına) karar vermiştir. Bu karar üzerine H.K. (davacı) da "A.Ş. açığa alındıysa, tüm Halep halkına 'cihatçı', katliama 'temizlik' diyen şeref yoksunu akademisyenler de açığa alınsın."; "Ama onlara 1 şey olmaz çünkü bu ülkede Sünnilere küfür, mazluma iftira serbestisi var. RTE olmasa bu kompleksli 'muhafazakar'ların eline kalmıştık." şeklinde eleştiride bulunmuştur.

3- Başvurucu da davacıyı ve yaptığı paylaşımı hedef alarak "'Türk Bayrağı'nın ismi değişsin' diyen H.K. ‘Alevileri katledin’ diyen akademisyene sahip çıktı!" başlığıyla haber yapmıştır. Haberin içeriğinde de "AKP’ye yakınlığıyla tanınan Sabah yazarı H.K., Alevileri katletme çağrısı yapan A.Ş.’e sahip çıktı. Havuz Medyası olarak nitelendirilen yandaş Sabah gazetesinin yandaş yazarı H.K., Alevileri katletme çağrısı yapan A.Ş.’e sahip çıktı." şeklinde ifadelere yer vermiştir.

4- Davacı, haberde yer alan ifadelerin kişilik haklarına saldırı olduğunu iddia ederek başvurucu aleyhine manevi tazminat davası açmıştır. Derece mahkemeleri de paylaşımın toplumu ayrıştırıcı beyanlarda ve faaliyetlerde bulunan akademisyenlere yönelik tepki ve eleştiri içerdiği, ayrımcılık yönünde açıklama yapan tüm akademisyenlerin açığa alınması gerektiğini vurgulamasına karşın haberin görünür gerçeğe uygun olmadığını belirtmiştir. Bu haliyle başvurucunun basın özgürlüğünden faydalanamayacağı gerekçesiyle aleyhine manevi tazminata hükmetmiştir.

5-Anayasa'nın 26. ve 28. maddeleri sınırsız bir ifade özgürlüğünü garanti etmemiştir. Anayasa'nın 12. maddesinin "Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder" biçimindeki ikinci fıkrası, kişilerin sahip oldukları temel hak ve hürriyetleri kullanırken ödev ve sorumluluklarına da gönderme yapmaktadır. 26. maddenin ikinci fıkrasında yer alan sınırlamalara uyma yükümlülüğü, ifade

özgürlüğünün kullanımına basın için de geçerli olan bazı görev ve sorumluluklar getirmektedir (basının görev ve sorumluluklarına ilişkin olarak bkz. Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, §§ 54-58; Orhan Pala [2. B.], B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 46; Önder Balıkçı [2.B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 43).

6-Bu görev ve sorumluluklar, başkalarının şöhret ve haklarının zarar görme ihtimalinin bulunduğu ve özellikle adı verilen bir şahsın itibarının söz konusu olduğu durumlarda özel önem arz eder. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 44). Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; Bekir Coşkun, § 45; Önder Balıkçı, § 44; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 54).

7- İfade özgürlüğüne yönelik olarak tazminata veya cezaya karar verirken ifade özgürlüğünün kullanılmasından kaynaklanan yarardan çok daha ağır basan, korunması gereken bir yararın varlığının olup olmadığı değerlendirilirken "olgusal iddialar" ile "değer yargısı" arasındaki farkın dikkatlice ortaya konması gerekir. Olgusal iddiaların dayanaklarının ortaya konmasının beklenmesi mümkünken değer yargılarının gerçekliğinin kanıtlanmasını beklemek mümkün değildir (De Haes and Gijsels/Belçika, B. No: 19983/92, 24/2/1997, § 42). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun yazısında belirttiği ifadenin açık olarak olgusal iddia temelinde olduğu gözetilerek değerlendirme yapılmalıdır.

8- Anayasa Mahkemesinin yerleşik hale gelmiş kararlarında da vurgulandığı üzere, kişilerin ifade özgürlükleri ile şeref ve itibar haklarının korunması arasında adil bir denge kurulup kurulmadığı değerlendirmesinin; kişilerin şeref ve itibar haklarını ihlal ettiği ileri sürülen sözlerin içinde yer aldıkları metnin veya konuşmanın tamamının gözetilmesi, konuşmanın yapıldığı bağlamdan kopartılmaksızın olayın bütünselliği içinde ve tarafların konumları ile söz konusu ifadelere cevap verebilme imkânlarının ne olduğunun dikkate alınması suretiyle yapılması gerektiğinde kuşku bulunmamaktadır.

9-Belirtmek gerekir ki bir gazeteci olan başvurucunun şiddet dili kullanan bir kişiyle ilgili olarak yaptığı paylaşım sebebiyle kendisi gibi gazeteci olan davacıyı eleştirmesi, bağlamında ilgili davacı gazeteciye yönelik ifadeler kullanması tabiidir. Bununla birlikte eleştiri zeminin yeterli olgusal temellere dayanması ve buna göre ifadelerin özenle seçilmesi gazetecilik mesleğinin bir gereğidir (Mustafa Nihat Behramoğlu [1. B.], B. No: 2014/11299, 26/10/2016, § 42). Aynı zamanda basının gazetecilik etik ve ilkelerine uygun olarak iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediği değerlendirilmelidir. Bu nedenle öncelikle habere konu edilen davacının paylaşımının incelenmesi gerekmektedir.

10-Somut olayda H. K.'a ait paylaşımda, A.Ş. isimli kişinin bir görüşü savunması sebebiyle açığa alınmasına tepki olarak bu kişiye karşıt görüşte olan ve Suriye'deki savaşta rejimle mücadele edenleri cihatçı olarak gören ve katliamı temizlik olarak adlandıran kişilere karşı herhangi bir yaptırım uygulamayan kamu gücüne yönelik bir eleştiri getirilmiştir. H.K.'ın yaptığı paylaşım ne bir fikri övmekte ne de "Alevi" veya herhangi bir mezhebin katledilmesi gerektiği düşüncesini desteklemektedir. Öte yandan bu fikri savunan herhangi bir kimseyi de korumamaktadır. Paylaşımın özü karşıt görüşlerin her birine kamu gücü yetkisini elinde bulunduranların adil yaklaşmamasına yönelik eleştiriden ibarettir.

11- Bununla birlikte başvurucu tarafından kullanılan ifadeler ise davacının paylaşımının genel anlamının dışına çıkmaktadır. Haberde, H.K. savaş ve katletme çağrısı yapan bir kişiyi ve bu kişinin fikirlerini destekleyen, aynı zamanda bu kişiye sahip çıkan biri olarak yansıtılmaktadır. Bu haliyle anılan ifadelerin olgusal kesinlik içermeyen bir üslup ile yazıldığı veya bir değer yargısı içerdiği şeklinde yorumlamak mümkün değildir. Başvurucunun yazısında kullandığı "Alevileri katledin diyen akademisyene sahip çıktı" sözcüğünün kesinlik içeren anlamı okuyucular tarafından davacının gerçekten de bu yönde bir paylaşıma destek verdiği şeklinde değerlendirilebilir. Başvurucunun sözlerinin bir gazeteci olarak hareket eden davacının somut bazı tutum veya sözlerine yönelik bir eleştiri olduğu da oldukça şüphelidir. Başvuruya konu sözlerle A.Ş. isimli kişinin kullandığı şiddet dilinin sorumluluğu davacıya açıkça yüklenmekte; davacı “Alevi” mezhepli kişileri "katletme", destekçisi gibi indirgeyici bir dille ve olgusal bir temeli olmadan ağır bir şekilde suçlanmaktadır. İsnat edilen söylemin ağırlığı ve kişinin itibarını zedelemedeki olası etkisi dikkate alındığında başvurucunun yaptığı haberde iyi niyetten uzak ve dikkatsiz davranıldığı görülmektedir. Davacı bir gazeteci de olsa kendisinden buna katlanması, hoşgörü göstermesi gerektiğinin söylenemeyeceği açıktır.

12- Belirtilen bu durum ile söz konusu ibarelerin anlam ve çağrışımına ilişkin olarak derece mahkemeleri kararlarında yapılan değerlendirmeler gözetildiğinde, görünür gerçeğe uygun olmayan ve olgusal bir temel barındırmayan haber nedeniyle başvurucu aleyhine tazminata hükmedilmesinin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelmediği söylenemez. Demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilen müdahale için derece mahkemelerinin ileri sürdüğü gerekçelerin de ilgili ve yeterli olduğu kabul edilmiştir.

13- Öte yandan somut olayda başvurucunun adli bir ceza ile cezalandırılmadığı, ayrıca aleyhine hükmedilen tazminatın da ekonomik durumuna uygun ve hafif kabul edilebilecek bir miktarda olduğu değerlendirildiğinde başvurucu açısından ortaya çıkan durumun ölçüsüz olduğundan da söz edilemez.

14- Bu nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Yılmaz AKÇİL

NAZİF YÜCEL

B. No: 2021/65504 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/65504

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAZİF YÜCEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/65504)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Nazif YÜCEL

Vekili : Av. Ömer EŞELEKLİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işe iade davasının, yazılı fesih bildiriminin tebliği tarihinden itibaren süresinde açılmadığı için reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 18/5/2015 tarihinden itibaren işveren şirket nezdinde mühendis olarak çalışmaya başlamış; 16/2/2018 tarihi itibarıyla iş akdi sona erdirilmiştir. Başvurucu 16/4/2018 tarihinde İstanbul 4. İş Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde işe iade talepli tespit davası açmış; dava dilekçesinde feshin somut ve geçerli/haklı bir sebebe dayanmaksızın feshedildiğini ileri sürmüştür.

3. İşveren cevap dilekçesinde 16/2/2018 tarihi itibarıyla iş akdinin "iş bitimi" nedeniyle sonlandırılacağı bilgisinin 25/1/2018 tarihli fesih bildirimi ile başvurucuya aynı tarihte tebliğ edildiğini belirtmiş; ayrıca iş sözleşmesinin hukuka uygun bir şekilde başvurucunun alacakları da ödenmek suretiyle feshedildiğini ileri sürmüştür.

4. Yargılama sürecinde tarafların iddia ve itirazları incelenmiş, bilgi ve belgeler toplanmak

suretiyle bilirkişi incelemesi yaptırılmış ve tanık beyanlarına başvurulmuştur. Bu kapsamda dosyaya gelen belgelerden, işveren tarafından 25/1/2018 tarihli iki adet fesih bildirimi düzenlendiği tespit edilmiştir. Bunlardan ilkinde iş sözleşmesinin 28/2/2018 tarihi itibarıyla feshedileceğinin bildirildiği ancak bu bildirimde sadece başvurucunun imzasının bulunduğu; diğerinde ise 16/2/2018 tarihi itibarıyla feshedileceğinin bildirildiği ve bu bildirimde her iki tarafın da imzasının bulunduğu belirtilmiştir.

5. İşveren fesih bildiriminin 25/1/2018 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen arabulucuya bir ay geçtikten sonra 16/3/2018 tarihinde başvurulması nedeniyle süresinde dava açılmadığını beyanla davanın reddini savunmuştur. Başvurucu ise ikinci bildirimin 16/2/2018 tarihinde imzalatıldığını ve aynı gün iş çıkışının verildiğini ancak Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) önceki bildirimin iletildiği ve sorun çıkacağı söylendiğinden bu tarih yerine 25/1/2018 tarihinin yazdırılarak imzasının alındığını, bu nedenle bildirimin altına özellikle fazlaya ilişkin dava ve haklarını saklı tuttuğu ibaresini eklemek zorunda kaldığını beyan etmiştir.

6. Yargılama kapsamında hazırlanan bilirkişi raporunda dava açma süresine ilişkin birtakım değerlendirmeler yapılmıştır. Buna göre başvurucunun iş akdinin 16/2/2018 tarihinde sona erdiği, fesih bildiriminin ise 25/1/2018 tarihinde yapıldığı, başvurucunun 16/3/2018 tarihinde arabuluculuk sürecini başlattığı, bu kapsamda arabuluculuğa başvuru için bir aylık hak düşürücü sürenin geçirildiği belirtilmiştir.

7. Mahkeme yargılama kapsamında davacı ve davalı tanıklarını dinlemiştir. Bu kapsamda İ.Ş.nin tanık olarak alınan beyanında, diğer açıklamalarının yanı sıra fesih sürecine ilişkin de bazı açıklamalar yer almıştır. İ.Ş. beyanında, başvurucu ile aynı şantiyede 1/10/2015 tarihinden itibaren çalışmaya başladıklarını ve 2018 yılının Şubat ayı sonuna kadar birlikte çalıştıklarını, ikisinin de işten çıkarılma sebebinin iş bitimi olduğunu belirtmiştir. 2018 yılında, 10 Şubat gibi başvurucuya ayın sonunda iş akdinin sonlandırılacağının bildirildiğini belirten İ.Ş., buna rağmen iş akdinin şubat ayının ortasında feshedildiğini beyan etmiştir. İ.Ş.nin yargılamanın devamında tekrar tanıklığına başvurulmuş; bu seferki beyanında ise İ.Ş., hem başvurucuya hem kendisine fesih bildiriminin 25/1/2018 tarihinde yüzlerine karşı yapıldığını ve 28/2/2018 tarihinde ayrılmalarının istendiğini belirtmiştir. Birlikte şantiye sahasında dolandıkları sırada başvurucuya bir telefon geldiğini ve idari işlerden çağrıldığını ifade eden İ.Ş., döndüğünde başvurucuya ikinci fesih bildirimi yapıldığını öğrendiğini ifade etmiştir.

8. Mahkeme 5/3/2020 tarihli kararı ile davanın kabulüne ve başvurucunun işe iadesine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde süreye ilişkin yapılan değerlendirmede Mahkeme; başvurucuya ihbar tazminatı ödendiğini, fesih bildirimi tebliğ edildiği hâlde neden aynı gün ikinci kez fesih bildirimi tebliğ edilme ihtiyacı duyulduğunun anlaşılamadığını belirtmiştir. Mevcut durumun, iş yaşamının bilinen gerçeklerine ve hayatın olağan akışına uygun olmadığını ifade eden Mahkeme, başvurucunun, ikinci fesih bildirimini, yasal haklarını saklı tuttuğuna dair şerh düşerek imzalamış olmasının bildirim tarihleri arasında fark bulunduğunun göstergesi olduğuna kanaat getirmiştir. Bu durumda ikinci fesih bildiriminin ne zaman imzalandığını tespit etmenin mümkün olmadığını ifade eden Mahkeme, davacı lehine yorum yapılması ve bir aylık yasal sürenin eylemli çalışmanın sona erdiği tarih olan 16/2/2018 tarihinden itibaren başlatılması gerektiğini, dolayısıyla arabulucuya süresinde başvurulduğunu ve davanın süresinde açıldığını hüküm altına almıştır.

9. İşveren, gerekçeli karara karşı istinaf talebinde bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde, her iki fesih bildiriminin de aynı gün -25/1/2018 tarihinde- başvurucuya tebliğ edildiğini,

başvurucunun ikinci bildirimde tarihi kendi el yazısı ile yazdığını ve imzaladığını, ilk bildirimde kendi imzaları olmadığı için de geçerli olanın ikinci bildirim olduğunu, ikinci bildirimin iş çıkışının yapıldığı gün imzalatıldığı iddiasının gerçeği yansıtmadığını ileri sürmüştür.

10. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi tarafından yapılan istinaf incelemesi neticesinde 26/10/2021 tarihli karar ile arabuluculuk yoluna hak düşürücü süre içinde başvurulmadığı değerlendirilerek istinaf talebi kabul edilmiş, gerekçeli karar kaldırılarak davanın reddine hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde her iki fesih bildiriminin de 25/1/2018 tarihinde tebliğ edildiği hususunda bir tartışma bulunmadığı, başvurucunun iradesinin sakatlandığı hususunda yeterli bir veri ortaya konulamadığı, dolayısıyla kanuni hak düşürücü sürenin bu tarih itibarıyla hesaplanmasının gerektiği değerlendirilmiştir. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesinde düzenlenen sürelerin hak düşürücü ve emredici nitelikte olduğu ifade edilen kararda, başvurucunun 16/3/2018 tarihinde, kanuni bir aylık süre geçtikten sonra arabuluculuk sürecini başlattığı, bu hâli ile mevcut davanın hak düşürücü süre içinde açılmadığı sonucuna varılmıştır.

11. Başvurucu, nihai hükmü 26/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; somut olayın hatalı değerlendirildiğini, ilk fesih bildiriminin ikincisi karşısında geçerliliğinin kalmadığını, iradesinin fesada uğradığı iddiasını tanık beyanı ile ispat ettiği hâlde Yargıtay içtihadına da aykırı olacak şekilde delillerin dikkate alınmadığını, geriye dönük fesih bildirimi imzalatıldığı hususu incelenmeksizin davanın reddedildiğini, işçi lehine yorum yapma kuralına aykırı bir değerlendirme yapıldığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığı'na gönderilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

15. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

16. Somut olayda, işe iade talebiyle açılan davanın hak düşürücü süre içinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye

erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

17. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

18. Başvurucunun açtığı işe iade davasının hak düşürücü süre içinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının 4857 sayılı Kanun'un "Fesih bildirimine itiraz ve usulü" kenar başlıklı 20. maddesine dayandığı görülmektedir. İlgili maddede işçinin, fesih bildiriminin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde işe iade talebiyle arabulucuya başvurmak zorunda olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

19. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacı incelendiğinde ise hukuki işlem ve kuralların sürekli dava tehdidi altında olmasının hukuk devletinin unsurları olan hukuki güvenlik ve istikrar ilkeleriyle bağdaşmayacağı sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle mahkemeye erişim hakkı ile hukuki güvenlik ve istikrar gerekleri arasında makul bir denge gözetilmelidir (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015). Dava açılmasının belli bir süre koşuluna bağlanmasının hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması ile mahkemeye erişim hakkı arasında makul bir denge kurulmasına yönelik ve Anayasal açıdan meşru bir amaca dayalı olduğu değerlendirilmiştir.

20. Son olarak ölçülülük ilkesi ise, öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını ve bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir. Öngörülen tedbirin kişiyi olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin ölçülü olduğundan söz edilemez (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

21. Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili olarak yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46). Mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

22. Başvuruya konu olayda, uyuşmazlığın esası, somut olayda fesih bildiriminin hangi tarihte yapıldığı noktasında toplanmaktadır.

23. 4857 sayılı Kanun'un 20. maddesinde dava açma süreleri belirtilmiştir. Buna göre iş sözleşmesi feshedilen işçi, fesih bildiriminde sebep gösterilmediği veya gösterilen sebebin geçerli bir sebep olmadığı iddiası ile fesih bildiriminin tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde işe iade talebiyle arabulucuya başvurmak zorundadır. Arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılamaması hâlinde, son tutanağın düzenlendiği tarihten itibaren, iki hafta içinde iş mahkemesinde dava açılabilir. Öte yandan davacı arabulucuya başvurmaksızın

doğrudan dava açmış ise şayet dava usulden reddedilebilecektir. Dolayısıyla arabulucuya başvurmak bir dava şartı olarak kabul edilmiştir (bkz. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 23/9/2024 tarihli ve E.2024/7540, K.2024/12307; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 27/3/2023 tarihli ve E.2023/3808, K.2023/4378; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin 13/4/2023 tarihli ve E.2023/6833, K.2023/5585). Yine 4857 sayılı Kanun'un 19. maddesinde fesih bildiriminin yazılı olması gerektiği, fesih sebebinin de açık ve kesin bir şekilde belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

24. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi, her iki bildirimde de tebliğ tarihinin aynı olduğunu (25/1/2018) belirtmiştir (bkz. § 10). Nitekim ilk bildirimin bu tarihte yapıldığı hususunda bir uyuşmazlık da bulunmamaktadır. Uyuşmazlık ikinci bildirimin tebliği konusunda ortaya çıkmaktadır. Zira başvurucu ikinci bildirimin 16/2/2021 tarihinde yapıldığını, aynı tarihte de iş çıkışının verildiğini, evrak kendisine tebliğ edildiği sırada işveren tarafından yönlendirilmek suretiyle tebliğ tarihini ilk bildirim tarihi olarak yazmak durumunda kaldığını çünkü SGK'ya ilk bildirimden sonra bildirim yapıldığı için sorun yaşanabileceğinin ifade edildiğini, bu şekilde iradesinin fesada uğratıldığını belirtmiştir. Başvurucu her ne kadar iddiasını tanıkla ispat ettiğini ileri sürmüşse de Bölge Adliye Mahkemesi irade fesadına uğratıldığı hususunda tanığın beyanlarını yeterli görmemiştir. Mahkemenin değerlendirmesi tanık beyanının delil olarak ileri sürülemeyeceği yönünde olmayıp, iddianın ispatı konusunda mevcut dava kapsamında tanık beyanının yeterli bulunmadığına ilişkindir. Öte yandan başvurucunun da arabulucuya başvuru süresinin hesabında mevzuatın hatalı yorumlandığı yönünde bir iddiası bulunmamaktadır.

25. Yukarıda da değinildiği gibi dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Anayasa Mahkemesinin görevi bu konu ile ilgili olarak yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemekten ibarettir. Bu kapsamda somut olay incelendiğinde Bölge Adliye Mahkemesinin, 4857 sayılı Kanun'da yer alan dava açma süresine ilişkin kuralların uygulanmasına ve dava açma süresinin başlangıcına esas alınan tarihin belirlenmesine ilişkin yorumunun, başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği sonucuna varılmıştır. Netice olarak başvurucunun açtığı işe iade davasının yasal hak düşürücü süre içinde dava açılmaması nedeniyle reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin başvurucuya aşırı külfet yüklemediği ve orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ACAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/37661 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/37661

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ACAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/37661)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eyup GÖNENBABA

Başvurucular : Mehmet ACAR ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Barış BÜYÜK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvurular, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle birleştirilmiş ve inceleme 2022/37661 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket

Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculara taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğunu belirterek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular, ihlalin tespiti ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Ekli listenin (E) sütununda yer alan manevi tazminatların tabloda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ekli listenin (G) sütununda yer alan vekâlet ücretlerinin tabloda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ETHEM KUT

B. No: 2022/66356 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/66356

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ETHEM KUT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/66356)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Ethem KUT

Vekili : Av. Kenan ANĞAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sosyal medya paylaşımında kullanılan ifadenin hakaret kabul edilerek adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bir gazetenin Facebook hesabında paylaşılan ve M.F.nin yaptığı basın açıklamasına ilişkin olan bir videonun altına Facebook kullanıcı adıyla "satılmış herif bi de baro başkanı tüfü suratına tüküreyim" yorumunu yapmıştır.

3. Müşteki M.F. başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılması talebiyle şikâyette bulunmuştur. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 11/2/2021 tarihli iddianame ile başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir.

4. Yargılamayı yapan Ankara43. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 10/5/2022 tarihinde başvurucunun hakaret suçundan 105 gün adli para cezasının karşılığı 2.100 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Katılan [M.F.nin], yaptığı bir basın açıklamasına ait videonun 'saldırıya uğrayan sivilleri

devlet korumak zorunda değil' başlığı ile [C.] Gazetesi facebook sayfasında paylaşıldığı, yapılan bu paylaşıma sanığın 'Satılmış herif bide baro başkanı tüfü suratına tüküreyim' şeklinde yorum yazarak hakaret ettiği, sarf edilen sözlerin katılanın şeref, haysiyet ve namusu, toplum içindeki itibarı, diğer fertler nezdindeki saygınlığını küçük düşürücü nitelikte olduğundan hakaret boyutuna ulaştığı, sanık müdafii Mahkememizdeki savunmasında 'tüfü' kelimesinin tam anlamını bilmemekle birlikte Kürtçe olduğunu belirterek tercüme işlemi yaptırılması gerektiğini belirtmiş ise de, mesajda katılanın yüzüne tükürmekten bahsedilmesi nedeniyle 'tüfü' tabirinin tükürürken çıkan sesin ifadesi içi[n] kullanıldığının anlaşıldığı, esasen mesajda yer alan ve maddi menfaat ve/veya kişisel menfaat/ikbal gibi kaygılarla görevinin gereğini yapmadığını vurgulamak anlamında kullanılan 'Satılmış' tabirinin eleştiri boyutunu aşan, onur, şeref ve saygınlığı zedeleyici nitelikte olduğunun kabulü gerektiğinden sabit olan eylemin hakaret suçunu oluşturduğu kanaatine varılmış, facebook sosyal paylaşım sitesine çok sayıda kişinin ulaşması nedeniyle aleniyet unsurunun gerçekleştiği, böylece sanığın sabit olan ve tüm unsurları ile oluşan atılı suçtan mahkumiyetine karar verilmek gerektiği ..."

5. Başvurucu, kararı 10/5/2022 tarihinde öğrenmiş ve 8/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucu; eleştirilerinin ifade özgürlüğü kapsamında kalması, hakaret suçunun unsurlarının oluşmaması nedeniyle ifade özgürlüğünün, sadece aleyhine olan hususların değerlendirilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin, kararda yeterli gerekçe bulunmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, bulunulduğu düşünüldüğü takdirde müdahalenin meşru bir amacı haiz olup olmadığı, şikâyete konu edilen işlemin belirtilen meşru amaç ile orantılı olup olmadığı, bu anlamda derece mahkemeleri kararlarının ilgili ve yeterli gerekçeler içerip içermediği hususlarının Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ile mevzuat dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

9. Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması,... başkalarının şöhret veya haklarının,... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir..."

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Sosyal medya paylaşımında kullandığı bir ifade nedeniyle başvurucu hakkında adli para cezasına hükmedilmiştir. Söz konusu mahkeme kararıyla başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalede bulunulmuştur.

12. Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

13. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı kanaatine ulaşılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gereklidir.

14. Anayasa Mahkemesi demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir. İfade özgürlüğü üzerindeki sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik ve istisnai nitelikte olması gerekir. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 51-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 68-72; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

15. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında aşırı bir dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Kamu gücünü kullanan organların düşüncelerin açıklanmasına ve yayılmasına müdahale ederken ifade özgürlüğünün kullanılmasından kaynaklanan yarardan daha ağır basan, korunması gereken bir menfaatin ve kişiye yüklenen külfeti dengeleyici mekanizmaların varlığını somut olgulara dayanarak göstermeleri gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, §§ 57; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 59, 68).

16. Bununla birlikte ifade özgürlüğü, sıkı bir şekilde yorumlanması gereken istisnalara tâbidir ve herhangi bir kısıtlama ihtiyacı ikna edici bir şekilde tesis edilmelidir. Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasına göre ifade özgürlüğünün sınırlandırılma nedenlerinden ve bu bağlamda ifade özgürlüğünü kullananların uyması gereken görev ve sorumluluklardan biri de başkalarının şöhret veya haklarının korunmasıdır. Bireyin şeref ve itibarı, kişisel kimliğinin ve manevi bütünlüğünün bir parçasını oluşturur ve Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasının korumasından faydalanır (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 44). Devlet, bireyin şeref ve itibarına keyfî olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin saldırılarını önlemekle yükümlüdür (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 33; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 41; Bekir Coşkun, § 45; Önder Balıkçı, B.

No: 2014/6009, 15/2/2017, § 44).

17. Anayasa Mahkemesi önceki kararlarında bu iki hak arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmiştir (İlhan Cihaner (2), § 49; Nilgün Halloran, § 27). Bu, soyut bir değerlendirme değildir. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için kullanılan ifadelerin türünün, kamusal tartışmalara katkı sunma kapasitesinin, ifadelere yönelik kısıtlamaların niteliğinin ve kapsamının, ifadelerin kim tarafından dile getirildiğinin, kime yöneldiğinin, tarafların ünlülük derecelerinin, ilgili kişilerin önceki davranışlarının ve kamu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığının değerlendirilmesi gerekir (Nilgün Halloran, § 44; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 58-66; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56).

18. Bu bağlamda somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile ülke çapında tanınırlığı yüksek bir akademisyen olan M.F.nin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır (bu konuda genel ilkeler için bkz. İlhan Cihaner (2), §§ 65-73). Çatışan bu iki hak arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak ise şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59; Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. İlhan Cihaner (2), § 82; Nilgün Halloran, § 45; Kadir Sağdıç §§ 60-66; Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2), § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Nihat Zeybekci, § 32)

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28; Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44)

v. Katılanın kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağı olup olmadığı (Nihat Zeybekci, § 39; Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42)

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24)

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldığı bağlamından koparılıp koparılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36)

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu ve

Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46)

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49; Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50)

19. Anayasa Mahkemesi somut olayın koşullarında başvurucunun yaptığı sosyal medya paylaşımı sebebiyle hakaret suçundan cezalandırılmasının zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince ortaya konulan ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan ilgili ve yeterli bir gerekçe olarak görünüp görünmediğini davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

20. Somut olayda başvurucunun kamuya mal olmuş bir kişi olmadığı, sade vatandaş olduğu görülmektedir. Müşteki M.F., ülke çapında tanınırlığı yüksek bir kişidir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde profesör olarak görev almış, daha sonra Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı yapmıştır. Ayrıca açık kaynaklardan yapılan sorgulamada M.F.nin 2012 ila 2019 yılları arasında bir siyasi partide parti meclisi üyeliği yaptığı görülmektedir. M.F. uzunca bir süre Türkiye'nin devlet ve toplum hayatına ilişkin tartışmalarda aktif olarak yer almış, yıllar içinde görüş ve tutumları sebebiyle farklı çevrelerce eleştirilerin hedefi olmuştur.Bu bağlamda başvuru konusu ifadenin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı ve güncel olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

21. Başsavcılık, başvurucunun sosyal medya hesabında müştekiyle ilgili olarak hakaret içeren paylaşım yaptığı iddiasıyla başvurucu hakkında kamu davası açmıştır. Mahkeme ise mesajda yer alan ifadelerin eleştiri boyutunu aştığını, şeref ve saygınlığı zedeleyici nitelikte olduğunu ve Facebook hesabında paylaşılmakla aleniyet şartının sağlandığını belirterek başvurucunun hakaret suçundan cezalandırılmasına karar vermiştir. Buna göre mahkeme, şikâyete konu ifadenin başvurucu tarafından paylaşıldığını ve aleniyet şartını sağladığını tespit etmekle yetinmiş; başvurucunun kullandığı ifadenin güncel bir konuya ilişkin olup olmadığı, genel kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, başvuruya konu ifadenin dile getirilme nedenin ne olduğunu, kullanılan sözün arka planı ve bağlamının olup olmadığı hususlarını değerlendirmeksizin başvurucuyu hakaret suçundan mahkûm etmiştir. Diğer bir ifadeyle Mahkeme, başvurucunun ifade özgürlüğü ile müştekinin şeref ve itibarın korunması hakkı arasında bir denge kurmaya çalışmamış; değerlendirme yapmaksızın söz konusu ifadenin hakaret suçunu oluşturduğunu kabul etmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Oğuz Demirkaya, B. No: 2018/15033, 18/5/2021, § 38; Sami Küçükbaşkan, B. No: 2018/5571, 8/9/2021, § 44; Metin Çapar, B. No: 2018/12551, 16/12/2020, § 40).

22. Sonuç olarak Mahkeme, başvurucunun kullanılandığı ifadeyi, olaya özgü tüm koşullarla birlikte, ifade özgürlüğü kriterleri çerçevesinde değerlendirmemiş (Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45), başvurucunun mahkûmiyetinin demokratik toplumda zorunlu bir ihtiyacı nasıl karşıladığını ortaya koymamıştır. Dolayısıyla mahkemenin mahkûmiyet kararı kapsamında oluşturduğu gerekçe, başvurucunun ifade özgürlüğü hakkına yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olarak kabul edilemez.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yargılamanın yenilenmesi ile birlikte 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 43. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/651, K.2022/387) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERVE DABANLI VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/82213 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/82213

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERVE DABANLI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/82213)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucular : 1. Merve DABANLI

2. Kemal DEMİRKAYA

Vekili : Av. Nurdan GÖKGÖZ

3. Yeşim KOÇ

Vekili : Av. Efekan KAPTAN

4. Bekir KOŞAR

Vekili : Av. Edip MULLAKÜTÜKÇÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş sözleşmesi feshedilen başvurucuların sendikal tazminat taleplerinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculara göre iş sözleşmeleri sendikal nedenlerle sonlandırılmıştır. Başvurucular, bu kapsamda işe iade ve sendikal tazminat talepli dava açmışlardır.

3. Açılan davalarda mahkemeler, başvuruculara sendikal fesih iddiasını ispatlayamadıkları

sonucuna ulaşmış ve bu kararları Bölge Adliye Mahkemeleri veya Yargıtay da uygun bularak kesin olarak reddetmiştir.

4. Nihai kararların tebliği üzerine başvurucular, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/85027, 2022/93113, 2023/12520 numaralı başvuruların, 2022/82213 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Sendika Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucular; iş sözleşmelerinin sendikal nedenlerle feshedildiğini, eksik inceleme sonucu verilen ret kararlarının sendika hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, sendika hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında başvuru formunda yer alan iddiaları yinelemiştir.

9. 18/10/2012 tarihli ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu’nun "Sendika özgürlüğünün güvencesi" kenar başlıklı 25. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İşçilerin işe alınmaları; belli bir sendikaya girmeleri veya girmemeleri, belli bir sendikadaki üyeliği sürdürmeleri veya üyelikten çekilmeleri veya herhangi bir sendikaya üye olmaları veya olmamaları şartına bağlı tutulamaz.

(2) İşveren, bir sendikaya üye olan işçilerle sendika üyesi olmayan işçiler veya ayrı sendikalara üye olan işçiler arasında, çalışma şartları veya çalıştırmaya son verilmesi bakımından herhangi bir ayrım yapamaz. Ücret, ikramiye, prim ve paraya ilişkin sosyal yardım konularında toplu iş sözleşmesi hükümleri saklıdır.

(3) İşçiler, sendikaya üye olmaları veya olmamaları, iş saatleri dışında veya işverenin izni ile

iş saatleri içinde işçi kuruluşlarının faaliyetlerine katılmaları veya sendikal faaliyette bulunmalarından dolayı işten çıkarılamaz veya farklı işleme tabi tutulamaz.

(4) İşverenin … yukarıdaki fıkralara aykırı hareket etmesi hâlinde işçinin bir yıllık ücret tutarından az olmamak üzere sendikal tazminata hükmedilir.

(5) Sendikal bir nedenle iş sözleşmesinin feshi hâlinde işçi, 4857 sayılı Kanunun …, 20 ve 21 inci madde hükümlerine göre dava açma hakkına sahiptir. İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiğinin tespit edilmesi hâlinde, 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesine göre işçinin başvurusu, işverenin işe başlatması veya başlatmaması şartına bağlı olmaksızın sendikal tazminata karar verilir. Ancak işçinin işe başlatılmaması hâlinde, ayrıca 4857 sayılı Kanunun 21 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen tazminata hükmedilmez. İşçinin 4857 sayılı Kanunun yukarıdaki hükümlerine göre dava açmaması ayrıca sendikal tazminat talebini engellemez.

(6) İş sözleşmesinin sendikal nedenle feshedildiği iddiası ile açılacak davada, feshin nedenini ispat yükümlülüğü işverene aittir. Feshin işverenin ileri sürdüğü nedene dayanmadığını iddia eden işçi, feshin sendikal nedene dayandığını ispatla yükümlüdür.

(7) Fesih dışında işverenin sendikal ayrımcılık yaptığı iddiasını işçi ispat etmekle yükümlüdür. Ancak işçi sendikal ayrımcılık yapıldığını güçlü biçimde gösteren bir durumu ortaya koyduğunda, işveren davranışının nedenini ispat etmekle yükümlü olur. ..”

10. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun sendikal fesih iddiasının değerlendirilmesi bakımından ortaya koyduğu kriterlerle ilgili 7/10/2009 tarihli ve E.2009/9-372, K.2009/416 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde çalışan sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten çekilen, çekilme sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı, toplu iş sözleşmesi prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı, işverence ekonomik veya teknolojik nedenlere dayalı bir fesih yoluna gidilmesi halinde teknik yönden bu hususların araştırılması, feshin son çare olarak kullanılıp kullanılmadığının değerlendirilmesi gereklidir"

11. Anayasa Mahkemesi, benzer başvurularda mahkemelerin sendikal nedenlerle iş sözleşmelerinin feshinin sendika hakkını ihlal ettiği iddialarını incelemiştir (bkz. Emine Yaşar Kaya ve Melike Gök, B. No: 2020/32802, 19/7/2013, Aydın Okutucu ve diğerleri, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, Ayhan Akyüz ve diğerleri, B. No: 2018/6851, 10/5/2023; Refiye Şentürk Varlı, B. No: 2021/10518, 20/7/2023; Emrah Üzegül ve diğerleri, B. No: 2020/22386, 7/6/2023; Muharrem Çimen [GK], B. No: 2016/5002, 23/3/2023). Anayasa Mahkemesi, bu başvurularda bir iş sözleşmesinin salt sendikal nedenlerle feshedilip feshedilmediğinin tespit edilebilmesi için -Yargıtay ve AİHM içtihatlarında vurgulanan hususları da gözönüne alarak- bazı kriterler belirlemiştir. Bu kriterler, dava konusu olaylara göre genişletilmesi mümkün olmakla birlikte şöyle sıralanabilir;

- Fesih tarihine yakın tarihlerde işyerinde çalışan işçi sayısı, işyerinde sendikaya üye olan ve olmayan işçilerin sayısı, hangi tarihlerde üye oldukları, üyelikten istifa eden/istifa sonrası çalışmaya devam eden işçilerin olup olmadığı, çıkarılan işçilerin kaçının sendikalı olduğu, yeni işçi alınıp alınmadığı ve alınmışsa yeni işçilerin sendikalı olup olmadığı,

- Sendikal neden kavramının, bir fiilin sendikal olarak değerlendirilebilmesi için sadece kurulu bir sendika tarafından yahut sendika üyeleri tarafından yapılmasının zorunlu olmadığının gözönüne alınması, sendika üyesi olmayan bir işçinin henüz kurulmamış bir sendikanın örgütlenmesi için veya kurulmuş bir sendikanın propagandasını yapmak üzere organizasyon düzenlenmesi ya da düzenlenen bir faaliyete katılması veya destekleyici eylemlerde bulunması (sendikaya üye toplama, sendikal konuşmalar yapma, broşür dağıtma vb.) gibi faaliyetlerin de sendikal faaliyet kapsamında değerlendirilmesi, bunun sonucunda anılan hususların iş sözleşmesinin feshinde etkili olup olmadığının belirlenmesi,

- İş sözleşmesi feshedilenlerin sendikal faaliyette öncü olup olmadıkları,

- Toplu iş sözleşmesi (TİS) prosedürü uygulanmasının söz konusu olup olmadığı,

- Özellikle sendika üyesi olan ve/veya sendikal faaliyet içerisinde bulunan işçilerin benzer gerekçelerle ve/veya yakın tarihlerde işten çıkarılıp çıkarılmadığı,

- İşyerinde başka sendikalara üye olan işçilerin olup olmadığı, mensubu olduğu sendikadan istifa edenlerin başka bir sendikaya üye olup olmadığı, tüm sendikalı işçilerin toplam işçi sayısına oranı (işyerinin varsa başka şubelerinde çalışan sayısının da dikkate alınarak bu oranın belirlenmesi), bu oranın dava konusu fesih tarihinden önceki ve sonraki dönemlerde ne şekilde değiştiği (örneğin altışar aylık ya da birer yıllık önceki ve sonraki dilimlerin esas alınması),

- Hâlen sendikalı çalışan varsa sayılarının sembolik olup olmadığı, bu kişilerin üye olduğu sendikaların işyerinde TİS imzalayabilmek için yetkili sendika olma ihtimallerinin bulunup bulunmadığı,

- Sendikal fesih iddialarına ilişkin tanık dinlenip dinlenmediği, bilirkişi raporu alınıp alınmadığı; bu delillerin ne şekilde değerlendirildiği, anılan delillere itibar edilmemişse nedenlerinin ilgili ve yeterli gerekçe ile açıklanıp açıklanmadığı,

- Sendikalı olanların veya sendikal faaliyette bulunanların çalışma alanlarında baskıya uğrayıp uğramadığı (bilmedikleri işlerde çalıştırma, işveren tarafından bizzat yahut diğer çalışanlar aracılığıyla sözlü baskı yapılması, sosyal medya hesaplarının takip edilmesi, gerek olmadığı hâlde fazla iş yükleme/fazla mesaiye bırakma, düşük ücretle çalıştırma, özlük haklarından yararlandırmama veya az yararlandırma vb.),

- Sendikal faaliyetlerin iş gücünü etkileyip etkilemediği ve bunun işverence ortaya konulup konulamadığı,

- İşletmesel nedenlerle işten çıkarmalarda öncelikle sendikalı veya sendikal faaliyette bulunan işçilerin çıkarılıp çıkarılmadığı,

- Performans nedeniyle işten çıkarmalarda objektif kriterler belirlenip belirlenmediği, bu kriterlerin sendikalı veya sendikal faaliyette bulunanlarla diğer işçilere aynı şekilde uygulanıp uygulanmadığı,

- Aynı ya da benzer gerekçelerle işten çıkarılan işçilerin başka mahkemelerde görülen davalarının farklı sonuçlandığına ilişkin iddialar varsa bu iddiaların dikkate alınıp alınmadığı, varsa bu kararlardan neden ayrışıldığının izah edilip edilmediği kriterlerin mahkemelerce somut olaya uyduğu ölçüde uygulanması gerekir (Ahmet Yavuz, B. No: 2019/28133, 14/12/2023; § 28).

12. Bu kapsamda eldeki başvuruda olduğu gibi sendikal nedenlerle bir iş sözleşmesinin

sonlandırıldığı iddia edildiğinde mevzuatın gerektirdiği hususların ve ispat şartlarının gerçekleşip gerçekleşmediğini değerlendirmek öncelikle derece mahkemelerinin görevidir. Derece mahkemelerinin olayın şartlarını değerlendirmek açısından daha avantajlı konumda bulunduğu açıktır. Anayasa Mahkemesinin rolü ise bu kuralların yorumunun Anayasa'ya uygun olup olmadığını belirlemekle sınırlıdır. Önemle değinmek gerekir ki derece mahkemeleri önündeki uyuşmazlık ne kadar Anayasa'da yer alan temel hak ve hürriyetleri ilgilendirirse Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında bu hak veya hürriyete ilişkin sınırlama ölçütlerini ve güvencelerini denetleme yetkisi o kadar artar. Anayasa Mahkemesinin temel görevi Anayasa'da yer alan hükümlerin yeknesak ve doğru bir biçimde uygulanmasını sağlamaktır. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetlemek ve özellikle mahkemelerin Anayasa'nın 51. maddesindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirlemekle yetinmektedir. Dolayısıyla yapılan incelemede derece mahkemelerinin yeri alınmamakta, kamusal makamların süreç içindeki tutumları sendika hakkı bağlamındaki usule ilişkin güvenceler açısından değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Türkiye Gıda ve Şeker Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13328, 19/11/2020, § 40; Türkiye Petrol, Kimya ve Lastik Sanayi İşçileri Sendikası, B. No: 2016/13351, 15/12/2020, § 40; Ahmet Sefa Topuz ve diğerleri, B. No: 2016/16056, 21/4/2021, §57; Muharrem Çimen, § 42; Aydın Okutucu ve diğerleri, B. No: 2020/11279, 24/5/2023, § 39). Bu noktada Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, başvuruculara sendikal nedenlerle işten çıkarıldıkları gerekçesiyle açtıkları davalarda devletin pozitif yükümlülüğünün gerektirdiği şekilde yargısal bir değerlendirme yapılıp yapılmadığına, özellikle derece mahkemelerinin kararlarının konuyla ilgili ve yeterli gerekçe içerip içermediğine ilişkindir.

1. Başvurucu Kemal Demirkaya Yönünden

13. İlk derece mahkemesi ilk kararında, başvurucunun sendikaya 25/10/2019 tarihinde üye olduğunu ve sendikanın 20/11/2019 tarihinde yetki belgesi aldığını belirtmiştir. Kararda; davalı işveren tarafından yetki itirazında bulunulduğunu, yetki süreci devam ederken işyerinde 181 işçinin çalıştığını ve çalışan işçilerin 91'inin sendika üyesi olduğunu, işyerinde çalışan işçilerin sendika üyelik tarihlerinin Temmuz 2019 ve Kasım 2019 tarihleri arasında gerçekleştiğini, sendika üyeliğinden istifa eden 11 işçinin bulunduğunu, sendikal sebeplerle 3 işçinin iş sözleşmesinin feshedildiğini ifade etmiştir. Kararda devamla; işçilerin sendikaya üye olmaya başladığını öğrenen işveren yetkililerinin, işçilerle toplantı yaparak çalışma koşullarında iyileştirmeler yaptıklarını ve işçilerin sendikaya üye olmasının önüne geçilmeye çalışıldığını ifade etmiştir. Mahkeme, başvurucunun da sendikal faaliyetler konusunda işyerinde ön planda olduğu ve iş sözleşmesinin sendikal nedenlerle feshedildiği sonucuna ulaşmıştır.

14. Bölge Adliye Mahkemesi, işverenin ileri sürdüğü fesih nedeninin hangi gerekçe ile haklı veya geçerli fesih nedeni kabul edilmediğine ilişkin gerekçe yazılmadığı gerekçesiyle dosyayı tekrar mahkemesine göndermiştir.

15. İlk derece mahkemesi ikinci yargılamasında davacı tanığı K. ile davalı tanığı K.nin sendika üyesi olup hâlen işyerinde çalışmaya devam ettikleri gerekçesiyle sendikal tazminat talebinin reddine karar vermiş, anılan karar Bölge Adliye Mahkemesince aynı gerekçelerle uygun bulunarak kesinleşmiştir.

16. İlk derece mahkemesinin ilk kararında detaylı değerlendirmeleri sonucunda sendikal fesih olgusunun gerçekleştiğine kanaat getirdiği, Bölge Adliye Mahkemesinin geri

göndermesi üzerine yapılan yargılamada bu değerlendirmeleri dikkate almaksızın bu kez ne şekilde sendikal feshin gerçekleşmediği sonucuna varıldığının ise gerekçelendirilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ilk derece mahkemesi ve devamında Bölge Adliye Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz.§ 11) uygulamadığı görülmüştür.

2. Başvurucu Merve Dabanlı Yönünden

17. İlk derece mahkemesi; başvurucunun mensubu olduğu T.Sendikasının davalı işyerinde yeterli çoğunluğa ulaşılamadığı için yetki prosedürü işlemlerinin başlatılamadığını, dolayısıyla TİS imzalanmadığını, davalı işyerinde 119 işçinin sendikaya üye olduğunu, bunlardan 35 tanesinin sendika üyeliğinden istifa ettiğini 40 tanesinin üyeliğinin işsizlik ve iş kolu değişikliği nedeniyle sonlandığını belirtmiştir. Kararda, başvurucunun üyeliğinin 9/12/2020 tarihinde iş kolu değişikliği nedeni ile sonlandığının bildirildiğini, Çalışma İl Müdürlüğünden gelen müzekkere cevabında ise 22/9/2020 tarihi itibarıyla davalı şirket ile ilgili yetki tespiti başvurusunda bulunulmadığını, davalı işyerinde 1/1/2015-31/12/2016 yürürlük tarihlerine ilişkin olarak 20/2/2015 tarihinde Ö. sendikası tarafından TİS imzalandığını ifade etmiştir. Kararda devamla, başvurucunun iş akdi feshinden sonraki dönemde de davalı işyerinde başka sendika üyesi işçilerin çalışmaya devam ettikleri, sonradan sendikalı olan işçilerin bulunduğu bu nedenle sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği sonucuna ulaşmıştır.

18. Bölge Adliye Mahkemesi de ilk derece mahkemesi gerekçelerini tekrarlayarak, sendikal nedenle fesih iddiasının soyut kaldığını değerlendirmiştir.

19. Başvuruda davalı işyerinde en son 1/1/2015-31/12/2016 yürürlük süreli TİS bağıtlandığı belirtilmiştir. Başvuruya konu tarihte yetkili sendika olup olmadığı, yetki sürecinin devam edip etmediği, başvurucunun mensubu olduğu sendikaya mensup işçilerin davalı işyerindeki işçi sayısına oranı, başvurucunun sendikal faaliyetlerde öncü olup olmadığı, diğer sendikalı işçilerin sayısı ve diğer sendikalı işçilerin işten çıkarılıp çıkarılmadığı gibi hususlara değinilmemiştir. Dolayısıyla gerek ilk derece gerek Bölge Adliye Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz.§ 11) uygulamadığı görülmüştür.

3. Başvurucu Yeşim Koç Yönünden

20. İlk derece mahkemesi, başvurucunun sendika üyeliğinin iş akdinin fesih tarihinden 12 yıl önce olduğu ve somut bir delil ortaya konulmadığı gerekçesiyle sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği sonucuna ulaşmıştır. Karar, ilave bir değerlendirmede bulunulmaksızın Bölge Adliye Mahkemesince de uygun bulunarak kesinleşmiştir.

21. Başvuruya konu dosyada davalı işyerindeki sendikanın üye sayısının 2014 yılından itibaren azalmaya başladığı ve yaklaşık 13.000 banka çalışanından 5274'ünün 2014-2019 yılları arasında sendikadan istifa ettiği, yaklaşık 2500 sendikalı çalışanın ise iş akdine son verildiği tespitleri yer almaktadır. Buna karşın işyerinde dava tarihinde yetkili sendika olup olmadığı, yetki sürecinin devam edip etmediği, başvurucunun mensubu olduğu sendikaya mensup işçilerin davalı işyerindeki işçi sayısına oranı, başvurucunun sendikal faaliyetlerde öncü olup olmadığı, diğer sendikalı işçilerin sayısı ve diğer sendikalı işçilerin işten çıkarılıp çıkarılmadığı gibi hususlara değinilmemiştir. Dolayısıyla gerek ilk derece gerek Bölge Adliye Mahkemesinin Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz.§ 11) uygulamadığı görülmüştür.

4. Başvurucu Bekir Koşar Yönünden

22. İlk derece mahkemesi değerlendirmesinde; başvurucunun üyesi olduğu Ö. sendikasının Türkiye İş Kurumuna (İŞKUR'a) yaptığı şikâyet neticesinde davalı işveren hakkında İŞKUR müfettişlerince rapor düzenlendiğini, bu sebeple çalışma koşullarının ağırlaştığını tespit etmiştir. Mahkeme; başvurucunun iş sözleşmesini kendi isteğiyle haklı olarak işçi alacaklarının ödenmemesi nedeniyle feshettiğinden sendikal fesih olgusunun gerçekleşmediği sonucuna ulaşmış, anılan karar Yargıtay tarafından onanarak kesinleşmiştir.

23. Başvuruda; başvurucu ve diğer sendikalı arkadaşlarının sendikalı olmaları nedeniyle çalışma koşullarının ağırlaştırıldığı, ücretlerinin ödenmediği iddialarıyla işverene ihtarname çekerek iş sözleşmelerini haklı nedenle sonlandırdıklarını bildirdikleri görülmektedir. Mahkemelerce de sendikanın şikâyeti üzerine işyerinde çalışma koşullarının ağırlaştırıldığı tespit edilmiş ancak başvurucunun kendisinin iş sözleşmesini sonlandırdığı belirtilerek daha ileri bir değerlendirmede bulunulmamıştır.

24. Bu durumda gerek ilk derece mahkemesinin gerek Yargıtayın Anayasa Mahkemesinin yukarıda ortaya koyduğu kriterleri (bkz.§ 11) uygulamadığı görülmüştür.

25. Neticede somut başvurulara konu davalarda, mahkemelerin ulusal ve uluslararası hukuk çerçevesinde Anayasa Mahkemesince geliştirilen ve benimsenen kriterleri dikkate almadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda sendika hakkının gerektirdiği düzeyde yeterli bir yargısal inceleme yapıldığı, gerekçelerinin ilgili ve yeterli olduğu söylenemez. Anlatılan nedenlerle devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucular, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Ayrıca başvuruculardan Kemal Demirkaya ve Merve Dabanlı 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi; Bekir Koşar 500.000 TL maddi 500.000 TL manevi; Yeşim Koç üç yıllık ücret tutarında maddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan sendika hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca yeniden yargılamaya karar verilmesiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucular Kemal Demirkaya, Merve Dabanlı ve Bekir Koşar'a ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar talebi yeniden yargılama kapsamında giderilebileceğinden maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İstanbul 34. İş Mahkemesine (E.2019/118, K.2022/271), Eskişehir 1. İş Mahkemesine (E.2020/728, K.2021/848), Bozüyük 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (İş Mahkemesi Sıfatıyla) (E.2020/3, K.2021/58), Hatay İş Mahkemesine (E.2021/552, K.2022/103) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculardan Kemal Demirkaya, Merve Dabanlı ve Bekir Koşar'a ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 1.328,20 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.328,20 TL yargılama giderinin başvurucular Kemal Demirkaya ve Merve Dabanlı'ya müştereken ÖDENMESİNE; 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucu Bekir Koşar'a ÖDENMESİNE;1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucu Yeşim Koç'a ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEVHİBE CANAN ARIN

B. No: 2022/83488 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/83488

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEVHİBE CANAN ARIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/83488)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Mevhibe Canan ARIN

Vekili : Av. Emine Rezzan AYDINOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ulusal yayın yapan bir gazetede yayımlanan röportaj nedeniyle manevi tazminata hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, bir kadın hakları vakfının kurucusu olup aynı zamanda avukatlık yapmaktadır.

3. Ulusal yayın yapan Cumhuriyet gazetesinin (Gazete) 23/2/2020 tarihli nüshasında "Korkunç Olur" başlıklı haber yayınlanmıştır. Haber içeriğinde, İstanbul Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesine ilişkin kamuoyundaki tartışmalara yer verilmiştir. Bu tartışma ile ilgili olarak başvurucu ile yapılan röportaj "Yobazlara Taviz" başlığı altında şu şekilde aktarılmıştır;

"AKP, İstanbul Sözleşmesi'ni yeniden gözden geçirme kararı alırken çocuk istismarına susuyor, hatta göz yumuyor. Çünkü bütün derdi mümkün olduğu kadar çocukları erken evlendirip çocuk doğurtmak. Ki buna evlilik denmez açıkça çocuk istismarı. Çocuk istismarı, AKP için hiç ödemli değil. AKP, din adına yaptığı konuşmalarda çocuk istismarını özendiriyor. AKP hem ensesti hem de babanın kızına tecavüzünü hem de oğlanın anneye

tecavüzünü meşrulaştırıyor. İstanbul Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesi korkunç bir taleptir. AKP içindeki yobazlara taviz vermek için alınmış bir karardır."

4. Yapılan haberlerin eleştiri sınırlarını aştığı ve kişilik hakkına saldırı niteliği taşıdığı iddiasıyla Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) başvurucuya ve gazetenin sahibi olduğu Cumhuriyet Vakfına yönelik manevi tazminat davası açmıştır.

5. İlk derece mahkemesi, manevi tazminat isteminin kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkeme başvurucu ve gazetenin sahibi olduğu vakfın müştereken 10.000 TL manevi tazminatı davacıya ödemesine hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesinde şu hususları belirtmiştir;

"Tüm dosya kapsamı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10.maddesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 25 ve 26. maddeleri ile benzer uyuşmazlıklar yönünden Yüksek Mahkeme'nin müstekrar uygulaması birlikte değerlendirildiğinde; davacının mecliste grubu bulunan siyasi parti (iktidar partisi) olması nedeniyle siyasi kimliği ve bulunduğu konumdan dolayı, düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında kalan, ağır itham ve eleştirilere açık olması gerektiği, öte yandan, davalı tarafa ait gazetede yer alan haberdeki söylemlerinin 'düşünce ve kanaat hürriyeti' ve 'düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti' kapsamında değerlendirilebilmesi için, söz konusu söylemlerin, başta Uluslararası Sözleşmeler ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olmak üzere, mevzuat hükümlerinin çizdiği sınır dahilinde olması gerektiği, somut uyuşmazlığa konu edilen haberdeki '..AKP hem ensesti hem de babanın kızına tecavüzünü hem de oğlanın anneye tecavüzünü meşrulaştırıyor...' şeklindeki söylemlerin düşünce ve kanaat hürriyeti ile düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti kapsamında değerlendirilmesinin hukuken olanaklı olmadığı, zira mezkur söylemler neticesinde özle biçim arasındaki dengenin bozularak davacının kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu anlaşılmış ve davacının bu söylemler nedeniyle manevi tazminat talep edebileceği değerlendirilmiştir."

6. İlk derece mahkemesi kararının davalılar tarafından istinaf edilmesi üzerine, Bölge Adliye Mahkemesi 8/6/2022 tarihinde davalı vakıf yönünden istinaf talebinin kabulüne ve ilk derece mahkemesinin kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kurmuş olduğu yeni hükümde, başvurucunun davacıya 10.000 TL manevi tazminat ödemesine hükmederken davalı vakıf açısından davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararında şu hususları belirtmiştir,

"Yapılan açıklamalar ışığında somut olaya bakıldığında; davaya konu Cumhuriyet gazetesinin 23/02/2020 tarihli nüshasının 3. sayfasında yayımlanan 'Korkunç Olur' üst başlıklı davalı Canan Arın'a atfen 'Yobazlara Taviz' alt başlıklı haberde Canan Arın'ın'AKP, İstanbul Sözleşmesi'ni yeniden gözden geçirme kararı alırken çocuk istismarına susuyor, hatta göz yumuyor. Çünkü bütün derdi mümkün olduğu kadar çocukları erken evlendirip çocuk doğurtmak. Ki buna evlilik denmez açıkça çocuk istismarı. Çocuk istismarı, AKP için hiç önemli değil. AKP, din adına yaptığı konuşmalarda çocuk istismarını özendiriyor. AKP hem ensesti hem de babanın kızına tecavüzünü hem de oğlanın anneye tecavüzünü meşrulaştırıyor. İstanbul Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesi korkunç bir taleptir. AKP içindeki yobazlara taviz vermek için alınmış bir karardır' şeklindeki ifadelerine yer verildiği, davalının davacıyı eleştirmesi bir hak olmakla birlikte eleştirenin şahsiyetini tahkir edecek derecede olmaması gerektiği, haberde yer alan davalı Canan Arın tarafından belirtilen 'AKP hem ensesti hem de babanın kızına tecavüzünü hem de oğlanın anneye tecavüzünü meşrulaştırıyor.' şeklindeki söyleminiddianın ağırlığı ve bunun toplumda oluşturacağı algı

gözetildiğinde, davacı partinin tüzel kişiliğine yönelik haksız saldırı niteliğinde olduğu, özle biçim arasındaki dengenin bozularak davacı partinin kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği, ifade ve eleştiri özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceği, davacı lehine manevi tazminat ödetilmesi koşullarının oluştuğu kanaatine varılmış olup davalı M. Canan Arın vekilinin bu hususa yönelik istinaf itirazları reddedilmiştir."

7. Başvurucu, nihai kararı 15/8/2022 tarihinde öğrendikten sonra 26/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; gazetede yayınlanan röportajın ifade özgürlüğü kapsamında olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, ayrıca röportajında bahsettiği konunun AK Partili yöneticiler tarafından kamuoyu gündemine taşındığını ve daha önce bu konuda siyasetçiler tarafından yapılan açıklamaları sadece tekrar ettiğini belirtmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olayda çatışma hâlinde olan ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında adil bir denge kurulabilmesi için konuya ilişkin içtihatların ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

11. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu noktada müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü yönünden incelenmesi gereklidir.

13. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bunun için başvuruya benzer ihtilaflarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önemi haizdir. Çatışan haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şu şekildedir:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Kemal Kılıçdaroğlu, § 59; Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014 § 82; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; Kadir Sağdıç [GK], B.

No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri §§ 128, 129; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; Bekir Coşkun, § 69; Ergün Poyraz (2), § 56; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28; Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Nihat Zeybekci, § 39; Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48, 49; Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50).

14. Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvurucunun davacı hakkında kullandığı ifadeler sebebiyle aleyhine manevi tazminata hükmedilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, müdahalenin gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince ortaya konan ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan, ilgili ve yeterli bir gerekçe olup olmadığını davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Sinan Baran, B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 38; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

15. Somut olayda, gazetenin 23/2/2020 tarihli nüshasında İstanbul Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesine ilişkin tartışmalarla ilgili olarak bazı dernek yöneticileri ve akademisyenlerin görüşlerine yer verilmiştir. Bu doğrultuda, kadın haklarını savunan bir vakfın kurucusu olan başvurucunun da bu konudaki görüşleri gazetede yayımlanmıştır. Başvurucu, konu ile ilgili iktidar partisinin çocuk istismarına göz yumduğunu ve erken yaşta evliliği teşvik ettiğini ileri sürmüştür. Ayrıca başvurucu konuyla ilgili "AKP hem ensesti hem de babanın kızına tecavüzünü hem de oğlanın anneye tecavüzünü meşrulaştırıyor." şeklinde ifadelere yer vermiştir. Başvurucunun kullandığı ifadeler nedeniyle hakkında açılan tazminat davasında manevi tazminata hükmedilmiştir.

16. Dolayısıyla somut olayda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ifade özgürlüğü ile şikâyetçinin şeref ve itibarı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığını inceleyecektir. Eldeki başvurunun çözümlenmesinde gözönünde tutulması gereken hususlardan ilki, hem başvurucu hem de davacının toplumsal konumlarıdır (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59). Davacı AK Parti, başvuru konusu olayın yaşandığı tarihte iktidar partisidir. Başvurucu ise kadın hakları savunan bir vakfın kurucusu ve aynı zamanda avukattır. Başvuruya konu olayda, iktidar partisi tarafından İstanbul Sözleşmesi'nin gözden geçirilmesi gerektiğine yönelik kamusal bir tartışma başlatılmıştır. Başvurucu da basın aracılığıyla anılan tartışmada kendi görüşlerini ortaya koymuştur.

17. Siyasi partilerin -bilhassa kamusal politikaları oluşturup yön verdikleri için iktidarda olanların- kabul edilebilir eleştiri sınırları da özel bireylere nazaran çok daha geniştir. Demokratik bir sistemde, siyasi partilerin düşüncelerinin ve politikalarının da kamuoyunun sıkı denetimi altında olduğu her zaman gözönünde bulundurulmalıdır (kamu otoritelerinin kamuoyunun da sıkı denetimi altında olduğuna ilişkin değerlendirmeler için bkz. Ayşe Çelik, § 54; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 106; Bekir Coşkun, § 66; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 69). Bu sebeple, başvurucunun İstanbul Sözleşmesi açısından sarf ettiği eleştirilere davacı konumunda bulunan iktidar partisinin sade vatandaşa göre daha fazla hoşgörü göstermesi beklenmektedir. Ancak suç isnadı içeren ve olgusal temeli bulunmayan söz konusu dil ve üslup karşısında siyasi partilerin ve siyasetçilerin de lekelenmeme haklarının korunması gerektiği de gözardı edilmemelidir (benzer yönde bknz. Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, § 58).

18. Dolayısıyla somut başvuru açısından tespit edilmesi gereken ikinci husus, başvurucu tarafından dile getirilen iddiaların maddi bir vakıanın açıklanması mı yoksa değer yargısı nitelendirmesi mi olup olmadığı tespit edilmelidir. Zira, maddi olgular ile değer yargısı arasında dikkatli bir ayrıma gidilmelidir. Maddi olgular ispatlanabilse de, değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığı hatırda tutulmalıdır (bkz. Kadir Sağdıç, § 57; İlhan Cihaner (2) § 64).

19. Bu doğrultuda, başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar bir bütün olarak ele alındığında, özellikle başvurucunun ileri sürmüş olduğu "çocuk istismarına susuyor, hatta göz yumuyor", "bütün derdi mümkün olduğu kadar çocukları erken evlendirip çocuk doğurtmak", "çocuk istismarını özendiriyor", "AKP hem ensesti hem de babanın kızına tecavüzünü hem de oğlanın anneye tecavüzünü meşrulaştırıyor" şeklindeki iddiaların genel itibariyle olgu isnadına dayalı olduğu kabul edilmelidir. Zira, başvurucu, suç isnadına varan ve toplumun düzenini bozan bazı eylemlerin iktidar partisi tarafından özendirildiği ve meşrulaştırıldığını iddia etmektedir. Dolayısıyla, kişilik haklarına saldırı niteliği taşıyan olgusal isnatların yeterli kaynaklar ile desteklenmesi gerekmektedir (benzer yönde bknz. Nihat Durmuş ve Durmuş Ofset Gaz. Bas. Yay. Mat. Kül. ve Spor Etk. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/5761, 10/5/2018, § 54). Ancak başvurucunun, hem yargılama sürecinde hem de başvuru formunda suç isnadına varan iddialarını yeterli kaynaklar ile destekleyemediği gözlemlenmektedir. Başvurucu, her ne kadar bazı siyasetçilerin ve kamu görevlilerinin geçmişte yaptığı açıklamaları ve bazı raporları iddialarına dayanak göstermeye çalışmışsa da bunların, ortaya koyduğu ağır isnatları doğrudan desteklediğini söylemek güçtür. Bu nedenle, somut olaydaki gibi suç isnadına varan ve yeterli kaynaklar ile desteklenmeyen olgusal iddialar karşısında davacı konumundaki iktidar partisinin -her ne kadar eleştirilere katlanma yükümlülüğü oldukça geniş olsa da- ifade özgürlüğü lehine toleranslı davranması

gerektiği söylenemeyecektir (benzer yönde değerlendirme için bknz. Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], § 58).

20. Son olarak, başvurucunun anılan ifadelerinin İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeye ilişkin olay tarihinde kamuoyunda yürüyen tartışma bağlamında kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir. Başvurucunun davacıya yönelik ifadelerinin bir kısmı İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmeye ilişkin güncel tartışmaya dair olsa da özellikle suç ithamı içeren ifadelerin söz konusu tartışmayla bir ilgisi bulunmamaktadır. Zira, anılan uluslararası sözleşmeden çekilme ile başvurucunun davacıyı itham eden ifadeleri arasında uygun bir illiyet bağı kurulamamaktadır. Nitekim bu durum mahkeme kararlarında "özle biçim arasındaki dengenin bozularak davacının kişilik haklarına saldırıda bulunulduğu" şeklinde tarif edilmiştir.

21. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru incelemesinde bireylerin anayasal hakları ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin dava konusu olguları değerlendirmesine ve hukuku yorumlamasına müdahalede bulunmaz (Önder Balıkçı, § 47; Haci Boğatekin (2), B. No: 2014/12162, 21/11/2017, § 49). Yukarıdaki yapılan tespitler kapsamında, ilk derece mahkemesi ile bölge adliye mahkemesi tarafından başvurucunun ifade özgürlüğü karşısında davacının şeref ve itibar hakkının korunmasına ilişkin adil bir dengeleme yaptığı kabul edilmelidir. Zira, ilk derece mahkemeleri kararlarında, tarafların konumlarını değerlendirmesinin ardından başvurucunun ortaya koymuş olduğu iddialar ve özellikle "AKP hem ensesti hem de babanın kızına tecavüzünü hem de oğlanın anneye tecavüzünü meşrulaştırıyor." şeklindeki söylemlerinin davacının kişilik haklarına haksız saldırı içerdiğini ve özle biçim arasındaki dengeyi bozduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ve-tazminat miktarı da gözönüne alındığında- orantılı olduğu, bu hâliyle derece mahkemelerinin çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir paylarını aşmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

22. Sonuç olarak başvurunun bütün şartları gözönünde tutulduğunda başvurucu aleyhine hükmedilen manevi tazminat ile Anayasa'nın 26. maddesinde koruma altında olan ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereği olarak zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SİRAÇ ÇETİN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/94327 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/94327

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SİRAÇ ÇETİN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/94327)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eyup GÖNENBABA

Başvurucular : Mehmet Siraç ÇETİN ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Rudi SÜMER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması, kamulaştırma bedelinin tespiti davasında hükmedilen bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ve açılan kamulaştırmasız el atma davasında aleyhe yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilmesinedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvurular, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle birleştirilmiş ve inceleme 2022/94327numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket

Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculara taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğraması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Kamulaştırmasız El Atma Davasında Aleyhe Yargılama Giderine Hükmedilmesi Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

5. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Kübra Yıldız ve diğerleri [GK] (B. No: 2018/32734, 28/7/2022), Mehmet Komutan (B. No: 2020/10899, 30/4/2024) ve Hilmi Kocabey (B. No: 2019/21192, 21/5/2024) kararlarında kamulaştırmasız el atma davalarında aleyhe hükmedilen yargılama gideri ve vekâlet ücreti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerde uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucular aleyhine yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

7. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat

olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

8. Kamulaştırmasız el atma davasında aleyhe yargılama gideri ve vekâlet ücretinehükmedilmesi ile kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle ileri sürülen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

9. Öte yandan mülkiyet hakkına ilişkin olarak kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle meydana gelen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için manevi tazminat ödenmesine, kamulaştırmasız el atma davasında aleyhe yargılama gideri ve vekâlet ücretinehükmedilmesi ve kamulaştırmasız el atmabedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle meydana gelen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesinin yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Aleyhe yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B.1. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Aleyhe yargılama gideri ve vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle başvuruculara ekli listenin (F) sütununda belirtilen tutarda manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atma davasında aleyhe hükmedilen yargılama gideri ve vekâlet ücreti ile kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının

ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin(D) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

E. Ekli listenin (E) sütununda ayrıntısı belirtilen başvuru harçlarının başvuruculara ÖDENMESİNE, ekli listenin (H) sütununda yer alan vekâlet ücretinin tabloda gösterildiği şekilde 30.000 TL'nin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucu Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ILARIA ALESSANDRA

B. No: 2022/95767 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/95767

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ILARIA ALESSANDRA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/95767)

Karar Tarihi: 15/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/5/2025 - 32892

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Ilarıa ALESSANDRA

Vekili : Av. Süreyya TURAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, müşterek çocuğun yurt dışında bulunan mutat meskenine iade edilmesi davasının uzun sürmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. Başvurucunun ve birliktelik yaşadığı D.Y.nin 2016 yılında İtalya'da bir erkek çocukları dünyaya gelmiştir. Başvurucu ve D.Y. arasında resmî nikâh bulunmamaktadır. Başvurucu, İtalya vatandaşıdır. Müşterek çocuğun babası D.Y. ise 2000 yılında Türk vatandaşlığından çıkarak Almanya Federal Cumhuriyeti vatandaşı olmuştur. Başvurucu, birliktelik yaşadığı D.Y.nin müşterek çocuğu Türkiye'de alıkoymak suretiyle mutat meskenine dönmesini engellediğini iddia ederek 25/11/1980 tarihli Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme (Lahey Sözleşmesi) uyarınca iade işlemlerinin başlatılması talebiyle 27/3/2020 tarihinde İtalya makamlarına başvurmuştur.

3. Söz konusu talep, Lahey Sözleşmesi kapsamında Türkiye merkezî makamı konumunda olan Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne (Genel Müdürlük) iletilmiştir. İletilen talep üzerine Genel Müdürlüğün 17/4/2020 tarihli yazısıyla çocuğun bulunabileceği yer itibarıyla yetkili Urla Cumhuriyet Başsavcılığından (Başsavcılık) gerekli önlemleri alarak öncelikle dostane bir çözüme ulaşılması için Lahey Sözleşmesi ile 22/11/2007 tarihli ve 5717 sayılı Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Yön ve Kapsamına Dair Kanun'a göre işlemleri titizlikle yürütmesi istenmiştir.

4. Anılan talep üzerine müşterek çocuğun bulunduğu yerin tespit edilmesi, gerekli önlemlerin alınması ve çocuğun annesinin bulunduğu ülkeye iade edilip edilmeyeceği konusunda karar verilmesi talebiyle 20/4/2020 tarihinde Urla Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmıştır. Talepte İtalya vatandaşı başvurucu ile D.Y.nin evlilik dışı birlikteliklerinden 26/4/2016 tarihinde İtalya'da bir erkek çocuklarının dünyaya geldiği, müşterek çocuğun 2020 yılı Şubat ayında annesinin bilgisi olmadan babası tarafından Türkiye'ye getirildiği, Floransa Olağan Mahkemesinin 6/2/2020 tarihli kararı ile ebeveynin çocuk üzerindeki velayet haklarını müştereken kullanmasına izin verildiği ancak çocuğun ikametinin kendisini bir anaokuluna yazdırabilecek kişi olan annesinin konutu olarak belirlenmesine karar verildiği belirtilmiştir.

5. Mahkemece yapılan yargılamada 27/11/2020 tarihli ilk celsede taraf beyanları alınmak suretiyle davanın kabulü ile müşterek çocuğun mutat meskeni olan İtalya'ya iadesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; Floransa Olağan Mahkemesinin kararıyla ortak velayetin taraflara verildiği, çocuğun ikametinin annesinin İtalya'da bulunan konutu olarak belirlendiği, baba ile çocuk arasında kişisel ilişki tesis edildiği ve babanın çocuk için nafaka ödemesi hakkında karar verildiği belirtilmiştir. Ayrıca bu karara rağmen babanın müşterek çocuğu alıp Türkiye'ye getirdiği ve burada ikamet etmeye başladıkları, babanın müşterek çocuğu Türkiye'de bir anaokuluna gönderdiği vurgulanmıştır. Bunun yanında çocuğun İtalya'ya dönmesinin çocuğu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek duruma düşüreceği yolunda ciddi risk bulunduğunu gösteren, o ülke yetkili makamlarından elde edilmiş hiçbir belge ve bilgi sunulmadığı belirlenerek dosya kapsamındaki belgelerden çocuğun doğumundan Türkiye'ye getirilme tarihine kadar yaşamını sürdürdüğü, maddi ve şahsi ilişkileri ile en sıkı şekilde bağlılık kurduğu yaşam merkezi olarak belirlenen mutat meskeninin İtalya olduğu tespit edilmiştir.

6. Müşterek çocuğun babası bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 18. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 3/6/2021 tarihli kararında, dosya içinde usulüne uygun olarak düzenlenmiş bir davanamenin bulunmadığını ve Genel Müdürlük tarafından gönderilen yazıya istinaden dosyanın esasa kaydedilerek davanın görüldüğünü belirterek bu durumu usul ve kanuna aykırı bulmuştur. Ayrıca davanamenin taraflara tebliğ edilmesinden sonra davanın Cumhuriyet savcısının katılımı ve huzuru ile görülmesinin ilgili mevzuat bağlamında zorunlu olduğunu vurgulamıştır. Anılan dosyada ise usulüne uygun bir davaname hazırlanarak taraflara tebliğ edilmediği gibi Cumhuriyet savcısına duruşma gününün bildirilmediğini tespit etmiştir. Bunun yanında çocuğun babası tarafından bildirilen deliller toplanmadan, sosyal inceleme raporu alınmadan ve annenin yaşadığı İtalya'da araştırma yapılarak iade edildiğinde çocuğun yaşam koşulları belirlenmeden eksik inceleme ve değerlendirme ile karar verilmesini doğru bulmamıştır. Böylelikle mahkeme kararının kaldırılmasına ve dosyanın belirtilen eksikliklerin giderilmesi için Mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir.

7. Anılan karar sonrasında yapılan yargılamada 17/9/2021 tarihinde ilk duruşma yapılmıştır.

Anılan duruşmada Başsavcılığa müzekkere yazılarak bozma kararı doğrultusunda usulüne uygun davanamenin hazırlanarak mahkemeye ivedilikle gönderilmesi ve bir sonraki duruşmaya katılmak üzere Cumhuriyet savcısı görevlendirilmesi istenmiş olup davaname ulaştığında taraflara tebliğine dair ara kararı kurulmuştur. Bir sonraki duruşma 8/12/2021 tarihinde yapılmıştır. Bu duruşmada müşterek çocuğun babasının uzman psikologdan rapor alınması talebinin gerekçe belirtilmeksizin reddine, aynı duruşmada davanın kabulüne ve müşterek çocuğun mutat meskeni olan İtalya'ya iadesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde bir önceki kararda belirtilen hususlar tekrarlanmıştır (bkz. § 5).

8. Müşterek çocuğun babası bu karara karşı da istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi 18/2/2022 tarihli kararında Mahkemenin gerekçeli kararı ile babanın istinaf başvuru dilekçesinin Urla Cumhuriyet Başsavcılığına tebliğ edilmediğini tespit etmiştir. Anılan gerekçeli karar ile istinaf başvuru dilekçesinin Cumhuriyet savcısına "Görüldü" yaptırılmak suretiyle tebliği sağlanıp yasal istinaf ve istinafa cevap süresi beklenmeden dosyanın gönderilmesi doğru bulunmamıştır. Bunun yanında dosyanın geri çevrilmesi nedeniyle istinaf gider avansının da yetersiz kalacağı belirtilerek bahsedilen eksiklikler giderildikten sonra dosyanın gönderilmesi için geri çevirme kararı verilmiştir.

9. Belirlenen eksiklikler giderilip dosya yeniden istinaf incelemesi için gönderilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi 16/6/2022 tarihli kararında, Mahkemece Dairenin kaldırma kararı gereğinin bir kısmı yerine getirilirken bir kısmının değerlendirilmediği gibi bunun gerekçesinin de yazılmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca kararda her ne kadar dosya içinde Floransa Mahkemesine ibraz edilen ve psikolog tarafından düzenlenmiş 7/2/2019 tarihli rapor mevcut ise de raporun düzenlenme tarihi ve içeriği dikkate alındığında dava tarihinden çok önceki duruma ilişkin olduğundan bu rapora göre değerlendirme yapılması mümkün görülmemiştir. Sonuçta mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın Mahkemeye gönderilmesine karar verilmiştir.

10. Anılan karar üzerine Mahkemece 18/7/2022 tarihinde tensip zaptı düzenlenmiş olup taraflara duruşma gününü bildirir davetiye tebliğine karar verilerek duruşma günü 16/11/2022 tarihine bırakılmıştır. Başvurucunun duruşmanın öne alınması talebi de reddedilmiştir.

11. Başvurucu 3/11/2022 tarihinde yargılama süreci devam ederken çocuğun iade edilmesi hususunda ihtiyati tedbir kararı verilmesi talepli bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

13. Bireysel başvurudan sonra 16/11/2022 tarihinde yapılan duruşmada; dosyanın bir sosyal çalışmacı, bir pedagog, bir psikolog bilirkişiye tevdii ile iade hâlinde çocuğun psikolojik veya fiziki bir tehlikeye maruz kalıp kalmayacağı ya da başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir durumda riskin olup olmadığı hususunda rapor düzenlenmesinin istenmesine dair ara kararı kurulmuştur.

14. Bu ara kararı üzerine düzenlenen 13/12/2022 tarihli raporda müşterek çocuğun İtalya'da annesi ve ailesiyle yaşamasının çocuk üzerinde risk oluşturmayacağı düşünülmesine rağmen babasından ayrılmasının çocuğun psikososyal gelişimine olumsuz bir etki yaratacağı kanaati bildirilmiştir. Taraflarla ve çocukla tekrar görüşme yapılmak suretiyle düzenlenen 8/3/2023 tarihli ek heyet raporunda da annenin farklı bir ülkede

yaşaması ve sosyal inceleme yapılamaması gözönünde bulundurularak annenin beyanları, gösterdiği belgeler, görüşme sırasındaki tutum ve davranışları, anksiyetesi yüksek olan çocuğunu sakinleştirme konusundaki becerisi, sabrı ve tarzı dikkate alınarak İtalya'ya iadesi hâlinde çocuğun annesinin yanında kalıcı psikolojik bir soruna veya fiziki bir tehlikeye maruz kalmayacağı kanaatinin oluştuğu belirtilmiştir. 10/3/2023 tarihli duruşmada ek raporun taraflara tebliğ edilmesine ve beyanda bulunmak üzere taraflara süre verilmesine karar verilmiştir.

15. 14/4/2023 tarihli duruşmada ise davanın kabulüne karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, iade isteğinin reddini gerektirecek vahim bir tehlikenin varlığı veya geri dönmesinin çocuğu fiziksel ve psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı ya da başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğine dair ciddi bir riskin ve sözleşmede kabul edilen diğer iadeden kaçınma sebeplerinin varlığının ispatlanamadığı belirtilmiştir.

16. Babanın istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Bölge Adliye Mahkemesi 17/7/2023 tarihli kararında; istinaf dilekçesinin Urla Cumhuriyet Başsavcılığına tebliğ edilmediğini tespit ederek eksikliğin giderilmesi için dosyanın geri çevrilmesine karar vermiştir. Mahkemenin dosyayı tekrar Bölge Adliye Mahkemesine göndermesi üzerine 13/9/2023 tarihli kararda anılan geri çevirme kararına rağmen istinaf dilekçesinin Cumhuriyet savcısına usulüne uygun şekilde tebliğ edilmediğini ve gider avansının eksik olduğunu ifade ederek ikinci kez geri çevirme kararı vermiştir. Bu karar sonrasında Mahkeme 1/11/2023 tarihli istinaf başvurusu değerlendirme kararında istinaf posta giderlerinin tamamlatılması konusunda 18/10/2023tarihinde tebliğ olunan muhtıraya rağmen yasal süre içinde eksiklik tamamlanmadığından D.Y.nin istinaf talebinden vazgeçmiş sayılmasına ve istinaf talebinin reddine karar vermiştir.

17. Anılan karara karşı D.Y. nin istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine verilen 30/1/2024 tarihli kararda ise Mahkemece tamamlattırılması gereken gider avansının ne miktarda olduğu, yatırılma süresi, yatırılması gereken yer ve yatırmamanın sonuçlarının ne olacağı hususunda tereddüde yol açmayacak şekilde hâkim imzası bulunan muhtıra düzenlenmeden sadece istinaf kararının tebliğinin yeterli olmadığı belirtilerek usulüne uygun bir ihtarattan söz edilemeyeceğinden Mahkemenin istinaf talebinin reddine ilişkin kararının kaldırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme kararının esasının incelenmesiyle çocuğun annenin rızası olmaksızın baba tarafından kanuni olmayan yollardan Türkiye'ye getirilerek Türkiye'de alıkonulduğu, çocuğun mutat meskeninin İtalya olduğu, çocuğun iadesi yararına olup mutat meskene iadesi hâlinde fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz kalacağının ispatlanamadığı, mevzuatta aranan diğer şartların bulunduğu, buna göre mahkeme kararının usul ve kanuna uygun bulunduğu sonucuna ulaşılarak istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir.

18. Bu karara karşı D.Y. temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi 18/4/2024 tarihinde onama kararı vermiştir. Onama kararıyla müşterek çocuğun mutat meskeni İtalya'ya iadesine ilişkin karar 18/4/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucu, 5717 sayılı Kanun'a aykırı olarak müşterek çocuğun kaçırılıp Türkiye'ye baba tarafından getirildiğini, çocuğun İtalya'ya geri dönmesi için uluslararası sözleşmeler gereğince en az altı hafta içinde karar verilmesi gerekirken uzayan süreç nedeniyle bireysel başvuru tarihine kadar üç yılı aşkın zaman geçtiğini, bu durumda kendilerinden

kaynaklanmayan nedenler yüzünden aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ihlal iddiaları incelenirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

21. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Her çocuk, menfaatleri aksini gerektirmedikçe ebeveyni ile doğrudan ve düzenli olarak kişisel ilişkisini sürdürme hakkına sahiptir. Lahey Sözleşmesi, yasa dışı kaçırılan veya taraf devletlerden birinde alıkonulan çocuğun ivedi şekilde iadesini ve ebeveyn tarafından gerçekleştirilen uluslararası çocuk kaçırma vakalarının çözümü hususunda hızlı bir prosedürü öngörmekte ve Lahey Sözleşmesi'nde yer verilen sınırlı sayıdaki istisnai hâller dışında çocuğun bulunduğu ülkenin yetkili makamlarının çocuğu mutat ikametgâhı olan ülkesine ivedi şekilde iade etmesini zorunlu kılmaktadır (Marcus Frank Cerny, [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 46, 47; Emrah Acıdereli, B. No: 2018/34860, 12/1/2021, § 34; Angela Jane Kilkenny, 2015/10826, 17/7/2018, § 69). Örneğin Anayasa Mahkemesinin Emrah Acıdereli ve Angela Jane Kilkenny kararlarında Lahey Sözleşmesi kapsamında açılan çocuğun mutat meskene iadesine ilişkin davanın üç yıl gibi uzun bir sürede tamamlanması sözleşme kapsamındaki taleplerin acil işlerden sayılarak ivedilikle sonuçlandırılması kuralının geçerli olduğu dikkate alınarak sözleşmenin ortaya çıkış amacına aykırı görülmüştür. Böylece anılan sürecin başvurucu ile çocuk arasındaki bağların sürdürülebilirliğine zarar vererek telafisi imkânsız zararların oluşmasına yol açtığından sürecin ivedilikle tamamlanması konusunda devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmediğini ve usul yönünden ihlal sonucuna ulaşıldığını vurgulamak gereklidir.

24. Bunun yanında Lahey Sözleşmesi'nde yer alan istisnalardan biri de çocuğun ağır fiziksel veya psikolojik zarar riskine maruz bırakılması veya başka bir şekilde katlanılmaz bir duruma sokulması olarak sayılmaktadır (Marcus Frank Cerny, § 75; Levent Aşıklar, B. No: 2014/13936, 8/3/2018, § 77; Nuray Öztürk, B. No: 2017/38142, 10/6/2020, § 44). Anayasa Mahkemesi, anneye bağımlılık çağında olan ve doğumundan itibaren anne tarafından bakılan çocukların anne yanındayken alıştığı koşullardan ve anneden koparılarak başka bir ülkeye gönderilmesinin çocuk üzerinde olumsuz etkilerinin olabileceğinin de gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir (Dilek Tsakırıdıs, B. No: 2018/35068, 9/6/2020, § 46).

25. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile yaşamının tesisinde dikkate alınması gereken temel unsur çocuğun üstün yararıdır. Anayasa Mahkemesi çocuğun üstün yararını; mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde gözetilmesi gereken bir ilke olarak kabul etmektedir . Bu bağlamda kamu makamlarının çocuğun üstün yararını daima dikkate alarak ve ebeveyn ile çocuğun menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar vermeleri gerekmektedir (M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 133; Şükran İrge, B. No: 2016/8660, 7/11/2019, § 33). Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetleme ve özellikle mahkemelerin Lahey Sözleşmesi hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirleme

yetkisine sahiptir (Marcus Frank Cerny, § 62; Levent Aşıklar, § 68).

26. Somut olayda müşterek çocuğun annenin rızası dışında baba tarafından Türkiye'ye getirildiği ve Türkiye'de alıkonulduğu yargılama makamlarınca tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan yargılamada çocuğun İtalya'ya dönmesinin çocuğu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek duruma düşüreceği yolunda ciddi risk bulunduğunu gösteren o ülke yetkili makamlarından elde edilmiş hiçbir belge ve bilgi sunulmadığı vurgulanmıştır. Dosya kapsamındaki belgelerden çocuğun doğumundan Türkiye'ye getirilme tarihine kadar yaşamını sürdürdüğü mutat meskeninin İtalya olduğu belirlenmiştir.

27. Yapılan yargılama bir bütün olarak incelendiğinde başvurucunun İtalya makamlarına başvurması üzerine düzenlenen 27/3/2020 tarihli başvuruya ilişkin Mahkemece ilk kararın 27/11/2020 tarihinde verildiği görülmüştür. Ancak devam eden süreçte Bölge Adliye Mahkemesi tarafından farklı tarihlerde altı ayrı karar verildiği, anılan kararlardan üçünün usuli eksikliklerin giderilmesi için verilen geri çevirme kararı olduğu anlaşılmıştır. Sonuç olarak karar, istinaf ve temyiz süreçlerinin ardından 18/4/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

28. Başvurucunun yargılama sürecinde takip ve özen yükümlülüğünü yerine getirdiği görülmüştür. Bununla birlikte Mahkemece ilk Bölge Adliye Mahkemesi kararına kadar olan süreçte davanın Cumhuriyet savcısının katılımıyla ve huzurunda görülmediği, Cumhuriyet savcısına gerekli tebligatlar yapılmadığı gibi dosyada usulüne uygun bir davaname bulunmadığı ve sosyal inceleme raporu alınmadan karar verildiği Bölge Adliye Mahkemesince verilen ilk kararda tespit edilmiştir.

29. Anılan karar sonrasında yapılan yargılamada Mahkemece sosyal inceleme raporu alınmaksızın tekrar karar verildiği ve bu gerekçeli karar ile babanın istinaf başvuru dilekçesi Cumhuriyet savcısına tebliğ edilmeden ve görüldü işlemi yapılmaksızın dosyanın istinaf incelemesi için gönderildiği Bölge Adliye Mahkemesi tarafından tespit edilmekle öncelikle tebligat işlemlerinin tamamlanması için geri çevirme kararı verildiğini vurgulamak gerekmektedir. Geri çevirme kararından sonra tebligat eksikliğinin giderilmesi üzerine ise Mahkemenin ilk kaldırma kararında tespit edilen hususların bir kısmını yerine getirmediğine işaret edilerek müşterek çocuğun ve tarafların son yaşam koşullarına ilişkin sosyal inceleme raporu alınmasının zorunluluk olduğu gerekçesiyle birlikte açıklanarak (bkz. § 9) dosya tekrar Mahkemeye gönderilmiştir.

30. Mahkemece 18/7/2022 tarihinde tensip zaptı düzenlenmesine rağmen duruşmanın 16/11/2022 tarihine bırakıldığı ve bu duruşma gününe kadar sosyal inceleme raporu düzenlenmesi için herhangi bir işlem yapılmadığı gibi başvurucunun duruşmanın öne alınması talebinin de reddedildiği görülmektedir. Bir sonraki duruşma tarihi olan 10/3/2023'ekadar iki rapor alınmış olup 14/4/2023 tarihinde yeniden karar verilmiştir. Bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulduğunda Bölge Adliye Mahkemesi istinaf dilekçesinin Cumhuriyet Savcılığına yine tebliğ edilmediğini tespit ederek geri çevirme kararı vermesine rağmen eksiklik giderilmeden dosya yeniden istinaf incelemesine gönderilince ikinci kez geri çevirme kararı vermiştir. Bu aşamada Bölge Adliye Mahkemesi gider avansı eksikliğinin de giderilmesi gerektiğini kararında belirtmiştir. Anılan karar sonrasında ise Mahkemenin usulüne uygun muhtıra düzenlememesine rağmen D.Y.nin istinaf talebinden vazgeçmiş sayılmasına ve istinaf talebinin reddine karar verildiğini ifade eden Bölge Adliye Mahkemesi, Mahkemenin bu kararını kaldırarak istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

31. Böylelikle 20/4/2020 tarihinde başlayan yargılamanın istinaf aşamasında verilen kararlarla birlikte -taraflara yüklenebilecek somut bir sebep bulunmaksızın- 3 yıl 9 ay 10 günlük sürede tamamlandığı ve temyiz aşaması ile birlikte yargılamanın toplamda 4 yıl devam ettiği dikkate alındığında somut olayın koşullarında uluslararası çocuğun kaçırılması ve alıkonulması ile iadesi davasına ilişkin sürecin aile hayatına saygı hakkının özünü zedelemeyecek şekilde uygun bir zaman dilimi aralığında tamamlandığı söylenemez (benzer yönde değerlendirmeler için bkz.Emrah Acıdereli, § 48; Angela Jane Kilkenny, § 83).

32. Bu bağlamda çocuğun uluslararası kaçırılması ve alıkonulması ile iadesi davasının sonuçlandırılmasına ilişkin işlemlerde, aile hayatına saygı hakkına ilişkin olarak devlet tarafından üstlenilmesi gereken pozitif yükümlülüklerin çocuğun üstün yararı ilkesinin ve aile hayatına saygı hakkının özünü zedeleyecek şekilde ve gereken özenin gösterilmemesi, işlemlerin makul bir sürede tamamlanmaması nedeniyle yerine getirilmediği değerlendirilmiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının özünü zedeleyen hukuki belirsizlikler hızlı ve etkili bir yargısal süreç yürütülerek giderilmediğinden usul güvenceleri yönünden aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

III. GİDERİM

34. Başvurucu, ihlalin tespiti ile çocuğun İtalya'ya iadesi hususunda ihtiyati tedbir kararı verilmesi talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruya konu uluslararası çocuğun kaçırılması ve alıkonulması ile iadesi davasında verilen kararın kesinleştiği dikkate alındığında başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Bunun yanında başvurucunun tazminat talebi de olmadığından ihlalin tespiti ile yetinilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Urla 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2022/554, K.2023/201) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİM GERÇEL VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/99 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/99

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİM GERÇEL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/99

Karar Tarihi:15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Alim GERÇEL

2. Alperen Oğuzhan GERÇEL

3. Ceylin Nur GERÇEL

4. Fatma BAŞMISIRLI

5. Huriye GERÇEL

6. Mehmet GERÇEL

7. Mehmet Fatih GERÇEL

8. Merve GERÇEL

9. Mualla DAĞLIOĞLU

10. Mualla GERÇEL

11. Mustafa Kağan GERÇEL

12. Öznur GERÇEL

13. Ülkü KABAAĞAÇ

Vekilleri : Av. Mehmet DİNÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Tazminatının Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41).Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

5. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa

Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 8. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/23) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminata ilişkin taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HURŞİT AKBAŞ

B. No: 2023/7460 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/7460

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HURŞİT AKBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/7460

Karar Tarihi:15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Hurşit AKBAŞ

Vekili : Av. Mehmet GÜLAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon

karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 13. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/314) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E.1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH ÇELİK

B. No: 2023/10430 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/10430

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/10430)

Karar Tarihi:15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Abdullah ÇELİK

Vekili : Av. Ahmet ARIKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculara taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz

konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ELYASA ATAMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/12433 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/12433

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ELYASA ATAMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/12433

Karar Tarihi:15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Elyasa ATAMAN

2. Mer Kimya İnşaat Ve Su Teknolojileri Sanayi Ticaret Ltd. Şti.

3. Habibe ATAMAN

4. Melih ATAMAN

5. Mert Hasan ATAMAN

6. Sebahan ATAMAN

7. Sefa ATAMAN

8. Suzan ÖNER

9. Tevhide ATAMAN

Vekilleri : Av. Emin ANDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğraması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal

edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu Kadir Ataman başvurunun devamı sırasında 20/6/2023 tarihinde vefat etmiş, mirasçıları Elyasa Ataman, Habibe Ataman, Melih Ataman, Mert Hasan Ataman, Sebahan Ataman, Sefa Ataman, Suzan Öner ile Tevhide Ataman başvuruya devam etmek istediklerini bildirmişlerdir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırma Tazminatının Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular; maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Kamulaştırma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden

yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırma tazminatının değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırma tazminatının değer kaybına uğraması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırma tazminatının değer kaybına uğratılarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/223) GÖNDERİLMESİNE,

D. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİRİZA KARAKAŞ VE MEHMET ŞAKİR KARAKAŞ

B. No: 2023/15309 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/15309

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİRİZA KARAKAŞ VE MEHMET ŞAKİR KARAKAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/15309)

Karar Tarihi:15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. AliRiza KARAKAŞ

2. Mehmet Şakir KARAKAŞ

Vekilleri : Av. İdris BARIŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Tazminatının Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine

Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılması başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, yargılanmanın yenilenmesine karar verilmesi ya da maddi ve manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuşlardır. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğraması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırma tazminatının değer kaybına uğratılarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Malazgirt Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/292) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN ESEN

B. No: 2023/20783 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/20783

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN ESEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/20783

Karar Tarihi:15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Osman ESEN

Vekili : Av. Sedat GÖR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırmasız el atılması, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Tazminatının Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedeli

ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedelive kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Şikâyeti Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculaın taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruya konu olaylarda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle, başvuruculaın Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa

Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

6. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A.1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Espiye 1.Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/379) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E.1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.T.

B. No: 2023/31818 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/31818

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/31818

Karar Tarihi:15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : M.T.

Vekili : Av. Adnan ORAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırmasız el atılması, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan ve bireysel başvuru tarihinde ceza

infaz kurumunda tutuklu bulunan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Tazminatının Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedelive kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruya konu olaylarda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

6. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

8. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 1. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Batman 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/750) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucuya 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G.30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KENAN ÇELİK

B. No: 2023/60985 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/60985

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KENAN ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/60985

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Kenan ÇELİK

Vekili : Av. Mahmut ÇARBOĞA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırmasız el atılması, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ile yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu vekili, nihai kararı 9/5/2023 tarihinde Ulusal yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) okumak suretiyle öğrenmiştir. Başvuru, kamulaştırmasız el atma tazminatının 9/6/2023 tarihinde ödenmesinin ardından 3/7/2023 tarihinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan ve bireysel başvuru tarihinde ceza

infaz kurumunda tutuklu bulunan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Bedelinin Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Başvurucu vekili nihai kararı 9/5/2023 tarihinde öğrenmiş olmasına rağmen, kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyet otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 3/7/2023 tarihinde yapılmıştır. Açıklanan nedenle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (benzer yöndeki kararlar için bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 27; Erendiz Önal, B. No: 2014/1133, 30/6/2014, §§ 24-34).

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ağrı 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2020/895) GÖNDERİLMESİNE,

E. Tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUĞDAT GÜNDOĞDU

B. No: 2023/81089 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/81089

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUĞDAT GÜNDOĞDU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/81089)

Karar Tarihi: 15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Muğdat GÜNDOĞDU

Vekili : Mehmet KARTAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedelinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının

enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35.maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Silivri 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/424) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

E.2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde karar verildi.

CÜNEYT KONURALP

B. No: 2023/98477 | Karar tarihi: 15.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/98477

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CÜNEYT KONURALP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/98477)

Karar Tarihi:15/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Cüneyt KONURALP

Vekili : Ayhan TARHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğraması ile yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Bedelinin Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına

uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

3. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41).Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti ile maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

5. Kamulaştırması el atma tazminatının değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının

İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 15. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/507) GÖNDERİLMESİNE,

D. Tazminat talebinin REDDİNE,

E. 2.220,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.220,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 15/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSNÜ EŞİN

B. No: 2022/78623 | Karar tarihi: 17.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/78623

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSNÜ EŞİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/78623)

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Hüsnü EŞİN

Vekili : Av. Eda KAMİLOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; haksız tutukluluk nedeniyle açılan tazminat davasının süresinde olmadığı gerekçesiyle reddedilmesinden dolayı mahkemeye erişim hakkının haksız tutuklamadan kaynaklı olarak herhangi bir tazminat elde edilememesi nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/8/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

3. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

4. Başvurucu, hakkında yürütülen soruşturma kapsamında zincirleme suretiyle geceleyin hırsızlık, zarar vermek ve resmî belgede sahtecilik suçlaması ile 6/6/2014 tarihinde tutuklanmış, 2/4/2015 tarihinde tahliye edilmiştir. Yapılan yargılama sonucunda 18/7/2016 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Beraat kararında kararın tebliğinden

itibaren 3 ay ve her hâlde kararın kesinleşme tarihini izleyen 1 yıl içinde oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilgili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa en yakın ağır ceza mahkemesinde devletten tazminat isteyebilecekleri bildirilmiş, karar kesinleştiğinde kararın bu yönden sanıklara tebliğine karar vermiştir. Beraat kararı temyizde onanarak 2/2/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

5. Kesinleşmiş beraat kararı kesinleşme şerhleri ile birlikte başvurucuya 12/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Başvurucu 1/2/2022 tarihinde beraat ettiği davada 6/6/2014-2/4/2015 tarihleri arasında 301 gün tutuklu kaldığını, haksız olarak hürriyetinden yoksun kalması sebebiyle 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat olmak üzere toplam 100.000 TL tazminatın tutuklanma tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesi talebiyle tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; kesinleşen kararın sadece kendisine tebliğ edildiğini, bu durum nedeniyle dava 3 aylık süre içinde açılmamış gibi görünse de vekiline tebliğ yapılmaması nedeniyle kendisine yapılan tebliğin usulsüz olduğunu, bu nedenle üç aylık değil bir yıllık dava açma süresinin uygulanması gerektiğini ileri sürmüştür.

7. Tazminat talebini inceleyen İzmir 22. Ağır Ceza Mahkemesi kesinleşmiş kararın başvurucu vekiline tebliğ edilmediğini, sadece başvurucuya yapılan tebligatın 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11. maddesine göre geçerli olmadığını, davanın hak düşürücü süre içinde açıldığının kabulünün gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme başvurucuya 40.000 TL manevi, 27.848,52 maddi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

8. Davalı Maliye Hazinesi tarafından istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesi 1/7/2022 tarihinde davanın süre yönünden reddine karar verilmesi şeklinde düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Tazminat davasının dayanağı olan ve yapılan yargılama sonucunda beraatına karar verilen, davacının toplam 300 gün tutuklu kaldığı olaya ilişkin Karşıyaka 1.Ağır Ceza Mahkemesinin ... kararında CMK'nın 141 ve 142.maddelerine göretazminat davası açma hakkı bulunduğunun usulüne uygun olarak bildirildiği, kesinleşmiş beraat kararının da kesinleşme şerhleri ile birlikte sanığa/davacıya usulüne uygun olarak 12/3/2021 tarihinde tebliğ edildiği hak düşürücü sürelerin davacının/sanığın müdafisine değil bizzat kendisine tebliği ile başlayacağı, yüksek Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 8/1/2018 tarihli, 2017/7863 esas ve 2018/31 karar sayılı içtihadı ile benzer nitelikteki içtihatlarının da bu yönde olduğu nazara alındığında, 5271 sayılı CMK'nın 142/1. maddesinin ... hükmü gereğince 3 aylık hak düşürücü sürenin geçmesinden sonra 1/2/2022 tarihinde açılan davanın süre yönünden reddine karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde kısmen kabulüne karar verilmesi kanuna aykırı [dır]."

9. Bu karar başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 5/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

10. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1)Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler.

(2) Birinci fıkranın (e), (f) ve (l) bentlerinde belirtilen kararları veren merciler, ilgiliye tazminat hakları bulunduğunu bildirirler ve bu husus verilen karara geçirilir."

11. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat isteminin koşulları" kenar başlıklı 142. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilir.

(2) İstem, zarara uğrayanın oturduğu yer ağır ceza mahkemesinde ve eğer o yer ağır ceza mahkemesi tazminat konusu işlemle ilişkili ise ve aynı yerde başka bir ağır ceza dairesi yoksa, en yakın yer ağır ceza mahkemesinde karara bağlanır."

12. 7201 sayılı Kanun'un "Vekile ve kanuni mümessile tebligat" kenar başlıklı 11. maddesininbirinci fıkrası şöyledir:

"Vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır. Vekil birden çok ise bunlardan birine tebligat yapılması yeterlidir. Eğer tebligat birden fazla vekile yapılmış ise, bunlardan ilkine yapılan tebliğ tarihi asıl tebliğ tarihi sayılır. Ancak, Ceza Muhakemeleri Usulu Kanununun, kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümleri saklıdır."

B. Yargıtay İçtihadı

13. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 18/1/2016 tarihli ve E.2015/9551, K.2016/527 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

" Tazminat talebinin dayanağı olan Erzurum 1. Ağır Ceza Mahkemesinin ... sayılı ceza dava dosyasında, davacı (sanık) hakkında ... verilen beraat hükmünün 29/11/2013 tarihinde kesinleştiği ve beraat hükmünün kesinleşme şerhi ile 7/1/2014 tarihinde davacıya tebliğ edildiği buna rağmen, tazminat davasının 3 aylık hak düşürücü süre geçtikten sonra 14/4/2014 tarihinde açılmış olduğunun anlaşılması karşısında, süresinde açılmayan tazminat davasının reddi yerine, yargılamaya devamla davacı lehine tazminata hükmedilmesi, isabetsiz[dir]."

14. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 8/5/2017 tarihli ve 2016/615, K.2017/3663 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Tazminat davasının dayanağı oluşturan Adana 12. Asliye Ceza Mahkemesi'nin ... sayılı dava dosyasında sanık olan davacının zorunlu müdafice temsil edildiği, dava sonunda verilen beraat kararına ilişkin kesinleşme şerhinin, karar kesinleştiğinde görevi sona erendavacının (sanığın) zorunlu müdafiine 25/7/2013 tarihinde tebliğ edildiği gerekçesi ile beraat kararına ilişkin kesinleşme şerhinin davacıya tebliğ edilmediği bu sebeple davanın 5271 sayılı CMK'nun 142/1 maddesinde öngörülen 1 yıllık sürede açıldığı gözeltilmeden ... karar verilmiş olması ...gerekçesi itibariyle yanlış, sonucu itibariyle doğru olduğundan bu husus

bozma nedeni yapılmamıştır."

15. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 23/10/2017 tarihli ve E.2016/10707, K.2017/7837 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda tazminat talebinin dayanağı olan Erzurum 4. Ağır Ceza Mahkemesinin … sayılı beraat hükmünde davacılara tazminat talep etme hakkı hatırlatılmakla birlikte, başvuru merci, şekli ve süresinin gösterilmemesi karşısında, usulüne uygun olarak yapılmış bir tebliğden söz edilemeyeceği, bu kapsamda dava açma süresi bakımından CMK'nın 142/1 maddesinde belirtilen 1 yılık sürenin dikkate alınması gerektiği gözetilmeyerek aynı maddede belirtilen 3 aylık hak düşürücü sürede davanın açılmadığı gerekçesi ile reddine karar verilmesi kanuna aykırı[dır]."

16. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 8/1/2018 tarihli ve E.2017/7863, K.2018/31 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davacı yönünden beraatla sonuçlanan tazminat davasına esas İzmir 7. Ağır Ceza Mahkemesinin … sayılı ilamının 2/2/2015 tarihinde kesinleştiği, ancak kesinleşmiş kararın ilgisi olan davacıya bizzat tebliğ edildiğine dair dosya kapsamı itibariyle herhangi bir belgeye rastlanmadığı, kaldı ki hükümde, tazminat davasının ne kadarlık süre içerisinde, nereye ve ne şekilde açılabileceğinin gösterilmemesi karşısında, tebligatın bizzat davacıya yapılması halinde dahi dava açma süresi açısından aynı maddede belirtilen 1 yıllık sürenin dikkate alınması gerekeceği, bu kapsamda, davanın süresinde açıldığı kabul edilerek, davacının tazminat istemi ile ilgili CMK'nın 141. maddesinde belirtilen durumların oluşup oluşmadığı hususu açıklığa kavuşturularak, sonucuna göre hüküm tesis edilmesi gerektiği gözetilmeden, davanın reddine dair yazılı şekilde hüküm tesisi kanuna aykırı[dır]."

17. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 4/2/2019 tarihli ve E.2019/301, K.2019/1293 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Tazminat talebinin dayanağı olan Adana 6. Ağır Ceza Mahkemesinin … sayılı ceza dava dosyasında davacı hakkındaki beraate ilişkin hükmün 4/2/2015 tarihinde kesinleştiği, kesinleşmiş kararın 20/2/2015 tarihinde davacıya tebliğ edilmesine karşın 3 aylık hak düşürücü süreden sonra 4/8/2015 tarihinde tazminat davasının açılmış olduğunun anlaşılması karşısında, süresinde açılmayan davanın reddi yerine, yargılamaya devamla davacı lehine tazminata hükmedilmesi kanuna aykırı[dır]."

18. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 22/3/2021 tarihli ve E.2019/4230, K.2021/2897 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Tazminat talebinin dayanağı olan Şanlıurfa Cumhuriyet Başsavcılığının … sayılı dosyası incelendiğinde davacı hakkında üzerine atılı kasten öldürme suçundan 16/1/2015 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği, kararın davacı vekiline 4/2/2015 tarihinde tebliği edildiği görülmekle, kesinleşmiş kararın davacı asile tebliğ edilmediği dikkate alınarak, davanın 5271 sayılı CMK'nın 142/1. maddesinde öngörülen bir yıllık hak düşürücü süre içinde 18/1/2016 tarihinde açıldığı gözetilerek esas hakkında karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde üç aylık süre içinde açılmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi kanuna aykırı[dır]."

19. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 17/10/2022 tarihli veE.2022/4514, K.2022/6809 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 142/1. maddesine göre, koruma tedbirleri

nedeniyle tazminat taleplerinin kararın kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her halde karar veya hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen bir yıl içinde dava konusu edilebileceği, tazminat talebinin dayanağı olan Antalya 1. Ceza Mahkemesinin … sayılı dosyası UYAP üzerinden incelendiğinde kesinleşme şerhli beraat kararının davacı vekiline tebliğ edildiği, kesinleşme şerhli beraat kararının davacı asile tebliğ edilmediği dikkate alınarak, davanın 5271 sayılı CMK'nın 142/1. maddesinde öngörülen bir yıllık hak düşürücü süre içinde tarihinde açıldığı anlaşılmakla tebliğnamedeki bozma isteyen görüşe iştirak edilmemiştir."

20. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 6/2/2023 tarihli ve E.2021/6865, K.2023/260 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Tazminata esas ceza davasındaki beraat hükmünün 20/12/2016 tarihinde kesinleşmesi ve kesinleşme şerhli gerekçeli kararın davacıya 26/12/2016 tarihinde tebliğ edilmesinin ardından 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinin birinci fıkrasında öngörülen 3 aylık hak düşürücü süre geçtikten sonra 2/6/2017 tarihinde dava açılması nedeniyle dava açma süresinin geçtiği anlaşıldığından davanın reddine karar verilmesinde isabetsizlik görülmemiştir."

21. Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 22/5/2023 tarihli ve E.2021/8160, K.2023/1764 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda; kesinleşme şerhini içeren gerekçeli kararın 19/1/2018 tarihinde davacının MERNİS adresine Tebligat Kanun'un 21. maddesi gereğince usulüne uygun tebliğ edildiği, Kanunda belirtilen üç aylık sürenin başlangıcı için kararın kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinin arandığı, bu suretle kesinleşme şerhini içeren beraat hükmünün davacı asile tebliğ edildiği, hüküm içeriğinde ve kesinleşme şerhli tebliğ evrakında, CMK'nın 141/2 ve CMK'nın 232/6. maddelerinde belirtildiği şekilde ilgiliye ayrıntılı olarak tazminat hakkı bulunduğunun, başvuru mercii ve süresinin hatırlatıldığı, tazminat davasının 3 aylık süre geçtikten sonra 23/10/2018 tarihinde açıldığı anlaşılmakla, ilk derece mahkemesince davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyleverilen davanın reddi kararına ilişkin davacı vekilinin istinaf başvurusunun Bölge Adliye Mahkmesince esastan reddedilmesinde hukuka aykırılık görülmemiştir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Anayasa Mahkemesinin 30/10/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucununiddiaları

23. Başvurucu; Anayasa’da haksız şekilde tutuklu kalan kişilerin uğradıkları zararların tazmin edileceğinin belirtildiğini ve herhangi bir hak düşürücü süre öngörülmediğini, buna rağmen açtığı tazminat davasının süresinde olmadığı gerekçesiyle reddedildiğini, kesinleşen beraat kararının sadece kendisine tebliğ edildiğini, vekiline tebliğ yapılmadığını, vekil ile temsil edilen işlerde vekile tebliğ yapılmasının gerektiğini, kendisine yapılan tebligatın da bilinen son adresine yapılmadığı için geçersiz olduğunu, usulsüz tebligata dayalı olarak sürenin hesaplanmasının bariz takdir hatası içerdiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ve hak arama özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının davanın hukuka aykırı bir şekilde süre aşımından dolayı reddine karar verilmesi hususuna dayandığı anlaşılmaktadır. Buna göre başvurucunun iddiası uyuşmazlığın esasının mahkemece incelenmemesine yönelik olduğundan, iddiaların adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

25. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

26. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34).

27. Dava açmayı imkânsız kılacak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvuru için belli sürelerin öngörülmesi, hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz, B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

28. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde suç soruşturması veya kovuşturması sırasında; kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilerin maddi ve manevi her türlü zararlarını, tazminat davası açmak suretiyle devletten isteyebileceği belirtilmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 142. maddesinde ise bu davaların görülmesine ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Buna göre kişiler, karar veya hükümlerin kesinleştiğinin ilgilisine tebliğinden itibaren üç ay ve her hâlde karar ya da hükümlerin kesinleşme tarihini izleyen 1 yıl içinde tazminat isteminde bulunulabilirler.

29. Somut olayda başvurucu, beraatle sonuçlanan davada haksız tutuklu kaldığı dönem için tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi beraat kararının, vekili olduğu hâlde başvurucuya tebliğ edildiğini, vekil ile takip edilen işlerde vekile tebligat yapılması gerektiğini, vekile yapılmış bir tebligat bulunmadığından usulüne uygun bir tebligattan söz edilemeyeceğini, dolayısıyladavanın 1 yıllık yasal süre içinde açıldığını belirtmiştir.Bölge adliye mahkemesi ise kesinleşmiş beraat kararının kesinleşme şerhleri ile birlikte başvurucuya usulüne uygun olarak tebliğ edildiğini, hak düşürücü sürelerin davacının müdafiine değil bizzat kendisine tebliği ile başlayacağını, bu hususun Yargıtay kararları ile de tespit edildiğini belirterek davanın süresinde açılmadığı sonucuna ulaşmıştır.

30. Başvurucu 7201sayılı Kanun'un 11. maddesine dayanarakvekil vasıtasıyla takip edilen

işlerde tebligatın vekile yapılacağını ileri sürmüş isede aynı maddede Ceza Muhakemesi Kanunu'nun kararların sanıklara tebliğ edilmelerine ilişkin hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir.

31. 5271 sayılı Kanun'un 142. maddenin gerekçesinde tazminat davasının açılmasının ilgili kişi hakkındaki kararın veya hükmün kesinleşmesiyle olanaklı hâle geleceği, kesinleşme, ilgilisine veya varsa vekiline tebliğ edildiğinde, tebellüğden itibaren üç ay içinde dava açılabileceği belirtilmiştir. Bu gerekçeden tebligatın mutlaka vekile yapılacağına ilişkin bir zorunluluk bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yargıtay içtihatlarında da üç aylık dava açma süresinin beraat hükmünün kesinleşme şerhiyle birlikte davacıya tebliğinden itibaren başlayacağı, hatta davacıya tebliğ yapılmadığında 1 yıllık dava açma süresinin geçerli olacağı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 13, 14, 17-21). Başvurucu; bireysel başvuru dilekçesinde, tebligatın bilinen son adresine yapılmadığı için usulsüz olduğunu ileri sürmüş ise de tazminat davası sürecinde bu yönde bir iddiada bulunmamıştır. Öyle ki dava dilekçesinde kendisine yapılan tebligat nedeniyle hak düşürücü sürenin dolduğu düşünülse de müdafiine tebliğ yapılmadığı için bu tebligatın geçersiz olduğunu ifade etmiştir.

32. Öte yandan Yargıtay içtihatlarında beraat hükmünde davacılara tazminat talep etme hakkının hatırlatılmaması, başvuru mercii, şekli ve süresinin gösterilmemesi durumunda usulüne uygun olarak yapılmış bir tebliğden söz edilemeyeceği, bu durumda 1 yıllık dava açma süresinin uygulanacağı belirtilmiştir (bkz. §§ 15, 16). Ancak somut olayda başvurucunun bu şekilde bir tebliğ yapılmadığına ilişkin iddiası bulunmamaktadır. Kaldı ki beraat kararında başvurucuya tazminat talep etme hakkı olduğu hatırlatılmış; başvuru mercii, şekli ve süresi gösterilmiştir. Bu durumda dava açma süresinin Yargıtayın yerleşik içtihatlarıyla da uyumlu olarak beraat kararının başvurucuya tebliğ edilmesinden itibaren üç ay olarak belirlenmesinin dava açmayı imkânsız kılacak nitelikte aşırı şekilci bir yaklaşımdan kaynaklandığı, belirtilen kanun hükümlerine önceden öngörülmeyecek şekilde olağanın dışında bir anlam verilmek suretiyle bu sonuca ulaşıldığı söylenemeyecektir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

34. Başvurucu; beraat ettiği davada hukuka aykırı olarak 301 gün tutuklu kalmasınarağmen tazminat elde edemediğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

35. Başvurucunun iddiaları kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

36. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

37. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer

olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilere tazminat talebinde bulunabilme imkânı tanınmaktadır. Bu yol, Anayasa Mahkemesince haksız veya hukuka aykırı tutuklama şikâyetleri bakımından etkili bir başvuru yolu olarak görülmektedir (Kamil Erdoğan, B. No: 2017/4023, 19/4/2018, § 40). Bu nedenle haksız tutuklama nedeniyle tazminat elde edilememesine ilişkin şikâyetin esastan incelenebilmesi için bu tazminat yolunun usulüne uygun bir şekilde tüketilmesi gerekir. Somut olayda başvurucunun bu kapsamda açtığı davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiği ve yargı mercilerinin bu yorumunun Anayasa Mahkemesince mahkemeye erişim hakkını ihlal eder nitelikte görülmediği dikkate alındığında başvurucunun hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmediği sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 30/10/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CENGAVER AYKUL

B. No: 2019/16688 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/16688

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CENGAVER AYKUL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/16688)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Cengaver AYKUL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun yasak eşya bulundurması nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayın yaşandığı tarihte Elazığ 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak barındırılmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumunda yapılan genel aramada başvurucuya ait olduğu anlaşılan doküman ele geçirilmiştir. Başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) 12/2/2019 tarihli kararıyla başvurucu hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinde yer alan "Suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak." hükmü uyarınca "11 gün hücreye koyma" disiplin cezası vermiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Elazığ İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. Hâkimlik, Disiplin Kurulu Başkanlığı kararının usul ve kanuna uygun

olduğu gerekçesiyle itirazın reddine ve Disiplin Kurulu kararının onanmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu, Hâkimlik kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. Patnos Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) başvurucunun itirazının kabulü ile İnfaz Hâkimliği kararının kaldırılmasına ve kararın ''1 Gün Hücreye Koyma'' cezası olarak değiştirilmesine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun yasak eşya bulundurma eyleminin 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendindeki disiplin suçu tanımına uyduğunu belirtmiştir.

7. Başvurucu, anılan kararı 12/4/2019 tarihinde öğrendikten sonra 3/5/2019 tarihinde süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Bireysel başvuru yaptıktan sonra başvurucu, Mahkeme kararının kanun yararına bozulmasını talep etmiştir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 15/9/2023 tarihli kararıyla Mahkeme kararı kanun yararına bozulmuştur. Kararın gerekçesinde, infaz hâkimliğince hükümlü veya tutuklu tarafından yapılan şikâyetin kabulü hâlinde cezaevi idaresi tarafından verilen kararın veya yapılan işlemin iptaline ya da faaliyetin durdurulmasına veya ertelenmesine karar verilebileceği, itiraz merciinin de inceleme yetkisinin infaz hâkimliğinin yetkisi ile aynı olduğu, idarenin yerine geçerek bir karar verilmesinin kanuna aykırı olduğu belirtilmiştir. Bunun üzerine Elazığ İnfaz Hâkimliğinin 22/1/2024 tarihli ek kararıyla başvurucunun şikâyeti kabul edilmiş, İnfaz Hâkimliğinin kararı kaldırılmış ve başvurucuya verilen disiplin cezası iptal edilmiştir. Bu kararın itiraz edilmeyerek kesinleştiği görülmektedir.

9. Anayasa Mahkemesince başvurucunun bir günlük hücre cezasının infaz edilip edilmediğinin anlaşılması amacıyla ceza infaz kurumuna müzekkere yazılmıştır. Ceza İnfaz Kurumu cevabından başvurucuya verilen hücre disiplin cezasının 17/7/20219-18/7/2019 tarihleri arasında infaz edildiği anlaşılmaktadır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. 2022/85028 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyasının kişi yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2019/16688 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; hakkındaki disiplin soruşturmasının süresi içinde sonuçlandırılmadığını, iki ceza infaz kurumunun görüldü damgası vurduğu sözlüğün suç olarak görülmesinin düşünülemeyeceğini, sözlükteki bazı yerlerin cımbızlanarak disiplin cezası verildiğini, verilen hücre cezası ile iyi hâlinden yararlanma imkânının altı aylık bir süre elinden alındığını ileri sürerek ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, bulunduğu düşünüldüğü takdirde müdahalenin meşru bir amacı haiz olup olmadığı, şikâyete konu edilen işlemin belirtilen meşru amaç ile orantılı olup olmadığı, başvurucunun ifade hürriyeti ile ceza infaz kurumu güvenliği ve düzeninin sağlanması anlamında diğerlerinin hakları arasında adil dengenin gözetilip gözetilmediği, idare ve derece mahkemeleri kararlarının ilgili ve yeterli gerekçeler içerip içermediği hususunun somut olay ve ilgili Anayasa Mahkemesi kararları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevabında haksız yere verilen disiplin cezası

nedeniyle temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edildiğini belirterek başvuru formunda ileri sürdüğü şikâyetlerini genel olarak tekrarlamıştır.

12. Başvurucuya Disiplin Kurulu tarafından "Suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak." hükmü uyarınca "11 gün hücreye koyma" disiplin cezası verilmişse de bu ceza başvuruya konu Mahkeme kararıyla kaldırılarak başvurucunun eylemi yasak eşya bulundurmak olarak nitelendirilerek cezası 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendindeki uyarınca ''1 Gün Hücreye Koyma'' cezası olarak değiştirilmiş, başvurucu "1 Gün Hücreye Koyma'' disiplin cezasını infaz etmiştir. Dolayısıyla incelemenin başvurucuya nihai olarak verilen ve infaz da edilen ''1 Gün Hücreye Koyma'' cezası üzerinden yapılması gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu kapsamda yasaklanmış bazı eşyalar -kitap ve dokümanlar- Ceza İnfaz Kurumundaki odasında bulundurması nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasının bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yönde bir karar için bkz. Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Ceza İnfaz Kurumunda başvurucunun odasında yapılan aramada ele geçirilen doküman nedeniyle başvurucuya -nihai olarak- "1 gün hücre hapsi" cezası verilmiştir. Bu kararın kanun yarına bozulmasına karar verilmiştir. Bu karar üzerine, bireysel başvuruya dayanak oluşturan Hâkimliğin ilk kararı bir ek karar ile ortadan kaldırılmıştır (bkz. § 8).

16. Somut olayda her ne kadar başvurucunun infaz hâkimliğine yaptığı ilk şikâyet reddedilmişse de daha sonra bu karar -kanun yararına bozulduğu gerekçesiyle- aynı infaz hâkimliğince ek bir kararla kaldırılmıştır. Diğer bir ifadeyle başvurucuya verilen disiplin cezasının hukuka aykırı olduğunu tespit eden infaz hâkimliği, aynı zamanda başvurucunun ifade hürriyetinin ihlal edildiğini de kabul etmiştir. Bu durumda bireysel başvuruda çözümlenmesi gereken meselenin ihlalin giderimiyle sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

17. Başvurucu alınan sözlüğünün geri verilmesini, hakkında verilen hücre cezasının kaldırılmasını ve maddi ve manevi mağduriyetinin giderilmesini ve 20.000 TL tazminat talep etmiştir.

18. İnfaza konu kararın hukuka aykırılığı 2024 yılında verilen kanun yararına bozma ve bu karar uyarınca verilen İnfaz Hâkimliği kararı ile tespit edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun ifade hürriyetinin ihlalinin tam anlamıyla ortadan kaldırılabilmesi için ihlal tespitinin yanı sıra tazminata da hükmedilmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer değerlendirme için bkz. Nevzat Turgut (2), B. No: 2019/41273, 10/7/2024, §§ 20-21).

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu ihlalin tespiti ile 20.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Anayasa Mahkemesinin içtihadına göre bir temel hak ve hürriyetin ihlalinin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 55).

22. Başvuruda ihlale yol açan kararın Hâkimlikçe ortadan kaldırıldığı dikkate alındığında yukarıdaki ilke uyarınca eski hâle getirme kuralı çerçevevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle giderilebildiğinden söz edebilmek için hücreye koyma cezasının infaz edilmesi yüzünden uğranılan zararların da giderilmesi gerekir.

23. Başvuruda, başvurucunun disiplin hapsine tâbi tutulmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucu hakkında verilen disiplin hapsi inceleme tarihinden önce yerine getirilmiştir. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için tazminat ödenmesi dışında yapılması gereken bir husus bulunamamaktadır.

24. İfade özgürlüğü hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

C. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Elazığ İnfaz Hâkimliğine (E.2019/564, K.2019/807) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

HALİL PALALI

B. No: 2019/42903 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42903

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL PALALI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/42903)

Karar Tarihi: 21/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 1/12/2025 - 33094

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Halil PALALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, deliller değerlendirilirken kolluk tutanağına aksi ispat edilemeyecek seviyede üstünlük tanınması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Karşıyaka Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü tarafından yapılan kontrollerde kandaki alkol miktarını belirleyen cihazı kullanmayı kabul etmediği gerekçesiyle 2.869 TL, araç kullanırken sürücü belgesini yanında bulundurmadığı ve yetkililere ibraz etmediği gerekçesiyle 235 TL idari para cezasıyla cezalandırılmış; başvurucunun sürücü belgesine iki yıl süreyle el konulmuştur.

3. Bu işlemlerin ardından kolluk tarafından düzenlenen Bilgilendirme Tutanağı'nda, teknik cihazı kullanmayı kabul etmemesi üzerine kendisine idari para cezası verilip ehliyetine iki yıl süreyle el konulacağına dair bilgi verildiği hâlde başvurucunun cihazı üflemeyi reddettiği belirtilmiştir. Benzer şekilde, alkol ölçümü yapılan teknik cihazdan alınan alkol raporuna dair fiş çıktısının "Sonuç" başlıklı bölümünde de "Ret" ibaresine yer verilmiştir. Diğer yandan kolluk tarafından düzenlenen tüm tutanaklarda başvurucunun imzadan imtina ettiği ifade edilmiştir.

4. Başvurucu, anılan işlemlere karşı iptal başvurusunda bulunmuştur. Başvurusunda, ruhsat sahibi olduğu araçta seyahat etmekteyken İzmir'in Girne Bulvarı'nda aracın durmasının ardından ATM'den para çekmek amacıyla yolcu mahallinden inerek ATM'ye gittiği sırada yanına gelen trafik polislerinin alkol ve evrak kontrolü yapmak istediğini, aracı kendisi kullanmadığı, aracın yolcu koltuğunda seyahat ettiği için bu duruma itiraz ettiğini, sonrasında ise ancak araç işleten sıfatıyla ve alkolmetreyi üflemek suretiyle muayene yaptırabileceğini söylediğini fakat alkol miktarını belirleyen cihazı kullanmayı kabul etmediği gerekçesiyle kolluk tarafından hakkında idari para cezası verildiğini ve sürücü belgesine iki yıl süreyle el konulduğunu belirtmiştir.

5. Anılan itirazı inceleyen Karşıyaka 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 13/11/2019 tarihli kararıyla başvurunun reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Başvuruda bulunanın itiraz dilekçesi ve davalı idare tarafından gönderilen uygulama evraklarının incelenmesinde; ... plakalı araç sürücüsünün yapılan denetimler esnasında alkolmetreye üflemediği, KTK'nun 48/9 maddesinde 'uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin kullanılıp kullanılmadığı ya da alkolün kandaki miktarını tespit amacıyla kollukça teknik cihazlar kullanılmasını kabul etmeyen sürücülere 2000 TL idari para cezası verilir ve sürücü belgesi iki yıl süreyle geri alınır' hükmünün mevcut olduğu, düzenlenen cezada herhangi bir yanlışlığın olmadığı, resmi görevliler tarafından düzenlenen tutanakların aksi kanıtlanıncaya kadar hukuken geçerli olduğu, Yargıtay uygulamalarına göre başka bir delille desteklenmesi gerekmediği, bu konuda aksine bir yasa ve mevzuat bulunmadığı, bu haliyle itiraz eden hakkında düzenlenen trafik cezası miktarı ve sürücü belgesinin geçici geri alma süresinin doğru olarak belirlendiği tespit edildiğinden başvurunun reddine dair aşağıdaki şekilde karar vermek gerekmiştir."

6. Başvurucu, Hâkimliğin verdiği itirazın reddi kararına itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazını değerlendiren Karşıyaka 2. Sulh Ceza Hâkimliği 28/11/2019 tarihli kararı ile itirazı reddetmiş ve idari yaptırım kararı kesinleşmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...resmi görevliler tarafından düzenlenen tutanakların aksi kanıtlanıncaya kadar hukuken geçerli olduğu, Yargıtay uygulamalarına göre başka bir delille desteklenmesi gerekmediği, bu konuda aksine bir yasa ve mevzuat bulunmadığı, bu haliyle itiraz eden hakkında düzenlenen trafik cezası miktarı ve sürücü belgesinin geçici geri alma süresinin doğru olarak belirlendiği tespit edildiğinden başvurunun reddine karar verildiği, itiraz nedenlerinin yerinde olmadığı, bir değişiklik olmaması nedeni ile itiraz yerinde görülmediğinden..."

7. Başvurucu, nihai kararı 12/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 19/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; itirazlarını destekleyen, olay anında aynı araçta bulunan tanıkların beyanları ile olay yerini gören MOBESE ve ATM güvenlik kamera kayıtlarını dava dosyasına sunmasına rağmen Hâkimliğin delilleri incelemeden ve Kolluk Tutanağı'nı mutlak doğru kabul ederek karar verdiğini ileri sürmüştür. Başvurucuya göre Hâkimliğin Kolluk Tutanağı'yla bağlı kalması ve bu şekilde ispat yükünün tersine çevrilmesi hukuk devleti ilkesini zedelemektedir. Başvurucu, Kolluk Tutanağı'nın aksini ortaya koyacak tanık

beyanlarının ve kamera kayıtlarının Hâkimlik tarafından dikkate alınmadığından yakınmıştır. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine ilişkin olduğu, bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, deliller değerlendirilirken kolluk tutanağına aksi ispat edilemeyecek seviyede üstünlük tanınması hususuyla bağlantılı olarak eşitlik ilkesine ilişkin ilgili hukuka ve genel ilkelere Gurbet Çoban (B. No: 2019/38857, 17/11/2021, §§ 17-39) kararında yer vermiştir. Buna göre mahkemeden başvurucunun iddia ve itirazlarını dikkate alması, bunları ilgili ve yeterli gerekçe ile karşılaması, bu iddialarda da yeterli ölçüde şans tanıdığını ortaya koyması beklenmektedir. İdari işlemlerin ve bu bağlamda kamu ajanları tarafından düzenlenen tutanakların içeriğinin hukuka/gerçeğe uygunluk karinesinden yararlanacağı hukukun bilinen bir ilkesi olmakla birlikte idari işlemin hukukiliğinin veya tutanağın içeriğinin gerçekliğinin dava konusu edildiği bir yargılamada hâkimin değinilen karineyi uygulaması bu davanın açılmasını anlamsız hâle getirecektir. İdare tarafından tanzim edilen belgelerin içeriğinin gerçekliği karinesinin yargılamanın sonucu yönünden belirleyici olması bireyi devlete karşı dezavantajlı bir konuma sokacağından silahların eşitliği ilkesini zedeleyebileceği gibi suç isnadıyla ilgili yargılama söz konusu olduğunda masumiyet karinesini de ihlal edebilecektir (Gurbet Çoban, § 44).

13. Başvurucuya isnat edilen alkol ölçüm cihazını kullanmayı kabul etmeme eylemi, kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanağa dayanılarak delillendirilmiştir. Hâkimlik de başvuruyu reddederken aksi sabit oluncaya kadar geçerli Trafik İdari Para Cezası Karar Tutanağı'nın aksine yeterli ve geçerli belge sunulmadığına vurgu yapmıştır. Başvurucu ise bu tutanağın gerçekliğiyle çelişen, güvenilirliğine şüphe düşüren çeşitli iddialar (bkz. § 9) öne sürmüştür. Ancak Hâkimlik, bu iddiaları değerlendirmeksizin başvurucunun tutanağın aksini ispatlayacak delil gösteremediği sonucuna ulaşmıştır.

14. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen iddialara ilişkin birçok başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri incelemiş; başvuruculara delillerini sunma ve inceletme noktasında mahkemelerce uygun imkânların tanınması gerektiğini, tarafların dinlenilmemesi ve taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesinin yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olabileceğini vurgulayarak ilgili Anayasa kurallarını yorumlamıştır. (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, §§ 32-37; Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, §§ 42-48; Ramazan Tosun, B. No: 2012/998, 7/11/2013, §§ 34-42; Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, §§ 18,19; Muharrem Keserci, B. No: 2012/575, 8/5/2014, §§ 43-55; Ahmet Teyit Keşli, B. No: 2013/2237, 18/9/2014, §§ 55-65; Abdulselam Tunç, B. No: 2013/6986, 5/11/2014, §§ 56-66; Gürhan Nerse, B. No: 2013/5957, 30/12/2014, §§ 33-40; Aziz Ağırlı, B. No: 2013/1377, 25/3/2015, §§ 32-43; Düzgit Yalova Gemi İnşa Sanayi

A.Ş., B. No: 2013/8756, 15/4/2015, §§ 37-48; Targan Tolga Yungul, B. No: 2013/1386, 16/4/2015, §§ 23-31; Durmaz Oto. Petrol Ürünleri İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/1020, 7/5/2015, §§ 22-35; Fahri Gösteriş, B. No: 2013/1297, 13/4/2016, §§ 27-37; Zekayi Çelebi, B. No: 2014/5633, 18/5/2016, §§ 25-30; Özgür Murat Engin, B. No: 2014/7806, 21/9/2016, §§ 38-44; Laleş Çeliker, B. No: 2013/8413, 21/9/2016, §§ 24-31; Cezair Akgül, B. No:2014/10634, 26/10/2016, §§ 27-31; Gökay Dayan, B. No: 2014/12206, 21/9/2017, § 21; Ruhşen Mahmutoğlu, B. No: 2015/22, 15/1/2020, § 56).

15. Başvurucu, alkollü araç kullandığı gerekçesiyle hakkında tesis edilen idari para cezası ve sürücü belgesinin geçici olarak geri alınması işlemine karşı başvuruda bulunurken çeşitli itirazlar ileri sürmüş ve bunlara ilişkin delillerini dosyaya sunmuştur. Başvurucu, olay anında aynı araçta olan kişilerin beyanlarının dikkate alınmadığını belirtmiş; çeşitli kamera kayıtlarını mahkemeye sunmuştur. Buna karşılık Hâkimlik "idari para cezası karar tutanağının resmi evrak niteliğinde bulunduğu ve aksi ispat edilinceye kadar geçerli olduğu" gerekçesine yer vermekle yetinmiş, başvurucunun davanın sonucuna etki edebilecek nitelikteki savunma ve itirazlarına ilişkin herhangi bir değerlendirmede bulunmamış, bu yöndeki iddialara ayrı ve açık bir yanıt vermemiştir (bkz. § 5). Diğer bir ifadeyle somut olayda uyuşmazlığın esasına etkili bazı delillerin toplanmasını ve değerlendirilmesini isteyen başvurucunun talepleri hiçbir gerekçe sunulmadan görmezden gelinmiştir. Yargılamada olayla ilgili tutanağın ve idari makamların vardığı sonucun güvenilirliği hiç sorgulanmamış, başvurucunun iddialarının gerçekliğine kapalı bir tutum sergilenmiştir. Bu eksiklik itiraz mercii tarafından da giderilmemiştir (bkz. § 6). Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlal tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

18. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi

ilgili mahkemelere aittir.

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Karşıyaka 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2019/2616 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÖZBEY

B. No: 2020/16935 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/16935

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÖZBEY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/16935)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Mehmet ÖZBEY

Vekili : Av. Tolga KAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; borca yapılan itirazın iptali için açılan davada, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, borç olarak para gönderdiği N.Ö.nün (miras bırakan) borcunu ödememesi nedeniyle 1.412.850 TL'nin tahsili amacıyla ilamsız icra takibi başlatmıştır. Mirasçıların söz konusu takibe itiraz etmesi üzerine 25/3/2013 tarihinde itirazın iptali davası açmıştır. Dava dilekçesinde, miras bırakana gönderdiği borç için banka dekontlarının mevcut olduğu ve borcun ödendiğine dair herhangi bir bilgi bulunmadığı belirtilmiştir. Borcun miras bırakana verildiği ve borcun ödenmediğinin tanıklar ile ispatlanabileceği ifade edilmiştir.

3. İstanbul 7. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 16/4/2015 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda, miras bırakanın vefatından sonra tarafların bir araya gelerek 8/10/2012 tarihli ibranameyi düzenlediği belirtilmiştir. Başvurucu tarafından miras bırakanın ve mirasçılarının ayrı ayrı gayrikabili rücu ibra edildiği ifade edilmiştir. İbraname altındaki imzanın başvurucu tarafından kabul edilmesi ve ibranamenin borcun sona erme hâllerinden

biri olması nedeniyle davanın reddedilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

4. Başvurucu karara karşı 10/7/2015 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz dilekçesinde 8/10/2012 tarihli ibranamede, Sirkeci'de yer alan hanın, 32.400 USD'nin ve 2008 model aracın istisna olmak üzere borcun ibra edildiği ve söz konusu hususun davalılar tarafından kabul edildiği belirtilmiştir. İstisna tutulan hususlar, davalılar tarafından yerine getirilmediğinden ibranamenin hukuken geçerli olmadığı ifade edilmiştir. İbranamede istisna tutulan hususlar konusunda anlaşma sağlandığının dinlenecek tanıklar vesilesi ile kanıtlanabileceği ileri sürülmüştür. Hukuken geçerli bir ibranamenin kayıtsız, şartsız ve açık olmasının zorunlu olduğu aktarılmıştır.

5. Yargıtay 13. Dairesi (Yargıtay) 8/6/2017 tarihinde temyiz talebini reddederek Mahkeme kararını onamıştır. Başvurucu 14/7/2017 tarihinde kararın düzeltilmesini talep etmiştir. Karar düzeltme dilekçesinde, temyiz dilekçesinde belirtilen hususlar yinelenmiştir. Yargıtay 6/2/2020 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiştir.

6. Nihai karar, başvurucuya 10/3/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu10/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası hakkında başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verildikten sonra başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu tarafından, ibranamede belirli hususların istisna olarak kararlaştırıldığı ve istisnalar bakımından davalıların yükümlülüklerini yerine getirmedikleri belirtilmiştir. Şarta bağlanan ibranamenin borcu sona erdirdiğinden bahsedilemeyecek olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ifade edilmiştir. İbranamedeki şartların yer aldığının tanıklar ile ispatlanabilecek olmasına rağmen Mahkeme ve Yargıtay tarafından söz konusu delilin değerlendirilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

8. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

9. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

10. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle

aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

11. Başvurucu miras bırakana verdiği borcun kendisine ödenmemesi nedeniyle alacağının tahsili amacıyla ilamsız icra takibi başlatmıştır. Miras bırakanın mirasçıları olan davalılar borca itiraz etmesi üzerine başvurucu itirazın iptali davası açmıştır. Mahkeme davayı reddederken borç konusunda düzenlenen 8/10/2012 tarihli ibranameye vurgu yaparak ibranamenin başvurucu tarafından imzalanması sonucunda borcun sona erdiğini belirtmiştir. Karar, temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

12. Yargılama makamlarınca gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli olmayıp gerekçenin aynı zamanda makul olması da aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır.

13. Mahkeme; başvurucunun ibra sözleşmesini imzaladığını, bununla da borcun sona erdiğini belirterek davalıların borca itiraz etmesinde haklı olduğunu kabul etmiştir. Başvurucu, ibranamenin kendisi tarafından imzalanmadığını iddia etmemiştir. İbranamede bir şart bulunmamakta olup bazı istisnalar dışında her türlü alacak ve hakkın ibra edildiğinden mahkemeler itirazı kabul etmiştir. Mahkemeler vardığı sonuca hangi nedenle ulaştığını ve delillerin değerlendirilmesini başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek yeterli gerekçe ile ortaya koymuştur.

14. Bu durumda başvurucunun ibranamenin şarta bağlı olarak yapıldığına, bu şartın gerçekleşmediğine ve söz konusu hususun dinlenecek tanıklar ile kanıtlanabileceğine dair iddialarının yargılamanın esasına tesir eder nitelikte olmadığı ve bu iddialar konusunda ayrı bir yanıt verilmemesinin gerekçeli karar hakkı ihlaline yol açmadığı değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/1/2025 tarihinde karar

verildi.

KARŞI OY

1. Anayasa Mahkemesi 1. Bölüm 2020/16935 esas sayılı dosyada, sayın çoğunluk başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

2. Aşağıda açıkladığım gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

3. Olay ve olgular mahkemenin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

4. Başvurucu; ibranamede belirli hususların istisna olarak kararlaştırıldığını, istisnalar bakımından davalıların yükümlülüklerini yerine getirmediklerini, şarta bağlanan ibranamenin borcu sona erdirdiğinden bahsedilemeyeceğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının; ihbarnamede şartların yer aldığının tanıklar ile ispatlanabilecek olmasına rağmen Mahkeme ve Yargıtay tarafından söz konusu delilin değerlendirilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

5. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

6. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

7. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz merciilerince cevapsız bırakılması gerekçeli

karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz, B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

8. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak derece mahkemelerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin derece mahkemesinin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi derece mahkemesi kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

9. Başvurucu miras bırakana verdiği borcun kendisine ödenmemesi nedeniyle alacağının tahsili amacıyla ilamsız icra takibi başlatmıştır. Miras bırakanın mirasçıları olan davalılar borca itiraz etmesi üzerine başvurucu itirazın iptali davası açmıştır. Mahkeme davayı reddederken borç konusunda düzenlenen 8/10/2012 tarihli ibranamenin düzenlendiği ve ibranamenin başvurucu tarafından imzalanması sonucunda borcun sona erdiğini belirtmiştir. Karar temyiz ve karar düzeltme aşamalarından geçerek kesinleşmiştir.

10. Yargılama makamlarınca gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli olmayıp gerekçenin aynı zamanda makul olması da aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır.

11. Mahkeme başvurucunun ibra sözleşmesini imzaladığını, bununla da borcun sona erdiğini belirterek davalıların borca itiraz etmesinde haklı olduğunu kabul etmiştir. Ancak başvurucu dava dilekçesinde borcun kendisine ödenmediğine dair tanıkların bulunduğunu belirtmesine karşın Mahkeme söz konusu tanıkları neden dinlemediğini ve bu tanık deliline neden itibar etmediğini gerekçesinde belirtmemiştir.

12. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir.

13. Başvurucu temyiz ve karar düzeltme aşamalarında ısrarla kendisi tarafından imzalanan ibranamenin şarta bağlı olduğunu, birtakım mal varlıkların ibraname haricinde tutulduğunu ve bu durumun dinlenilecek tanıklar ile ispatlanabileceğini ileri sürmüştür. Ancak Yargıtay ne temyiz ne de karar düzeltme aşamasında ibranamenin şarta bağlı olarak yapılıp yapılmadığını değerlendirmemiştir. Başvurucu söz konusu iddianın tanık ile ispatlanabileceğini söylese de Yargıtay neden tanık delilini kabul etmediğini kararlarında açıklamamıştır.

14. Sonuç olarak gerekçeli kararda, başvurucunun ibranamenin şarta bağlı olarak yapıldığına, bu şartın gerçekleşmediğine ve söz konusu hususun dinlenecek tanıklar ile kanıtlanabileceğine dair yargılamanın esasına tesir eder nitelikteki iddia ve itirazlarının incelenmediği ve bu iddiaların karşılanmadığı görülmüştür. Bu nedenle yargılama süreci bir

bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmalıdır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Üye Selahaddin MENTEŞ

LEVENT ŞAHİN

B. No: 2020/31980 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31980

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEVENT ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31980)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa ŞENOCAK

Başvurucu : Levent ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; istinaf dairesi kararının, talepte bulunulmasına rağmen sanığa tebliğ edilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 12/6/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun ByLock tespiti, HTS raporu ve tanıkların anlatımları neticesinde atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Antalya 9. Ağır Ceza Mahkemesince görülmeye başlanmıştır. Başvurucu, Antalya 9. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan 7 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

5. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf kanun yolu başvurusu Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin (Daire) 29/11/2018 tarihli kararıyla esastan reddedilmiştir.

Anılan karar başvurucu müdafine tebliğ edilmiştir.

6. Başvurucu, farklı tarihlerde yazdığı dilekçeler ile istinaf kanun yolu başvurusunun esastan reddine ilişkin Daire kararının bizzat kendisine tebliğ edilmesini talep etmiştir. Dosya içeriğine ve Mahkemece yazılan 5/6/2024 tarihli müzekkereye verilen 6/6/2024 tarihli cevaba göre söz konusu kararın Daire tarafından başvurucuya tebliğ edilmediği anlaşılmıştır.

7. Başvurucu müdafii, bu karara karşı 8/1/2019 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesi 15/6/2020 tarihinde temyiz talebinin reddi ile hükmün onanmasına karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 15/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/9/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; istinaf dairesi kararının, talep etmesine rağmen kendisine tebliğ edilmediğini, bizzat temyiz hakkını kullanamadığını belirterek bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, tanıkların istinabe yoluyla alınan beyanların duruşmada okunduğu ve başvurucunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını dile getirdiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi daha önce benzer bir şikâyeti Hakan Dağ ([1. B.], B. No: 2020/32671, 28/11/2024) ve Behiye Çağlıyan ([2. B.], B. No: 2021/34076, 14/1/2025) başvurularında incelemiş ve karara bağlamıştır. Anayasa Mahkemesi anılan başvurularda 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11. maddesi, anılan maddede 6/6/1985 tarihli ve 3220 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ve gerekçesine göre; ceza davalarında istinaf ve temyiz kanun yolu başvurularına ilişkin kararların sanıklar yerine müdafiine tebliğiyle yetinilemeyeceğini vurgulamıştır. Dolayısıyla açık kanunî düzenleme ve kanun gerekçesine rağmen kararların sanıklara tebliğ edilmemesiyle gerçekleşen müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

15. Somut olayda başvurucunun istinaf kanun yolu talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararının kendisine tebliğ edilmesini talep etmesine rağmen anılan kararın Daire tarafından başvurucuya tebliğ edilmediği anlaşılmıştır (bkz. § 6).

16. Dolayısıyla eldeki başvuruda da yukarıda anılan kararlardan ayrılmayı gerektiren bir

husus bulunmadığından başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin iddia

18. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanlarına yer verilen tanıkların huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanıklara soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

19. Eldeki başvuruda başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından, varılan sonuca ve yeniden yargılama yapılması kararına göre tanık sorgulama hakkı kapsamında ileri sürülen şikâyetler hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi

gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesine (E:2018/1513, K:2018/2470) gönderilmesini sağlamak amacıyla Antalya 9. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/181, K.2018/56) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERKANT ACAR

B. No: 2020/35490 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35490

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERKANT ACAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35490)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Serkant ACAR

Vekili : Av. Doğukan Tonguç CANKURT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk görevlilerince toplumsal bir olaya müdahale sırasında kullanılan gaz fişeğinin isabet etmesi neticesinde yaralanma meydana gelmesi ve bu olay hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkili olmaması nedeniyle kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, kamuoyunda Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen protestolara yönelik kolluk müdahalesi nedeniyle Ankara'da 1/6/2013 tarihinde gerçekleşen gösteri yürüyüşü ve basın açıklamasına katılmış; topluluğa müdahalede bulunan kolluk görevlilerinden birinin ateşlemiş olduğu gaz fişeğinin başına isabet etmesi nedeniyle yaralanmıştır. Dışkapı Eğitim ve Araştırma Hastanesine (Sağlık kurumu) kaldırılarak tedavi altına alınan başvurucu 12/7/2013 tarihinde Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) sunduğu dilekçeyle başına isabet eden gaz fişeği sonucu yaralandığını ve kolluk görevlilerinin kontrolsüz güç kullandığını belirterek olayda sorumluluğu bulunan kamu görevlilerinden şikâyetçi olmuştur.

3. Başsavcılık 2/9/2013 tarihli yazısı ile Ankara İl Emniyet Müdürlüğünden 1/6/2013 tarihinde herhangi bir toplumsal olaya müdahale edilip edilmediği hususunda bilgi istemiş, varsa olay tutanaklarının, vakanın gerçekleştiği yeri gören kameraların kayıtlarının, olay günü gaz fişeği kullanmakla görevli kolluk görevlilerinin listesinin gönderilmesini talep etmiştir. Başsavcılık, yine aynı tarihte sağlık kurumundan başvurucuya ait tıbbi belgeleri talep etmiş ve 25/10/2013 tarihinde de Adli Tıp Kurumundan başvurucunun yaralanmasının niteliğini tespit eder nitelikte tıbbi rapor düzenlenmesini istemiştir. 31/3/2015 tarihli "CD/DVD İzleme Tutanağı" ile soruşturma dosyasına kazandırılan ve olay tarihinde Ankara Kızılay bölgesinde meydana gelen Gezi Parkı eylemine ilişkin görüntü ve video kayıtlarını içerir CD ve DVD'lerin başvurucu ve vekili tarafından izlendiği ancak başvurucu tarafından kendisini yaraladığını iddia ettiği polis memurunun teşhis edilemediğinin tespit edildiği görülmüştür. Adli Tıp Kurumu sunduğu 25/10/2013 tarihli raporda başvurucunun yaralanmasının yaşamını tehlikeye sokan bir durum oluşturmadığını ancak basit bir tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olmadığını, kemik kırığına neden olduğunu, nazal kemik kırığının [burun kemiği kırığı] hayati fonksiyonlarını 1(Hafif) derecede etkilediğini belirtmiştir. Ankara İl Emniyet Müdürlüğü 15/7/2016 tarihinde FETÖ/PDY tarafından gerçekleştirilmek istenen darbe teşebbüsü sırasında Emniyet Müdürlüğüne uçaktan atılan bombanın ana su şebekesini patlatması sonrası arşivin tamamen su altında kalarak balçığa bulandığını, 2015 yılı ve öncesine ait arşiv kayıtlarının kullanılamaz hâle geldiğini Başsavcılığa iletmiştir.

4. Başvurucu 6/11/2013 tarihinde müşteki sıfatıyla verdiği ifadesinde olay tarihinde Gezi Parkı'na ilişkin devam eden protesto gösterilerine destek vermek amacıyla Ankara'da yapılan etkinliğe katıldığını, topluluğa müdahale eden polislerden birinin gaz tüfeği ile ateş ettiğini ve sakınmasına rağmen gaz fişeğinin burun kemiğinin tam üstüne temas edecek şekilde kafasını sıyırdığını, kendinden geçtiğini ve olay mahalinde bulunanlar tarafından hastaneye götürüldüğünü ifade ederek polis memurundan şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir.

5. Ankara Emniyet Müdürlüğüne gönderdiği 1/8/2016 tarihli yazı ile şüphelilerin araştırılmasını talep eden Başsavcılık 22/3/2019 tarihinde daimî arama kararı vermiş ve aynı tarihte dosyayı Zamanaşımı Bürosuna tevdi etmiş, 30/7/2021 tarihinde ise zamanaşımı nedeniyle faili meçhul şüpheli hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar vermiştir.

6. Başvurucu 12/11/2020 tarihinde etkili bir soruşturma yürütülmediği gerekçesiyle henüz soruşturma devam ederken bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; kolluk kuvvetinin orantısız güç kullanımı nedeniyle ciddi şekilde yaralandığını, buna karşın etkili bir soruşturma yürütülmediğini, delillerin toplanmasında özensizlik olduğunu, uzun süre hareketsiz kalındığını belirterek kötü muamele yasağının ve barışçıl bir biçimde katıldığı toplantının kolluk kuvvetince kullanılan orantısız güçle dağıtılması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, konuya ilişkin insan hakları yargısı içtihadı mevzuat sunularak olay detaylı şekilde aktarılmış; değerlendirme yapılırken bu hususların dikkate alınması gerektiği beyan edilmiştir. Başvurucu, karşı beyanında formdaki

iddiaları yinelemiştir.

9. Başvuru yollarının tüketilmesi kuralı, bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünde inceleme yapılabilmesi için mutlak surette gerekli olmasa da yürütülen soruşturmanın -makul bir süreyi aşmaması şartıyla- ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi bireysel başvuruyla getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır. Bununla birlikte savunulabilir bir kötü muamele iddiası hakkında soruşturma başlatılmamışsa başlatılan soruşturmada ilerleme yoksa veya soruşturma artık etkisiz bir hâl almışsa başvuruculardan soruşturmanın sonucunu beklemelerini istemek makul olmayacaktır. Böyle bir durumda başvurucular, gerekli özeni göstermeli ve şikâyetini çok uzun süre geçirmeden Anayasa Mahkemesine sunabilmelidirler. Zira soruşturmanın etkililiğini sağlayacak bir başvuru yolu bulunmamaktadır. O hâlde anılan ihlal iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmesi gerekmemektedir. Böyle bir durumda başvurucular, etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmalıdırlar. Doğal olarak başvurucuların etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varmaları gerektiği her davanın koşullarına bağlı olarak değerlendirilecektir. Soruşturmada ilerleme sağlanacağına dair umut verici gelişmeler ve gerçekçi varsayımlar bulunduğu ve soruşturmanın ilerlemesini sağlayıcı tedbirler alındığı sürece başvuruculardan başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunmaları da beklenmemelidir [Yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasının konu edildiği Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu (B. No: 2014/15732, 24/1/2018) başvurusunda yapılan aynı yöndeki değerlendirmelerin kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurularda da uygulanmasına ilişkin örnek için bkz. İbrahim Şen, B. No: 2015/19415, 8/5/2019].

10. Başvuruya konu sürece bakıldığında 1/6/2013 tarihinde meydana gelen olayla ilgili olarak 12/7/2013 tarihinde Başsavcılık tarafından soruşturma işlemlerine başlandığı, 2/9/2013 tarihli yazı ile Ankara İl Emniyet Müdürlüğünden olaya ilişkin bilgi ve belgelerin istenildiği, yine aynı tarihte ilgili sağlık kurumundan başvurucuya ait tıbbi belgelerin talep edildiği, 25/10/2013 tarihinde de Adli Tıp Kurumu tarafından rapor düzenlendiği, 6/11/2013 tarihinde başvurucunun ifadesinin alındığı, 31/3/2015 tarihinde dosyaya kazandırılan görüntülerin teşhis için başvurucuya izletilmiş olduğu ve 1/8/2016 tarihli yazı ile Emniyet Müdürlüğünden şüphelilerin araştırılmasının talep edildiği görülmüştür. 1/8/2016 tarihinden sonra Başsavcılık olayın gerçekleşme koşullarının, fail veya faillerin tespitine yönelik esaslı hiçbir şey yapmamış, 22/3/2019 tarihinde de daimî arama kararı vererek soruşturma dosyasını Zamanaşımı Bürosuna tevdi etmiştir. Buna rağmen şikâyetini yetkili makamlara iletmede veya soruşturmanın etkisizliğiyle ilgili bireysel başvuru yapmada güçlük çektiği yönünde herhangi bir iddiası bulunmayan başvurucu, bireysel başvuru yapmak için 12/11/2020 tarihine kadar beklemiştir. Oysa başvurucunun somut olayın koşullarında soruşturmanın etkisiz olduğunu en geç daimi arama kararının verildiği 22/3/2019 tarihinde fark ederek süresinde başvuru yapması gerekirdi. Bu nedenle 12/11/2020 tarihinde yapılan başvurunun süresi içinde yapılmış bir başvuru olarak kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

11. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUNUS DEMİRÖRS

B. No: 2021/876 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/876

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUNUS DEMİRÖRS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/876)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Yunus DEMİRÖRS

Vekili : Av. Burak Fazıl DEMİRÖRS

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılması sonrasında önceki yöneticilik görevine atamanın yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Burdur'un Altınyayla ilçesinde halk eğitim merkezi müdürü olarak görev yapmaktayken hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/ Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliğinden devam eden soruşturma nedeniyle Altınyayla Kaymakamlığının (Kaymakamlık) işlemiyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 137. maddesi uyarınca görevden uzaklaştırılmıştır. Devam eden süreçte Burdur Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına karar verilmiştir.

3. Kaymakamlığın başvurucu hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılmasına karar vermesi üzerine Burdur İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 30/5/2019 tarihinde başvurucunun Burdur'un Karamanlı ilçesinde bulunan Karamanlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesine öğretmen olarak atanmasına karar vermiştir. Atama nedeni "1/9/2016 tarihli ve 673

sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin (673 sayılı KHK) 8. maddesi kapsamında yöneticilik görevinden ayrılma" olarak belirtilmiştir.

4. Başvurucu anılan işlemin iptaline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; halk eğitim merkezi müdürü olarak görev yaptığı dönemde yürüttüğü projelerden bahsetmiş, görevi kapsamında sosyal çevresiyle geliştirdiği ilişkilere değinmiş, görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırıldıktan sonra yöneticilik görevine tekrar atanmaması nedeniyle itibarının sarsıldığına vurgu yapmıştır. Bu bağlamda başvurucu, görevine iade edilmiş olmasına rağmen müdürlük görevinden alınarak öğretmen olarak atanmasına yönelik atama işleminin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

5. Isparta İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 18/12/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; atama konusunda idareye tanınan takdir yetkisine ilişkin 657 sayılı Kanun'da var olan düzenlemelere ilave olarak 673 sayılı KHK ile özel bir hüküm getirildiğini, olağanüstü hâl döneminden sonra yöneticilik görevinin yürütülmesinin çok daha fazla hassasiyeti ihtiva ettiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte dava konusu işlem tesis edilirken idareye tanınan takdir yetkisinin kötüye kullanıldığı yönünde başvurucu tarafından somut bir bilgi ve belge sunulamadığını, yöneticilik sıfatının ikinci görev olarak başvurucu üzerinde bulunduğunu ve bunun hiçbir şekilde kazanılmış hak olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Netice itibarıyla başvurucunun yöneticilik görevi dışında görev yaptığı ilçenin küçük olması da dikkate alındığında aynı ilin farklı bir ilçesine idareye verilen takdir hakkı kapsamında öğretmen olarak atanmasının hukuka aykırı olmadığı sonucuna varmıştır.

6. Başvurucu tarafından bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi 10/11/2020 tarihinde İdare Mahkemesi kararında usule ve hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 13/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 24/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu bir şüpheyle hakkında başlatılan soruşturmanın kendi lehine neticelenmesine rağmen idarece suçlu ya da sakıncalı olarak değerlendirildiğini ve önceki yöneticilik görevi yerine öğretmen olarak atanması ile zan altında bırakıldığını ve psikolojik olarak yıprandığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesinin 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun 'da yer alan hükmü iptal ettiğini vurgulayan başvurucu, görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılması sonrasında yöneticilik görevine atanmaması ve açtığı davanın reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, eşitlik ilkesinin ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı görüşünde; somut olayın ve yargılamanın bir özeti yapıldıktan sonra mevcut başvuru incelenirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, bu görüşe karşı önceki beyanlarını yinelemiştir.

11. Mesleki hayata yönelik somut olaya benzer tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayata saygı hakkı bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Tamer Mahmutoğlu ([GK] B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-96) kararında açıklanmıştır. Somut olayda, başvurucunun görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılması sonrasında önceki yöneticilik görevine atanmaması şeklindeki mesleki hayatına yönelik alınan tedbirin özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmadığı, bununla birlikte başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşılmıştır. Başvurucunun görevden uzaklaştırılmadan önceki yöneticilik pozisyonuna atanmasının engellenmesinin meslek hayatında üçüncü kişilerle ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı değerlendirilmiştir. Bu durumda başvurunun sonuca dayalı yaklaşım çerçevesinde, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvuruda özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Somut olayda başvurucu halk eğitim merkezi müdürü olarak görev yapmakta iken hakkında devam eden soruşturma nedeniyle görevden uzaklaştırılmış, soruşturmanın takipsizlikle sonuçlanması sonrasında ise görevden uzaklaştırma tedbirinin kaldırılmasına karar verilmiştir. Bununla birlikte başvurucu görevden uzaklaştırılmadan önceki yöneticilik görevine değil başka bir ilçedeki okula öğretmen olarak atanmıştır.

14. Başvurucunun, görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırıldıktan sonra eski yöneticilik görevi yerine başka bir ilçedeki okula öğretmen olarak atanması şeklindeki işlem: 6/2/2018 tarihli ve 7081 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un "Görevden uzaklaştırılanların iade usulü" kenar başlıklı 8. maddesinde yer alan "15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemi sonrasında kamu kurum ve kuruluşlarınca ilgili mevzuatına göre görevden uzaklaştırılan ve yönetici kadrolarında bulunan personelin görevlerine iadesi, halen bulundukları yöneticilik görevi dışında öğrenim durumları ve kazanılmış hak aylık derecelerine uygun kadro ve pozisyonlara atanmak suretiyle de yerine getirilebilir." hükmüne dayanılarak tesis edilmiştir. Dolayısıyla müdahalenin kanuni dayanağı bulunmaktadır. Diğer yandan terör örgütleriyle mücadele kapsamında uygulanan tedbirler dikkate alındığında başvurucunun özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin millî güvenliğin sağlanması meşru amacına dayandığı anlaşılmıştır. Öte yandan söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olup olmadığının ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

15. Anayasa Mahkemesi kararlarına göre demokratik toplum düzeninin gerekleri kavramı öncelikle ilgili hak yönünden getirilen sınırlamaların zorunlu ya da istisnai tedbir niteliğinde olmasını, başvurulabilecek en son çare ya da alınabilecek en son önlem olarak kendisini göstermesini gerektirmektedir. Demokratik toplum düzeninin gereklerinden olma, bir sınırlamanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir toplumsal ihtiyacın karşılanması amacına yönelik olmasını ifade etmektedir (AYM, E.2016/179, K.2017/176, 28/12/2017; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 44; Haluk Öktem [GK], B. No: 2014/13433, 13/10/2016, § 49; Erhun Öksüz [GK], B. No: 2014/12777, 13/10/2016 § 53; Salim Onur Şakar, B. No: 2015/2711, 21/9/2017, § 35; C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 114). Bununla

birlikte ölçülülük ilkesinin amacı temel hak ve özgürlüklerin gereğinden fazla sınırlandırılmasının önlenmesidir. Anayasa Mahkemesi kararları uyarınca ölçülülük ilkesi, sınırlama için kullanılan aracın sınırlama amacını gerçekleştirmeye uygun olmasını ifade eden elverişlilik, sınırlayıcı önlemin sınırlama amacına ulaşmak bakımından zorunlu olmasına işaret eden gereklilik ve araçla amacın orantısız bir ölçü içinde bulunmaması ile sınırlamanın ölçüsüz bir yükümlülük getirmemesi anlamına gelen orantılılık unsurlarını içermektedir (Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 106; Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016, § 70; Bülent Kaya [GK], B. No: 2013/2941, 11/5/2016, § 82; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, §§ 45, 48; C.A. (3), § 115).

16. Belirtilen ölçütlere riayetle bir sınırlandırma yapılıp yapılmadığının tespiti için müdahale teşkil eden önlemin temelini oluşturan meşru amaç karşısında, bireye düşen fedakârlığın ağırlığının gözönünde bulundurulması ve gözetilen genel yararın gerekleri ile bireyin temel hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının belirlenmesi zorunludur. Anayasa'nın 13. maddesi vasıtasıyla Anayasa'da yer alan tüm temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hususunda geçerli olan bu denge, özel hayata saygı hakkının sınırlandırılmasında da gözönünde bulundurulmalıdır (Bülent Polat, § 107).

17. Anayasa Mahkemesinin 24/12/2019 tarihli ve E.2018/159, K.2019/93 sayılı kararıyla, 7075 sayılı Kanun’un 10. maddesinin 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun’un 22. maddesiyle değiştirilen (1) numaralı fıkrasının üçüncü cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir. Anılan cümlede müdür yardımcısı veya daha üstü ile bunlara eş değer yöneticilik görevinde bulunmaktayken kamu görevinden çıkarılanların Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu (Komisyon) tarafından başvurularının kabulüne ve kamu görevine iade edilmeleri hâlinde atamalarında, söz konusu yöneticilik görevlerinden önce bulundukları kadro ve pozisyon ünvanlarının dikkate alınacağı hüküm altına alınmıştır.

18. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında, Komisyon tarafından başvurunun kabulüne karar verildiğinde kamu görevinden çıkarma işleminin sebep unsurunun tamamen ortadan kalkmış olmasına rağmen Komisyon kararı sonrasında yeniden kamu görevine dönen kişilerin atanmasında yöneticilik görevlerinden önce bulundukları kadro ve pozisyon ünvanlarının dikkate alınmasını öngören kuralın bu kişilerin üyelik, mensubiyet, aidiyet, iltisak veya irtibatlarına dair şüphelerin tam olarak ortadan kalkmadığı izlenimini oluşturduğu, bu durumun kişilerin meslek hayatlarında kişisel gelişimlerinin, üçüncü kişilerle olan ilişkilerinin ve itibarlarının olumsuz şekilde etkilenmesine sebebiyet verebileceği vurgulanmıştır. Ayrıca bu kişilerin yöneticilik görevlerine atanmamasına neden olabilecek fiilî veya hukuki bir zorunluluk belirtilmeden, kişilerin anılan görevlere atanması yönünde idareye bir takdir yetkisi tanınmadan ve emredici bir hükümle anılan kişilerin zorunlu olarak yöneticilik görevlerinden önceki görevlere atanacağının öngörülmesinin kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir biçimde yürütülmesi amacını gerçekleştirmek bakımından zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği belirtilmiştir (AYM, E.2018/159, K.2019/93 §§ 29-31).

19. Yine bu kapsamda Abdulkadir Tuncay (B. No: 2019/35343, 30/3/2022) kararında Anayasa Mahkemesi, yöneticilik görevine iade edilmesine dair başvurucuya özgü hukuki ve fiilî şartların değerlendirilmesi söz konusu olmaksızın başvurucunun mesleki hayatı bakımından gerçekleştirilen müdahalenin doğrudan dayanağını oluşturan düzenlemenin kanunilik şartını sağlamadığını kabul etmiştir. Kararda, olayın şartları çerçevesinde başvurucunun durumuna özgü bir değerlendirme yapılmadığı, başvurucunun kamu

görevinden çıkarılmadan önceki görevine iade edilmesine engel teşkil edecek hukuki ve fiilî bir zorunluluk bulunduğunun da gösterilmediği ifade edilmiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin yukarıda aktarılan iptal kararının, OHAL Komisyonu kararıyla görevine iade edilenlerin eski görevine dönmesinin kategorik olarak yasaklanmasını içeren söz konusu yasal düzenlemenin Anayasa'nın 13. maddesi ve özel hayata saygı hakkını düzenleyen 20. maddesine aykırı olduğunu tespit ettiği vurgulanmıştır. Sonuç olarak yöneticilik görevine iade edilmesine dair başvurucuya özgü hukuki ve fiilî şartların değerlendirilmesi söz konusu olmaksızın başvurucunun mesleki hayatı bakımından gerçekleştirilen müdahalenin doğrudan dayanağını oluşturan düzenlemenin kanunilik şartını sağlamadığı sonucuna varılmıştır (Abdulkadir Tuncay, § 50).

20. Öte yandan somut olaya benzer nitelikte olan Selami Gülen başvurusunda da (B. No: 2019/15788, 1/3/2023) Anayasa Mahkemesi, başmüfettiş olarak görev yapmakta iken FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatı gerekçe gösterilerek görevden uzaklaştırılan başvurucunun görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırıldıktan sonra müşavir kadrosuna atanması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasını incelemiştir. Anılan kararda yargısal makamlar tarafından olayın koşulları çerçevesinde başvurucunun durumuna özgü bir değerlendirme yapılmadığı, ayrıca kamu görevinden uzaklaştırılan başvurucunun önceki görevine iade edilmesine engel teşkil edecek hukuki ve fiilî bir zorunluluğun ortaya konulmadığı belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüyü koruduğunun söylenemeyeceği, olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı değerlendirilerek başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (Selami Gülen, §§ 50 - 52).

21. 7081 sayılı Kanunla getirilen düzenlemede yönetici olarak görev yapmakta iken görevden uzaklaştırılmış kişilerin, yöneticilik görevi dışında öğrenim durumları ve kazanılmış hak aylık derecelerine uygun kadro ve pozisyonlara atanmak suretiyle de göreve iade edilebileceğine yönelik ilgili idarelere bir takdir hakkı verildiği görülmektedir. Bahse konu takdir hakkının kullanılmasıyla ortaya çıkan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve ölçülü olduğu sonucuna varılabilmesi için her şeyden önce bu takdir hakkının kullanılması konusundaki ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulması gerekmektedir. Bununla birlikte idari ve yargısal makamlar tarafından kamu görevinden uzaklaştırılan ve sonrasında hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırılan başvurucunun durumuna özgü bir değerlendirme yapılması, önceki yöneticilik görevine atanmasına engel teşkil eden hukuki ve fiilî zorunluluğun ortaya konulması beklenmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin yukarıda aktarılan kararlarında da bu hususlar vurgulanmıştır. Bunların ortaya konulmuş olması müdahalede gözetilen genel yararın gerekleri ile bireyin temel hakkının korunması arasında adil bir dengenin kurulup kurulmadığının anlaşılabilmesi için elzemdir.

22. Öncelikle başvurucunun öğretmen olarak atanmasına ilişkin 30/5/2019 tarihli idari işlemde atama nedeni olarak sadece "673 sayılı KHK'nın ilgili hükmü kapsamında yöneticilik görevinden ayrılma" şeklinde bir ibare bulunmaktadır. Bundan farklı olarak başvurucunun yöneticilik görevine atanmamasına yönelik başka bir sebep de atama işleminde yer almamaktadır. Yargısal safahatta ise İdare Mahkemesinin gerekçesinde idarenin atama konusundaki takdir hakkına atıfta bulunulmuş, yöneticilik görevinin hassasiyetinden bahsedilmiştir. Ayrıca başvurucu tarafından takdir hakkının kötüye kullanıldığına ilişkin

somut bir bilgi ve belge sunulmadığı ifade edilmiştir. Bunun dışından başvurucunun dava dilekçesinde ileri sürdüğü aynı göreve tekrara atanmaması nedeniyle sosyal çevresinde ortaya çıkan olumsuz algının ve itibar kaybettiğine yönelik iddiasının da yargısal makamlar tarafından idarenin kullanmış olduğu takdir hakkı denetlenirken gözönüne alınmadığı, bu hususta ilgili ve yeterli gerekçelere yer verilmediği görülmektedir.

23. Sonuç olarak yargısal makamlar tarafından somut olayın koşulları ve başvurucunun şikâyet ettiği hususlar dikkate alınarak başvurucunun durumuna özgü bir değerlendirme yapılmamış, kamu görevinden uzaklaştırılan başvurucunun önceki görevine iade edilmesine engel teşkil edecek hukuki ve fiilî zorunluluğa ilişkin bir gerekçe de ortaya konulmamıştır. Bu doğrultuda hakkındaki görevden uzaklaştırma tedbiri kaldırılan başvurucunun önceki yöneticilik görevine atanmamasının başvurucu üzerindeki etkisi dikkate alındığında ölçülülük şartını sağlamadığı ve başvurucunun özel hayata saygı hakkı üzerindeki sınırlama neticesinde ulaşılabilecek genel yarar ile başvurucunun temel hakkının korunması arasında adil bir denge gözetilmediği anlaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Isparta İdare Mahkemesine (E.2019/955, K.2019/1666) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine (E.2020/169, K.2020/1587) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Halk eğitim merkezi müdürü olarak görev yapmakta iken hakkında FETÖ/PDY üyeliğinden soruşturma başlatılan başvurucu görevden uzaklaştırılmış, soruşturmanın takipsizlikle sonuçlanmasının ardından ise göreve iadesine karar verilmiştir. Atamasının önceki yöneticilik görevine yapılmaması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucunun bu iddiasına yönelik Mahkememiz çoğunluğu, özel hayata saygı hakkı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

2. Görevden uzaklaştırma kararı kaldırıldıktan sonra önceki yöneticilik görevi yerine bir liseye öğretmen olarak atanan başvurucunun dava konusu ettiği bu işlem hakkında İdare Mahkemesi, yaşanan olağanüstü hal döneminden sonra yöneticilik görevinin yürütülmesinin gerektirdiği hassasiyete vurgu yapmıştır. Bununla birlikte İdare Mahkemesi, yöneticilik görevinin başvurucu üzerinde ikinci bir görev olarak bulunduğunu, bunun hiçbir şekilde kazanılmış hak olarak kabul edilemeyeceğini, ayrıca idareye tanınan takdir hakkının kötüye kullanıldığına ilişkin de somut bir bilgi veya belgenin sunulmadığını belirterek davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu ise İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir.

3. Danıştay kararlarında da ifade edildiği üzere görevden uzaklaştırma müessesesi, yalnızca yürütülen soruşturma ya da kovuşturma nedeniyle suç delillerinin ortadan kaldırılmasını engelleyen bir önlem değil aynı zamanda kamu hizmetinin düzenli, sağlıklı bir şekilde yürütülmesini ve hizmetten yararlananların güven duygusunun sarsılmasının önüne geçilmesini amaçlayan bir tedbir niteliğindedir (Örnek bir karar için bkz. Danıştay 2. Dairesi'nin 26/12/2019 tarih ve E:2017/1888, K:2019/7551 sayılı kararı). Kişiler hakkında uygulanan bu tedbirin kaldırılması halinde ise kazanılmış haklar gözetilerek yeni atama işlemleri tesis edilmesinin, kamu hizmetinin düzenli, sağlıklı bir şekilde yürütülmesi, güven duygusunun sarsılmasının önüne geçilmesi şeklindeki ilkeler göz önüne alındığında, idarelerin takdir hakkı kapsamında olduğunun kabulü gerekir.

4. Somut olayda Mahkememiz çoğunluğu, hakkındaki görevden uzaklaştırma kararı kaldırılan başvurucunun önceki görevine atanmaması hususunda durumuna özgü bir değerlendirme yapılmadığını ve önceki görevine iade edilmesine engel teşkil edecek hukuki ve fiilî zorunluluğa ilişkin bir gerekçenin ortaya konulmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin ölçülülük şartını sağlamadığı ve sınırlama neticesinde ulaşılabilecek genel yarar ile başvurucunun temel hakkının korunması arasında adil bir denge gözetilmediği sonucuna ulaşmıştır.

5. Öncelikle İdare Mahkemesi kararı incelendiğinde yöneticilik görevinin başvurucu üzerindeki ikinci bir görev olduğu ve bu görevin kazanılmış hak sayılamayacağına ilişkin somut tespitlerin İdare Mahkemesince ortaya konulmuş olduğu dikkate alınmalıdır. Bununla birlikte olağanüstü hal dönemi ile birlikte yöneticilik görevinin yürütülmesinin daha fazla hassasiyet ihtiva ettiği de kararda vurgulanmıştır. Bu bağlamda İdare Mahkemesinin başvurucunun durumuna özgü bir değerlendirme yapmadığı, önceki görevine atanmasına engel teşkil edecek zorunlulukları ortaya koymadığı söylenemez.

6. Öte yandan başvurucunun öğrenim durumu ve kazanılmış hak aylık derecesine uygun bir kadro ve pozisyona atandığı, öğretmen olarak atandığı okulun da aynı il içerisinde bulunduğu göz önüne alındığında özel hayata saygı hakkı üzerindeki sınırlama neticesinde ulaşılacak genel yarar ile başvurucunun temel hakkının korunması arasında adil bir denge kurulduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

7. Açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde korunan özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediği kanaatini taşıdığımdan çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

HASAN CEYHAN

B. No: 2021/1399 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1399

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN CEYHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1399)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Hasan CEYHAN

Vekili : Av. Sercan KORKMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kolluk görevlilerince fiziksel ve psikolojik şiddet uygulandığı iddiasıyla yapılan şikâyet hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Kolluk görevlilerince düzenlenen 27/5/2019 tarihli tutanağa göre görev yerleri olan İstanbul Gayrettepe Metro İstasyonu'nda peron katında bir şahsın baygınlık geçirdiğinin bildirilmesi üzerine polis memurları A.Ş. ve O.G. perona inmiş, 112 Acil sağlık personelinin başvurucuya müdahale ettiğini görmüştür. Ayılması sağlanan başvurucunun sağlık personeline ara sıra baygınlık geçirmesine sebep olan bir rahatsızlığı olduğunu söylemesi üzerine başvurucu, hastaneye götürülmemiştir. Polis memurları, başvurucunun çantasında PKK terör örgütü liderinin posterini ve Yeni Yaşam gazetesinin nüshalarını bulmuş; başvurucuyu kontrol etmek için istasyon amirliğine götürmek istemiş ancak başvurucu buna karşı çıkmıştır. Polis memurlarının kendileriyle gelmesi için başvurucuyu ikna etmeye çalıştıkları esnada başvurucu, tekrar baygınlık geçirerek yüzükoyun şekilde yere düşmüş ve yüzünde hafif yaralanmalar meydana gelmiştir. Kolluk görevlilerinin ayıltmak amacıyla hafif

şekilde yüzüne dokunduğu başvurucu, kendine gelerek kolluk görevlilerine saldırmış ancak bir süre sonra sakinleştirilmiştir. İstasyon Amirliğine getirilen başvurucunun burada yapılan kontrol sonucu aranan şahıslardan olmadığı ve çantasında nüshaları olan gazetenin de yasal olduğu belirlenmiştir. Psikolojik rahatsızlığı bulunduğunu ve nöbetleri geldiğinde saldırganlaştığını ifade eden başvurucunun kimseden şikâyetçi olmadığını beyan ettiği ve İstasyon Amirliğinden ayrıldığı tutanak altına alınmıştır. İki polis memuru tarafından tutulmuş olan tutanağın altında istasyon amirinin ve "Davacı, şikâyetçi değilim." notu ile birlikte başvurucunun imzalarının da bulunduğu görülmüştür.

3. Başvurucu 17/7/2019 tarihinde kolluğun fiziki şiddetine uğradığı iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur.

4. Başsavcılık, şikâyet üzerine başlattığı soruşturma kapsamında 23/7/2019 tarihinde İstanbul Valiliğinden (Valilik) soruşturma izni talep etmiştir. Valilik soruşturma izni talebini Gazetecileri Koruma Komitesi isimli sivil bir kuruluşun yöneticisi olduğunu ifade eden G.S.den gelen 30/5/2019 tarihli e-posta ihbarı üzerine başlattığı idari soruşturma ile birleştirerek değerlendirmiştir. Bu idari soruşturma kapsamında başvurucunun 5/7/2019 tarihinde kollukta ifadesi alınmıştır. Bu ifadeye göre; istasyonda başvurucuya müdahale eden sağlık görevlileri yanlarına gelen polis memurlarına başvurucunun epilepsi atağı geçirdiğini, hastaneye götürülmesinin gerekli olmadığını ve biraz hava almasının iyi olacağını söylemesi üzerine polis memurları hava alması için başvurucuyu içinde klima olan istasyon güvenlik odasına davet etmiştir. Başvurucu polis memurlarıyla birlikte saat 16.30 sıralarında bu odaya gidince bir polis memuru çantasındaki gazetenin yasaklı olduğunu ileri sürerek kendisine tokat atmış, başvurucu "Ne yapıyorsunuz?" diye tepki gösterdiğinde de polis memuru "Seni rahatsız olduğun için kendine getirmeye çalışıyorum." demiştir. Kendinde olduğunu söyleyen başvurucu bu tokata isyan edince, polis memuru ile aralarında tartışma çıkmış, refleks olarak polisi itmesi üzerine bu polis memuru ile odada bulunan bir özel güvenlik görevlisi tekme ve tokatla kendisini darbetmiş, yere yatırıp tehdit ve hakaret etmiştir. Başvurucu, saat 18.00 sıralarında odaya gelen Terörle Mücadele Şubesi polisleri tarafından serbest bırakılmıştır.

5. İdari soruşturma kapsamında kollukta ifadeleri alınan polis memurları, istasyonda kendine gelen başvurucudan kimlik isteyerek yaptıkları genel bilgi toplama işlemi hakkında bir sulh ceza hâkimliğinin arama kararına istinaden başvurucunun çantasını aradıkları ve hava alması için davet etikleri odanın özel güvenlik birimi tarafından kullanılan ve istasyondan camla ayrılan bir oda olduğu ayrıntıları dışında yukarıda yer verilen tutanağa uygun beyanda bulunmuştur.

6. Valilik 3/9/2019 tarihli kararla soruşturma izni verilmemesine karar vermiş, karara gerekçe olarak olayla ilgili tutanağı başvurucunun davacı ve şikâyetçi olmadığı notunu el yazısı ile imzalamış olmasını göstermiştir. Başvurucunun Valiliğin kararına itiraz etmesi üzerine Bölge İdare Mahkemesi 28/11/2019 tarihli kararıyla soruşturma izni verilmemesi kararını kesin olarak kaldırmıştır.

7. Başvurucu hakkındaki sağlık raporları şöyledir:

i. İstanbul Gaziosmanpaşa Eğitim ve Araştırma Hastanesinde 27/5/2019 tarihinde saat 19.09'da düzenlenen genel adli muayene raporunda "Yüzde yaygın ekimoz mevcuttur. Sol kulakta ekimoz mevcuttur. Boyun bölgesinde ekimoz mevcuttur. Sağ ...[okunamadı] 3x3 cm'lik ekimoz mevcuttur." tespitlerine yer verilmiştir.

ii. İstanbul Gaziosmanpaşa Eğitim ve Araştırma Hastanesinden alınan 28/5/2019 tarihli "Durum Bildirir Tek Hekim (Poliklinik İçin)" isimli belgeye "Yapılan KBB muayenesinde sağ alın bölgesinde ve sol kulak kepçesinde yaygın ekimoz izlendi. Sol kulak zarında travmatik santral geniş perforasyon(yırtık) izlendi. Sağ kulak zarı normal izlendi. Yapılan işitme testinde iki taraflı işitmesi normal sınırlardadır." notu düşülmüştür.

iii. Adli Tıp Kurumu tarafından düzenlenen 10/2/2020 tarihli raporda "...Arızasının kişinin yaşamını tehlikeye sokmadığı, basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte olmadığı, duyularından birinin işlevinin sürekli zayıflaması niteliğinde olmadığı..." kanaati bildirilmiştir.

8. Başsavcılığın olay gününe ait istasyon kamera görüntülerinin temini için yazdığı müzekkereye Metro İstanbul Genel Müdürlüğünün verdiği yanıttan istasyon kameralarının geriye dönük 15 günlük kayıt kapasitesi olması nedeniyle olayın kamera görüntülerine ulaşılamadığı anlaşılmıştır.

9. Başsavcılık 9/9/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş; karar gerekçesinde şüpheli polis memurlarının başvurucuyu kasten yaraladıklarına dair somut delil bulunmadığını, başvurucu yaralanmışsa da başvurucunun beyanında epilepsi hastalığı olduğunu ve bu hastalık esnasında agresif tavırlar sergilediğini belirttiğini, olayda başvurucunun agresif tavırlar sergilediğine dair tanık beyanı olduğunu, başvurucunun agresif tavırları nedeniyle polislerin zor kullanma yetkilerini kullandığını ve zor kullanma yetkisini aştıklarına dair dosyada somut delil bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucunun anılan karara yaptığı itirazı Sulh Ceza Hâkimliği 13/11/2020 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 30/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 25/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; kolluk görevlilerinin fiziksel ve sözlü şiddetine uğradığını, fiziksel şiddet nedeniyle kulak zarının yırtıldığını, yaralanmalarının doktor raporuyla da tespit edilmesine rağmen şikâyetinin etkili şekilde soruşturulmadığını ifade ederek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun gözaltına alınmasından uzun bir süre sonra kötü muamele iddiasında bulunduğu, bu süreçte doktor raporlarının incelendiği, adli makamların tespitinden ve ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir.

Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli, soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

16. Başvuruya konu edilen olay hakkında yürütülen soruşturmada başvurucunun agresif tavırları nedeniyle polislerin zor kullanma yetkilerini kullandığı ve zor kullanma yetkisinin aşıldığına dair dosyada somut delilin bulunmadığı ifade edilerek kamu görevlilerinin kullandığı gücün gerekli ve orantılı olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir.

17. Somut olayda başvurucu, bir polis memuru ile bir özel güvenlik görevlisinin fiziksel şiddeti neticesinde yaralandığını ileri sürmüştür. Polis memurlarının düzenlediği, başvurucunun imzasını taşıyan tutanağa göre ise başvurucunun yaralanmaları olay sırasında ikinci defa baygınlık geçirdiğinde yere düşmesi sırasında meydana gelmiştir (bkz. § 2). Bu hâlde olayın nasıl geliştiği ve sağlık raporları ile tespit edilen yaralanmaların kollukça düzenlenen tutanakta ifade edildiği gibi başvurucunun ikinci kez geçirdiği baygınlık sırasında yüzükoyun düşmesi nedeniyle mi yoksa başvurucunun iddia ettiği gibi uğradığı fiziksel şiddet sonucu mu meydana geldiği noktasında çelişki olduğu görülmüştür. Olaya ilişkin olarak yürütülen soruşturma dosyasının incelenmesi neticesinde, Başsavcılıkça bu çelişkinin giderilmesi için alınacak bir raporla başvurucunun yaralanmalarının iddia ettiği gibi fiziksel şiddet sonucu mu olduğu yoksa düşme sonucu mu gerçekleştiğinin belirlenmemiş olduğu görülmüştür.

18. Yürütülen soruşturma kapsamında Başsavcılığın kovuşturmaya yer olmadığı sonucuna vardığı kararın gerekçesinde "olayda başvurucunun agresif tavırlar sergilediğine dair tanık beyanının bulunduğu" ifadesine yer vermişse de yürütülen soruşturma kapsamında olayın tanığı/tanıklarının tespitine ilişkin bir işlem yaptığı ya da tanık dinlediği yönünde herhangi bir belge ya da bilgi olmadığı, şüpheli sıfatıyla kolluk görevlilerinin ifadesine başvurmadığı ve olaya ilişkin kamera görüntüsü olup olmadığına ilişkin yapılan araştırma dışında Valilikçe yürütülmüş idari soruşturmanın evrakını soruşturma dosyasına kazandırmakla yetindiği ve olay hakkında kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağa bağlı kalarak sonuca vardığı anlaşılmıştır.

19. Kamu görevlilerinin karıştığının ileri sürüldüğü ölüm veya kötü muamelelerle ilgili soruşturmalarda olayın şüphelileri tarafından düzenlenen tutanakların doğruluğu araştırılmaksızın ve başkaca bir delille desteklenmeksizin tek başına hükme esas alınmasının tarafsız ve bağımsız soruşturma ilkelerine aykırılık teşkil edebileceği açıktır (Süleyman Göksel Yerdut [GK], B. No: 2014/788, 16/11/2017, § 61).

20. Başsavcılık, kolluk görevlilerinin müdahale ettiği olayda -başvurucunun özel güvenlik görevlisinin de kendisine fiziki şiddet uyguladığını da beyan etmesine rağmen bu yönde herhangi bir araştırma yapmadan-basit tıbbi müdahale ile giderilemeyecek şekilde yaralandığı sabit olan başvurucunun dosyadaki tıbbi raporlarla da tespit edilen

yaralanmaları hakkında bir değerlendirmeye yer vermeksizin ve şüpheli kolluk görevlilerinin idari soruşturma kapsamında alınan beyanları ile yine bu kolluk görevlilerinin düzenlediği tutanağa ağırlık vermek suretiyle soruşturmayı sonlandırmıştır. Bu durumun soruşturma hakkında birtakım tereddütlere yol açacağı açıktır (şüphelilerin ifadelerine ağırlık verilmesinin soruşturmanın bağımsızlığına olan etkisiyle ilgili benzer yöndeki karar için bkz. Şahin Kaya, B. No: 2020/32918, 5/10/2023, § 45).

21. Sonuç olarak soruşturma süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacına yönelik etkili bir soruşturma yürütülmesi konusunda gerekli özenin gösterilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

22. Soruşturmadaki eksiklikler kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân vermediği için bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılamamıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden soruşturma yapılması ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturma ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

27. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya talebi dikkate alınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul

boyutunun HLAL EDİLDİĞİNE, Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2019/122536) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde bireyin bir devlet görevlisi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa’nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde olay hakkında etkili bir resmî soruşturmanın yürütülmesi gerekmektedir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 110; Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25).

2. Ancak bir soruşturma yükümlülüğünün başlaması için öncelikle işkence ve kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğinin tespit edilebilmesi için her türlü makul şüpheden uzak kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir. Ancak bu uygun koşulların tespiti hâlinde bir soruşturma yükümlülüğünün bulunduğundan bahsedilebilir (C.D., B. No: 2013/394, 6/3/2014, § 28).

3. Kötü muameleye maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emareleri ve delilleri sunmaları gerekir. Bu kapsamda mağdur olduğunu ileri süren kişilerin olgulara dayanmayan yetersiz açıklamaları, iddialarının delillerle desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu, kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeleri gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddiaların savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemeyecektir. Bu gibi durumlar -iddiaların güçlü dayanak ile birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirilmemesi- söz konusu olduğunda mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerini söyleyebilmek de mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45, 46).

4. Bununla birlikte kişilerin iddialarını desteklemek için yetkili makamlara zamanında başvurma gibi bir özen yükümlülükleri de bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi, bu tür şikâyetleri esastan inceleyebilmek için bu konuda haklı bir neden ileri sürülmediğinde kişilerin iddialarını desteklemek için kendilerinden makul olarak beklenen her şeyi yerine

getirdiğine kanaat getirmek durumundadır. Aksine kanaat getirildiğinde söz konusu iddialar savunabilir düzeye ulaşmadığı için kötü muamele yasağının ihlal edildiğinin incelenebilmesi mümkün olmamaktadır (Beyza Metin, § 47).

5. Somut olayda tutanağa ve polis memurlarının beyanlarına bakılacak olursa başvurucu olay sırasında baygınlık geçirerek yüzükoyun şekilde yere düşmüş ve yüzünde birtakım yaralanmalar oluşmuştur. Başvurucu ise tekme ve tokatlarla darp edildiğini iddia etmiştir. Başvurucunun gerçekten de düşüp düşmediği, şayet düşmüş ise başvurucuda meydana gelen yaralanmanın düşme ile uyumlu olup olmadığı, uyumlu değilse başvurucuya tekme ve tokat atılmasının ürünü olup olmadığı belli değildir. Nitekim çoğunluk da bu nedenle sadece usul bakımından inceleme yapmakla yetinmiştir.

6. Kötü muamelenin gerçekleşmiş olduğunu gösteren açık belirtiler olmadığı için Savcılığın kendi inisiyatifiyle resen soruşturma başlatmasını gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Böyle bir durumda başvurucunun yetkili makamlara başvurması beklenmelidir. Nitekim somut olayda Savcılık başvurucunun şikâyeti üzerine olaydan haberdar olur olmaz soruşturmaya başlamıştır. Ancak başvurucu olayın üzerinden neredeyse 2 ay sonra şikayetini bildirmiştir. Bunun sonucu olarak olayı aydınlatmak bakımından en önemli delil olabilecek kamera kayıtlarına geriye dönük olarak 15 günlük kayıt kapasitesi bulunması nedeniyle ulaşılamamıştır. Kuşkusuz bu durum başvurucunun şikayetini zamanında iletmemesinden kaynaklanmıştır.

7. Ayrıca olay hakkında polis memurları tarafından tutulmuş olan tutanağa göre başvurucunun yaralanmaları olay sırasında ikinci defa baygınlık geçirdiğinde yere düşmesi sırasında meydana gelmiştir. Başvurucu da bu tutanağı imzalamıştır. Yine psikolojik rahatsızlığı bulunduğunu ve nöbetleri geldiğinde saldırganlaştığını ifade eden başvurucunun kimseden şikâyetçi olmadığını beyan ettiği ve istasyon amirliğinden ayrıldığı da imzalamış olduğu tutanakta kayıt altına alınmıştır (§ 2, 17). Başvurucunun bu tutanağın zorla imzalattırıldığına ilişkin bir iddiası da bulunmamaktadır. Başvurucu iki ay sonra sunduğu şikâyet dilekçesinde ise tutanakta belirtilenlerin aksine bir polis memuru ile bir özel güvenlik görevlisinin fiziksel şiddeti neticesinde yaralandığını ileri sürmüştür. Kuşkusuz bu durum başvurucunun iddialarının çelişkili olduğunu gösterdiğinden kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürmektedir. Böyle bir durumda iddiaların savunabilir olduğundan söz edilemeyecektir.

8. Kararda Savcılık tarafından alınacak bir raporla başvurucunun yaralanmalarının iddia ettiği gibi fiziksel şiddet ürünü mü olduğu yoksa bu yaralanmaların kaynağının düşme sonucu mu gerçekleştiğinin belirlenmesi gerektiğinin düşünülmediği ifade edilmiştir (§ 20). Bu tespite katılmak mümkün değildir. Yukarıda da belirtildiği gibi başvurucunun polisler tarafından fiziksel şiddete uğramadığını kabul ettiği bir tutanak bulunmaktadır ve başvurucu olayda iki ay sonra Savcılığa şikâyette bulunmuştur. Böyle bir durumda Savcılığın olaydan hemen sonra başvurucunun yaralanmalarının fiziksel şiddet ürünü mü yoksa düşme sonucu mu olduğunu tespit için doktor raporu aldırmasını beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir. Savcılığın olaydan iki ay sonra başlatılan soruşturmada böyle bir rapor aldırmamış olması da doğaldır. Zira olaydan iki ay sonra alınacak bir raporun söz konusu yaralanmaların -ki bu yaralanmalar basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek niteliktedir- kaynağını tespit etmesi mümkün olmayacaktır. Kötü muameleye uğradığını iddia eden başvurucunun olayın sıcaklığında yaralanmanın kaynağını tespit edecek bir rapor alınması yönünde bir talebi olmadığı gibi, böyle bir rapor almak için girişimde de bulunmamıştır.

9. Yine kararda, Savcılığın şüpheli kolluk görevlilerinin idari soruşturma kapsamında alınan beyanları ile yine bu kolluk görevlilerince yazılmış olan tutanağa ağırlıklı bir önem vermek suretiyle soruşturmayı sonlandırılması eleştiri konusu yapılmış, bu durumun soruşturma hakkında birtakım tereddütlere yol açacağı ileri sürülmüştür (§ 20). Ancak Savcılığın şüpheli kolluk görevlilerini, idari soruşturma kapsamında alınan beyanlarıyla yetinmeyerek bizzat dinlemesinin soruşturmaya ne gibi bir katkı sağlayacağı belirsizdir. Savcılığın kolluk görevlilerini bizzat dinlememesinin bir soruşturma eksikliği olarak görülmesi mümkün değildir. Kolluk görevlilerince yazılmış olan tutanağa ise aksi ispat edilemeyecek seviyede bir üstünlük tanınmamıştır. Somut olayda bu tutanağın aksini ortaya koyacak somut delillerin bulunmadığı görülmektedir. Böyle bir durumda Savcılığın bu tutanağa itibar etmesi makul karşılanmalıdır.

10. Yukarıda açıkladığım gerekçelerle başvurucunun savunulabilir bir iddiası olmadığını ve olayda yeterli bir soruşturma yapıldığını düşündüğümden kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna katılmamaktayım.

Üye Muhterem İNCE

AYŞE CENGİZ VE MEHMET AYDIN

B. No: 2021/2548 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2548

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE CENGİZ VE MEHMET AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2548)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1.Ayşe CENGİZ

2. Mehmet AYDIN

Vekili : Av. İdris AYDİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. 2021/3500 numaralı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibatı nedeniyle 2021/2548 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceği vurgulanmıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun ile getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

5. Somut başvuruda mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden bu aşamada diğer ihlal iddiaları yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66;Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Diğer ihlal iddialarının incelenmesine GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA KAHRAMAN (2)

B. No: 2021/3631 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3631

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KAHRAMAN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/3631)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Mustafa KAHRAMAN

Vekili : Av. Abdullah ADIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanıkların duruşmada başvurucu (sanık) tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/1/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve tanık dinletme ve sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 1982 doğumlu olan başvurucu, en son Tarsus Adliyesinde hâkim olarak görev yapmıştır.

6. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliği suçundan farklı Cumhuriyet başsavcılıklarınca yürütülen soruşturmalar kapsamında bazı şüphelilerin ifadesi alınmıştır. Bahsi geçen şüpheliler verdikleri ifadelerde başvurucu hakkında da beyanda bulunmuştur. Bu kapsamda;

- Malatya Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından ifadesi alınan Eb.B. başvurucuya yönelik olarak "Mülakat dönemi için bir başka eve taşınmamız istendi ve [H.Ö.] ile birlikte İlker Semti Dikmen Mahallesinde yine gülen cemaatine ait bir eve taşındık. Eve gittiğimizde sınava o evde çalışan ve orada kalmaya devam eden [O.K.[, [H.D.], [Y.İ.], [M.D.] ile Adalet Bakanlığında memur olup sınav döneminde başka bir evde kaldıklarını bildiğim Mustafa Kahraman ve [İ.E.] isimli dönem arkadaşlarım olan ve benim gibi mülakata girecek olan kişilerin olduğunu gördüm. ...Bir dönem aynı evde kaldığım ve kaldığım evle irtibatlı olup diğer evde ikamet eden yukarıda isimlerini teker teker belirttiğim kişilerden Rıza, Hasan, Ahmet, Mustafa (başvurucu) ve dönem sorumlusu Halil ile birlikte 2012 veya 2013 yılında Bursa'nın Orhangazi ilçesinde Rıza'nın evinde devre kampı olarak isimlendirilen okuma programı yaptık. ... [ByLock'ta] birde Mustafa Kahraman ile birbirimizi arkadaş olarak eklemiş olabiliriz fakat onu tam olarak hatırlamıyorum." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Malatya Cumhuriyet Başsavcılığınca şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan M.Ö. ise başvurucunun Kargı hâkimi iken kendilerinden sorumlu örgüt mensubu tarafından yapılan toplantılara katıldığını, bazı toplantıların başvurucunun evinde yapıldığını, kendi ByLock'unda başvurucunun da kayıtlı olduğunu ifade etmiştir.

- İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca FETÖ/PDY kapsamında hakkında soruşturma yürütülen ve şüpheli olarak ifadesi alınan Em.B. başvurucu ile hâkim-savcı adaylığı döneminde aynı devre sohbetlerine katıldıklarını, devre toplantılarını İvedik metrosu yakınlarında H.A.nın evinde yaptıklarını beyan etmiştir.

- Düzce Cumhuriyet Başsavcılığınca FETÖ/PDY kapsamında hakkında soruşturma yürütülen ve şüpheli olarak ifadesi alınan E.E., Zeytinburnu'nda cemaat evinde kaldığı sırada başvurucunun yandaki cemaate ait başka birevde kaldığını, televizyonda tutuklanan hâkim olarak başvurucunun haberini gördüğünü belirtmiştir.

- Son olarak Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından şüpheli sıfatıyla ek ifadesi alınan A.B. başvurucuya yönelik olarak " [H.A.] bize Mustafa Kahraman'da sizinle kalsın dedi. İlk üçümüz kalıyorduk. Mustafa Kahraman bir müddet kaldıktan sonra ayrıldı.(...) Bizim grupta ben, [A.Y.], Mustafa Kahraman, [Eb.B.], [O.K], hatırladığım kadarıyla Malatyalı [B.Ö.], [H.Ö.] isimli şahıs vardı. ... Stajın sonunda Mustafa Kahraman sorumlu olunca[A.Y.] ve [O.K.] onun grubuna geçti."şeklinde beyanda bulunmuştur.

7. Adana Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında 17/7/2016 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, 19/7/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

8. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyeliği suçunu işlediği iddiasıyla 9/11/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede; FETÖ/PDY'nin kuruluşu ve yapısı hakkında genel bilgilere yer verildikten sonra başvurucunun kendi adına kayıtlı olan 0542 ... 31 numaralı hat üzerinden örgüt tarafından haberleşmede kullanılan

ByLock isimli kriptolu mesajlaşma uygulamasını kullandığının tespit edildiği, FETÖ/PDY mensubu olduğu yönünde tanık beyanlarının bulunduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

9. Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) E.2017/382 sayılı dosyası üzerinden yürütülen yargılamada 14/11/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına, duruşmanın 9/1/2018 tarihinde yapılmasına ve tanıklar Eb.B., M.Ö. Em.B., E.E. ve A.B.nin istinabe suretiyle beyanlarının tespiti için müzekkere yazılmasına karar verilmiştir. Ayrıca Tensip Tutanağı'nda, ilgili birimlere müzekkere yazılarak başvurucunun ByLock kullanımına ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesinin istenmesine karar verilmiştir.

10. Tanık Em.B.nin istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

" Ben Mustafa Kahraman hakkında daha önce ifade vermiştim. O ifademi aynen tekrar ederim. Ankarada staj yaptığımız dönemde stajın ikinci yılında tanıdım. O da başka bir sohbet grubunda yer almaktaydı. Stajdan öncesinde ve sonrasında ne yaptığına dair bir bilgim yoktur. Kendisi ile bir daha hiç görüşmedim."

11. Tanık Eb.B.nin istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"Ben 2008 yılı Adli Yargı Hakimlik Sınavını kazandım. Mülakat sınavı öncesinde Ankara'da İlker Mahallesinde bulunan cemaat evinde sanık Mustafa Kahraman ile birlikte kaldım.7-8 kişi daha bizimle birlikte kalıyordu. Soruşturma aşamasında isimlerini belirttim. Sanık ile aynı mülakat sınavını kazandık. Daha sonra birbirleri ile irtiba[t]lı olarak Yenimahalle semtinde iki ayrı ev tuttuk. Bu evleri biz tuttuk, kirasını biz ödedik, ancak içinde kalan arkadaşlar cemaat denen yapıyla irtibatlı olan kişilerdi. Bu evlerde benim kaldığım evde değil diğerinde sanık Mustafa kalıyordu, bir süre sonra evlendi ve evden ayrıldı. Bu dediklerim 2009-2011 yılları arasında meydana geldi. 2011 yılı temmuz ayında atamamız yapıldı. ... 2014 yılındaki HSYK seçimleri sürecinde ben kısa bir süre telefonumda [ByLock] kullandım. ... Bu süreçte bizim ortak arkadaşımız [M.İ.] var. Biz seçim arefesinde ben [M.İ.] ile görüştüm. ... Mustafa Kahraman'ın kullanıcı adını [M.İ.den] öğrendim. Çünkü bu sırada Mustafa'nın muhabbeti geçti ve kendi [ByLock] uygulamama Mustafa'yı ekledim ve ordan kendisine birkaç defa hal hatır sorma amaçlı mesaj gönderdim. ... Ben sanığın cemaat ile ilgili sohbetlere katıldığını biliyorum ama detaylarını bilmiyorum. Bunun haricinde şahsın örgütsel bir düşünce ile hareket edip etmemesi konusunda bilgim yoktur."

12. 20/3/2018 tarihli ikinci celsede başvurucuya ait 0542 .... 31 numaralı telefon numarasının ByLock internet trafik bilgisi Mahkemeye ulaşmıştır. Mahkeme aynı celsede hem başvurucunun kullandığı0542 .... 31 numaralı hatta hem de başvurucunun eşi olan diğer sanık Z.K.nın kullandığı iddia edilen 0530 ... 98 numaralı hatta ilişkin bir takım belgelerin ilgili kurumlardan talep edilmesine karar vermiştir. Başvurucunun talebi üzerine Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla M.İ.nin tanık sıfatıyla ifadesi alınmıştır. Tanığın beyanı şöyledir;

"Ben Cumhuriyet Savcısı iken meslekten ihraç oldum, Ankara 16. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılanıyorum, Mustafa Kahraman'ı bakanlıkta beraber çalıştığımızdan dolayı tanıyorum, o zaman memurduk, [Eb.B.yi] de tanıyorum, hakimlik stajından tanıyorum,ben [ByLock] kullanmadım, [Eb.B.] ile o dönemde arkadaşlığım yoktu, ben Mustafa Kahraman'ın da [ByLock] kullanıp kullanmadığını bilmiyorum, muhtemelen de kullanmıyordu."

13. Üçüncü celsede, 14/11/2017 tarihinde düzenlenen tensip tutanağında ve birinci celsede

ara kararla istinabe yoluyla ifadelerinin alınmasına karar verilen tanıklar E.E. ve A.B.nin ifadelerinin dosyaya girdiği anlaşılmış olup, ifadeler başvurucuya okunup diyecekleri sorulmuştur.

14. Tanık E.E.nin 6/4/2018 tarihinde istinabe suretiyle alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

" ... bana sormuş olduğunuz Mustafa Kahraman isimli şahıs 2000 - 2002 yılları arasında Zeytinburnu ilçesinde bu cemaatin başka bir evinde kalmaktaydı, Adalet Meslek Yüksek Okulundan Hukuk Fakültesine geçiş yapıp hakim olduğunu biliyorum, sanığın FETÖ/PDY üyesi olduğuna dair bir bilgim yoktur, şahıs hakkındaki bilgim bundan ibarettir''

15. Tanık A.B.nin 4/5/2018 tarihinde istinabe suretiyle alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

''Ben Mustafa'yı Ankara da hakimlik savcılık stajı yaptığım dönemden tanırım. Mustafa evlenmeden önce 3-4 ay bizimle birlikte cemaat evinde kalmıştı. Daha sonra da cemaatte grup sorumlusu görevi aldığını duydum..."

16. Dördüncü celsede, Tensip Tutanağı'nda istinabe yoluyla beyanlarının alınmasına karar verilen tanık M.Ö.nün ifadesi dosyaya girmiş olup ifade başvurucuya okunmuş ve diyecekleri sorulmuştur. Tanık M.Ö. istinabe suretiyle alınan 25/6/2018 tarihli beyanında daha önce Malatya Cumhuriyet Başsavcılığında verdiği ifadenin doğru olduğunu ve aynen tekrar ettiğini belirtmiştir. Duruşmada Başsavcılık makamınca esas hakkında mütalaa sunulmuş, başvurucunun mütalaaya karşı savunma yapmak için süre talep etmesi üzerine Mahkemece talebi kabul edilerek duruşmaya ara verilmiştir.

17. Başvurucu, yargılamanın 31/7/2018 tarihli son celsede esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yaparak suçlamayı reddetmiştir. Mahkemece başvurucunun atılı suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararda, istinabe yoluyla dinlenen Em.B., M.Ö., Eb.B., E.E. ve A.B. isimli tanıkların beyanları ile duruşmada dinlenen M.İ. isimli tanığın beyanları Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır. Mahkeme tanık beyanlarına ek olarak başvurucunun fiilen kullandığı 0542 .... 31 numaralı telefon üzerinden ByLock uygulamasına ait IP adreslerine 11/08/2014 ile 31/03/2015 tarihleri arasında 11834 defa bağlantı sağladığını gösteren HIS (CGNAT) analiz raporunu, başvurucunun eşi olan diğer sanık Z.K. adına kayıtlı ancak başvurucunun kullanımında olduğu tespit edilen telefon üzerinden ByLock uygulamasına ait IP adreslerine 11/08/2014 ile 11/10/2014 tarihleri arasında 4029 defa bağlantı sağladığını gösteren HIS (CGNAT) analiz raporunu ve kamu görevinden ihraç edilmesini delil olarak değerlendirmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... her ne kadar [ByLock] içerik bilgileri gelmemiş ise de, mahkememizce sanık Mustafa Kahraman'ın [ByLock] programını 0 542 ... 31 nolu hatta ve sanık [Z.K.] adına kayıtlı olan0530 ... 98Turkcell data hattı üzerinden defalarca kullandığının dijital deliller olan HIS (CGNAT) kayıtları, HTS kayıtları ve numara kullanan IMEİ kayıtları üzerinde yapılan araştırmalar ile Mahkememizce bu veriler üzerinde yapılan karşılaştırmalar ile tanıklar [M.Ö.nün] 'benim [ByLock'umda] aynı programı kullanan sanık da vardı' şeklindeki, tanık [Eb.B.nin] 'kendi [ByLock] uygulamama Mustafa'yı ekledim ve ordan kendisine birkaç defa hal hatır sorma amaçlı mesaj gönderdim.' şeklindeki beyanları ile sabit görülmüş olup, [ByLock] konusunda başkaca bir teknik incelemeye gerek duyulmamıştır.

Yukarıda deliller kısmında tanık beyanlarına ayrıntısı ile yer verilmiş olup, tanık [E.E.nin] beyanından sanık Mustafa Kahraman'ın üniversite döneminden önce 2000-2002 yılları arasında yapıya ait evde kaldığı, tanıklar [Em.B.] ve [A.B.nin] beyanlarından sanığın staj

yaptığı dönemde yapıya ait evlerde kaldığı, yapının düzenlediği sohbetgrupları içerisinde yer aldığı, tanıklar [Eb.B.] ve [M.Ö.nün] beyanlarından ise, sanığın [ByLock] programını kullandığı, mesleki döneminde de yapıyla irtibatını kesmediği ve sohbetlere katılmaya devam ettiği anlaşılmıştır."

18. Başvurucu, istinaf ve gerekçeli temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- tanıkların hiçbirinin Mahkeme huzurunda dinlenmediğini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

19. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Silâhlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir."

20. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Tanık ve bilirkişinin naiple veya istinabe yoluyla dinlenilmeleri" kenar başlıklı 180. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre tanık veya bilirkişinin aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınır. Buna olanak verecek teknik donanımın kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin esas ve usuller yönetmelikte gösterilir."

21. 5271 sayılı Kanun'un "Doğrudan soru yöneltme" kenar başlıklı 201. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, müdafi veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir."

22. 5271 sayılı Kanun'un "Delillerin ortaya konulması ve reddi" kenar başlıklı 206. maddesinin (3) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı ile sanık veya müdafii birlikte rıza gösterirlerse, tanığın dinlenmesinden veya başka herhangi bir delilin ortaya konulmasından vazgeçilebilir."

23. 5271 sayılı Kanun'un "Duruşmada anlatılması zorunlu belge ve tutanaklar" kenar başlıklı 209. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Naip veya istinabe yoluyla sorgusu yapılan sanığa ait sorgu tutanakları, naip veya istinabe yoluyla dinlenen tanığın ifade tutanakları ile muayene ve keşif tutanakları gibi delil olarak kullanılacak belgeler ve diğer yazılar, adlî sicil özetleri ve sanığın kişisel ve ekonomik durumuna ilişkin bilgilerin yer aldığı belgeler, duruşmada anlatılır."

24. 5271 sayılı Kanun'un "Duruşmada okunmayacak belgeler" kenar başlıklı 210.

maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“Olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise, bu tanık duruşmada mutlaka dinlenir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez.”

25. 5271 sayılı Kanun’un “Delilleri takdir yetkisi” kenar başlıklı 217. maddesi şöyledir:

“(1) Hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilir. Bu deliller hâkimin vicdanî kanaatiyle serbestçe takdir edilir.

(2) Yüklenen suç, hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş her türlü delille ispat edilebilir.”

26. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"ByLock iletişim sisteminde bağlantı tarihinin, bağlantıyı yapan IP adresinin, hangi tarihler arasında kaç kez bağlantı yapıldığının, haberleşmelerin kimlerle gerçekleştirildiğinin ve içeriğinin tespiti mümkündür. Bu kapsamda, bağlantı tarihi ve bağlantıyı yapan IP adresi ile hangi tarihler arasında kaç kez bağlantı yapıldığının belirlenmesi durumunda, somut olayın koşullarına göre kişinin bu özel iletişim sisteminin bir parçası olduğu kabul edilecek, ayrıca bu ağa dahil olan kişilerin ağ içinde başka kişi ya da kişilerle yaptıkları görüşme içeriklerinin olması da aranmayacaktır. Haberleşmelerin kimlerle yapıldığının ve içeriklerinin tespiti ise, kişinin terör örgütü içindeki hiyerarşik konumunun (örgüt yöneticisi/örgüt üyesi) belirlenmesinde yol gösterici olacaktır.

ByLock iletişim sisteminin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu terör örgütünün bir kısım mensupları tarafından kullanılan bir ağ olması nedeniyle; örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespiti, kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olacaktır..."

27. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/5/2018 tarihli ve E.2018/395, K.2018/1566 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 26.09.2017 tarih, 2017/16.MD-956 E.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen Dairemizin ilk derece mahkemesi sıfatıyla verdiği 24.04.2017 tarih, 2015/3 Esas, 2017/3 sayılı kararında da belirtildiği üzere, By[L]ock iletişim sisteminin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu suç örgütünün bir kısım mensupları tarafından kullanılan bir ağ olması nedeniyle örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının her türlü şüpheden uzak, kesin kanaata ulaştıracak teknik verilerle tespiti halinde kişinin örgütle bağlantısını gösteren bir delil olacağının kabul edildiği gözetilerek; ByLock kullanıcısı olduğunu kabul etmeyen ve aleyhine başka yeterli delil de bulunmayan sanığın, ByLock uygulamasını kullandığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde teknik verilerle tespiti halinde, [ByLock] kullanıcı[sı] olduğuna dair delilin suç vasfının tayini açısından belirleyici nitelikte olması karşısında, ilgili birimlerden ayrıntılı olarak ByLock tesbit ve değerlendirme raporu ile HIS (CGNAT) sorgu kayıtları getirtilip değerlendirilerek, duruşmada sanık ve müdafiine okunup diyecekleri sorulduktan sonra bir karar verilmesi gerekirken, sanığın [ByLock] kullanıcısı olduğuna dair yetersiz belgelere dayanılarak eksik araştırma ile yazılı şekilde karar verilmesi... [bozmayı gerektirmiştir.]"

28. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 8/3/2021 tarihli ve E.2020/7011, K.2021/2107

sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"ByLock kullanıcı tespitleri ByLock sunucusunda kayıtlı IP adresleri üzerinden tespit edilebilmektedir. ByLock sunucusunda kaydı olan kullanıcıların User-ID (Kullanıcı No) tespiti yapılabilmekte ve mesaj içeriklerinin çözümü gerçekleştirilebilmektedir. Bu nedenle ByLock tespit değerlendirme tutanağında yer alan User-ID (Kullanıcı No), şifre ve gruba kayıtlı kişilerin tespiti bu kişilerin birbirleriyle olan ilişki ve irtibatların ortaya konulması sanığın hukuki durumunun belirlenmesi bakımından önemlidir.

...

Bu nedenle ancak operatör kayıtları ve User-ID eşleştirmesi doğru yapılabilen kişilerin gerçek ByLock kullanıcısı olduklarının kabulü gerekeceğinden, kişinin örgütsel gizliliği sağlamak ve haberleşmek amacıyla ByLock sistemine girdiğinin ve bu sistemi kullandığının, User-ID, şifre ve grup elemanlarını içerir ByLock tespit değerlendirme tutanağı ve CGNAT kayıtlarını içeren belgeler ile kesin olarak kanıtlanması zorunludur."

29. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dairemizin 20.02.2018 tarih 2017/3618 Esas 2018/705 sayılı kararı ile 'ByLock iletişim sisteminin' FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu suç örgütünün bir kısım mensupları tarafından kullanılan bir ağ olması nedeniyle; örgüt talimatı ile bu ağa dahil olunduğunun ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının, her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespiti halinde, kişinin örgütle ağlantısını gösteren delil olduğunun kabul edildiği dikkate alınarak, somut dosyada sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının atılı suçun sübutu açısından belirleyici nitelikte olması karşısında; 'ByLock tespit ve değerlendirme tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi, değerlendirme ve tespit tutanağının temin edilememesi halinde, operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçları karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin sanık olup olmadığı doğrultusunda bilirkişiden teknik rapor alınarak yargılamaya devamla bir hüküm kurulması gerekirken eksik araştırma ile yazılı şekilde hüküm kurulması... [bozmayı gerektirmiştir.]"

30. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/10/2021 tarihli ve E.2021/2080, K.2021/9667 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"ByLock kullanıcısı olduğunu kabul etmeyen sanığın, ByLock uygulamasını kullandığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde teknik verilerle tespiti halinde, ByLock kullanıcısı olduğuna dair delilin atılı suçun sübutu veya vasfının tayini açısından belirleyici nitelikte olması karşısında, ilgili birimlerden ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme raporunun getirtilmesi, tespit ve değerlendirme raporunun temin edilememesi halinde sanığın teknik olarak bu programı kullandığının tespiti açısından HIS (CGNAT) ve HTS kayıtları üzerinde alanında uzman bağımsız bilişim uzmanı bilirkişi marifetiyle inceleme yaptırılmasında zorunluluk bulunması [bozmayı gerektirmiştir.]"

31. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 22/6/2022 tarihli ve E.2021/13955, K.2022/3803 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre disiplin dosyası temin edilip incelenmeden soyut olarak kamu kurumundan

KHK ile ihraç edilmenin ve örgütle iltisaklı gazete aboneliğinin müsnet suç yönünden delil olarak kabul edilemeyeceği belirlenerek yapılan incelemede..."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

32. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) “Adil yargılanma hakkı” kenar başlıklı 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi şöyledir:

"Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

(...)

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;"

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

33. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre ulusal hukuktaki nitelemeye bakılmaksızın tanık kavramının Sözleşme kapsamında özerk bir anlamı vardır (Damir Sibgatullin/Rusya, B. No: 1413/05, 24/4/2012, § 45). Bu kavram duruma göre suç ortaklarını (Trofimov/Rusya, B. No: 1111/02, 4/12/2008, § 37), mağdurları (Vladimir Romanov/Rusya, B. No: 41461/02, 24/7/2008, §§ 7, 97) ve bilirkişi tanıklarını (Doorson/Hollanda, B. No: 20524/92, 26/3/1996, §§ 81, 82) kapsayabilir. Bu bakımdan duruşmada ister okunsun ister okunmasın ifadeleri mahkeme önünde bulunan ve mahkeme tarafından dikkate alınan kişiler, Sözleşme’nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi bakımından tanık olarak kabul edilmektedir (Kostovski/Hollanda [GK], B. No: 11454/85, 20/11/1989, § 40).

34. AİHM, duruşmada hazır bulunmayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet hükmüne esas alındığı bir yargılamanın adilliğini değerlendirirken uyguladığı genel ilkeleri Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık ([BD], B. No: 26766/05, 22228/06, 15/12/2011) ve Schatschaschwili/Almanya ([BD], B. No: 9154/10, 15/12/2015) kararlarında özetlemiştir. Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık kararında belirlenen ve Schatschaschwili/Almanya kararında geliştirilen ilkelere göre somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen ve duruşmada okunulmasıyla yetinilen tanık ifadelerinin delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanmalıdır. İlk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedene dayanmalıdır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, §§ 119-125). İkinci olarak okunmasıyla yetinilen tanık beyanlarının karara götüren tek ya da belirleyici delil olup olmadığına bakılacaktır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, §§ 126-147). Üçüncü aşamada, duruşmada sınanmayan beyanların kullanılmasından dolayı savunma tarafının karşılaştığı sınırlamayı telafi eden ve bir bütün olarak yargılamanın adilliğini sağlayan dengeleyici unsurların mevcudiyetine bakılmalıdır (Al-Khawaja ve Tahery/Birleşik Krallık, § 147).

35. Yukarıda belirtilen üç adım birbiriyle ilişki içindedir ve birlikte ele alındığında bu üç ölçüt, duruşmada dinlenmeyen tanık ifadelerinin okunmasıyla yetinilmesinin yargılamanın adilliğine halel getirip getirmediğinin değerlendirilmesine olanak sağlar. Dolayısıyla geçerli neden şartının karşılanıp karşılanmadığı önemli bir ölçüt olmakla birlikte yokluğu tek başına adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle bu üç ölçüt, hak ihlalinin olup olmadığı hususunda hangisinin daha belirleyici olduğuna bağlı biçimde farklı bir sıra takip edilerek incelenebilir (Schatschaschwili/Almanya, § 118).

36. AİHM; duruşmada hazır bulunmayan tanıkların beyanlarının delil olarak kullanılmasının yargılamanın adilliğini zedeleyip zedelemediğini tespit etmek amacıyla uyguladığı üç aşamalı teste ilişkin ilkeleri Faysal Pamuk/Türkiye (B. No:430/13, 18/1/2022) kararında istinabe yoluyla dinlenen tanıklar yönünden de tekrarlamıştır. Karara konu olayda silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilen başvurucu hakkındaki suçlayıcı anlatımları mahkûmiyet gerekçesinde büyük ölçüde delil olarak kullanılan tanıklar yer itibarıyla yetkili mahkemenin yargı çevresi dışında ikamet etmektedir. Mahkeme, bu tanıkların beyanlarını istinabe yoluyla almıştır. AİHM, tanıkların beyanlarının ikamet etmekte oldukları yer mahkemelerince istinabe yoluyla alınmasına ilişkin uygulamanın 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinden kaynaklandığını tespit ettikten sonra bu yöntemin tanıkların duruşmada hazır bulunmamasına geçerli bir neden teşkil edip etmediğini değerlendirmiştir (Faysal Pamuk/Türkiye, §§ 53-62). Buna göre yargılamayı yürüten mahkemece tanıkların duruşmada hazır edilmemelerine gerekçe olarak tanıkların farklı şehirlerde ikamet etmekte oldukları hususuna dayanılmasının esnek olmayan ve mekanik bir yaklaşım olduğuna dikkat çekilmiştir. Nitekim AİHM'e göre bu uygulama tanıkların duruşmada hazır edilmemesi için geçerli nedenler olup olmadığı sorusunun bireysel değerlendirmesine engel olmakta ve tanıkların duruşmaya katılımını sağlamak için her türlü makul çabayı göstermeye yönelik görevlerinden derece mahkemelerini muaf tutuyor gibi görünmektedir (Faysal Pamuk/Türkiye, § 55).

37. AİHM, Faysal Pamuk/Türkiye kararında başvurucu hakkındaki tanık beyanlarının hükme ulaşılması noktasında belirleyici nitelikte delil olarak kabul edildiğini tespit ettikten sonra tanıkların duruşmada hazır edilmemeleri nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi eden karşı dengeleyici güvencelerin mevcut olup olmadığını ele almıştır (Faysal Pamuk/Türkiye, §§ 59-62). Bu bağlamda yaptığı değerlendirmede AİHM; 5271 sayılı Kanun'un 180. maddesinin (2) numaralı fıkrasının ikamet adresinin yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışında bulunmasından dolayı duruşmaya getirilmesi zor olan tanıklar hakkında olmasına rağmen yargılamayı yürüten mahkemenin kararında bu önemli gereklilik hususunda sessiz kalındığına dikkat çekmiştir. Benzer şekilde anılan Kanun'un 180. maddesinin beşinci fıkrasında yargılamayı yürüten mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan tanıkların aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenebilmeleri olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak ifade alınabileceği öngörüldüğü hâlde yargılamayı yürüten mahkemenin bu yöntemi de dikkate almadığının altı çizilmiştir. Öte yandan yargılamayı yürüten mahkemenin bu yönetimi kullanmasına engel teşkil eden herhangi bir gerekçe sunmadığı da vurgulanmıştır. Bu nedenle AİHM, yargılamayı yürüten mahkemenin hazır bulunmayan tanıklardan delil elde etmek için alternatif tedbirleri araştırmadığı sonucuna varmıştır (Faysal Pamuk/Türkiye, §§ 63-67).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

38. Anayasa Mahkemesinin 21/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

39. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıkların duruşmada dinlenmemeleri nedeniyle tanıklara soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Bakanlık görüşünde; başvurucunun, tanıkların beyanlarının kendisine okunması suretiyle beyanlardan haberdar olduğu, tanık beyanlarına karşı başvurucu ve müdafiinin

diyeceklerinin sorulduğu belirtilmiştir. Öte yandan dinlenen tanık ifadelerinin tamamı ve dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerin başvurucuya bildirildiği hususunun altı çizilmiştir. Bakanlık görüşünde genel olarak, somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınıp değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

41. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarına atıfta bulunarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasını tekrarlamıştır.

B. Değerlendirme

42. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

44. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya kovuşturma evresinde sorgulama ya da sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

45. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan

bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence, sanığa olayı kendi yorumuyla anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

46. Mahkeme, mahkûmiyet kararında başvurucunun duruşmada sorgulamadığı tanıkların beyanlarına dayanmıştır. Nitekim Mahkeme, tanık E.E.nin beyanından başvurucunun üniversite döneminden önce 2000-2002 yılları arasında örgüte ait evde kaldığı, tanıklar Em.B. ve A.B.nin beyanlarından başvurucunun staj yaptığı dönemde örgüte ait evlerde kaldığı, örgütün düzenlediği sohbet grupları içerisinde yer aldığı, tanıklar Eb.B ve M.Ö.nün beyanlarından ise başvurucunun ByLock programını kullandığı, mesleki döneminde de yapıyla irtibatını kesmediği ve sohbetlere katılmaya devam ettiği yönündeki tespitleri mahkûmiyete esas almıştır. Duruşmada tanık sıfatıyla dinlenen M.İ.nin beyanları ise başvurucu aleyhine değerlendirilmeyerek mahkûmiyete esas alınmamıştır. Mahkeme, başvurucu aleyhinde beyanda bulunan tanıkların tamamını istinabe yoluyla dinlemiştir. Dolayısıyla beyanları hükme esas alınan tanıkların hiçbiri duruşmada dinlenmemiştir.

47. Mahkeme, konutları yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapmamış; tanıkların konutlarının yargı çevresi dışında olması istinabe yoluyla dinlenmeleri için yeterli bir sebep sayılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir.

48. Tanıkların duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemiş olması adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli değildir. Bu nedenle tanıkların duruşmada dinlenmemiş ve başvurucu tarafından sorgulanmamış olmasının genel olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediği de belirlenmelidir. Bu bağlamda mahkûmiyet hükmünün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı önem taşımaktadır. Ayrıca hükmün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayanması durumunda savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün takip edilip edilmediği, karşı dengeleyici imkânların tanınıp tanınmadığı tespit edilmelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, § 40).

49. Somut olayda başvurucu; örgüt içi gizli haberleşmeye yarayan ByLock isimli programı kullandığına yönelik HIS (CGNAT) analiz raporuna, kamu görevinden çıkarılmış olmasına, duruşmada dinlenmeyen tanıklar Em.B., M.Ö., Eb.B., E.E. ve A.B.nin beyanlarına dayalı olarak mahkûm edilmiştir. Mahkeme, kolluk birimlerince düzenlenen ByLock CBS Sorgu Tutanağı'na delil olarak dayanmamıştır. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

50. Hakimler ve Savcılar Kurulu (HSK) -Tarsus hâkimi olarak görev yapmakta olan-

başvurucunun görevden uzaklaştırılmasına 16/7/2016 tarihinde karar vermiştir. Başvurucu 24/8/2016 tarihinde ise HSK Genel Kurulu kararıyla meslekten çıkarılmıştır. Mahkeme bu bilgilere örgüt üyeliği suçu yönünden delil olarak gerekçeli kararında yer vermiştir. Yargıtay uygulamasına göre salt kamu görevinden çıkarılma örgüt üyeliği suçu yönünden delil olarak kabul edilmemektedir (bkz. § 30).

51. Yargıtay içtihadı uyarınca sanığın ByLock kullanıcısı olup olmadığının silahlı terör örgütüne üye olma suçunun sübutu açısından belirleyici olması durumunda ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya getirtilmesi, anılan tutanağın temin edilememesi hâlinde operatör kayıtları ile eşleştirme yapılmak üzere BTK'dan getirtilen CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılıp belirtilen hat üzerinden ByLock kullanan kişinin sanık olup olmadığı doğrultusunda bilirkişiden teknik rapor alınarak hüküm kurulması gerekmektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları]. Somut olayda başvurucu, ByLock kullanıcısı olmadığı yönünde savunma yapmış olmasına rağmen Mahkemece ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı dosyaya getirtilmediği gibi Yargıtay içtihadında açıklanan teknik bilirkişi raporu da temin edilmemiştir.

52. Yargıtay, ByLock deliliyle ilgili ayrıntılı şekilde araştırma yapılmaması hususunu değerlendirmiştir. Yargıtay kararında ''Diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu görülmekle, sanığın ByLock kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesi sonuca etkili bulanmamıştır.'' şeklinde gerekçe gösterilerek diğer delillerin mahkûmiyete yeter nitelikte olduğu kanaatiyle onama kararı verilmiştir. Bu durumda başvurucunun ByLock programını kullandığının teknik verilerle ispat edilmesi noktasında ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın dosyaya getirtilmesinin beklenmemesi ve CGNAT kayıtları ile HTS sonuçlarının karşılaştırılarak başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğunun belirlenmesi için Yargıtayın istediği standartlarda teknik bilirkişi raporu alınmaması karşısında sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

53. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği reaksiyonlar konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdikleri reaksiyonlarla ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanık beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınmış olduğu hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı

anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

55. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

56. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

57. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

58. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/382, K.2018/277) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN BİÇER

B. No: 2021/5404 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5404

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN BİÇER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5404)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Hasan BİÇER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işyeri hekimliği belgesinin aktif duruma getirilmesi talebinin reddine dair işlemin iptali talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

5. Başvurucu, Ankara Dışkapı Yıldırım Beyazıt Eğitim ve Araştırma Hastanesinde asistan doktor olarak görev yapmaktayken Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile irtibatlı ve iltisaklı olduğu gerekçesiyle 22/11/2016 tarihli ve 29896 sayılı

Resmî Gazete'de yayımlanan 677 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin ekinde ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır.

6. Bununla birlikte başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda başvurucu Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 2/11/2018 tarihli kararıyla tutuklanmıştır. Devam eden süreçte İstanbul 27. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından yapılan 21/3/2019 tarihli duruşmada başvurucu hakkında ikamet adresine en yakın karakola başvurmak suretiyle her ayın ilk haftası cuma günü imza vermek şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir.

7. Başvurucu tahliye edildikten sonra işyeri hekimliği yapmak üzere iş sağlığı ve güvenliği hizmeti veren bir şirket ile anlaşmış fakat işyeri hekimliği belgesi pasif durumda olduğu için bahse konu işe giriş işlemlerini gerçekleştirememiştir. Bunun üzerine başvurucu (mülga) Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetleri Bakanlığına (İdare) bahse konu belgenin aktif duruma getirilmesi talebini içeren bir dilekçe sunmuştur. 10/4/2019 tarihli dilekçede başvurucu, hakkında verilen adli kontrol kararının sadece ayda bir gün ve saat kısıtlaması olmayan bir karar olduğunu belirtmiş ve bunun işyeri hekimliği yapmasına engel bir durum olmadığını ifade etmiştir.

8. İdare 17/4/2019 tarihli işlemiyle başvurucunun talebini reddetmiştir. Anılan işlemde İdare 6/2/2018 tarihli ve 7081 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 9. maddesi uyarınca bir komisyon oluşturulduğunu, bu komisyon tarafından alınan karar gereğince adli kontrol şartı aranmaksızın tahliye edilmiş olan kişilerin belgelerinin aktif duruma getirildiğini belirtmiştir. Başvurucu hakkında ise Ağır Ceza Mahkemesi tarafından adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasına karar verildiğinden başvurucunun talebinin reddedildiğini ifade etmiştir.

9. Başvurucu, bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; hakkında devam eden ceza kovuşturmasının henüz sonuçlanmadığını, anılan kovuşturmada adli kontrol şartıyla tahliyesine karar verildiğini ve bu durumun ceza muhakemesini ilgilendirdiğini belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucu, İdarenin uygulamada ayrım yaparak eşitlik ilkesini ihlal ettiğini ve işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

10. Ankara 16. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 19/2/2020 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, 7081 sayılı Kanun'un "Bazı yetkilerin iptali" kenar başlıklı 9. maddesi ve bu madde uyarınca İdare bünyesinde kurulan komisyonun aldığı 18/5/2018 tarihli karara değinmiştir. Bununla birlikte başvurucu hakkında adli kontrol tedbiri uygulanmasına hükmedildiği, ilgili mevzuat ve komisyon tarafından alınan bahse konu karar gereğince başvurucunun talebinin reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varmıştır.

11. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, dava dilekçesindeki iddialarını yinelemekle birlikte bahse konu komisyonun aldığı karar çerçevesinde hakkında tutuklama kararı olmaksızın adli kontrol şartıyla serbest bırakılan bir kişinin işyeri hekimliği belgesinin pasif duruma alınmadığını, buna rağmen tutuklandıktan sonra adli kontrol şartıyla serbest bırakılan kişilerin belgelerinin pasif duruma alındığını vurgulamıştır. Komisyon kararı çerçevesinde ortaya çıkan bu durumun hukuksuz ve eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ileri süren başvurucu, İdare Mahkemesi

kararının kaldırılmasını talep etmiştir.

12. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 2/12/2020 tarihinde İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğunu ve kaldırılmasını gerektirecek bir neden bulunmadığını belirterek istinaf başvurusunun reddine ve anılan kararın onanmasına karar vermiştir.

13. Nihai karar başvurucu tarafından 5/1/2021 tarihinde öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun "Tanımlar" kenar başlıklı 3. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında;

...

ı) İşyeri hekimi: İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş, işyeri hekimliği belgesine sahip hekimi,

...

ifade eder."

15. 6331 sayılı Kanun'un "İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri" kenar başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunulmasına yönelik çalışmaları da kapsayacak, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması için işveren;

a) Çalışanları arasından iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve on ve daha fazla çalışanı olan çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde diğer sağlık personeli görevlendirir. ..."

16. 9/1/1985 tarihli ve 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un "İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü" başlıklı 12. maddesinin (mülga) birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünün görevleri şunlardır:

...

k) (Ek: 15/5/2008-5763/31 md.) İşyerindeki sağlık ve güvenlik risklerini önlemek ve koruyucu hizmetleri yürütmek üzere görevlendirilecek işyeri hekimleri, iş güvenliği uzmanları ve diğer görevlilerin iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili eğitim ve belgelendirme usul ve esaslarını belirlemek.

l) (Ek: 15/5/2008-5763/31 md.) İş sağlığı ve güvenliği alanında ölçüm, analiz, teknik kontrol, risk analizi ve değerlendirmesi, eğitim, danışmanlık, uzmanlık hizmetlerini yapmak ve bu tür hizmetleri verecek özel ve tüzel kişi ve kuruluşların niteliklerini belirlemek, yetki vermek, yetkilerini iptal etmek, kontrol ve denetimini sağlamak.

m) (Ek: 23/7/2010-6009/50 md.) İşyeri hekimi, iş güvenliği uzmanı, diğer teknik ve sağlık personel ile işçilere eğitim vermek için kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre faaliyet gösteren şirketler ile ortak sağlık ve güvenlik birimlerini yetkilendirmek, gerektiğinde yetkilerini iptal etmek, hizmetin etkin ve verimli bir şekilde verilip verilmediğinin kontrolü ve denetimini sağlamak, işyeri hekimi ve iş güvenliği

uzmanının eğitimleri sonundaki sınavları yapmak veya yaptırmak, belgelerini vermek,

..."

17. 7081 sayılı Kanun'un Anayasa Mahkemesinin 26/10/2022 tarihli ve E. 2018/76, K. 2022/125 sayılı kararı ile iptal edilen "Bazı yetkilerin iptali" kenar başlıklı 9. maddesi şöyledir:

"(1) 9/1/1985 tarihli ve 3146 sayılı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 12 nci maddesinin birinci fıkrasının (l) ve (m) bentleri kapsamında yetkilendirilen kişi, kurum veya kuruluşlardan terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olanların yetkileri Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı tarafından oluşturulacak komisyonun teklifi üzerine Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanının onayı ile iptal edilir."

18. Anayasa Mahkemesinin 2/3/2023 tarihli ve 32120 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 26/10/2022 tarihli ve E. 2018/76, K. 2022/125 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"169. İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili uygulamaların faaliyet konularına bakılmaksızın tüm iş ve işyerlerinde yerine getirilmesi gerekmektedir. Ancak kuralda öngörülen tedbirin bütün iş ve işyerlerini kapsayacak şekilde düzenlenmesinin kamu hizmetinin devlete sadakat ve güven temelinde etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ve millî güvenliğin sağlanması amacına hizmet ettiği söylenemez. Bu durumda millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanması açısından stratejik önemi bulunan ve daha farklı bir konumda değerlendirilmesi gereken sektörlerde faaliyet gösteren iş ve işyerlerinin yanı sıra millî güvenlik ve kamu düzeni ile doğrudan bir bağlantısı bulunmayan ve bunları olumsuz etkileme ihtimali zayıf olan sektörlerde faaliyet gösteren iş ve işyerlerinde faaliyet gösterecek iş sağlığı ve güvenliği alanında çalışan kişi, kurum ve kuruluşların yetki belgelerinin de iptal edilmesinin bu yönüyle millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması ile kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından gereklilik unsurunu taşıdığı söylenemez.

170. Bu durumda herhangi bir ayrıma gidilmeksizin stratejik önemi bulunan sektörlerde faaliyet gösteren iş ve işyerlerinin yanı sıra stratejik önemi bulunmayan işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği alanında çalışabilecek kişileri de kapsayacak şekilde tümünün yetki belgelerinin iptal edilebilmesine imkân sağlayan kuralın millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması açısından gereklilik unsurunu taşıdığı söylenemez.

171. Bu itibarla kuralın çalışma ve sözleşme hürriyetine yönelik ölçüsüz bir sınırlama getirdiği sonucuna varılmıştır.

172. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13., 48., ve 49. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

...

176. 7081 sayılı Kanun'un ... 9. maddesinin iptal edilmesi nedeniyle doğacak hukuksal boşluk kamu yararını ihlal edici nitelikte görüldüğünden Anayasa'nın 153. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 66. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince bu ibare ve maddeye ilişkin iptal hükümlerinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak dokuz ay sonra yürürlüğe girmesi uygun görülmüştür."

19. 7081 sayılı Kanun kapsamında (mülga) Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

bünyesinde kurulan komisyon tarafından alınan 18/5/2018 tarihli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"A-İş Güvenliği Uzmanlığı/İşyeri Hekimliği/Diğer Sağlık Personeli/İşyeri Hekimliği ve İş Güvenliği Uzmanlığı Eğitici Belgesi almak üzere yapılan sınavlarda başarılı olan yahut doğrudan almaya hak kazanan kişiler ile yetkilendirilmiş kişilerden İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünün Sosyal Güvenlik Kurumuna ithafen yazdığı resmi yazılar doğrultusunda yapılan sorgulama neticesinde haklarında tutukluluk bilgisi gelip haklarında verilen kararların bakanlığın ilgili birimine müracaat sahibi tarafından ulaştırılanlardan;

-Haklarında 'Kovuşturmaya yer olmadığına, ek kovuşturmaya yer olmadığına, beraatine ve adli kontrol şartı olmaksızın tahliyesine' karar verilenlerin belgelendirme işlemlerinin devam ettirilmesine,

-Haklarında 'Kovuşturmaya yer olmadığına, ek kovuşturmaya yer olmadığına, beraatine ve adli kontrol şartı olmaksızın tahliyesine' dışında karar verilenlerin Belgelendirme İşlemlerinin Süresiz Durdurulmasına,

-Haklarında verilen kararların Bakanlığın ilgili birimine müracaat sahibi tarafından ulaştırılmayanların, bu bilgiler ilgili birime ulaştırılıncaya kadar yetki belgelerinin tedbiren isg-katip üzerinden pasif hale getirilmesine, varsa mevcut sözleşmelerinin iptal edilmesine,

...karar verilmiştir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 21/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

21. Başvurucu; kamu görevinden çıkarılmış olması nedeniyle kamu ve üniversite hastanelerinde görev yapamadığını, özel hastanelerin de kendisi gibi kamu görevinden çıkarılmış olan doktorlarla çalışmayı tercih etmediğini, İdarenin uygulaması nedeniyle işyeri hekimliği de yapamadığını ve aldığı tıp fakültesi eğitimi ve hekimlik mesleği ile kendisini ve ailesini geçindirme imkânının elinden alındığını ifade etmiştir. Öte yandan özel sektörde işyeri hekimliği yapmanın bir kamu görevi olmadığını vurgulayan başvurucu, İdarenin kararının keyfî olduğunu belirterek özel hayata saygı hakkının, masumiyet karinesinin ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile konuya ilişkin ulusal ve uluslararası içtihatlar hatırlatıldıktan sonra somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte anılan görüşün ekinde yer alan yazıda Anayasa Mahkemesinin 26/10/2022 tarihli ve E.2018/76, K.2022/125 sayılı kararından bahsedilmiş ve bu kararın yürürlüğe girmesi ile birlikte başvurucuya ait bireysel yasaklılık statüsünün de 15/12/2023 tarihinde sona erdirildiği bildirilmiştir.

23. Başvurucu bu görüşe karşı beyanında önceki beyanlarını tekrar etmekle birlikte İdarenin uygulaması nedeniyle beş yıl boyunca işyeri hekimliğini yapamadığını vurgulamıştır.

B. Değerlendirme

24. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili

kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında ölçütler belirlenmesi ve bu ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 88). Somut başvurunun da bu yönüyle ele alınması ve yapılacak değerlendirmeler neticesinde özel hayata saygı hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılması durumunda başvurucunun tüm iddialarının özel hayata saygı hakkı bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Uygulanabilirlik Yönünden

26. Anayasa Mahkemesi önceki birçok kararında, özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur (söz konusu koşullar için bkz. C.A. (3), §§ 97-101; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-90; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110; Enis Aras [GK], B. No: 2018/36485, 14/12/2022, §§ 39-49).

27. Öte yandan bazı kariyer mesleklerinde (avukatlık, noterlik, doktorluk vb.) sosyal çevrenin, mesleki ilişkilerin ve dış dünyayla ilişki kurmanın mesleğin ifasının gereği önem arz ettiği vurgulanmalıdır. Özellikle kişilerin mesleğin ifası bağlamında kariyer planlarına ilişkin iradelerinin anlaşıldığı ve bu iradeye müdahale edildiği durumlarda sonuca dayalı yaklaşım bağlamında -somut olayın kendine özgü koşullarına göre- aranan asgari eşiğin sağlandığının kabulü gerekebilir (Enis Aras, § 47).

28. Somut olayda tıp fakültesi mezunu olan ve asistan doktor olarak görev yapmaktayken FETÖ/PDY ile iltisakı veya irtibatı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılan başvurucu, mesleğini işyeri hekimi olarak sürdürmek amacıyla ilgili belgenin aktif duruma getirilmesini İdareden talep etmiştir. İdarenin bu talebi reddetmesi sonucunda başvurucu, özel sektörde de mesleğini yapamadığını ve bu suretle kendisini ve ailesini geçindirme imkânının elinden alındığını iddia etmiştir.

29. Mevcut durum itibarıyla İdarenin bahse konu işleminin başvurucu üzerindeki etkisinin ciddi düzeye ulaştığı konusunda ileri sürdüğü iddiaların kabul edilmemesine neden olabilecek bir faktörün bulunmadığı değerlendirilmektedir. Nitekim başvurucunun meslekten çıkarılmış olması nedeniyle kamuda çalışmasının mevcut mevzuata göre mümkün olmadığı, özel sektörde işyeri hekimi olarak çalışması için de işyeri hekimliği sertifikasının ön koşul olduğu gözetildiğinde başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin başvurucunun mesleğini icra etmesini engellediği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı, dolayısıyla özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıyacağının ve etki doğuracağının muhtemel olduğu

değerlendirilmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 95).

30. Bu durumda başvurucunun iddiaları da dikkate alındığında sonuca dayalı nedenlerle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir olduğu kanaatine varılmış ve başvurucunun iddiaları bir bütün hâlinde anılan hak kapsamında değerlendirilmiştir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Her ne kadar Anayasa Mahkemesinin 26/10/2022 tarihli ve E.2018/76, K.2022/125 sayılı kararından sonra başvurucunun işyeri hekimliği belgesi 15/12/2023 tarihinde aktif hâle getirilmişse de başvurucunun iş anlaşması yapmış olmasına rağmen işyeri hekimliğini yapamadığı dönemler dikkate alındığında bakılmakta olan bireysel başvuruda mağdur sıfatının devam ettiği kabul edilmelidir.

32. Netice itibarıyla açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

33. Başvurucunun işyeri hekimliği belgesinin aktif duruma getirilmesine yönelik talebinin reddedilmesi özel sektörde çalışmasına engel olmakla birlikte meslek hayatında üçüncü kişilerle ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, sosyal ve mesleki hayatı yönünden ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağından özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu anlaşılmaktadır.

34. Öte yandan başvurucunun anılan talebinin İdarece reddedilmesine yönelik işlem, 7081 sayılı Kanun'un 9. maddesine dayanmaktadır. Bu maddede yer alan düzenleme ile -somut olaydaki işyeri hekimliği yetkisini de kapsayan- terör örgütlerine veya Millî Güvenlik Kurulunca Devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olanların yetkilerinin iptal edileceğine ilişkin bir hüküm getirilmiştir. Bu kapsamda İdareye verilen yetki çerçevesinde bir komisyon kurulmuş ve bu komisyon tarafından18/5/2018 tarihinde birtakım kararlar alınmıştır (bkz. § 19). Buna göre bazı durumdaki kişilerin belgelendirme işlemlerinin devam ettirilmesine, bazılarının süresiz durdurulmasına, bazılarının ise belgelerinin pasif hâle getirilmesine karar verilmiştir. Başvurucu da adli kontrol şartıyla tahliye edilmiş olduğundan işyeri hekimliği belgesi pasif hâle getirilmiş ve bu belgenin aktif duruma getirilmesine yönelik talebi İdarece reddedilmiştir.

35. Anayasa Mahkemesinin 26/10/2022 tarihli ve E.2018/76, K.2022/125 sayılı kararıyla 7081 sayılı Kanun'un 9. maddesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline karar verilmiştir. Bu kararda Anayasa Mahkemesi, somut olaydaki işlemin dayanağı olan kuralın millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanması açısından stratejik önemi bulunan ve daha farklı bir konumda değerlendirilmesi gereken sektörlerde faaliyet gösteren iş ve işyerlerinin yanı sıra millî güvenlik ve kamu düzeni ile doğrudan bir bağlantısı bulunmayan ve bunları olumsuz etkileme ihtimali zayıf olan sektörlerde faaliyet gösteren iş ve işyerlerinde faaliyet gösterecek iş sağlığı ve güvenliği alanında çalışan kişi, kurum ve kuruluşların yetki belgelerinin de iptal edilmesi sonucunu doğurduğunu belirterek kuralın bu yönüyle millî güvenliğin ve kamu düzeninin korunması ile kamu hizmetinin sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından gereklilik unsurunu taşımadığı sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 18).

36. Bakılmakta olan başvuruda da başvurucunun işyeri hekimliği belgesinin aktif duruma

getirilmesine yönelik talebinin reddine ilişkin işlemle ortaya çıkan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin -Anayasa Mahkemesinin aktarılan kararındaki belirlemeler göz önüne alındığında- demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma şartını sağlamadığı anlaşılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. GİDERİM

38. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

39. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

40. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 16. İdare Mahkemesine (E.2019/1039, K.2020/374) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesine (E.2020/2018, K.2020/2638) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 21/1/2025tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ÖZTÜRK

B. No: 2021/5438 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5438

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN ÖZTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5438)

Karar Tarihi: 21/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/5/2025 - 32892

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Hasan ÖZTÜRK

Vekili : Av. Mehmet Alaattin ASLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında kolluk görevlilerince fiziksel şiddet uygulanması ve bu olaya ilişkin şikâyet hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 16/6/2020 tarihinde telefonla aranarak davet edildiği polis merkezinde hakkında yürütülmekte olan bir soruşturma nedeniyle gözaltına alınmıştır. Bir gece gözaltında kalan başvurucu, sulh ceza hâkimliğinin kararıyla adli kontrol şartıyla serbest bırakılmıştır. Başvurucu ya da hukuki yardımından yararlandığı müdafi başvurucunun sulh ceza hâkimliği önünde verdiği ifade sırasında herhangi bir kötü muamele iddiasında bulunmamıştır.

3. Başvurucunun yakalanmasına ilişkin olarak kolluk görevlileri tarafından tutanak tutulmuştur. 16/6/2020 tarihli bu tutanağa göre bir suç şüphesi nedeniyle başvurucuyla telefonla iletişim kurulmuş, polis merkezi önüne gelen başvurucuya durum anlatıldıktan ve

genel bilgi toplama sorgusu yapıldıktan sonra doktor raporualınarak gerekli işlemlerin yapılabilmesi için başvurucu, polis merkezine götürülmüştür.

4. Başvurucu 18/6/2020 tarihinde gözaltında kötü muamele gördüğü iddiasıyla Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Başvurucu, şikâyetinde 16/6/2020 tarihinde telefonla davet edilmesi üzerine saat 19.30 sıralarında gittiği polis merkezinde avukatı gelmeden önce ifade alma odasında biri sivil giyimli, diğeri üniformalı iki polisin tekme, tokat atıp ayaklarının altına sopayla vurmak şeklinde fiziksel şiddetine uğradığını, toplu nezarethanede çıplak ayakla bırakılarak yerdeki su birikintisine oturtulduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu, takip eden gün olan 17/6/2020 tarihinde öğleden önce karakol amirinin odasında bir başka polisin daha kendisine fiziksel şiddet uyguladığını, saat 17.45'te alınan sağlık raporunu götürüldüğü hastanedeki doktorun muayene etmeksizin darp ve cebir izi bulunmadığı şeklinde yazarak düzenlediğini, sulh ceza hâkimliğinin kararıyla serbest kaldıktan hemen sonra gittiği aynı hastanede başka bir doktor tarafından yapılan muayenesi sonucu saat 21.04'te kayıt altına alınan raporda uğradığı fiziksel şiddetin emarelerine yer verildiğini ileri sürmüş; kötü muamelede bulunduğunu iddia ettiği kamu görevlilerinin eşkâlini paylaşmıştır. Kendisine kötü muamelede bulunan kolluk personeli ile onu muayene etmeden, gerçeğe aykırı olarak rapor düzenleyen doktordan şikâyetçi olduğunu belirtmiştir.

5. Başvurucu hakkında düzenlenen sağlık raporları şöyledir:

i. 17/6/2020 günü saat 17.54'te 25 Aralık Devlet Hastanesinde görevli bir doktorca düzenlenen adli rapor formunda darp ve cebir izinin olmadığı belirtilmiştir.

ii. Aynı hastanede görevli bir başka doktorca saat 21.04'te düzenlenen adli rapor formunda "..Sol bacağında şişlik, sağ ayak altında morluk mevcut. Burun üzerinde şişlik ve kızarıklık mevcut. Boyun altında çizik mevcut. Sol kolunda çizikler mevcut. BTM [basit tıbbi müdahale] ile giderilebilir. Hayati tehlikesi yoktur." tespitlerine yer verilmiştir.

6. Konuyla ilgili soruşturma başlatan Başsavcılık; İlçe Jandarma Komutanlığından başvurucunun yakalanması ve gözaltına alınmasına ilişkin belgeler ile ilgili polis merkezi ve hastaneye ilişkin kamera görüntülerinin teminini, başvurucuya kötü muamelede bulunduğu iddia edilen polis memurlarının kimliklerinin tespitini ve ilk sağlık raporunu düzenleyen doktorun ifadesinin alınmasını talep etmiştir.

7. Kolluk tarafından Başsavcılığa yazılan müzekkere cevabında, olay tarihinde polis merkezinde kamera kaydı bulunmadığı, hastanenin kamera sisteminin geriye dönük olarak ancak altmış gün süreyle veri kaydettiği gerekçesiyle görüntülere ulaşılamadığı bildirilmiştir.

8. Başvurucu hakkında 17/6/2020 günü saat 17.54'te düzenlen, darp ve cebir izine rastlanmadığı bilgisini içeren raporu hazırlayan doktorun 21/11/2020 tarihinde kollukta verdiği ifadesinde; akşam saatlerinde polis eşliğinde acil servise gelen başvurucuya şiddet uygulanıp uygulanmadığını, bir darp izi olup olmadığını sorduğunu, başvurucunun olumsuz yanıt vermesi üzerine yaptığı kontrolde de şiddet izine rastlamadığı için raporu gerçeğe uygun olarak düzenlediğini, başvurucu herhangi bir fiziksel şiddete uğramadığını söylediği için detaylı şekilde muayene etme ihtiyacı duymadığını, bu muayeneden sonra başına bir şey gelmiş olabileceğini dile getirdiği görülmüştür.

9. Başsavcılık 7/12/2020 tarihinde şikâyetin 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun'un 4. maddesinin son fıkrası

uyarınca işleme konulmayarak soruşturma yapılmasına yer olmadığına kesin olarak karar vermiştir. Başsavcılık karar gerekçesinde olaya ilişkin kamera görüntüsü olmadığını, darp ve cebir izi bulunmadığı tespitini içeren raporu veren doktorun atılı suçlamayı kabul etmediğini, ilk sağlık raporu ile başvurucunun şikâyet dilekçesi ekinde sunduğu sağlık raporu arasında üç saat süre olduğunu ve başvurucunun sulh ceza hâkimliği önünde de işkence iddiasında bulunmadığını ifade etmiştir. Başvurucunun, kesin nitelikte olmasına rağmen anılan karara yaptığı itiraz sulh ceza hâkimliğince değerlendirilmiş ve 4/6/2021 tarihinde yine kesin olarak reddedilmiştir.

10. Başvurucu, Başsavcılığın verdiği soruşturma yapılmasına yer olmadığı kararını 24/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 21/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; gözaltındayken kötü muameleye maruz kaldığını, tutuklanma tehdidi altında olması nedeniyle ve yine aynı kolluk görevlilerinin eline düşeceği endişesiyle uğradığı bu kötü muameleyi yetkili makamlar önünde dile getiremediğini, serbest bırakılmasının ardından yaptığı şikâyeti hakkında ise işleme konulmama kararı verildiğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Başsavcılığın başvurucunun şikâyeti üzerine bilgi ve belgeler toplayarak şikayete konu iddialar hakkında iddiaların ciddi bulgu ve belgelere dayanmaması nedeniyle işleme konulmama kararı verdiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 101-103; S.D.,B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

16. Olay sonrası başvurucunun şikâyeti üzerine Başsavcılık derhâl soruşturma başlatmış, olaya ilişkin kamera görüntülerinin temini için çaba göstermiş, muayene işlemini

gerçekleştirmeksizin sağlık raporu düzenlediği iddia edilen doktorun ifadesini soruşturma dosyasına kazandırmıştır.

17. Başvurucu, tutulduğu polis merkezinde önce iki polisin kendisini tekme ve tokat atarak darbettiğini, sonrasında bu polis memurlarından birinin ayaklarına sopa ile vurduğunu, takip eden gün de bir polis memurunun fiziksel şiddetine uğradığını ileri sürmüştür. Başvurucunun ilk alınan sağlık raporunda bu fiziksel şiddete ilişkin bir tespit yer almadığı gibi başvurucu ya da müdafii de başvurucu serbest kalana kadar bu fiziksel şiddetten bahsetmemiştir. Başvurucu, bu hususa gerekçe olarak tutuklanma tehdidi altında olmasını, kolluğun fiziksel şiddetine tekrar uğramaktan korkmasını göstermiştir. Başvurucunun Başsavcılığa verdiği şikâyet dilekçesinde de yer vermediği bu sebebi ilk olarak Sulh Ceza Hâkimliğine verdiği itiraz dilekçesinde dile getirdiği görülmüştür.

18. Soruşturmaya yer olmadığına dair kararda Başsavcılık özellikle ilk sağlık raporu ile başvurucunun şikâyet dilekçesi ekinde sunduğu sağlık raporu arasında üç saat süre olduğu ve başvurucunun sulh ceza hâkimliği önünde işkence iddiasında bulunmadığı hususları üzerinde durmuştur. Başvurucu ise gerek sulh ceza hâkimliğine yaptığı itirazda gerekse bireysel başvurusunda birinci rapor ile ikinci rapor arasında üç saat olmadığını, gözaltında çıkış raporu alındıktan sonra adliyeye mevcutlu olarak götürüldüğünü, tutuklanma talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edildiğini ve burada sorgusunun yapıldığını ileri sürmüştür. Başvurucunun sonucu değiştirebilecek nitelikteki bu iddiasının ise itiraz mercii olan sulh ceza hâkimliğince dikkate alınmadığı görülmüştür.

19. Diğer taraftan Başsavcılığın maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla başvurucunun şikâyet dilekçesinde yer verdiği bilgiler çerçevesinde şüpheli polis memurlarının kimliklerini tespit etmek suretiyle ifadelerini almayarak sonuca gittiği anlaşılmıştır.

20. Bunun yanında Başsavcılıkça verilen karara karşı itiraz yolu kapalı tutulduğundan Başsavcılığın hâlihazırda verdiği bu kararın genel hükümlere göre soruşturma açılmasına yönelik talebin bir itiraz mercii tarafından incelenmesine de engel olacak mahiyette olduğuna dikkat çekilmelidir.

21. Soruşturmadaki eksiklikler kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında değerlendirme yapılmasına imkân vermediği için bu aşamada kötü muamele yasağının maddi boyutu yönünden inceleme yapılamamıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 150.000 TL maddi tazminat ile 150.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıpAnayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875,

7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı varılan sonuçtan bağımsız olup şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturma ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

26. Başvurucuya manevi zararları karşılığında net 115.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

27. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde koruma altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Gaziantep Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2020/38908) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 115.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇİĞDEM SERİN

B. No: 2021/35995 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35995

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇİĞDEM SERİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35995)

Karar Tarihi: 21/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/5/2025 - 32892

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Çiğdem SERİN

Vekili : Av. Zahide YILDIZTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idarece önceden belirlenen yerler dışında ve idareye bildirimde bulunulmadan basın açıklamasına iştirak edildiği gerekçesiyle emre aykırı davranıştan idari para cezası uygulanması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mersin Valiliği (Valilik) tarafından 15/1/2020 tarihli kararla mülki sınırlar içinde 2020 yılı toplanma alanları, yürüyüş güzergâhları, miting alanları ve basın açıklaması yapılacak yerler belirlenmiş ve resmî internet sitesinden duyurulmuştur. Anılan kararda ayrıca basın açıklaması etkinliklerinin kamu düzenini, eğitim öğretimi, çalışma hayatını ve ticaret hürriyetini engelleyici veya bozucu biçimde olmamak kaydıyla ve 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun "Bildirim verilmesi" kenar başlıklı 10. maddesinde belirtilen süre içinde bilgi verilmek suretiyle yapılması gerektiği hususu belirtilmiştir.

3. Başvurucu 25/10/2020 tarihinde Mersin'in Güvenevler Mahallesi Gazi Mustafa Kemal Bulvarı'nda bulunan bir mağaza önünde düzenlenen "Güvenceli çalışmak, insanca yaşamak istiyoruz" konulu bir eyleme katılmıştır. Mersin Halkevleri isimli kullanıcı tarafından sosyal medya hesaplarında paylaşılan etkinlik, güvenlik görevlilerinin internet ortamında yaptığı açık kaynak araştırmasıyla tespit edilmiştir. Görüntü İzleme ve Tespit Tutanağı'nda başvurucunun da aralarında olduğu grubun Mersin Halkevi tarafından yapılan basın açıklamasına katıldığı belirtilmiştir.

4. Bireysel başvuru dosyasındaki açık kaynak araştırma raporu ve tutanakta yer alan fotoğraflar incelendiğinde yaklaşık on kişinin etkinliğe katıldığı, aralarında başvurucunun da yer aldığı dört kişinin "Güvenceli çalışmak, insanca yaşamak istiyoruz!", "HE HALKEVLERİ" şeklinde yazılı pankartı taşıdığı, katılımcıların maske taktıkları ve aralarında mesafe bulunduğu görülmüştür. Bireysel başvuru dosyasında basın açıklamasının nasıl sona erdiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca etkinliğin barışçıl olmadığına ya da barışçıl olmaktan sonradan çıktığına dair bir tespit de yoktur.

5. Mersin İl Emniyet Müdürlüğü (Emniyet Müdürlüğü) 3/11/2020 tarihinde, kimliği tespit edilen katılımcıların idareye bildirimde bulunmadan ve idarece belirlenen alanlar dışında yukarıda içeriği belirtilen pankartın arkasında toplanarak eylem yapmaları ve böylece can güvenliklerini, kamu güvenliği ve düzenini, ayrıca pandemi süreci devam ettiğinden kamu sağlığını tehlikeye düşürmeleri nedeniyle haklarında idari yaptırım uygulanmasını ilgili ilçe emniyet müdürlüğünden talep etmiştir.

6. Başvurucu hakkında idareye bildirimde bulunmadan basın açıklaması yapması nedeniyle 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca emre aykırı davranışta bulunmaktan 392 TL idari para cezası uygulanmıştır. İdari Yaptırım Tutanağı'nın "Kabahatle İlgili Elde Edilen Deliler" bölümüne "izinsiz basın açıklaması yapmak" yazılmıştır. Başvurucu, barışçıl nitelikte olan bir basın açıklamasına katıldığını belirterek idari para cezasına itiraz etmiştir.

7. İtirazı inceleyen sulh ceza hâkimliği, başvurucu hakkında uygulanan idari para cezasının usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazı kesin olarak reddetmiş; kararda, başvurucunun bildirimde bulunmadan ve idarece belirlenen yerler dışında basın açıklaması yaparak emre aykırı davrandığını değerlendirmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 9/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 24/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; toplumsal cinsiyet eşitliği için mücadele ve kadına şiddet olgusuna yönelik kamuoyu oluşturmak amacıyla etkinliğe katıldığını, basın açıklamasının barışçıl şekilde gerçekleştiğini, kamu düzeninin bozulmadığını, herhangi bir şiddet olayı yaşanmadığını belirterek barışçıl gösteri sonrasında idari yaptırım uygulanması nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, uygulanan idari para cezasının anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle bireysel başvurunun kabul edilebilirlik kriterlerini

karşılamadığı bildirilmiştir. Ayrıca koronavirüs salgın hastalığının Türkiye'deki gelişim süreci açıklanarak başvurucunun pandemi sürecinde idarece belirlenen mekânlar dışında ve idareye bildirimde bulunmadan basın açıklamasına katılarak kamu sağlığını, düzenini ve güvenliğini tehlikeye düşürmesi nedeniyle idari para cezasının uygulandığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. İhsan Uğraş, B. No: 2015/5365, 3/4/2019, § 24; Hüseyin Doğan ve Yusuf Kaya, B. No: 2020/4741, 5/10/2023, § 8; Songül Eriş ve Bedriye Kuş, B. No: 2020/38552, 30/3/2022, § 25).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin kamu düzeninin ve genel sağlığın korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

14. Sosyal medyada yapılan araştırmayla sonradan kolluk görevlilerince tespit edilen somut olayda, başvurucunun idarece belirlenen alanlar dışında ve idareye bildirimde bulunmaksızın bir etkinliğe katıldığı açık ise de basın açıklaması yapıp yapmadığı veya etkinliği organize edip etmediği bireysel başvuru dosyası kapsamından anlaşılamamıştır. Nitekim idari yaptırım karar tutanağına dayanak olan belgede başvurucunun basın açıklamasına katıldığı, Emniyet Müdürlüğünün 3/11/2020 tarihli yazısında ise grubun pankart arkasında toplanarak eylem yaptığı belirtilmiştir (bkz. §§ 3, 5). Öte yandan sulh ceza hâkimliği kararında da başvurucunun toplantıyı organize ettiği yönünde bir değerlendirme yapılmamıştır. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun idarece önceden belirlenen yerler dışında ve bildirimde bulunmadan, idarenin kararına aykırı olarak etkinliğe katılması nedeniyle idari yaptırım uygulandığı görülmüştür. Buna göre Anayasa Mahkemesi önündeki mesele, belirtilen şekilde eyleme katılan başvurucuya idari para cezası verilmek suretiyle gerçekleştirilen müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesidir.

15. Anayasa Mahkemesi daha önce birçok kararında barışçıl bir basın açıklamasının katılımcılarına idarece verilen idari para cezasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahale olduğunu (Dursun Soydan ve diğerleri, B. No: 2015/2948, 14/11/2018, § 39; Songül Eriş ve Bedriye Kuş, § 28; Canan Yüce ve diğerleri, B. No: 2020/37789, 4/7/2022, § 24), hafif nitelikte de olsa bir idari para cezasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını kullanan kişilerde caydırıcı etki doğurabileceğini kabul etmiştir (Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, B. No: 2014/17391, 19/4/2018, § 55; Dursun Soydan ve diğerleri § 63; Canan Yüce ve diğerleri § 40). Bu nedenle Anayasa Mahkemesi somut olayda olduğu gibi basın açıklamasına yönelik bir müdahalenin varlığı hâlinde eylem nedeniyle kamu düzeninin bozulup bozulmadığını, bozulma tehlikesi olup olmadığını ya da böyle bir tehlikenin ortaya çıkıp çıkmadığını incelemiştir (Dursun Soydan ve diğerleri, § 57; Songül Eriş ve Bedriye Kuş, § 49; Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, § 63).

16. Anayasa Mahkemesi bildirim usulü ve uygulanmasının amacı ile sınırlamanın niteliği ve bu yükümlülüğe aykırılık hâlinde sorumluluğa yönelik ilkeleri Selma Elma (B. No: 2017/24902, 4/7/2019, §§ 44-47) kararında ortaya koymuştur. Anılan kararda, toplantı hakkının bildirim usulüne bağlanabileceği belirtilmekle birlikte idareye önceden bildirimin amacının toplantı, yürüyüş veya diğer gösterilerin etkin şekilde kullanımını güvence altına

almak için yetkililere makul ve uygun tedbir alma imkânı sağlamak olduğunu vurgulamıştır (benzer nitelikte değerlendirmeler için bkz. Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, §§ 39, 40;Ali Rıza Özer ve diğerleri, [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 121,122; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 81; Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 52).

17. Anayasa Mahkemesi, katılımcıların mekân tercih etme serbestîsine ve kamu makamlarınca sınırlanmasına ilişkin ilkelerini ise Şerafettin Can Atalay (B. No: 2021/9387, 19/1/202, §§ 36-42) kararında ortaya koymuştur. Anılan kararda, katılımcılar tarafından tercih edilen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme mekânının önceden belirlenen yer ve güzergâhlardan olmadığı şeklinde ilgili ve yeterli olmayan bir gerekçeyle idari makamlar tarafından reddedilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır (benzer yöndeki farklı değerlendirmeler için bkz. Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) ve diğerleri [GK], B. No: 2016/14517, 12/10/2023, § 76).

18. Ayrıca Anayasa Mahkemesi yerleşik içtihatlarında usulüne uygun olarak verilmiş bir emre aykırı davranışın varlığının tek başına temel hak ve özgürlüklere müdahale için yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu çerçevede temel hakka müdahaleyi haklı kılacak olan -kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın bozulduğunun veya bozulma tehlikesinin bulunduğunun- meşru gerekçe ile çatışan hak ve özgürlük değerleri arasında kurulan adil dengenin kamu gücünü kullanan yetkili mercilerin kararlarında ortaya konulması, aksi hâlde barışçıl bir gösteri veya basın açıklaması nedeniyle kural olarak cezai bir yaptırım uygulanmaması gerektiğini vurgulanmıştır (birçok karar arasında bkz. Dilan Ögüz Canan, §§ 51, 53; Songül Eriş ve Bedriye Kuş, §§ 49, 50; İbrahim Bilen ve diğerleri, B. No: 2019/23334, 22/2/2022, § 54; Zülküf Yıldız ve diğerleri, B. No: 2019/35399, 16/3/2022, § 53; Rıza Gökçen Erus ve diğerleri, §§ 52, 56, 68, 73; farklı bağlamda benzer değerlendirmeler için bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 45; Ali Orak ve İrfan Gül, B. No: 2014/10626, 18/4/2018, §§ 62-67).

19. Kolluk tutanaklarında ve hâkimlik kararı incelendiğinde basın açıklamasının veya başvurucunun kamu düzenini bozduğu ya da bu yönde ciddi bir tehlike doğurduğu yönünde herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır. Üstelik somut olay sonradan sosyal medya aracılığı ile tespit edilmiş olup kolluk kuvvetlerinin olay yerinde dahi bulunmadığı görülmüştür. O hâlde basın açıklamasının barışçıl şekilde tamamlandığı ve bu esnada kolluk güçleri tarafından müdahale edilmesini gerektirecek bir durum da yaşanmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca başvurucunun basın açıklamasını organize eden ya da yöneten konumunda olduğuna dair bir tespit de yoktur.

20. Somut olayda Emniyet Müdürlüğü, koronavirüs pandemi sürecinde gerçekleştirilen etkinliğin kamu sağlığını tehlikeye düşürmesi nedeniyle de idari yaptırım uygulanmasını talep etmiş ise de gerek idari yaptırım tutanağı gerekse hâkimlik kararında anılan gerekçeye dayanılmadığı görülmüştür (bkz. §§ 5-7). Ayrıca bireysel başvuru dosyasında 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca yetkili merciler tarafından genel sağlığın korunması amacıyla idare tarafından verilen bir emir de tespit edilememiştir. Öte yandan yaklaşık on kişinin yaptığı etkinliğin veya somut olayın koşullarında başvurucunun eyleminin genel sağlığı tehlikeye düşüren bir duruma neden olduğu yetkili otoritelerce makul şekilde gösterilmemiştir. (bkz. § 4).

21. Her ne kadar başvurucunun ilgili makamlar tarafından verilen emirlere uymaması nedeniyle koşulların varlığı hâlinde cezalandırılması mümkünse de kamu makamlarının ve

mahkemelerin barışçıl biçimde yapılan etkinliğe katılan başvurucunun barışçıl şekilde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile yerel makamların kamu düzenini koruma hakkı arasındaki dengeyi sağlama yükümlülükleri devam etmektedir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Canan Yüce ve diğerleri, § 49; cezalandırmaya ilişkin açıklamalar için bkz. Dilan Ögüz Canan, § 40; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri § 81; Selma Elma,§§ 46, 47) .

22. Başvuruya konu somut olay yukarıdaki kararda belirtilen ilkeler çerçevesinde değerlendirildiğinde gerek idarece düzenlenen tutanakta gerekse hâkimlik kararında başvuruya konu idari para cezasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığına ve yarışan haklar arasında adil bir denge kurulduğuna ilişkin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya konulamadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle başvurucuya verilen idari para cezasının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mersin 1. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/2730 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

PARHAT HALMURADOW

B. No: 2021/38395 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/38395

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

PARHAT HALMURADOW BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/38395)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Parhat HALMURADOW

Vekili : Av. Emre EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hukuka aykırı idari gözetim kararı dolayısıyla açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul genelinde yapılan uygulamada yasal kalış hakkı bulunmayan Türkmenistan uyruklu başvurucunun da aralarında yer aldığı 38 düzensiz göçmen tespit edilmiş ve başvurucu yakalanarak Kütahya'ya sevk edilmiştir. Yapılan mülakatta Türkiye'ye İran üzerinden kaçak yollarla giriş yaptığını beyan etmesi sonucu 4/4/2013 tarihli ve6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (h) bendi uyarınca Kütahya İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından 24/10/2019 tarihinde başvurucu hakkında sınır dışı etme işlemi tesis edilmiştir. Aynı tarihte başvurucu hakkında idari gözetim kararı alınmıştır.

3. İzmir Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından 28/10/2019 tarihinde, başvurucu hakkında verilen idari gözetim kararının devamına karar verilmiştir. 4/11/2019 tarihinde başvurucu, idari gözetim kararına İzmir 2. Sulh Ceza Hâkimliği nezdinde itiraz etmiştir.

İtirazı değerlendiren Sulh Ceza Hâkimliği 29/11/2019 tarihinde, idari gözetim kararının kaldırılarak başvurucunun serbest bırakılmasına kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"...İtiraz eden vekilin itiraz gerekçeleri, cevap dilekçesi ekinde ibraz edilen belgeler ve diğer deliller incelendiğinde; itiraz gerekçeleri karşısında idare tarafından itiraz eden hakkında yapılan işlem ve ibraz edilen evraklar ile delillere göre, idarenin muhtariyetinde olmak kaydıyla idare tarafından 6458 sayılı Kanunun 57/4 maddesinin uygulamada muhtariyetinin bulunduğu da dikkate alındığında; delillere göre hakkında tahdit kaydı da bulunmayan itiraz edenin itirazının kabulüne... [karar verildi.]"

4. Bu karar sonrasında aynı gün başvurucu serbest bırakılmıştır.

5. Başvurucu 4/12/2019 tarihinde; hukuka aykırı olarak geri gönderme merkezinde tutulduğu iddiasıyla uğradığı maddi ve manevi zararlarının tazminini İzmir Valiliğinden talep etmiştir. Söz konusu talebin zımnen reddedilmesi sonrasında başvurucu, hakkında uygulanan idari gözetim nedeniyle temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasıyla İzmir 1. İdare Mahkemesi nezdinde tam yargı davası açmıştır. İzmir 1. İdare Mahkemesi 21/12/2020 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Yukarıda hükümlerine yer verilen 6458 sayılı Kanun'un 57. maddesi uyarınca, idari gözetim kararının, haklarında sınır dışı işlemi tesis edilen, kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye'ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal edenler hakkında alındığı, davacının işlem tarihi itibariyle yürürlükteki şekliyle 6458 sayılı Kanun'un 54/1-h bendinde düzenlenen, Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler kapsamında sınır dışı edilmesine karar verildiği, kaçma ve kaybolma riski bulunduğu değerlendirilerek hakkında idari gözetim altına alındığının anlaşıldığı, idari gözetim kararına karşı davacının Sulh Ceza Hâkimliğine itiraz hakkı bulunduğu, davacının itiraz üzerine idari gözetimin sonlandırıldığı görülmüşse de idari gözetim kararının sonlandırılmasının idari gözetim kararının hukuka aykırı olduğunu sonucunu doğurmayacağı, zira idari gözetim kararı verilmesi işleminin, 6458 sayılı yasanın 57. maddesi gereğince davalı idareye verilen görev ve yetki çerçevesi içinde tesis edildiği, bu kapsamda hakkında sınırdışı etme işlemi tesis edilen yabancının sınırdışı edilinceye kadar kaçma ve kaybolmasının önlenmesi, bu sırada çıkış işlemlerinin tamamlanmasına yönelik bir tedbir olduğu, her ne kadar bu süreç içinde yabancının hürriyeti kısıtlanmış olsa da Anayasanın 19. maddesinde hüküm altına kişi hürriyeti temel hakkının yine bu madde kapsamında "usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz..." şeklinde yer verilen bir istisnası olduğu, bu nedenle yabancının idari gözetim altına alınmasının direkt olarak kişi hürriyeti temel hakkının ihlali olmadığı açıktır.

Maddi tazminat istemi yönünden;

Buna göre, bakılan davada, haksız yere24.10.2019-29.11.2019 tarihleri arasında idari gözetim altında tutulduğu ileri sürülerek, çalışamadığından bahisle maddi tazminat talebinde bulunulmuş ise de, davacı hakkında 6458 sayılı Kanun'un 54/1-h bendinde düzenlenen, Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler kapsamında sınır dışı edilmesine karar verildiği, idari gözetimin dayanağı olan sınır dışı işlemine karşı açılan davanın da Kütahya İdare Mahkemesi'nin 06.08.2020 tarih ve E:2020/107, K:2020/387 sayılı kararıyla reddedildiği hususu gözetildiğinde, bu hali ile davacı hakkında tesis edilen sınırdışı etme kararına, bağlı işlem durumunda olan idari

gözetim işleminin haksız ve hukuka aykırı olmadığı anlaşılmaktadır.

Bu durumda, davacının idari gözetim altında tutulduğu süreçte çalışamadığından bahisle maddi zarara uğradığı ileri sürülmüş ise de, bu iddiasının ispatına ilişkin dosyaya hiçbir bilgi ve belge sunulmadığı, zararın somut ve net olarak ortaya konulamadığı, davacının çalışma izni olmadığından ülkemizde yasal yollarla çalışma ihtimalinden bahsedilemeyeceğinden ve idari gözetim altına alma işleminin hukuk aykırılığı ortaya konulamadığından, maddi tazminat talebinin reddi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Manevi tazminat istemi yönünden;

…

Uyuşmazlıkta, davacı tarafından gözetim altında bulunduğu sürece kötü muameleye maruz kaldığı, insan onuruyla bağdaşmayacak fiziki şartlar altında yaşadığının ileri sürülmediği, manevi tazminat isteminin dayanağı olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmesi olduğunun gösterildiği görülmektedir.

Bu durumda, esasen ülkesinden uzakta dilini kültürünü bilmediği bir ülkede sınırdışı edilme ve idari gözetim altına alınma gibi işlemlerin başına gelmiş olması nedeniyle her insan kadar üzüntü ve elem duymasının normal ve insani bir durum olduğu, ağır bir elem ve üzüntü duyduğu veya şeref ve haysiyetinin rencide edildiği ileri sürülmediği gibi bu hususunda ispatlanamadığı, yukarıda açıklanan sebeplerle davacının idari gözetim altına alınmasının da hukuka aykırılığının ortaya konulamadığı anlaşıldığından, bu durumun yabancıya tazminat ödenmesini gerektirmeyeceği açıktır."

6. Başvurucu söz konusu karara karşı İzmir Bölge İdare Mahkemesi nezdinde istinaf başvurusu yapmıştır. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi 27/5/2021 tarihinde İdare Mahkemesi kararının hukuka uygun olduğunu, kaldırılmasını veya yeni bir karar verilmesini gerektiren bir neden bulunmadığını belirterek istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir. Bu karar 18/6/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucu 2/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; Sulh Ceza Hâkimliğince idari gözetimin hukuka aykırı olduğuna karar verildiğini, haksız bir biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmasına rağmen manevi tazminat talebinin İdare Mahkemesince reddedildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin verdiği bazı kararlara ve idare mahkemelerinin gerekçelerine yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa'nın ve mevzuatın ilgili hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvurucunun şikâyetinin özü, uygulanan idari gözetim tedbirinin hukuka aykırı olduğundan bahisle açtığı tazminat davasının reddedilmesi olduğundan şikâyetin Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesine göre sulh ceza hâkiminin idari gözetim kararının hukuka aykırı olduğuna hükmetmesi hâlinde bu kararın kesinleşmesinden sonra hukuka aykırı idari gözetim kararı nedeniyle varsa doğan zararın tazmini için 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda öngörülen süre içinde idari yargıda tam yargı davası açılması mümkündür. Bu hâlde idari yargıda tam yargı davası açma yolu tüketilmeden Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulamaz (B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, § 73).

14. Somut olayda başvurucunun idari gözetim kararına yaptığı itiraz, İstanbul 7. Sulh Ceza Mahkemesinin 17/7/2014 tarihli kararıyla kabul edilmiştir. Başvurucu da daha sonra idari yargıda tam yargı davası açmış ve bu yolu tüketmesi üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur. Dolayısıyla başvurucunun idari gözetimin hukuka aykırılığı bakımından başvuru yollarını tüketmiş olduğunun kabul edilmesi gerekir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmiş, ikinci ve üçüncü fıkralarında özgürlüğün kısıtlanabileceği durumlar sayılmış, dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında ise hürriyetinden yoksun kalan kişilere tanınan güvencelere yer verilmiştir.

16. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan "bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler" tabiri ile maddenin diğer tüm fıkralarında belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğranılan zararlar devlet tarafından ödenecektir (Safkan Aydoğdu, B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 44).

17. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığını incelemesi gerekmektedir. Yapılacak bu inceleme sonucunda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Safkan Aydoğdu, § 45).

18. Dolayısıyla Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının uygulanabilmesi için başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığının mahkemelerce ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekir. Bu bağlamda kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara

aykırı bir işleme tabi tutulduğu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği veya bir tazminat imkânının bulunmadığı tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olacaktır. Öte yandan kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu mahkemeler tarafından tespit edilmişse Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, §§ 46, 47).

19. Somut olayda, idari gözetim kararının hukukiliğini denetleme noktasında asli yetkiye sahip olan Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucu hakkında verilen idari gözetim kararının hukuka aykırı olduğuna karar verilmiştir. Dolayısıyla idari gözetimin hukuka aykırı olduğu tespit edilmiştir. Sulh Ceza Hâkimliğinin hukuka aykırılık tespitine rağmen idare mahkemesi başvurucunun manevi tazminat talebini reddetmiştir. Dolayısıyla başvurucu, hukuka aykırı tutma nedeniyle tazminat elde edememiştir.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -ikinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; yargılamanın yenilenmesi ve 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminata hükmedilmesi talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 19. maddesinin -ikinci fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzereİzmir 1. İdare Mahkemesine (E.2020/466, K.2020/1724) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EMİN ASLAN

B. No: 2021/40906 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40906

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EMİN ASLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40906)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Mehmet Emin ASLAN

Vekili : Av. Banu GÜVEREN ASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklama koruma tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; hakkında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı olmamasına karşın kamu gücü kullanan kişilerin açıklamaları nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/9/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

(UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) PKK/KONGRA-GEL silahlı terör örgütünün talimatı doğrultusunda din adamları kullanılarak Kürt kökenli vatandaşlar arasında örgüt propagandası yapma ve örgüte eleman kazandırma amaçlarıyla Din Adamları (Âlimleri) Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (DİAYDER-Dernek) adı altında dernek kurma çalışması yürütüldüğüne ilişkin bilgiler üzerine 2008 yılında soruşturma işlemlerine başlanmıştır.

6. Soruşturma kapsamında aralarında başvurucunun da bulunduğu DİAYDER üyeleri hakkında 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesinde düzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbiri ile aynı Kanun'un 140. maddesinde düzenlenen teknik araçlarla izleme tedbiri uygulanmıştır.

7. Başsavcılık, yukarıda belirtilen soruşturma devam ederken başvurucunun da aralarında bulunduğu bazı kişiler hakkında PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 2020/156519 numaralı yeni bir soruşturma başlatmıştır.

8. Başsavcılık tarafından yürütülen 2014/40365 sayılı ilk soruşturma neticesinde, aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı şüpheliler hakkında PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmaları talebiyle 20/12/2020 tarihli iddianame düzenlenmiştir.

9. Söz konusu iddianamede PKK/KCK silahlı terör örgütü ile örgütün KCK/TM (Koma Ciwaken Kurdistan/Türkiye Meclisi) içinde yer alan Sosyal Alan yapılanmasına bağlı olarak kurulduğu değerlendirilen DİAYDER'e ilişkin genel açıklamalar, DİAYDER yapılanmasının örgüt ile bağlantılı eylem ve faaliyetlerine ilişkin tespitler, DİAYDER koordinasyonunda düzenlenen sivil cuma namazlarında terör örgütünün eylemlerinin desteklenmesi faaliyetlerine ilişkin açık kaynak (internet) tespitleri, örgüt güdümünde yayın yapan basın-yayın organları ve internet açık kaynaklarında yapılan araştırmalarda DİAYDER yapılanmasının terör örgütünün eylem ve faaliyetlerine katılımına ilişkin diğer tespitlere yer verilmiştir. İddianamenin başvurucu hakkındaki kısmı şöyledir:

"Youtube isimli internet sitesinde; 'DIAYDER'DEN BASIN AÇIKLAMASI' başlığı ile bir video yayınlandığı tespit edilmiştir. Bahse konu videonun yapılan incelemesinde; videonun başında ismi tespit edilemeyen bir erkek şahıs tarafından kuranı kerim okunduğu, soruşturma kapsamında takibi yapılan; şüpheliler Mehmet Emin ASLAN ve [R.O.nun] kürsü olarak kullanılan yerde oturduğu tespit edilmiştir. Şüpheli Mehmet Emin ASLAN bu bildirimlerinde;

PKK/KKC terör örgütünün ve kurucusu olan bölücübaşı Abdullah ÖCALAN'ı propagandası yaptığı, övdüğü, Kürt halkının İslam dinine olan yakınlığı ve hassasiyetlerinden yararlanarak, İslam tarihinde yer alan anlaşma ve belgeleri günümüze uyarlayarak PKK/KCK terör örgütü ideolojisi ile ilişkilendirmeye çalıştığı, konuşma başlangıcında Kuran okunması ve Din adamlarını simgeleyen sarık, cübbelerin giyilmesinden; PKK/KCK terör örgütünün eylem ve faaliyetlerinin DİNİ ZEMİNDE YERİ olduğu algısını oluşturmayı amaçladığı, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin Diyarbakır HEVSEL bahçelerinde doğa katliamına giriştiği, 'Tüm doğasever ve demokratik insanlara destek vermeye davet ediyoruz.' şeklindeki sözlerinden İstanbul Din Alimleri Derneği isimli oluşum altında çevre duyarlılığına sahip yapılar tarafından ve bu amaçla öğrenciler tarafından yapılan eylemlere PKK/KCK terör örgütünün sözde anayasası KCK SÖZLEŞMESİNDE detaylı olarak açıklanan 'Demokratik-ekolojik cinsiyet özgürlükçü toplum paradigması' faaliyetleri kapsamında

destek vererek beraber hareket edecekleri grupları eylemselliğe yönlendirmeye yönelik konuşma yaptığı değerlendirilmiştir.

18-19-20 Aralık 2015 tarihlerinde HDP organizesinde DEMOKRATİK İSLAM KONGRESİ tarafından Akatlar Mahallesi Uğur Mumcu Caddesi Beşiktaş/İstanbul adresinde bulunan Mustafa Kemal Kültür Merkezi Atilla İlhan Toplantı salonunda gerçekleştirilen toplantı ve konferansa ilişkin belgelerin-program taslağının incelemesi neticesinde; Yazı ekinde gönderilen konferans programı belgesinin 'KONGREYA İSLAMA DEMOKRATİK - DEMOKRATİK İSLAM KONGRESİ' başlığı altında Kürtçe ve Türkçe olarak yayınlandığı, söz konusu kongrede Abdullah ÖCALAN mesajının okunduğu, bu kongreye katılanlardan birinin de şüpheli Mehmet Emin ASLAN olduğu tespit edilmiştir.

Şüpheli Mehmet Emin ASLAN'ın çeşitli internet sitelerinde yazdığı yazıların terör örgütü ideolojisinde olduğu ve bu yazılarda örgüt propagandası yaptığı değerlendirilmiştir.

Bahçelievler ilçesinde bulunan DİAYDER Derneğinin doğu illerinde ilan edilen sokağa çıkma yasaklarını protesto ettikleri, sokağa çıkma yasağı ilan edilen ilçelerde PKK/KCK Terör örgütüne karşı güvenlik güçlerinin yaptığı çalışmaları katliam, vahşet olarak nitelendirerek 'DİRENİŞ ORUCU' adı altında açlık grevi başlattıkları, Türkiye Cumhuriyeti devletine karşı alenen kışkırtma propagandası yaparak PKK/KCK terör örgütü adına faaliyet yürüttükleri, direniş orucu eylemi yapan gurubun çekilen fotoğrafında şüpheli Mehmet Emin ASLANın da bulunduğu tespit edilmiştir.

PKK/KCK terör örgütü güdümünde yayın yaptığı değerlendirilen www.ronahikovar.com isimli internet sitesinde şüpheli Mehmet Emin ASLANın danışman yazar olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

PKK/KCK terör örgütü güdümünde müzahir basın yayın organlarının paylaşımlarına yönelik açık internet kaynaklarında yapılan araştırmalar neticesinde DİHA isimli internet sitesinde 21 Eylül 2014 tarihinde yayınlanan http://diclenews.com/tr/news/content/view/420736?from=3392673384 URL uzantılı 'DİAYDER: Kobane'ye destek vermek Kıır'anın emridir' başlığı adı altında yayımlanan haberle alakalı olarak şüpheli Mehmet Emin ASLAN'ında bu basın açıklamasına katıldığı tespit edilmiştir.

PKK/KCK terör örgütü güdümünde müzahir basın yayın organlarının paylaşımlarına yönelik açık internet kaynaklarında yapılan araştırmalar neticesinde ÖZGÜR GÜNDEM adlı haber sitesinde 13/08/2013 günü 'Bağcılar'da 6 PKICIi için [anma]' başlığı altında yayınlanan haberde DİAYDER yapılanması adı altında PKK/KCK terör örgütü mensuplarının anma etkinlikleri düzenlendiği şüpheli Mehmet Emin ASLAN'ın da, bu anma etkinliğine katıldığı tespit edilmiştir.

Bunun yanında şüpheli Mehmet Emin ASLAN hakkında yapılan iletişimin tespiti tedbirinde;

PKK/KCK terör örgütünün talimatları doğrultusunda Din Adamları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği adı altında demek kurma çalışması yaparak, Kürt kökenli vatandaşlar arasında hoca lakabı ile anılan; dini-bilgisi olan sözde din adamlarını bu yapı altında toplayıp dini istismar ederek terör örgütünün propagandasını yaptığı, terör örgütüne eleman kazandırmak faaliyetleri yürüttüğü, dini bilgisi olan sözde din adamlarını bu yapı altında toplayıp dini istismar ederek ölen örgüt mensuplarının cenaze işlemleri, taziye gibi etkinlikte sözde hoca olarak bulundukları ve örgüt propagandası yaptıkları,

PKK/KCK terör örgütü ideolojisinde yayın yapan ROJ TV isimli televizyon kanalının sivil itaatsizlik eylemleri kapsamında, Cuma günleri cami dışındaki mekanlarda toplanarak gerçekleştirilen sivil Cuma namazı eylemleri ile ilgili bilgi almak için Mehmet Emin ASLAN isimli şahsın aradığı, Mehmet Emin ASLAN isimli şahsın 29.04.2011 tarihinde yapılacak sivil Cuma namazının Fatih ilçesi Aksaray Meydan'da yapılacağını belirttiği ve örgüt kanalına Devletin sömürge yaptığını, kürt halkının elinden haklarını zorla aldığını, kürtlere baskı yaptığı yönünde PKK/KCK terör örgütü tarafından dile getirilen söylemleri barındıran demeç verdiği tespit edilmiştir.

13.05.2011 günü sivil itaatsizlik kapsamında Cuma günleri cami dışındaki mekanlarda toplanarak gerçekleştirilen sivil Cuma namazı eylemine hoca olarak katılacağı, bahse konu eylemde okuyacak olduğu hutbeyi bilmediği için, aynı soruşturma kapsamında hedef olan şüpheli [A.T.den] yazı olarak kendisine getirmesini istediği yine 13.05.2011 günü yapılan Sivil Cuma namazı ile ilgili bilgi [E.E.] isimli şahsa bilgi verdiği tespit edilmiştir.

Şüpheli [E.K.nın] şüpheli Mehmet Emin ASLAN ile yaptığı konuşmada, toplantıya çağırdığı, şüpheli Mehmet [E]min ASLAN'ın hasta olduğunu beyan ederek toplantıya katılmayacağını beyan ettiği, şüphelilerin kendi arasında devam eden diyaloglarda hedef şahsın Kürdistanın kurulmasını görmeden ölmeyeceğini beyan ettiği tespit edilmiştir.

KCK/TM yapılanmasına bağlı olarak faaliyet gösteren DİAYDER (Din Adamları Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği) adı altında kurulan [dernekte] yapılan toplantılara çağırıldığı tespit edilmiştir.

PKK/KCK terör örgütünün KCK/TM yapılanmasına bağlı olarak faaliyet gösteren DİAYDER (Din Adamları Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği) isimli derneğin 2011 yılı yönetim kurulu ve yedek üyelerinin isimlerini telefonla görüştüğü şahsa bildirdiği, yönetim kurulunda [M.] hoca, [E.E.], [A.D.], [Ş.] hoca, [R.] hoca ve [N.I.] isimli şahısların yer aldığı, kendisinin işlerinin yoğun olması nedeniyle yönetimde yer almadığı, denetlemede; 1. yedek olarak kendi isminin yazıldığı yanında [S.B.] ve [S.T.] isimli şahısların yer aldığı tespit edilmiştir.

PKK/KCK örgütüne müzahir oluşumların ve kitlenin katılım sağladığı (sözde) demokratik çözüm arayışı adı altında Öcalan'ın talimatları doğrultusunda ve KCK yapılanması kontrolünde gerçekleştirilen özellikle sivil Cuma adı altında kamuoyunda öne çıkan, Diyanet'e bağlı imamların arkasında namaz kılınmaması gerektiği ve yine mevcut camilerde ibadet edilmesinin uygun olmadığı yönündeki telkinleri ve (sözde) fetvalar ile oluşan alternatif ibadet faaliyeti olarak görülen 'propagandif/siyasi anlamlar yüklenen' faaliyetlerde Mehmet Emin ASLAN isimli şahısla birlikte yer alan [C.Y.] isimli şahsın görüşmede geçen '[C.] : Neyse ben oraya giderdim ama bu seferde oranın namazı başıma bela oldu, gel de şimdi Allah'a karşı çıkma ya kıyamet mi koptu yani halla halla.' şeklindeki sözlerinden çok fazla görev verildiğini belirttiği namaz kıldırmayı baş belası olarak gördüğü değerlendirilmiştir.

PKK/KCK terör örgütünün kırsal alanında silahlı faaliyet gösteren TSK ile girdikleri çatışmalarda etkisiz hale getirilen teröristler için düzenlenen taziye-anma-mevlit programlarına katıldığı-katılanlarla irtibatlı olduğu ve ölen teröristlerden sözde şehit olarak bahsettiği tespit edilmiştir.

PKK/KCK terör örgütünün KCK/TM yapılanmasına bağlı olarak faaliyet gösteren DİAYDER (Din Adamları Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği) isimli derneğe PKK/KCK terör örgütüne müzahir kitlenin dini duygularını kullanarak zekat adı altında para topladığı bunun yanında

09 Eylül 2012 tarihinde Diyarbakır'da yapılan Kürdistan İslam Konferansına katılması için [E.B.] isimli şahıs tarafından arandığı, şahsın bahse konu konferansa katılacağını beyan ettiği tespit edilmiştir.

KCK/PKK terör örgütünün yerleşim alanlarındaki faaliyetlerini ve eylemlerini finanse edebilmek, kırsal alanda faaliyet gösteren silahlı örgüt mensuplarının askeri ve lojistik ihtiyaçlarını karşılayabilmek, özetle varlığını devam ettirebilmek amacıyla mali kaynak sağlamak için sözde KCK yurttaşlığı kapsamında değerlendirdikleri Kürt kökenli vatandaşlardan kutu ve kumbara aracılığı ile yardım adı altında para topladıkları tespit edilmiştir. Şüphelinin görüşmelerinde geçen 'Yalla hocam ben sana söyleyeyim biz zorla hallettik biz usulüne getirene kadar on keredir telefon açtık ben kendim ona telefon açmadım biliyor musun- Sen kimi görürsen boğazına yapış bu zengin menginler bakarsın vermiyorlar bi ekip oluştururuz geliriz biz mele ibrahimi getiririz gideriz yani.- seyda diyor ben derini sen ver 500 milyar versin yani ama diyor biz birkaç kişi gidelim biraz fazla versin yani' şeklindeki diyalog tespit edilmiştir.

DİAYDER isimli dernek adına şüpheliler [R.O.] ve [E.B.nin] Türkiye Barış Meclisi ile görüştükleri, bahse konu görüşmeden sonra sözde barışa destek amaçlı bir basın açıklaması yapmak istedikleri, şüpheli [R.O.nun] bu olayla ilgili şüpheli Mehmet Emin ASLAN'ı aradığı, şüpheli Mehmet Emin ASLAN'ın ise Abdullah ÖCALAN'ın sözlerinin yer aldığı bir basın açıklaması taslağını telefonda şüpheli [R.O.ya] okuduğu tespit edilmiştir.

Şüpheli Mehmet Emin ASLAN'ın DİAYDER isimli dernek içerisinde faaliyet yürüten şahıslarla birlikte Diyarbakır ilinde yapılan toplantıya katılmak üzere Diyarbakır'a gittiği, Bahse konu toplantıda alınan karaları PKK/KCK terör örgütü güdümünde yayın yapan ROJ TV isimli TV kanalına haber yapmak için verdiklerini belirttiği, görüşme yapmış olduğu aynı soruşturmadan şüpheli [S.T.] diyaloglarından bahse konu toplantıya katılmanın hacca gitmek kadar sevap olduğunu belirttiği tespit edilmiştir."

10. İddianamesinin kabulü ile açılan kamu davası İstanbul 34. Ağır Ceza Mahkemesinde (34. Ağır Ceza Mahkemesi) görülmeye başlanmıştır. 34. Ağır Ceza Mahkemesi 5/3/2021 tarihli tensip incelemesi sırasında başvurucu hakkında yurt dışına çıkamamak şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar vermiştir.

11. 2020/156519 sayılı ikinci soruşturma kapsamında Başsavcılığın talebi üzerine başvurucu hakkında İstanbul 7. Sulh Ceza Hâkimliğince 18/2/2021 tarihinde 5271 sayılı Kanun'un 135. maddesinde düzenlenen iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbirinin; İstanbul 6. Ceza Hâkimliği tarafından ise 25/2/2021 tarihinde 5271 sayılı Kanun'un 140. maddesinde düzenlenen teknik araçlarla izleme tedbirinin uygulanmasına karar verilmiştir. Anılan tedbirlere ilişkin kararlar muhtelif hâkimlik kararları ile birkaç defa uzatılmıştır.

12. İstanbul 34. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılamanın devam ettiği süreçte başvurucu, Başsavcılığın 2020/156519 sayılı ikinci soruşturma kapsamında verdiği talimata istinaden 3/7/2021 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucunun ifadesi 9/7/2021 tarihinde Cumhuriyet savcısı tarafından alınmıştır. Başsavcılıktaki ifade alma işlemi sırasında başvurucu müdafii de hazır bulunmuştur. İfade Tutanağı'nda belirtildiğine göre başvurucuya, ifade alma işlemi öncesinde isnat edilen silahlı terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olay ve olgular açıklanmıştır. İfadesinde başvurucu, Derneğe 2011 yılında üye olduğunu ve derneğin yönetimine seçildiğini söylemiştir. Başvurucu 2021 yılı içinde cuma namazı kıldırdığını ve bu namazda verilen hutbeleri kendisinin hazırladığını belirtmiştir. Başvurucu verdiği hutbelerde "diktatörlük" teriminin geçtiğini, "bu cihandaki Saddam"

ifadesinin ise belirli bir kişiye yönelmediğini, daha çok insanlara zulmeden kişileri kastettiğini söylemiştir. Başvurucu; gelenekleri gereği taziyelere gittiğini, K.A.nın kendisinin yeğeni olduğunu, bu nedenle onun için düzenlenen taziyeye gittiğini, K.A.nın PKK terör örgütü üyesi olduğunu bilmediğini söylemiştir. Başvurucuya Telefon İnceleme Tutanağı okunmuştur. Başvurucu ele geçen fotoğrafları ve direniş orucuna katıldığı yönündeki iddiaları kabul etmemiştir.

13. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması talebiyle İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) 9/7/2021 tarihinde sevk etmiştir. Başvurucu, Hâkimlikteki sorgusunda terör örgütüyle bir ilgisinin bulunmadığını beyan ederek atılı suçu reddetmiştir. Başvurucu müdafii ise yürütülen soruşturmanın mükerrer nitelikte olduğunu, başvurucunun İstanbul 34. Ağır Ceza Mahkemesince verilen adli kontrol kararına uygun davrandığını, kaçma şüphesinin bulunmadığını, yaşı ve sağlık sorunları (yüksek tansiyon ve kalp rahatsızlığı) nedeniyle tutuklama tedbirinin ağır olacağını beyan etmiştir.

14. Hâkimlik, sorgusunun ardından başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. Tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"KCK sözleşmesinde Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesi adı altında örgütlenen, Abdullah ÖCALAN'ın telkin ve yönlendirmeleriyle alternatif Kürt Diyanet İşleri olarak kurulan, örgüte müzahir sitelerde Müslüman Kürtlerin diyanete bağlı camilerde namaz kılmamaları, alternatif cuma namazları vb. Sivil itaatsizlik eylem çağrıları, Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen ana KCK dosyasındaki gizli tanık Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesi başlığı altında faaliyet yürüttüğüne ilişkin beyanları, 21/12/2020 günü İstanbul İl Jandarma Komutanlığında ifadesi alınan ve 20 yılı aşkın süre örgütün kırsal alanında faaliyet yürüttükten sonra ikna suretiyle teslim olan Hamza DİLXAZ Kod [E.D.] isimli örgüt mensubunun beyanları bir bütün halinde değerlendirildiğinde İstanbul Şirinevlerde faaliyet gösteren [DİAYDER] isimli derneğin KCK sistematiği doğrultusunda kurularak faaliyet yürüttüğü, dernekle ilgili kollukça yapılan açık kaynak araştırmasında kolluk fezlekesinin 18 ile 58. Sayfalarında açıkça anlatılan 25 adet tespitten anlaşıldığı üzere derneğin kullandığı internet sitesindeki örgütsel öğeler, derneğin internet sitesinde kürt sorununa ilişkin düzenlenen anket çalışmasının örgütsel temeli dernek üyelerinin 2013'ten günümüze değin tespit edilen basın açıklamaları, katıldıkları eylemler, örgütsel beyanlar, açıklanan beyanlar ile PKK perspektifinin uyuşması, illegal olarak açılan denetimsiz mescitlerde siyasi içerikli verilen vaaz ve hutbeler, tespit süresince dernek üyelerinin örgütsel görüşme içerikleri, açık kaynak beyanları, fiziki takip tutanakları kül olarak değerlendirildiğinde legal bir çatı altında örgütün amaç ve hedefleri doğrultusunda faaliyet yürüttükleri hususunda somut deliller elde edildiği, bu kapsamda mevcut dosya kapsamında işlem yapılan şüphelilerden;

...

Şüpheli Mehmet Emin ASLAN yönünden: Örgütsel içeriklere haiz [DİAYDER] isimli derneğin Ronahi isimli internet sitesinde şüphelinin yazar konumunda yer alması, 2013 yılından günümüze değin açık kaynak üzerinden yapılan araştırmada bir çok örgütsel eylem ve etkinliğe katıldığının tespiti, 2019 yılında kayyum darbesine karşı hakkın yanındayız başlıklı basın açıklaması yapması ve Mardin ilinde düzenlenen kayyum protestolarına fiilen katılması, 2021 yılı içerisinde örgütsel yayın yapan [Sterk] Tv'de programlara katılması ve din adamı kimliğini aşacak şekilde siyasi mesajlar vermesi, fiziki takip tutanaklarında dosya şüphelileriyle olan irtibatları, [DİAYDER] isimli dernek bünyesinde faaliyet gösteren

Yıldıztepe Mescidinde [K]ürtçe olarak hutbe vermesi, hutbe içerisinde genel dini konuların dışında siyasi açıklamalar yapması, HTS analizinde örgüt iltisakı olan şahıslarla yoğun görüşmesi, Şubat 2021'de günümüze değin uygulanan CMK 135 tedbirinden elde edilen görüşme kayıtları, ikametinde ele geçirilen yasaklı yayınlar, dijital materyal incelemesinde tespit edilen yoğun örgütsel içerikler bir bütün halinde değerlendirildiğinde şüphelinin atılı suçu işlediği hususunda kuvvetli şüphenin oluştuğu,

... şüphelilerin delilleri karartma şüphesinin bulunması, şüphelilerin üzerine atılı suçun CMK 100 maddesinde sayılan tutuklama sebebi var kabul edilen suçlardan olması ve bu suç için ceza kanununda öngörülen ceza miktarı ile soruşturma konusu suçun ağırlığı ve önemi dikkate alındığında adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağından CMK 100 ve devamı maddeleri gereğince ŞÜPHELİLERİN AYRI AYRI TUTUKLANMALARINA, [karar verildi.]"

15. Başvuru, İstanbul İl Jandarma Komutanlığının yürütülen soruşturmaya ilişkin olarak yaptığı 3/7/2021 tarihli basın açıklamasında kendisi ile ilgili olarak gerçeğe aykırı ifadeler kullandığı iddiasıyla 12/7/2021 tarihinde Başsavcılığa suç duyurusunda bulunmuştur.

16. Başvurucunun tutuklama kararına yaptığı itiraz, İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 26/7/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

17. Başvurucu tutuklama kararına itirazın reddi kararını 13/8/2021 tarihinde öğrendikten sonra 9/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Başsavcılık aralarında başvurucunun da bulunduğu şüpheliler hakkında iddianame düzenlemiştir. 22/12/2021 tarihli iddianamede PKK/KCK silahlı terör örgütüne ilişkin genel bilgiler verildikten sonra DİAYDER'in örgütle olan bağlantısına dair açıklamalara yer verilmiştir. Buna göre DİAYDER, örgütün KCK yapılanmasının Siyasi Alan Merkezi bünyesinde bulunan Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesine bağlı olarak kurulmuştur. İddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

"KCK sözleşmesi 14’üncü madde/Alan Merkezleri: 'Beş alan merkezi biçiminde örgütlenerek çalışmalarını yürütür. Alan Merkezleri faaliyetlerinin özgünlüğüne göre ihtiyaç duyduğu kadar alt komite örgütler. Ayrıca alan merkezleri, komiteler ve koordinasyonlar kendi alanlarında çalışmaları etkin ve çok yönlü geliştirebilmek için ihtiyaca göre gerekli alt ve yan örgütler oluşturur, ya da bu tür örgütlerle ilişkilenir. Bu kapsamda KCK sözleşmesinin 14’üncü madde, 2. fıkra (Siyasi Alan Merkezi), e bendinde'AZINLIKLAR VE İNANÇ GRUPLARI KOMİTESİ: Azınlıkların ve inanç gruplarının özgür örgütlenmesi ve toplumsal yaşama eşit katılımı için çalışır. Farklılıkları tanımayan anti-demokratik ve gerici zihniyete karşı mücadele eder' adı altında bir yapılanmanın yer aldığı,

Bu açıklamalar ışığında başta İstanbul ili olmak üzere büyük şehirlerde terör örgütü güdümünde faaliyet yürüten oluşumlar, Diyanet İşleri Başkanlığından bağımsız olarak terör örgütünün taban bulduğu yerleşim yerlerinde KCK Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesinin talimatları doğrultusunda STK görünümünde dernekleşme faaliyetlerine ağırlık vermiştir.

2013 yılında terörist başı Abdullah ÖCALAN, kendisini ziyarete gelen BDP heyeti aracılığıyla vermiş olduğu mesajda; Diyarbakır'da 'Demokratik İslam Kongresi' çağrısı yapmış, 'ÇARE ELBETTE RESMİ DİYANET İSLAM’I DEĞİLDİR' diyerek alternatif bir dini yapılanma çağrısında bulunmuş, yine KCK Azınlıklar ve İnanç Grupları Komitesinin 'AKP’NİN CAMİLERİNDE İSLAM YOK' adı altında yapmış olduğu bildiride, 'MÜSLÜMAN KÜRTLERİ DİYANET'E BAĞLI CAMİLERDE NAMAZ KILMAMAYA ÇAĞIRIYORUZ, KÜRDİSTANLI MÜSLÜMANLAR KENDİ MESCİTLERİNİ AÇMALIDIR, DEVLET TARAFINDAN ATANMIŞ,

MAAŞA BAĞLANMIŞ İMAMLARIN ARKASINDA NAMAZ KILMAMALARININ GERÇEK İSLAM OLDUĞUNU BELİRTMEK İSTİYORUZ' diyerek diyanet harici alternatif bir dini yapılanmaya gidilmesi yönündeki açıklamalar merkezi İstanbul ilinde bulunan DİAYDER (Din Âlimleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği) tarafından karşılık bulmuş, özellikle de dernek içerisinde faaliyet gösteren ve 'MELE' olarak adlandırılan gayri resmi din adamları aracılığıyla örgüt tarafından yapılan açıklamalar hayata geçirilmeye başlanmıştır.

Yapılan çalışmalar neticesinde, dernek adı altında sivil toplum kuruluşu olarak yasal görünümlü faaliyetlerine devam eden bazı DİAYDER yönetici ve üyelerinin, dernek adına oluşturdukları mescitlerde özellikle vaaz esnasında örgütsel propaganda yapılması hususunda görevlendirdikleri imamlara telkinlerde bulundukları, derneğin tüzüğüne aykırı olarak almış oldukları yardım paraları ile dernek adına esnafların dükkânlarına dağıttıkları kumbara tarzı sadaka kutularından elde ettikleri paraların bir kısmını terörist ailelerine dağıttıkları, terör örgütüne destek vermek maksadıyla Suriye sınırına giderek sınır nöbeti tuttukları, etkisiz hale getirilen teröristlerin taziyelerine katılarak mevlit okudukları, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde devam eden terörle mücadele harekâtını gerekçe göstererek operasyonların durdurulması maksadıyla direniş orucu tuttukları, Abdullah ÖCALAN'a uygulanan sözde tecridin kaldırılması maksadıyla basın açıklamaları yaptıkları, terör örgütünün tüm söylem ve faaliyetlerinin DİAYDER tarafından benimsendiği hususlarının tespit edilmesi üzerine, terör örgütünün dini yapılanması şeklinde hareket eden DİAYDER isimli dernek yönetici ve üyelerinin yasadışı faaliyetlerinin ortaya çıkartılması maksadıyla mevcut soruşturma üzerinden işlemlere başlanılmıştır."

19. İddianamede DİAYDER'e ilişkin tanık ifadeleri, kollukça yapılan açık kaynak ve sosyal medya araştırmaları ile soruşturma kapsamında yapılan tespitlere yer verilmiştir. Dernek hakkında verilen ifadeler şöyledir:

i. X-Tanık isimli gizli tanığın Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülmekte olan bir soruşturma kapsamında verdiği 9/11/2009 tarihli ifadesi "Azınlıklar ve inanç Grupları Komitesi: Bu alanın faaliyet çerçevesi İnanç Dernekleri ve Kiliselerdir. Örgütün faaliyet gösterdiği İnanç Dernekler arasında [P.] Derneği, [E.İ.] Derneği ve Din Adamları Yardımlaşma Derneği (DİAYDER) gibi dernekler bulunmaktadır özellikle (DİAYDER) bu son süreçte kurulan bir dernektir. Bölge halkının İnançlı olmasından ve dini kullanarak bölge halkı üzerinde etkili olabilmek ve siyasi yönden AK PARTİ ile bölgede etkili olan dini cemaatlere karşı örgütün almış olduğu kararlar doğrultusunda faaliyet yürüten oluşumlardır. Ayrıca Kiliselere ayrı bir önem verilerek koordinasyon görevlileri tarafından kiliseler ile sürekli görüşürler" şeklindedir.

ii. Padişah isimli gizli tanığın Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünde alınan 15/1/2011 tarihli ifadesi "KCK/TM il sorumlusunun KCK/TM içerisinde faaliyet yürüten hamle komitesi ile beraber almış oldukları kararları Kent Meclisleri vasıtası ile örgüte müzahir kitlelere ulaştırarak halkın örgütlenmesini sağlamaktadır. İl Kent Konseyinin almış olduğu kararlar alan sözcüleri ilçe sorumluları, kurum temsilcileri, gençlik ve kadın hareketi içerisinde faaliyet yürüten şahıslar tarafından ilçe meclislere aktarılmaktadır. İlçe Kent Meclislerinin bu kararlar sonucunda yapmış olduğu toplantılarla kitleleri en alt tabakada örgütleyerek alınan kararlar çerçevesinde halkın ortak hareket etmesini sağlamaktadır. Bu Meclislerde alınan kararlar doğrultusunda örgüt tarafından belirlenen önemli günlerde verilen eylem talimatları ile halkı örgütleyerek sokaklara dökülmesini ve özellikle gençlik yapılanmasının kendi öz savunmasını oluşturarak Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Polis ve Asker başta olmak üzere Molotoflu, Taşlı Havai fişekli halk SERHİLDAN'ları adı altında etkinlikler

gerçekleştirilir. Bu eylemler çerçevesinde Kent Meclisinde alınan kararlar doğrultusunda kepenk kapatma, Siyah flama asma, anadilde eğitim hakkının verilmesi için çocukların okula gönderilmemesi ve kontak kapatma gibi pasif direniş türü eylemler için sokak ve Mahallelerde örgütleme çalışması yapılmaktadır. Bu toplantıların divanı size saymış olduğum şahıslar tarafından oluşturulmaktadır. Bu toplantılarda Mahalle yürütmeleri, Köy yürütmeleri, Sosyal Alan içerisinde faaliyet yürüten Eşit Özgür Yurttaş dernek başkanları Kadın ve Gençlik hareketinin temsilcileri yukarıda bahsettiğim Terör örgütüne müzahir kurum ve kuruluşlardan olan [M.D.], [T.D.] ve DİAY-DER isimli kurumların temsilcileri katılmaktadır.” şeklindedir.

iii. Örgütün silahlı yapılanmasında yer alan ve etkin pişmanlık kapsamında güvenlik güçlerine teslim olan Hamza Dılxaz kod adlı E.D.nin 21/12/2020 tarihli ifadesi “Örgüt ile iltisaklı derneklerden biri de DİAYDER (Din Âlimleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği) isimli dernektir. Tamamen PKK/KCK terör örgütü talimatları doğrultusunda kurulmuştur. Terörist başı Abdullah ÖCALAN’ın bu yönde talimatı bulunmaktadır. Amacı Marksist-Leninist ideolojideki terör örgütüne destek vermeyen inançlı Kürt halkını din maskesi altında örgüte entegre etmektir. Derneğin faaliyetleri KCK Azınlıklar ve Dini İnanç Grupları Komitesince organize edilmektedir. (Örneğin namazlarda vaazların ve hutbelerin ne şekilde verileceği, hangi hususları içereceği vb.), dernek tarafından toplanan yardım ve bağışların bir kısmı terör örgütüne aktarılmaktadır. Dernek yönetici ve üyeleri legal/illegal yollardan terör örgütünden eğitim ve talimat almak üzere Irak Kandil bölgesi ile Suriye bölgesine gidip gelmektedirler. Kendilerini hiç görmedim ama örgüt içerisinde konuşuluyordu. Derneğin sadece Türkiye’de değil İran, Irak ve Suriye’de bulunan terör örgütü ile iltisaklı diğer dini gruplarla da irtibatı bulunmaktadır. Terör örgütü üyelerinden Cemal (K) Murat KARAYILAN 2014-2015 yıllarında Irak’ın Kuzeyinde bulunan Bergari bölgesinde yapmış olduğu toplantıda, 'Din Âlimlerini bir çatı altında toplayacağız, bu sayede toplumdaki dindar kesimi bir araya getireceğiz' şeklinde talimat vermiştir. Dernek tarafından Ayn El-Arab (Kobani)’a yapılan DEAŞ saldırıları ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde devam eden askeri operasyonlar gerekçe gösterilerek gerçekleştirilen sınır nöbetleri, direniş oruçları vs. etkinliklerin Murat KARAYILAN ve Duran KALKAN’ın talimatları ile gerçekleştirilmektedir. Terör örgütü içerisinde dini bilgisi yüksek olan ve kesinlikle deşifre olmamış örgüt üyelerinin Türkiye’ye gelerek dernek içerisinde örgütsel faaliyetlerde bulunmaktadır. Son yıllarda başlayan sivil Cuma namazları ile terörist cenaze namazlarının kılınması talimatını da yine Duran KALKAN vermiştir” şeklindedir.

20. Söz konusu iddianamede Dernek hakkında yapılan haber ve açıklamalara ilişkin açık kaynak ve sosyal medya araştırma sonuçlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda yapılan tespitler özetle şöyledir:

i. Dernek yönetici ve üyeleri tarafından kurulan ve Kürtçe yayın yapan ronahikovara.com isimli internet sitesinde bazı şüpheliler köşe yazarlığı yapmıştır. Siteyi kuran şüpheliler Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde devam eden terörle mücadeleye yönelik operasyonların durdurulması için çağrıda bulunmuş, yapılan çağrıda terör örgütü üyelerinden gerilla olarak bahsetmiş, teröristlerin etkisiz hâle getirilmesinden duydukları rahatsızlıkları dile getirerek Türkiye Cumhuriyeti devleti ile terör örgütünü bir tutmuştur. Abdullah Öcalan’ın barış sürecine yönelik mektubunun okunmasını müteakip Dernek üyeleri de eş zamanlı harekete geçerek devletin terör örgütüyle bir an önce barış yapması ve teröristlere her türlü yasal güvencenin verilmesi yönünde basın açıklaması yapmış ve Abdullah Öcalan’dan "Sayın" diye bahsetmişlerdir. Yine site içinde "Sizce Kürdistan

sorununun çözümü nedir?" şeklinde Kürtçe anket çalışması yapılmış ve bu çalışmada ''1. Bağımsızlık ve özgürlük, 2. Federasyon, 3. Özerklik, 4. Demokratik özerklik, 5. Demokratik haklar, 6. Şu an ki durum gibi devam etmesi'' başlıklarına yer verilmiştir. Anketten de anlaşılacağı üzere DİAYDER isimli yapılanma Türkiye Cumhuriyeti''nin toprak bütünlüğünü tehlikeye düşürecek şekilde bölücü anlamda çalışma yapmakta, bağımsız Kürdistan emelleri için algı yaratmaya çalışmaktadır.

ii. Yüksekova Haber isimli internet sitesinde 29/3/2013 tarihinde “Din âlimlerinden 'çözüm sürecine' destek” başlığıyla yayımlanan habere göre Dernek Abdullah Öcalan'ın Diyarbakır'daki 21 Mart nevruz kutlamalarındaki çağrısı doğrultusunda barış sürecine ilişkin olarak Dernek binasında basın açıklaması yapmış ve Abdullah Öcalan'ın çağrısına destek vermiştir.

iii. ANF News isimli internet sitesinde 6/8/2013 tarihinde “Din alimlerinden Rojova katliamına tepki” başlıklı bir haber yayımlanmıştır. Anılan haberde İstanbul DİAYDER üyelerinin Suriye’nin kuzeyinde Kürtlere karşı geliştirilen sözde katliamı Dernek binalarında düzenledikleri basın toplantısıyla protesto ettikleri, dönemin Dernek Başkanı M.Ş. ve Yöneticisi E.B.nin konuşmacı olarak bu etkinliğe katıldıkları belirtilmiştir. Habere göre "Aşitiye biratiye û wekheviye" (Barış, Kardeşlik ve Eşitliktir) pankartının asıldığı toplantı salonunda, ilk olarak Suriye’nin kuzeyindeki çatışmalarda ölen PYD/YPG terör örgütü mensupları için dualar okunmuş, dönemin DİAYDER Başkanı M.Ş. Türkiye Cumhuriyeti devletini kastederek “Rojava'da Kürtlere karşı katliam geliştiren El Kaide bağlantılı çetelere silah yardımını kınadıkları” şeklinde açıklama yapmak suretiyle Türkiye’nin, DEAŞ terör örgütüne sözde silah yardımı yaptığı yönünde suçlamalarda bulunmuştur. Yine Dernek Yöneticisi E.B. de “İslam adı altında Cihad gibi bir kavramı da kendi emellerine alet ederek Kürtlere saldıran çetecilere en büyük desteği Türkiye hükümetinin verdiğini, İslam dinine göre bu grupların yaptığı zulme sessiz kalmanın bile şeytan olmakla eşdeğer tutulduğunu" ifade ederek Türkiye’nin DEAŞ terör örgütü ile iş birliği yaptığı yönünde suçlamalarda bulunmuştur.

iv. Örgüte ait basın yayın organlarında, çeşitli tarihlerde çıkan çatışmalarda etkisiz hâle getirilen PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü mensuplarına ait Sultangazi, Sultanbeyli ve Küçükçekmece'de bulunan mezarların Ramazan Bayramı dolayısıyla dönemin İstanbul BDP İl Örgütü tarafından ziyaret edildiği, Sultangazi ilçesi Gazi Mahallesi'nde mezarlığa kadar bir yürüyüş gerçekleştirildiği, yürüyüşte sık sık ''Katil El Nusra Rojava'dan defol'', ''Rojava'ya uzanan eller kırılsın'', ''Şehit namırın'', "Biji Serok Apo'' sloganlarının atıldığı, müteakiben terörist mezarları başında bir dakikalık saygı duruşunda bulunulduğu, bu sırada PKK/KCK terör örgütü adına yazılmış ''Çerxa Şoreşé" marşının okunduğu ve bu yürüyüşe DİAYDER'in de destek verdiği yönünde haberler yapılmıştır.

v. Fırat News isimli internet sitesinde “PKK’li [Y.] ve PYG savaşçısı [Z.] için taziye” başlığıyla yayımlanan 29/11/2013 tarihli habere göre PKK/KCK-PYD/YPG terör örgütü üyeleri Ö.Y. ve E.Z. için BDP Bağcılar İlçe Örgütünde taziye kurulmuş, "Şehide me rumeta meye" pankartının asıldığı salonda gerçekleşen taziyeye DİAYDER üye ve yöneticileri de katılmıştır.

vi. ANF News isimli internet sitesinde ''ARGK, HPG ve YPG savaşçıları anıldı” başlığıyla yayımlanan 24/10/2014 tarihli habere göre Kobani ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde güvenlik kuvvetleriyle girdiği çatışmada öldürülen PYD/YPG terör örgütü mensubu için İstanbul'un Başakşehir ilçesinde yapılan anma etkinliğine DİAYDER üyesi

imamlar da katılmıştır.

vii. Diclehaber.com isimli internet sitesinde "YPG ve HPG'liler İçin Mevlit" başlığıyla yayımlanan 27/10/2014 tarihli habere göre 2013-2014 yıllarında etkisiz hâle getirilen PKK/KCK-PYD/YPG'li teröristler için İstanbul'un Sancaktepe ilçesinde düzenlenen taziye etkinliklerine dönemin DİAYDER Başkanı M.Ş.nin de aralarında bulunduğu Dernek üyeleri katılmış, taziye etkinliğinde M.Ş. yaptığı konuşmada Hükûmetin terör örgütü DEAŞ'a destek verdiği yönünde suçlamalarda bulunmuş ve ayrıca Dernek üyeleri tarafından öldürülen teröristler için Kürtçe mevlit okunmuştur.

viii. Tigris Haber isimli internet sitesinde "Öcalan'ın özgürlüğü olmazsa olmazdır" başlığıyla yayımlanan 28/2/2014 habere göre DİAYDER adına dönemin Başkan Yardımcısı E.B., 15/2/2014 tarihinde 127 aydının başlattığı "Öcalan'a Özgürlük" imza kampanyasına destek verdiklerini, Öcalan'ın sadece Kürt halkı açısından değil Ortadoğu'da yaşayan tüm halklar için bir şans olduğunu beyan etmiştir. E.B. ayrıca konuşmasında "Sayın Öcalan'ın özgürlüğü çok önemlidir. Çünkü Sayın Öcalan barış ve özgürlük mimarıdır. Kürt halkını yoktan var eden Sayın Öcalan'ın özgür kalması bu açıdan önemli" şeklinde ifadeler kullanmıştır.

ix. Urfada Bugün isimli internet sitesinde "DİAYDER sınır nöbetine başladı" başlığıyla yayımlanan 22/11/2014 tarihli habere göre DİAYDER Başkanı M.Ş. ile üyeler H.K., A.D. ve F.B., 6-7 Ekim olayları olarak bilinen şiddet eylemlerinin hemen öncesinde PYD/YPG terör örgütü mensuplarına destek vermek maksadıyla Kobani sınırında bulunan Şanlıurfa'nın Suruç ilçesine gitmiş ve dönüşümlü olarak çadır nöbeti eylemlerine katılarak basın açıklamaları yapmışlardır.

x. Adil Medya isimli internet sitesinde "Öcalan'ın Çağrısına Din Âlimlerinden Destek" başlığıyla yayımlanan 18/10/2013 tarihli habere göre DİAYDER tarafından Abdullah Öcalan'ın BDP heyeti ile yaptığı görüşmede, Diyarbakır'da toplanmasını önerdiği "Demokratik İslam Konferansı" çağrısına ilişkin Dernek binasında basın toplantısı düzenlenmiş, "Ol aşitiye biratiye u wekeheviye" (Din Barış Kardeşlik ve Eşitlik) pankartının asıldığı toplantıda DİAYDER adına R.O. tarafından "DİAYDER olarak PKK Lideri Öcalan'ın önerdiği 'Demokratik İslam Konferansı'na tam destek verdiklerini ve konferansın toplanabilmesi için üzerlerine düşeni yapmaya hazır olduklarını özellikle Rojava sınırına örülen duvarın insanlığa ve barışa katkı sunmadığını, bu yüzden duvarın oluşumuna razı olmadıkları" yönünde açıklama yapılmıştır.

xi. Haberler.com isimli internet sitesinde "Demirtaş'tan Erdoğan'a yanıt: Ona Kalsa Kürt Yok Diyecek de Cesaret Edemiyor" başlığıyla yayımlanan videoya göre 2015 yılı seçimleri öncesi dönemin HDP Eş Genel Başkanı S.D. DİAYDER'i Şirinevler'de bulunan Dernek binasında ziyaret etmiş, söz konusu ziyarette HDP aracılığıyla DİAYDER üyesi imamlardan beklentilerini ve DİAYDER'in seçim çalışmalarında üstleneceği rolü dile getirmiştir. Ayrıca toplantı esnasında salonda bulunan bir kadın PKK/KCK terör örgütünün simgesini taşıyan tülbent takarak aslında toplantının PKK/KCK terör örgütü adına gerçekleştirildiği izlenimi vermeye çalışmıştır.

xii. DİK İslam Kongresi isimli internet sitesinde "Kürdistanî Din Âlimleri Cuma namazı sonrası katliamlara karşı İslami ve İnsani barış çağrısında bulundu..." başlığıyla yayımlanan 22/1/2016 tarihli habere göre DİAYDER yönetici ve üyelerinin katıldığı eylemde PKK/KCK terör örgütünün öz yönetim ilan etmesinin ardından güvenlik güçlerince Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde başlatılan terörle mücadele harekâtını durdurmak ve bu bağlamda teröristlerin etkisiz hâle getirilmesini engellemek maksadıyla açıklamalarda

bulunulmuştur.

xiii. Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 29/1/2016 tarihinde yapılan “Öz Yönetim İslama Uygun Bir Yöntemdir” başlıklı paylaşıma göre E.B., PKK/KCK terör örgütü tarafından öz yönetim ilan edilmesini müteakip Demokratik Toplum Kongresinin Diyarbakır'da düzenlenen Olağanüstü Genel Kurulunda açıkladığı "Öz Yönetimlerle İlgili Siyasi Çözüm Deklarasyonu"na destek vermiştir. Bu kapsamda Kur’an-ı Kerim'den alıntılar yapan E.B., İslamiyette de öz yönetim anlayışının olduğunu belirterek öz yönetim sistemini savunmuş; terör örgütü tarafından başlatılan çukur/barikat olaylarına yönelik olarak güvenlik kuvvetleri tarafından teröristlere karşı başlatılan operasyonları devlet eliyle yıkım olarak gördüğünü beyan ederek terör örgütünün öz yönetim dâhil olmak üzere eylem ve faaliyetlerinin dine uygun olduğu bildirimleri ile müzahir kitleyi terör örgütünün amaç ve çıkarlarını gerçekleştirmek için eylem ve faaliyetlere sevk etmiştir.

xiv. Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından“Zulme Karşı Direniş Orucuna Sen de Destek Ver Demokratik İslam Kongresi Zulme Karşı Direniş Orucuna Başlıyor” başlığı ile yapılan 29/1/2016 tarihli paylaşımda, PKK/KCK terör örgütünün Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde öz yönetim ilan etmesini müteakip güvenlik kuvvetleri tarafından başlatılan terörle mücadele operasyonları savaş ve soykırım olarak nitelenmiş, bu kapsamda devam eden operasyonların durdurulması ve terör örgütü mensuplarına destek olmak maksadıyla yapılacak direniş orucu eyleminin aynı zamanda PKK/KCK terör örgütünün her fırsatta dile getirdiği sivil itaatsizlik eylemi olacağına yönelik açıklama yapılmıştır.

xv. Gap Haberleri isimli internet sitesinin “Din Âlimleri Derneği direniş orucunu sonlandırdı” başlığıyla attığı 7/2/2016 tarihli sosyal medya paylaşımına göre DİAYDER yönetici ve üyeleri, güvenlik güçlerince Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde devam eden terörle mücadele harekâtının (çukur/barikat olayları) durdurmak, bu bağlamda teröristlerin etkisiz hâle getirilmesini engellemek ve terör örgütü mensuplarına destek vermek maksadıyla başlattıkları açlık grevlerini sonlandırmak için basın açıklaması yapmıştır.

xvi. Çeşitli sosyal medya hesapları üzerinden “Üst düzey bir yöneticinin de bulunduğu Kandil’den gelen bir heyet, DİAYDER’e bağlı imamlar ile son bir haftada defalarca gizli toplantılar yaptı” şeklinde ihbar niteliğinde paylaşımlar yapılmıştır.

xvii. ANF News isimli internet sitesinde “[T.]: Öcalan’ı sahiplenelim, Amara yürüyüşüne katılalım” başlığıyla yayımlanan 29/3/2016 tarihli habere göre KCK tarafından yapılan “Halkımızı ve dostlarımızı yüz binlerle Amara’ya akın ederek bu günü kutlamaya, demokratik ve özgür iradesini ortaya koymaya çağırıyoruz” şeklinde açıklamanın ardından [T.] öncülüğünde organize edilen ve Abdullah Öcalan’a sahip çıkmak adına yapılan yürüyüşe DİAYDER de katılmıştır.

xviii. Youtube isimli internet sitesinde “Demokratik İslam Kongresi (DİK) öncülüğünde açlık grevlerine vicdani çözüm inisiyatifi toplantımız” başlığıyla 26/4/2019 tarihinde yayımlanan videoda; Abdullah Öcalan’a uygulanan sözde tecridin kaldırılması ve HDP milletvekili L.G.nin başlattığı açlık grevlerine dikkat çekmek maksadıyla Diyarbakır'da toplantı gerçekleştirildiği, söz konusu toplantı sonrasında HDP milletvekili Ö.F.G. tarafından yapılan ve HDP milletvekili H.K. ile HDP milletvekili Nimetullah N.E.nin de katıldığı basın açıklamasında şüphelilerden E.B., E.K. ve M.İ. de görüntülenmiştir. Anılan video PKK/KCK terör örgütü güdümünde yayın yapan Mezopotamya Haber Ajansının logosuyla servis

edilmiştir.

xix. Yeni Yaşam Gazetesi isimli internet sitesinde 12/11/2020 tarihinde “Kürtler arasında kardeş kavgası olmamalı”; Medya News isimli internet sitesinde 20/11/2020 tarihinde “DİAYDER President Melê [E.B.] calls for Kurdish national unity in Iraqi Kurdistan" (DİAYDER Başkanı Mele [E.B.], Irak Kürdistanı'nda Kürt ulusal birliği çağrısında bulundu) başlığıyla yayımlanan haberlere göre Irak'ın kuzeyinde Kandil Dağı yakınlarında bulunan Zini Werte bölgesinde Irak Kürt Bölgesel Yönetimi partilerinden olan KDP ile PKK/KCK terör örgütü arasında başlayan gerilim üzerine İstanbul İnsan Hakları Şubesinde DİAYDER Başkanı E.B.nin de aralarında bulunduğu bir grup, basın açıklaması yapmıştır. E.B. basın açıklamasında PKK/KCK terör örgütünden Kürt güçleri olarak bahsederek PKK/KCK terör örgütü adına arabuluculuk rolü üstlenmiştir. Yine E.B. terör örgütünün yayın organı Mezopotamya Haber Ajansı ile yaptığı röportajda, KDP ile PKK/KCK arasında yaşanan gerilime istinaden, Kürt ulusal birliği ve diyalog çağrısında bulunarak terör örgütü PKK ile KDP’nin Kürt ulusal birliği altında diyalog kurması yönünde açıklama yapmıştır.

xx. DİAYDER Başkanı E.B. ve üyeler E.K., Mehmet Emin Aslan, A.F.H. ve M.İ. PKK/KCK terör örgütünün yayın organı olan Sterk TV’de ramazan ayı boyunca iftar öncesi dinî vaazlar vermişlerdir. Ayrıca E.B. yine PKK/KCK terör örgütünün yayın organlarından Medya Haber ve Suriye’nin kuzeyinden yayın yapan Ronahi TV isimli kanallarda programlara katılmıştır.

21. İddianamede, iletişimin tespiti ve teknik araçlarla izleme tedbirleri ile diğer soruşturma işlemleri neticesinde ulaşılan sonuçlar Dernek özelinde açıklanmıştır. Buna göre Dernek ile ilgili olarak yapılan tespitler özetle şöyledir:

i. H.K. ile Derneğin eski başkanı olan M.Ş. arasında yapılan telefon görüşmesi sırasında H.K., Dernek Başkanı E.B. ile ilgili olarak "Dedim ki, Kürt devleti kurulursa sen de Diyanet İşleri Başkanı olacaksın böyle mi olacaksın.", "Dedim ki, Kürt devleti kurulduğunda sen de Diyanet İşleri Başkanı olacaksın, sen bu kararlılıkla mı yapacaksın?", "Dedim ki; eğer Kürt devleti kurulur ise demekki sen Diyanet İşleri Başkanı olacaksın, ben ve Mele [İ.nin] yanyana oluşumuz mu rahatsız ediyor seni, ne olacak yani.", "eğer seyda ister ise onları şikayet edeceğim. eğer parti halletmez ise devlete şikayet edeceğim." şeklinde ifadeler kullanmıştır.

ii. DİAYDER'e bağlı mescitlerde dinî vazife yerine getiren M.E.K. siyasi konularda vaaz vermediği için sempatizan kitle tarafından eleştirilmiştir. M.E.K.nın yerine Muş'tan getirilen imam L.B. ise vaazlarında siyasi içerikli ifadeler kullanmıştır. L.B.nin bu kapsamda Kürtçe verdiği vaazların Türkçe tercümesinin ilgili kısmı şöyledir:

- “Değerli cemaat, bulunduğumuz ülkede, eğer Cumhurbaşkanı barışçıl değilse, eğer haksız ise bize önemli bir yol açılıyor. Bu yol özgürlük, barış, mücadele, birlik ve beraberlik üzerine olacaktır. Bu yolda vereceğimiz mücadele inancımız için cihattır, ibadettir."

- “Allah’ın istediği acıyı hissetmektir. Zulmü söylemektir. Biz başka bir millet için ayağa kalkıyoruz biz onlar için gözyaşı döküyoruz. Ama ne var ki kendi ülkemizde olan zulümüde dile getirmek lazım. Allah hu Teâlâ şöyle diyor; ben mazlumun ahını zalimden çıkarırım, onu perişan ederim ama öncesinde mazlumunda yapacağı görevler var. Bunlar nedir? Doğru sözdür. Nedir? Başkaldırmaktır.”

iii.Mehmet Emin Aslan verdiği hutbede ülkemizde kullanılan Kurmançi lehçesinde bulunmayan ve yöre halkı tarafından kullanılmayan, sonradan PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılıp benimsenen civak (topluluk, cemaat), bawermend (inananlar),heja

(değerli), jiyan (yaşam), henber (karşı), rümet (onur, şeref), parastın (savunma), armanç (amaç), navent (orta), taybet (özel), astengi (sıkıntı), aşiti (sulh, adalet), ol (din), cüda (ayrı), davi (son), wekhavi (benzerlik, eşitlik), bersıw (cevap) ve rojhilat (doğu) şeklindeki Kürtçe kelimeleri içeren bir terminoloji kullanmıştır.

iv. Dernek başkanı E.B. ile R.O. arasında gerçekleşen görüşmeye ilişkin tape kayıtları, M.İ.nin ifadesi ve H.K.nın dijital materyallerinde ele geçirilen dilekçe görseline göre DİAYDER'in referansı ile İstanbul Büyükşehir Belediyesinde işe alınan örgüt üyesi ve sempatizanı kişiler aldıkları maaşın bir kısmını Derneğe vermiştir.

v. Derneğin eski Başkanı M.Ş.nin ikametgâhında ele geçirilen dokümanlar arasında bulunan ve M.Ş. tarafından el yazısıyla tutulan toplantı notlarına göre 18/12/2015-19/12/2015 tarihlerinde üç oturum hâlinde bir konferans düzenlenmiştir. Anılan notlara göre toplantıya Şimanperi tertip komitesi, Abdullah ÖCALAN'ın avukatlarından İ. isimli avukat, S.İ., Avrupa'dan H.A.T., [B. Belediyesi] Başkan Yardımcısı, İ.E., Protestan Ruhani Lideri, Pir Ali Dedeleri, [E.] Derneği Başkanı N.E., Seroki Azadiya A.S., Lice'li İ., N.T., K.F., Mele S.G., İ.Ş., M.S., Nur Cemaatinden S.S., H.Ç., H.A.T., Irak Süleymaniye'den gelen biri, Kandil'den gelen bir örgüt mensubu, Kürdistan Gorandan (İran'ın Güneyi) geldiği belirtilen şahıs ve temsilcileri katılmıştır. Söz konusu notlardan toplantıda avukatı tarafından Abdullah Öcalan'ın mektubunun okunduğu, HDP milletvekili adaylarından S.İ. tarafından Abdullah Öcalan'ın mesajının Kürtçe olarak okunduğu, [B. Belediyesi] Başkan Yardımcısı ile İ.E. tarafından konuşmalar yapıldığı, toplantıda Kandil Dağı'ndan PKK/KCK terör örgütünü temsilen geldiği değerlendirilen bir teröristin de bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

vi. İletişimin tespiti ve teknik araçlarla izleme tedbirleri kapsamında yapılan tespitlere göre Dernek, kamu kurum ve kuruluşlarından (İstanbul Büyükşehir Belediyesi) elde ettiği yardım kartlarını, örgütün kırsal alanında faaliyet yürüten ya da faaliyet esnasında etkisiz hâle getirilen mensuplarının ailelerine (değer ailesi) örgüte bağlılıklarının artması ve kopmaması amacıyla sistemli bir şekilde dağıtmıştır.

22. Derneğe ilişkin genel açıklamaların yapıldığı iddianamede iletişimin tespiti ve teknik araçlarla izleme tedbirleri ile diğer soruşturma işlemlerine istinaden ulaşılan tespitler her bir şüpheli için ayrı ayrı açıklanmıştır. Buna göre iddianamede, başvurucuya yöneltilen suçlamalara ilişkin dayanılan temel olgular şöyle özetlenebilir:

i. Dernek yönetici ve üyeleri tarafından 2013 yılında kurulan www.ronahikovara.com isimli internet sitesinde köşe yazarlığı yapmıştır.

ii.HTS kayıtlarına göre 10/5/2014-11/5/2014 tarihlerinde Diyarbakır'da Abdullah Öcalan'ın çağrısı ile toplanan Demokratik İslam Kongresine, R.O., S.M., E.B. ve N.M.I. ile birlikte katılmıştır. Anılan kişilerin telefon hatlarının belirtilen tarihte Diyarbakır'da aynı baz istasyonundan sinyal verdiği tespit edilmiştir.

iii Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 6/7/2014 tarihinde "DİK Delegasyonundan Değerli Mele M.EMİN ASLAN'IN Kobanê İzlenimleri" başlığıyla yapılan paylaşıma göre başvurucu, PYD/YPG terör örgütü ile DEAŞ arasında Kobani'de yaşanan çatışmalar nedeniyle terör örgütüne destek olmak maksadıyla Kobani sınırında bulunan Suruç'a gelmiş ve Kürdistan'ı birlikte savunacakları yönünde açıklama yapmıştır.

iv. Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 21/9/2014 tarihinde yapılan paylaşıma göre başvurucu ile R.O., M.Ş. ve İ.Ş.nin aralarında bulunduğu DİAYDER üyeleri tarafından PYD/YPG terör örgütü ile DEAŞ arasında Kobani'de yaşanan

çatışmalara ilişkin olarak Hükûmetin DEAŞ terör örgütüne destek verdiği, Kobani'yi savunmanın Kur'an-ı Kerim'in bir emri olduğu, bu bağlamda bir bakıma PYD/YPG terör örgütüne sahip çıkılması ve örgüte yardım edilmesi gerektiği yönünde açıklamalar yapılmıştır.

v. Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 12/6/2015 tarihinde yapılan paylaşıma göre DİAYDER adına başvurucu ve E.B.nin Suriye sınırında bulunan Şanlıurfa'nın Suruç ilçesi Çaykara köyü (Mehser) sınır hattında, Kobani'de öldürülen PYD/YPG terör örgütü mensupları adına cami açılışı ve mevlit etkinliğine katılarak yanlarında getirdikleri Kürtçe Kur'an- Kerim, Kürtçe mevlit ve Kürtçe alfabelerin bulunduğu kitap seti dağıtmışlardır.

vi. DİK İslam Kongresi isimli internet sitesinde "Kürdistanî Din Âlimleri Cuma namazı sonrası katliamlara karşı İslami ve İnsani barış çağrısında bulundu..." başlığıyla yayımlanan 22/1/2016 tarihli habere göre DİAYDER yönetici ve üyelerinin katıldığı eylemde PKK/KCK terör örgütünün öz yönetim ilan etmesinin ardından güvenlik güçlerince Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde başlatılan terörle mücadele harekâtının durdurulması ve bu bağlamda teröristlerin etkisiz hale getirilmesini engellemek maksadıyla açıklamalarda bulunulmuştur. Söz konusu basın açıklamasına katılan kişiler arasında başvurucu da bulunmaktadır.

vii. Demokratik İslam Kongresi isimli Facebook sosyal medya hesabından 8/2/2016 tarihinde "Kürdistan'da ki Abluka Kalkana Kadar Mücadelemiz Devam Edecek" başlığıyla yapılan paylaşıma göre PKK/KCK terör örgütünün, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde öz yönetim ilan etmesini müteakip güvenlik kuvvetleri tarafından gerçekleştirilen terörle mücadele harekâtını gerekçe göstererek operasyonların durdurulması amacıyla, dernek üyeleri tarafından üçer günlük süresiz ve dönüşümlü direniş orucu eylemi yapılmış ve eylem 8/2/2016 tarihinde sonlandırılmıştır.

viii. E.B.nin 7/9/2019 tarihli sosyal medya paylaşımı ve HTS kayıtlarına göre başvurucu Mardin Büyükşehir Belediyesine kayyum atanması nedeniyle 7/9/2019 günü Mardin'de gerçekleştirilen protesto eylemlerine katılmıştır.

ix. Başvurucunun PKK/KCK terör örgütünün yayın organı olan Sterk TV'de, yayımlanmak üzere Kürtçe olarak hazırladığı "İslam Yorumcularının Gözünde Uyuşturucu" konulu iftar programı 9/5/2021 tarihinde yayımlanmıştır.

x. Başvurucu Sterk TV'de "Hakikatin İzinde" adıyla 2/7/2021 tarihinde yayımlanan programa şüpheli E.B. ile birlikte konuk olarak katılmıştır.

xi. HTS kayıtlarına göre başvurucu 1/1/2014-20/1/2021 tarihleri arasında PKK/KCK terör örgütü ile alakalı suçlardan haklarında işlem yapılan 159 kişi ile toplam 7.054 defa telefon irtibatı sağlamıştır. Aynı kayıtlara göre başvurucu 22/6/2010 tarihinde İstanbul Halkalı'da gerçekleşen ve beş güvenlik personeli ile bir çocuğun şehit olduğu bombalı saldırıyı düzenleyenlerden biri olan ve hâlen örgütün Kandil kampında bulunan M.K.S.nin eşi N.S. ile 10 kez görüşmüştür. Yine 4 numaralı tape kaydına göre başvurucu, maddi destek sağlamak amacıyla 10/5/2021 tarihinde N.S. ile Esenyurt ilçesinde bir araya gelmiştir.

xii. İddianamede içeriğine yer verilen 5 numaralı tape kaydına göre başvurucu Kuzey Irak Metina bölgesinde hava harekâtı neticesinde öldürülen PKK/KCK terör örgütü mensubu K.A.nın cenazesine ilişkin olarak A.K. ile görüşmüştür.

xiii. Başvurucu, Derneğin Güvercintepe Mahallesi'nde bulunan Hz. Ömer Mescidi'nde 5/3/2021 tarihinde Kürtçe olarak vaaz ve hutbe vermiştir. Okunan hutbede ülkemizde kullanılan Kurmançi lehçesinde bulunmayan ve yöre halkı tarafından kullanılmayan, sonradan PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılıp benimsenen civak (topluluk, cemaat), bawermend (inananlar),heja (değerli), jiyan (yaşam), henber (karşı), rümet (onur, şeref), parastın (savunma), armanç (amaç), navent (orta), taybet (özel), astengi (sıkıntı), aşiti (sulh, adalet), ol (din), cüda (ayrı), davi (son), wekhavi (benzerlik, eşitlik), bersıw (cevap) ve rojhilat (doğu) şeklindeki Kürtçe kelimelerin geçtiği tespit edilmiştir.

xiv. Başvurucu, Derneğin Yıldıztepe Mahallesi'nde bulunan mescidinde 19/3/2021 günü Kürtçe olarak vaaz ve hutbe vermiştir. Teknik araçlarla izleme tedbiri kapsamında yapılan kayıtlara göre başvurucu, anılan hutbede "Diktatörler bu anlattıklarımdan ne anlar ki, bir insan işini zulüm ile kılarsa veya ruhu diktatör ruhu ise tabi ki Allah'ın adaletini tanımaz, ama o diktatör ve zalim bu dünyada ne alırsa dünyada onu alır. Yeryüzüne 10.000 yıldır çok sayıda diktatör ve zalim gelmiştir. Firavundan tut Nemrut'unakadar Kim hangi zulmü yaptı ise onun ile gitti, daha yakın tarihte Saddam vardı, Iraklı insanları nükleer silahlarla öldürüyordu, ben onun zindanlarından birine gittim. Bir anne ve çocuğunun yaşanan bir olayının fotoğraf ile canlandırmışlar. İnsanın içi acıyor. Bu cihandaki Saddam'ında akıbeti aynı olacaktır." şeklinde ifadeler kullanmıştır. Başvurucu ayrıca konuşmasında ülkemizde kullanılan Kurmançi lehçesinde bulunmayan ve yöre halkı tarafından kullanılmayan, sonradan PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılıp benimsenen civak (topluluk, cemaat), rugeş (kükreme),rumet (onur,şeref), parastın (savunma), armanç (amaç), ol (din), abori (ekonomi), amade (yapılmış) ve dirok (tarih) kelimelerini kullanmıştır.

xv. İddianamede, başvurucu hakkında açıklamalarda bulunan bir kısım şüpheli ifadesine yer verilmiştir. Bu kapsamda şüpheliler A.A. ve C.K. ifadelerinde başvurucunun Derneğe bağlı mescitlerde görevli imamlardan olduğunu, şüpheli E.K., başvurucu ile Diyarbakır, Van ve Mardin'e gezmek amacıyla gittiklerini ve herhangi bir protestoya katılmadıklarını, şüpheli S.M. başvurucunun E.B. ile birlikte Suruç'a çadır nöbeti tutmak için gittiğini bildiğini, şüpheli F.B., DEAŞ terör örgütünün zulmüne karşı tepki göstermek amacıyla Şanlıurfa'nın Suruç ilçesine gittiklerini ve burada bir gece kaldıklarını, bu sırada başvurucunun da yanlarında olduğunu beyan etmiştir.

xvi. Başvurucunun ikametgâhında yapılan aramada hakkında yasaklama kararı bulunan Demokratik İslam Kongresi isimli kitap ve Demokratik Modernite isimli dergiye el konulmuştur. Başvurucudan temin edilen dijital materyallerin üzerinde yapılan inceleme neticesinde;

- PKK/KCK silahlı terör örgütünün kırsal alanında faaliyet gösteren üyelerinin silahlı ve kamuflajlı fotoğrafları ile Abdullah Öcalan'ın fotoğrafının bulunduğu,

- Cep telefonunun web arama geçmişinde örgüt güdümünde yayın yapan Sterk TV ve ANF TV'nin bir çok kez aratıldığı,

- Telefonu rehberinde M.İ. olarak kayıtlı kişiye ANF Haber Ajansının içeriğinde PKK/KCK terör örgütü mensuplarının kimlik ve öz geçmişlerine yer verilen "Metina'da Şehit Düşen 2 Gerillanın Kimliği Açıklandı" başlıklı haberini mesaj olarak gönderdiği,

- Telefon rehberinde S.S. olarak kayıtlı GSM hattına etkisiz hâle getirilen PKK/KCK terör örgütü mensuplarının resimleri ile "yeğenim şehit oldu" anlamına gelen "Birazi a min bi şehidket" şeklinde mesaj gönderdiği, mesajda belirtilen ve Türk Silahlı Kuvvetlerince Irak

Metina bölgesinde gerçekleştirilen operasyon neticesinde etkisiz hale getirilen K.A.nın başvurucunun erkek kardeşinin kızı olduğu,

- WhatsApp programı üzerinden, telefon rehberine M.E.K. ismiyle kayıtlı GSM hattına, "İşgalci Türk devleti Gare'de yenildi ve Zakhros'tan çekildi" anlamına gelen“Dewleta Tirk ya dagirker weke Gare tek çû û ji zaxrosan vekişî.” şeklinde mesaj gönderdiği tespit edilmiştir.

23. Başsavcılık iddianamede, yürütülen soruşturmanın konu ve kapsamına ilişkin olarak "Mevcut dosya kapsamında illegal faaliyetleri ortaya konulan derneğin tüm yöneticileri, üyeleri ya da derneğe bağlı mescitlere dini hassasiyetler ile gelen vatandaşlara yönelik işlem tesis edilmediği, örgütün amaç ve ideolojisi doğrultusunda hareket eden şahıslara yönelik kollukça sıkı bir takip ve titiz bir çalışma sonucunda suça karışan kişilere işlem yapıldığı, burada hiç kimsenin dini yaşayış ya da anlayışının sorgulanmadığı, tekelci bir din anlayışına hizmet etme noktasında bir soruşturma yürütülmediği, Kürtçe hutbe ya da vaaz verilmesinin suç konusu yapılmadığı" şeklindeki açıklamalara yer vermiştir.

24. Anılan iddianamede son olarak başvurucu hakkındaki delil ve olgulara istinaden genel bir değerlendirmeye yer verilmiştir. İddianamenin ilgili kısmı şöyledir:

"DİAYDER içerisindeki faaliyetleri sebebi ile 20/12/2020 tarihli iddianame ile hakkında İstanbul 34. Ağır Ceza Mahkemesine kamu davası açıldığı, yargılamanın 2021/81 esas sayılı dosya üzerinden devam ettiği, dosya kapsamında şüphelinin geçmişten günümüze devam eden örgütsel eylemleri ile ilgili kapsamlı tespitler yapıldığı, hukuki kesintinin gerçekleştiği 20/12/2020 tarih öncesindeki tespitlerin delil mahiyetinde değerlendirilmek üzere İstanbul 34. Ağır Ceza Mahkemesine gönderildiği,

Şüphelinin ikametinde yapılan aramada örgütsel irtibat ve iltisakını ortaya koyan yasaklı yayınların ele geçirildiği, cep telefonu içerisinde yapılan incelemede silahlı ve kamuflajlı bir çok örgüt mensubunun görüntüsünün tespit edildiği, görseller arasında şüphelinin geçmiş dönemde katıldığı Güneydoğu'da başlatılan operasyonları protesto amacıyla DİAYDER üyelerinin başlattığı sivil itaatsizlik kapsamındaki direniş orucu eylemine ilişkin görselin tespit edildiği, cep telefonunun whatsapp yazışmalar bölümünde [M.İ.], [S.S.], [E.K.] olarak kayıtlı şahıslar ile örgütsel içerikli yazışmalar yaptığı, 02/06/2021 günü TSK unsurlarınca Metina bölgesinde gerçekleştirilen operasyonda etkisiz hale getirilen Hevi Jinda (K) [K.A.dan] bahisle 'yeğenim şehit oldu' şeklinde mesaj gönderdiği, yine örgüt iltisakını ortaya koyacak şekilde 'işgalci Türk Devleti Gare'de yenildi ve Zagros'tan çekildi' şeklinde gönderilen mesajların tespit edildiği, cep telefonunun arama motoru bölümünde örgütsel irtibatı bulunan haber portallarına çokça giriş yaptığının tespit edildiği,

Şüphelinin örgüt irtibat ve iltisakını noktasında yukarıda geniş şekilde izahatı yapılan STERK TV'de 09/05/2021ve 02/07/2021 günü yayınlanan programlara katılım sağladığı, 02/07/2021 tarihli programda dosya kapsamına CMK 135 tedbirinden yansıyan görüşmelerden de anlaşılacağı üzere dini temel görünümünde hak, hukuk, adalet, zulüm, Kürtlerin birlikteliği gibi sempatizan kitleyi etkileyen beyanların bulunduğu,

Şüpheli hakkında uygulanan CMK 140 tedbiri neticesinde 05/03/2021 günü DİAYDER bünyesinde faaliyet gösteren Hz. Ömer mescidinde cuma namazı için hutbe verdiği, söz konusu hutbenin kayıt altına alındığı, hutbede şüphelinin kolluk tutanağına göre ülkemizde kullanılan Kurmançi lehçesinin içinde bulunmayan ve yöre halkı tarafından kullanılmayan PKK/KCK terör örgütü tarafından kullanılıp, benimsenen Ciwake (topluluk), Heja (Değerli), Jiyan (Yaşam), Armanç (Amaç), Parastin (Savunma), Rojhilat (Doğu) vb. Kürtçe terminolojik

kelimeleri kullandığı, yine 19/03/2021 günü DİAYDER'e bağlı Yıldıztepe mescidinde vermiş olduğu hutbede benzer terminoloji kullanıldığı,

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde şüphelinin geçmişten günümüze gelen ve güncel olarak da devam eden süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren eylemlerin içerisinde yer aldığı, örgütün amaç ve hedefleri doğrultusunda sempatizan kitlenin örgütten bağının kopmaması amacıyla örgüt güdümünde yayın yapan televizyon kanallarında din adamı hüviyetini aşacak şekilde siyasi konuşmalar yapması, DİAYDER'e bağlı mescitlerde örgüt terminolojisi ile hutbe vermesi ile dijital materyalindeki tespitler göz önüne alındığında atılı suçu işlediği hususunda kuvvetli şüphenin oluştuğu,"

25. Başsavcılığın 22/12/2021 tarihli iddianamesinin kabulü ile açılan kamu davası İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme duruşmanın 17/6/2022 tarihli beşinci oturumunda tutuklulukta geçen süre ve sağlık durumunu gözönüne alarak yurt dışına çıkamamak ve belirli yerlere düzenli olarak başvurmak şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

26. İstanbul 34. Ağır Ceza Mahkemesi 16/3/2022 tarihli oturumunda aralarında başvurucunun da bulunduğu bazı sanıklar hakkındaki davaların İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinde görülmekte olan dava ile birleştirilmek üzere tefrikine karar vermiştir. Tefrik edilen dava aynı gün İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen dava ile birleştirilmiştir.

27. Mahkeme, ilk iddianameye istinaden açılan dava kapsamında başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine, ikinci iddianameye istinaden açılan dava kapsamında ise hüküm kurulmasına yer olmadığına 25/10/2024 tarihinde karar vermiştir. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla anılan davanın istinaf kanun yolu aşamasında derdest olduğu tespit edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

28.5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama nedenleri" kenar başlıklı 100. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa.

(3) Aşağıdaki suçların işlendiği hususunda somut delillere dayanan kuvvetli şüphe sebeplerinin varlığı halinde, tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) 26.9.2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan;

...

11. Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315)

..."

29. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" kenar başlıklı 101. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususstaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

d) (Ek:8/7/2021-7331/14 md.) Adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir."

30. 5271 sayılı Kanun'un "Adli kontrol" kenar başlıklı 109. maddesi şöyledir:

"(1) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir.

31. 6/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Silâhlı örgüt" kenar başlıklı 314. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Bu kısmın dördüncü ve beşinci bölümlerinde yer alan suçları işlemek amacıyla, silahlı örgüt kuran veya yöneten kişi, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkrada tanımlanan örgüte üye olanlara, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası verilir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Hükümleri

32. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özgürlük ve güvenlik hakkı" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

... "

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

33. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendi uyarınca yalnızca bir ceza soruşturması veya kovuşturması çerçevesinde, kişinin suç işlediğine dair şüphenin bulunması hâlinde yetkili adli makamın huzuruna çıkarılması amacıyla tutuklanabileceği yönündeki içtihadını (Jecius/Litvanya, B. No: 34578/97, 31/7/2000, § 50; Wloch/Polonya, B. No: 27785/95, 19/10/2000, § 108) yakın dönemde verdiği Buzadji/Moldova ([BD], B. No: 23755/07, 5/7/2016) kararında geliştirmiştir. Buna göre ilk tutuklama kararından itibaren suçun işlendiğine dair makul şüphenin varlığı yanında tutuklamaya ilişkin nedenlerin bulunduğunun ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya konması gerekir (Buzadji/Moldova, §§ 100-102).

34. AİHM; yakalanan kişinin suç işlediğinden şüphelenmek için makul sebeplerin devam etmesinin tutukluluk hâlinin devamı bakımından olmazsa olmaz (sine qua non) bir şart olduğuna vurgu yapmakla birlikte ulusal adli makamların yakalanan kişinin tutuklanmasına gerek olup olmadığını yakalamanın hemen ardından değerlendirmeleri durumunda makul şüphenin devam etmesi koşulunun artık yeterli olmadığını belirtmekte ve adli makamların tutukluluğun meşrulaştırılması için yeterli ve ilgili başka gerekçeler de ileri sürmesi gerektiğine dikkat çekmektedir (Merabishvili/Gürcistan [BD], B. No: 72508/13, 28/11/2017, § 222).

35. AİHM'e göre kaçma, tanıklar üzerinde baskı kurma veya delil unsurlarını değiştirme, yeniden suç işleme, kamu düzenini bozma gibi risklerin varlığının gerektiği şekilde tespit edilmesi ve adli makamların bu bağlamdaki gerekçesinin soyut, genel veya basmakalıp bir şekilde olmaması gerekir (Merabishvili/Gürcistan, § 222). Bu yönüyle kaçma riskinin değerlendirilmesinde kişinin karakteri, ahlaki durumu, ikametgâhı, mesleği, mal varlığı, aile bağları, tutukluluğa karşı gösterdiği tepki, başka bir ülkeye gerçekten kaçmayı planlayıp planlamadığı, kaçmayı planladığı ülkeyle veya uluslararası bağlantıları gibi hususlar dikkate alınmalıdır (Becciev/Moldova, B. No: 9190/03, 4/1/2006, § 58, Buzadji/Moldova, § 90). Ayrıca cezanın ağırlığı kaçma riskinin değerlendirilmesinde dikkate alınacak bir unsur olsa da tek başına tutukluluk hâlinin uzun süreler boyunca uzatılması durumunu haklı kılmaz (Idalov/Rusya [BD], B. No: 5826/03, 22/5/2012, § 145; Garycki/Polonya, B. No: 14348/02, 6/2/2007, § 47).

36. AİHM her türlü otomatik tutuklama sisteminin, tek başına, Sözleşme'nin 5. maddesinin (3) numaralı fıkrası ile uyumlu olmadığını ifade etmiştir. Kanunda tutuklama gerekçelerine ilişkin bir karine öngörüldüğü durumlarda, kişi hürriyetine saygı riayet etme kuralından ayrılmayı somut olguların varlığı yine de ikna edici biçimde gösterilmelidir. Ayrıca, Türk hukukunda, katalog olarak tanımlanan bir suç söz konusu olduğunda dahi, adli makamların öncelikle tutukluluğa alternatif tedbirler öngörme yükümlüğü bulunmaktadır. Bu bağlamda, AİHM böyle bir yasal karinenin varlığının, Sözleşme'nin 5. maddesinin (3) numaralı fıkrası bağlamında yapması gereken inceleme çerçevesinde, tutukluluk halinin devamının gerekliliğini ortaya koyacak belirleyici hiçbir unsur sağlamadığını belirtmiştir (Galip Doğru/Türkiye, B. No: 36001/06, 28/4/2015, § 58; Tuncer Bakırhan/Türkiye, B.No: 31417/19,

14/9/2021, § 44).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

37. Anayasa Mahkemesinin 21/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiası ve Bakanlık Görüşü

38.Başvurucu; kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedenleri ortaya konulmadan tutuklama kararı verildiğini, suç teşkil etmeyen fiillere istinaden tutuklandığını, tutuklamaya esas alınan olgulara ilişkin olarak hâlihazırda devam etmekte olan bir ceza davasının bulunduğu yönündeki itirazının dikkate alınmadığını, hakkında devam eden yargılamada uygulanan adli kontrol tedbirine aykırı bir davranış sergilediğine dair herhangi bir tespit bulunmadığını, yaşı ve sağlık durumu itibarıyla kaçma şüphesinin varlığının kabulünün hayatın olağan akışına aykırı olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Bakanlık görüşünde, söz konusu ihlal iddiasının ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in konuya ilişkin içtihadı, tutuklama kararının içeriği dikkate alınarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

40. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundakilerine benzer beyanlarda bulunmuştur.

2. Değerlendirme

41. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

42. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun bu kısımdaki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

43. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan bu bölümdeki iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı ve Anayasa'ya Uygunluğunun Değerlendirilmesinde Esas Alınan Ölçütler

44. Somut olayda 9/7/2021 tarihinde tutuklanan ve 21/2/2022 tarihinde tahliye edilen başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulduğu açıktır. Bu

nedenle müdahalenin ihlal oluşturup oluşturmadığının tespiti açısından Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında bir inceleme yapılması gerekir.

45. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan, B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54). Dahası kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan bir müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ölçütlerden biri olan "Anayasa'nın sözüne aykırı olmama" kriterini de karşılaması gerekir.

46. Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceği hükme bağlanmıştır. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının sınırlanabileceği durumların şekil ve şartlarının kanunda gösterilmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri uyarınca kişi hürriyetine ilişkin müdahale olarak tutuklamanın kanuni bir dayanağının bulunması zorunludur (Murat Narman, B. No: 2012/1137, 2/7/2013, § 43; Halas Aslan, § 55).

47. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında; suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin ancak kaçmalarını, delilleri yok etmelerini veya değiştirmelerini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâllerde hâkim kararıyla tutuklanabilecekleri belirtilmiştir (Halas Aslan, § 57). Tutuklamanın ön koşulu olarak kişinin suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunmasını arayan bu şart, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının sözünden kaynaklanan bir ek güvencedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. AYM, E.2021/96, K.2022/8, 26/1/2022, § 14). Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, 72).

48. Diğer taraftan Anayasa'nın 13. maddesinde temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamaların "ölçülülük" ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir. Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "tutuklamayı zorunlu kılan" ibaresiyle de tutuklamanın ölçülü olması gerektiğine işaret edilmektedir (Halas Aslan, § 72; ayrıntılı genel ilkeler için bkz. Şahin Alpay [GK], B. No: 2016/16092, 11/1/2018, §§ 77-91).

49.Anayasa Mahkemesi Halas Aslan kararında ölçülülük ölçütü açısından aşağıdaki değerlendirmeleri yapmıştır:

"79. Suç işlemekle itham edilen kişiler hakkında, 'ölçülülük' ilkesi uyarınca en genel ifadeyle adaletin iyi işlemesi meşru amacının sağlanması bakımından tutuklamaya alternatif diğer koruma tedbirlerinin yeterli olup olmadığının incelenmesi gerekir. 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesinde öngörülen adli kontrol yükümlülükleri tutuklamaya göre temel hak ve hürriyetlere daha hafif etkide bulunan koruma tedbirleridir. Dolayısıyla tutukluluğun ölçülü olduğunun söylenebilmesi için buna ilişkin kararlarda öncelikle adli kontrol tedbirlerinin tutuklama ile ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından neden yeterli olmadığı ortaya konulmalıdır."

50. Bu nedenle tutukluluğa ilişkin kararlarda hedeflenen meşru amaçla yapılan müdahale arasında gözetilmesi gereken denge açısından öncelikle adli kontrol tedbirleri

değerlendirilmeli ve adli kontrolün neden yetersiz kalacağı gerekçelendirilmelidir (Engin Demir [GK], B. No: 2013/2947, 17/12/2015, § 69). Başka bir deyişle adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek ortaya konulmadan tutuklama tedbirinin uygulanmasına veya uygulanmakta olan tutuklama tedbirinin devamına ya da bu hususta bir tahliye talebinin reddine karar verilmesi mümkün değildir (AYM, E.2023/69, K.2023/165, 28/9/2023, § 17).

51. Tutuklamanın hukukiliğinin incelenmesinde dikkate alınacak genel ilkelere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 110-124; Zafer Özer, B. No: 2016/65239, 9/1/2020, §§ 38-45; Eren Erdem, B. No: 2019/9120, 9/6/2020, §§ 131-137.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

52. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

53. 5271 sayılı Kanun'un 90. maddesinin (2) numaralı fıkrasında kişinin bir suç işlediği şüphesiyle yakalanabilmesi için tutuklama şartlarının varlığı aranmıştır. Diğer bir ifadeyle yakalama emri düzenlenmesini gerektiren diğer nedenlerden (örneğin 5271 sayılı Kanun'un 98. maddesi) farklı olarak tutuklama amacıyla yakalama yapılabilmesi için kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut deliller bulunmalıdır. Kanun koyucu suç şüphesiyle yakalanan kimselerin gerek gözaltı süresinin dolması gerekse hâkim kararıyla serbest kalması üzerine özgürlüğüne yönelebilecek keyfî müdahaleleri önlemek amacıyla yakalama yasağı öngörmüştür. Bu yasak itiraz mercii tarafından verilen yakalama kararını kapsamamaktadır. 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişi hakkında yakalamaya neden olan fiille ilgili yeni ve yeterli delil elde edilmedikçe ve Cumhuriyet savcısının kararı olmadıkça bir daha aynı nedenle yakalama işlemi uygulanamayacaktır. Bu hüküm uyarınca aynı fiilden dolayı ikinci kez yakalama yapılabilmesi için yeni ve yeterli delil elde edilmesi zorunludur. Sözü edilen yeterli delilin 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinde belirtilen nitelikte olması gerektiği açıktır. Bu nedenlerle aynı yasağın tutuklama tedbiri açısından da geçerli olması gerekir. Zira yeni ve yeterli delil elde edilmeden verilen yakalama kararı kanuna aykırı olduğunda yakalama kararı sonrasında verilen gözaltı ile tutuklama kararları da evleviyetle kanuna aykırı olacaktır (Atilla Taş, B. No: 2016/30220, 29/5/2019, § 98; Sedat Laçiner, B. No: 2016/47628, 12/2/2020, § 41).

54. 5271 sayılı Kanun'un 91. maddesinin (6) numaralı fıkrasında öngörülen ve yukarıda açıklanan yeniden yakalama yasağı, haklarında daha önceden aynı fiile ilişkin olarak yakalama tedbiri uygulanan ancak gözaltı süresinin dolması veya sulh ceza hâkiminin kararı üzerine serbest bırakılan kişiler için geçerlidir. Somut olayda başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen ilk soruşturma kapsamında yakalama, gözaltı veya tutuklama koruma tedbirlerine başvurulmadığı görülmektedir. Bu nedenle ilk defa ikinci soruşturma kapsamında yakalanan ve tutuklanan başvurucu açısından anılan yasağın geçerli olmadığı anlaşılmaktadır.

55. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

56. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup

olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

57. Somut olayda başvurucu; Derneğin örgütsel amaçlar doğrultusunda gerçekleştirdiği faaliyetlere, Abdullah Öcalan'ın çağrısı ile toplanan Demokratik İslam Kongresine, PYD/YPG silahlı terör örgütüne destek olmak amacıyla Kobani sınırına gidilerek düzenlenen etkinliğe ve çatışmalarda ölen örgüt mensuplarının cenazelerine katılmakla ve ayrıca Derneğin internet sitesinde yazar olarak görev almakla suçlanmıştır. Soruşturma mercileri ayrıca başvurucunun Hendek olayları kapsamında yürütülen terörle mücadele harekâtının durdurulması amacıyla yapılan basın açıklamasına katıldığını, örgütün yayın organı olan Sterk TV'de program yaptığını, örgüt ile irtibatı bulunan çok sayıda kişi ile telefon aracılığıyla irtibat kurduğunu, Kürtçe olarak verdiği vaaz ve hutbelerde din adamı hüviyetini aşacak şekilde yaptığı siyasi konuşmalarda örgüt terminolojisini kullandığını ve dijital materyallerinde suç unsuru barındıran belgeler bulundurduğunu ileri sürmüştür. Bu suçlamaya ilişkin olarak soruşturma makamlarınca dinleme ve teknik takip kayıtları, HTS kayıtları, tanık beyanları, açık kaynak araştırma tutanakları gibi delillere dayanılmıştır. Bu delillere dayanan suçlamayla ilgili olarak başvurucunun isnat edilen suç kapsamında tutuklanmasına karar verilmiştir.

58. Başsavcılık tarafından düzenlenen iddianamede yasa dışı faaliyet yürüttüğü değerlendirilen Derneğin tüm yöneticilerinin, üyelerinin ya da Derneğe bağlı mescitlere dinî hassasiyetlerle gelen kişilerin eylemlerinin soruşturma konusu yapılmadığı belirtilmiştir. Başsavcılık; iddianamede soruşturmanın örgütün amaç ve ideolojisi doğrultusunda hareket eden kişilere yönelik olduğunu, Kürtçe hutbe ya da vaaz verilmesinin suç konusu yapılmadığını açık bir şekilde ifade etmiştir. Dolayısıyla başvurucunun sadece Dernek yöneticisi veya üyesi olarak katıldığı etkinlikler, Derneğe bağlı mescitte imamlık yaparken Kürtçe olarak verdiği vaaz ve hutbeler ile Derneğin rutin faaliyetleri kapsamında diğer Dernek üyeleri ile kurduğu irtibata istinaden silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğine dair kuvvetli belirtinin bulunduğunu ifade etmek mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte anılan hususların dışında kalan ve tutuklama kararı ile iddianamede gösterilen diğer eylemlerin PKK/KCK ile bağlantılı bir suçlama bakımından kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemez.

59. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

60. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken; başvurucunun delilleri karartma şüphesinin bulunmasına, isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına, suça ilişkin olarak kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığı ile suçun ağırlığı ve önemi dikkate alındığında adli kontrol hükümlerinin yetersiz kalacağına dayanılmıştır (bkz. § 14). Tutuklama kararında açık bir şekilde ifade edilmemiş ise de isnat edilen suç için öngörülen cezanın ağırlığına vurgu yapılarak adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağının belirtilmesi karşısında başvurucunun kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedenine de yer verildiği anlaşılmaktadır.

61. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma ve delil karartma şüphesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal

temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

62. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da tespiti gerekir. Bu tedbirin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

63. Başvurucu hakkında yürütülen ve 20/12/2020 tarihli iddianameye bağlanan ilk soruşturma evresinde ve iddianamenin kabulü ile İstanbul 34. Ağır Ceza Mahkemesinde açılan kamu davası sürecinde başvurucu hakkında yakalama, gözaltı ve tutuklama koruma tedbirlerine başvurulmamıştır. Dahası Başsavcılık tarafından bu tedbirlerin uygulanmasına ilişkin olarak ilgili yargısal mercilerden herhangi bir talepte de bulunulmamıştır. İlk soruşturmaya ilişkin iddianamenin kabulü ile açılan kamu davası sürecinde 34. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından tensip zaptı ile yurt dışına çıkamamak şeklindeki adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar verilmiştir. İstanbul 34. Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılama sürecinde başvurucunun duruşmaya katılmadığı veya uygulanan adli kontrol tedbirine aykırı davrandığına ilişkin herhangi bir tespit yapılamadığı gibi soruşturma makamlarınca böyle bir iddia da ileri sürülmemiştir.

64. Öte yandan tutuklama tarihi itibarıyla 60 yaşında olan başvurucu, sorgusunda yüksek tansiyon ve kalp rahatsızlığı gibi sağlık sorunları bulunması nedeniyle tutuklama tedbirinin ağır olacağını beyan etmiştir. Hâkimlik, tutuklama kararında başvurucunun yaşı ve sağlık durumuna ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmadan suçun ağırlığı ve önemine istinaden adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağı sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte ilk derece mahkemesi başvurucunun sağlık durumunu gözönüne alarak 17/6/2022 tarihinde serbest bırakılmasına karar vermiştir.

65. Bu durumda tutuksuz olarak yargılanan ve hakkında uygulanan adli kontrol tedbirine uygun davrandığı anlaşılan başvurucu bakımından aynı suça ilişkin benzer olgulardan hareketle başlatılan ikinci bir soruşturma kapsamında adli kontrol tedbiri yerine tutuklama tedbirinin uygulanmasının neden ölçülü görüldüğünün tutuklamaya ilişkin kararlarda yeterince ifade edildiğini veya somut olayın özelliklerinden anlaşıldığını söylemek mümkün değildir.

66. Bu itibarla tutuklamanın ölçülü olduğuna dair olgular yeterince ortaya konulmadan başvurucu hakkında tutuklama tedbiri uygulanmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan güvencelere aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

67. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

68. Başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olmadığı sonucuna varılması nedeniyle başvurucunun dernek çatısı altında faaliyetler yürütmesi, ibadetlerini Şafii mezhebinin esaslarına göre yerine getirmesi ve bu kapsamda vaazların Kürtçe verilmesi nedeniyle tutuklanarak din ve vicdan özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, ifade özgürlüğü, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak eşitlik ilkesi ve Anayasa'nın 14. maddesinin ihlal edildiği yönündeki iddialarının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

69. Başvurucu, evinde yapılan arama neticesinde temin edilen motoru, komuta kontrol sistemi ve kamerası bulunmayan oyuncak uçak ile ilgili olarak İstanbul İl Jandarma Komutanlığı tarafından yapılan basın açıklamasında "Sabotaj eylemlerinde kullanılacağı değerlendirilen maket uçak ele geçirildi." ifadelerine yer verilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

70. Anayasa Mahkemesi E.A. (2) (B. No: 2017/34336, 15/9/2021, § 45) kararında suç isnadı altında bulunan kişiler hakkında -kesinleşmiş bir hüküm bulunmadığı hâlde- soruşturma/kovuşturma süreçleriyle ilgili olarak konumu itibarıyla etki doğurma potansiyeline sahip olan kamu görevlilerince suçlayıcı açıklamalarda bulunulması suretiyle yapılan müdahalenin masumiyet karinesini ihlal ettiğine yönelik iddiaları inceleyecek, varsa ihlali tespit edecek ve gerektiğinde uygun giderim sağlayacak -bireysel başvuru öncesinde tüketilmesi gerekli- bir hukuksal mekanizmanın hâlihazırda mevcut olmadığını kabul etmiştir (AİHM'in benzer değerlendirmeler içeren kararı için bkz. Nadir Yıldırım ve diğerleri/Türkiye, B. No: 39712/16, 28/11/2023,§§ 39-58).

71. Buna göre ihlal iddiasına konu edilen işlem veya eyleme ilişkin olarak kanunlarda herhangi bir başvuru yolu bulunmadığından başvurucunun ihlale neden olduğunu iddia ettiği işlemin tesis edildiği veya eylemin ika edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunması gerekmektedir. Öte yandan bireysel başvuru süresine ilişkin olarak yorum yapılırken somut olayın tüm koşulları gözönünde bulundurulmalı ve başvurucuya aşırı külfet yüklenmemesine özen gösterilmelidir (Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, § 111; E.A. (2), § 48).

72. Somut olayda başvurucu 3/7/2021 tarihli basın açıklaması ile ilgili olarak 12/7/2021 tarihinde Başsavcılığa suç duyurusunda bulunmuştur (bkz. § 15). Dolayısıyla başvurucunun söz konusu basın açıklamasını en geç suç duyurusu tarihi olan 12/7/2021'de öğrendiği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak başvurucunun otuz günlük bireysel başvuru süresinden sonra 9/9/2021 tarihinde gerçekleştirdiği başvurusunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

73. Başvurucunun soruşturma dosyasına erişimin kısıtlandığına ilişkin iddiasının Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri (B. No: 2015/9756, 16/11/2016, §§ 248-257); Günay Dağ ve diğerleri ([GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 168-176) kararları; hukuka aykırı olarak evinin arandığı iddiasının Ercan Toğrul (2) (B. No: 2017/8871, 28/6/2022, §§ 54-58) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI.GİDERİM

74. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 200.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

75. Anayasa Mahkemesince yapılan incelemenin sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucuyla ilgili olarak yürütülmekte olan kovuşturmanın kapsamında başvurucu hakkında tahliye kararı verilmiş ve böylelikle başvurucunun tutukluluk statüsü sona ermiştir (bkz. § 25). Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Diğer taraftan yalnızca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net

167.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Din ve vicdan özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü, ifade özgürlüğü, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkıyla bağlantılı olarak eşitlik ilkesi ve Anayasa'nın 14. maddesi yönünden İNCELEME YAPILMASINA YER OLMADIĞINA,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 167.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D.487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/449 Sorgu sayılı) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RECEP ÖZTAŞ (2)

B. No: 2021/46161 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/46161

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RECEP ÖZTAŞ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/46161)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Recep ÖZTAŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya posta yoluyla gönderilen kitapların kitap kota sınırlaması nedeniyle verilmemesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/8/2021 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak

Kayseri 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) bulunmaktadır.

7. Başvurucuya posta yoluyla sekiz kitap gönderilmiştir. Gönderilen kitaplar, başvurucunun üzerinde bulunan on üç kitabın sayısı gözönünde bulundurularak başvurucuya teslim edilmemiş ve daha sonra değişim yapılmak üzere emanet deposuna kaldırılmıştır.

8. Başvurucu; üzerinde kayıtlı olduğu belirtilen kitaplardan "Aşkın Sesi Ney Öğretim Kitabı", "Dilsiz Kaval Metodu-I", "Temel İngilizce Dilbilgisi", "Uygulamalı Almanca Dilbilgisi" ve "İngilizce Sözlük" isimli kitapların eğitim kitapları olduğunu ve Ceza İnfaz Kurumu tarafından getirilen kitap kotası dışında tutulması gerektiğini belirterek Kayseri 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği/Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 28/7/2021 tarihli kararla kitaplarının teslim edilmesi talebinin reddine karar vermiştir. Gerekçede; hükümlünün talebine ilişkin olarak Kayseri 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının kararının usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek ret sonucuna ulaşmıştır.

9. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. Kayseri 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 20/8/2021 tarihinde "İnfaz Hakimliği kararında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığı" gerekçesiyle talebin kesin olarak reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 27/8/2021 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 31/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un "Süreli veya süresiz yayınlardan yararlanma hakkı" kenar başlıklı 62. maddesi şöyledir:

"(1) Hükümlü, mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanma hakkına sahiptir.

(2) Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile mahkemelerce yasaklanmamış olması koşuluyla Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkartılan gazete, kitap ve basılı yayınlar, hükümlülere ücretsiz olarak ve serbestçe verilir. Eğitim ve öğretimine devam eden hükümlülerin ders kitapları denetime tâbi tutulamaz.

(3) Kurum güvenliğini tehlikeye düşüren veya müstehcen haber, yazı, fotoğraf ve yorumları kapsayan hiçbir yayın hükümlüye verilmez."

12. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) 12/7/2005 tarihli Ceza İnfaz Kurumları Kütüphane ve Kitaplık Yönergesi'nin "Oda veya koğuşa verilecek yayın ve süresi" kenar başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Oda veya koğuşta okunmak üzere, kütüphane ve kitaplıklarda bulunan süreli ve süresiz yayınlar, hükümlü ve tutuklulara zimmetle verilir.

Verilecek yayın sayısı, kütüphane ve kitaplık hizmetlerini aksatmayacak, oda veya koğuş düzenini bozmayacak şekilde, oda veya koğuştaki hükümlü ve tutuklu mevcudu ile kütüphane veya kitaplıkta bulunan yayın sayısı dikkate alınarak eğitim kurulu kararıyla belirlenir.

Verilen yayınlar, en çok onbeşinci günün sonunda kütüphane veya kitaplığa iade edilir. Bu sürenin bitiminde, sürenin uzatılmasını isteyenlere; yayın adedine, yayına gösterilen ilgiye ve faydalanma maksadına göre kütüphane veya kitaplık sorumlusu tarafından ek süre verilebilir.”

V. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Anayasa Mahkemesinin 21/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

14. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

15. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu, adına kayıtlı olan kitapların (bkz. § 8) çeşitli alanlara ait eğitim kitapları olduğunu, yapılacak değerlendirmede üzerine kayıtlı olan kitapların sayısı hesaplanırken eğitim kitaplarının dikkate alınmaması ve posta yoluyla gönderilen kitapların (bkz. § 7) bu sınırlamaya dâhil edilmeksizin verilmesi gerektiğini ancak üzerine kayıtlı kitapların Ceza İnfaz Kurumunca niteliğinin dikkate alınmadığını, posta yoluyla gönderilen kitapların da bu nedenle kendisine verilmediğini iddia etmiştir.

17. Bakanlık görüşünde; başvurucunun talebinin karşılanamamasının ceza infaz kurumunun sahip olduğu takdir yetkisinin içerisinde olup olmadığının, gerek kurum gerek yerel mahkemelerce verilen kararlardaki tespit ve sonuçların, ilgili mevzuatın uygulanması niteliğinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bununla birlikte iddia olunan müdahalenin yasal dayanağını oluşturan mevzuatın ulaşılabilir, yeterince açık ve belirli bir eylemin gerektirdiği sonuçlar açısından öngörülebilir olup olmadığının, iddia olunan müdahalenin meşru bir amaca dayanıp dayanmadığının ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve orantılı olup olmadığının tespiti esnasında yukarıdaki hususların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

18. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

19. Somut olayda başvurucu, eğitim ve öğretim amaçlı edindiği kitapların eğitim kitabı olarak kabul edilmemesinden ve bu kitapların üzerinde bulundurabileceği kitap sayısının hesabına dâhil edilmesinden şikâyetçidir.

20. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında, hükümlü ve tutuklulara posta/kargo yoluyla gelen, ziyaretçilerin getirdiği veya hükümlü ve tutukluların satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. İbrahim Kaptan (2), B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019,

§ 24; Ahmet Sil ve Taner Yay, B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31).

21. Bu kapsamda başvurucu eğitim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de üzerine kayıtlı kitaplara yönelik nitelik değerlendirilmesi yapılmamasından kaynaklı ihlal iddialarının süresiz yayına erişimin kısıtlanması bağlamında, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

23. Anayasa'nın 26. maddesinde düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünün kullanımında başvurulabilecek araçlar "söz, yazı, resim veya başka yollar" olarak ifade edilmiştir ve "başka yollar" ifadesiyle her türlü ifade aracının anayasal koruma altında olduğu gösterilmiştir (Emin Aydın, B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 43).

24. İfade özgürlüğü; insanın serbestçe haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine ulaşabilmesi, edindiği düşünce ve kanaatlerden dolayı kınanmaması ve bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir (Emin Aydın § 40).

25. Bilgi ve düşünceleri edinme özgürlüğünün ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olduğu konusunda hiçbir şüphe ya da anlaşmazlık bulunmamaktadır (Özkan Kart, B. No: 2013/1821, 5/11/2014, § 32). Anayasa'da ifade özgürlüğüne ilişkin olarak daha ayrıntılı düzenlemeler de yer almakla birlikte mevcut koşullar altında başvurunun ifade özgürlüğüne ilişkin temel düzenleme olan Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

26. Tutuklu ve hükümlüler, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda tutuklu ve hükümlülerin ifade özgürlüğü de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

27. Tutuklu ve hükümlülerin süreli veya süresiz yayınlara ulaşabilmesi de bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğünün somut yansıması olarak ifade özgürlüğünün koruması altındadır (İbrahim Bilmez, B. No: 2013/434, 26/2/2015, § 74; Kamuran Reşit Bekir [GK], B. No: 2013/3614, 8/4/2015, § 43; Hüseyin Sürensoy, B. No: 2013/749, 6/10/2015, § 44; Ahmet Temiz (6), B. No: 2014/10213, 1/2/2017, § 34). Bu doğrultuda bir ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun kitaba erişme talebinin kabul edilmemesinin haber veya fikir alma özgürlüğüne, dolayısıyla ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale olduğu kabul edilmiştir.

28. Mutlak değil sınırlanabilir bir hak olan ifade özgürlüğü Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir. İfade özgürlüğüne ilişkin 26. maddenin ikinci fıkrasında sınırlama sebeplerine yer verilmiştir. Ancak bu özgürlüğe yönelik sınırlamaların da bir sınırının olması gerektiği açıktır. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında

Anayasa’nın 13. maddesindeki ölçütler gözönüne alınmak zorundadır. Bu sebeple ifade özgürlüğüne getirilen sınırlandırmaların denetiminin Anayasa’nın 13. maddesinde yer alan ölçütler çerçevesinde ve Anayasa’nın 26. maddesi kapsamında yapılması gerekmektedir (Özkan Kart, § 33).

29. Anayasa Mahkemesi Recep Bekik ve diğerleri kararında, benzer müdahalelerin hukuki dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 62. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve başvuruya konu süreli yayınların ceza infaz kurumlarının düzeninin ve güvenliğinin sağlanması, suçun önlemesi ve mahkûmun ıslahı amaçlarıyla başvuruculara verilmemesi şeklindeki müdahalelerin Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen kamu düzeni ve kamu güvenliği kapsamında meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varmıştır (Recep Bekik ve diğerleri, §§ 32, 33). Mevcut başvuruda da anılan tespitten ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir.

30. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Somut olayda; Kayseri 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulunun kararı uyarınca hükümlü ve tutuklulara verilecek eserlerin en fazla on kitap, iki dergi ve bir adet sözlük olacak şekilde toplam on üç süreli ve süresiz yayın olarak sınırlandırılması, ibadetlerin yerine getirebilmesi için gerekli olan kutsal kitaplar ile devam edilen öğretim kapsamındaki ders kitapları ve sınava hazırlık kitaplarının bu sınırlama dışında bırakılması uygulamasına gidilmiştir.

32. Başvurucuya posta yoluyla gönderilen kitapları bu doğrultuda Ceza İnfaz Kurumu idaresince içeriği incelenerek ilgilisine verilmesinde herhangi bir sakınca olmadığı tespit edildiği hâlde bu kitaplar kitap kotası uygulaması sebebiyle başvurucuya verilmemiştir.

33. Anayasa Mahkemesi daha önce Özkan Kart kararında ceza infaz kurumu idaresince tatbik edilen kitap kotası uygulamasını ifade özgürlüğü kapsamında incelemiş ve ceza infaz kurumunun oda veya koğuş düzeninin sağlanması amacıyla mahpusların -düzenli aralıklarla değiştirilen- belli sayıda kitap bulundurabilmesi düzenlemesinde anayasal sorun bulunmadığı sonucuna varmıştır (anılan kararda bkz. §§ 52-56).

34. Bununla birlikte eldeki başvuruda başvurucu, kitap kotası uygulamasından değil kendisindeki kitapların ders kitabı vasfında olduğuna ilişkin itirazının değerlendirilmemesinden yakınmaktadır.

35. Başvurucunun eğitim kitaplarının sınırlandırmaya dâhil edildiğine yönelik şikâyetini değerlendiren İnfaz Hâkimliği, başvurucunun kendisindeki kitapların ders kitabı olduğuna ilişkin itirazı konusunda ayrıca bir değerlendirme yapmaksızın Ceza İnfaz Kurumu kararının

usul ve yasaya uygun olduğunu belirtmekle yetinmiş ve bu suretle başvurucunun talebini reddetmiştir.

36. Ders kitaplarının kitap kotası uygulaması dışında tutulduğu (bkz. § 31) gözetildiğinde başvurucunun iddiasının davanın esasına etki edecek nitelikte olduğunda şüphe bulunmamaktadır. Buna rağmen başvurucunun bu iddiası hem Ceza İnfaz Kurumu hem de İnfaz Hâkimliği tarafından değerlendirilmemiş, başvurucunun bir öğretim programına devam edip etmediği araştırılmamış, dolayısıyla kitapların ders kitabı mahiyetinde olup olmadığı açıklanmamıştır. Bu nedenle başvurucunun talebinin reddine ilişkin kararın ilgili ve yeterli bir gerekçe içermediği anlaşılmakla müdahalenin demokratik toplumda zorunlu bir ihtiyacı karşılamadığı sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesiyle güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

38. Bu ihlal kararı başvuruya konu kitapların eğitim kitabı muafiyetinden faydalandırılarak başvurucuya verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. İlgili derece mahkemeleri, Anayasa Mahkemesi kararında ortaya konulan kriterler ve gösterilen yöntemle yeniden yargılama yaparak yargılamanın sonucuna göre bahse konu kitapların eğitim kitabı olarak kabul edilmesine veya edilmemesine karar vermelidir.

VI. GİDERİM

39. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 60.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

42. İfade özgürlüğüne yönelik müdahale nedeniyle oluşan manevi zararı karşılığında başvurucuya 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğü ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kayseri 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/5619, K.2021/5682) GÖNDERİLMESİNE

E. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NURSEL TANRIVERDİ (2)

B. No: 2021/57216 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/57216

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NURSEL TANRIVERDİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/57216

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Nursel TANRIVERDİ

Vekili : Av. Fatih GÖKÇE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idarenin koronavirüs salgın hastalığının engellenmesi amacıyla verdiği sokağa çıkma yasağına uyulmadığından dolayı idari para cezası verilmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 5/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Abdulaziz Boğa ve diğerleri (B. No: 2021/24647, 5/6/2024) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendine göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkması, İçtüzük'ün 80.

maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun söz konusu olmaması nedeniyle başvurunun düşmesine karar verilmiştir. Somut olayda da idare tarafından, COVID-19 salgınının yayılmasını önlemek amacıyla alınan sokağa çıkma yasağına uyulmadığı gerekçesiyle başvurucuya idari para cezası uygulanmıştır. Bu durumda eldeki başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkması, başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun söz konusu olmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERHAN ÇAHA (2)

B. No: 2021/61545 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61545

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN ÇAHA BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/61545)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucu : Erhan ÇAHA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda çıplak arama işlemine maruz kalınması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, ceza infaz kurumunda maruz kaldığını iddia ettiği çıplak arama işlemiyle ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılığına verdiği 5/7/2021 tarihli dilekçeyle suç duyurusunda bulunmuştur. Söz konusu dilekçede yaptığı açıklamalar ve iddia ettiği hususlar şöyledir:

i. Başvurucu, aynı kampüste bulunan bir ceza infaz kurumundan diğerine 18/12/2019 tarihinde nakledilmiştir. İnfaz koruma memurları, nakil olunan ceza infaz kurumuna girişte başvurucuyu çıplak olarak aramıştır.

ii. Başvurucu çıplak arama işlemi nedeniyle kendisini kötü hissetmiştir. Başvurucuyu çıplak olarak aramaları için hiçbir sebep bulunmamaktadır. Zaten nakil geldiği ceza infaz kurumundan çıkarken çok detaylı bir arama işlemine tabi tutulmuş ve üzerinde ya da odasında hiçbir yasak eşya bulunmamıştır. Çıplak arama işlemi sadece başvurucuyu kötü hissettirmek ve aşağılamak için yapılmıştır.

3. Cumhuriyet Başsavcılığı 30/8/2021 tarihli yazısıyla başvurucunun şikâyetçi olduğu olayla

ilgili ceza infaz kurumundan bilgi ve varsa hazırlanan belgelerin gönderilmesini istemiştir. Ceza infaz kurumu, bu yazıya 6/9/2021 tarihinde cevap vermiştir. Başvurucunun iddialarının gerçek olmadığını, nakil işlemleri sırasında başvurucuya kesinlikle çıplak arama işlemi yapılmadığını ve altı aylık saklama süresi bulunduğundan dolayı olay gününe ait kamera kayıtlarının mevcut olmadığını bildirmiştir.

4. Cumhuriyet Başsavcılığı 14/9/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Başsavcılık, kararın gerekçesinde ceza infaz kurumunun cevabi yazısını özetlemiştir. Akabinde, başvurucunun iddialarının soyut olduğunu ve destekleyici hiçbir delilin olmadığını belirtmiştir. Başvurucunun bu karara itirazı 11/10/2021 tarihinde reddedilmiştir.

5. Başvurucu nihai kararı 13/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 1/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, hiçbir haklı sebep yokken çıplak şekilde aranmasından ve bu olay hakkında etkili bir soruşturma yürütülmemesinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümleri ve içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki açıklamalarını tekrar ederek beyanda bulunmuştur.

9. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

10. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık eşiğine (derecesine) ulaşması gerekir. Asgari ağırlık eşiğine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, mağdurun üzerinde bıraktığı fiziksel ve ruhsal etki ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi somut olaydaki tüm etkenler dikkate alınmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 75).

11. Mahpusların ceza infaz kurumlarında çıplak olarak aranmaları, ceza infaz kurumu güvenliğinin sağlanması ve suç işlenmesinin ya da düzensizliğin önlenmesi bakımından haklı görülebilir ancak bu nitelikteki aramaların insan onuruna gereken saygı gösterilerek ve meşru bir amaç için uygun bir şekilde yapılması gerekir. Bir çıplak aramanın yapılma şekli, arama işleminin neden olduğu kaçınılmaz aşağılamayı önemli ölçüde ağırlaştıran küçük düşürücü unsurlar içeriyorsa veya çıplak arama işlemi ile ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması ya da suçun yahut düzensizliğin önlenmesi arasında yerleşik bir bağlantı yoksa arama, kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Mehmet Bayraktar, B. No: 2014/2316, 15/2/2017, §§ 33, 34; Elif Kaya, B. No: 2014/266, 6/4/2017, § 41).

12. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma

konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

13. Somut olayda başvurucu, olayın gerçekleştiğini iddia ettiği tarihten yaklaşık iki yıl sonra suç duyurusunda bulunmuştur. Başvurucunun iddia ettiği olayların gerçekten yaşanıp yaşanmadığını tespit edebilmek için en elverişli araçlardan biri olan kamera kaydına aradan geçen zaman sebebiyle ulaşılamamıştır. Bu noktada başvurucunun şikâyetini zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davrandığını ifade edebilmek mümkün değildir. Ayrıca başvurucunun olgulara dayanan açıklamalar sunmakta da yeterli özeni göstermediğini belirtmek gerekir. Zira başvurucu kendisine çıplak arama işlemi uygulayan infaz koruma memurları hakkında kişi, eşkâl ya da isim gibi bilgiler sunmamıştır. Aramanın nasıl ve hangi koşullarda yapıldığı konusunda detay belirtmemiştir. Aramanın ceza infaz kurumunun hangi kısmında gerçekleştirildiği konusunda somut bir açıklamada da bulunmamıştır. Tüm bu sebeplerle başvurucunun iddiasının savunulabilir olmadığına kanaat getirilmiştir. Bu durumda da başvurucunun iddiaları hakkında, etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceğinin söylenemeyeceği sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA21/1/2025tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERVAN KAYA (2)

B. No: 2021/63593 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/63593

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERVAN KAYA BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/63593)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Servan KAYA

Vekili : Av. Hüseyin BOĞATEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu (sanık) tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddia ve savunmaların karşılanmaması nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Gürsel Hudut Karakol Komutanlığı, Mardin'in Kızıltepe ilçesinde biri Suriye uyruklu olmak üzere dört kişiyi sınırı ihlal teşebbüsünde bulundukları sırada 6/3/2016 tarihinde yakalamıştır. Suriyeli şahsın üzerinden ele geçirilen dijital materyalde; PKK/KCK terör örgütünün Türkiye genelindeki gençlik, kadın, YDG-H yapılanmaları, faaliyetleri, katılımı sağlanan kişilerin kimlik bilgileri ve eylem planlamalarına ilişkin bilgiler olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda ismi geçen kişilerden birisi de E.G. isimli bir vatandaştır. Söz konusu kişi 3/4/2016 tarihinde yakalanarak tutuklanmıştır.

3. E.G.nin müdafi huzurunda verdiği bilgilerde başvurucunun faaliyetlerini ve örgüt içerisindeki yerinin ne olduğunu beyan etmiş, ayrıca fotoğraf teşhisinde bulunmuştur.

4. Bunun üzerine yapılan çalışmalar sonucunda başvurucu yanındaki bir erkek şahısla birlikte kolluk görevlileri tarafından İstanbul'da 1/6/2016 tarihinde yakalanmıştır. Başvurucunun üzerinde başkası adına tanzim edilmiş bir nüfus cüzdanı da ele geçirilmiştir. Başvurucu, silahlı terör örgütü üyeliği kapsamında 3/6/2016 tarihinde tutuklanmıştır.

5. Diğer taraftan İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının 2015 ve 2016 yıllarında başlayan diğer soruşturma dosyalarında başvurucu hakkında beyanlarda bulunan başka kişiler de bulunmaktadır. Bu kişiler özetle, başvurucunun PKK terör örgütü adına gençlere siyasi ve ideolojik eğitim verdiğini, terör örgütünün kırsal alanına eğitim verdiği kişileri aktardığını ifade etmişlerdir. Bunun üzerine başvurucu hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca 6/10/2017 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma ile resmi belgede sahtecilik suçlarından cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; G.K., A.Y. ve Z.A. isimli tanıklar ile gizli tanık Can'ın beyanlarına, yine bunlardan ele geçirilen dokümanların içeriklerine yer verilmiştir. Bu kapsamda başka bir soruşturma dosyasında şüpheli olan H.D'den ele geçirilen belgeler de bu dokümanların bir kısmını oluşturmaktadır. H.D'nin müdafi eşliğinde alınan 8/10/2015 tarihli kolluk ifadesinde başvurucuyu tanımadığını belirttiği anlaşılmıştır. İddianamede ayrıca başvurucudan alınan dijitallerin incelenmesinde terör örgütünün propagandasının yapıldığı görüntüler olduğu ileri sürülmüştür. Bu kapsamda başvurucunun örgütsel gizliliğe önem vererek, örgüt içerisinde faaliyet yürüten şahıslar ile not kağıtları ve dijital ortamda hazırlanan raporlar ile irtibat kurduğu belirtilmektedir.

6. İddianamenin İstanbul 36. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) tarafından kabulü üzerine tensip zaptı hazırlanmıştır. Başvurucu hakkında beyanlarda bulunan tanıkların dinlenilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasına 3/11/2017 tarihinde karar verilmiştir.

7. Başvurucu ilk celsede savunma yapmış ve suçlamaları kabul etmemiştir. Bu celsede duruşma salonunda hazır bulunan M.Ç. ile Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi(SEGBİS) aracılığıyla dinlenen A.Y. ve G.K. isimli tanıklar, daha önceki ifadelerini kabul etmemiş ve fotoğraf teşhisinde bulunmadıklarını ileri sürmüşlerdir. Celse sonunda, diğer hususların yanı sıra, çeşitli sebeplerle ifadesi alınamayan ve başvurucu hakkında beyanda bulunan B.İ., Z.A. ve R.Y. isimli diğer kişilerin tanık olarak dinlenilmesi yönünde ara karar verilmiştir.

8. İkinci celsede Z.A. ve B.İ.tanık olarak SEGBİS vasıtasıyla dinlenilmişlerdir. Bu tanıklardan birisi daha önce başvurucu hakkında verdiği beyanı yinelemiştir. Bu kapsamda hakkında açılmış bir dava olan tanık B.İ.nin ifadesi şu şekildedir:

"Şuan SEGBİS ekranında görmüş olduğum şahsın gerçek adını bilmiyorum ancak Servan kod adını kullanıyordu.(Servan KAYA'yı gördüğünde) Ben 2016 Şubat sonundan itibaren yaklaşık 1 ay boyuncu HDP İstanbul İl Binasında ideolojik eğitim aldım.İl binası Taksim'deydi. Farklı farklı şahıslar ideolojik eğitim olarak örgüt tarihi, kadın ideolojisi, örgüt ile ilgili ideolojik bilgiler, devrim kültürü ve ahlak bilgisi konularında bizlere eğitim veriyorlardı. Ben binanın çatı katında yatıp kalkıyordum. SEGBİS ekranında görmüş olduğum sanık da örgüt kadrolarından biriydi, oraya gidip geliyordu. Bu şahsın ideolojik eğitim verdiğini hatırlamıyorum."

9. Aynı celsede dinlenilen diğer tanık Z.A. ise önceki ifadelerini reddetmiş ve başvurucuyu tanımadığını ifade etmiştir.

10. Üçüncü celsede başvurucu hakkında beyanda bulunan E.G., SEGBİS aracılığıyla dinlenilmiştir. Tanık E.G., başvurucuyu tanımadığını belirtmiştir. Önceki ifadesi

sorulduğunda ise böyle bir ifade vermediğini iddia etmiştir.

11. Bir sonraki celsede nüfus cüzdanının aldatma kabiliyeti olup olmadığına dair başvurucunun bilirkişi raporu alınması talebi Mahkemece reddedilmiştir. Ara kararı gerekçesinden dosyadaki mevcut kriminal raporun olması ve yerel mahkemenin takdir yetkisi kapsamı üzerinden değerlendirme yapıldığı anlaşılmıştır. Diğer taraftan iddianamede beyanları yer alan gizli tanık Can'ın dinlenilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasına dair ara kararı verilmiştir.

12. 28/11/2018 tarihli beşinci celsede tanıklar hazır edilememiştir. Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasını sunması üzerine başvurucunun savunma yapabilmesi için duruşma ertelenmiştir. Bu kapsamda ayrıca tanık R.Y. için İstanbul askerlik şubesine yazılan yazılara da cevap verilmediği, dosyanın geçirmiş olduğu safahat, başvurucunun tutuklu oluşu gözönüne alınarak yargılamayı sürüncemede bırakmamak amacıyla tanıkların dinlenilmesinden vazgeçilmesine dair ara kararı verilmiştir.

13. Celse arasında dört kişinin beyanlarında ve teşhislerinde başvurucunun adının geçmesi nedeniyle ifade suretleri ve teşhis tutanakları yargılamayı yürüten Mahkemeye gönderilmiştir. Bunun üzerine altıncı celsede bu dört tanığın, gizli tanık Can'ın ve daha önce dinlenilemeyen H.D. isimli tanığın dinlenilmesi yönünde ara kararı tesis edilmiştir. Ayrıca gelen evrak, ceza infaz kurumu aracılığıyla başvurucuya tebliğ edilmiştir.

14. Yargılama esnasında beyanları Mahkemeye iletilen dört tanıktan Ş.Ö. isimli tanık haricindekilerin beyanları SEGBİS vasıtasıyla yedinci celsede alınmıştır.

15. Bir sonraki celse sırasında dinlenilmeyen tanık H.D.'nin yurt dışında olduğunu sözlü olarak Mahkemeye ilettiği tutanak altına alınmıştır. Ayrıca tanıklardan Ş.Ö'nün SEGBİS yoluyla dinlenilmesi için zorla getirilme müzekkeresinin ilgili kişiye ulaşılamadığından bila ikmal döndüğü ve bu nedenle hazır edilemediği anlaşılmıştır. Başvurucu ve müdafi eşliğinde SEGBİS vasıtasıyla alınan gizli tanık Can'ın beyanları ise şu şekildedir:

"Ekranda gördüğüm şahsı (Servan KAYA) 2014-2015 tarihinde İstanbul Beyoğlu'nda Tarlabaşı'nda arkadaş vasıtası ile tanıdım. Bu şahsın adını bilmiyorum. Türkiye Askeri Polisi kürtlere zulm ediyor. Haklarımızı korumamız lazım. Beni kırsala göndereceğini söyledi. Kırsalı kazandıktan sonra merkeze alacaklarını söyledi. Bu şahıs bana bir not verdi. Diyarbakır Hdp binasına gitmem gerektiğini söyledi. Beni bir bay bir bayan ile tanıştırdı. Onlarla tanıştıktan sonra kendisini bir daha görmedim.

Tanığın hazırlık beyanı okundu.

TANIKTAN SORULDU: Doğrudur. Evet Hdp il binasında görüştüğüm şahıs bu şahıstır. Not veren şahıs bu şahıs değildir. Kırsala gitmem gerektiğin[i] söyleyen şahıs bu şahıstır. Bu şahıs benim Diyarbakır'a gitmemi istedi."

16. Başvurucu ve müdafii, tanık beyanlarını kabul etmediğini ifade etmişlerdir. Mahkeme, tanıklar Ş.Ö. ve H.D'nin dinlenmesinden ise şu gerekçelerle vazgeçmiştir:

"...SEGBİS yolu ile hazır edilemedikleri, mevcut delil durumu, dosyanın geçilmiş olduğu safahat göz önüne alınarak yargılamayı sürüncemede bırakmamak amacıyla ... dinlenmelerinden oy birliği ile sarfı nazar edilmesine..."

17. Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaası sonrası başvurucunun savunma yapabilmek için talebi üzerine süre verilmiştir. Son celsede başvurucu savunmasını müdafii

aracılığıyla yapmış ve savunmaları da SEGBİS ile kayıt edilmiştir. 20/3/2019 tarihli kararda başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan 9 yıl 9 ay hapis cezası, resmî belgede sahtecilik suçundan ise 2 yıl 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olmasına ilişkin gerekçe özetle şu şekilde belirtilmiştir:

"Sanığın silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğini gösterdiği, sanığın çeşitlilik , yoğunluk ve süreklilik ilişkisi arz edecek şekilde PKK silahlı terör örgütü ile ilişkisinin bulunduğu, örgütün hiyerarşik yapılanması içerisinde yer aldığı, savunmasının suçtan kurtulmaya yönelik olduğu, örgüt içerisinde siyasi-ideolojik eğitimde ve örgüte eleman kazandırmada görev aldığı, sanığın somut olayda bu haliyle eylemlerinin terör örgütünün hedef ve çıkarları doğrultusunda olduğu, sanığın bu haliyle terör örgütüyle fikir ve eylem birliği içerisinde olduğu ve sanığın eylemlerinin silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında kaldığı, sanığın silahlı terör örgütüne sadece lojistik destekte bulunması durumunun dahi silahlı terör örgütü üyeliği suçu yönünden yeterli olduğu, ... ,sanığın bu şekilde üzerine atılı Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma ... suçlarını işlediği kanaatine varılmıştır.

Sanığın PKK / KCK silahlı terör örgütüne üye olmak şeklinde sübut bulan eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 314/2. maddesi uyarınca suçun işleniş biçimine göre - suçun işleniş biçimi, suçun işlendiği zaman ve yer , suç konusunun önem vedeğeri , sanığın kastının yoğunluğu ve sanığın özellikle PKK terör örgütüne insan kazandırma konumunda önemli bir konumda olduğu ve bu yönüyle sanığın silahlı terör örgütüne lojistik destekte bulunmasının durumunun dahi silahlı terör örgütü üyeliği suçu yönünden yeterli olduğu, ,teşhis sayısı, teşhis beyanlarının birbirini doğrular mahiyette olması, sanığın kendisi hakkında beyanda bulunanlar hakkında adli yargı merciilerine yansıyan herhangi bir husumetinin de bulunmadığı , şahıslarca aleyhine tanıklık yapmalarının hayatın olağan akışına aykırı olması, sanığın örgüt amaçları doğrultusunda tam bir bağlılık içerisinde aktif olarak faaliyetlerde bulunduğu göz önüne alındığında cezanın asgari haddinin sanığa mütenebbih olmayacağı kanaatine varıldığından sanığın takdiren ve teşdiden cezalandırılmasına ..."

18. Başvurucu vekili süresi içerisinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İnceleme sırasında etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak isteyen İ.M. ve E.İ.nin beyanları dosyaya girmiş, bu kişiler başvurucu aleyhine beyanda bulunmuşlardır. Başvurucunun istinaf istemi 1/10/2019 tarihinde reddedilmiştir. İstinaf incelemesini yapan Daire kararında bu tanıkların ifadelerinin hükme esas alındığına dair bir belirleme bulunmamaktadır. Diğer taraftan temyiz incelemesi sırasında A.K. isimli bir kişi de başvurucu aleyhine olabilecek şekilde ifade verdiği, ifade suretinin bir örneğinin başvurucunun dosyasına gönderildiği anlaşılmıştır. Bununla birlikte Yargıtay ilamında da dosyaya sonradan giren kişilerin beyanlarının hükme esas alındığına dair bir belirleme bulunmamaktadır. Hüküm, temyiz kanun yolu denetiminden geçerek 4/10/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

19. Başvurucu, nihai hükmü 1/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Başvurucu silahlı terör örgütü üyeliği suçunun kesinleşmesi üzerine bireysel başvuruda bulunduğundan inceleme bu suçla sınırlı olarak yapılmıştır. Bu kapsamda değerlendirme yapılırken resmî belgede sahtecilik yönünden inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

21. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin şikâyet haricindeki ihlal iddialarının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından

yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu, kovuşturma esnasında ve hatta Yargıtay aşamasında dosyaya giren yeni beyanlara ilişkin savunma talebinde bulunduğunu, açık yargılamada tanıkların dinlenmediğini şikâyet etmiştir. Aleyhe beyanları bulunan ve etkin pişmanlıktan yararlanan Ş.Ö. ve diğer tanıkların huzurda hazır edilerek beyanlarının alınmadığını, bu tanıkların savunma tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), adil yargılanma hakkı kapsamında görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında önceki iddialarını yinelemiştir.

23. Başvuru tanık sorgulama hakkı kapsamında incelenmiştir.

24. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2), B. No: 2020/3964, 21/9/2022 § 36; Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

25. Somut olayda M.Ç. isimli tanık Mahkeme huzurunda dinlenilmiştir. Yine A.Y, G.K., Z.A. ve B.İ. ile E.G. de duruşma sırasında SEGBİS aracılığıyla dinlenilmiştir. Sonraki celselerde, celse arasında beyanları dosyaya giren dört kişinden Ş.Ö. haricindeki üç tanık ile gizli tanık Can da Mahkeme önünde SEGBİS aracılığıyla dinlenilmiştir. Mahkeme, tanıklar Ş.Ö., R.Y. ve H.D.'nin dinlenmesinden ise vazgeçmiştir. Başvurucunun duruşmada SEGBİS aracılığıyla dinlenilen tanıklara ilişkin herhangi bir şikâyeti yoktur.

26. Somut olayda başvurucu, sorgulanmasını istediği tanıkların isimlerini başvuru formunda Ş.Ö. ile diğer tanıklar olarak belirtmiştir.

27. Dinlenilmeyen tanıklardan H.D.'nin yurt dışında olduğunu Mahkemeye iletmesi, kendisine ulaşılamayan Ş.Ö. ile R.Y. isimli tanıklar yönünden de dosyanın geldiği aşama ve başvurucunun tutuklu olması nedenleriyle bu tanıkların dinlenilmediği anlaşılmaktadır. Kanun yolu aşamasında birtakım beyanların dosyaya girdiği ve bu beyanların başvurucu

aleyhine olduğu söylenebilir. Bununla birlikte gerek istinaf incelemesi sırasında gerekse de Yargıtay kararında söz konusu beyanlar gerekçede yer almamıştır. Diğer taraftan başvurucunun aleyhinde beyanda bulunduğu anlaşılan tanıklardan Ş.Ö.'nün dinlenilmesi ve hazır edilmesi için yeterli bir gerekçenin sunulmadığı (bkz. § 15) kanaatine varılmıştır. Ayrıca gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak mevcut durum tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

28. Mahkemenin gerekçeli kararına bakıldığında hükme esas alınan delillerin bir bütün olarak gözönünde tutulması gerekmektedir. Başvurucunun mahkûmiyetinde duruşmada dinlenilmeyen tanık beyanları dışında teşhis tutanakları, ele geçirilen doküman içerikleri, duruşmada dinlenilen, sorgulama ile sorgulatma imkânı tanınan tanık B.İ. ve gizli tanık Can'ın, başvurucunun örgüt kadrosunda yer aldığı ve örgüte eleman kazandırdığı yönündeki beyanları da esas alınmıştır. Ayrıca ilk derece mahkemesinin kararından sonra dosyaya giren ve etkin pişmanlık kapsamında ifade veren kişilerin beyanlarına ilişkin olarak kanun yolu aşamalarında ayrı bir gerekçeye yer verilmemiştir. Bu nedenle gerekçeli kararda mahkûmiyete esas alınan deliller gözönüne alındığında başvurucunun Ş., H. ve R.Y. isimli tanıklar ile İ.M., E.İ. ve A.K. isimli diğer kişilerin beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunun kabulü mümkün görünmemektedir. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulmadığı tanık beyanlarının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

30. Başvurucu, yerel mahkemenin kararının ilgili ve yeterli gerekçeden yoksun olduğunu, istinaf mahkemesi tarafından da savunmanın itiraz ve beyanlarının dikkate alınmadığını ifade etmiştir. Yerel mahkeme ve istinaf mahkemesinin kovuşturma aşamasında beyanlarını geri alan tanıkların değişen ifadelerine değinmediği şikâyet edilmiştir. Ayrıca örgüt üyesi olduğu iddiasının yargılamanın hiçbir aşamasında yeterli delile ve uygun gerekçeye sahip olmadığını ileri sürmüştür. Bu kapsamda hangi kod ismini kullandığı, örgütün hangi konumunda yer aldığı, sürekli ve çeşitli eylemlerinin açıklanmadığını belirtmiştir. Etkin pişmanlıktan faydalanan kişilerin beyanlarında başka somut ve kesin delil olmaksızın hüküm kurulduğunu ileri sürmüştür. Bakanlık, kabul edilebilirlik yönünden yapılan incelemeyi hatırlattıktan sonra ileri sürülen şikâyetlerin kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara yönelik olduğunu, olayın değerlendirilmesinde somut olayın ve mevzuat hükümlerinin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında önceki iddialarını yinelemiştir.

31. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

32. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma

hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan Kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48; Mehmet Yavuz, B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

33. Başvurucu silahlı terör örgütü üyeliği suçunun kesinleşmesi üzerine bireysel başvuruda bulunduğundan inceleme bu suçla sınırlı olarak yapılmıştır.

34. Mahkeme tarafından yapılan değerlendirme sonunda tarafların başvurunun sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları tartışılarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçenin bulunduğu görülmüştür (bkz. § 17). Gerekçeli kararda, tanık beyanları, tutanaklar ile dosya kapsamında yer alan ve dijital materyallerden tespit edilen dokümanların birlikte ele alınması sonucunda değerlendirme yapılmıştır. Bu kapsamda Mahkeme, başvurucunun örgüte lojistik destekte bulunduğu ve örgütün kırsal yapılanması için insan kaynağı sağladığı kanaatine varmıştır. Delil ya da beyanların hangisine veya hangilerine itibar edilebileceği hususunun Mahkemenin kendi takdir yetkisi içerisinde kaldığı açıktır. Gerekçenin denetime elverişli olduğu, kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN ve Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamışlardır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Hasan Tahsin GÖKCAN ve Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım

talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 21/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Gerekçeli karar hakkı adil yargılanma hakkı kapsamında ve hakkaniyete uygun yargılamanın bir unsurunu oluşturmaktadır. Bu nedenle esasen Anayasa'nın 141. maddesinde özel olarak düzenlenmiş olan mahkeme kararlarının gerekçeli olması zorunluluğunun Anayasa'nın 36. maddesi içerisinde adil yargılanma hakkına ilişkin bir güvence olduğu kabul edilmektedir (AYM Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, par. 75). Mahkeme kararının gerekçesiz olması veya gerekçenin ilgili ve yeterli olmaması, kararda ulaşılan sonucun hakkaniyetli bir yargılamaya dayalı olduğu konusundaki inancı ve algıyı zedeler, hatta hakkaniyetsiz bir yargılama yapıldığı izlenimine neden olabilir.

2. Gerekçeli karar hakkı yargılamanın sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu hakkın sağladığı güvencenin iki boyutu bulunmaktadır. Mahkeme kararının, aşağıda değinilecek olan bu iki boyutuyla bağlantılı olarak ilgili ve yeterli gerekçe içermemesi durumunda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği kabul edilmelidir. Bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi de uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak derece mahkemelerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarının incelenmesini kapsamaktadır (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, par. 30; Göksal Yeğin, 2020/26421, 28.11.2024, par. 26).

3. Hakkın sağladığı güvencenin ilk boyutuyla her türlü mahkeme kararının davanın/uyuşmazlığın temeliyle ilgili olan maddi ve hukuki konuları inceleyip açıklığa kavuşturmayı kapsayan ilgili ve yeterli gerekçeyi içermesi gerekir. Nitekim AYM bir kararında gerekçeli karardan, davanın esas sorunlarının incelendiğinin anlaşılması gerektiğini ifade etmiş (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, par. 56), diğer bir kararda ise uyuşmazlığın temelini oluşturan naklen atama şeklindeki hakka yapılan müdahalenin dayanak nedenlerine ilişkin incelemenin yapılmaması nedeniyle kararda ilgili ve yeterli gerekçenin bulunmadığı vurgulanmıştır (bkz. AYM Turgut Yokuş, 2018/24266 , 18.12.2024, par. 25). AYM gerekçeli karar hakkının kapsamını başka bir kararında; "Mahkemelerin kararlarının davanın temeliyle ilgili olay, olgu ve hukuki sorunlar ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında ilgili ve yeterli gerekçe içermesi zorunludur." ifadesiyle açıklamıştır (Sani Bayar, G.K. B. No. 2021/26642, 21.11.2024, par. 43).

4. Bu bağlamda karar gerekçelerinde davaya konu maddi olayın ne şekilde gerçekleştiğine dair ulaşılan kanaatın bilim ve mantık kurallarıyla çelişmeden delillerle bağlantı kurularak açıklanması, yine maddi olaya uygulanan hukuki nitelendirmenin de hukuki dayanaklarıyla birlikte izah edilmesi zorunludur. Hukuki nitelemenin yapılabilmesi için öncelikle maddi olayın ne şekilde gerçekleştiğinin belirlenmesi gerekir. Başka deyişle uyuşmazlığın temelini oluşturan maddi olay ve olguların mahkemece kabul ediliş biçimlerinin izahında delillerle bağlantı kurulmadan soyut bir kanaat açıklamasıyla yetinilmesi halinde kararın ilgili ve yeterli gerekçeyi içerdiği kabul edilemez. Öte yandan gerekçede ilgili delilin neden hükme esas alındığı veya alınmadığının nedenlerinin de gösterilmesi gerekir. Gerekçeyi okuyanın zihninde delillerle irtibat kurmasını bekleyen, tabiri caizse "delilleri saydım, kanaatimi de açıkladım, siz anlarsınız" şeklindeki bir yaklaşıma dayalı açıklamalar gerekçe kavramıyla bağdaşmaz. Nitekim maddi olayın ne şekilde gerçekleştiğine dair kabulün delillerle bağlantılı olarak ve yönteme uygun şekilde açıklanamadığı durumda suçun sübutuyla ilgili

tüm şüphelerin giderildiği, dürüst ve şeffaf bir yargılama sonucunda nihai karara ulaşıldığı söylenemez. Hatta bu durumda hukuki niteleme de sorunlu hale dönüşür. AYM'nin ifade ettiği üzere; "Bir mahkeme kararının gerekçesi, o davaya konu maddi olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koymalı ve hükme temel alınan delillere dayalı olarak maddi olgular ile hüküm arasındaki mantıksal ve hukuksal bağlantıyı göstermelidir." (Alper Tekişalp, 2020/31809, 18.12.2024, par. 11).

5. Diğer taraftan gerekçede, yargılamada gerçekleştiği belirlenen maddi olay veya olgunun hukuki nitelenmesine ilişkin hukuksal dayanakların açıklanması da zorunludur. Somut olay veya olgunun hangi nedenle benzer hukuki kurum ve kavramlara uymadığı, hangi nedenle bu şekilde nitelendiği hukuksal bir mantık içerisinde açıklanmalıdır. Hukuk kurallarının yorumlanması gerektiğinde yorum kurallarına uyulması gerekir. Bu zorunluluğun yerine getirilmemesi durumunda ulaşılan nihai sonucun ve hüküm fıkrasında yapılacak hukuki nitelendirmenin hukuksal ve mantıksal bir temele dayandığı söylenemez. Görüldüğü üzere gerekçeli karar hakkı güvencesinin birinci boyutunu kapsayan gerekçenin hiç bulunmaması ya da ilgili ve yeterli olmaması yargılamanın hakkaniyetini zedeleyecektir.

6. Gerekçeli karar hakkı güvencesinin ikinci boyutunu ise davanın sonucunu etkileyebilecek olan tarafların iddialarının incelenip gerekçede tartışılması hususu oluşturmaktadır. Bu boyut açısından her türlü iddianın değil, yalnızca dava sonucunu etkileme potansiyeli olan, davaya ilişkin temel maddi veya hukuki sorunlara yönelik iddiaların cevaplandırılması zorunlu görülmelidir (bu yönde bkz. AYM Delil Tekin, B. No: 2021/20630, 23/10/2024, par. 15; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, par. 35; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, par. 56).

7. Kanun yolu denetim mahkemelerinin gerekçelerinde ise bütün iddialara yeniden cevap vermeleri zorunluluğu bulunmamaktadır. İlk derece mahkemesinin kararında yer alan gerekçeye dayanıldığının açıklanması, gerekçe zorunluluğunu karşılamak için yeterli olabilir. Bununla birlikte hüküm veren mahkemenin gerekçesinin maddi ve hukuki sorunları açıklamak bakımından ilgili ve yeterli olmaması ya da davanın taraflarının kanun yolu dilekçesinde ileri sürdüğü hüküm sonucunu etkileyebilecek hususun denetlenen mahkeme kararında tartışılmadığı durumda istinaf veya temyiz denetimi yapılırken bu iddiaların karşılanmaması da gerekçeli karar hakkının ihlal edilmesine neden olur.

8. İncelenen ceza mahkemesi kararında ise yargılama safahatına ve delillerin neler olduğuna dair oldukça geniş açıklamalar yer almaktadır. Bununla birlikte mahkemenin aleni duruşmada ikame edilen deliller etrafında maddi olayı ne şekilde kabul ettiğine dair ulaştığı yargıyı/hukuksal kanıyı, delillerle bağlantı kurarak açıklamadığı durumda ilgili ve yeterli gerekçenin bulunduğu söylenemez. Nitekim ceza mahkemesinin mahkumiyet gerekçesinin ulaşılan kanıya dair kısmı, bireysel başvuru kararının 17. paragrafında görüldüğü üzere uzun bir paragraf kapsamında açıklanmaktadır. Burada silahlı terör örgütüne üye olma suçunun oluştuğuna ilişkin olarak varılan kanaat; "…sanığın çeşitlilik, yoğunluk ve süreklilik ilişkisi arzedecek biçimde PKK terör örgütü ile ilişkisinin bulunduğu ve örgütün hiyerarşik yapılanması içerisinde yer aldığı, örgüt içerisinde siyasi-ideolojik eğitimde ve örgüte eleman kazandırmada görev aldığı… örgüt amaçları doğrultusunda tam bir bağlılık içerisinde aktif olarak faaliyette bulunduğu…" biçimindeki ifadelerle açıklanmıştır. Bununla birlikte anılan paragrafta ulaşılan kanaatin dayanaklarının, gerekçeli karar hakkının ilk boyutu bağlamında delillerle bağlantı kurularak açıklandığı ve gerekçelendirildiği görülememektedir.

9. Söz gelimi suçun kanıtlanmasına ilişkin çeşitlilik, yoğunluk ve süreklilik unsurlarının varlığını gösteren delillerin neler olduğuna, yine sanığın örgütsel eğitimlere katıldığına, katıldığı faaliyetin örgütsel eğitim faaliyeti olduğuna veya örgüte eleman kazandırma çalışmalarını yürüttüğüne dair kanaate nasıl ulaşıldığına ilişkin olarak, delillerle bağlantı kurularak bir değerlendirme ve açıklamaya yer verilmemiştir. Bunun yanında savunmanın ileri sürdüğü hususların neden kabul görmediğinin izahına da ihtiyaç duyulmamıştır. Şüphesiz Mahkeme kararının sözü edilen paragrafının öncesinde sayfalarca iddialara, savunmalara ve dosyada bulunan delillere de yer verilmiştir. Bunlar karar gerekçesinde bulunması gereken unsurlardandır. Ancak gerekçenin en önemli kısmını, hangi maddi olgunun (örneğin çeşitliliğe, sürekliliğe veya örgüte eleman kazandırma faaliyetine) hangi delilden hareketle kabul edildiğinin delillerle bağlantı kurularak açıklanması oluşturur.

10. İncelenen başvuruda Mahkeme, kararında sıraladığı delillerden bir sonuca ulaşmış ve bu sonucu açıklamış ise de hakimin zihninde delillerle kurduğu bağlantının gerekçeye yansıtıldığı görülememektedir. Böyle bir durumda ulaşılan karar sonucunun tarafları ve kamuoyunu ikna etmesi, hakkaniyetli bir yargılama yapıldığı izlenimi oluşturması mümkün olmayacaktır. Yine bu şekilde ilgili ve yeterli gerekçenin bulunmadığı durumda sanığın kanun yolu başvurusunu hangi nedenlere dayandırması gerektiğine dair tam bir öngörüde bulunması ve etkili başvuru yapabilmesi de mümkün olmayabilir. Bu nedenlerle sanığın gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkan Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞI OY

1. Anayasa Mahkemesi 1. Bölüm 2021/63593 esas sayılı dosyada, sayın çoğunluk başvurucunun tanık sorgulama hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

2. Aşağıda açıkladığım gerekçelerle başvurucunun tanık sorgulama hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

3. Olay ve olgular mahkemenin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

4. Başvurucuya ilişkin soruşturma 6/3/2016 tarihinde Suriyeli bir şahsın üzerinde ele geçen dijital verilerin incelemesi sonucu başvurucunun PKK-KCK terör örgütünün Türkiye'deki gençlik yapılanması olan YDG-H yapılanması içerisinde yer aldığı gerekçesiyle 1/6/2016 tarihinde yakalanarak tutuklanmıştır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen başka soruşturmalarda başvurucunun PKK terör örgütü adına ideolojik eğitim verdiği kırsal alana eğitim verdiği kişileri aktardığına ilişkin tanık beyanları elde edilmiştir. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca bu deliller ile birlikte terör örgütüne üye olma ve evrakta sahtecilik suçlarından iddianameler düzenlenmiştir.

5. Mahkemece bir kısım tanıklar SEGBİS aracılığıyla dinlenmiş, bazı tanıklar mahkemede dinlenilmiş, bazı tanıkların ise dinlenilmesinden vazgeçilmiştir. Mahkeme bu şekilde hükme ulaşmıştır.

6. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B.

No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

7. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

8. Somut olayda tanıklardan Hakan, Şihmuz ve Rıdvan'ın dinlenmekten vazgeçerek karar verildiği anlaşılmaktadır. Başvurucunun örgüt üyeliğinden ceza aldığı unutulmamalıdır. Örgüt üyeliği suçunda kişinin faaliyetlerinin ortaya konulması gerekmektedir. Mahkeme hükmünü gizli tanık beyanlarına dayandırmıştır. Örgüt üyeliği suçunun unsurlarının belirlenebilmesi için tanıkların mahkeme önünde dinlenilerek sanığa soru sorma imkanının tanınması ileri sürülen iddialara ilişkin iddiaların doğruluğunun veya yanlışlığının ortaya konulması için gerekli imkanın sunulması sağlanmalıdır. Somut mahkeme kararında bunun sağlanmadığı açıktır.

9. Hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanıkların beyanları dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test

edilmemiş tanıkların beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda istinabe yoluyla beyanları alınan tanıkların duruşmada ya da ses veya görüntü nakli yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti., B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata, B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri, B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnş. Tur. Ltd. Şti., B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

12. Somut olayda başvurucu terör örgütü üyeliği ile suçlanmaktadır. Dinlenmeyen tanıkların örgüt üyeliği suçunun unsurlarının tespiti bağlamında hükme katkı sunacağı açıktır. Maddi hakikatin ortaya çıkması bağlamında tanık beyanlarının sorgulanarak gerekçeli kararda tartışılması gerekmektedir. Mahkemece oluşturulan gerekçe Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararlardaki standardı taşımamaktadır. Bu nedenle gerekçeli karar hakkının ihlal edilmesine karar vermek gerekmektedir.

Üye Selahaddin MENTEŞ

AVRUPA ÖZEL SAĞLIK HİZMETLERİ TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/64154 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/64154

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AVRUPA ÖZEL SAĞLIK HİZMETLERİ TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/64154)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Avrupa Özel Sağlık Hizmetleri Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.

Temsilci : Erhan KURTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı bir iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucuya ait Özel Marmaram Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi (Kurum) 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında verilen çalışma izni uyarınca, Çorlu'da kişilere öğretim programları uygulayan bir özel öğretim kurumu olarak faaliyet göstermektedir.

3. Tekirdağ İl Millî Eğitim Müdürlüğünce (Müdürlük), ilde faaliyet gösteren bazı özel eğitim kurumlarının internet siteleri ve sosyal medya hesapları üzerinden yayınladıkları ilân ve reklâmlarda öğrenci resimleri ve kimlik bilgilerinin paylaşıldığı yönünde bilgi edinilmesi üzerine bu hususun araştırılması için maarif müfettişleri görevlendirilmiştir. Konuya ilişkin Müdürlük tarafından düzenlenen 13/1/2020 tarihli soruşturma raporunda şu tespitlere yer

verilmiştir:

i. R. adlı yerel gazetede, bazı özel eğitim kurumlarının kendi Facebook hesapları üzerinden bu kurumlarda eğitim gören çocukların fotoğraf ve videolarını paylaştıkları yönünde haber yapıldığı,

ii. Kuruma ait Facebook hesabı üzerinden yapılan paylaşımlarda "Down Sendromu 2 Mart Dünya Farkındalık Günü" başlıklı yazının ilk görselinde, stant bulunan bir yerde iki yetişkin ve beş çocuk resmi olduğu, altındaki yazıda "[K.Ç., İ.D., B.Z.R.C. ve E.A.] ile birlikte Marmaram ÖERM öğretmen ve öğrencileri, [İ.] Spor Merkezi antrenörleri, Tekirdağ Otizm ve Özel Bireyleri Destekleme Derneği üyeleri ve Başkanı [A.E.], Türkiye Sakatlar Derneği Çorlu Şubesi, O. [adlı iş yeri], Ticaret ve Sanayi Odasının birlikte düzenlediği Engelli Misiniz ? Engel Siz Misiniz ? farkındalık etkinliğine katıldılar. Farkındalık yaratan, destek veren, etkinliği düzenleyen tüm kurum ve kuruluşlara teşekkür ederiz." açıklamasına yer verildiği, ikinci görselde küçük bir çocuğun fotoğrafının bulunduğu, üçüncü görselde yetişkinlerin ve çocukların Kurum binası önünde, ellerinde A4 kağıtlara yazılı yazıları gösteren toplu bir fotoğraf olduğu, altındaki yazıda da "Dr. [B.M.P.] - Otizmi Anlamanın Bambaşka Bir Yolu" adlı yazı bulunduğu, yazıda otizmden söz edildiği,

iii. Kurumun Facebook sosyal medya hesabının herkese açık olduğu; bu hesaba girildiğinde, Kurumu ve programları tanıtıcı içeriklere yer verildiği, personel arama ilanının olduğu, yapılan bazı etkinliklerin paylaşıldığı, bu etkinliklerin ses, görüntü ve video kayıtlarının genel ağ ortamında yüklü olduğu ve etkinlik fotoğraflarında öğrencilerin yer aldığı,

iv. Başvurucunun temsilcisi ve Kurum müdürü olan Erhan Kurtay maarif müfettişlerine verdiği ifadesinde; incelemeye konu fotoğrafları yerel gazetede gördüğünü, bunlardan birinin Sakatlar Derneğinin bir etkinliğinde çekildiğini, bu etkinliğe sadece öğretmenlerinin katıldığını, fotoğraflardaki çocukların anılan derneğin okuluna kayıtlı kişiler olduğunu, bu fotoğraf ve haberde kendileri tarafından yapılan bir açıklama olmadığını, diğer fotoğrafın Lösemili Çocuklar Vakfının etkinliğinde çekilip bu vakfın internet sitesinde yayınlandığını, burada da kendi kurumları tarafından bir açıklama yapılmadığını, bu fotoğrafların ilân veya reklâm içermediğini, sadece yapılan etkinliğin görüntülerini içerdiğini, Kurumun sadece Facebook adlı sosyal paylaşım sitesinde hesabının olduğunu, burada da öğrenciler ve velileriyle yapılan bazı etkinliklere dair fotoğrafları paylaştıklarını, bu hesabı da yalnızca öğrenci velilerinin takip ettiğini, bu hesabı da reklâm ya da ilân vermek için kullanmadığını söylediği,

v. Kurumun Facebook paylaşımları itibarıyla, konuya ilişkin yer verilen yasal ve idari düzenlemeler doğrultusunda kurum müdürü Erhan Kurtay'ın 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesine aykırı olarak görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde kusurlu davranması nedeniyle bu kişiye kınama cezası verilmesi gerektiği,

vi. Ayrıca 5580 sayılı Kanun'un 7. maddesinde özel eğitim kurumunun gerçeğe aykırı veya yanıltıcı reklâm veya ilân vermesinin, reklâm veya ilânlarda öğrenci resmi ya da bilgilerini kullanmasının yasaklandığı, bu eylemin anılan madde uyarınca idari para cezası gerektiren bir kabahat olduğu, dolayısıyla söz konusu eylem nedeniyle Kurum hakkında idari para cezası da verilmesi gerektiği mütalaa edilmiştir.

4. Müdürlük anılan raporda yer verilen, Kurumun gerçekleştirdiği etkinliklere ait Facebook hesabında paylaştığı görsellerde öğrencilere ait fotoğrafları kullandığına dair tespitler

doğrultusunda Kurum temsilcisi Erhan Kurtay'a kınama cezası, Kuruma da 5580 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (b) bendi uyarınca 10.147,50 TL idari para cezası vermiştir.

5. Başvurucu anılan idari para cezasının kaldırılması için iptal başvurusunda bulunmuştur. Başvuru dilekçesinde özetle;

i. Eylemin iki paylaşımdan ibaret olduğunu, kullanılan görselin ilkinde, Lösemi tanısı nedeniyle tedavi edilen bir öğrencinin annesinin ricası üzerine ona destek olmak için bu fotoğrafın çekildiğini, anne ve çocuğuna manevi olarak yanlarında oldukları mesajını vermek istediklerini, fotoğraf çekilmesini çocuğun annesinin istediğini, löseminin tedavi edilebilir bir hastalık olduğuna, kullanılan maskelerin hasta çocuğu enfeksiyondan korumak amacıyla takıldığına dair farkındalığı artırmak için paylaşım yapıldığını,

ii. Diğer paylaşımın, Türkiye Sakatlar Deneği Çorlu Şubesinin, [O.] adlı işyerinin ve Çorlu Ticaret Odasının birlikte düzenlediği "Engelli Misiniz ? Engel Siz Misiniz ?" adlı farkındalık etkinliğine dair haber paylaşımı olduğunu,

iii. Bir paylaşımın ilân/reklâm olarak değerlendirilmesi için paylaşımda malın ya da hizmetin sürümünü artırma, onu pazarlama amacı güdülmesi gerektiğini, söz konusu paylaşımların ise ilân ya da reklâm unsuru içermediğini ve ancak kişilerin ziyaret amacıyla Kurumun Facebook sayfasına girdiklerinde görebilecekleri paylaşımlar olduğunu, bu nedenle paylaşımların potansiyel müşteri kitlesine ulaşma amacı da taşımadığını,

iv. Paylaşımlara konu etkinlikleri kendi Kurumlarının yapmadığını, dolayısıyla paylaşımlarda Kurumu tanıtma amacının da bulunmadığını ileri sürmüştür.

6. Başvurucu dilekçesinde ayrıca, Kurum müdürü Erhan Kurtay hakkında verilen kınama cezasının iptali için açılan idari dava sonucunda Tekirdağ 2. İdare Mahkemesinin (İdare Mahkemesi) söz konusu idari işlemin iptaline karar verdiğini, dolayısıyla bu cezaya dayanak olan eylemin gerçekleşmediğinin İdare Mahkemesi kararıyla da ortaya konulduğunu beyan etmiştir. Başvurucu, dilekçeye anılan mahkeme kararını da eklemek suretiyle bu kararı Hâkimliğin bilgisine sunmuştur. Anılan kararda kınama cezasına konu sosyal medya paylaşımlarının içeriğine değinildikten sonra bu içeriklere dair yer verilen değerlendirmeler ve ulaşılan sonuç şöyledir:

i. Söz konusu paylaşımların toplumdaki birtakım bireylerinin sorunlarına dikkat çekmek ve bu yönde bir farkındalık yaratmak amacıyla yapıldığı, dolayısıyla reklâm veya ilân olarak değerlendirilemeyeceği,

ii. Bu paylaşımlardaki çocuk fotoğraflarının Kurumun öğrencileri olup olmadığı noktasında bir kesinliğin bulunmadığı, diğer yandan söz konusu çocuklar Kurumun öğrencileri olsalar dahi fotoğraflarının reklâm ya da ilân amacıyla paylaşıldığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde ortaya konamadığı, bu hâliyle 5580 sayılı Kanun'un 7. maddesinin (b) bendinde öngörülen yasağa aykırı davranışın gerçekleştirildiğinden söz edilemeyeceği,

iii. Somut olayda, Kurumun sosyal medya hesabından reklâm ve ilân amacıyla paylaşımlarda bulunulduğu gerekçesiyle Kurum müdürü olan Erhan Kurtay'a, 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinde öngörülen "görev mahallinde kurumlarca belirtilen usul ve esasların yerine getirilmesinde kusurlu davranmak" şeklinde isnat olunan eylemin sübut bulmadığı sonucuna ulaşılmış ve kınama cezasına ilişkin işlemin iptaline karar verilmiştir.

7. İdare Mahkemesinin iptal kararına yönelik davalı idarenin istinaf kanun yolu başvurusu İdare Mahkemesinin 4/6/2021 tarihli kararıyla süre yönünden reddedilmiş, İdare

Mahkemesi 27/10/2021 tarihinde düzenlediği kesinleşme şerhinde, davalı idareye 14/7/2021 tarihinde tebliğ edilen bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmadığı gerekçesiyle kararın 7/9/2021 tarihinde kesinleştiği açıklamasına yer vermiştir.

8. Çorlu 2. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) 15/9/2021 tarihinde başvurucunun iptal başvurusunu reddetmiştir. Ret kararının gerekçesinde Hâkimlik, başvurucunun iptal başvurusunda dile getirdiği itirazlara, soruşturma raporuna, konuya ilişkin 5580 sayılı Kanun'un 7. maddesinde yer verilen yasal düzenlemeye ve ibraz edilen İdare Mahkemesi kararındaki değerlendirmelere değindikten sonra, söz konusu Facebook hesabının başvurucuya ait bir işletme hesabı olduğu, kullanılan fotoğrafların başka sosyal medya platformlarından alınmadığı ve doğrudan bu işletme hesabında paylaşıldığı, işletme hesabı olması sebebiyle de fotoğrafların doğal olarak Kurumu ve faaliyetlerini tanıtmak amacıyla paylaşıldığı, böylelikle 5580 sayılı Kanun'un 7. maddesinde öngörülen kabahat eyleminin sabit olduğu sonucuna ulaşmıştır.

9. Başvurucunun Hâkimlik kararına yönelik itirazı, Çorlu 1. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 11/11/2021 tarihinde kesin olmak üzere reddedilmiştir.

10. Başvurucu, nihai kararı 1/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; Kurumun sosyal medya hesabında yapılan sosyal medya paylaşımlarının Kurumu tanıtma amaçlı ilân ya da reklâm niteliği taşımadığına dair aşamalarda ileri sürdüğü, iptal başvurusunun sonucuna etkili itirazlarına Hâkimlikçe ve kanun yolu incelemesinde ayrı ve açık yanıt verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

13. Başvuru, adil yargılanma hakkının görünümlerinden olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

16. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı ekleme ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

17. Somut olayda Hâkimliğin gerekçeli kararına göre başvurucunun iptal başvurusunun reddedilmesinde dayanılan deliller, içerisinde çocukların olduğu fotoğrafların başvurucuya ait Kurumun Facebook adlı sosyal paylaşım sitesinde yer alan hesabında paylaşılması ve bu hesabın doğrudan Kuruma ait işletme hesabı olarak kullanılmakta olmasıdır (bkz. § 8).

18. Başvurucu ise konuya ilişkin mevzuatta öğrencilerin fotoğraflarının yayınlanmasının her durumda değil, yalnızca Kurumu tanıtıcı mahiyette verilen reklâm ve ilânlar bakımından yasaklandığını vurgulamış ve söz konusu fotoğrafların reklâm ya da ilân niteliği taşımadığını, yayınlama eyleminin de Kurumu tanıtma amacıyla yapılmadığını ileri sürmüştür. Buna ek olarak soruşturma raporunda yer verilen ifadesinde ve iptal başvuru dilekçesinde başvurucu, hesapta yayınlanan fotoğraflara konu etkinliklerin kendi Kurumları tarafından gerçekleştirilmediğini, bu etkinliklerden birine öğrencileri yerine sadece Kurumun öğretmenlerinin katıldığını, fotoğrafların da etkinliklere dayanak olan konulara ilişkin farkındalık yaratıp ilgililere bu konularda destek olmak amacıyla paylaşıldığını savunmuştur (bkz. §§ 3, 5).

19. Diğer yandan başvurucu, aynı olay nedeniyle Kurum müdürü Erhan Kurtay hakkında verilen kınama cezasının iptali için açılan davada İdare Mahkemesinin, söz konusu fotoğraflardaki çocukların Kurumun öğrencileri olup olmadığının belli olmadığı, öğrenci oldukları kabul edilse dahi Kurumun söz konusu fotoğrafları tanıtım için ilân ya da reklâm vermek amacıyla paylaşmadığı sonucuna ulaşarak kınama cezasının iptaline ilişkin verdiği kararı da sunarak Hâkimliği bilgilendirmiştir (bkz. § 5).

20. Başvurucu hakkındaki idari para cezasına dayanak olan 5580 sayılı Kanun'un "Denetim, reklâm ve ilânlar" kenar başlıklı 11. maddesinde kurumların ancak amaçlarına uygun tanıtıcı mahiyette reklâm ve ilân verebilecekleri belirtilmiş; aynı Kanun'un "Kurum açma izninin iptali, kurumun kapatılması, devri ve nakli" kenar başlıklı 7. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendi uyarınca da kurumların reklâm veya ilânlarda öğrenci resim ya da bilgilerini kullanması bir kabahat olarak düzenlenmiş ve bu eylemin yaptırımı olarak brüt asgari ücretin beş katı idari para cezası uygulanacağı öngörülmüştür. Anılan yasal düzenlemeler gözönüne alındığında iptal başvurusuna konu olayda bu kabahatin unsurlarının oluşması bakımından yapılan paylaşımlarda yer verilen kişilerin öğrenci olup olmadığının ve bu fotoğrafların aleni olarak paylaşılmasının Kurumu tanıtıcı ilân veya reklâm verme niteliğinde olup olmadığının belirlenmesi önem taşımaktadır.

21. Buna rağmen Hâkimlik, Kuruma ait Facebook adlı sosyal medya sitesindeki hesabın işletme hesabı olduğuna ve paylaşımların doğrudan Kurum tarafından yapılmış olmasına vurgu yapmış; salt anılan hesabın işletme hesabı olmasına dayalı olarak çocukların yer aldığı fotoğrafların bu hesap üzerinden paylaşılmasını Kurumu tanıtıcı mahiyette bir eylem, dolayısıyla söz konusu kabahatin unsurlarının oluşması açısından başvurucu aleyhine bir durum olarak kabul etmiştir (bkz. § 8).

22. Ancak Hâkimlik kararında, paylaşılan fotoğraflardaki kişilerin öğrenci olup olmadığı,

kullanılan sosyal medya hesabının salt işletme hesabı olmasının burada yapılan tüm paylaşımların hangi nedenle doğrudan Kurumu tanıtma amacıyla reklâm veya ilân verme niteliği taşıdığının kabul edilmesine dayanak oluşturduğu açıklanmamıştır. Gerekçelerde birtakım değerlendirmeler bulunmaktaysa da başvurucunun, İdare Mahkemesinin aynı olgulara ilişkin özellikle paylaşımların reklâm veya ilân verme niteliği taşıdığının ortaya konulamadığına ilişkin yaptığı lehe değerlendirmelerle benzer mahiyetteki açık ve ayrı cevaplanmasını gerektiren ve yukarıda anılan iddiaları karşılanmamıştır. Bu nedenle başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Başvuruda gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından, varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile ayrımcılık yasağının da ihlal edildiğine ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır.Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Çorlu 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/1486 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL başvuru harcından oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAVAŞ TEMEL

B. No: 2022/24361 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/24361

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAVAŞ TEMEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/24361)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Savaş TEMEL

Vekili : Av. Ziya BAGI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sosyal medya paylaşımlarında terör örgütü propagandası suçunu işlediği kabulüyle cezalandırılmasının başvurucunun ifade özgürlüğünü, mezkûr paylaşımların kendisi tarafından yapılmadığına ilişkin beyanlarının dikkate alınmamasının adil yargılanma hakkını, yargılamanın uzun sürmesinin ise makul sürede yargılanma hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir. İfade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiaları Birinci Bölüm Birinci Komisyonunca değerlendirilmiş ve başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

2. Makul sürede yargılanma hakkı bakımından ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu, nihai hükmü 28/2/2022 tarihinde Ulusal Yargı Ağı Projesi üzerinden öğrendikten sonra 3/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında, 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır.

4. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA, 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAVVA ÇELİK

B. No: 2022/42571 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/42571

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAVVA ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/42571)

Karar Tarihi: 21/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 6/5/2025 - 32892

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Havva ÇELİK

Vekili : Av. Ahmet Sami ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yargı mercilerince haksız gözaltından kaynaklı tazminat talebinin esasının incelenmemesi nedeniyle karar hakkının, kovuşturma nedeniyle avukatlık ruhsatı alınamamasından kaynaklı maddi zararın tazmin edilmemesi nedeniyle de özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, hakkında yürütülen bir soruşturma kapsamında terör örgütüne üye olma suçundan 8/3/2018 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başvurucu 9/3/2018 tarihinde tahliye edilmiştir.

3. Başvurucu hakkındaki yargılamaya Isparta 2. Ağır Ceza Mahkemesinde başlanmıştır.

4. Başvurucu 15/3/2018 tarihinde Isparta Barosundan avukatlık staj bitim belgesi almış ancak ruhsat talebinin hakkındaki dava sonuçlanıncaya kadar reddine karar verilmiştir.

5. Başvurucu, ruhsat alma talebiyle Ankara Baro Başkanlığına da başvurmuştur. Ankara

Baro Başkanlığı 25/4/2018 tarihinde 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinin üçüncü fıkrasına atıf yaparak başvurucu hakkındaki yargılamanın devam ettiğini belirtmiş, kovuşturmanın sonuna kadar ruhsat talebinin reddine karar vermiştir.

6. Isparta 2. Ağır Ceza Mahkemesi 28/11/2018 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan başvurucunun beraatine karar vermiştir. Beraat kararı 9/1/2019 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurulmadığı için kesinleşmiştir.

7. Başvurucu 30/1/2019 tarihinde Ankara Barosuna kaydolmuş, 27/3/2019 tarihinde ruhsat alarak avukatlık mesleğine başlamıştır.

8. Başvurucu 12/4/2019 tarihinde Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesi nezdinde tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; Isparta Barosunda avukatlık stajını yaparken 8/3/2018 tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan gözaltına alındıktan sonra sorgusunun yapılmasının ardından yurt dışı çıkış yasağı konularak serbest bırakıldığını, hakkında Isparta 2. Ağır Ceza Mahkemesinde dava açıldığını, bu dava sonunda beraat ettiğini, bir gün haksız yere gözaltında tutulduğunu, hakkında kovuşturma olduğundan bahisle ruhsat talebinin Isparta ve Ankara Barosunca reddine karar verildiğini, ruhsat alamaması sebebiyle iş bulamadığını belirtmiş; maddi tazminatın baroların belirlediği ücret tarifesine göre hesaplanması gerektiğini belirterek 50.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talep etmiştir.

9. Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesi 13/5/2019 tarihli tensip incelemesinde Isparta 2. Ağır Ceza Mahkemesine müzekkere yazılarak başvurucunun gözaltında ve tutuklukta kalıp kalmadığının, kalmış ise gözaltı, tutuklama ve tahliye tarihlerinin bildirilmesine; gözaltında ve tutuklulukta geçen sürelerin başkaca bir karar nedeniyle mahsup edilip edilmediğinin bildirilmesine, mahsup edilmiş ise mahsuba ilişkin karar örneğinin istenmesine karar vermiştir.

10. 25/9/2019 tarihli duruşmada başvurucu söz almıştır. Başvurucu "Ben hakkımda açılan bu soruşturma nedeniyle süresinde avukatlık ruhsatımı alamadığımdan dolayı 1 yıl boyunca avukatlık yapamadım, bundan dolayı benim talebim 1 yıl boyunca yapamadığım avukatlığımdan ötürü avukatlık kazancından mahrum kalmamdan kaynaklı maddi tazminat talebinden ibarettir, … bu kapsamda bilirkişiden hesaplama yapılmasını talep ediyorum ve maddi tazminat talebimin değerlendirilmesini ve kabulünü talep ederim, benim talebim gözaltında kalma süresiyle ilgili değlidir, 1 gün gözaltında kaldım, gözaltında kalma süresi de dahil olmak üzere hakkımda açılan soruşturma nedeniyle avukatlık ruhsatımın verilmemesi ve bundan dolay avukatlık yapamam ve bundan dolayı uğramış olduğum maddi kazanç kaybından ibarettir, aynı zamanda manevi tazminat talebimde söz konusudur." şeklinde beyanda bulunmuştur.

11. Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun tazminat talebini kısmen kabul etmiş ve başvurucuya 2.000 TL manevi, 31.800 TL maddi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Davacı asil 25/9/2019 tarihli duruşmada vermiş olduğu beyanda, hakkındaki soruşturma devam ettiği için ruhsat alamadığını ve 1 yıl boyunca avukatlık yapamayıp, avukatlık kazancından mahrum kalmasından dolayı maddi tazminat talep ettiğini, manevi tazminat da talep ettiğini ifade etmiştir.

Tüm dosya kapsamı değerlendirildiğinde, mahkememiz maddi tazminat açısından konuya CMK 141 maddesinin bir bütün olarak ele alarak bakmaktadır. CMK 141 maddesinin 3.

fıkrasında genel bir düzenleme getirilmiş ve 1. fıkrada yazılan haller dışındaki hususlarda tazminat davası kapsamına alınmıştır.

Bu cümleden olmak üzere yapılan soruşturma ve kovuşturma nedeniyledavacının8/3/2018-9/3/2018 tarihleri arasında 1 gün gözaltında kaldığı, hakkında açılan davada 28/11/2018 tarihinde beraat kararı verildiği, bu kararın 9/1/2019 tarihinde kesinleştiği, davacının Isparta Barosuna yaptığı ruhsat başvurusunun 15/3/2018 tarihinde reddedildiği, davacının Ankara Barosuna yaptığı başvurunun ise 30/1/2019 tarihinde kabul edildiği, davacının 15/3/2018 ile 30/1/2019 tarihleri arasında avukatlık yapamadığı, gelir elde edemediği, davacının bu süreçte kendi ofisini açabilme imkanı olduğu gibi bir avukatın yanında sigortalı olarak da çalışma imkanının olduğu, mahkememizce dosya arasına getirtilen Ankara Barosuna ait en az ücret tarifesine göre bir avukat yanında ücret karşılığı birlikte çalışma ücretinin baz alınmasının davacının talep ettiği maddi tazminat hesabı açısından en adil yöntem olduğu kabul edilerek davacının ruhsat başvuru talebinin reddedildiği 15/3/2018 ile Ankara Barosunun başvuruyu kabul ettiği tarih olan 30/1/2019 tarihleri arasında Ankara barosunun en az ücret tarifesi kabul edilmiş ve 31.800 TL maddi tazminatın ve davacının konumu, isnat edilen suç gözetilerek zenginleşmeye de yol açmayacak şekilde 2.000 TL manevi tazminatın gözaltı tarihi olan 8/3/2018 tarihinden itibaren yasal faiziile tahsiline karar veril[miştir]."

12. Davalı Maliye Hazinesi istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 12. Ceza Dairesi 21/2/2022 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi kararını düzelterek istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Avukat stajyeri olan davacının silahlı terör örgütü üyesi olmak suçundan 8/3/2018 - 9/3/2018 tarihleri arasında 2 gün süre ile gözaltında kaldığı, davacının İlk Derece Mahkemesinde iştirak ettiği 19/12/2019 tarihli duruşma sırasında, maddi tazminat talebinin ruhsat almak için Isparta Baro Başkanlığına başvurduğu tarihten itibaren Ankara'da Baro'ya kayıt oluncaya kadar geçen zamana ilişkin mahrum kaldığı gelire ilişkin olduğunu beyan ettiği, davacının avukatlık ruhsatı alma yönündeki talebinin Isparta Baro Başkanlığı'nın 15/3/2018 tarihli ve Ankara Baro Başkanlığı'nın 25/4/2018 tarihli yönetim kurulu kararları ile, davacının gözaltına alınmasından kaynaklı değil hakkındaki soruşturma ve kovuşturmanın varlığı nedeni ile ret olunduğunun anlaşıldığı, bir kimse hakkında delil değerlendirmesine dayalı olarak soruşturma yürütülmesi veya kamu davası açılmış olmasının (kasıtlı olması hariç), CMK.nun 141. ve devamı maddelerinde tazminat talep edilmesini gerektirir haller arasında bulunmadığı, davacının anılan Baro yönetim kurulu kararlarının haksız ve hukuka aykırı olduğu, bu nedenle avukatlık yapamayıp gelir elde edemediği düşüncesinde olması halinde bunu ancak idari yargı mercileri önünde dava konusu yapabileceği, ayrıca gözaltında kalması nedeni ile maddi tazminat talebinin bulunmadığı, yine İlk Derece Mahkemesinde iştirak ettiği 25/09/2019 tarihli duruşma sırasında manevi tazminat talebinin gözaltında kalma süresi ile ilgili olmadığını beyan etmesi de gözetilerek, maddi ve manevi tazminat talebinin tamamen reddine karar verilmesi gerekirken, davacının anılan Baro kararları nedeni ile ruhsat alamadığı için avukatlık yapamayıp gelir elde edemediğinden bahisle bir avukat yanında ücret karşılığı birlikte çalışma ücreti baz alınarak, bu suretle de varsayıma dayalı olarak davacı yararına yazılı şekilde maddi ve ayrıca manevi tazminata hükmolunması, [hukuka aykırıdır]."

13. Başvurucu, bu kararı 28/2/2022 tarihinde öğrenmiş; 28/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu; istinaf mahkemesinin tazminat davasını düzgün şekilde incelemediğini, beyanlarını aleyhe yorumlayarak hak kaybına sebep olduğunu, haksız gözaltı nedeniyle manevi tazminat talep etmesine rağmen böyle bir talepte bulunmadığı şeklinde yanlış bir yorumla manevi tazminat talebinin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Başvurucunun iddiasının özü davaya konu şikâyetlerinin esası hakkında bir inceleme ve değerlendirme yapılmamasıdır. Bu nedenle başvurunun adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olan karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa’nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında, hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığa ilişkin bir karar verilmesini isteme güvencesini de sağlar. Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkeme hakkı şeklinde genel bir hakkı düzenlediğini kabul etmekte ve bu hakkın karar hakkını da içerdiğini ifade etmektedir (İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019 § 54).

19. Demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası haklarını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak davanın sonunda bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda şayet bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (bazı farklarla bkz. İbrahim Demiroğlu, § 55).

20. Diğer taraftan görülmekte olan bir dava, yargılama usulü kuralları gereğince uyuşmazlığın esasının incelenemediği birtakım kararlarla da neticelenmiş olabilir (düşme/açılmamış sayılma, karar verilmesine yer olmadığı, süre aşımı vb.). Bu durum kural olarak karar hakkı yönünden bir sorun teşkil etmez. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma niteliğinde, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır. Ancak bu nitelikleri taşıyan bir davada

yargılamanın henüz devam ettiği bir süreçte, taraflardan birinin aleyhine olacak ve yargı merciinin uyuşmazlık konusu talep hakkında karar vermesini engelleyecek şekilde davayı ortadan kaldıran ya da davanın incelenmesini durdurarak karara bağlanmasına mâni olan kanunlar çıkarılması karar hakkının ihlaline yol açabilir (İbrahim Demiroğlu , § 56).

21. Somut olayda başvurucu, tazminat dava dilekçesinde diğer hususların yanı sıra bir gün haksız yere gözaltına alındığını, haklı bir gerekçeye dayanmayan gözaltı kararı nedeniyle suçlu olarak yaftalandığını, itibar kaybı yaşadığını belirterek tazminat talep etmiştir. Nitekim Ağır Ceza Mahkemesi başvurucunun gözaltında kalıp kalmadığını tespit etmek için Isparta Ağır Ceza Mahkemesine müzekkere yazılmasına karar vermiş ve yargılama sonucunda, başvurucunun bir gün gözaltında kalmasını da nazara alarak başvurucuya 2.000 TL tazminat ödenmesine hükmetmiştir.

22. Bölge Adliye Mahkemesi ise başvurucunun 25/9/2019 tarihli duruşmadaki beyanına atıfla manevi tazminat talebinin reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi başvurucunun bu duruşmada manevi tazminat talebinin gözaltında kalma süresiyle ilgili olmadığını beyan ettiğini tespit etmiştir. Bu tespit ilk defa kesin nitelikteki Bölge Adliye Mahkemesi kararında yapıldığı için başvurucu bu tespitin aksini ortaya koyabilecek imkândan yoksun kalmıştır. Ayrıca söz konusu beyandan yola çıkılarak başvurucunun haksız gözaltından kaynaklı bir manevi tazminat talebinin olmadığı da söylenemeyecektir. Başvurucunun manevi tazminat talebinin haksız gözaltı ile ilgili olmadığı yönünde bir beyanı bulunmamaktadır. Başvurucunun tazminat dava dilekçesi de dikkate alındığında haksız gözaltı nedeniyle tazminat talep ettiğini kabul etmek gerekir. Buna rağmen Bölge Adliye Mahkemesi başvurucunun haksız gözaltından kaynaklı manevi tazminat talebini reddetmiş, dolayısıyla başvurucunun tazminat talebinin esasını incelememiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu; avukatlık stajını tamamlamasına rağmen hakkındaki kovuşturma devam ettiği için avukatlık ruhsatı alamadığını ve gelir elde edemediğini, bu nedenle maddi tazminat talep ettiğini ancak maddi tazminat talebinin hukuka aykırı olarak reddedildiğini, beraat kararında tazminat talebi için ağır ceza mahkemesi gösterildiğinden ağır ceza mahkemesinde dava açtığını, avukatlık yapamamasından kaynaklı zararının devletçe karşılanması gerektiğini, istinaf mahkemesince maddi tazminat talebiyle ilgili idari yargının görevli olduğu söylenmesine rağmen görevsizlik kararı yerine işin esasına girilip davanın reddine karar verildiğini belirterek çalışma hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

26. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının uyması gereken bir ilke olup bu ilkeye uygun davranılmadığı takdirde, ortaya çıkan ihlale karşı öncelikle yetkili idari mercilere ve derece mahkemelerine başvurulmalıdır (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, §§ 16, 17).

27. Somut olayda başvurucu; hakkındaki kovuşturma devam ettiği için avukatlık ruhsatı alamadığını, bu nedenle avukatlık mesleğini yapamadığını belirterek maddi tazminat talebinde bulunmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi; başvurucunun avukatlık ruhsat talebinin hakkındaki soruşturma ve kovuşturmanın varlığı nedeniyle kabul edilmediğini, bir kimse hakkında delil değerlendirmesine dayalı olarak soruşturma yürütülmesi veya kamu davası açılmasının 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. ve devamı maddelerinde tazminat talep edilmesini gerektirir hâller arasında bulunmadığını, başvurucunun anılan Baro Yönetim Kurulu kararlarının haksız ve hukuka aykırı olduğu, bu nedenle avukatlık yapamayıp gelir elde edemediği düşüncesinde olması hâlinde bunu ancak idari yargı mercileri önünde dava konusu yapabileceğini belirterek davanın reddine karar vermiştir.

28. 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kimlerin hangi şartlar altında tazminat talep edebileceği açıkça ve sınırlı olarak sayılmıştır. Sözü edilen madde, beraat eden kişilerin haklarında haksız yere kamu davası açılıp yargılama yapılması nedeniyle tazminat talep edebileceklerine dair açık bir düzenleme içermemektedir. Ayrıca başvurucu, beraat edenlerin haklarında haksız yere kamu davası açılıp yargılama yapıldığı iddiasıyla tazminat talep edebileceklerine ilişkin herhangi bir Yargıtay kararı ibraz etmemiş; böyle bir tazminat talebine imkân veren yerleşik Yargıtay içtihadının varlığı da tespit edilmemiştir (benzer yönde bkz. Veysel Arık, B. No: 2021/26594, 18/4/2024, § 27). Dolayısıyla başvurucunun talebiyle ilgili etkili olmayan bir hukuki yola başvurduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu beraat kararında ağır ceza mahkemesinde tazminat davası açılabileceği gösterildiği için ağır ceza mahkemesinde dava açtığını belirtse de beraat kararında tazminat isteminin gözaltı süreleri yönünden olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle başvurucunun etkili olmayan bir hukuki yola yöneltildiği söylenemez.

29. Başvurucu, avukatlık ruhsatı alamaması işlemine karşı idari yargıda iptal davası açabileceği gibi bu işlemden kaynaklanan zararları için de tam yargısı açabilecektir. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinde, idari işlem ve eylemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından idari yargıda tam yargı davası açılabileceği belirtilmiştir. Buna göre idarenin işlem ve eylemlerinden kaynaklanan her türlü zararın idari yargıda açılacak bir tam yargı davasına konu edilmesi mümkündür. Anılan kuralda idari işlem veya eylem türleri yönünden herhangi bir ayrım yapılmadığından idari fonksiyona giren her türlü işlem veya eylem sebebiyle oluşan zararın tazmininin bu kurala dayanılarak idari yargıda açılacak bir tam yargı davasıyla istenebilmesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Sonuç olarak başvurucunun hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları usulüne uygun şekilde tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu değerlendirilmektedir.

30. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucu; ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

32. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve

Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

34. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 12. Ceza Dairesine (E.2020/2693, K.2022/426) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SONGÜL KAPANCI

B. No: 2022/63179 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/63179

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SONGÜL KAPANCI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/63179)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Songül KAPANCI

Vekili : Av. Resul TEMUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Öncesi Süreç

2. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında PKK/KCK silahlı terör örgütü üyesi olma suçundan soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma kapsamında Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 7/10/2020 tarihli kararı ile başvurucu hakkında iletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbiri uygulanmıştır. Muhtelif tarihlerde uzatılmasına karar verilen tedbire 7/4/2021 tarihinde son verilmiştir.

4. Başvurucu, Başsavcılığın talimatı üzerine 26/4/2021 tarihinde yakalanarak gözaltına alınmıştır. Aynı tarihte başvurucunun ikametgâhında arama yapılmıştır. Arama neticesinde;

i. Üzerinde “8 Mart ajandası 2020-2021 TJA (TEVGERE JİNEN AZAD)” ibaresi ve "TJA" logosu bulunan iki adet ajandaya,

ii. V.T. nin yazdığı “Renas Musa Tarihin Sıfır Noktası Kobane” isimli bir adet kitaba,

iii. Tevgere Jinen Azad/Özgür Kadın Hareketi (TJA) faaliyetleri kapsamında bilgisayar ortamında hazırlandığı değerlendirilen "Kadın Meclis Tanımı" başlıklı beş sayfalık dokümana,

iv. Bir adet cep telefonu ile bu telefona takılı bir adet SIM karta el konulmuştur.

5. Başsavcılık, başvurucuyu silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması talebiyle Diyarbakır 5. Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir. Sorgusunun ardından başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir. 29/4/2021 tarihli tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Şüpheli SONGÜL KAPANCI üzerine atılı Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçuna yönelik kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren dosyadaki; şüphelinin PKK'nın bir kolu olan TJA aktivisti olduğuna yönelik gizli tanık beyanı, gizli tanığın beyanı ile uyumlu olarak şüphelinin ikametinde yapılan aramada TJA(Tevgere Jinen Azad) ibareli ajandanın bulunmuş olması, şüphelinin Jinnews isimli sitede şüphelinin TJA aktivisti olarak açıklamasının bulunduğu haber içeriği, şüphelinin öldürülen teröristlerin taziyesi, yasa dışı toplantı ve gösteri yürüyüşüne dönüşen çok sayıda eyleme katılımının bulunması şüphelinin dosya kapsamında bulunan tape kayıtları, şüphelinin kullanımında bulunan telefonuna gelen mesajlar, şüphelinin jinnews, ANF News, mezopotamya ajansı gibi sitelere vermiş olduğu örgütsel olduğu değerlendirilen demeçler, şüphelinin ikametinde yapılan aramada ele geçirilen örgütsel materyal ve tüm dosya kapsamı göz önünde bulundurulduğunda suç isnadına yönelik somut delile dayalı kuvvetli şüphe oluşturması nedeniyle ve yargılama sonucunda suçlu bulunması halinde alacağı ceza miktarı göz önünde bulundurularak Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin 5. [m]addesinde öngörülen geçerli şüphe sebeplerinin, 1982 anayasasınn 19. [m]addesinde belirtilen kuvvetli belirtinin ve CMK'nın 100/1 maddesinde öngörülen kuvvetli suç şüphesini gösterir somut delillerin mevcut olduğu müsnet suçun CMK'nın 100/3-a maddesinde sayılan katolog suçlardan olması, müsnet suç için kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırı, verilmesi beklenen cezaya göre tutuklama tedbirinin ölçülü olması bu nedenlerle adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı anlaşıldığından şüphelinin CMK'nun 100 maddesi gereğince TUTUKLANMASINA... [karar verildi.]"

6. Başsavcılık tarafından düzenlenen 3/5/2021 tarihli iddianameyle başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. Söz konusu iddianamede başvurucu hakkında;

i. Örgütün TJA yapılanması kapsamında faaliyet gösterdiğine ve örgüt tarafından yerel kadro mensubu olarak kabul edildiğine ilişkin olarak gizli tanık G11O55L44F47'nin ifadesine,

ii. İkametgâhından temin edilen örgütsel nitelikteki dokümanlar ile sadece emniyet birimlerinde olması gereken gizlilik derecesi yüksek bir dijital dokümanın cep telefonunda bulunduğuna dair rapora,

iii. Örgüt güdümünde yayın yapan ANF, Jinnews, Mezopotamya Ajansı vb. sitelerde örgütsel içerikli sekiz adet demeç ve haberin bulunduğuna dair tespitlere,

iv. İletişimin tespiti, dinlenmesi ve kayda alınması tedbiri kapsamında temin edilen ve suç unsuru içerdiği değerlendirilen on adet tape kaydına,

v. 9/2/2019-25/11/2020 tarihleri arasında terör örgütünün ve terör örgütüyle bağlantılı yayın organlarının çağrıları üzerine yapılan ve PKK/KCK terör örgütünün propagandasına dönüşen

gösteri, basın açıklaması ve etkinlikler ile ölen terör örgütü mensuplarının taziyeleri gibi çok sayıda örgütsel nitelikte etkinliğe katıldığına ilişkin tespitlere delil olarak yer verilmiştir.

7. İddianamenin kabulü sonrasında yargılama Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) 2021/117 Esas sayılı dosya üzerinden görülmeye başlanmıştır.

8. Mahkeme, başvurucunun müdafiinin hazır olduğu 20/9/2021 tarihli oturumda "delillerin önemli ölçüde toplanmış olması, sanığın tutuklu kaldığı süre, sanığın gelinen kovuşturma aşaması itibariyle kaçma, gizlenme ya da delilleri karartması hususunda somut olguların bulunmayışı" nedenleriyle başvurucunun yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle serbest bırakılmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu ve müdafiinin katıldığı 15/12/2021 tarihli oturumda başvurucunun sorgusu yapılmıştır. Başvurucu sorgusunda isnat edilen suçu reddetmiştir. Anılan oturumda iddia makamı tarafından başvurucunun cezalandırılması yönünde mütalaa sunulmuştur. Başvurucu, esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma hazırlamak üzere süre talep etmiştir. Mahkeme başvurucunun süre talebini kabul ederek duruşmayı 28/3/2022 tarihine ertelemiştir.

10. Başvurucu, Başsavcılık tarafından aynı suça ilişkin olarak yürütülen farklı bir soruşturma kapsamında 16/3/2022 tarihinde gözaltına alınmış ve 19/3/2022 tarihinde tutuklanması talebiyle Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk edilmiştir.

11. Sorgusunda başvurucu, katıldığı ileri sürülen etkinliklerin hiçbirine katılmadığını beyan etmiştir. Başvurucu müdafii ise 3/5/2021 tarihli iddianameden önceki eylemlerin de soruşturma konusu yapıldığını ifade ederek başvurucunun sağlık durumu ile yaşı gözönüne alınarak serbest bırakılmasını talep etmiştir.

12. Hâkimlik, sorgusunun ardından başvurucunun tutuklanmasına karar vermiştir. 19/3/2022 tarihli tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Şüpheli Songül KAPANCI'nın Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunu işlediğine dair; şüphelinin katıldığı tespit edilen PKK/KCK bölücü terör örgütü elebaşı Abdullah ÖCALAN'a yönelik "tecritin" protesto edildiği,örgüt elebaşı Abdullah ÖCALAN ve PKK silahlı terör örgütü lehine sloganların atıldığı 15/02/2021 tarihli, 17/02/2021 tarihli, 25/02/2021 tarihli etkinliğin ve yine örgüt elebaşı Abdullah ÖCALAN ve PKK silahlı terör örgütü lehine sloganların atıldığı 13/03/2021 tarihli, 08/03/2021 tarihli, Yeniköy Mezarlığı'nda ölü olarak ele geçirilen örgüt mensupları için yapılan 28/03/2021 tarihli anma etkinliğinin PKK silahlı terör örgütü ve illegal uzantılarının eylem çağrılarına, örgütçe önem affedilen olaylarla ilişkili olarak örgütçe tayin edilen zamanlamalara ve stratejilere uygun olması ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; Avrupa İnsan Hakları sözleşmesinin 5. [m]addesinde öngörülen geçerli şüphe sebeplerinin, 1982 anayasasınn 19. [m]addesinde belirtilen kuvvetli belirtinin veCMK'nın 100/1 maddesinde öngörülen kuvvetli suç şüphesini gösterir somut delillerin mevcut olduğu müsnet suç için kanunda öngörülen cezanın alt ve üst sınırı, müsnet suçun CMK 100/3 maddesinde belirtilen katalog suçlardan oluşu, verilmesi beklenen cezaya göre şüphelinin kaçma ihtimalinin kuvvetle muhtemel bulunması, tutuklama tedbirinin ölçülü olması ve bu safhada adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı anlaşıldığından şüphelinin CMK 100 ve devamı maddeleri gereğince TUTUKLANMASINA... [karar verildi.]"

13. Başvurucunun tutuklama kararına yaptığı itiraz, Diyarbakır 9. Sulh Ceza Hâkimliğince

(itiraz mercii) 30/3/2022 tarihinde reddedilmiştir.

14. Başvurucu, itirazın reddi kararını 5/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 29/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

15. Başsavcılık, başvurucu hakkında 13/4/2022 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle ikinci bir iddianame düzenlemiştir. İddianamede başvurucunun örgüt içinde TJA aktivisti olarak faaliyet yürüttüğü, örgüte müzahir yayın organları üzerinden yapılan çağrılara istinaden, örgütün amaç ve hedefleri doğrultusunda gerçekleştirilen eylem ve etkinliklere katıldığı ve örgüte müzahir bir yayın organında "HDP, seçmenleri yerinden edilen sandıklara taşıyacak" ve "TJA'lılar Direnişimizi Newroz ruhuyla alanlara taşıyacağız" başlıklarıyla 2/6/2018 ve 18/3/2021 tarihlerinde yayımlanan iki farklı haberde yer aldığı ileri sürülmüştür. İddianamenin başvurucunun katılım sağladığı belirtilen etkinliklere ilişkin kısmı şöyledir:

"25. 01.2021 tarihinde İlimiz Kayapınar İlçesinde bulunan, HDP (Halkların Demokratik Partisi) Kayapınar İlçe Başkanlığı binası içerisinde 'Kayyımla İlgili' adı altında basın açıklamasına katılım sağladığı,

...

15.02.2021 tarihinde DBP (Demokratik Bölgeler Partisi) organizesinde HDP Diyarbakır Milletvekilleri [S.G.], [R.T.] ve DBP Eş Genel Başkanı Diyarbakır Milletvekili [S.A.] tarafından sosyal medya paylaşımları ve esnaf ziyaretleri yapılarak ilimiz Bağlar ilçesindeki DBP Genel Merkezi Danışma Bürosu'nun önünden 'Herkes İçin Adalet, Tecrite Son' adı altındaki kampanya kapsamında yürüyüş ve basın açıklaması çağrıları yapılmış,

...

17.02.2021 günü İlimiz Yenişehir İlçesi Dağkapı Meydanında TJA (Özgür Kadın Hareketi) organizesinde, 'Tecrit, Cezaevlerinde Artan Hak İhlalleri ve Çıplak Arama' adı altında basın açıklaması ve insan zinciri şeklinde etkinlik yapmak isteyen yaklaşık (30) kişilik grup Dağkapı meydanında (2) farklı polis çemberine alınmış, grup ile yapılan müzakerelerde İl hıfzıssıhha kurulunun erteleme kararları ve ilgili diğer mevzuat çerçevesinde yapılacak olan etkinliğe izin verilmeyeceği bildirilmiş grup tarafından etkinlik yapmak istedikleri konusunda ısrar edilmiş olan etkinliğe katılım sağladığı,

...

13.03.2021 tarihinde HDP (Halkların Demokratik Partisi) Nevruz Tertip Komitesi organizesinde, Kayapınar HDP İlçe Binasında, [...] yaklaşık (50) kişinin katılımı ile 'Newroz Ateşiyle Direnelim Özgürleşelim' konulu basın açıklaması gerçekleştirilmiştir. Bahse konu etkinlik ile ilgili sosyal medya ve açık kaynaklardan yapılan araştırmalarda Kayapınar İlçe binasında içerisinde grup tarafından Türkçe 'gerillalar savaşır engin topraklarında', Kürtçe 'le he gerilla le he' (vur gerilla vur), biji serok apo (yaşasın önder apo), biji nevroz (yaşasın nevruz), biji berxadana zindana (yaşasın zindanların direnişi), nevroz piroz be (nevruz kutlu olsun), be serok jiyan nabe (öndersiz yaşam olmaz), nevvroza te piroz be ey serok apo (nevruzun kutlu olsun ey başkan apo), be serok jiyan nabe (başkansız yaşam olmaz), nevvroza te piroz be ey serok apo (nevruzun kutlu olsun ey başkan apo), gerilla ü partizan (gerilla ve partili) şeklinde örgütsel sloganların atıldığı etkinliğe katılım sağladığı,

...

16.03.2021 tarihinde ilimiz Yenişehir İlçesinde bulunan Hazal Park içerisinde TJA (Özgür Kadın Hareketi) organizesinde, HDP Diyarbakır Milletvekilleri [S.G.] ve Dersim [D.D.nin] da aralarında bulunduğu yaklaşık (50) kişinin katılımıyla 'Halepçe Katliamı' konulu basın açıklaması yapılmış [...] Bahse konu basın açıklamasında 'Rojava'da, Şengalde, Roboskide, güneyde, kuzeyde, doğuda her gün bu katliamlar devam etmektedir. Biz bunu iyi biliyoruz ki, Bu katliamları gerçekleştiren işgalci ve zalim insanların sonu halkın eliyle olmuştur.' 'Bugün katliamlarla Kürtleri yok etmek istiyorlar. Kimliğimizi yok etmek istiyorlar. Biz buradan yine dile getiriyoruz ki, Kürtler var olacaktır. Biz vardık ve var olacağız. Varlığımızı yok edemeyeceksiniz. Kürtlerin kimliğini yok edemezsiniz.' şeklinde konuşmaların gerçekleştiği basın açıklamasına katılım sağladığı,

...

28.03.2021 tarihinde saat:13.00'da İlimiz Bağlar ilçesi Yeniköy Mezarlığında HDP organizesinde 28 Mart 2006 tarihinde gerçekleşen olaylarda yaşamım yitirenler için 'Anma programı' adı altında etkinlik düzenlenmiş, 25 Mart 2006 tarihinde ölü olarak ele geçirilen BTÖ mensubu şahıslardan [F.Ç.nin] mezarına karanfillerin bırakıldığı yine aynı mezarlıkta bulunan BTÖ mensubu şahısların da mezarlarını ziyaret edildiği organizasyona katılım sağladığı,

...

22.06.2020 günü saat 17:00'da HDP (Halkların Demokratik Partisi) organizesinde; [...] 'Meclise Gelecek Yasa İçin Kadın Temsilcilerin Katılımı İle Kadın Kürsüsü' konulu etkinlik yapılmıştır. Legal görünümde başlayan etkinlik esnasında; 'Jin Jiyan Azadi (Kadın Yaşam Özgürlük)', 'Biji Berxwedane Jinan (Yaşasın Kadın Direnişi)', 'Jin Jiyane Jiyane Nekuje (Kadın Yaşamdır Yaşamı Öldürme) ve Kadın Cinayetleri Politiktir' şeklinde sloganlar atılmış, örgütsel faaliyetlerinden dolayı cezaevlerinde bulunan [G.K.], [F.G.] ve [S.T.] isimli şahısların benimsendiği konuşmalar yapılan etkinliğe katılım sağladığı,

...

25.02.2021 tarihinde Bölge Demokrasi Platformu organizesinde, ilimiz Bağlar İlçesi Koşuyolu Parkında '-sözde- Tecrit ve Yaşanan Hak İhlalleri' konulu basın açıklaması yapılacağı bilgisi alınmış, bahse konu etkinlik yapılan müzakereler sonucunda İlimiz Yenişehir İlçesi Sümerpark içerisinde bulunan Gazeteciler Cemiyetinin bahçesinde toplanılmış yapılacak olan etkinliğe İl Hıfzıssıhha kurulunun aldığı karar doğrultusunda izin verilmeyeceği bildirilmiş toplanan kalabalık oturma eylemi gerçekleştirmiş ve alanda 'Baskılar Bizi Yıldıramaz, Hak Hukuk Adalet Direnerek Gelecek, Faşizme Karşı Omuz Omuza, Biji Berxwedana Amede (Yaşasın Amed Direnişi), Kahrolsun Faşizm' şeklinde sloganların atıldığı etkinliğe katılım sağladığı,

...

08.03.2021 tarihinde 12.40-15.50 saatleri arasında ilimiz İstasyon Meydanında'8 Mart Dünya Kadınlar Günü' konulu açık hava toplantısı gerçekleşmiştir. Bahse konu toplantıda şüpheli tarafından; 'Merhaba Amed'li kadınlar. Hoş geldiniz baş göz üstüne geldiniz. 8 Mart günü sizlere kutlu olsun. Sevgili kadınlar ...(anlaşılamayan metin) bir kez daha buradayız, bir kez daha alanlardayız, bir kez daha engellileri aştık inancımızı gösterdik. Birlikteyiz, güçlüyüz, umutluyuz. Hoş geldiniz. Selam olsun bizi bugünlere taşıyan kadınların inancına.

Selam olsun zindandaki kadınların direnişine. Selam olsun yaşamı güzelleştirmiş selam olsun yaşamı güzelleştirmek için mücadele edenlere. Selam olsun bugün uğruna yaşamını yitirenlere. Selam olsun, selam olsun analara, genç kadınlara, emekçilere, öğrencilere selam olsun sizlere. Buradayız, birlikteyiz, dayanışıyoruz, güçlüyüz, kararlıyız adımlarla yürüyoruz. Özgür yaşam yolunda Hepimiz hoş geldik. Hepimiz umutla geldik. Hepimiz isyanımızı haykırmak için geldik ve bu gün bu alanda özgürlüğe zılgıtlarımızı göklere güneşe göndereceğiz. Emeğimize, bedenimize, ana dilimize, kültürümüze, ruhumuza saldıranlara bugün burada bir kez daha haykıracağız. Kendimizi savunuyoruz. Bir kez daha hep birlikte haykıracağız. Savaşlara karşı yaşamı, köleliğe karşı özgürlüğü savunuyoruz. Tertip komitesi adına dünyanın tüm kadınlarını selamlıyoruz. Hoş geldiniz. Devrim eken yüreklerinizle hoş geldiniz. Devrim eken yüreklerinizle hoş geldiniz. Kadın, Yaşam, Özgürlük. Hoş geldiniz, baş göz üstüne geldiniz' Şeklinde konuşmalar yaptığı anlaşılan yine bahse konu etkinlikte 'Biji Serok Apo (Yaşasın Başkan Apo)'. 'Biji Berxwedana Zindana (Yaşasın Zindan Direnişi)', 'Be Serok Jiyan Nabe (Başkansız Yaşam Olmaz)' Siyasi Tutsaklar Onurumuzdur', 'Direne Direne Kazanacağız' suç unsuru konuşmaların yapıldığı, sloganların atıldığı ve çerxa şoreşe (devrim çarkı) PKK terör örgütünün sözde marşının söylendiği etkinliğe katılım sağladığı,

...

Buna istinaden gerçek kişiler tarafından oluşturulan 7 kişilik düzenleme kurulu adına Düzenleme Kurulu Başkanı [İ.S.] tarafından 12.03.2021 tarihinde Valilik Makamına verilen dilekçe ile 21.03.2021 Pazar günü ilimiz Bağlar ilçesinde bulunan Nevruz Parkı'nda 'Nevruz Bayramı' konulu açık hava toplantısı düzenlemek istedikleri hususu hakkında bildirimde bulunulmuş olup, bahse konu açık hava toplantısı belirtilen tarih ve yerde gerçekleşmiştir. Bahse konu etkinlik esnasında beyaz zemin üzerine yeşil renk ile yazılı RUHE NEWROZE İRO Lİ ZİNDANAN, Lİ SERANSERİ JİYANE ZİNDİ BÜYE GIHIŞTIYE WATEYA XWE YA DİROKİ (Nevruz Ruhu Bugün Zindanlarda, Hayat Boyu Canlanmış ve Tarihi Anlamına Ulaşmıştır), HDP logosu bulunan GÜNEŞİMİZE SELAM DİRENİŞE DEVAM ibareli pankartların bulunduğu ve etkinlik esnasında grup tarafından terör örgütünü simgeleyen bez paçavralarını açtıkları ve 'BİJİ SEROK APO (YAŞASIN BAŞKAN APO), BE SEROK JİYAN NABE (BAŞKANSIZ YAŞAM OLMAZ)' şeklinde sloganların atıldığı etkinlik esnasında sunucu [D.D.] isimli şahıs tarafından 'Serhad ve Botana Selam Olsun' şeklinde konuşma yapılarak kitleyi -sözde- kürdistan şehitleri için saygı duruşuna davet etmesi sonrasında kitle tarafından -sözde-saygı duruşuna geçildiği ve PKK/KCK terör örgütünü simgeleyen bez parçaları açılarak çerxa şoreşe (devrim çarkı isimli PKK terör örgütü üyelerince söylenen marş) söylenerek 'biji serok apo' sloganlarının atıldığı, terörist başı posterleri ve PKK terör örgütünü simgeleyen bez parçalarının açıldığı, diğer sunucu [M.B.] tarafından 'Özgürlük Mahkumlarına Selam Olsun, Şehit ve Barış Annelerine Selam Olsun, Kürdistanın Dört Bir Tarafında Yaşayan Kürt Halkına Selam Olsun' şeklinde konuşmaların yapıldığı etkinliğe katılım sağladığı tespit edilmekle bu hususta tanzim edilen ayrıntılı tutanaklar soruşturma evrakına eklenmiştir."

16. Birleştirme talepli olarak düzenlenen iddianamenin kabulü sonrasında yargılama Mahkemece 2022/177 Esas sayılı dosya üzerinden görülmeye başlanmıştır. Mahkeme tensip zaptıyla 2022/177 Esas sayılı davanın devam etmekte olan 2021/117 Esas sayılı davayla birleştirilmesine karar vermiştir.

17. Mahkeme duruşmanın 18/5/2022 tarihli oturumunda ikinci iddianameye konu edilen isnatlara ilişkin olarak başvurucunun savunmasını almıştır. Başvurucu bu oturumda, 2019 yılında Halkların Demokrasi Partisinden (HDP) belediye meclis üyesi olarak seçildiğini, bu

kapsamda Partinin bazı faaliyet ve etkinliklerine katıldığını, suç teşkil edecek herhangi bir eyleme katılmadığını beyan etmiştir. Başvurucu müdafii de ikinci iddianameye konu edilen eylemlerin ilk iddianame düzenlenirken dikkate alınmadığını ifade etmiştir. Mahkeme söz konusu oturumda "delillerin önemli ölçüde toplanmış olması, sanığın tutuklu kaldığı süre, sanığın gelinen kovuşturma aşaması itibariyle kaçma, gizlenme ya da delilleri karartması hususunda somut olguların bulunmayışı" nedenleriyle başvurucunun yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle serbest bırakılmasına karar vermiştir.

18. Yargılama neticesinde Mahkeme 21/6/2023 tarihli oturumda başvurucunun 2022/177 Esas sayılı birleşen dosyasında isnat edilen silahlı terör örgütüne üye olma suçundan beraatine, 2021/117 Esas sayılı ana dosyası kapsamında isnat edilen silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar vermiştir.

19. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla anılan davanın istinaf kanun yolu aşamasında derdest olduğu tespit edilmiştir.

20. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

21. Başvurucu; üyesi olduğu Partinin yasal faaliyetleri kapsamında düzenlenen etkinliklere katıldığı iddiasıyla gerekçesiz bir şekilde tutuklandığını, Hâkimlik ve itiraz mercii kararlarında kuvvetli suç şüphesini ortaya koyan delillere atıf yapılmadığını ve tutuklamaya alternatif tedbirlerin neden uygulanmadığının açıklanmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, ifade hürriyeti, örgütlenme hürriyeti ve toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) başvuruya ilişkin görüşünde; kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında tutuklamaya konu edilen eylemlere ilişkin açılan kamu davası kapsamında verilen beraat kararının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, ifade hürriyeti ve toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ortaya koyduğunu ifade etmiştir.

23. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütünün üyesi olma suçundan 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

26. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön şartı olan suçun işlendiğine dair

kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

27. Başvurucu; PKK/KCK silahlı terör örgütünün TJA yapılanması kapsamında faaliyet yürüttüğü, örgütün yayın organları üzerinden yapılan çağrılara istinaden yine örgütün amaç ve hedefleri doğrultusunda gerçekleştirilen eylem ve etkinliklere katıldığı ve bu yayın organlarında yayımlanan iki farklı haberde yer aldığı şeklindeki bilgilere dayalı olarak terör örgütü üyeliği isnadıyla tutuklanmıştır. Belirtilen bu hususların tutuklama tedbirinin uygulanmasında suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemeyecektir.

28. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

29. Somut olayda Hâkimlikçe başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken; başvurucuya isnat edilen suç için öngörülen cezanın ağırlığına, bu suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenen katalog suçlar arasında yer almasına, verilmesi muhtemel cezaya göre başvurucunun kaçma ihtimalinin bulunmasına ve adli kontrol tedbirinin yetersiz kalacağına dayanılmıştır. Öte yandan kararda delil karartma şüphesinin varlığına ilişkin herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir (bkz. § 12).

30. Dolayısıyla somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Hâkimlik tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden özellikle -suçun ağırlığına atfen- kaçma şüphesine yönelen tutuklama nedeninin olgusal temellerinin olduğu söylenebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yıldırım Ataş, B. No: 2014/4459, 26/10/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66).

31. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da tespiti gerekir. Bu tedbirin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır.

32. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

33. Tutukluluğa ilişkin kararlarda hedeflenen meşru amaçla yapılan müdahale arasında gözetilmesi gereken denge açısından öncelikle adli kontrol tedbirleri değerlendirilmeli ve adli kontrolün neden yetersiz kalacağı gerekçelendirilmelidir (Engin Demir [GK], B. No: 2013/2947, 17/12/2015, § 69). Başka bir deyişle adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek ortaya konulmadan tutuklama tedbirinin uygulanmasına veya uygulanmakta olan tutuklama tedbirinin devamına ya da bu hususta bir tahliye talebinin reddine karar verilmesi mümkün değildir (AYM, E.2023/69, K.2023/165, 28/9/2023, § 17).

34. Başvurucunun tutuklanmasına esas olan silahlı terör örgütü üyeliği isnadına dair yargılama başvurucu hakkında başka eylemleri nedeniyle yine silahlı terör örgütü üyeliğinden yürütülen diğer yargılamayla birleştirilmiştir (bkz. § 16). Hakkında yürütülen ilk yargılama kapsamında 29/4/2021 tarihinde tutuklanan başvurucu; Mahkeme tarafından

delillerin önemli ölçüde toplanmış olması, başvurucunun tutuklu kaldığı süre, gelinen kovuşturma aşaması itibarıyla kaçma, gizlenme ya da delilleri karartma şüphesini uyandıracak somut olguların bulunmaması şeklindeki gerekçelerle 20/9/2021 tarihinde serbest bırakılmıştır (bkz. § 8). Başvurucu serbest bırakılmasının ardından gerçekleştirilen ve sorgusunun yapıldığı 15/12/2021 tarihli oturuma müdafii ile birlikte katılmıştır (bkz. § 9). Söz konusu yargılamanın devam ettiği süreçte hakkında aynı suçtan açılan ikinci soruşturma kapsamında Hâkimlik kararı ile 19/3/2022 tarihinde yeniden tutuklanan başvurucu, Mahkeme tarafından önceki tahliye kararındaki gerekçe tekrarlanmak suretiyle 18/5/2022 tarihinde serbest bırakılmıştır (bkz. § 17).

35. Bu durumda bireysel başvuruya konu edilen 19/3/2022 tarihli tutuklama tedbirinden önceki tarih olan 20/9/2021'de başvurucunun benzer eylemleri nedeniyle terör örgütü üyeliği suçundan tahliyesine ve hakkında adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verildiği, başvurucunun adli kontrol tedbirine uygun olarak duruşmanın bir sonraki oturumuna katıldığı da gözetildiğinde tutuklama kararında adli kontrol tedbirinin tutuklama tedbirinden beklenen amaca ulaşmak bakımından neden yetersiz kaldığına ilişkin somut bir değerlendirme yapılmaması bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir.

36. Bu itibarla tutuklamanın ölçülü olduğuna dair olgular yeterince ortaya konulmadan başvurucu hakkında tutuklama tedbiri uygulanmasının kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan güvencelere aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

37. Öte yandan yukarıda ulaşılan sonuca bağlı olarak başvurucunun tutuklama tedbiri nedeniyle ifade hürriyeti, örgütlenme hürriyeti ve toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının ihlal edildiği iddialarının incelenmesi gerekli görülmemiştir.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespitini, yeniden yargılama yapılmasını ve 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

40. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu itibarla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbiri sona ermiştir. Dolayısıyla ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Diğer taraftan yalnızca kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğinin tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı olarak net 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A.1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. İfade hürriyeti, örgütlenme hürriyeti ve toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı yönünden İNCELEME YAPILMASINA YER OLMADIĞINA,

B. Anayasa’nın 19. maddesi üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hâkimliğine (2022/235 Sor. sayılı) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDÜL HABİB OSMANİ

B. No: 2022/71895 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/71895

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDÜL HABİB OSMANİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/71895)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Abdül Habib OSMANİ

Vekili : Av. Baturay ULU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari gözetim altında tutmanın hukuki olmaması ve tutmaya karşı etkili bir başvuru imkânı sağlanmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Afgan vatandaşı olan başvurucu İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Sultanbeyli Koordinasyon Bürosuna ikamet izni başvurusu yapmak için gittiğinde başvurucunun farklı isimle birden fazla kaydının bulunduğu tespit edilerek kolluk görevlilerine ihbarda bulunulmuştur.

3. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucu hakkında resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan suçundan soruşturma başlatmıştır.

4. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü (Göç İdaresi); kamu düzeni açısından tehdit oluşturduğu, kaçma ve kaybolma riskinin bulunduğu, Türkiye'ye giriş ve çıkış kurallarını ihlal ettiği gerekçeleriyle 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) ve (h) bentleri uyarınca başvurucunun sınır dışı edilmesine ve aynı Kanun'un 57. maddesi gereğince 6 ay süreyle

idari gözetim altına alınmasına 28/6/2022 tarihinde karar vermiştir. Söz konusu kararda başvurucunun adı ve soyadı "ABDUL HABIB OSMANI" olarak belirtilmiştir.

5. Başvurucu, anılan idari gözetim kararına İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliği (Hâkimlik) nezdinde 6/7/2022 tarihinde itirazda bulunmuştur. Başvurucu, itiraz dilekçesinin ekinde -diğerlerinin yanı sıra- 28/6/2022 tarihli ve 11844815.101.18.03.9 sayılı idari gözetim kararını da ibraz etmiştir.

6. Hâkimlik 7/7/2022 tarihinde Göç İdaresine müzekkere yazarak başvurucu hakkındaki kayıt ve belgelerin gönderilmesini istemiştir. Göç İdaresi tarafından gönderilen cevabi yazıda başvurucu vekilinin yeterli bilgi ve belge sunmaması nedeniyle sağlıklı bir araştırma yapılamadığı ancak tesis edilen sınır dışı ve idari gözetim kararının tarih ve sayısının bildirilmesi hâlinde daha detaylı bir sorgulama yapılabileceği belirtilerek itiraz dilekçesindeki eksikliklerden dolayı başvurunun incelenmeksizin reddine karar verilmesi talep edilmiştir. Cevabi yazı ekinde başvurucuya ilişkin sorgulamanın "ABDÜL HABİB OSMANİ" bilgileri girilerek yapıldığına ve herhangi bir sonuca ulaşılamadığına dair bir ekran çıktısına yer verilmiştir.

7. Hâkimlik 22/7/2022 tarihinde geri gönderme merkezinde başvurucu hakkında herhangi bir kayda rastlanmadığı gerekçesiyle itiraz hakkında karar verilmesine yer olmadığına kesin olarak karar vermiştir.

8. Başvurucu, söz konusu kararı 22/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 26/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurucu 6458 sayılı Kanun'un 57/A maddesi gereğince idari gözetime alternatif yükümlülükler yüklenmek suretiyle 22/8/2022 tarihinde serbest bırakılmıştır.

10. Komisyonca adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; idari gözetim altında tutulmasının hukuka aykırı olduğunu, itiraz dilekçesi ekinde idari gözetim kararını sunmasına rağmen Göç İdaresinin yanıltıcı cevabı dikkate alınarak karar verildiğini, idari gözetim kararının hukuka aykırılığı kapsamında ileri sürdüğü iddialara ilişkin değerlendirme yapılmadığını ve bu karara karşı etkin bir itiraz mekanizmasından yararlandırılmadığını beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca kendi iddialarıyla ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmadığı hâlde idarenin savunmasına istinaden karar verilmesi ve mevzuata göre beş günde sonuçlandırılması gereken incelemenin 16 günde bitirilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) başvuruya ilişkin görüşünde; yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. 6458 sayılı Kanun'un 57. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimliklerine itirazda bulunulabilmektedir. Böylece idari gözetim kararının

hukuka uygun olup olmadığı hususu sulh ceza hâkimliklerince incelenebilecektir. Kanun koyucu, hukuki niteliği itibarıyla idari bir işlem olduğu hâlde idari gözetim altına alma kararına karşı itiraz mercii olarak sulh ceza hâkimliklerini tayin etmiştir. İdari gözetim altına alma kararının hukuka uygunluğunun idari işlemlere ilişkin genel görevli yargı yeri olan idare mahkemeleri yerine sulh ceza hâkimliklerince yapılması öngörülürken idari gözetim kararının yabancıyı özgürlüğünden yoksun bırakan mahiyetinin dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan idare mahkemelerinin idari gözetim kararının hukuka uygunluğunun denetimi konusunda herhangi bir yetkisi bulunmamaktadır (B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, § 70).

15. Buna karşın idari veya adli yargıda açılacak tazminat davasında ilgili yargı yerinin yetkisi idari gözetim kararı nedeniyle herhangi bir zararın doğup doğmadığını ve bir zarar doğmuşsa miktarını tespit etmekten ibaret olup 6458 sayılı Kanun'a göre idari gözetim kararının hukuka uygun olup olmadığını denetleme yetkisi bulunmamaktadır. Zira kanun koyucu idari gözetim kararının hukukiliğini denetleme yetkisini münhasıran sulh ceza hâkimliklerine vermiştir. Bu durumda idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimliğine itiraz edilmeden ve bu itiraz hakkında sulh ceza hâkimliğince verilecek kararın sonucu beklenmeden işlemden kaynaklanan zararın tazmini için tazminat davası açılamayacağı anlaşılmaktadır (B.T., § 71).

16. Somut olayda Hâkimlik, idari gözetim tedbiri kapsamında özgürlüğünden mahrum bırakılan başvurucunun serbest bırakılma yönündeki talebine ilişkin olarak tutmanın hukuka uygun olup olmadığına dair herhangi bir değerlendirme yapmadan karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun bu kapsamdaki şikâyetinin özü hukuka aykırı olduğu ileri sürülen idari gözetim tedbirine karşı etkili başvuru imkânı sunulmadığına ilişkindir. Dolayısıyla incelemeye konu hukuki sorun, bir idari işlem olan idari gözetim kararından değil yargısal nitelikteki hâkimlik kararından kaynaklanmaktadır. Dahası, idari gözetim kararının hukukiliğini denetleme yetkisi münhasıran sulh ceza hâkimliklerine ait olduğundan idari yargı yerlerinin bu hususa ilişkin bir değerlendirme yaparak başvurucunun serbest bırakılmasına karar verme yetkisi de bulunmamaktadır. Bu bakımından başvurucu hakkındaki iddiaya konu idari gözetim tedbirinin sona erdiği tespit edilmiş olsa da somut başvuruda başvuru yollarının tüketilmesine dair kabul edilebilirlik kriteri bakımından bir eksiklik bulunmadığı değerlendirilmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir (Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 122). Aynı fıkrada "Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi" ibaresine yer verildiğinden bu hak Anayasa'nın 19. maddesindeki tüm tutma hâllerinde geçerlidir (M.L., B. No: 2020/15539, 22/11/2022, § 92).

19. Hürriyeti kısıtlanan kişinin şikâyetleriyle ilgili olarak yetkili yargı merciince yapılacak değerlendirmenin adli nitelik taşıması ve özgürlükten mahrum bırakılan kişilerin itirazları bakımından uygun olan teminatları sağlaması gerekmektedir (Firas Aslan ve Hebat Aslan, § 64; B.T., § 105). Söz konusu yargısal denetim, yeri geldiğinde başvuruda bulunan kişinin serbest bırakılmasını temin edebilmelidir. Bu şekilde öngörülen hukuk yolunun sadece

teoride değil uygulamada da yeterince sonuç alınabilir bir yol olması gerekir. Aksi hâlde söz konusu hükmün amaçları açısından gerekli olan erişilebilirlik ve etkili olma özelliğinden söz edilemez (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 152; B.T., § 106).

20. Somut olayda başvurucu 28/6/2022 tarihli idari gözetim kararına karşı 6/7/2022 tarihinde itirazda bulunmuştur. Hâkimlik, Göç İdaresine müzekkere yazarak başvurucuya ilişkin kayıt ve belgeleri istemiştir. İdare tarafından gönderilen yazı ve ekindeki ekran çıktısından başvurucu hakkındaki araştırmanın "ABDÜL HABİB OSMANİ" ismiyle yapıldığı ve bu arama sonucunda herhangi bir kayda rastlanmadığı anlaşılmaktadır. Anılan cevabi yazıda ayrıca idari gözetim kararının tarih ve sayı bilgilerinin iletilmesi hâlinde daha detaylı bir sorgulama yapılabileceği bildirilmiştir.

21. Hâkimlik, başvurucunun itiraz dilekçesi ekinde ibraz ettiği idari gözetim kararının tarih ve sayısını Göç İdaresine bildirerek daha detaylı bir sorgulama yapılmasını sağlamak yerine başvurucunun geri gönderme merkezlerinde kaydının bulunmadığı gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

22. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruya konu olan bir olayda, Valilikçe hakkında idari gözetim kararı verilmeyen bir başvurucu belli tarihe kadar adli ya da idari bir merciden durumunun gözden geçirilmesini talep edememiştir. İdari gözetim kararı verildikten sonra sulh ceza mahkemesine yapılan itirazın incelenmesi aşamasında başvurucunun tutulmasının temel yasal ön şartı olan sınır dışı etme kararının bulunmaması da tutmanın hukuka aykırı olduğunun değerlendirmesi yapılırken dikkate alınmamıştır. Anayasa Mahkemesine göre bu durum, itiraz kanun yolunun başvurucu açısından bir güvence oluşturacak şekilde gerekli özen içinde yürütüldüğünün söylenebilmesini mümkün kılmamaktadır (B.T., §§ 104-111).

23. Başvurucunun itiraz dilekçesi ekinde idari gözetim kararının bir örneğine yer vermiş olması nedeniyle Göç İdaresinin cevabi yazısında belirtildiğinin aksine başvurucunun eksik bilgi sağladığı ve bu suretle itiraz başvurusu sırasında gerekli özeni göstermediği söylenemez.

24. Somut olayda Hâkimlik, başvurucunun derhâl serbest bırakılma talebine ilişkin itirazının esasını incelememiştir. Göç İdaresinin cevabi yazısında idari gözetim kararına ilişkin bilgilerin gönderilmesi hâlinde daha detaylı bir sorgulama yapılacağına ilişkin açıklama ve başvurucunun itiraz dilekçesi ekinde sunduğu idari gözetim kararı örneği gözönüne alındığında Hâkimliğin somut başvuruya konu incelemeyi gerekli özeni göstermeden yaptığı anlaşılmaktadır. Hâkimlik, başvurucu idari gözetim kararına ilişkin tüm bilgi ve belgeleri ibraz etmesine rağmen Göç İdaresinin harf hatasından kaynaklandığı ilk bakışta anlaşılan eksik sorgulamasına ilişkin ekran çıktısı ve başvurucunun durumu hakkında kesin bir tespit içermeyen cevabi yazısına üstünlük tanıyarak incelemeyi sonlandırmıştır. Dolayısıyla idari bir işlemle hürriyeti kısıtlanan başvurucunun serbest bırakılma talebinin yargısal makamlarca cevaplanmadığı anlaşılmaktadır.

25. Yukarıda açıklandığı üzere 6458 sayılı Kanun'da öngörülen ve başvurucunun hukuki durumunda yaşanan değişikliklere göre bir değerlendirme yapılarak kendisinin salıverilmesi sonucunu doğurabilecek başvuru yollarının somut olayda etkili bir şekilde işlemediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında güvence altına alınan, özgürlüğünden yoksun bırakılmasının hukuka uygunluğunun özünü oluşturan usule ve esasa ilişkin koşullarla ilgili olarak etkili bir yargı merciine başvurma

hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvurucu 22/8/2022 tarihinde serbest bırakıldığından ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

29. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. İdari gözetim kararına karşı etkili bir başvuru imkânı sağlanmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (2022/7474 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET KARAKAYA

B. No: 2022/99730 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/99730

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET KARAKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/99730)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Mehmet KARAKAYA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin sosyal medya paylaşımları nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Hakkâri Emniyet Müdürlüğünde polis memuru olarak görev yapmaktadır.

3. Başvuru konusu paylaşımlar şöyledir:

"Sayın Cumhurbaşkanımız R.T.E. ve Sayın İçişleri Bakanımız S.S.'den istirham ediyoruz Ülkemizin lanetlenmiş soysuzların İngiliz derin devleti uşaklarının oyuna gelmesine izin vermesinler. Gereken ne ise kanunla hukukla yapılsın. Yüce milletimiz Yüzyıllardır bu kahpelerin pislik yürüyüşleri ve hataları için şehit olmadı.

İngiliz derin devleti ajanları en yakınınızda geziyorlar sayın bakanım, her şeyin farkında olduğunuza eminiz, gereğini en kısa zamanda yapmanızı bekliyoruz."

4. Bahse konu paylaşımların da dâhil olduğu çok sayıda paylaşımın A.O. örgütü lehine olduğu iddiasıyla Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER) şikâyet konusu edilmesi

üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Soruşturma neticesinde yukarıda ifade edilen paylaşımların emniyet teşkilatının mevcut bilgi iletimi kriterlerine uymadığına, amirleri ve üstleri hakkında onların bulunmadığı ortamlarda ve onların eylemleri hakkında kötüleyici veya konuştuğu kişilerde kötü intiba bırakacak tarzda olumsuz sözlerden meydana geldiğine kanaat getirilmiştir. Buna göre başvurucunun 31/1/2018 tarihli ve 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendi uyarınca "Amirleri, üstleri, aynı rütbedeki veya çalışma arkadaşları hakkında ve onların bulunmadığı ortamlarda, onların işlem, eylem ve kişilikleri hakkında kötüleyici veya konuştuğu kişilerde kötü intiba bırakacak tarzda olumsuz sözler söylediği" gerekçesiyle kınama disiplin cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi, paylaşımlarda kişilerde kötü intiba bırakacak tarzda olumsuz ifadeler olmadığı, aksi durumun ise idarece somut ve hukuken itibar edilebilir bilgi ve belgelerle ortaya konulamadığı gerekçesiyle başvuru konusu disiplin cezasının iptaline karar vermiştir. Ancak istinaf kanun yolunda, paylaşımların hakaret içermemesine rağmen tüm idari teşkilatın amiri konumunda bulunan Cumhurbaşkanı ve polis memuru olan başvurucunun doğrudan hiyerarşik amiri olan İçişleri Bakanı'na yöneldiği ve okuyanlarda kötü intiba bırakacak tarzda olduğu gerekçesiyle kaldırılarak davanın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 13/10/2022 tarihinde öğrendikten sonra 8/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; paylaşımları bahsettiği kişilere zarar gelmemesi amacıyla yaptığını ve eylemle disiplin cezası şeklindeki müdahalenin dayanağı kuralın uyumlu olmadığını belirterek ifade özgürlüğünün, soruşturma sürecinde usulüne uygun savunmasının alınmamasının ise adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiası yönünden yapılacak incelemede ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin dayanağı olan 7068 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasının (g) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin devlet memurunun itibar ve güveninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet

Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

12. Somut olayda başvurucu, yaptığı sosyal medya paylaşımlarının amirleri ve üstleri hakkında, onların bulunmadığı ortamlarda ve onların eylemlerine dair kötüleyici veya konuştuğu kişilerde kötü intiba bırakacak tarzda olduğu belirtilerek disiplin cezası ile cezalandırılmıştır (bkz. § 4). Yargılama sürecinde ilk derece mahkemesi, eylemin sübuta ermediği, aksi durumun idarece gösterilemediği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Anılan karar, istinaf kanun yolunda, paylaşımların başvurucunun amir ve üstleri hakkında okuyanlarda kötü intiba bırakacak tarzda olduğu belirtilerek kaldırılmış; davanın kesin olarak reddine karar verilmiştir (bkz. § 5).

13. Anayasa Mahkemesi birçok kararında kamu görevlisinin anayasal ve yasal konumuna, tabi olduğu statü hukukunun getirdiği ödev ve sorumlulukların temel hak ve özgürlükler karşısındaki durumuna, kamu görevlisine uygulanan disiplin cezalarının amaç ve kapsamına ilişkin değerlendirmelerde bulunmuş; kamu görevlisi hakkında disiplin cezası uygulayan idarenin ve bu tür müdahalelerin hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin subjektif yorumlardan kaçınmaları için yapması gerekenleri belirtmiştir. Bu itibarla anılan mercilerce en azından şu değerlendirmelerin yapılması beklenir (diğerleri arasından bkz. Lale Çalıkoğlu, B. No: 2018/36354, 18/10/2022, §§ 30-34; Sinan Akbulut, B. No: 2019/1396, 2/11/2022, §§ 30-34; Serdar Topal, B. No: 2018/23179, 16/11/2022, §§ 26-30):

i. Söz konusu olan ifade özgürlüğü olduğu için devlet memurlarının da birer birey olduğu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlere sahip olma haklarının olduğu gözardı edilmemelidir (Hasan Güngör, B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 49; Zeki Çınar, B. No: 2016/3585, 12/6/2019, §§ 34, 35; Ömer Yalçın, B. No: 2017/30798, 29/9/2020, § 27).

ii. Sosyal yönleri de olan bireyler oldukları düşünüldüğünde kamu görevlilerinin her tür düşünce açıklamasının değil statü hukukunun sağladığı itibar ve güvene aykırılık teşkil ettiği yolunda haklı ve objektif bir kanaat uyandıran açıklamalarının kamu görevlisine duyulan güven ve itibarı sarstığı kabul edilmelidir. Dolayısıyla eylemlerin değerlendirmesinde hizmet dışında kullanılan ifadelerin dile getirildiği koşullar gözetilmeli ve yapılan ifade açıklamasının kamu görevlisinin bulunduğu konum ve üstlendiği devlet görevinin -içeriğiyle birlikte değerlendirildiğinde- itibar ve güven duygusunu sarsmaya elverişli olduğu ortaya konulmalıdır (kamu görevlilerinin siyasi partilere yönelik sosyal medya paylaşımları yönünden yapılacak benzer değerlendirmeler için bkz. Sinan Akbulut, § 34).

iii. Bununla birlikte somut olayın koşullarında kamu görevlisinin düşünce açıklamasını kamu görevi statüsünün ve görev yaptığı alanın kendisine sağladığı ünvanı dâhil herhangi bir olanağı kullanarak yapmış ise bunun gösterilmesi gerekir (kamu görevinin niteliğine ilişkin olarak bkz. Adem Talas [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017, § 47).

iv. Yapılan düşünce açıklamasının kamu hizmetlerinin sürekliliğini, etkinliğini, verimliliğini ya da gereği gibi yerine getirilmesini ne şekilde etkilediğinin ve cezayı gerekli kılan sonuçların (devlet organizasyonu içinde düzenin bozulması, hizmetlerin yürütülememesi gibi) neler olduğu veya bu tür sonuçlara neden olmasının kuvvetle muhtemel olduğu ortaya konulmalıdır (disiplin cezası ile cezalandırılabilmeleri için kamu görevlisinin fiillerinin memuriyetlerini etkilediğinin gösterilmesi gerekliliğine ilişkin olarak bkz. Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, §§ 61, 63; Levent Tunçel, B. No: 2017/34185,

16/3/2022, §§ 42, 44; disiplin hukukunun amaçları için bkz. Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, § 53).

v. Her durumda kamu görevlisinin ödev ve sorumluluk derecesi, bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla bağlantılı olarak belirlenmelidir (Hikmet Aslan, B. No: 2014/11036, 16/6/2016, § 55; Hasan Güngör, § 48; hekimler yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Levent Tunçel, § 43).

vi. Hükmedilen disiplin cezasıyla kamusal önemi bulunan objektif amaca ulaşılabileceği başka bir deyişle kamu görevlisinin cezalandırılmasının zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği gösterilmeli, düşünce açıklamasının kamu görevini etkileme derecesiyle orantılı bir disiplin cezasına hükmedilmedir (bkz. Mehmet Alanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021, § 45; Şah İsmail Harmancı, B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 37; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 45).

vii. Değerlendirmeler oldukça açık, spesifik ve tekil olarak yapılmalıdır (bireyselleştirilmiş değerlendirme zorunluluğuna ilişkin olarak bkz. Şah İsmail Harmancı, § 41).

14. Başvurucuyu cezalandıran idarenin ve nihai kararı veren bölge idare mahkemesinin gerekçeleri dikkatli şekilde ele alınmıştır. Somut olayda idare, yapılan paylaşımların emniyet teşkilatının mevcut bilgi iletimi kriterlerine uymadığını ve başvurucunun amirleri ve üstleri hakkında kötü intiba bırakacak tarzda olumsuz sözlerden oluştuğunu belirtmiştir. Ancak paylaşımların idarenin bilgi iletimi kriterlerine ne şekilde aykırı olduğunu ve kötü intiba oluşturduğunu açıklamamıştır. Bölge idare mahkemesi ise ilk derece mahkemesinin paylaşımlarda kötü intiba yaratacak tarzda olumsuz ifadeler bulunmadığı ve aksinin idarece somut olarak ortaya konulamadığı gerekçesiyle verdiği iptal kararını, paylaşımların Cumhurbaşkanı ve İçişleri Bakanı hakkında okuyanlarda kötü intiba bıraktığını belirtmek dışında herhangi bir açıklamada bulunmaksızın kaldırarak davayı reddetmiştir. Dolayısıyla idarenin ve bölge idare mahkemesinin şu hâlde Anayasa Mahkemesinin kamu görevlisinin ifade özgürlüğüne yapılan böyle bir müdahalede uygulanmasını öngördüğü ve yukarıda sıralanan ilkeler kapsamında yeterli bir değerlendirme yapmadığı anlaşılmıştır (bkz. § 13).

15. Anayasa Mahkemesi çok sayıdaki kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya ortaya koyduğu kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120).

16. Yukarıdaki bilgiler dikkate alındığında değerlendirmelerinde Anayasa Mahkemesinin kabul ettiği standartları uygulamayan idarenin ve bölge idare mahkemesinin başvurucunun disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyduğunu kabul etmek mümkün olmamıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmayan müdahalenin Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması taleplerinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıpAnayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Konya Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine iletilmek üzere (E.2022/588, K.2022/2084) Konya 3. İdare Mahkemesine (E.2021/538, K.2022/47) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA UBEYDULLAH AYDIN

B. No: 2022/103487 | Karar tarihi: 21.01.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/103487

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA UBEYDULLAH AYDIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/103487)

Karar Tarihi: 21/1/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Mustafa Ubeydullah AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; denetimli serbestlik ve koşullu salıverme imkânından yararlandırılmama nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesi ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Elâzığ 2. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan 8 yıl 9 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Bu karar kanun yolu incelemelerinden geçerek kesinleşmiştir.

3. 12/5/2020 tarihli müddetnamede başvurucunun koşullu salıverilme tarihi 12/6/2023 olarak belirlenmiştir.

4. 19/11/2020 tarihli müddetnamede ise başvurucunun üçten fazla hücre cezası aldığı için 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 17. maddesinin ikinci fıkrası gereğince koşullu salıverilme hükümlerinden yararlanamayacağı belirtilmiş ve hak ederek tahliye tarihi 18/8/2025 olarak belirlenmiştir.

5. Başvurucu 19/11/2020 tarihli müddetnameye ve ceza infaz kurumunun denetimli serbestlik ve koşullu salıverme imkânından yararlandırılması taleplerinin reddine ilişkin

kararlarına 29/8/2022 tarihinde itiraz etmiştir. Başvurucu, kendisiyle aynı durumda olan bir kişi hakkında Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesince koşullu salıvermeden yararlandırılma yönünde karar verildiğini, hakkında verilen ve kesinleşen üç adet hücreye koyma disiplin cezasının, üzerine atılı suç bakımından tutuklu bulunduğu dönemde verildiğini, şu anda infaz etmekte olduğu terör örgütü üyeliği suçunun kapsamında verilen mahkûmiyet kararının infazı esnasında hücre hapsi cezası almadığını ve bu nedenle kendisi hakkında 3713 sayılı Kanun'un 17 maddesinin uygulanmaması gerektiğini, lehine olan kanuni düzenlemeler dikkate alınmadan koşullu salıverilme imkânından ve denetimli serbestlik hakkından mahrum bırakıldığını, önce disiplin cezası verilmesi, ardından koşullu salıverilmenin geri alınması nedeniyle aynı eylemden dolayı iki kez cezalandırılma yasağına aykırı davranıldığını belirterek 12/6/2022 tarihi itibarıyla denetimli serbestlik hakkından faydalandırılmasını ve akabinde koşullu salıverilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

6. Elâzığ İnfaz Hâkimliği 29/9/2022 tarihinde başvurucunun taleplerinin ve müddetnameye itirazının reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hükümlünün talebi, infaz dosyası, hakkında verilen disiplin cezaları ve tüm dosya kapsamı birlikte incelendiğinde hükümlünün Elazığ 2 nolu Yüksek Güvenlikli Caza İnfaz Kurumuna 22/10/2018 tarihinde tutuklu sıfatıyla nakil olarak geldiği ve 30/4/2020 tarihinde cezası kesinleşerek hükümlü konumuna geçtiği, hükümlünün hakkında 3 adet hücreye koyma disiplin cezası verildiği ve kesinleşerek infaz ettiği , bu noktada 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 17. maddesi uyarınca 'Tutuklu veya hükümlü iken firar veya ayaklanma suçundan mahkûm edilmiş bulunanlar ile disiplin cezası olarak üç defa hücre hapsi cezası almış olanlar, bu disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile şartla salıverilmeden yararlanamazlar.' hükümleri gereğince 3 adet hücre disiplin cezası aldığından ve cezaların kesinleşerek infaz ettiği, hükümlünün Elazığ 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/06/2018 tarih ve 2017/145 Esas 2018/236 Karar sayılı ilamının 3713 Sayılı Kanun kapsamında olduğundan almış olduğu 3 adet hücre disiplin cezaları doğrultusunda koşullu salıverilme hükümlerinden faydalandırılmadığı, ilgili kanun metninde "tutuklu veya hükümlü iken" cümlesinde belirtilmiş olması sebebiyle ilgilinin hücreye koyma disiplin cezasını silahlı terör örgütü suçu kapsamında tutuklu veya hükümlü iken almış olmasının yeterli olduğu, maddenin uygulanması için disiplin cezalarının hükümlü iken alınması şartının bulunmadığı ve hem tutukluluk hem de hükümlülük kapsamında toplam 3 ve üzeri hücreye koyma disiplin cezası alınmasının3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 17. maddesinin uygulanması için yeterli olduğu anlaşılmıştır.

Bu bilgiler ışığında ilgili yönetmelik ve kanunlar çerçevesinde açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve denetimli serbestlik hükümlerinden faydalanılması ile ilgili öncelikle koşullu salıverilme hakkı bulunan hükümlülerin bu haklardan faydalanabileceği, bu kapsamda hükümlü hakkında koşullu salıverilme hakkının bulunmadığı, bu nedenle hükümlü hakkındaki ... müddetnamenin yerinde olduğu, hükümlünün mevcut durum itibariyle koşullu salıverilme hakkı bulunmadığından açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve bu doğrultuda denetimli serbestlik hükümlerinden faydalanma hakkı da bulunmadığı anlaşıldığından hükümlünün taleplerinin ve müddetnameye itirazlarının reddine dair aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur."

7. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz, Elâzığ 1. Ağır Ceza Mahkemesince 24/10/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

8. Bu karar 26/10/2022 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu 24/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; hakkında verilen disiplin cezalarının 23/5/2021 tarihi itibarıyla kaldırıldığını, dolayısıyla 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un lehine olan ilgili hükümleri çerçevesinde denetimli serbestlik ve koşullu salıverilme imkânından yararlandırılması gerektiğini, buna rağmen talebinin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa Mahkemesinin bazı kararlarına yer verilmek suretiyle bu kararlar dikkate alınarak bir değerlendirme yapılması gerektiği ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını yinelemiştir.

14. Başvurucunun iddiaları kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Bir mahkûmiyet kararının infazına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesi açık bir hüküm içermemektedir. Bununla birlikte Anayasa'nın 19. maddesinin amacı kişileri keyfî bir şekilde hürriyetten yoksun bırakılmaya karşı korumak olup maddede öngörülen istisnai hâllerde kişi hürriyetine getirilecek sınırlamaların da maddenin amacına uygun olması gerekir (Abdullah Ünal, B. No: 2012/1094, 7/3/2014, § 38). Bir kimsenin mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi kapsamında hürriyetinden yoksun bırakıldığının söylenebilmesi için her şeyden önce hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin bir mahkeme tarafından verilmesi, ikinci olarak yerine getirilecek kararın hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirlerine ilişkin olması gerekir. Ceza veya güvenlik tedbiri içermeyen bir karara dayanılarak bir kimsenin hürriyetinden yoksun bırakılması mümkün değildir. Son olarak hürriyetten yoksun bırakılmanın mahkemece verilen hürriyeti kısıtlayıcı ceza veya güvenlik tedbirinin kapsamını aşmaması gerekir (Ercan Bucak (2), B. No: 2014/11651, 16/2/2017, § 40).

16. Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi bir mahkûmun af yasasından ya da erkenden şartlı tahliye veya kesin tahliye durumlarından yararlanması gibi hususları güvence altına almamaktadır. Ancak mahkemelerin bu tür bir imkândan faydalanmak için kanunda belirtilen koşulları yerine getiren herkese, herhangi bir takdir yetkisi bulunmadan bu tedbiri uygulamakla yükümlü olmaları hâlinde durum farklıdır (İsrafil Hurman, B. No: 2014/1782, 9/6/2016, § 33).

17. Somut olayda İnfaz Hakimliğince hakkında üç tane hücreye koyma disiplin cezası olduğu için 3713 sayılı Kanun'un 17. maddesinin ikinci fıkrası gereğince başvurucunun koşullu salıverilmeden yararlanamayacağı belirtilmiştir. Hâkimlik ayrıca başvurucunun koşullu salıverilme hakkı bulunmadığından açık ceza infaz kurumuna ayrılma ve bu doğrultuda denetimli serbestlik hükümlerinden faydalanma hakkının da bulunmadığını ifade etmiştir.

18. Başvurucu, bu disiplin cezalarının kaldırıldığını belirtmiş ise de kanunda açıkça bu

disiplin cezaları kaldırılmış olsa bile kişilerin koşullu salıverilme imkânından yararlanamayacağı düzenlenmiştir. Denetimli serbestlik tedbiri de koşullu salıverilmesine belli bir süre kalan kişiler hakkında uygulandığından koşullu salıverilme imkânından yararlanamayan bir kişinin denetimli serbestlik tedbirinden yararlanamayacağı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun denetimli serbestlik ve koşullu salıverilme imkânından koşulları oluştuğu hâlde yararlandırılmaması gibi bir durum söz konusu değildir.

19. Öte yandan yetkili makamların başvurucunun denetimli serbestlikten ve koşullu salıverilmeden yararlandırılmaması yönündeki değerlendirmelerinin keyfî veya açıkça dayanaksız olmadığı, kanundaki düzenlemelere dayandığı görülmektedir. Bu nedenle yetkili makamların herhangi bir takdir yetkisi bulunmadan bu tedbiri uygulamakla yükümlü olmaları gibi bir durum da mevzubahis değildir. Dolayısıyla başvurucunun talebi kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında güvence altına alınmamıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Aynı Fiilden Dolayı Birden Fazla Yargılanmama veya Cezalandırılmama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, disiplin cezaları infaz edildikten ve kaldırıldıktan sonra aynı fiil ve eylemler nedeniyle ikinci ceza olarak koşullu salıverme hakkının süresiz iptal edildiğini, bu nedenle aynı suçtan iki kez cezalandırıldığını ileri sürmüştür.

22. Anayasa Mahkemesi 4/11/2021 tarihli ve E.2019/4, K.2021/78 sayılı kararında konuya ilişkin uluslararası belgelerden de yararlanarak ne bis in idem ilkesini, hiç kimsenin ceza yargılamasında kesin/kesinleşmiş bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir fiilden dolayı ceza yargılaması kapsamında yeniden yargılanamayacağı veya cezalandırılamayacağı biçiminde tarif etmiştir. Söz konusu kararda, bu ilkeye aykırılık sonucuna varılabilmesi için gerçekleşmesi gereken bazı koşullar (1) cezayla ilgili bir yargılama sürecinin olması, (2) bu sürecin kesin/kesinleşmiş mahkûmiyet veya beraat hükmüyle sonuçlanmış olması, (3) cezayla ilgili bir yargılama sürecinin birden fazla işletilmesi, (4) farklı yargılama süreçlerinin aynı fiile ilişkin olması ve (5) ilkenin istisnalarından birinin olmaması şeklinde sıralanmıştır (AYM, E.2019/4, K.2021/78, 4/11/2021, § 27).

23. Anayasa Mahkemesi Ahmet Bican Kırker (B. No: 2019/2683, 12/7/2023) kararında hücre cezasının disiplin hukuku alanında kaldığını ve bu cezaya ilişkin başvurunun bir suç isnadının karara bağlanmasına ilişkin bir uyuşmazlığı konu edinmediğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca bu cezanın türü ve ağırlığı itibarıyla Anayasa'nın 38. maddesi anlamında cezai boyuta ilişkin olmadığına karar vermiştir (Ahmet Bican Kırker, §§ 45-59).

24. Bu nedenle başvurucu hakkında verilen disiplin cezalarının da disiplin hukuku alanında kaldığı ve bir suç isnadının karara bağlanmasına ilişkin uyuşmazlığı konu edinmediği, dolayısıyla aynı fiilden dolayı yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama hakkı kapsamında cezai süreç olarak nitelendirilemeyeceği değerlendirilmiştir. Bu nedenle başvurucunun şikâyeti Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin koruma alanı dışında yer almaktadır.

25. Başvurucunun şikâyeti yukarıda açıklanan nedenlerle her hâlükârda kabul edilemez bulunduğundan aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama

ilkesinin diğer unsurlarının gerçekleşip gerçekleşmediği yönünden bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu; kendi durumuna benzer bir konuda Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesince talepte bulunan kişi hakkında koşullu salıverilme imkânından yararlandırılma yönünde karar verildiğini, bu emsal kararın dikkate alınmadığını belirterek eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde; başvurucu kendisiyle aynı durumda olan diğer kişilerden farklı bir muameleye maruz bırakıldığını ileri sürmüşse de başvurucunun iddia ettiği ayrımcılığın dayandığı temel ve neden noktasında beyanda bulunmadığı ileri sürülmüştür. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında Ankara 12. Ağır Ceza Mahkemesince verilen kararın kendi durumuyla aynı olduğunu, lehine olan bu karardan eşitlik ilkesine aykırı bir şekilde yararlandırılmadığını iddia etmiştir.

29. Başvurucunun eşitlik ilkesiyle bağlantı kurarak ileri sürdüğü iddiaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin olduğu değerlendirilmiş ve inceleme bu çerçevede yapılmıştır.

30. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33). Bu çerçevede kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamına giren bir müdahale bulunmaması nedeniyle bağımsız bir niteliği olmayan eşitlik ilkesi ve ayırımcılık yasağının da somut başvuru açısından uygulanabilmesi mümkün değildir.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B.1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 21/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EREN KÜRKLÜ

B. No: 2019/3908 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/3908

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EREN KÜRKLÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/3908)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Eren KÜRKLÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, temin faaliyeti tamamlanmamış olan sözleşmeli subay adayının temin faaliyetlerinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesiyle iptal edilmesi ve ilişiğinin kesilmesi üzerine açılan davanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna gönderilmesi yerine incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde subay olmak amacıyla 2015 yılında Kara Harp Okulunda sözleşmeli subay adayı statüsünde kursiyer olarak başlamıştır.

3. 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hâl (OHAL) Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı OHAL KHK'sı) 6. maddesinin (a) bendindeki temin faaliyeti tamamlanmamış astsubay ve subay adayları hakkındaki işlemlerin iptal edilmesi kuralı kapsamında başvurucunun temin işlemi sonlandırılmıştır. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

4. Ankara 14. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 16/8/2017 tarihli kararıyla davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararda, 675 sayılı OHAL KHK'sı uyarınca

başvurucunun subay adaylığı statüsünün sonlandırıldığı ve ilişiğinin kesildiği, bu konuda idareye herhangi bir değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem kurma imkânının tanınmadığı vurgulanmıştır. Kararın gerekçesinde, başvurucunun subay adaylığına ilişkin sözleşmesinin kanun niteliği taşıyan hukuki bir düzenleme ile feshedildiği, idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz edilmesine olanak bulunmadığı ifade edilmiştir.

5. Başvurucu, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunda bulunmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 31/10/2017 tarihli kararla istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

6. Başvurucunun temyiz talebi Danıştay Beşinci Dairesinin 8/10/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 18/1/2019 tarihinde öğrendikten sonra 1/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

9. Başvurucu; 675 sayılı OHAL KHK'sı gereğince sözleşmeli subay adayı statüsünden çıkarıldığını, kanun hükmünde kararnamelerle temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlanamayacağını, bu işleme karşı açtığı davanın incelenmeksizin reddedilmesi nedeniyle etkisi geniş olan söz konusu işlemin hukuki denetim dışında bırakıldığını ileri sürmüştür. Başvurucu; hiçbir disiplin cezası olmamasına rağmen özel hayatına ilişkin fişlemeye dayalı bilgilerle hukuka aykırı şekilde statüsünün sona erdirildiğini,açtığı davada bu iddialarının irdelenmediğini, usule ve esasa ilişkin iddiaları hakkında bir değerlendirme yapılmadığını, dava açma hakkının elinden alındığını belirterek mahkemeye erişim hakkının, masumiyet karinesinin ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği, ayrıca başvurucunun sözleşmeli subay adayı kursiyeri statüsünde eğitim görmekteyken 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsü sırasında diğer 156 kursiyer/öğrenciyle birlikte helikopterle Genel Kurmay Başkanlığı bahçesine indirildiği ve başvurucu hakkında anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan müebbet hapis cezası verildiği belirtilmiştir.

11. Başvurucunun iddialarının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ayhan Orhanlı ([GK], B. No: 2019/7991, 23/2/2023) kararında, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Kanun'un 2. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca OHAL kapsamındaki KHK'larla gerçek kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen işlemlerin OHAL Komisyonunun yetkisinde olduğunu belirtmiş; temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve nasbının yapılmaması üzerine açtığı davada keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla dosyanın Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) gönderilmesi yerine davanın incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle yapılan müdahalenin Anayasa'nın 15. maddesinde öngörülen

durumun gerektirdiği ölçüde olmadığı, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

13. Somut olayda, başvurucunun temin faaliyetinin OHAL KHK'sı ile iptal edilmesi ve sözleşmeli subay adayı statüsünün sona erdirilmesi üzerine açtığı davada keyfîliğe karşı başvurucuya anayasal güvenceler sağlayacak nitelikte bir yorumla dosyanın OHAL Komisyonuna gönderilmesi yerine davanın incelenmeksizin reddedildiği görüldüğünden somut başvuruda, Ayhan Orhanlı kararından açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

14. Ayrıca yine Ayhan Orhanlı kararında da belirtildiği üzere OHAL Komisyonunun görev süresi 22/1/2023 tarihinde sona ermişse de 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 5. maddede görev süresinin sona ermesinden sonra Komisyonun görevleri kapsamındaki hususlarda mahkemelerce verilecek kararlar üzerine yapılması gerekli iş ve işlemleri yürütecek kurum ve kuruluşlar belirlenmiştir. Bu itibarla başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

15. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığı için diğer haklara yönelik ihlal iddiaları yönünden ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesine ve 1.000.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

17. Başvuruda tespit edilen mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

18. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan

kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2017/2334, K.2017/2578) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULCELİL KESKİN

B. No: 2019/7665 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/7665

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULCELİL KESKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/7665)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Abdulcelil KESKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun odasında yapılan aramada ele geçen dokümanların içeriği nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, hükümlü olarak Elâzığ 2 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucunun odasında 6/12/2018 tarihinde kısmi arama yapılmıştır. Arama sonucunda başvurucuya ait olan beş adet ajanda, iki adet defter, bir adet kapakları bulunmayan defter fotokopisi ele geçirilmiştir. Mezkûr ajanda, defter ve fotokopilere ilişkin olarak yapılan inceleme sonucunda başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında 11 gün hücreye koyma cezası verilmesine 14/12/2018 tarihinde karar vermiştir. Disiplin Kurulu kararında dokümanlara ilişkin olarak şu ifadelere yer verilmiştir:

"...tamamının PKK terör örgütünü övücü örgüt üyelerini eğitici ve örgütü[e] yönelmeye teşvik edici ibareler içerdiği anlaşılmış olup ayrıca Abdullah Öcalan'a ait notlar olduğu düşünülen ve örgüt içerisinde yaşadığı olayları hikaye haline alınmış yazılar tespit edildiği..."

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Elâzığ İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği/Hâkimlik) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurunun şikâyetini 14/1/2019 tarihinde reddetmiştir. Hâkimlik, Disiplin Kurulu kararının usul ve kanuna uygun olduğunu ifade ederek şikâyetin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz kanun yoluna başvurmuştur. Elâzığ 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) İnfaz Hâkimliği kararında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığından bahisle anılan itirazı 4/2/2019 tarihinde reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 4/2/2019 tarihinde öğrendikten sonra 5/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; İnfaz Hâkimliğinin yazılı savunmasını incelemesi gerekirken Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) üzerinden çok sınırlı tutulan sözlü ifadesinden hareketle karar verdiğini, Ceza İnfaz Kurumunun incelemesinden geçen dokümanların disiplin cezasına konu edildiğini, sürekli kameralarla izlenen üç kişilik odada örgüt eğitim ve propagandası yapmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca, yazdığı üç romanın yayımlandığını, 26 yıldır ceza infaz kurumunda olduğunu, edebi yazılar yazmaya devam ettiğini, bu konuda Ceza İnfaz Kurumunu bilgilendirdiğini, el konulan defterlerin roman çalışmalarının karalamaları olduğunu iddia etmiş ve tüm bu nedenlerle ifade özgürlüğünün ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuru konusu olay nedeniyle yalnızca disiplin soruşturması açıldığı, başvurucu hakkında adli bir soruşturma açılmadığı belirtilmiş ve Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara ve Disiplin Kurulunun ve yargı mercilerinin gerekçelerine yer verilmiştir. Daha sonra, başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan hükümlü ve tutuklu bilgi formundan başvurucuya verilen hücreye koyma disiplin cezasının 22/8/2019-2/9/2019 tarihleri arasında infaz edildiği anlaşılmaktadır.

12. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında formdaki iddialarını tekrarlamış ve söz konusu dokümanların yıllardır kendisinde olduğunu ileri sürmüştür.

13. Ceza İnfaz Kurumundaki odasında yapılan aramada bulunan ajanda ve defterler nedeniyle başvurucuya verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Eşref Arslan [2. B.], B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2) [1.B], B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu ajanda ve defterler nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur.

16. Müdahaleye dayanak olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ [1.B], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

17. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda, mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

18. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

19. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir [2.B], B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanların kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

20. Başvurucu, başvuru konusu dokümanların daha önce Ceza İnfaz Kurumu idaresi denetiminden geçtiğini, yayımlanan üç romanı olduğunu, ele geçirilenlerin yeni roman taslakları olduğunu, 26 yıldır ceza infaz kurumunda olduğunu, söz konusu karalamaların uzun süredir kendisinde olduğunu ileri sürmüştür. Yetkili mercilerin kararlarında, anılan iddialara ilişkin bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür.

21. Somut olayda bulundurduğu dokümanların içeriği nedeniyle başvurucu hakkında disiplin cezası uygulanmıştır. İdarenin kararında başvurucuya ait dokümanların içeriğine ilişkin bir tek cümleye (bkz. § 4) yer verilmiş olup buna göre başvurucunun tecziyesine konu eylemin neden suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma kapsamında kaldığı noktasında bir gerekçe sunulmadığı, yargı mercilerinin de bu noktada herhangi bir açıklama yapmadığı anlaşılmıştır.

22. Bunun yanında ilgili idare ve yargılama mercilerinin kararlarına bakıldığında başvurucunun dokümanları bulundurmasının Kurum düzeni ve güvenliği üzerindeki etkisi yönünden de hiçbir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

23. Sonuç olarak somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanlarla suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma eylemini işlediği somut olgulara dayanılarak ortaya konulamamıştır. Başvurucunun 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesinde öngörülen kurumda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması için zorunlu mevzuat ve emirleri ihlal ettiği de Disiplin Kurulu ve yargı mercilerince değerlendirilmemiştir.

24. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerinin ilgili ve yeterli olup olmadığını denetler (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56;Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60; hükümlü ve tutuklulara uygulanan disiplin cezaları bağlamında bkz. Eşref Arslan, §§ 50-54; Abdulhamit Babat (3), B. No: 2015/3370, 9/1/2020, §§ 33-37). Somut olayda idare ve yargı mercileri, başvurucunun eylemi nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçeyle gösterememiştir. Bu nedenle başvurucunun ifade özgürlüğüne 11 gün hücreye koyma cezası vermek suretiyle yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğunun gösterilemediği değerlendirilmiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, ajanda ve defterlerinin kendisine iadesini, ihlalin tespiti ve 1.000 TL maddi ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Anayasa Mahkemesinin içtihadına göre bir temel hak ve hürriyetin ihlalinin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin, yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 55).

28. Başvuruda, başvurucunun disiplin hapsine tâbi tutulmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğine karar verilmiştir. Başvurucu hakkında verilen hücreye koyma disiplin cezası inceleme tarihinden önce infaz edilmiştir. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi Ceza İnfaz Kurumu ekranında yapılan sorgulamada başvurucunun ceza infaz kurumunda tutulmasının sona erdiği görüldüğünden yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

29. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. İfade özgürlüğüne yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Bu nedenle başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Elazığ İnfaz Hâkimliğine (E.2018/4078, K.2019/112) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEM EREN

B. No: 2020/7124 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/7124

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEM EREN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/7124)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Cem EREN

Vekili : Av. Candan DUMRUL KADIYORANOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olduğu ileri sürülen canlı bomba saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma olayından kaynaklanan zararların tazmini istemiyle açılan davada olayın idarenin kusuruyla meydana geldiğine ilişkin iddiaların değerlendirilmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara'da çeşitli sivil toplum örgütleri tarafından organize edilen 10/10/2015 tarihli toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşen (kamuoyunda Ankara Gar Patlaması olarak bilinen) bombalı terör saldırısı sonucu yüzden fazla kişi hayatını kaybetmiş ve aralarında başvurucunun da olduğu çok sayıda kişi yaralanmıştır. Başvurucunun terör saldırısı sonrasında kulaklarda uğultu ve hafif işitme kaybı şikâyetiyle başvurduğu Hacettepe Üniversitesi Hastanesi tarafından düzenlenen aynı tarihli rapordan başvurucunun sağ kulak zarında 1-2 milimetre ölçüsünde santral perforasyon (merkezi yırtılma) tespit edildiği anlaşılmaktadır (söz konusu patlama ile ilgili olarak İçişleri Bakanlığının yaptırdığı ön incelemeyle ilgili süreç, bu süreç sonundan düzenlenen soruşturma raporu ve Ankara

Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılan diğer işlemlere ilişkin tüm açıklamalar için bkz. Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 11-15).

3. Başvurucu; terör saldırısının gerçekleşeceği yönünde istihbarat bilgisine sahip olmalarına rağmen gerekli önlemleri almadıkları için kamu makamlarının ağır kusurlu olduğunu, patlama neticesinde oluşan aşırı gürültü nedeniyle kulaklarında işitme kaybı meydana geldiğini, söz konusu vahşete tanık olması nedeniyle psikolojisinin bozulduğunu, ruhsal travma geçirdiğini ve manevi yıkım yaşadığını ileri sürerek yaralanmasıyla sonuçlanan terör saldırısı nedeniyle uğradığı manevi zararın tazmini için Ankara 14. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi/Mahkeme) nezdinde tam yargı davası açmıştır (Başvrurucu tazminat talebinin idarece reddine ilişkin işlemi aynı süreçte dava konusu etmiş ise de ihlal iddiasının değerlendirilmesine bir etkisi olmadığından bu husus ayrıca detaylandırılmamıştır.).

4. Davalı idare Mahkemeye sunulan 11/5/2016 tarihli savunma dilekçesinde Ankara İl Emniyet Müdürlüğünün 23/2/2016 tarihli yazısına göre başvurucunun söz konusu bombalı saldırı sonucunda yaralanan kişiler arasında olduğunu belirtmiştir. Davalı idare ayrıca olayın meydana geliş şekli dikkate alındığında idareye yüklenebilecek herhangi bir kusurun bulunmadığını, terör eylemi sonucu oluşan zararın tazmini isteminden kaynaklanan uyuşmazlığın 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında çözümlenmesi gerektiğini ancak bu Kanun kapsamında da manevi zararların tazmini yoluna gidilemeyeceğini ve sosyal risk ilkesi gereğince de sorumluluklarının olmadığını savunmuştur.

5. İdare Mahkemesi 9/6/2017 tarihli ara kararıyla başvurucudan söz konusu terör eylemi sonrasında yaralanmasıyla ilgili olarak tedavi gördüğü sağlık kurumlarından alınacak epikriz raporlarını istemiştir. Başvurucu vekili 7/9/2017 tarihli dilekçe ekinde Hacettepe Üniversitesi Hastanesi tarafından düzenlenen 10/10/2015 tarihli epikriz raporunu ibraz etmiştir. Anılan dilekçede ayrıca Adana'da ikamet eden başvurucunun Çukurova Üniversitesi Balcalı Hastanesinde gördüğü tedaviye ilişkin belgelerin celbi talep edilmiştir.

6. Mahkeme 23/5/2019 tarihli kararıyla davanın reddine karar vermiştir. Anılan kararda, olayın meydana gelmesinde kamu makamlarının kusurunun bulunup bulunmadığına ilişkin bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Kararda, aşırı gürültü nedeniyle başvurucunun kulaklarında uğultu oluşması ve geçici süreli hafif bir işitme kaybı yaşaması durumu ile patlama sonrasında çevresindeki kişilerin ölümlerine ve parçalanmalarına tanık olması nedeniyle yaşadığı travmanın tek başına tazmin için yeterli olmayacağı belirtilmiştir. Söz konusu kararda ayrıca uyuşmazlıkta manevi zararın tazmin edilebilmesi için varlığı gerekli olan, şeref, haysiyet, kişilik hakları veya vücut bütünlüğüne yönelmiş saldırı niteliğinde bir eylem ya da işlem söz konusu olmadığından davanın reddedildiği belirtilmiştir.

7. Başvurucu, Mahkemenin ret kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucu, istinaf dilekçesinde olay neticesinde yaralanan kişilerden biri olduğunu, Mahkemenin işitme kaybı şeklindeki yaralanmayı zarar olarak kabul etmeme gerekçesinin anlaşılamadığını, işitme kaybına ilaveten olay sonrasında tanık olduğu ölüm ve yaralanmalar nedeniyle manevi zarara uğradığını beyan etmiştir. Başvurucu anılan dilekçesinde ayrıca aynı olay kapsamında kendisi ile benzer şekilde yaralanan bir kişinin açtığı tam yargı davasının kabul edildiğini beyan ederek kendisi hakkında verilen ret kararının hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

8. Başvurucunun istinaf talebi, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) tarafından Mahkeme kararının usul ve hukuka uygun olduğu gerekçesiyle

10/12/2019 tarihinde reddedilmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 18/1/2020 tarihinde öğrenmesinin ardından 12/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu,

i. Gerçekleşen terör eylemine dair riskten haberdar olan kamu makamlarının saldırıyı önlemek ve mitingin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak adına gerekli önlemleri almadığını,

ii. Saldırı nedeniyle yaralanan kişilerden olduğuna dair 10/10/2015 tarihli sağlık raporunun gözardı edildiğini, Adana'da devam eden tedavisine ilişkin belgeler temin edilmeden karar verildiğini,

iii. Mahkemenin idarenin olaydaki sorumluluğunu tartışmadığını, sağlık raporu ile sabit olan yaralanması ve şahit olduğu ölümler nedeniyle yaşadığı travmadan kaynaklanan manevi zararının yok sayıldığını,

iv. Yargılamanın duruşmalı yapılması talebinin karşılanmadığını, Bölge İdare Mahkemesi kararının gerekçesiz olduğunu, aynı şekilde yaralanan bir kişinin açtığı benzer nitelikteki bir davada kısmen kabul kararı verilmesine rağmen kendi davasının hukuka aykırı olarak reddedildiğini beyan ederek yaşam, adil yargılanma, etkili başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde esasa ilişkin olarak insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat aktarılmış; yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre ölümün gerçekleşmediği bazı hâllerde de başvuru; kişiye karşı kullanılan gücün derecesi ile türü, güç kullanımının ardında yatan niyet ve amaç ile maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçları gibi hususlar birlikte değerlendirilerek yaşam hakkı kapsamında incelenebilir (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Mustafa Çelik ve Siyahmet Şeran [2. B.], B. No: 2014/7227, 12/1/2017, § 69; Yasin Ağca [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, § 110). Başvurucunun bombalı terör saldırısı yapılan ve birçok kişinin hayatını kaybedip pek çok insanın yaralandığı alanda bulunduğunu ve yaşanan saldırı nedeniyle işitme kaybı yaşadığını ileri sürdüğü dikkate alınarak başvuru, yaşam hakkı kapsamında incelenmiştir. Öte yandan başvuruya konu yargısal süreçte yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu kapsamında ve idarenin olayın meydana gelmesinde kusurunun olup olmadığı bağlamında bir değerlendirme yapılmamış olması nazara alınarak yapılan inceleme yaşam hakkının usul boyutuyla sınırlandırılmıştır (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Mustafa Özel [2. B.], B. No: 2020/4300, 6/9/2023, § 8).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet, yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

16. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52).

17. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük -istisnaları bulunmakla birlikte- her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

18. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

19. Somut olayda başvurucu, Ankara Garı önünde gerçekleşen terör saldırısı sonrasında aynı gün kulaklarda uğultu ve hafif işitme kaybı şikayetiyle Hacettepe Üniversitesi Hastanesine başvurmuştur. Burada yapılan muayene sonrasında düzenlenen rapora göre başvurucunun sağ kulak zarında santral perforasyon (merkezi yırtılma) tespit edilmiştir. Mahkeme tarafından başvurucunun olay yerinde olmadığına veya işitme kaybı ile patlama arasında bir irtibat bulunmadığına yönelik bir kanaate ulaşılmaması (bkz. § 6) ve davalı idarenin başvurucunun olay nedeniyle yaralanan kişilerden olduğuna yönelik savunması(bkz. § 4) gözönüne alındığında başvurucunun patlama sırasında olay yerinde olduğu ve kulak zarında yırtık oluşacak şekilde yaralandığı hususunda kuşku bulunmadığı anlaşılmaktadır.

20. Başvurucu yargılama sürecinde, başka hususlar yanında olayda idarenin hizmet kusuru bulunduğunu da ileri sürmüştür. Ancak İdare Mahkemesi, somut olayda başvurucunun patlamadan kaynaklanan bir zararının olup olmadığı ile sınırlı bir inceleme yapmış ve idarenin olayın meydana gelmesinde kusurunun bulunup bulunmadığına ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Bölge İdare Mahkemesi kararında da bu yönde bir açıklamaya yer verilmemiştir.

21. Öte yandan İdare Mahkemesinin davanın reddi yönündeki kararı, başvurucunun aşırı gürültü nedeniyle kulaklarında uğultu oluşması ve geçici süreli hafif bir işitme kaybı yaşaması ve patlamada kişilerin ölümüne ve parçalanmasına tanık olması nedeniyle yaşadığı travmanın tek başına tazmin için yeterli olamayacağı gerekçesine dayanmaktadır. Diğer bir ifadeyle Mahkeme, başvurucunun yaralanmasının geçici ve hafif nitelikte olduğu kanaatine dayanarak tazmini gereken bir manevi zararın olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla Mahkeme kararındaki belirleyici hususun başvurucunun yaralanmasının mahiyeti ve derecesine ilişkin değerlendirme olduğu söylenebilir.

22. Bununla birlikte başvurucu hakkında dava dosyasında yer alan 10/10/2015 tarihli raporda işitme kaybının geçici olduğuna dair bir tespite yer verilmediği görülmektedir. Dahası başvurucu vekili 7/9/2017 tarihli dilekçe ile başvurucunun tedavisinin Çukurova Üniversitesi Balcalı Hastanesinde devam ettiğini bildirmiş ve anılan sağlık kurumundan tıbbi tedavi evraklarının teminini talep etmiştir (bkz. § 5). Ancak İdare Mahkemesi, başvurucunun bu yöndeki talebine ilişkin bir değerlendirme yapmaksızın ve dolayısıyla başvurucunun yaralanmasının niteliği ve derecesini açıklığa kavuşturacak delilleri temin etmeksizin davanın reddine karar vermiştir.

23. Sonuç olarak yargısal merciler tarafından idarenin hizmet kusurunun tartışılması, uyuşmazlığın çözümü için gerekli delillerin toplanması ve başvurucunun iddialarının karşılanması hususlarında Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği dikkat ve özende bir inceleme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle başvurucunun Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yaşam hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 14. İdare Mahkemesine (E.2016/1627, K.2019/1117) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

REMZİ ALLIKAN

B. No: 2020/7126 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/7126

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

REMZİ ALLIKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/7126)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Remzi ALLIKAN

Vekili : Av. Metin İRİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin üyesi olduğu sendikanın çağrısı üzerine düzenlenen basın açıklamalarına katılması nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Nusaybin'de bulunan bir lisede öğretmen olarak görev yapmaktadır. Başvurucu Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN) üyesidir.

3. Somut olay 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde maruz kalınan terör eylemleriyle mücadele kapsamında bazı ilçelerde ilan edilen sokağa çıkma yasakları (arka plan bilgisi için bkz. Dilek Kaya, B. No: 2018/14313, 17/7/2019, §§ 8-11) ile yine aynı yılın ekim ayında meydana gelen Ankara Tren Garı saldırısı (arka plan bilgisi için bkz. Tayyip Akbudak, B. No: 2018/5558, 11/9/2019, §§ 8-13) etrafında şekillenmiştir.

4. EĞİTİM SEN, bağlı olduğu Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonunun (KESK) almış olduğu kararlar doğrultusunda (Dilek Kaya, §14; Tayyip Akbudak, § 16) bahse konu

olayları protesto etmek amacıyla üyelerinin belirli tarihlerde göreve gitmeyerek yapılacak basın açıklamalarına katılmaları yönünde kararlar almıştır. Anılan kararların ilgili kısmı şöyledir:

"-Eğtim-Sen Merkez Yürütme Kurulunun 10/10/2015 tarih ve 98 sayılı kararı: ...10 Ekim 2015'te Ankara'da Emek, Barış ve Demokrasi Mitingine yapılan saldırıya tepki göstermek için,..., 12-13 Ekim tarihlerinde 2(iki) günlük grev kararına katılım sağlanması; ayrıca basın açıklamaları ve yürüyüşler yapılmasına, bildirilerin okullarda ve iş yerlerinde, illerde belirlenecek alanlarda okunmasına karar verilmiştir.

- Eğitim-Sen Merkez Yürütme Kurulunun 25/12/2015 tarih ve 12 sayılı kararı: 29 Aralık 2015 tarihinde,..., Savaşa Hayır Barışı Savunacağız şiarıyla gerçekleştireceği üretimden gelen gücümüzü kullanarak 1 günlük hizmet üretmeme kararının iş kolumuzda hayata geçirilmesine oy birliği ile karar verilmiştir."

5. Başvurucu, yukarıda ifade edilen kararlar kapsamında göreve gitmeyerek bahse konu basın açıklamalarına katılmıştır. İdare, söz konusu eylemleri nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatmış; soruşturma neticesinde farklı siyasi parti temsilcilerinin de katıldığı basın açıklamalarının siyasi içerikli olduğu ve yapıldığı ortamda iktidar partisinin aleyhinde ifadeler kullanılarak kötülendiği sonucuna varmıştır. Nihayetinde başvurucunun 4/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinin (o) alt bendi uyarınca "herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına fiilen faaliyette bulunduğu" gerekçesiyle kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali istemiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi, sendikanın eylem kararlarına yer verdiği kararında başvurucunun üzerine atılı fiilin sübuta erdiğini belirterek davanın reddine karar vermiştir. Söz konusu karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 19/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; üyesi olduğu sendikanın aldığı kararları icra etmesi nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırıldığını, bölge idare mahkemesi kararının gerekçesiz olduğunu ve üyesi olduğu sendikaya yönelik ayrımcılık yapıldığını belirterek ifade özgürlüğünün, adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde, mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50,62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26,36). Buna göre somut olaya konu sendika kararlarının (bkz. § 3) kamu görevlileri sendikalarının çekirdek faaliyet alanı ile ilgili olmadığı anlaşıldığından basın açıklamalarına katılım nedeniyle yapılan müdahalenin bir bütün hâlinde toplantı ve gösteri

yürüyüşü düzenleme hakkı kapsamında incelenmesine karar vermiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Leyla Sezen, B. No: 2016/15197, 29/5/2019, § 22; Gülistan Atasoy ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15845, 21/1/2021, § 39; eylem yönünden benzer yöndeki değerlendirmeler için Sercan Avşar, B. No: 2016/63088, 9/6/2021, § 22).

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik müdahalenin dayanağı olan 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinin (o) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin kamu hizmetlerinin tarafsızlığının ve nesnelliğinin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu, Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, B. No: 2015/10676, 26/12/2018, §§ 36-40; Gülistan Atasoy ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15845, 21/1/2021, §§ 59-63; Abdulkadir Öztürk, B. No: 2019/13420, 31/3/2022, § 36). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

A. Toplantı Hakkına İlişkin Genel Değerlendirmeler

13. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, demokratik toplumun en temel değerleri arasında yer almakta olup bu hakkın bireylerin ortak fikirlerini birlikte savunmak ve başkalarına duyurmak için bir araya gelebilme imkânını korumayı amaçlamaktadır. Kolektif bir şekilde kullanılan ve düşüncelerini ifade etmek isteyen kişilere şiddeti dışlayan yöntemlerle düşüncelerini açıklama imkânı veren bu hak çoğulcu demokrasilerin gelişmesinde zorunlu olan farklı düşüncelerin ortaya çıkması, korunması ve yayılmasını güvence altına almaktadır (Dilan Ögüz Canan, B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 36; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 115; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 79; Osman Erbil, B. No: 2013/2394, 25/3/2015, § 45; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 31).

14. Bu hak, ifade özgürlüğünün özel bir biçimidir. Anayasal haklar içinde özerk rolünün ve özel uygulama alanının varlığına rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı, aynı zamanda ifade özgürlüğü ışığında değerlendirilmelidir. İfade özgürlüğünün demokratik ve çoğulcu bir toplumdaki önemi, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı için de geçerlidir (Dilan Ögüz Canan, § 34; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 115; Osman Erbil, §§ 31, 45; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri, § 72; Gülşah Öztürk ve diğerleri, B. No: 2013/3936, 17/2/2016, § 66; Ömer Faruk Akyüz, B. No: 2015/9247, 4/4/2018, § 52). Sonuç olarak toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine bağlıdır (Dilan Ögüz Canan, § 35; Ömer Faruk Akyüz, § 55; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 32; Figen Yüksekdağ Şenoğlu (5), B. No: 2017/24556, 14/9/2022, § 47).

B. Somut Olaya İlişkin Değerlendirmeler

15. Somut olayda, başvurucu, EĞİTİM SEN'in çağrısı üzerine belirli tarihlerde göreve gitmeyerek aynı tarihlerde organize edilen basın açıklamalarına katılması nedeniyle kademe

ilerlemesinin durdurulması disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. İlk derece mahkemesi, başvurucunun üzerine atılı olan fiilin sübuta erdiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir (bkz. §§ 4, 6).

16. Anayasa Mahkemesi Dilek Kaya ve Tayyip Akbudak kararlarında başvuru konusu ile aynı sendika kararları nedeniyle göreve gitmeyen başvuruculara yapılan aylıktan kesme disiplin cezası şeklindeki müdahaleleri örgütlenme özgürlüğü yönünden incelemiştir. Buna göre eylemlerin ülkenin iç siyasetine ilişkin sosyopolitik unsurların ağırlıkta olduğu bir amaca ilişkin olduğunu ve konusunun sendikaların çekirdek faaliyet alanında kalmadığını belirterek sendika üyelerinin ekonomik ve sosyal menfaatleriyle doğrudan ilgili olmayan ve politik yönü ağır basan bir amaçla işe gitmeme şeklinde bir eylemin yol açacağı sonuçlara devlet idaresinin ve toplumun katlanmasını gerektiren bir sebep bulunmadığı kanaatine ulaşmıştır (Dilek Kaya, § 60; Tayyip Akbudak, § 73). Ancak somut olaya konu müdahalenin bahse konu kararlarda olduğu gibi 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (b) alt bendinde yer alan "Özürsüz olarak bir veya iki gün göreve gelmemek" değil aynı maddenin birinci fıkrasının (D) bendinin (o) alt bendindeki "Herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına fiilen faaliyette bulunmak" nedeniyle yapıldığı gözetildiğinde başvurunun bu yönüyle irdelenmesi gerekir.

17. Açıktır ki idare ve yargı mercileri, başvurucunun eylemiyle tâbi olduğu statü hukukuna aykırı hareket ettiği sonucuna varmıştır. Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrasına göre devletin yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülmektedir. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında ayrıca önemi nedeniyle memurların ve diğer kamu görevlilerinin görev ve yetkilerinin, haklarının ve yükümlülüklerinin kanun ile düzenleneceği de ifade edilmiştir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında ise memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlü olduklarının altı çizilmiştir. 657 sayılı Kanunu'nun 7. maddesine göre ise devlet memuru, tarafsızlığını gölgeleyecek şekilde bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamayacağı gibi siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda da bulunamaz. Nitekim aynı Kanun'un 125. maddesinde herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına faaliyette bulunan devlet memurlarına disiplin cezaları verileceği ifade edilmiştir.

18. Anayasal ve ilgili yasal çerçeve göstermektedir ki gerek Anayasa koyucu gerekse kanun koyucu kamu hizmetlerinin Anayasa'ya sadakat ödevi ile tarafsızlık yükümlülüğüne aykırı davranan ya da aykırı davranabileceği yolunda haklı ve objektif bir kanaat uyandıran kamu görevlileriyle yürütülmesini arzu etmemektedir (Şah İsmail Harmancı, B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 40). Söz konusu arzunun bir sonucu olarak kanun koyucu kamu görevlisinin meslek hayatı ile sınırlı olacak şekilde apolitik görünmesini amaçlamış ve bu şekilde kamu gücünü kullanan görevlilerin siyasi kutuplaşmalarda yer almasının önüne geçerek idareye tarafsız bir pozisyon kazandırmak istemiştir (Levent Tunçel, B. No: 2017/34185, 16/3/2022, § 44).

19. Hiç şüphesiz anayasa ve kanun koyucunun söz konusu beklentisi başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlükler alanında kamu görevlilerinin sıradan bireylere göre daha fazla sınırlanmaları anlamına gelecektir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında altını çizdiği gibi kamu görevlisi olmak sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı da gerektirir. Kişi kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş

sayılır, kamu hizmetinin kendine has özellikleri bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38; Cem Özaydın, B. No: 2017/26800, 13/1/2022, § 36; Elif Güneysu, B. No: 2017/31733, 7/10/2021, § 42). Bu sebeplerle kamu görevlilerinin ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerde Anayasa Mahkemesi kamu görevlisinin bu yönünü görmezden gelemez.

20. Kamu görevlileri tabi oldukları söz konusu devlet memurluğu statülerinin -kanun ve diğer alt mevzuata dayanan- gereklerini yerine getirmemeleri hâlinde bir disiplin cezası ile karşılaşacaktır. Disiplin uygulamaları devlet organizasyonu içinde düzenin sağlanması ve korunması, memurun görevine bağlanması, hizmetlerin en etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için kullanılır; hukuki gerekçeleri ve sonuçları vardır. Disiplin uygulamalarının nihai hedefi sağlanan düzen sayesinde verimli bir çalışma ortamının ve nihai olarak da kamu yararının sağlanmasıdır. Bu bakımdan disiplin cezaları memurların görevlerini layıkıyla ve uyum içinde yerine getirmesi için önemli bir araçtır (Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 53). Öte yandan münhasıran memurların görevleriyle ilgili olması disiplin cezaları hakkında yapılan değerlendirmelerin ciddiyetini azaltmamaktadır. Çünkü düşünce açıklamaları karşılığında uygulanan disiplin cezalarının kamu görevlilerinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde bir caydırıcı etki oluşturacağı açıktır (Mehmet Alanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021, § 49; Şah İsmail Harmancı, § 41).

21. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında, düşünce açıklamaları nedeniyle kamu görevlileri hakkında verilen disiplin cezalarına ilişkin olarak idarenin ve bu tür cezaların hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin subjektif yorumlardan kaçınmaları için yapmaları gerekenleri açıklamıştır. Bu itibarla katıldığı toplantıların siyasi içerikli olduğu değerlendirilerek (bkz. § 5) bir siyasi parti yararına veya zararına faaliyette bulunduğu kabul edilen kamu görevlisi başvurucuya yapılan müdahalenin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına ilişkin olduğu ve bu hakkın ifade özgürlüğünün özel bir biçimini teşkil ettiği (bkz. § 14) gözönüne alındığında idare ve yargı mercilerince somut olayda en azından öncelikle şu değerlendirmelerin yapılması beklenir (diğerleri arasından bkz. Sinan Akbulut, B. No: 2019/1396, 2/11/2022, §§ 30-34; Jülide Hansu, B. No: 2018/21380, 3/11/2022, §§ 29-33; Serdar Topal, B. No: 2018/23179, 16/11/2022, §§ 26-30):

i. Söz konusu olan ifade özgürlüğü olduğu için devlet memurlarının da birer birey olduğu, siyasi görüş sahibi olma, ülke sorunlarıyla ilgilenme, tercih yapma gibi sosyal yönlere sahip olma haklarının bulunduğu gözardı edilmemelidir (Hasan Güngör, B. No: 2013/6152, 24/2/2016, § 49; Ömer Yalçın, B. No: 2017/30798, 29/9/2020, § 27; Zeki Çınar, B. No: 2016/3585, 12/6/2019, §§ 34, 35).

ii. Sosyal yönleri de bulunan bireyler oldukları düşünüldüğünde kamu görevlilerinin her tür düşünce açıklamalarının değil siyasi partiler lehine veya aleyhine olarak başkalarını ikna etme çabası olarak kabul edilebilecek açıklamaları propaganda olarak kabul edilmelidir. Bu kapsamda bir kamu görevlisinin açıkladığı düşüncenin başkalarını siyasi partiler lehine veya aleyhine ikna etme çabası olarak kabul edilebilmesi için açıklamanın siyasi partilerle yahut siyasal meselelerle ilgili olması tek başına yeterli kabul edilemez. Dolayısıyla kamu görevlisinin bulunduğu konum ve üstlendiği devlet görevinin -içeriğiyle birlikte değerlendirildiğinde- açıklamanın yapıldığı koşullarda siyasi partiler lehine veya aleyhine olarak başkalarını ikna çabası olarak vasıflandırmaya elverişli olduğu ortaya konulmalıdır (Sinan Akbulut, § 34).

iii. Bununla birlikte somut olayın koşullarında kamu görevlisinin düşünce açıklamasını kamu

görevi statüsünün ve görev yaptığı alanın kendisine sağladığı unvanı dâhil herhangi bir olanağı kullanarak yapmış ise bu gösterilmelidir (kamu görevinin niteliğine ilişkin olarak bkz. Adem Talas [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017, § 47).

iv. Yapılan düşünce açıklamasının kamu hizmetlerinin sürekliliğini, etkinliğini, verimliliğini ya da gereği gibi yerine getirilmesini ne şekilde etkilediği ve cezayı gerekli kılan sonuçların (devlet organizasyonu içinde düzenin bozulması, hizmetlerin yürütülememesi gibi) neler olduğu veya bu tür sonuçlara neden olmasının kuvvetle muhtemel olduğu ortaya konulmalıdır (disiplin cezası ile cezalandırılabilmeleri için kamu görevlisinin fiillerinin memuriyetlerini etkilediğinin gösterilmesi gerekliliğine ilişkin olarak bkz. Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, §§ 61, 63; Levent Tunçel, §§ 42, 44; disiplin hukukunun amaçları için bkz. Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 53).

v. Her durumda kamu görevlisinin ödev ve sorumluluk derecesi bulunduğu konum ve görev yaptığı alanla bağlantılı olarak belirlenmelidir (Hikmet Aslan, B. No: 2014/11036, 16/6/2016, § 55; Hasan Güngör, § 48; hekimler yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Levent Tunçel, § 43).

vi. Hükmedilen disiplin cezasıyla kamusal önemi bulunan objektif amaca ulaşılabileceği başka bir deyişle kamu görevlisinin cezalandırılmasının zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği gösterilmeli, düşünce açıklamasının kamu görevini etkileme derecesiyle orantılı bir disiplin cezasına hükmedilmedir (bkz. Mehmet Alanç ve diğerleri, § 45; Şah İsmail Harmancı, § 37; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 45).

vii. Değerlendirmeler oldukça açık, spesifik ve tekil olarak yapılmalıdır (bireyselleştirilmiş değerlendirme zorunluluğuna ilişkin olarak bkz. Şah İsmail Harmancı, § 41).

22. Bunun yanında somut olayda olduğu gibi sendikaların çağrısı üzerine veya başka şekilde düzenlenmiş ve yetkililerce siyasi mesajların verildiği kabul edilen toplantıların sırf katılımcısı olan kamu görevlilerinin bir siyasi parti yararına ya da zararına faaliyette bulunduklarını doğrudan kabul etmek mümkün değildir. Aksi durum ise bu tür toplantılara katılan kamu görevlilerinin otomatik olarak disiplin cezaları ile cezalandırılmalarına, başta ifade özgürlüğü ve toplantı hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlüklerinin ciddi şekilde zarar görmesine neden olur. Dolayısıyla anılan mercilerin bu gibi hâllerde somut olayın koşullarını gözeterek birtakım ilave değerlendirmelerde bulunmaları da gerekir (Güven Çelik ve Kadri Dursun, B. No: 2018/5060, 8/6/2023, § 22; İsmail Tutal ve diğerleri, B. No: 2019/7199, 25/1/2024, § 22).

23. Buna göre ilgili toplantının konusu, amacı, kapsamı ve seyri açık bir şekilde ortaya konulmalı ve toplantıya konu edilen fikirlerin barışçıl (silahsız ve saldırısız) bir şekilde ifade edilip edilmediği incelenmelidir. Eğer toplantı şiddet içeriyorsa veya bu toplantıda şiddete çağrıda bulunuluyorsa bu toplantının barışçıl kabul edilmesi ve anayasal korumadan yararlanması mümkün değildir. Bununla birlikte her durumda siyasal ve toplumsal olaylarla ilgili olarak kamu görevlisinin bilgi edinme merakı ve duyarlılığını gösterme talebi de gözetilerek katılımcının toplantıdaki rolüne (dinleyici, konuşmacı, slogan atan gibi) ilişkin dikkatli bir ayrımda bulunulması gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, §§ 31-56; Şah İsmail Harmancı, §§ 33-51; Güven Çelik ve Kadri Dursun, § 23; bilgi edinmeye ilişkin değerlendirmeler için bkz. Hasan Güngör, §§ 51,53; Hasan Güngör (2), B. No: 2015/1554, 25/12/2018, § 51; Zeki Çınar, § 45)

24. Yukarıda yer verilen açıklamalar ışığında başvurucuyu cezalandıran idarenin ve

müdahalenin hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin gerekçeleri dikkatli şekilde ele alınmıştır. Anılan merciler, söz konusu basın açıklamalarının siyasi içerikli olduğunu veya başvurucunun üzerine atılı eylemin sübuta erdiğini belirtmek haricinde, Anayasa Mahkemesinin kamu görevlisinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yönelen bu gibi müdahalelerde uygulanmasını beklediği ve yukarıda sıralanan ilkeler (bkz. §§ 21-23) kapsamında başvurucunun hangi fiilinin ne şekilde bir siyasi partinin zararına faaliyet olarak kabul edildiğini açıklamamıştır. Dolayısıyla başvurucunun basın açıklamalarındaki rolünün dinleyici olmanın ötesine geçtiğinin, organizasyonun siyasi bir karakter kazanmasına katkı sunduğunun, kamu görevi statüsünü ve görev yaptığı alanın kendisine sağladığı ünvanı dâhil herhangi bir olanağı kullanarak söz, fiil ve davranışlarıyla belirli bir siyasi parti aleyhine olarak başkalarını ikna etme çabasına giriştiğinin somut bir gerekçeyle ortaya konulduğunu kabul etmek mümkün olmamıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. İsmail Tutal ve diğerleri, § 24; dinleyici sıfatına ilişkin değerlendirmeler için bkz. Hasan Güngör, § 53).

25. Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 34. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından Dilan Ögüz Canan, § 53; Yılmaz Güneş ve Yusuf Karadaş, § 48; Kenan Güven, B. No: 2018/21657, 6/10/2022, § 13).

26. Nihayetinde somut olayda idare ve yargı mercileri, başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile kamu hizmetlerinin tarafsızlığı ve nesnelliğinin sağlanması meşru amacı arasında adil bir denge kuramamış ve iktidar partisinin eleştirildiği bir basın açıklamasına katılmaktan ibaret olan başvurucunun eylemlerinin bir siyasi partinin zararına fiili faaliyet kabul edilerek ceza verilmesinin demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını gösterememiştir. Bunun yanında başvurucunun kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılması da gözardı edilemez. Nitekim anılan ceza, beş dereceli disiplin cezası sisteminde dördüncü derecede yer almakta olup tekerrür durumunda başvurucunun memurluktan çıkarılmasına neden olabilecek niteliktedir. Dolayısıyla müdahalenin bireyin haber ve bilgiye ulaşma imkânı üzerinde caydırıcı bir etki oluşturma kapasitesi de bulunduğundan orantılı da olmadığı sonucuna varılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. İsmail Tutal ve diğerleri, § 26; orantılılık yönünden benzer değerlendirmeler için bkz. Hasan Güngör, § 54).

27. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmayan müdahale nedeniyle Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat istemlerinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği

mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 8. İdare Mahkemesine (E.2017/1125, K.2019/1245) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, üyesi olduğu sendikanın çağrısı üzerine düzenlenen basın açıklamalarına katılması nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasa’nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Nusaybin'de bulunan bir lisede öğretmen olarak görev yapmakta olup, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EGİTİM SEN) üyesidir. Başvurucunun üyesi olduğu (EGİTİM SEN) Ekim 2015'te Ankara'da Emek, Barış ve Demokrasi Mitingine yapılan saldırıya tepki göstermek için 12-13 Ekim tarihlerinde 2(iki) günlük grev kararına katılım sağlanması; ayrıca basın açıklamaları ve yürüyüşler yapılmasına, bildirilerin okullarda ve işyerlerinde, illerde belirlenecek alanlarda okunmasına karar vermiştir. Yine aynı Sendika, Savaşa Hayır Barışı Savunacağız şiarıyla 29 Aralık 2015

tarihinde bir günlük hizmet üretmeme kararı almıştır. Başvurucu, yukarıda ifade edilen kararlar kapsamında göreve gitmeyerek bahse konu basın açıklamalarına katılmış, bunun üzerine idare, söz konusu eylemleri nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması yapmıştır. Soruşturma sonucunda farklı siyasi parti temsilcilerinin de katıldığı basın açıklamalarının siyasi içerikli olduğu ve yapıldığı ortamda iktidar partisinin aleyhinde ifadeler kullanılarak kötülendiği gerekçesi ile başvurucuya 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinin (o) alt bendinde düzenlenen "herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına fiilen faaliyette bulunma" fiilinden kademe ilerlemesinin durdurulması cezası verilmiştir. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali istemiyle idare mahkemesine başvurmuş, yerel mahkeme davanın reddine karar vermiş, söz konusu karar istinaf kanun yolundan geçerek kesinleşmiştir.

Çoğunluk tarafından başvurucu lehine hak ihlali sonucuna ulaşılmasına gerekçe olarak, Anayasa Mahkemesi’nin (Dilek Kaya [2.B.], B. No: 2018/14313, 17/7/2019) ve(Tayyip Akbudak [1.B.], B. No: 2018/5558, 11/9/2019) kararlarına atıfta bulunularak, söz konusu başvurularda, başvuruculara işe gelmeme nedeniyle disiplin cezası uygulandığı, ancak bu başvuruda Kanunun 125. maddesinin (D) bendi (o) alt bendinden hareketle disiplin cezası verildiği, bu nedenle başvurunun Dilek Kaya ve Tayyip Akbudak başvurularından farklı olarak Anayasa’nın 33. maddesinde düzenlenen örgütlenme özgürlüğünden değil, Anayasa’nın 34. maddesinde düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşü yapma hakkı bağlamında incelenmesi gerektiği, somut olayda idare ve yargı mercilerinin, başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakki ile kamu hizmetlerinin tarafsızlığı ve nesnelliğinin sağlanması meşru amacı arasında adil bir denge kuramadığı ve iktidar partisinin eleştirildiği bir basın açıklamasına katılmaktan ibaret olan başvurucunun eylemlerinin bir siyasi partinin zararına fiili faaliyet kabul edilerek ceza verilmesinin demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığını gösteremediği, bunun yanında başvurucunun kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılması da göz ardı edilemeyeceği, nitekim anılan cezanın, beş dereceli disiplin cezası sisteminde dördüncü derecede yer almakta olup tekerrür durumunda başvurucunun memurluktan çıkarılmasına neden olabileceği, müdahalenin bireyin haber ve bilgiye ulaşma imkânı üzerinde caydırıcı bir etki oluşturma kapasitesi de bulunduğundan orantılı da olmadığı belirtilmiştir.

Öğretmen olan başvurucunun sendikanın çekirdek faaliyeti ile ilgili olmayan bir konuda aldığı karara iştirak ettiği, görev yerine gitmeyerek basın açıklamalarına katıldığı ve söz konusu basın açıklamalarında iktidar partisinin eleştirildiği tartışmadan uzaktır. Buna göre, idarenin ilgili disiplin mevzuatının işe gelmeme maddesinden değil de siyasi parti yararına veya zararına faaliyette bulunma maddesinden disiplin soruşturması yapması ve disiplin cezası uygulanması Mahkemece hukuka uygun bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında yerel mahkeme somut olay bağlamında delilleri değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin gerekçesi incelendiğinde hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.Buna göre, çoğunluk tarafından başvurucunun kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasının göz ardı edilemeyeceği, anılan cezanın, beş dereceli disiplin cezası sisteminde dördüncü derecede yer almakta olup tekerrür durumunda başvurucunun memurluktan çıkarılmasına neden olabileceği gibi

gerekçeler kanaatimizce başvurunun ikincilliği ilkesine aykırı olup, kabul edilemez.

Başvuru her ne kadar Anayasa'nın 34. maddesi çerçevesinde incelenmiş ise de aynı konuda daha önce verilen(Dilek Kaya [2.B.], B. No: 2018/14313, 17/7/2019) ve(Tayyip Akbudak [1.B.], B. No: 2018/5558, 11/9/2019) başvurularında ortaya konulan ilkeler işbu başvuru açısından da geçerlidir. Anayasa Mahkemesi Dilek Kaya ve Tayyip Akbudak başvurularında, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu'nun Ahmet Parmaksız (G.K., B. No: 2017/29263, 22/5/2019) kararına atıfta bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi, disiplin cezası verilmesinin sebebini teşkil eden işe gitmeme şeklindeki eylemin amacı ve bu eyleme katılan sendika üyelerinin sendikal çıkarları ile başvurucuya yönelik disiplin cezası sendikal hakların niteliğiyle birlikte ele alındığını belirterek, Ahmet Parmaksız başvurusunda örgütlenme hakkının ihlal edilmediğine karar verildiğini belirtmiştir. Mahkeme, Dilek Kaya başvurusunda da disiplin cezasının sebebini teşkil eden eylem ülkenin iç siyasetine ilişkin sosyo-politik unsurların ağırlıkta olduğu bir amaca(bkz. §§ 14-15) yönelik olup, eylemin konusunun sendikaların çekirdek faaliyet alanında kalmadığı, eylemin bu amacı ile bir gün iş bırakma şeklindeki niteliği (bkz. § 16) dikkate alındığında yapılan müdahalede devletin takdir marjının daha geniş olduğu kabul edilmesi gerektiği, bu nedenle sendika üyelerinin ekonomik ve sosyal menfaatleriyle doğrudan ilgili olmayan ve politik yönü ağır basan bir amaçla işe gitmemek şeklinde bir eylemin yol açacağı sonuçlara devlet idaresinin ve toplumun katlanmasını gerektiren bir sebep bulunmadığı kanaatine ulaşıldığını (bkz. § 62), bu nedenle Ahmet Parmaksız kararında ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmadığından müdahalenin toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği ve izlenen meşru amaçla orantılı olduğu (bkz. § 63), disiplin cezası verilmesi şeklinde yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olması nedeniyle Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır.

Tayyip Akbudak başvurusunun konusunu da başvurucu tarafından, üyesi olduğu sendikanın aldığı karar uyarınca iki gün iş bırakma eylemi gerçekleştirilmesi ve bunun üzerine idare tarafından başvurucuya 1/30 aylıktan kesme disiplin cezası uygulanması oluşturmaktadır. Anayasa Mahkemesi, sendika üyelerinin ekonomik ve sosyal menfaatleriyle doğrudan ilgili olmayan ve politik yönü ağır basan bir amaçla işe gitmemek şeklindeki eylemin yol açacağı sonuçlara devlet idaresinin ve toplumun katlanmasını gerektiren bir sebep bulunmadığı gerekçesini tekrar ederek (bkz. § 73), başvurucuya verilen disiplin cezasının Anayasa'nın 33. maddesini ihlal etmediğini belirtmiştir.

Başvurucunun kamu görevine gitmeme şeklinde iş bırakarak, bir siyasi partinin eleştirildiği basın açıklamasına katılması yeterli olup, basın açıklaması sırasında pasif kalması ya da aktif olarak söylemde bulunması Devlet Memurları Kanununun 125. maddesinin (D) bendinin (o) alt bendinin uygulanması açısından önem arz etmemektedir. Söz konusu hükümde "herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına fiilen faaliyette bulunmak" ifadesine yer verildiğinden, iktidar partisinin eleştirildiği basın açıklamasında bulunulması fiili bir faaliyet olarak disiplin cezasının uygulanması için yeterlidir. Sendika üyelerinin ekonomik ve sosyal menfaatleriyle doğrudan ilgili olmayan bir konuda kamu görevlisi olan başvurucunun sendika kararına uyarak, iki gün ve bir gün olmak üzere, farklı tarihlerde toplam üç gün işe gitmemesine devlet idaresinin ve toplumun katlanması beklenemeyeceğinden, yukarıda yer verilen Dilek Kaya ve Tayyip Akbudak başvurularından ayrılmayı gerektiren bir durum söz konusu değildir.

Bu nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve

gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ihlal edilmediğinden, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

AYFER GÜNDOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/12751 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/12751

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYFER GÜNDOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/12751)

Karar Tarihi: 22/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 17/9/2025 - 33020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucular : 1. Ayfer GÜNDOĞAN 2. Hamit GÜNDOĞAN 3. Zeynep GÜNDOĞAN

Vekili : Av. Can CANBEK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ölüm nedeniyle uğranılan zararların tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/2/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, anılan hakka ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvurucuların murisi A.G.; Balıkesirspor altyapı lisanslı futbolcu iken 6/9/2013 tarihinde Ali Hikmet Paşa Spor Tesislerinde antrenman yaptığı sırada, seyyar kale direğinde barfiks çekmeye başlamış fakat standartlara uygun olmayan ve dengesiz duran kale direğinin devrilmesi sonucunda başına aldığı darbe nedeniyle kaldırıldığı Balıkesir Devlet

Hastanesinde 11/9/2013 tarihinde vefat etmiştir.

A. Ölüm Olayına İlişkin Ceza Yargılaması Süreci

5. Olayla ilgili olarak Balıkesir Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan soruşturmada alınan bilirkişi raporunda başvuruculaların murisinin asli kusurlu, ilgili spor kulübünde Ali Hikmet Paşa Spor Tesisleri yöneticisi, saha sorumlusu ve yetkilisi S.E.nin ise tali kusurlu olduğunun belirtilmesi üzerine bu kişi hakkında taksirle ölüme sebebiyet verme suçundan Balıkesir 2. Asliye Ceza Mahkemesinde (Asliye Ceza Mahkemesi) dava açılmıştır.

6. Yargılama sırasında Asliye Ceza Mahkemesi tarafından olayın meydana geldiği tesisin idari işleyişinden ve güvenliğinden sorumlu olan kişilerin tespit edilip gereğinin yapılması için suç duyurusunda bulunulmuştur. Cumhuriyet Başsavcılığı, Balıkesir Büyükşehir Belediye Destek Hizmetleri müdürü olarak görev yapan C.A., spor kulübü altyapı sorumlusu olan E.E. ve Belediye Spor Kulübü başkanı olan Y.Ö. hakkında yeni bir iddianame daha düzenlemiştir.

7. Yargılama sırasında 1/10/2014 ve 28/12/2016 tarihli bilirkişi raporları aldırılmıştır. İlk raporda, belediyede görev yapan S.İ.nin asli, başvuruculaların murisinin tali kusurlu olduğuna dair görüş bildirilmiştir. İkinci raporda ise belediyede çalışan S.İ.nin asli kusurlu, aynı yerde çalışan C.A.nın tali kusurlu, ölenin asli kusurlu olduğu diğer sanıkların ise kusurlarının bulunmadığına dair görüş bildirilmiştir. Bilirkişi raporlarına istinaden Asliye Ceza Mahkemesinin suç duyurusu üzerine açılan yeni iddianame sonrasında açılan davalar birleştirilmiştir. Asliye Ceza Mahkemesi; davaya konu kazanın meydana geldiği belediyeye ait sosyal tesislerde fiilen sorumlu bulunan S.İ.nin asli kusurlu, Destek Hizmetleri Müdürü C.A.nın tali kusurlu, başvuruculaların murisinin asli kusurlu olduğunu kabul ederek sanıklar Y.Ö., C.A., ve E.E.nin beraatlerine, sanık S.İ.nin ise taksirle adam öldürme suçundan 1 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına 21/2/2017 tarihinde karar vermiştir. Başvuruculaların istinaf talebi İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 14. Ceza Dairesinin 5/7/2018 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

B. Ölüm Nedeniyle Açılan Tazminat Davalarına İlişkin Süreçler

8. Başvuruculaların olayda kusurlu olduğu değerlendirilen S.İ., ilgili spor kulubü başkanlığı ile Büyükşehir Belediyesi (İdare) aleyhine Balıkesir 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde 2/1/2019 tarihinde maddi ve manevi tazminat talepli olarak açtıkları davada, kazanın mülkiyeti belediyeye ait statta kale direğinin düşmesi sonucu İdarenin hizmet kusuru nedeniyle meydana geldiği gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmiştir.

9. Başvurucular 23/9/2019 tarihinde Balıkesir 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) İdare aleyhine tam yargı davası açmıştır. İdare Mahkemesi 3/10/2019 tarihinde süre aşımı nedeniyle davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Balıkesir 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından yargılama esnasında kusur durumunun belirlenmesi maksadı ile bilirkişi incelemesi yaptırıldığı ve bu inceleme neticesinde 01.10.2014 tarihli bilirkişi raporunun düzenlediği; 01.10.2014 tarihli bilirkişi raporunda davalı idare personeli ile davacıların çocuğunun/kardeşinin müştereken kusurlu olduklarının belirtildiği; UYAP sistemi üzerinden Balıkesir 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nin E:2013/579 sayılı dosyasının incelenmesi neticesinde davalı idare personelinin mütteveffa ile birlikte kusurlu olduğunun belirtildiği 01.10.2014 tarihli bilirkişi raporunun, Asliye Ceza Mahkemesi'nin 23.12.2014 tarihli duruşmasında, anılan davada müdahil olan bu davanın davacılarına tebliğ olunduğu; dolayısıyla davacıların eylemin idare ile iltisakından

23.12.2014 tarihinde haberdar oldukları; davacıların 02.01.2019 tarihinde Balıkesir 1. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde dava açtığı; sözkonusu davanın görev yönünden reddini müteakiben, ölüm olayında idarenin hizmet kusurunun bulunduğundan bahisle görülmekte olan davanın açıldığı anlaşılmaktadır...

...2577 sayılı Kanun'un 13 üncü maddesinde, idari eylemlerden hakları ihlal edimiş olanların idari dava açmadan önce bu eylemleri öğrendikleri tarihten itibaren 1 yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren 5 yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gerekmektedir.

Olayda;

-Eylemin 11.09.2013 tarihinde meydana geldiği;

-Eylemde idarenin personeli dolayısıyla eylemin idare ile iltisakının ise davacılar tarafından 23.12.2014 tarihinde (01.10.2014 tarihli bilirkişi raporu ile) öğrenildiği;

-Belirlilik ilkesine ve hukuk güvenliği ilkesine uygun şekilde kanun koyucu tarafından kabul edilen kanun hükmüne göre, 23.12.2014 tarihinden itibaren 1 yıl içerisinde 23.12.2015 tarihine kadar davacıların 2577 sayılı Kanun'un 13 üncü maddesi gereği idareye müracaat edip, ardından dava açmaları gerekmekte iken; bu 1 yıllık süre geçirildikten sonra Adli yargıda dava açılıp, sözkonusu davanın görev bakımından reddini müteakiben Mahkememizde açılan davanın, hak düşürücü nitelikte ve kamu düzeninden olan dava açma süresini ihya etmeyeceği; süre aşımı nedeniyle işin esasının incelenmesinin hukuken mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.''

10. İstinaf başvurusunun esastan reddedilmesine dair 9/1/2020 tarihli kararın başvuruculara 29/1/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucular 27/2/2020 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında altmış gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, dava süresi içinde dava açılabilir."

12. Danıştay Onbeşinci Dairesinin 10/9/2015 tarihli ve E.2015/1115, K.2015/5043 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''... Dava konusu olayda tazminat talebinin gerekçesini, yapılan yazışmalardaki gecikme ve bu suretle sebep olunduğu ileri sürülen tedavide gecikme iddiası oluşturmaktadır. Bu bakımdan tıbbi uygulamalardan ziyade yazışmalarda yaşanan gecikme sonucu oluştuğu ileri sürülen zarara sebep olan eylemin; idarenin eylemi yahut eylemsizliğinden kaynaklandığının öğrenildiği tarih dava açma/tazminat başvurusu süresinin başlangıcında öncelikli rol oynamaktadır.

Yukarıda eylemin idariliği kavramı açıklandığı üzere; bazen eylemin yapılmasıyla birlikte

ortaya çıkarken, bazen de çok sonra, değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir.

Bakmakta olduğumuz davada suç duyurusunda bulunma tarihine kadar idarece idari bir soruşturma yapılmadığı gibi adli makamlarca da herhangi bir soruşturmanın yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda meydana gelen zararın idarenin eylemi ya da eylemsizliğinden kaynaklandığının yani eylemin idariliğinin ortaya çıkmasını beklemek ve bu süreçte dava açma süresini işletmek hak arama hürriyetine aykırı olacaktır. Nitekim meydana gelen zararın, idarenin eylemi yahut eylemsizliğinden kaynaklandığının bilinmesi her insan bakımından da farklılık gösterebilecek bir durumdur. Çünkü meydana gelen durumdaki karmaşa ve konunun teknik oluşu, konunun uzmanı olunmayışı ayrıca kurumlar arası yazışmalar gibi davacının müdahil olamayacağı karmaşık bürokratik işlemler, işleyecek sürenin kişiden kişiye değişebileceğini göstermektedir.

Bu durumda eylemin idariliğinin ortaya çıkma yahut kesin olarak bilinmesini herhangi bir soruşturma yapılmaksızın ya da yeni bir rapor ortaya çıkmaksızın davacılardan beklemek yanlış olacaktır.''

13. Danıştay Onbeşinci Dairesinin 21/4/2016 tarihli ve E.2016/972, K.2016/2762 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''...Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken, bazen de çok sonra, değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir.

Özellikle kamu görevlilerinin idari bir tasarruf yaparken, mevzuatın, üstlendiği ödevin ve yürüttüğü hizmetin kural, usul ve gereklerine aykırı olarak, kendisine izafe edilebilecek boyutta ve biçimde, ancak yine de resmi yetki, görev ve olanaklardan yararlanarak, onları kullanarak hareket ettiği, bu nedenle de idaresinden tamamen ayrılmasını önleyen ve engelleyen görev kusurları nedeniyle doğan zararların tazmini istemiyle açılacak tam yargı davalarında eylemin idariliği, bazen ceza davalarıyla personelin şahsi kusuru sonucu mu yoksa görev kusuru sonucu mu zararın ortaya çıktığının belirlenmesinden sonra saptanabilmektedir.

Bu itibarla, 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde öngörülen 1 ve 5 yıllık sürenin, eylemin idariliğinin ortaya çıktığı tarihten itibaren hesaplanması zorunludur. Aksi yorumun, zarara yol açan eylemin idariliğinin ortaya çıkmasıyla kulanılması mümkün olan dava açma hakkını ortadan kaldıracağı, hak arama özgürlüğüyle bağdaşmayacağı açıktır.

Davacıların yakınının vefatıyla sonuçlanan olayda, ilgili kamu görevlileri hakkında yapılan yargılama sonucunda, Bursa 3. Ağır Ceza Mahkemesinin ...sayılı kararıyla kişisel kusur - hizmet kusuru ayrımı yapılabilmesinin mümkün hale geldiği, bu kararın da Yargıtay tarafından 03.11.2015 tarihinde onaylandığı dikkate alındığında, davacıların en erken Bursa 3. Ağır Ceza Mahkemesi kararının, en geç ise Yargıtayın düzelterek onama kararının kendilerine tebliği tarihinden itibaren eylemin idariliği hakkında bilgi sahibi olabilecekleri, bu nedenle olayda eylemin idariliğinin, anlaşılması üzerine davacılar tarafından 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca 1 yıl içerisinde yapılan başvurunun zımnen reddi üzerine açılan davada uyuşmazlığın esasının incelenerek bir karar verilmesi gerekirken, davanın süre aşımı nedeniyle reddi yolunda verilen temyize konu İdare Mahkemesi kararında hukuka uygunluk bulunmamaktadır. ''

14. Danıştay Onuncu Dairesinin 28/3/2018 tarihli ve E.2016/15634, K.2018/1334 sayılı

kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Tam yargı davaları, idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazminini ifade etmektedir. Bu nedenle, tam yargı davasının açılabilmesi için eylemin idariliğinin ve yol açtığı zararın ortaya çıkması zorunludur....

Bu itibarla, 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde öngörülen bir ve beş yıllık sürelerin, eylemin idariliğinin ortaya çıktığı tarihten itibaren hesaplanması zorunludur. Aksi yorumun, zarara yol açan eylemin idariliğinin ortaya çıkmasıyla kullanılması mümkün olan dava açma hakkını ortadan kaldıracağı, hak arama özgürlüğüyle bağdaşmayacağı açıktır."

15. Danıştay Onuncu Dairesinin 8/3/2023 tarihli ve E.2020/1857, K.2023/1059 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''... Somut uyuşmazlıkta, davacılar tarafından, Bölge İdare Mahkemesince soruşturma izni verilmesine yönelik olarak verilen karardan sonra, davalı idareye hizmet kusurundan kaynaklanan zararlarının tazmini istemiyle yapılan başvurunun zımnen reddi üzerine dava açılmamış olsa da; bu başvuru sırasında davacıların bebeğinin ölü doğmasına neden olan olaya ilişkin maddi gerçeğin ortaya çıkarılması amacıyla yürütülen soruşturmanın henüz soruşturma izni aşamasında olduğu, bu aşamada zararı meydana getiren eylemin idariliğine yönelik herhangi bir inceleme ve araştırma yapılmadığı, ceza yargılaması devam ederken alınan bilirkişi raporunda da olayın adli tahkikat ile aydınlatılabileceğinin belirtildiği, bu raporda eylemin idariliğini ya da sorumluluk sebebinin bulunup bulunmadığını ortaya koyan somut bir tespite yer verilmediği, nitekim bu yargılama neticesinde idare ajanının suçu sabit bulunarak mahkumiyetine karar verildiği görüldüğünden, eylemin idariliğinin bu kararın kesinleşmesi ile kesin olarak ortaya çıktığı kuşkusuzdur.

Bu haliyle; ceza yargılaması sonucunda verilen mahkumiyet kararının kesinleşmesinden sonra, davacılar tarafından 1 yıllık süre içerisinde hizmet kusurundan kaynaklanan zararlarının tazmini istemiyle davalı idareye başvurulduğu ve bu başvurunun zımnen reddi üzerine de dava açma süresi içerisinde işbu tam yargı davasının açıldığı görüldüğünden, açılan bu davada süre aşımı bulunmadığı sonucuna varılmıştır.''

16. Danıştay Onuncu Dairesinin 8/11/2023 tarihli ve E.2021/6057, K.2023/6677 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''Bakılan davada her ne kadar mahkemece; dava konusu olayın 13/05/2014 tarihinde meydana geldiği, davacıların idareye başvurularının ise 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde belirlenen 5 yıllık süre dolduktan sonra 21/07/2020 tarihinde yapıldığı, başvuruların reddi üzerine bakılan davanın 16/10/2020 tarihinde açıldığı, davacılar tarafından 13/05/2014 tarihinden itibaren her durumda beş yıl içinde idari başvuru yapılması gerekirken bu süre geçirildikten sonra başvuru yapıldığı gerekçesiyle davanın süreaşımı nedeniyle reddine karar verilmişse de dava konusu olaya ilişkin olarak davacıların müşteki sıfatıyla yer aldıkları Akhisar Ağır Ceza Mahkemesi nezdinden açılan E:2015/81 sayılı dava dosyası ve davacı sıfatıyla Soma İş Mahkemesi nezdinde açmış oldukları E:2014/616 sayılı dava dosyası incelenerek, 13/05/2014 tarihinde gerçekleşen olayın "idarilik" ilişkisinin sözkonusu davalarda verilen kararların kesinleştiği tarihte kurulduğunun kabulü ile en son bu tarihin esas alınması ve 1 yıllık sürenin bu tarihten başlatılması gerekmektedir.

Bu durumda; bakılmakta olan davada anılan davalardaki kararların kesinleşme tarihi esas alınarak davanın süresinde olup olmadığı yönünden bir inceleme yapılması gerekirken eksik

inceleme ve araştırma neticesinde davanın süre aşımı nedeniyle reddi yolunda verilen Mahkeme kararına yönelik olarak yapılan istinaf başvurusunun Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesince reddi yolunda verilen kararda hukuki isabet bulunmamaktadır.''

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 22/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

18. Başvurucular; İdare Mahkemesinin bilirkişi raporuna kesin hüküm gibi değer atfetmesinin hatalı olduğunu, bu raporlara itirazın vaki olduğunu, yargısal süreçlerde soruşturma izni ve benzeri uygulamalar sonrasında, ancak 13/6/2016 tarihinde iddianame düzenlenebildiğini, iddianame düzenlenmesinden sonra 28/12/2016 tarihinde alınan bilirkişi raporunda İdarenin diğer görevlileri hakkında da kusuru olduğuna dair görüş bildirildiğini, ilgili hukuk davasının 23/12/2014 tarihli rapordan sonra beş yıl içinde açıldığını, adli yargının görevsizlik kararı üzerine eylemin idariliği hususunda bilgi sahibi olunduğunu, yasal süresi içinde, beş yıl geçmeden idari yargıda dava açıldığını iddia etmiştir. Başvurucular; ayrıca benzer olaylara ilişkin olarak Danıştay içtihatları olduğunu, bu kararlara göre eylemin idariliğinin öğrenilme zamanı ile ilgili olarak ceza kararına karşı temyiz veya itiraz başvurusunun yapılması hâlinde bu kanun yolları incelemesi yapıldıktan sonra eylemin idariliğinin kesinlik arz edeceğini, bu inceleme tarihine göre dava açılma süresinin belirlenmesi gerektiğini, tüm bunlara rağmen davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

21. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

22. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

23. Somut olayda başvuruculaların maddi ve manevi tazminat talebiyle açtıkları davanın süre aşımından reddedilerek uyuşmazlığın esasının incelenmemesi nedeniyle başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu görülmüştür.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

24. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

25. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

27. Başvuruya konu davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin mahkeme kararının 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesine dayandığı görülmektedir. Dolayısıyla somut olayda başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

28. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde meşru bir amacı olduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

29. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

30. Orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (Mustafa Berberoğlu, B. No: 2015/3324, § 49).

31. Anayasa Mahkemesi; bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, § 52).

32. Dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirleme ve mevzuatı bu yönüyle yorumlama görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi yoktur. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili olarak yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

33. Öte yandan mahkemeler, dava açma süresini öngören kanun hükümlerini yorumlarken sınırlamanın istisna olduğu ilkesini gözeterek aşırı şekilcilikten kaçınmalı ve yorum kurallarının imkân verdiği ölçüde davayı ayakta tutma yolunda bir yaklaşım benimsemelidir. Bununla birlikte mahkemelerin sürenin varlık sebebini anlamsız kılma pahasına yorum kurallarının sınırlarını zorlayarak kanunda öngörülen dava açma süresini bertaraf etmesi hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin zedelenmesine neden olabilir. Bu nedenle süreye ilişkin kanun hükümlerinin yorumunda hukuki güvenlik ve istikrar ilkesi ile mahkemeye erişim hakkı arasındaki hassas denge gözetilmelidir (Yaşar Çoban, § 67).

34. İdari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Leyla Bitik ve diğerleri, B. No: 2019/24350, 16/3/2023, § 52).

35. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir. Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (çok sayıda karar arasından bkz. Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017, § 55).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Başvurucular, dava açma süresinin başlangıcı olarak bilirkişi raporunun tebliğ edildiği

tarihin esas alınarak dava açma süresinin hatalı belirlenmesinin, ayrıca konuya ilişkin olarak verilen yüksek mahkeme içtihatlarının dikkate alınmamasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğinden şikâyet etmiştir.

37. Somut olayda elverişlilik ve gereklilik ilkeleri yönünden tartışmayı gerektirecek bir husus bulunmamaktadır. Bu itibarla ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

38. İdare Mahkemesine göre (bkz. § 9) Balıkesir 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından alınan ve İdarenin kusuruna ilişkin tespitleri içeren rapor 23/12/2014 tarihli duruşmada müdahil olan başvuruculara tebliğ edilmiştir. İdare Mahkemesi buradan hareketle başvuruculara bu tarihten itibaren bir yıl içinde en geç 23/12/2015 tarihine kadar İdareye müracaat etmelerinin ardından davayı açmalarının gerektiğini kabul etmiştir. Somut olayda ise İdare Mahkemesine göre bu bir yıllık süre geçirildikten sonra adli yargıda dava açılmış, bu dava da görev bakımından reddedilmiş ve daha sonra incelemeye konu dava açılmış ise de bu dava resen incelenmesi gereken hak düşürücü süre içinde açılmamıştır.

39. Öncelikle yargılama aşamasında birden çok rapor alındığı hatırdan çıkarılmamalıdır. Dosyada bulunan bu raporlara bakıldığında ise ilk alınan rapor ve yargılama sırasında alınan raporlar arasında çelişkiler bulunduğu ve bu raporlarda farklı kurumlarda çalışan farklı kişilerin asli veya tali sorumluluklarının tespit edilmiş olduğu görülmüştür.

40. Başvurucular; yargılama sırasında bilirkişi raporuyla öğrenmenin gerçek bir öğrenme sayılmayacağını, ceza mahkemesi kararının kesinleştiği tarihin idarenin kusurunu öğrenme tarihi olarak kabul edilmesi gerektiğini ısrarla öne sürmüştür. Başvurucular, bu iddialarını ileri sürerken ise Danıştayın benzer konularda verdiği içtihatlara atıf yapmıştır (bkz. §§ 12,13). Başvuruculara dayanak olarak sundukları Danıştay kararlarına bakıldığında başvuruculara göre ceza davasında verilen kararın kesinleşmesiyle öğrenmenin başlayacağı kabul edilmelidir. Başvurucular, esasa etkili olan bu iddialarını Bölge İdare Mahkemesi aşamasında da ileri sürmüş ise de anılan iddia ile ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

41. Konuya ilişkin olarak Danıştayın verdiği bazı kararlara (bkz. §§ 12-16) bakıldığında eylemin idariliğine ilişkin tespitleri içeren kararların kesinleşmesi ile dava açma sürelerinin başlayacağına ilişkin değerlendirmelerde bulunulduğu anlaşılmıştır. Başvurucular da bunlardan bazılarına işaret ederek İdare Mahkemesi kararının orantılı olmayan şekilde mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğini öne sürmüştür.

42. Bu iddialar ve tespitler sonrasında İdare Mahkemesinin dava açma süresinin başlangıç tarihine ilişkin yorumunun başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculaların mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirerek neredeyse imkânsız hâle getirdiği değerlendirilmiştir. Bu nedenle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

43. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

44. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL tazminat

ödenmesi talebinde bulunmuştur.

45. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

46. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Balıkesir 2. İdare Mahkemesine (E.2019/865, K.2019/490) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN KATIRCIO

B. No: 2020/23212 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23212

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN KATIRCIO BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23212)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Hakan KATIRCIO

Vekili : Av. Müdayi KAPLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlandığı gerekçesiyle bekçilik mesleğine başlatılmama işlemine karşı açılan iptal davasında davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 20/6/1989 doğumlu olan başvurucu 2/12/2018 tarihinde Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Akademisi Başkanlığının koordinesinde yapılan 2018 yılı 1. Dönem Çarşı ve Mahalle Bekçiliği Sınavını asil olarak kazanmıştır.

3. Başvurucu hakkında 3/10/2016 tarihli ve 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (676 sayılı KHK) 74. maddesiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 48. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendine eklenen (8) numaralı alt bent uyarınca güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yaptırılmıştır. Güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz sonuçlanması nedeniyle başvurucunun atanmamasına dair işlem tesis edilmiştir.

4. Başvurucu, söz konusu işlemin iptali talebiyle 29/1/2019 tarihinde dava açmıştır.

5. Denizli İdare Mahkemesi (Mahkeme) 14/5/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Dosya içerisinde bulunan ve davalı idare tarafından sunulan davacıya ait güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması neticesinde elde edilen bilgi ve belgeler incelendiğinde; davacının babası R.K. hakkında Fethiye Ağır Ceza Mahkemesinin 22/12/2015 tarih ve E:2014/217, K:2015/410 sayılı kararı ile "basit dolandırıcılık" suçundan 1 yıl 6 hapis ve 2.000,00 TL adli para cezası, "kamu kurum ve kuruluşlarının araç olarak kullanılmak suretiyle dolandırıcılık" suçundan 3 yıl hapis ve 3.000,00 TL adli para cezası, "sahte belge düzenlenmesine iştirak" suçundan 3 yıl hapis, Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 29/01/2008 tarih ve E:2005/87, K:2008/18 sayılı kararı ile 'sahte para basmak' suçundan 1 yıl 6 ay hapis ve 30 YTL adli para cezası, Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 12/03/2007 tarih ve E:2006/279, K:2007/48 sayılı kararı ile 'senette tahrifat yapmak' suçundan 2 yıl 3 ay hapis cezası, Denizli 7. Asliye Ceza Mahkemesinin 19/03/2009 tarih ve E:2008/21, K:2009/139 sayılı kararı ile 'sahte resmi belgeyi kullanmak' suçundan 2 yıl hapis, Aydın 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 06/03/2007 tarih ve E:2006/355, K:2007/89 sayılı kararı ile 'resmi evrakta sahtecilik' suçundan 2 yıl hapis, Fethiye 2. Asliye Ceza Mahkemesinin 08/05/2018 tarih ve E:2017/630, K:2018/322 sayılı kararı ile 'dolandırıcılık' suçundan 2 yıl hapis cezası ile tecziye edildiği ve halen hakkında çeşitli suçlardan ceza yargılamalarının devam ettiği ve hakkında yakalama kararlarının bulunduğu görülmektedir.

Olayda, davacının babası R.K.'nin dolandırıcılık, resmi belgede sahtecilik, sahte para basmak, senette tahrifat suçlarını işlediğinden bahisle hapis cezaları aldığı ve bu kararların da birçoğunun kesinleştiği, hakkında halen daha soruşturma ve kovuşturma aşamasında olan ceza yargılaması olduğu, ayrıca bazı dosyalarda yakalama kararı olduğu, yakalanamadığı ve yakalama emrinin infazının beklendiği, davacının yakın çevresinin işlediği fiillerden dolayı sorumlu tutulmaması gerektiğini ileri sürdüğü, ancak davacının bu tip suçlarla mücadele noktasında önemli bir görev tevdi edilen bekçilik mesleğine girmek istediği, bu meslek yönünden birtakım özel koşulların aranması ve geniş bir güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması yapılmasının doğal ve gerekli olduğu, davacının girmek istediği bekçilik mesleğinin niteliği dikkate alındığında aile bireylerinin eylemlerinin davacının kamu hizmetine girmesine engel olacak şekilde davalı idarece değerlendirmeye alınması noktasında hukuka aykırılık bulunmadığı, ayrıca davacının güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz olduğuna karar verilerek atanmamasına dair davalı idare işleminin ceza hukuku bağlamında bir ceza olmadığı, davacıya herhangi bir suç isnadı yapılmadığı ve isnat edilen bu eylem karşılığında da ceza hukuku anlamında herhangi bir ceza verilmediği gibi davacının hukuk düzenine aykırı kabul edilen bir eylemi karşılığında bekçilik mesleğine alınmaması gibi bir durum söz konusu olmadığı, dava konusu işlemin idare hukuku anlamında da bir ceza olarak kabulüne olanak bulunmadığı anlaşıldığından davacının güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasının olumsuz olduğuna karar verilerek atanmaması yönünde tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Nitekim Anayasa Mahkemesinin D.M.Ç. Başvurusu, Başvuru Numarası:2014/16941, 24/01/2018 tarihli kararı da bu yöndedir."

6. Başvurucu, Mahkeme kararına karşı 31/5/2019 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur.

7. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 3/10/2019

tarihinde istinaf talebini reddetmiştir.

8. Başvurucu, karara karşı 18/10/2019 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

9. Danıştay Onikinci Dairesi 16/1/2020 tarihinde, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 48. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca temyiz talebini reddetmiş; kararda, temyiz başvurusuna konu kararın istinaf incelemesi üzerine kesinleşmesi nedeniyle istinaf incelemesinden geçtikten sonra temyiz incelemesine tabi tutulamayacağını ifade etmiştir.

10. Nihai karar başvurucuya 20/6/2020 tarihinde tebliğ edilmiş olup başvurucu 9/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucu, babası hakkında yapılan tespit nedeniyle bekçilik görevine başlayamaması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirtmiştir. Gerekli temyiz incelemesi yapılmaması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve ileri sürdüğü tüm hususların yeterince cevaplandırılmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı görüşünde, başvurucunun yapılan güvenlik soruşturması ve arşiv araştırmasına konu iddialardan ve üzerine atılı eylemlerden haberdar olduğu belirtilmiştir. İşleme karşı iptal davası açarak anılan işleme yönelik bilgi ve kanıtlar ile iddia ve savunmalarını yargı mercilerine sunma fırsatı da elde ettiği ifade edilmiştir. Mahkemelerin güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması kapsamında elde edilen delilleri ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirmek suretiyle sonuca ulaştığı aktarılmıştır. Başvurucunun çelişmeli yargılama ve silahların eşitliği ilkelerine aykırı bir uygulamaya maruz kalmadığı, güvenlik soruşturması ve arşiv araştırması sonucunun olumsuz olmasına neden olabilecek durum hakkında dayanaklarını, idare tarafından bilgilendirilmemişlerse dahi iddia ve delillerini ileri sürebilecek kadar bilgi sahibi olduğu ileri sürülmüştür. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurunun adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü,

yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

18. Güvenlik soruşturmasının olumsuz olmasına bağlı olarak atanmamaya dair tesis edilen işleme karşı açılan bir davada, davacının hangi sebeple güvenlik soruşturmasının olumsuz olarak sonuçlandığının ve güvenlik soruşturması neticesinde elde edilen verinin kişinin yapacağı görevi neden olumsuz olarak etkilediğinin açıkça ortaya konulması önemlidir. Bu kapsamda mahkemelerden beklenen, güvenlik soruşturması sonucunda elde edilen bilgilerin neler olduğunun kararında belirtmesi ve söz konusu bilgiyi, davacının yerleştirildiği kurumu ve alacağı görevi gözönünde bulundurarak değerlendirmesidir. Burada önemli olan husus güvenlik soruşturmasının olumsuz sonuçlanmasını doğuran tespitlerin davacının şahsından kaynaklanması ya da davacının şahsıyla güncel ve kişisel bir bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olmasıdır. Yine bu noktada mahkemelerce söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi, keyfîliğin önüne geçebilmek adına önem arz etmektedir (Eren Turğut [2. B.], B. No: 2018/36716, 2/5/2023, § 36).

19. Diğer taraftan bir kişinin akrabalarının davranışlarından sorumlu tutulamayacağı hususu hukuk devleti ilkesinin evrensel prensiplerindendir. Başkasının yaptıklarından dolayı sorumlu tutulmak, insanı hür ve irade sahibi bir varlık olarak kabul etmemek demektir. Hukuk devletinde bir kimsenin başkalarının fiillerinden sorumlu tutulması -kanunda öngörülen- çok istisnai hâller dışında kabul edilemez. Çağdaş hukuk sistemleri bireyin özerkliğini esas alarak ona haklar bahşetmekte ve sorumluluklar yüklemektedir. Bir kimsenin hukuken ve fiilen davranışlarını kontrol etme gücü ve yükümlülüğü olmayan başka bir bireyin fiillerden dolayı kamu otoritelerinin yaptırımına maruz kalması bireysel özerklik düşüncesiyle bağdaşmamaktadır (Sebiha Kaya [GK], B. No: 2018/34124, 20/5/2021, § 54).

20. Başka bir anlatımla salt yakınlarının eylemlerine olgusal olarak atıf yapılması gerekçeli karar hakkı güvencesinin sağlandığı anlamına gelmez. Aksi hâlde olgusal olarak kişinin yakınlarının hukuka aykırı eylemlerde bulunmalarının kategorik olarak kişinin kamu görevine alınması bakımından olumsuz sonuç doğurması gibi hakkaniyetsiz bir durum ortaya çıkacaktır (Bayram Altın [GK], B. No: 2021/32528, 29/5/2024, § 41).

21. Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu, Bayram Altın kararında, güvenlik soruşturması sonucunda kardeş hakkında yapılan tespitler nedeniyle bekçilik görevine başlatılmayan başvurucuya yönelik olarak kardeş hakkında yapılan tespitlerin mahkeme kararında değerlendirilmemesi ve başvurucunun yerine getireceği bekçilik görevine olan olumsuz etkisinin ortaya konulmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir (Bayram Altın, §§ 42-44).

22. Somut olayda başvurucunun bekçilik görevine atanmamasına dair işleme karşı açtığı dava reddedilirken Mahkemenin başvurucunun babası hakkındaki mahkûmiyet kararlarına dayandığı görülmüştür (bkz. § 5). Ancak Mahkeme sadece bu bilgiyi aktarmakla yetinmiş, değerlendirmemiştir. Mahkemenin, başvurucunun babasının eylemlerinin başvurucunun yerine getireceği bekçilik görevine olumsuz etkisine ilişkin bir değerlendirme yapması gerektiği hâlde değerlendirme yapmadığı görülmüştür.

23. Kural olarak mahkemelerin kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, Bölge İdare Mahkemesi tarafından da bu karara atıf yapılarak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

25. Başvurucunun haksız bir şekilde bekçilik mesleğine başlatılmaması nedeniyle masumiyet karinesinin, cezaların şahsiliği ilkesinin, çalışma hakkının, eşitlik ilkesinin ve kamu hizmetine girme hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden, diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 500.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Denizli İdare Mahkemesine (E.2019/105, K.2019/542) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUNUS USLUER VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/24122 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24122

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUNUS USLUER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24122)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucular : Yunus USLUER ve diğerleri [bkz. ekli tablo (C) sütunu]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; koronavirüs salgınına yönelik tedbirler kapsamında ceza infaz kurumundaki görüşlerin kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının, aynı dönemde spor faaliyetlerinin kısıtlanması nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuru tarihinde başvurucular ceza infaz kurumunda bulunmaktadır. Başvurucular, koronavirüs (Covid-19) salgını döneminde bulundukları ceza infaz kurumuna başvurarak görüşlere getirilen kısıtlamaların kaldırılması talebinde bulunmuştur. Kurumun İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı Covid-19 salgını nedeniyle alınan tedbirler kapsamında hem hastalığın bulaşma riskini hem de kurum şartlarını gerekçe göstererek başvuruculların görüşme taleplerinin reddine karar vermiştir.

3. Başvurucular, aileleriyle ve yakınlarıyla görüşme yapmalarına izin verilmemesi nedeniyle mağdur olduklarını vurgulayarak İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği kararlarında; ceza infaz kurumlarının toplu olarak yaşanan yerler olduğu ve bulaşıcı hastalıklar açısından risk oluşturduğu, hükümlü ve tutukluların kapalı görüşlere gelecek olan aile bireylerinin sayısının fazla olması hâlinde ziyaretçi kabul mahallinde görevliler ve

ziyaretçiler arasındaki temasın artacağından dolayı şikâyete konu edilen uygulamaların hükümlülerin sağlığı ile kamu yararı gözetilerek usule ve kanuna uygun bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulunun tavsiye kararları doğrultusunda hazırlanan Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünün (Genel Müdürlük) yazısı gereğince görüşlerin kısıtlanmasına ilişkin uygulama yapıldığı vurgulanarak başvurucuların şikâyetleri reddedilmiştir.

4. Başvurucuların bu kararlara yönelik itirazları, İnfaz Hâkimliği kararında usule ve kanuna aykırı bir husus bulunmadığı gerekçesiyle ağır ceza mahkemelerince reddedilmiştir.

5. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibatı bulunması nedeniyle 2020/24122 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2020/24122 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmesi gerekir.

7. Talebi olan ve ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucular, açık ve kapalı görüş hakkının aileleri ve yakınlarıyla olan ilişkilerini sürdürebilmeleri açısından önemli olduğunu ancak Covid-19 döneminde görüşlerin kısıtlanması nedeniyle mağdur olduklarını belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruculara şikâyetlerinin incelenmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ile somut olayın kendine özgü koşullarının, ayrıca Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir.

9. Başvuruların bu kısmı, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ziyaret hakkının kısıtlanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucuların şikâyeti, yakınlarıyla görüş hakkının kısıtlanması nedeniyle ailesini yeterli şekilde görememesidir. Anayasa Mahkemesi 11/3/2020 tarihinden sonraki süreçte Covid-19 salgını nedeniyle ceza infaz kurumlarında uygulanan açık ve kapalı görüş hakkına yönelik kısıtlamaların aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğunu kabul etmiştir (Yunus Bulut, B. No: 2020/38826, 20/7/2023, § 42). Somut olayda da bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı görülmüştür.

12. Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkı madde gerekçesi de dikkate alındığında resmî makamların özel hayata ve aile hayatına müdahale edememesi ile kişinin ferdî ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi gereğine işaret etmektedir (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36).

13. Hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz

kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (Mehmet Zahit Şahin, B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36). Ancak ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal sonucu olarak idarenin tutuklu ve hükümlülerin anılan hakkına müdahalesi konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89).

14. Bu durumla birlikte temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için öncelikle şeklî anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve Diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66). Bununla birlikte şeklî bir kanunun varlığı yeterli olmayıp aynı zamanda kanun, sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ortaya koymalıdır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 63; Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68; Mustafa Ceyhan, B. No: 2020/13362, 19/10/2023, § 27). Bu kapsamda hak ya da özgürlüğe müdahale eden kural takdir alanını belirli ölçülerde elbette uygulayıcıya bırakabilir. Fakat bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesi ve kuralın öngörülebilirliği sağlayacak şekilde asgari bir kesinlik içermesi zaruridir (Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, § 107).

15. Aile hayatına saygı hakkına yönelik bir müdahalenin de Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel şartı müdahalenin kanuni dayanağının bulunmasıdır. Hak ve özgürlüğü kısıtlayıcı bir kanunun kapsamını genişletici yorum ve uygulamalar, kanun koyucunun getirmediği bir sınırlandırmanın idari ve yargısal makamlarca ihdas edilmesi sonucunu doğurabilir. Bu açıdan hak ve özgürlükleri sınırlandıran kurallara ilişkin yorum ve uygulamaların kuralın kapsamını genişletici nitelikte olmaması ve öngörülebilir sınırlar içinde kalması önem taşımaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 104; Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021, § 45).

16. Hükümlülerin ziyaret ya da görüş hakkı 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. maddesinde düzenlenmiştir. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya konu olan tedbirleri Yunus Bulut kararında kanunilik ölçütü bağlamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi, yukarıda belirtilen kanuni düzenlemenin mahpusların ziyaret hakkının ortadan kaldırılması ya da engellenmesi konusunda idari makamlara açık ve genel bir yetki vermediğini, aile hayatına saygı hakkına yapılan bu müdahalenin salt idari makamların kararlarına dayandığını tespit ederek müdahalenin kanuni dayanağının olmadığına karar vermiştir (Yunus Bulut, §§ 55, 57, 58).

17. Somut başvurulara konu edilen süreçte de Genel Müdürlük tarafından gönderilen yazı doğrultusunda 14/3/2020 tarihinden itibaren mahpusların açık ve kapalı görüş haklarına kısıtlamalar getirilmiş ve farklı tarihlerde yinelenen yazılarla kısıtlamalar 29/4/2022 tarihine kadar uygulanmıştır. Başvurucular, Covid-19 tedbirleri kapsamında görüş hakkına getirilen kısıtlamaların aile hayatlarını olumsuz etkilediğinden yakınmaktadır. Ziyaret hakkının idare tarafından kısıtlanmasına imkân veren açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen söz konusu tedbirin uygulandığı görüldüğünden Yunus Bulut kararında varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı, müdahalenin kanuni temelinin bulunmadığı değerlendirilmiştir (benzer yönde kararlar için bkz. Süleyman Kurt (2), B. No: 2020/30704, 7/3/2024; Murat Kılıç ve Diğerleri, B. No: 2020/25564, 7/3/2024; Mehmet Ata Kızılçınar, B. No: 2020/29397, 6/6/2024).

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Maddi ve Manevi Varlığın Korunması ve Geliştirilmesi Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Birinci başvurucu Yunus Usluer ayrıca Covid-19 salgını gerekçe gösterilerek ceza infaz kurumunda spor faaliyetlerinin kısıtlanması nedeniyle spor hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; hak ihlali bulunup bulunmadığı hususunda inceleme yapılırken Anayasa, ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği değerlendirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

21. Başvurunun bu kısmı, söz konusu iddia ceza infaz kurumundaki iyileştirme programları kapsamında spor alanlarından yararlanma faaliyetine ilişkin olduğundan Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı kapsamında incelenmiştir.

22. Hükümlü veya tutuklular, Anayasa’nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkından mahrum bırakılabilirken (İbrahim Uysal, B. No: 2014/1711, 23/7/2014, §§ 29-33) genel olarak Anayasa ve Sözleşme’nin ortak alanı kapsamında kalan diğer temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir, makul gerekliliklerin olması durumunda sahip olunan haklar sınırlanabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35).

23. Anayasa Mahkemesi İbrahim Kaptan (B. No: 2017/30510, 18/7/2018) kararında, ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir, makul gerekliliklerin bulunduğu hâllerde iyileştirme faaliyetlerinde geçici süreyle kısıtlamalar yapılabileceğine karar vermiştir. Somut olayda sağlığın korunması için alınan tedbirler kapsamında spor faaliyetlerinde yapılan kısıtlamaların geçici tedbir mahiyetinde olduğu görülmektedir. Ayrıca 5275 sayılı Kanun ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik (Yönetmelik) hükümleri birlikte incelendiğinde, iyileştirme programları kapsamında spor alanlarından yararlanma faaliyetine katılabilecek hükümlülerin belirlenmesi hususunda idare ve gözlem kurulu tarafından karar alınması gerektiği anlaşılmaktadır.

24. Başvuru konusu olayda ise başvurucunun sağlık durumu da gözetilerek spor yapabileceğine dair kurul tarafından bir karar alındığına dair açıklaması ve iddiasının olmadığı görülmüştür. Bunun yanında Yönetmelik'e göre mahpusların koğuşlarda bireysel spor yapma olanağı mevcut olduğu gözetildiğinde başvurucunun bireysel spor yapamadığına ya da engellendiğine dair bir iddia da ileri sürmediği tespit edilmiştir. Ayrıca başvurucunun geçici bir süre toplu spor faaliyetine katılamamanın kendisi üzerindeki olumsuz etkilerini de ortaya koymadığı anlaşılmıştır.

25. Bu bağlamda başvurucu, ihlal iddiasına ilişkin delillerini sunma ve temel hak ve özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir. Başvurucunun iddialarının doğruluğunu destekleyecek ve ortaya

koyacak nitelik ve yeterlilikte bilgi ve belge sunmadığı da gözönüne alındığında söz konusu iddialarını temellendirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

27. Başvuruculardan Yunus Usluer ve Sadık Benli ayrıca eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 14. maddesinde düzenlenen ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik iddiaların soyut olarak değerlendirilmesi mümkün olmayıp mutlaka Anayasa ve Sözleşme kapsamında yer alan diğer temel hak ve özgürlüklerle bağlantılı olarak ele alınması gerekir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 33).

29. Ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvurucunun kendisiyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50).

30. Somut olayda başvuruculların kendisiyle aynı durumda olanlardan farklı bir uygulamaya maruz kaldığına ilişkin bir açıklama yapmadığı gibi eşitlik ilkesinin ihlaline ilişkin somut bir bilgi ya da belge sunmadığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının daaçıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvuruculların tümü; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvurucular bulunduğu ceza infaz kurumundan tahliye edilmiş olup aynı zamanda Covid-19 salgını dönemindeki kısıtlamalar ortadan kalktığından ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için tüm başvurucular bakımından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

34. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerektiği kanaatine ulaşılmıştır. Maddi tazminat talep eden başvurucular bakımından ise maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadıklarından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Talepte bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Ekli tablonun (H) sütununda belirtilen ve gizlilik talep eden başvurucu bakımından kamuya açık belgelerde bu başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

D. 1. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Yunus Usluer yönünden maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Başvurucular Yunus Usluer ve Sadık Benli yönünden diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

E. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

F. Başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. Ekli tablonun (E) sütununda belirtilen harcın ilgili başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin bilgi için ekli tablonun (D) sütunundaki ilgili hâkimliklere ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NECİP YILMAZ

B. No: 2020/25514 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25514

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NECİP YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25514)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Necip YILMAZ

Vekili : Av. Rahman ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ticari pilot lisansının iptali nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/8/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Hava Kuvvetleri Komutanlığı (Komutanlık) emrinde tuğgeneral rütbesiyle görev yapmaktayken emekli olan başvurucunun rütbesi 25/8/2017 tarihli ve 30165 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 693 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (693 sayılı KHK) ile geri alınmıştır. Bununla birlikte 693 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca başvurucunun sahip olduğu TR-A-09871 numaralı ticari pilot lisansının iptal edilmesine karar verilmiştir.

6. Başvurucu bu işlemin iptaline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, 693 sayılı KHK'nın 3. maddesi ile getirilen hükmün geçimini sağlaması için gerekli olan maddi kazanç elde etmesine engel olduğunu ve suçluluğu ortaya koyulmadan böyle bir tedbir uygulandığını belirterek masumiyet karinesinin, yaşam hakkının ve kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

7. Ankara 13. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) ilk olarak 14/2/2018 tarihinde, pilot lisansının iptal edilmesine ilişkin kurulmuş ve idari davaya konu edilebilecek bir idari işlemin var olmadığı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi ise bu karara karşı yapılan istinaf başvurusunu 2/10/2018 tarihli kararıyla kabul etmiş ve yeniden karar verilmek üzere dava dosyasını İdare Mahkemesine göndermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun pilot lisansının 1/12/2017 tarihli işlem ile iptal edildiğini, davanın bu işleme karşı açıldığını ve ortadaidari davaya konu olabilecek kesin ve yürütülmesi zorunlu bir işlem olduğunu, bu nedenle davanın esasının incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.

8. İdare Mahkemesi bunun üzerine 30/10/2019 tarihli kararıyla davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 693 sayılı KHK'nın 3. maddesi uyarınca aynı KHK'nın eki 4 sayılı listede ismine yer verilerek rütbeleri geri alınanların pilot lisanslarının iptal edilmesi hususunda, bağlı yetki kapsamında idareye herhangi bir değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem tesis etme olanağı tanınmadığını vurgulamıştır. Bu bağlamda 693 sayılı KHK uyarınca rütbesi geri alınan başvurucunun yine 693 sayılı KHK uyarınca ticari pilot lisansının iptal edilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

9. Başvurucu, dava dosyasındaki iddialarını yineleyerek bu karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi 10/6/2020 tarihli kararıyla İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğunu ve kaldırılması gereken bir sebep bulunmadığını belirterek istinaf başvurusunun reddine ve kararın onanmasına karar vermiştir.

10. Nihai karar 17/7/2020 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

11. Diğer taraftan başvurucu 693 sayılı KHK uyarınca rütbesinin ve buna bağlı haklarının geri alınmasına karşı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) başvurmuştur. OHAL komisyonunun ret kararı sonrasında başvurucu bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Ankara 27. İdare Mahkemesi 6/4/2023 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde;OHAL Komisyonu tespitleri ile başvurucu hakkında yürütülen ceza yargılamasından elde edilen delilleri değerlendirmiş ve başvurucunun FETÖ/PDY ile en az irtibat derecesinde bağının olduğu sonucuna varıldığını ve dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmediğini belirtmiştir. Bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu hakkında da henüz bir karar verilmediği görülmüştür.

12. Öte yandan 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu

Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'a 11/11/2020 tarihinde eklenen "İlave tedbirler için başvuru yolu" başlıklı geçici 4. madde uyarınca başvurucu, hakkında uygulanan pilot lisansının iptali şeklindeki ilave tedbirin kaldırılması için Sivil Havacılık Genel Müdürlüğüne başvurmuştur. İdarenin 23/9/2021 tarihli ret kararı üzerine başvurucu, bu işlemi dava konusu etmiştir. Ankara 26. İdare Mahkemesi, Ankara 27. İdare Mahkemesinin 6/4/2023 tarihli kararı ile başvurucunun Fethullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile aidiyeti, iltisakı veya irtibatının ortaya konulduğunu dolayısıyla yasanın açık hükmü gereğince başvurucu hakkında asıl işleme bağlı olarak uygulanan dava konusu ilave tedbirin kaldırılması talebiyle yapılan başvurunun reddine yönelik işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Bu karara karşı yapılan istinaf başvurusu hakkında ise henüz bir karar verilmediği görülmüştür.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 693 sayılı KHK'nın "Rütbesi alınan emekli Türk Silahlı Kuvvetleri personeli" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Türk Silahlı Kuvvetlerinden emekliye sevk edilen, kendi isteğiyle emekli olan veya istifa eden subaylardan, terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen ve ekli (4) sayılı listede yer alanların rütbeleri alınır ve emekli kimlikleri iptal edilir. ... Bunların ... pilot lisansları ... iptal edilir."

14. Bu düzenlemeler 7/2/2018 tarihli ve 7090 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 3. maddesi ile aynen kabul edilmiştir.

15. 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (685 sayılı KHK) "Komisyonun görevleri" kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Komisyon, olağanüstü hal kapsamında doğrudan kanun hükmünde kararnameler ile tesis edilen aşağıdaki işlemler hakkındaki başvuruları değerlendirip karar verir.

a) Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarma ya da ilişiğin kesilmesi.

b) Öğrencilikle ilişiğin kesilmesi.

c) Dernekler, vakıflar, sendika, federasyon ve konfederasyonlar, özel sağlık kuruluşları, özel öğretim kurumları, vakıf yükseköğretim kurumları, özel radyo ve televizyon kuruluşları, gazete ve dergiler, haber ajansları, yayınevleri ve dağıtım kanallarının kapatılması.

ç) Emekli personelin rütbelerinin alınması.

(2) Olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnamelerle gerçek veya tüzel kişilerin hukuki statülerine ilişkin olarak doğrudan düzenlenen ve birinci fıkra kapsamına girmeyen işlemler de Komisyonun görev alanındadır.

(3) Bu maddede belirtilen işlemlere bağlı olarak olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnamelerde yer alan ilave tedbirler ile kanun yollarının açık olduğu işlemler hakkında ayrıca başvuru yapılamaz."

16. 685 sayılı KHK'nın 2. maddesinin (3) numaralı fıkrasına ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince verilen iptal kararı (ilgili karar için bkz. AYM, E.2018/74, K.2019/92, 24/12/2019) sonrasında anılan hükmün son hâli şöyledir:

"(3) Bu maddede belirtilen işlemlere bağlı olarak olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnamelerde yer alan kanun yollarının açık olduğu işlemler hakkında ayrıca başvuru yapılamaz."

17. 7256 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle, 685 sayılı KHK'nın Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun olan 7075 sayılı Kanun'a eklenen madde şöyledir:

"İlave tedbirler için başvuru yolu

GEÇİCİ MADDE 4 – (1) Bu Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen işlemlere bağlı olarak olağanüstü hal kapsamında kabul edilen kanunlarda yer alan ilave tedbirlere karşı hakkında tedbir uygulanan kişi, kanuni temsilcisi ya da mirasçıları tarafından tedbiri uygulayan veya tedbirle ilgili olan kamu kurum ve kuruluşlarına bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç ay içinde başvurulur. Kamu kurum ve kuruluşları, başvuru üzerine yapacağı inceleme sonucuna göre en geç altı ay içinde başvurunun reddine veya tedbirin kaldırılmasına karar verir. 15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanununun ek 7 nci maddesi hükmü saklıdır.

(2) Başvuruların incelenmesi ve sonuçlandırılması için kamu kurum ve kuruluşları bünyesinde komisyon kurulabilir.

(3) Kamu kurum ve kuruluşları bu madde kapsamında yapılacak başvuruların sonuçlandırılması için her türlü bilgi ve belgeyi ilgililerden talep edebilir.

(4) Soruşturmanın gizliliğine ve Devlet sırlarına ilişkin ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla kurum ve kuruluşlar ile yargı mercileri, başvuru kapsamında ihtiyaç duyulan her türlü bilgi ve belgeyi gecikmeksizin başvuru yapılan kamu kurum ve kuruluşlarına göndermek veya yerinde incelenmesine imkân sağlamak zorundadır.

(5) Bu madde kapsamındaki çalışmalarda kamu kurum ve kuruluşlarınca görevlendirilenler, görevlerini yerine getirdikleri sırada edindikleri kamuya, ilgililere ve üçüncü kişilere ait gizlilik taşıyan bilgileri, kişisel verileri, ticari sırları ve bunlara ait belgeleri, bu konuda kanunen yetkili kılınan mercilerden başkasına açıklayamaz, kendilerinin veya üçüncü kişilerin yararına kullanamaz. Bu yükümlülük görevden ayrılmalarından sonra da devam eder.

(6) Bu madde ile olağanüstü hal kapsamında kabul edilen kanunlarda yer alan ilave tedbirlere karşı kamu kurum ve kuruşlarına yapılan başvurular hakkında karar verenlerin görev ve fiillerine ilişkin hukuki, idari, mali ve cezai sorumlulukları hakkında 6755 sayılı Kanunun 37 nci maddesi uygulanır.

(7) Kamu kurum ve kuruluşlarının kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabilir.

(8) Bu madde uyarınca yetkili olmayan kamu kurum ve kuruluşuna yapılan başvurular yetkili olduğu değerlendirilen kamu kurum ve kuruluşuna gönderilir ve durum başvurana bildirilir.

(9) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin ortaya çıkabilecek ihtilafları gidermeye Cumhurbaşkanlığı yetkilidir."

18. Öte yandan Anayasa Mahkemesinin 24/12/2019 tarihli veE.2018/74, K.2019/92 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"35. Dava konusu kuralla, asıl tedbirlere bağlı olarak uygulanan ilave tedbirler bakımından herhangi bir ayrım yapılmaksızın olağanüstü hâl KHK'larında düzenlenen bütün ilave tedbirlere karşı Komisyona başvuru yolu kapatılmıştır. Asıl tedbirlerin uygulanmasıyla zorunlu olarak uygulanması gerekmeyen, asıl tedbirlerden ayrılabilir nitelikteki ilave tedbirlerin hukuka uygun olup olmadığını değerlendirebilecek herhangi bir idari ve adli yol öngörülmemiştir. Olağanüstü hâl KHK'larında düzenlenmekle birlikte bir idari işlem tesis etmek suretiyle uygulanan ilave tedbirlere karşı idari yargı yoluna başvurulabileceği kabul edilse bile bu tedbirlere karşı açılan davalarda idari yargı mercilerince yapılacak denetim şeklî bir denetimden öteye geçmeyecektir. Belirtilen şekilde uygulanan ilave tedbirlere karşı idari yargıya başvuru yapılabilmesinin bu hâliyle etkili bir hukuk yolu olduğu söylenemez.

...

37. Asıl tedbirin hukuka uygun olması, bu tedbirlerden ayrılabilir nitelikte olan ilave tedbirlerin de mutlaka hukuka uygun olduğu anlamına gelmemektedir. Bu nedenle Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklere sınırlama getiren ilave tedbirlerin asıl tedbirlerden bağımsız olarak hukuka uygun olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Asıl tedbirden bağımsız olarak uygulanan ilave tedbirlerin hukuka uygun olup olmadığının denetimi ise ancak yargı makamlarının etkili bir denetim yapmasına imkân verecek bir idari başvuru yolunun öngörülmesiyle mümkündür.

38. Dava konusu kuralla asıl tedbirin zorunlu sonucu olmayan ve asıl tedbirlerden ayrılabilir nitelikte olan ilave tedbirler yönünden bir ayrım yapılmaksızın tüm ilave tedbirlere karşı Komisyona başvuru hakkının tanınmaması, anılan nitelikteki tedbirlerin asıl tedbirlerden bağımsız olarak idari ve yargısal merciler tarafından etkili bir şekilde denetimini imkânsız kılmaktadır. Bu itibarla doğrudan olağanüstü hâl KHK'ları ile tesis edilen işlemlere bağlı olarak olağanüstü hâl kapsamında yürürlüğe konulan KHK'larda yer alan ilave tedbirlere karşı Komisyona başvuru yapılamayacağını öngören kural, Anayasa'nın 40. maddesiyle güvence altına alınan etkili başvuru hakkına aykırılık oluşturmaktadır.

39. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 40. maddesine aykırıdır. İptali gerekir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 22/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu; 693 sayılı KHK'nın 3. maddesi ile sosyal hayatını devam ettirmek için gerekli olan maddi kazanç elde etmesinin engellendiğini, kanun hükmünde kararnameler ile ceza verilemeyeceğini, hakkında mahkûmiyet hükmü bulunmamasına rağmen pilot lisansının iptal edildiğini bu durumun ailesini ve kendisini çaresiz bıraktığını belirterek yaşam hakkının, kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesinin ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde; 7075 sayılı Kanun'da yapılan değişiklikten sonra başvurucunun İdareye başvurup başvurmadığı hususunun göz önüne alınması gerektiği ifade edilerek ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşulları hatırlatılmış ve bunların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

22. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki beyanlarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

23. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

25. Yukarıda belirtilen Anayasa ve Kanun hükümleri gereğince Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin yargı mercilerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17; Mehmet Cevri, B. No: 2018/32097, 13/1/2021, §§ 31, 32).

26. Başvuru yollarının tüketilip tüketilmediği, ilke olarak Anayasa Mahkemesine başvurunun yapıldığı tarihteki duruma bakılarak değerlendirilir. Ancak Anayasa Mahkemesi, bazı durumlarda bireysel başvuru yapıldıktan sonra oluşturulan yeni başvuru yollarının tüketilmesi gerektiğine de karar verebilir. Özellikle belli bir konudaki yapısal ve sistemik sorunlara çözüm bulmak amacıyla sonradan oluşturulmuş bir yol söz konusu ise ikincillik ilkesi, o konudaki temel hak ve özgürlüklerin ihlali iddialarının -bu yol vasıtasıyla- öncelikle idari ve yargısal makamlarca değerlendirilmesine imkân tanınmasını gerekli kılabilir (Remziye Duman, B. No: 2016/25923, 20/7/2017, § 35; Mehmet Cevri, § 33).

27. Her hâlükârda bir başvuru yolunun tüketilmesinin gerekli olması için ulaşılabilir olması, ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesine sahip olması gerekir. Belli bir başvuru yolunun soyut olarak belirtilen niteliklere sahip olması yeterli değildir. Bu yolun uygulamada da anılan niteliklere sahip olması ya da en azından sahip olmadığının kanıtlanmamış olması gerekir. Bununla birlikte soyut olarak makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, o başvuru yolunun tüketilmemesini haklı kılmaz. Özellikle sonradan oluşturulan ve henüz uygulaması olmayan bir başvuru yolunun bu kapsamda değerlendirilmesi gerekir (Remziye Duman, § 36; İsmail Şahan, B. No: 2016/54509, 28/11/2019, § 42; Mehmet Cevri, § 34).

28. Dolayısıyla bireysel başvuru yapıldıktan sonra yeni bir başvuru yolunun oluşturulması hâlinde Anayasa Mahkemesinin görevi, söz konusu başvuru yolunun düzenleniş şekli itibarıyla ulaşılabilir olup olmadığını, ihlal iddiaları yönünden makul bir başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesine sahip olup olmadığını değerlendirmektir (Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/201, § 37; Mehmet Cevri, § 35).

29. Somut olayda başvurucu hakkında uygulanan pilot lisansının iptali şeklindeki ilave tedbir ile ilgili açılan davada İdare Mahkemesi ilk olarak kesin ve yürütülmesi gerekli bir işlem olmadığı gerekçesiyle davanın incelenmeksizin reddine karar vermiş, bu karar istinaf mercii tarafından kaldırılmıştır. Bunun üzerine İdare Mahkemesi davanın esası ile ilgili

olarak bağlı yetki kapsamında idareye herhangi bir değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem tesis etme olanağı tanınmadığından bahisle davanın reddine karar vermiştir (bkz. § 8).

30. Vurgulamak gerekir ki idari işlem tesis edilmek suretiyle uygulanan pilot lisansının iptali şeklindeki ilave tedbirle ilgili olarak yapılan yargısal denetimde İdare Mahkemesi yürürlükte olan mevzuat kapsamında yalnızca bağlı yetkiden bahsederek davanın reddine karar vermiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin ilave tedbirler ile ilgili olarak vermiş olduğu iptal kararında da yer alan "idari işlem tesis etmek suretiyle uygulanan ilave tedbirlere karşı idari yargı yoluna başvurulabileceği kabul edilse bile bu tedbirlere karşı açılan davalarda idari yargı mercilerince yapılacak denetim şeklî bir denetimden öteye geçmeyecektir" şeklindeki belirleme (bkz. § 18) dikkate alındığında İdare Mahkemesinin 30/10/2019 tarihli kararında uyuşmazlığın esasıyla ilgili şekli denetimden öte bir denetimin yapıldığını söylemek güçtür.

31. Diğer taraftan devam eden süreçte 7075 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesi ile ilave tedbirler için yeni bir başvuru yolu getirilmiştir. Başvurucunun bu kapsamda başlattığı yargılamanın ise istinaf aşamasında devam etmekte olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Bakanlık görüşünde 7075 sayılı Kanun'da yapılan söz konusu değişikliğe ve başvuru yollarının tüketilmesi gerekliliğine yapılmış olan vurgu karşısında başvurucu söz konusu yeni başvurusundan bahsetmediği gibi bahse konu başvuru yolunun ulaşılabilir, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin olmadığına yönelik bir iddiada da bulunmamıştır.

32. Öte yandan Anayasa Mahkemesi, Mehmet Cevri kararında olağanüstü hâl(OHAL) kapsamında kabul edilen kanunlardan kaynaklı ilave tedbirlere yönelik olarak 7256 sayılı Kanun'un 41. maddesiyle 7075 sayılı Kanun'a eklenen geçici 4. madde kapsamında getirilen ve öncelikle ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına talepte bulunma, daha sonra ise idari yargıda dava açma yolu öngören başvuru yolunun ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesine sahip bir başvuru yolu olduğuna karar vermiş ve anılan başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağını kabul etmiştir (Mehmet Cevri, §§ 36-44; Ece Öztan, B. No: 2018/19635, 22/9/2022, § 13). Bakılan başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir neden bulunmamaktadır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NİYAZİ KILIÇ

B. No: 2020/25944 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/25944

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NİYAZİ KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/25944)

Karar Tarihi: 22/1/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 17/9/2025 - 33020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Niyazi KILIÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, denetçi belgesine konulan takyidatın kaldırılması talebinin reddi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, İstanbul Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Elektrik - Elekronik Mühendisliği Bölümünde öğretim görevlisi olarak görev yapmakta iken 15/8/2016 tarihli ve 672 sayılı

Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (672 sayılı KHK) uyarınca kamu görevinden çıkarılmıştır. Bununla birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığının (İdare) 16/4/2018 tarihli kararı kapsamında başvurucunun yapı denetim denetçi belgesine takyidat konulmuştur.

6. Başvurucu, denetçi belgesine konulan takyidatın kaldırılması talebiyle 2/10/2018 tarihinde İdareye başvurmuştur. Başvurucunun talebi, İdarenin 10/10/2018 tarihli işlemiyle reddedilmiştir. İşlemde ilgili mevzuata değinilerek kamu görevinden çıkarılanların dolaylı da olsa kamu hizmetinde görevlendirilemeyeceği, yapı denetim faaliyetinin de kamu hizmeti niteliğinde olduğu belirtilmiştir.

7. Başvurucu, anılan işlemin iptali talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, isminin Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle kamu görevinden çıkarıldığını, bu nedenle özel sektörde iş bulmasının oldukça zor hâle geldiğini vurgulayarak belli bir eğitim sonucunda elde ettiği denetçi belgesinin iptali ile bu durumun daha da zorlaştığını belirtmiş; bu durumun anayasal haklarını da ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. Ankara 23. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 24/10/2019 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiş; karar gerekçesinde, ilgili mevzuatı değerlendirerek yapı denetim kuruluşlarında istihdam edilen mimar ve mühendislerin kamu hizmetinde istihdam edilmiş sayılamayacağı ve işlemin hukuka aykırı olduğu sonucuna varmıştır.

9. İdare, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde yapı denetim faaliyetinin kamu hizmeti olduğunu belirten İdare, dava konusu işlemin hukuka uygun olduğunu ve İdare Mahkemesi kararının kaldırılması gerektiğini ileri sürmüştür.

10. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesi (Daire) 25/2/2020 tarihinde İdare Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde yapı denetim faaliyetinin kamu hizmeti niteliği taşıdığı belirtilerek 672 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkarılan başvurucu hakkında tesis edilen işlemin hukuka aykırı olmadığı sonucuna varılmıştır.

11. Nihai karar 14/4/2020 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

12. 672 sayılı KHK'nın "Kamu personeline ilişkin tedbirler" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan;

a) Ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler kamu görevinden,

...

başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılmıştır. ...

(2) Birinci fıkra gereğince kamu görevinden ... çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ve/veya memuriyetleri alınır ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; ...

(3) Birinci fıkra kapsamında kamu görevinden çıkarılanlar, varsa uhdelerinde taşımış oldukları büyükelçi, vali gibi unvanları ve müsteşar, kaymakam ve benzeri meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamazlar ve bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamazlar."

13. Bahse konu düzenlemeler 6/2/2018 tarihli ve 7080 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 2. maddesi ile aynen kabul edilmiştir.

14. 29/6/2001 tarihli ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un "Amaç, kapsam ve tanımlar" başlıklı 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunun amacı; can ve mal güvenliğini teminen, imar plânına, fen, sanat ve sağlık kurallarına, standartlara uygun kaliteli yapı yapılması için proje ve yapı denetimini sağlamak ve yapı denetimine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

...

Bu Kanunun uygulanmasında;

...

l) Denetçi mimar ve mühendis :İlgili mühendis ve mimar meslek odalarına üyeliği devam eden ve Bakanlıkça denetçi belgesi verilmiş mühendis ve mimarları,

...

ifade eder."

15. 4708 sayılı Kanun'un "Yapı denetim kuruluşları ve görevleri" başlıklı 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren her türlü yapı; Bakanlıktan aldığı izin belgesi ile çalışan ve münhasıran yapı denetimi ile uğraşan tüzel kişiliğe sahip yapı denetim kuruluşlarının denetimine tabidir. Yapı denetim hizmeti; yapı denetim kuruluşu ile yapı sahibi veya vekili arasında akdedilen hizmet sözleşmesi hükümlerine göre yürütülür. ...

Yapı denetim kuruluşları; denetçi mimar ve mühendisler ile yardımcı kontrol elemanları istihdam eder.

..."

16. 4708 sayılı Kanun'un "Sorumluluklar ve yapılamayacak işler" başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

" ...

(Ek cümle: 15/2/2018-7099/15 md.) Yapı denetim kuruluşları öncelikle risk bazlı denetim yapar. Yapı denetim kuruluşları, denetçi mimar ve mühendisler, proje müellifleri, laboratuvar görevlileri ve yapı müteahhidi ile birlikte yapının ruhsat ve eklerine, fen, sanat ve sağlık kurallarına aykırı, eksik, hatalı ve kusurlu yapılmış olması nedeniyle ortaya çıkan yapı hasarından dolayı yapı sahibi ve ilgili idareye karşı, kusurları oranında sorumludurlar. Bu sorumluluğun süresi; yapı kullanma izninin alındığı tarihten itibaren, yapının taşıyıcı sisteminden dolayı on beş yıl, taşıyıcı olmayan diğer kısımlarda ise iki yıldır."

17. 4708 sayılı Kanun'un "Diğer hükümler ve yönetmelikler" başlıklı 12. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

(Değişik ikinci fıkra:14/2/2020-7221/28 md.) ... denetçi belgesi verilmesine ilişkin usul ve esaslar ile yapı denetim ve laboratuvar kuruluşlarında görev alacak personelde aranacak nitelik, tecrübe ve bunların istihdam şartları ile görev ve sorumlulukları; diğer yapı sorumlularının nitelikleri, görevleri ile çalışma usul ve esasları; ... Bakanlıkça hazırlanan yönetmeliklerle düzenlenir."

18. 5/2/2008 tarihli ve 26778 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) "Denetçi ve yardımcı kontrol elemanının görev ve sorumlulukları" başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"(1) (Değişik:RG-14/4/2012-28264) Proje ve uygulama denetçisi mimar ve mühendisler tarafından, proje müelliflerince hazırlanan projelerin mevzuata, Ek-3'te gösterilen Form-1 ile belirlenmiş asgari kriterlere uygunluğu ve detay ve hesapların doğruluğu, kontrol edilir. Var ise, eksiklik ve hataların giderilmesi sağlanır. Eksikliği ve hatası bulunmayan projeler, ilgili denetçi mimar ve denetçi mühendis tarafından onaylanır.

(2) Yapı ruhsatının alınmasını müteakiben, yapı denetim kuruluşunun ilgili denetçileri, yapı sahibi, yapı müteahhidi veya yapı müteahhidi adına şantiye şefi tarafından işyeri teslim tutanağı tanzim edilerek ilgili idarenin onayına sunulur.

(3) İşyeri teslimi yapıldıktan sonra, ihtisas alanlarına göre ilgili denetçiler, (Değişik ibare:RG-29/12/2018-30640)(4) denetçiler ve yardımcı kontrol elemanları tarafından, temel bölümünün inşası sırasında gerekli denetim ve gözetimler yapılır; temel kalıp ve donatı imalatı kontrol tutanağı, temel topraklaması kontrol tutanağı ve temel beton döküm tutanağı tanzim edilerek, yapılan işlemlerin uygunluğu onaylanır.

(4) Yapının taşıyıcı sistem bölümünün imalatı sırasında, beton kalıbı, demir teçhizatı ve gerekli diğer tesisat kontrol edildikten sonra ek-8'de gösterilen form-6'ya uygun tutanak tanzim edilir. Uygulama denetçisi inşaat mühendisi veya (Değişik ibare:RG-29/12/2018-30640)(4) ilgili yardımcı kontrol elemanı gözetiminde beton dökümüne izin verilir. Beton dökümünü müteakiben, ek-9'da gösterilen form-7'ye uygun tutanak tanzim edilir. Yapıda gerçekleştirilecek her bir beton döküm işi için bu tutanaklar ayrı ayrı hazırlanır.

(5) Yapının çatı örtüsü, dolgu duvarları, kapı ve pencere kasaları ile tesisatlara ait imalatların tamamlanıp sıvaya hazır hâle gelmesi ve iş bitimine kadar olan son bölümünde ise bodrum, zemin, asma, normal kat ve çatı katlarının dış duvarları ve iç duvarları kontrol tutanakları, elektrik tesisatı duvar boruları kontrol tutanağı, elektrik kablo çekimi ve tali pano kontrol tutanağı, çatı konstrüksiyonu, ısı yalıtımı, su yalıtımı ve çatı örtüsü kontrol tutanağı, temiz su boru tesisatı hidrolik basınç testi kontrol tutanağı, pis su boru tesisatı sızdırmazlık testi kontrol tutanağı, yapının sıvaya hazır duruma geldiğini belirten tutanak, elektrik ana pano kontrol tutanağı ve mekanik tesisat montaj tutanağı tanzim edilir.

(6) Maddede sayılan işlemler, ihtisas konusuna göre ilgili (Değişik ibare:RG-29/12/2018-30640)(4) denetçi ve yardımcı kontrol elemanlarının denetiminde sürdürülür."

19. Yönetmelik'in "Yapı denetim kuruluşunda görev alacak teknik personelin deneyim ve nitelikleri" başlıklı 14. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Yapı denetimi kuruluşu, denetimini üstlendiği proje ve yapım işlerinde, Kanun ve bu Yönetmelik hükümleri ile belirlenmiş görevlerini denetçi mimar ve denetçi mühendisler eliyle yürütür. Denetçi mimar ve denetçi mühendis olarak görev yapabilmek için, ilgililerin (Değişik ibare:RG-5/2/2013-28550) Merkez Yapı Denetim Komisyonuna başvurarak, ek-17'de gösterilen form-15'e uygun denetçi belgesi almaları zorunludur.

(2) Denetçi belgesi,

a) Proje inceleyecek ve inşaat denetimi yapacak olan mimar için 'proje ve uygulama denetçisi',

b) Proje inceleyecek ve inşaat denetimi yapacak olan inşaat mühendisi için 'proje ve uygulama denetçisi',

c) İnşaat denetimi yapacak inşaat mühendisi için 'uygulama denetçisi',

ç) Proje inceleyecek ve inşaat denetimi yapacak olan makine ve elektrik mühendisleri için 'proje ve uygulama denetçisi',

...

(3) (Değişik:RG-8/7/2019-30825 Mükerrer) Denetçi belgesi aşağıdaki şartları taşıyan mimar ve mühendislere verilir:

a) Türkiye Cumhuriyeti tâbiiyetinde olması.

b) (Değişik:RG-23/12/2022-32052) Denetçi adaylarından; şantiye mahallinde yapının denetim görevini yapacak mimar ve mühendisler 75 yaşını doldurmamış olmalı ve şantiyelerde iş görebileceklerine ilişkin olarak, görevini devamlı olarak yapmaya engel bir durumu olmadığı ilgili sağlık kurum veya kuruluşunca belirlenmeli, diğer mimar ve mühendislerin ise yalnızca görevini devamlı olarak yapmaya engel bir durumu olmadığı ilgili sağlık kurum veya kuruluşunca belirlenmeli.

c) Mimar veya ilgili mühendis olması.

ç) İlgili meslek odasına kayıtlı olması.

d) T.C. kimlik numarasına sahip olması.

e) Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından adli sicil kaydının bulunmaması.

f) Mesleğinde fiilen en az beş yıl çalıştığına ilişkin olarak ilgili kurum ve kuruluşlardan alınacak belgeler.

g) (Mülga:RG-11/12/2020-31331)

ğ) Proje ve uygulama denetçisi inşaat mühendisleri için beş yıllık fiili meslek süresinin en az üç yılında proje hazırlanması ya da incelenmesi konularında fiilen görev yaptığına dair ilgili kurum ve kuruluşlardan alınacak belgeler.

(4) (Değişik:RG-8/7/2019-30825 Mükerrer) Başvuru tarihi itibariyle bir kamu kuruluşunda çalışmakta olan mimar ve mühendislerin sahip oldukları mesleki deneyimleri, çalıştıkları mesleki ihtisas alanları ve çalışma süreleri belirtilecek şekilde görev yaptıkları kurumlardan alınacak belgeler ile belgelendirilir.

(5) (Değişik:RG-8/7/2019-30825 Mükerrer) Serbest olarak veya özel sektörde çalışan mühendis ve mimarların, mesleki deneyimleri ve çalışma süreleri, çalıştıkları özel kuruluşlardan alınan ve çalışma alanı ile ilgili kamu kurum ve kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca onaylanan belge ile belgelendirilir. Ayrıca, özel kuruluşlarda yapılan çalışmalar ilgili sosyal güvenlik kurumundan teyit edilir.

(6)(Değişik:RG-22/8/2015-29453) Verilen ya da yenilenen denetçi belgeleri beş yıl için geçerlidir. Bu sürenin sonunda vize edilmeyen denetçi belgesinin kullanımına izin verilmez.

(7) (Mülga:RG-5/2/2013-28550)

(8) (Ek:RG-23/12/2022-32052) Denetçi adaylarından üçüncü fıkranın (f) ve (ğ) bentleri ile dördüncü ve beşinci fıkralara istinaden istenilen belgelerden ilgililerin yurt dışı çalışmalarına ilişkin olanları Bakanlıkça belirlenen esaslara göre sunulur.

(9) (Ek:RG-23/12/2022-32052) 75 yaşını dolduran veya yalnızca görevini devamlı yapmaya engel durumu olmadığını ilgili sağlık kurum ve kuruluşunca belgelendiren mimar ve mühendisler için bu maddedeki diğer şartları sağlamaları koşuluyla talepleri halinde Bakanlıkça proje ve uygulama denetçisi belgesi düzenlenir. Ancak bu kişilerin şantiye mahallinde yapının denetimi görevini yürütmesine izin verilmez.

(10) (Ek:RG-23/12/2022-32052) Sağlık durumundaki değişiklik nedeniyle denetim görevi kapsamında düzenleme yapılmasını isteyen proje ve uygulama denetçisi belgesine sahip kişiler, sağlık durumuna ilişkin değişiklikleri öncelikle Bakanlığa bildirir ve bu değişiklikler Bakanlıkça yapılır."

20. İdarenin 16/4/2018 tarihli ve 67634 sayılı "FETÖ ve PDY soruşturması neticesinde yapı denetim görevlilerinin durumu" konulu yazısının ilgili kısmı şöyledir:

" ...

Yukarıda yapılan açıklamalar ile belirtilen hüküm ve görüşler doğrultusunda, Kanun Hükmünde Kararnamelerin ekinde bulunan listelerde isimleri yer alan ve 4708 sayılı Kanun kapsamında denetçi mimar ve mühendis, kontrol elemanı, yardımcı kontrol elemanı, yapı denetim kuruluşu ve laboratuvar kuruluşu ortakları ile şirket müdürlerinin ve hâlihazırda yapı denetim faaliyeti içinde belirtilen türde görev yapmakta olan kişilerin faaliyetlerinin, ilgili kurumlardan bilgilerinin temin edilmesi sonrasında (T.C.Kimlik No) engellenerek görevlerinin sonlandırılması, söz konusu listelerde yer alan kişilerin bundan sonra denetim faaliyeti yapmalarına izin verilmemesi ve bu yönde yapılacak başvuruların reddedilmesi, ayrıca bu hususa ilişkin olarak 81 İl Valiliği'nin (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) talimatlandırılması hususlarında,

Olur Emirlerinize arz ederim."

B. Yargı Kararları

21. Anayasa Mahkemesinin 4708 sayılı Kanun'un bazı maddelerinin iptali talebiyle açılan davaya ilişkin 26/6/2002 tarihli ve E.2001/377, K.2002/59 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Dava konusu kurallarla, 3194 sayılı İmar Kanunu'nda yer alan fenni mesul müessesesinin yerine tüzelkişiliğe sahip 'yapı denetim kuruluşları' ikame edilmektedir. Bu kuruluşlar

merkezi yönetimden aldıkları izin belgesi ile faaliyet gösterecekler, faaliyetleri merkezi yönetim tarafından denetlenecektir. Kamu güvenliği ve kamu yararı amacıyla yapılan bu düzenleme ile yapı denetim kuruluşlarına yerel yönetimlerin yerine geçme ve karar alma yetkisi verilmemiş, mahalli nitelikteki müşterek ihtiyaçların karşılanması için teknik destek sağlanmış, 3194 sayılı İmar Kanunu'nda var olan yapı denetim yetkileri de kaldırılmamıştır.

Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrasında, Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin, memurlar ve diğer kamu görevlileri tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir.

İmar kolluğu faaliyetleri içinde yer alan ve yapı ruhsatı verme, vermeme ya da yapıyı durdurma, yıkma işlemleri yerel yönetimlerin yetkisinde olup, dava konusu düzenlemeyle yapı denetim kuruluşlarına idari işlem yapma yetkisi verilmiş değildir. Başka bir anlatımla, yapı denetim kuruluşları, kamu gücü kullanmadan teknik inceleme yapmak ve bu konuda ilgili yerlere rapor, görüş ve bilgi vermekle görevlendirilmişlerdir.

Buna göre, yapı denetim kuruluşlarının hizmetleri Devletin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu asli ve sürekli görevler arasında bulunmamaktadır.

..."

22. Danıştay Altıncı Dairesinin 15/2/2023 tarihli ve E.2021/7262, K.2023/1533 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

" ...

Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamelerin yukarıda bahsedilen hükümlerinin, 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun kapsamında denetçi mimar ve mühendis, kontrol elemanı, yardımcı kontrol elemanı, yapı denetim kuruluşu ve laboratuvar kuruluşu ortakları ile şirket müdürlerinin ve halihazırda yapı denetim faaliyeti içinde belirtilen türde görev yapmakta olan kişilerin görevlerinin sonlandırılmasını gerektirip gerektirmediği ve bundan sonra da denetim faaliyeti yapmalarına engel teşkil edip etmediği hususu bakılan uyuşmazlığın esasını teşkil etmekte olup, konuya açıklık kazandırılabilmesi için, belirtilen görevlerin kamu hizmeti mahiyetinde olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunun genel gerekçesinde; 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde yaşanan depremler sonrasında meydana gelen can ve mal kayıplarının, denetimsiz yerleşme ve yapılaşmaların yol açabilecekleri zararları bütün açıklığı ile gözler önüne serdiği, ülkemizde yerleşme ve yapılaşmalara, 3194 sayılı İmar Kanunu ve ilgili yönetmelik hükümleri ile getirilen denetime ilgili idarelerce uyulmadığı, yapılan araştırmalarda, proje denetimi aşamasında dahi projelerin %9'unda tasarım, hesap ve çizim hataları olduğu, uygulamanın ise hiç denetlenmediği ve şantiyelerin % 90'nında yönetmelik ve standartlara aykırı beton döküldüğü ve beton mukavemet değerlerinin projesinde öngörülenden ortalama olarak %40 daha az olduğunun tespit edildiği, bu araştırmalar ve yaşanan son depremlerin, 3194 sayılı Kanun'da yapım işlerinde rol alan teknik uygulama sorumlusunun (fenni mesul); yapı projelerini ve uygulamalarını denetlemekle sorumlu olan belediyeler ve valiliklerin; uygulamayı hiç denetleyemediklerini ortaya koyduğunu, ülkemizdeki yapı denetim sistemi ve yapım aşamasında görev alan fenni mesullerin sorumluluklarını yeniden düzenlemek ve kağıt üzerinde denetlenmiş gibi görülen, ancak hemen hemen hiç denetlenmeyen yapıların teknik uygulama sorumlusu fenni mesullere

verilecek cezalar ile ilgili yeni bir kanuni düzenleme getirmek zorunluluğu olduğunun belirtildiği anlaşılmaktadır.

Yukarıda yer alan mevzuat hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinden; yapı denetimi sisteminin; denetimsiz yerleşme ve yapılaşmaların yol açabilecekleri zararların önlenmesi, imar mevzuatı kapsamında denetim ve uygulama sorumluluğu bulunan kişi ve idarelerin görevlerini yerine getirmedeki eksiklik ve aksaklıklardan kaynaklanan ve özellikle yaşanan depremler sonrasında meydana gelen can ve mal kayıpları, denetimsiz yerleşme ve yapılaşmaların yol açabilecekleri zararların önlenmesi, can ve mal güvenliğini teminen, imar plânına, fen, sanat ve sağlık kurallarına, standartlara uygun kaliteli yapı yapılması ve kamusal bir ihtiyacın karşılanması amacıyla getirildiği, 'ortaklarının tamamı mimar ve mühendislerden oluşan tüzel kişi' olarak tanımlanan yapı denetim kuruluşlarının, Bakanlıktan aldığı izin belgesi ile münhasıran yapı denetimi görevini yaptığı ve bu Kanunun uygulanmasında imar mevzuatı uyarınca öngörülen fennî mesuliyeti ilgili idareye karşı üstlendiği, bu nedenle, idarenin gözetim ve denetimi altında yürütülen yapı denetimi faaliyetinin, kuruluş ve işleyişi bakımından kamu hizmeti niteliği taşıdığı ve denetçi belgesi verilmiş mühendis ve mimarların da kamu hizmeti yürüttüğü sonucuna varılmıştır.

..."

23. Danıştay Altıncı Dairesinin anılan kararının temyiz incelemesi sonucunda Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 2/5/2024 tarihli ve E.2023/2671, K.2024/957 sayılı kararla, temyizen incelenen kararın usule ve hukuka uygun olduğunu, temyiz dilekçesinde ileri sürülen iddiaların kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte görülmediğini belirterek temyiz isteminin reddine karar vermiştir.

24. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ilgili kararları için bkz. Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 54-67).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 22/1/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

26. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; sahip olduğu uygulama ve proje denetçi belgesini belli koşulları sağlamak suretiyle hak ettiğini, bunun iptal edilmesi sonucunda özel sektörde dahi mühendislik yapmasının engellendiğini belirterek mülkiyet hakkının, eğitim hakkının ve maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

28. Bakanlık görüşünde; ilgili mevzuat ve içtihatlar hatırlatıldıktan sonra bu kapsamda başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale edilip edilmediğinin değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte somut olayın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği, yapılacak incelemede ilgili mevzuat hükümleri ile birlikte somut olayın kendine özgü koşullarının da değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

C. Değerlendirme

1. Uygulanabilirlik Yönünden

29. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında ölçütler belirlenmesi ve bu ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekir (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 88). Somut başvurunun da bu yönüyle ele alınması ve yapılacak değerlendirmeler neticesinde özel hayata saygı hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılması durumunda başvurucunun tüm iddialarının özel hayata saygı hakkı bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirmiştir.

31. Anayasa Mahkemesi önceki birçok kararında özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için gerekli olan koşulların neler olduğuna ilişkin detaylı değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatlarını etkilemesi veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerekir (söz konusu koşullar için bkz. C.A. (3), §§ 97-101; Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-90; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 106-110; Enis Aras [GK], B. No: 2018/36485, 14/12/2022, §§ 39-49).

32. Başvurucunun denetçi belgesine konulan takyidatın kaldırılması talebinin reddine ilişkin işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvurudaki müdahalenin başvurucunun mesleki faaliyetlerinin aksamasına neden olduğu görülmüştür. Bununla birlikte başvurucunun talebinin reddedilmesinin Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisak ve irtibatının olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmasına dayandığı dikkate alındığında bahse konu işlemin başvurucunun sosyal ve mesleki ilişkileri ile kişisel ve mesleki itibarını etkilediği, bu etkinin ciddi olduğu ve belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirilmiştir. Nitekim mühendis olan ve kamu görevinden çıkarılan başvurucunun kamu kurumlarında çalışma imkânı olmadığı, bahse konu denetçi belgesinin de özel sektörde çalışabilmeyi mümkün kılan bir niteliği bulunduğu anlaşılmıştır.

33. Başvurucunun iddiaları da dikkate alındığında başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir olduğu kanaatine varılmış ve başvurucunun iddiaları bir bütün hâlinde anılan hak kapsamında değerlendirilmiştir.

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Başvurucu, bireysel başvuru öncesi yargılama safahatına ilişkin nihai karar olan 25/2/2020 tarihli Daire kararını 14/4/2020 tarihinde öğrendikten sonra COVID-19 salgını nedeniyle yasal sürelerin 13/3/2020 ile 15/6/2020 tarihleri arasında durmasına dair düzenlemeden istifade etmek suretiyle 14/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş; başvurucunun bireysel başvuruyu süresinde yaptığı görülmüştür.

35. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Esas Yönünden

36. Özel hayata saygı hakkına yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her zaman mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda özel hayata saygı hakkına keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de özel hayata saygı hakkının korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata saygının güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; Tamer Mahmutoğlu, § 98).

37. Başvurucunun denetçi belgesine konulan takyidatın kaldırılması talebinin reddedilmesi sonucunda bu işlemin iptali talebiyle açtığı davanın reddine karar verilmiş, istinaf başvurusu da reddedilmiştir. Başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kamu gücünü kullanan idari ve yargısal makamların kararlarından kaynaklandığı dikkate alındığında başvurunun devletin negatif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Müdahalenin Varlığı

38. Başvurucunun denetçi belgesine konulan takyidatın kaldırılması talebinin reddedilmesinin mesleki faaliyetlerinin aksamasına neden olması ve bu durumun sosyal ve mesleki ilişkileri ile kişisel ve mesleki itibarını olumsuz şekilde etkilemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

39. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

40. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

i. Genel İlkeler

41. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahaleler öncelikle kanuna dayanması gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale şeklî anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31;

Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66; Tamer Mahmutoğlu, § 103; Ayşe Ortak [GK], B. No: 2018/25011, 6/1/2022, § 72).

42. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlere müdahaleye izin veren kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte; böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta; bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman, § 66; Turgut Duman, § 67; Tamer Mahmutoğlu, § 104; Ayşe Ortak, § 73).

43. Kanunun bu gerekliliklere uygun olduğunun söylenebilmesi için yeterince ulaşılabilir olması, vatandaşların belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi, ayrıca ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlaması gerekir (Halime Sare Aysal, § 63; Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68; Tamer Mahmutoğlu, § 105; Ayşe Ortak, § 74).

44. Hukukun kendisi -beraberinde getireceği idari pratiğin dışında- söz konusu işlemin meşru amacını da gözönünde tutarak keyfî müdahalelere karşı bireyi korumak için yetkili makamlara bırakılan takdir yetkisinin kapsamını yeterince açık şekilde göstermelidir. Diğer bir anlatımla hukuk sistemi, kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde müdahalelerde bulunma yetkisinin verildiğini açık ifadelerle ortaya koyacak nitelikte olmalı ve bu bağlamda ilgili müdahalenin muhataplarına müdahaleye zemin hazırlayan koşullar ile müdahalenin sonuçları açısından bir öngörüde bulunabilmeleri imkânı tanımalıdır (Halime Sare Aysal, § 64; Fatih Saraman, § 68; Turgut Duman, § 69; Tamer Mahmutoğlu, § 106; Ayşe Ortak, § 75).

45. Öte yandan her ihtimale çözüm getiremeyecek olan yasal mevzuatın sağladığı koruma seviyesi, büyük ölçüde ilgili metnin düzenlediği alan ve içeriğiyle birlikte muhataplarının niteliği ve sayısıyla yakından bağlantılıdır. Bu nedenle kuralın karmaşık olması ya da belirli ölçülerde soyutluk içermesi ve buna bağlı olarak hukuki yardım ile tam olarak anlaşılabilir hâle gelmesi tek başına hukuken öngörülebilirlik ilkesine aykırı görülemez. Bu kapsamda hak ya da özgürlüğe müdahale eden kural belirli ölçülerdeki takdir alanını elbette uygulayıcıya bırakabilir. Fakat bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesi ve kuralın öngörülebilirliğini sağlayacak şekilde asgari bir kesinlik içermesi zaruridir (Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70; Tamer Mahmutoğlu, § 107; Ayşe Ortak, § 76).

46. Nihayetinde söz konusu koşulların yerine getirilip getirilmediğini denetleyecek merci olan yargı organları; müdahalelere dayanak olarak gösterilen kanuni düzenlemelerin erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte olup olmadığını irdelemekle, en başta da ilgili kanuni düzenlemeleri önlerine gelen davalarda anılan çerçevede kalarak uygulamakla yükümlüdür (Tamer Mahmutoğlu, § 108; Ayşe Ortak, § 77).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

47. Somut olaya konu olan ve idari ve yargısal makamlarca verilen kararlardan kaynaklanan müdahalede 672 sayılı KHK'nın 2. maddesinde yer alan Millî Güvenlik Kurulunca devletin

millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmış kişilerin bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceğine, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyeceğine ilişkin düzenlemeye dayanıldığı anlaşılmıştır.

48. 672 sayılı KHK'nın 2. maddesinde yer alan bahse konu hüküm 7080 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile kanunlaşmıştır. Dolayısıyla müdahalenin şeklî anlamda bir kanuna dayandığı söylenmelidir. Fakat tekrar vurgulamak gerekir ki müdahaleye dayanak olan kanunun şeklen var olması, kanunilik ölçütünün karşılandığının kabulü için tek başına yeterli değildir. Kanunilik şartının sağlanması için şeklî anlamda bir kanunun var olması gerekliliği ile birlikte bunun müdahaleye imkân sağlayacak şekilde maddi içeriğinin bulunması, sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini içermesi gerekir (Tamer Mahmutoğlu, § 110).

49. Somut olayda İdarenin 10/10/2018 tarihli işleminde yapı denetim hizmetinin bir kamu hizmeti olduğu ve başvurucunun 672 sayılı KHK ile kamu görevinden çıkarıldığı vurgulandıktan sonra anılan KHK'da yer alan "Kamu hizmetinde dolaylı olarak görevlendirilemezler." şeklindeki hükmünden hareketle başvurucunun denetçi belgesine konulan takyidatın kaldırılamayacağı belirtilmiştir. İdare Mahkemesi tarafından verilen iptal kararını kaldıran ve davanın reddine hükmeden Dairenin 25/2/2020 tarihli kararında da aynı şekilde ilk olarak yapı denetiminin bir kamu hizmeti olduğu tespiti yapılmış ve "Kamu hizmetinde dolaylı olarak görevlendirilemezler." hükmü kapsamında başvurucunun talebinin reddedilmesinin hukuka uygun olduğuna karar verilmiştir. Netice itibarıyla idari ve yargısal makamlarca yapı denetim hizmetinin bir kamu hizmeti olduğu ortaya konulmuş, yapı denetim hizmeti yürüten kişilerin de dolaylı olarak kamu hizmetinde görev alan kişiler olduğu sonucuna varılmıştır.

50. Kamu hizmeti; geniş tanımıyla devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından veya bunların denetimi ve gözetimleri altında, ortak gereksinimleri karşılamak ve kamu yararını sağlamak için topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinliklerdir. Kamu hizmetlerinin bir kısmının genel idare esaslarına göre yürütülmesi zorunlu iken bu zorunluluğu taşımayan kamu hizmetlerinin devletin gözetimi ve denetimi altında, belli yasal usullerle özel kişilere yaptırılabilmesi mümkündür. Bir kamu hizmetinin genel idare esaslarına göre yürütülmesi, o kamu hizmetinde kamusal yönetim usullerinin geçerli olmasını ifade etmektedir. Bu kapsamda kamusal yönetim usullerinin geçerli olduğu asli ve sürekli bir kamu hizmetinin memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülmesi zorunludur (AYM, E.2019/27, K.2019/56, 26/6/2019, §§ 6, 7).

51. Öncelikle yukarıda aktarılmış olan gerek 4708 sayılı Kanun'da ve Yönetmelik'te yer alan düzenlemeler gerekse Danıştayın kararları (bkz. §§ 14-19, 22,23) gözönüne alındığında yapı denetim hizmetinin bir kamu hizmeti olduğu hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte yapı denetim hizmetinin genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken kamu hizmetlerinden olup olmadığı hususunda ise Anayasa Mahkemesi daha önce bir belirleme yapmıştır. Bu bağlamda yapı denetim kuruluşlarının hizmetlerinin devletin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olduğu asli ve sürekli görevler arasında bulunmadığına karar verilmiştir. (bkz. § 21). Nitekim yapı denetim hizmetinin genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken asli ve sürekli hizmetlerden sayılması hâlinde zaten bu hizmetin Anayasa'nın 128. maddesi gereğince memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülmesi gerekliliğinin doğacağını belirtmek gerekir. Oysa somut olay özelinde belli nitelikleri haiz olarak yapı denetim belgesine sahip mimar ve mühendisler

ilgili mevzuat kapsamında yapı denetim kuruluşlarında görev yapmaktadır.

52. Diğer yandan somut olaydaki müdahalenin kanuni dayanağı olarak gösterilen "dolaylı olarak kamu hizmetinde görevlendirilememe" ibaresi ayrıca incelenmelidir. Kapsamı yoruma açık ve geniş olan kamu hizmeti kavramı yukarıdaki açıklamalardan da hareketle genel idare esaslarına göre yürütülmesi zorunlu kamu hizmeti ve genel idare esaslarına göre yürütülmesi zorunlu olmayan kamu hizmeti olarak temelde ikili bir ayrıma tabi tutulabilir. Bu bağlamda 7080 sayılı Kanun'la kanunlaşmış olan 672 sayılı KHK'nın 2. maddesindeki "bir daha kamu hizmetinde istihdam edilememe, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilememe" şeklindeki düzenlemede yer alan "kamu hizmetinde dolaylı olarak görevlendirilememe" kavramının sınırlarının çizilmesi gerekmektedir.

53. Kamu hizmeti kavramı ortak gereksinimleri karşılamak ve kamu yararını sağlamak için topluma sunulan sürekli ve düzenli bütün etkinlikleri kapsamaktadır ki sosyal hayattaki birçok faaliyetin bu kapsama girme kabiliyeti bulunmaktadır. Bu çerçevede bir kişi örneğin millî güvenliğin sağlanması için üretilen bir kamu hizmetinde dolaylı olarak görevlendirilmiş olabileceği gibi belediyelerin yürüttüğü peyzaj düzenlemeleriyle ürettiği kamu hizmetinde de hizmet alınan bir şirkette çalışmak suretiyle dolaylı olarak görev alabilir. Dolayısıyla 672 sayılı KHK'daki hükmün lafzından hareketle kamu hizmeti kavramını, genel idare esaslarına göre yürütülmesi zorunlu olan hizmetler şeklinde yorumlamak daraltıcı olabileceği gibi bunun bütün kamu hizmetlerini kapsadığını söylemek ise son derece genişletici ve makul olmayan bir yorumun ortaya çıkmasına sebep olacaktır. İdari ve yargısal makamların üzerine düşen ise olağanüstü hâl dönemi düzenlemelerinin getiriliş amacına da uygun olarak "kamu hizmetinde dolaylı olarak görevlendirilememe" şeklindeki hükmü bu minvalde makul bir yoruma tabi tutmaktır.

54. Somut olayda ise idari ve yargısal makamlar tarafından bu yönde bir inceleme ve değerlendirme yapılmaksızın anılan hükmün makul olmayacak biçimde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tutulduğu değerlendirilmiştir. Neticede başvurucunun denetçi belgesine konulan takyidatın kaldırılması talebinin reddedilmesi suretiyle gerçekleştirilen müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

55. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

56. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. GİDERİM

57. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesine, yeniden yargılama yapılmasına ve 60.605 TL maddi, 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

58. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60;

Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

59. Diğer yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 6. İdari Dava Dairesine (E.2019/2815, K.2020/348) iletilmesi için Ankara 23. İdare Mahkemesine (E.2019/71, K.2019/2638) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAĞMUR DÖNMEZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/26124 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/26124

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAĞMUR DÖNMEZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/26124)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucular : 1. Yağmur DÖNMEZ

2. Ali Hıdır TEKİN

3. Enerji, Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası

Vekili : Av. Candan DUMRUL KADIYORANOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlilerinin sendika kararına istinaden katıldıkları protesto eyleminden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılmaları nedeniyle sendika haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünde (DSİ) mütercim veya veri hazırlama kontrol işletmeni (VHKİ) olarak görev yapmaktadır. Başvurucular ayrıca Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonuna (KESK) bağlı Enerji, Sanayi ve Maden Kamu Emekçileri Sendikası (ESM) üyesidir.

3. Türkiye, 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsünün savuşturulmasının ardından ise ülke genelinde olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. OHAL süresince yirmi dört kanun hükmünde kararname

(KHK)(667-690 sayılı) çıkarılmıştır. Bu KHK'larla genel ve soyut normlar ihdas edilerek alınan tedbirlerin yanı sıra kişiler hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler de yapılmıştır (15 Temmuz darbe girişimine ilişkin geniş arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017).

4. Somut olay ise terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna Millî Güvenlik Kurulunca karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilenlerine yönelik kamu görevinden çıkarma tedbirini de içeren, 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (675 sayılı KHK) etrafında şekillenmiştir. Anılan KHK kapsamında Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğünde (YEGM) görev yapan bazı sendika üyelerinin de kamu görevinden çıkarılması üzerine kurum yemekhanesinde uygulamayı protesto eden konuşmalar yapılması ve anılan kişilerin uğurlanması amacıyla bir sendika kararı alınmıştır.

5. Başvurucular, söz konusu karara istinaden YEGM yemekhanesinde öğle arasında personelin yemek yediği esnada yapılan toplantıya katılmıştır. Yaklaşık on kişinin katıldığı eylemde Sendika Başkanı M.Ş. ve görevlerine son verilen kişilerden M.E.A. ve Ö.F.K. açıklamalarda bulunmuştur. Bunun yanında katılımcıların bazılarının çeşitli sloganlar attığı ve bazılarının ise "Geri Döneceğiz" yazılı kâğıt dövizler taşıdığı kamera kayıtlarına ve tutanaklara yansımıştır.

6. Başvurucular hakkında anılan eyleme katıldıkları gerekçesiyle disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucular; ifadelerinde işten çıkarılan arkadaşlarının eşyalarını toplamak için güvenlik görevlileri nezaretinde arkadaşlarının odalarına gittiklerini, oradan da veda konuşmalarını dinlemek için YEGM yemekhanesine geçtiklerini, konuşmaların ardından grubun olaysız bir şekilde dağıldığını belirtmiştir.

7. Soruşturma neticesinde başvuruculara bir kamu kurumunda izinsiz olarak gerçekleştirilen protesto gösterisine katıldıkları ve gösteriyi gerçekleştiren grupla beraber hareket ettikleri, Yağmur Dönmez'in gösteride kullanılan dövizleri dağıtmanın yanı sıra slogan atarak, Ali Hıdır Tekin'in ise aynı gösteride döviz kaldırarak gösteriye katkı sağladıkları değerlendirilmiştir. Nihayetinde başvuruculara 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (d) alt bendi olan "Hizmet dışında devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak" uyarınca kınama cezası ile cezalandırılmalarına karar verilmiştir.

8. Başvurucular, disiplin cezalarının iptali istemiyle idare mahkemelerine başvurmuştur. İlk derece mahkemeleri, başvurucular hakkında yapılan ceza soruşturmasında eylemin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı değerlendirilerek kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini ve eylemin sendikal faaliyet kapsamında kaldığını belirterek dava konusu işlemlerin iptaline karar vermiştir.

9. Davalı idare, iptal kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge idare mahkemeleri, başvuruculara başka bir kurumun yemekhanesinde diğer insanların ve kurumun huzurunu bozacak davranışlarda bulunduğunu, sendika kararının KHK ile görevlerine son verilen sendika üyelerine destek amacıyla alındığını, bu nedenle sendikal faaliyet niteliğinde olmadığını belirtmiştir. Nihayetinde bölge idare mahkemeleri, eylemlerin başvuruculara görev ve meslekleri ile herhangi bir şekilde ilişkisi olmadığı ve protesto gösterisinin sendikaların çekirdek faaliyet alanlarına dâhil olmadığı gerekçeleriyle ilk derece mahkemesi kararlarının kaldırılmasına ve davaların reddine kesin olarak karar

vermiştir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

10. Komisyon tarafından 2020/28031 numaralı başvurunun 2020/26124 numaralı başvuru ile birleştirilmesine, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerçek Kişi Başvurucular Yönünden

11. Başvurucular, sendika kararı üzerine katıldıkları protesto gösterisi nedeniyle disiplin cezası aldıklarını belirterek bu müdahalelerin sendika hakkını, adil yargılanma hakkını, ifade özgürlüğünü ve özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde; somut olayda toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına bir müdahalenin bulunup bulunmadığı, bulunduğu düşünüldüğü takdirde müdahalelerin meşru bir amacı haiz olup olmadığı, şikâyete konu edilen disiplin cezalarının meşru amaç ile orantılı olup olmadığı, kararların demokratik toplum düzeninin gereklerinden olup olmadığı, bu anlamda ilgili ve yeterli gerekçeler içerip içermediği hususu değerlendirilirken ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50,62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26,36). Anılan kararlarda sendika üyelerinin çalışma koşulları, yükümlülükleri, iş güvenlikleri ve sağlık koşulları gibi konuların sendikaların çekirdek faaliyet alanlarından olduğu vurgulanmıştır. Buna göre somut olaya konu protesto gösterisinin (bkz. § 4) kamu görevinden çıkarılan sendika üyesi kamu görevlilerine destek verme amacıyla yapıldığı yani çekirdek alana ilişkin olduğu anlaşıldığından gösteriye katılan başvuruculara yapılan müdahalelerin sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (çekirdek alan üzerinden yapılan benzer değerlendirmeler için bkz. Nigar Hürel ve diğerleri, B. No: 2017/16800, 22/11/2022, §§ 13,15; Hasan Taş ve diğerleri, B. No: 2020/21790, 10/7/2024, § 11)

13. Öte yandan söz konusu belirlemenin eylemin amaç yönüyle sınırlı olarak (çekirdek hak, baskı grubu ayrımı) incelenmesinin bir sonucu olduğu, kamu görevlilerinin sendikalarla kurdukları üyelik veya yöneticilik gibi bağların meseleleri otomatik olarak sendika hakkı ile ilişkilendirmeyeceği gibi bu kimselere tabi oldukları statü hukukunun getirdiği sorumluluk ve sınırlamaların dışında bağımsız, alternatif veya ikame bir kimlik kazandırmayacağı da hatırlanmalıdır. Başka bir deyişle meselenin sendikal hak bağlamında incelenmesinin kişilerin eylemlerini otomatik olarak meşrulaştırmayacağı açıktır (İdris Gürkan, B. No: 2018/24432, 7/6/2023, §§ 17-24; Hasan Taş ve diğerleri, B. No: 2020/21790, 10/7/2024, § 12).

14. Ancak uygulamada yargı mercileri, sendika kaynaklı eylemleri salt sendika hakkı kapsamında kalıp kalmadığı yönünden sınırlı olarak incelemekte ve eğer eylemler sendika hakkı kapsamında değilse davaları reddetmektedirler. Oysa yapılması gereken eğer bir fiil sendika hakkı kapsamında görülmüyorsa hangi temel hakkın kullanımı niteliğinde olduğunun tespit edilerek ilgili menfaatler arasında bir dengeleme yapılmasıdır. Eğer sendikal bir eylem ise bu durumda da sendika hakkı ile kamu hizmetinin gereği gibi- sürekli ve düzenli- yürütülmesi için başvuruculara statü hukuku çerçevesinde yüklenen ödevler

arasında bir dengeleme yapılması gerekir. Zira yukarıda da zikredildiği gibi meselenin sendikal hak bağlamında incelenmesi kişilerin eylemlerini otomatik olarak meşrulaştırmamaktadır (sendika kararından kaynaklanmasına rağmen ifade özgürlüğünden incelenen kararlar için bkz. Elif Özkan, B. No: 2018/7757, 8/6/2021, §§ 18-21; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 36); toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkından incelenen kararlar için bkz. Güven Çelik ve Kadri Dursun, B. No: 2018/5060, 8/6/2023, § 10; Kamuran Kılınç, B. No: 2018/5549, 18/10/2023, § 9; Hasan Taş ve diğerleri, B. No: 2020/21790, 10/7/2024, § 13)

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Sendika hakkına yapılan müdahalenin dayanağı olan 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının B bendinin (d) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin devlet memurunun itibar ve güveninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir.

17. Sendika hakkına yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Tayfun Cengiz, B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 55; Abidin Aydın Tüfekçi, B. No: 2013/1315, 15/4/2015, § 52; Hikmet Aslan, B. No: 2014/11036, 16/6/2016, § 50). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

18. Somut olayda başvurucular, üyesi olduğu sendikanın çağrısı üzerine bir kamu kurumunda izinsiz olarak düzenlenen protesto gösterisine katılmıştır. Başvuruculardan biri taşınan dövizleri dağıtmakla birlikte slogan atmış, diğeri ise döviz taşımıştır. İdare, anılan eylemlerin hizmet dışında devlet memuruna duyulan güven ve itibarı sarstığını değerlendirerek başvuruculara disiplin cezası ile cezalandırmıştır (bkz. §§ 5-7). Yargılama sürecinde ilk derece mahkemelerince verilen disiplin cezalarının iptaline ilişkin kararlar, istinaf kanun yolunda eylemlerin sendika hakkı kapsamında kalmadığı ve kurumun huzurunu bozduğu gerekçeleriyle kaldırılarak davalar reddedilmiştir (bkz. §§8, 9).

19. Anayasa Mahkemesi Hasan Taş ve diğerleri kararında başvuru konusu protesto gösterisine katılan başka kamu görevlilerine yapılan disiplin cezası şeklindeki müdahaleleri sendika hakkı kapsamında incelemiştir. Söz konusu kararda; öğle yemeği servisinde ve güvenlik görevlileri nezaretinde gerçekleştirilen eylemin olaysız bir şekilde sona erdiği ve idarenin kamu hizmetinin gereği gibi yürütülebilmesi için gerekli tedbirleri alacak zamana sahip olduğu kabul edilmiştir. Bunun yanında eylem esnasında yemek servisinin devam etmesinin, eylemin idarenin işleyişine bir tehdit olarak algılanmadığını gösterdiği ifade edilmiştir. Son olarak başvuruculara eylemdeki rollerinin ne şekilde kamu görevlisine duyulan güven ve itibar duygusunu sarstığına veya kamu hizmetini etkilediğine dair idarece herhangi bir açıklamada bulunulmadığının altı çizilmiştir. Nihayetinde değerlendirmelerinde Anayasa Mahkemesinin kabul ettiği standartları uygulamayan idarenin ve bölge idare mahkemelerinin, başvuruculara disiplin cezası ile cezalandırılmalarının zorunlu toplumsal bir ihtiyacı karşıladığını ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyamadığı sonucuyla sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

20. Bu itibarla somut olayın koşullarının Hasan Taş ve diğerleri kararında sözü edilen

koşullarla (protesto gösterisi, disiplin cezaları, başvurucuların iddiaları, soruşturma raporu, bölge idare mahkemelerinin gerekçeleri) aynı olduğu anlaşıldığından bahse konu kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvuruya konu demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmayan müdahaleler nedeniyle Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Tüzel Kişi Başvurucu Yönünden

22. Başvuru, münhasıran gerçek kişi başvurucuların aldığı disiplin cezalarına ilişkindir. Başvurucu tüzel kişi, başvuru formunda temel hak ve özgürlüklere ilişkin olarak herhangi bir iddia ileri sürmemiştir. Bu anlamda tüzel kişi başvurucunun ihlale konu edilen işlem nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilendiği söylenemez. Bu nedenle başvurunun tüzel kişi başvurucu yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § § 39-47).

III. GİDERİM

23. Başvurucular ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve ayrı ayrı 50.000 TL tazminat istemlerinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerçek kişi başvurucular yönünden sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tüzel kişi başvurucu yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesine (E.2019/2069, K.2020/377, E.2019/2400, K.2020/749)iletilmek üzere Ankara 11. İdare Mahkemesine (E.2018/1729, K.2019/915) ve Ankara 12. İdare Mahkemesine (E.2018/1843, K.2019/1483) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 893,80 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.893,80 TL yargılama

giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KENAN ÖZDEMİR

B. No: 2020/31474 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31474

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KENAN ÖZDEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31474)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Kenan ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunan ve adlî makamların yürüttüğü incelemede şikâyetçi konumunda olan başvurucunun delil toplanmasına dair taleplerinin reddedilerek soruşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, yapılacak olan bireysel başvurulara eklenmek için biriktirilen gazete kupürlerine idare tarafından el konulması nedeniyle de bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Öncesi Süreç

2. Başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan yapılan yargılama sonucunda verilen mahkûmiyet kararı olağan kanun yollarından geçerek Yargıtayın 10/7/2019 tarihli kararıyla kesinleşmiştir. Başvurucu bu suçtan 22/7/2016 tarihinde tutuklandıktan sonra 17/12/2017 tarihinde Kayseri 1 No.lu Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) nakledilmiş ve hükümlü olarak bu İnfaz Kurumunda bulunmaktayken 17/7/2024 tarihinde denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle salıverilmiştir.

3. Başvurucu, Yargıtayın 10/7/2019 tarihli kararı üzerine nihai kararı 4/11/2019 tarihinde öğrendiğini beyan ederek muhakeme sürecinde uygulanan adlî işlemler ile mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle başta adil yargılanma hakkı olmak üzere çeşitli Anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla 22/11/2019 tarihli ve 2019/39325 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu başvuru bakımından İkinci Bölüm Birinci Komisyon 19/9/2022 tarihinde, eşitlik ilkesinin ve adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan masumiyet karinesinin, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, kanuni hâkim güvencesinin, tanık dinletme ve sorgulama, isnadı (suçlamayı) öğrenme, makul sürede yargılanma, gerekçeli karar, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma, müdafii yardımından yararlanma ve hakkaniyete uygun yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

B. Bireysel Başvuru Süreci

4. İnfaz Kurumu görevlileri, başvurucunun kaldığı koğuşta 2/12/2019 tarihinde önceden haber vermeksizin arama işlemi gerçekleştirmiştir. Bu işlem sonucunda düzenledikleri tutanağa göre görevliler; koğuşta yatakların olduğu bölümde yangın çıkarması muhtemel olduğu gerekçesiyle gazete ve yırtık kıyafetleri toplamıştır. Başvurucu bu işlem üzerine Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığına 19/12/2019 tarihinde sunduğu dilekçesinde;

i. Koğuştaki dolabının içinde katlanmış hâlde duran tüm gazete kupürlerinin kendisine haber verilmeden alındığını, bu kupürlerin koğuş adına yapılan abonelikler sonucu İnfaz Kurumuna verilen gazetelerden kesilmiş haber, makale ve köşe yazılarını içerdiğini,

ii. Bu kupürleri hakkında kesinleşen mahkûmiyet kararına karşı bulunmayı düşündüğü ulusal ve uluslararası başvurularda kullanmak için biriktirdiğini, kupürlere habersiz şekilde el konularak bu başvuruları yapmasının engellenmiş olduğunu ileri sürerek İnfaz Kurumu idaresine bu kupürlerin geri verilmesi için dilekçe verdiğini ancak aradan geçen sürede idarenin kendisine cevap vermediğini ve kupürleri teslim de etmediğini, bu nedenle olayın sorumlularından şikâyetçi olduğunu beyan etmiş,

iii. Olaya dair kamera kayıtları da dâhil varsa tüm deliller toplanarak soruşturma yürütülmesi talebinde bulunmuştur.

5. Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı, suç duyurusunun değerlendirilmesi için dosyayı Bünyan Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiş, Başsavcılık yaptığı inceleme sonucunda 17/5/2020 tarihinde soruşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Anılan kararda Başsavcılık, inceleme sırasında İnfaz Kurumunun olaya dair Başsavcılığa gönderdiği yazıda yer verdiği bilgiler doğrultusunda söz konusu arama işleminin mevzuata dayalı olarak gerçekleştirildiği, gazete kupürlerinin olası bir isyanda veya yangın anında tutuşmayı ve yangın çıkmasını kolaylaştıran materyallerden olması nedeniyle kurum güvenliğini sağlamak için alındığı, dolayısıyla somut olayda İnfaz Kurumu görevlilerinin suç oluşturan bir eylemlerinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Başvurucunun bu karara yönelik itirazı Kayseri 3. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 7/9/2020 tarihli kararıyla kesin olmak üzere reddedilmiştir.

6. Başvurucu, Hâkimlik kararının kendisine 9/9/2020 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine 5/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; şikâyetçi sıfatıyla taraf olduğu inceleme sırasında bu incelemenin akıbetinin bildirilmesi ve delillerin toplanması hususunda verdiği dilekçelere Başsavcılığın cevap vermediğini ve olaya ilişkin delilleri toplamayıp etkili bir inceleme de yapmaksızın soruşturmaya yer olmadığına dair karar verdiğini belirterek adil yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun soruşturmaya yer olmadığına dair karara konu olay bakımından şikâyetçi sıfatını taşıdığı ve konuya ilişkin yer verilen yargısal içtihatlar doğrultusunda başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

10. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, adil yargılanma hakkına dair ihlal iddialarının iki gruba ayrıldığını, buna göre bireysel başvuru formunda ilk olarak suç isnadı altında olduğu ceza davası nedeniyle yapacağı ulusal ve uluslararası başvurularda iddialarını desteklemek için kullanacağı kupürlerin hukuka aykırı şekilde alınması nedeniyle adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan savunma için yeterli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının, ikinci olarak da bu kupürlerin alınması nedeniyle yaptığı suç duyurusu sonucunda Başsavcılığın verdiği karar nedeniyle adil yargılanma hakkının çeşitli güvencelerinin ihlal edildiğini ileri sürdüğünü ve ihlal iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

11. Başvurucunun Başsavcılık tarafından yapılan inceleme süreci ve verilen soruşturmaya yer olmadığına dair karar ile Hâkimlik kararı bakımından ileri sürdüğü ihlal iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

12. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

13. Sözleşme'nin 6. maddesinde, adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Dolayısıyla bir ceza davasında haklarında suç isnadı bulunmayan mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz, §§ 23, 24).

14. Somut olayda, başvurucu hakkında herhangi bir suç isnadına ilişkin olmayan ve üçüncü kişinin cezalandırılmasına yönelik olduğu görülen ihlal iddialarının adil yargılanma hakkının kapsamına girmediği anlaşılmaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Bireysel Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu; koğuşunda bulunan ve makale, köşe yazısı ile haber niteliğinde yazılar içerdiğini ileri sürdüğü gazete kupürlerinin İnfaz Kurumu görevlileri tarafından yapılan arama işlemi sırasında alınıp kendisine geri verilmemesi sonucunda, hakkında kesinleşen mahkûmiyet kararına yönelik ulusal ve uluslararası makamlar nezdinde yapacağı bireysel başvuruların engellendiğini, bu nedenle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Bakanlık görüşünde; açıkça belirtilmemekle birlikte bu yöndeki ihlal iddialarının özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alındığı belirtilmiştir. Bu bağlamda Bakanlık,

i. Somut olayda olağan kanun yolu olarak başvurucunun Başsavcılık yerine İnfaz Hâkimliğine başvurması gerektiği hâlde itirazlarını doğrudan Başsavcılık nezdinde dile getirmesi nedeniyle bu hakka yönelik ihlal iddiaları açısından olağan kanun yolunu usule uygun şekilde tüketmediğini ileri sürmüştür.

ii. Bakanlık özel hayata saygı hakkına yönelik ihlal iddiasının esası bakımından ise konuya ilişkin mevzuat hükümlerine ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına değinmiş; yer verdiği mevzuat hükümlerini ve yargısal kararları birlikte değerlendirerek somut olayda İnfaz Kurumu görevlilerinin yaptıkları arama ve koğuştaki materyallerin alınması işlemlerinin hukuka uygun şekilde yürütüldüğünü ve görevlilerin keyfî bir uygulamalarının söz konusu olmadığını belirtmiştir.

18. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında;

i. Bu yöndeki ihlal iddiasının da adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiğini, nitekim bireysel başvuruya konu olayla ilgili olarak özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine dair şikâyetinin bulunmadığını,

ii. İhlal iddiaları bu kapsamda değerlendirilecekse somut olay açısından olağan kanun yolunun İnfaz Hâkimliği olmadığını, bu nedenle olağan kanun yolunu usulüne uygun şekilde tükettiğini,

iii. Esas incelemesi bakımından da arama işlemine ait tutanağın İnfaz Kurumundaki her bir koğuşta yapılan arama işlemi için ayrı ayrı olmak yerine tüm koğuşlardaki arama işlemleri bittikten sonra tek bir tutanak hâlinde düzenlendiğini, kaldığı koğuşta üniversite eğitimine dair kağıt hâlinde ders materyalleri de bulunduğunu ancak görevlilerin yangın tehlikesinin sadece kupürlerden kaynaklandığını değerlendirip az miktarda olmalarına rağmen bu kupürleri aldıklarını, kupürlerin alınmasına dayanak olan mevzuatta öngörülen koşulların da somut olayda oluşmadığını, dolayısıyla İnfaz Kurumunun bu hakka müdahalesinin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen koşullar açısından değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

19. Başvurucunun şikâyetinin özü ile bireysel başvuru formunda ve Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevap dilekçesinde özel hayata saygı hakkına dair ihlal iddiasında bulunmadığını açıkça beyan etmesi birlikte değerlendirildiğinde başvurucunun anılan ihlal iddiaları bireysel başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin -doğası gereği- ilk defa

Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerektiğinden bu hakkın ihlaline neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için başvuru yollarının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmediğinden bahsedilemez (Ruhi Abat [2. B.], B. No: 2014/4724, 7/3/2019, § 46). Bu nedenle açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Bireysel başvuru, hak ve özgürlüklerin korunmasının en önemli araçlarından biridir. Bu nedenle idari ve yargısal kuruluşlar, temel hak veya özgürlüklerinin ihlal edildiğini düşünen kişilerin bu yola başvurmalarını engelleyici veya zorlaştırıcı tutum ve davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür. Öte yandan bu negatif yükümlülüğün yanında somut olayın koşullarının gerektirmesi hâlinde kamu otoritelerinin bireylerin bu haktan yararlanmalarını kolaylaştırma pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır. İdari ve yargısal otoritelerin aldıkları idari veya fiilî tedbirlerle kişilerin bireysel başvuru yapmalarını engellemesi veya zorlaştırması bu hakkın ihlaline yol açabileceği gibi engelleyici veya zorlaştırıcı bir tutum sergilemeseler bile somut olayın koşulları çerçevesinde kolaylaştırıcı tedbirler almalarının kendilerinden beklenmesinin makul görüldüğü hâllerde kamu otoritelerinin hareketsiz kalması dahi bu hakkın zedelenmesi sonucunu doğurabilir (Ruhi Abat, § 50).

22. Özellikle idarenin fiilî kontrolü altında bulunan ve bu nedenle diğer insanlar kadar serbest hareket etme imkânına sahip bulunmayan, nispeten kırılgan konumdaki kişilerin idarenin kolaylaştırıcı rolüne daha fazla muhtaç oldukları gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla bu kişilerin anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunabilmeleri hususunda destek sağlayacak kişi veya materyallere erişimlerinin tamamen engellenmesi bireysel başvuru hakkının ihlaline neden olabilir. Bu engelleme ilgili mevzuatın yetersizliğinden kaynaklanabileceği gibi somut olay kapsamında yetkili makamların keyfî tutumlarına bağlı olarak da gerçekleşebilir (Ruhi Abat, § 51).

23. Başvurucunun kesinleşen mahkûmiyet kararına yönelik Anayasa Mahkemesi nezdinde bulunduğu bireysel başvuruya yönelik bir karar verilmesinden ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) nezdinde bireysel başvuruda bulunmasından önce kaldığı koğuşta İnfaz Kurumu görevlileri arama yapmış, yatakların olduğu bölümde bulunduğu belirtilen gazete ve yırtık kıyafetleri yangın çıkarması muhtemel olduğu gerekçesiyle toplamış ve arama işlemine ilişkin tutanak düzenlemiştir (bkz. § 4). Başvurucunun tutanakta gazete olduğu belirtilen kağıtların gazetelerden kesilmiş haber, makale ve köşe yazılarını içerdiğini, bunları bireysel başvuruda bulunmak amacıyla bulundurduğunu iddia etmesi ve İnfaz Kurumundan bunların kendisine iadesini istemesi karşısında, söz konusu gazete kupürlerinin içerik itibarıyla gerçekten bireysel başvuruda bulunulması amacına yönelik olup olmadığının yetkili makamlar tarafından değerlendirilmesi gerektiği kuşkusuzdur ancak arama işlemine dair tutanakta gazete yazılarının içeriğine ve akıbetine ilişkin bir açıklama yer almadığı gibi bu hususta ayrı bir tutanak da düzenlenmemiştir. Ayrıca İnfaz Kurumu da, başvurucunun kupürlerin iadesi talebine ilişkin bir değerlendirme yapmamıştır.

24. Diğer yandan Başsavcılık soruşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucunun şikâyetini yalnızca yangın tehlikesi açısından ele almakla yetinmiş, buna karşın toplanıp kendisine geri de verilmediğinden -somut olayda AİHM nezdinde- bireysel başvuruda bulunabilmek için bu kupürlerden faydalanmasının engellendiğine dair ileri sürdüğü ve şikâyetin özünü oluşturan bu iddia açısından anılan kararda herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır. Gazete ve kıyafet parçalarının yangın tehlikesi nedeniyle koğuştan toplanması haklı görülebilirse de arama işlemine ilişkin ya da ayrı bir tutanakta, AİHM'e

yapılacak bireysel başvuruya yönelik olduğu iddia edilen gazete kupürlerinin içeriğine dair açıklama yapılarak veya başvurucunun talebi üzerine anılan kupürlerin iadesi hususunda İnfaz Kurumu tarafından değerlendirmede bulunularak bu kupürlerin gerçekten bireysel başvuru hakkının kullanımına ilişkin olup olmadığı somut bir biçimde ortaya konulmalıdır.

25. Somut olayda ise İnfaz Kurumu görevlileri tarafından kıyafet parçaları ile AİHM'e yapılacak bireysel başvuruya ilişkin belirtilen gazete kupürleri arasında hiçbir ayrım yapılmadığı, bu kupürlerin içeriğinin ve akıbetinin açıklanmadığı, başvurucunun iade talebine de İnfaz Kurumunca cevap verilmediği gibi Başsavcılığın kararında da söz konusu işlemler nedeniyle AİHM'e bireysel başvuru yapamadığına dair şikâyet açısından değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

26. Son olarak başvurucunun AİHM'e yapacağı bireysel başvuruyla ilgili biriktirdiği gazete kupürlerinin toplanması ve kendisine iade edilmemesi nedeniyle bireysel başvuruda bulunmasının tamamen imkânsız hâle getirilip getirilmediği de tartışılmalıdır. Bu noktada İnfaz Kurumunda bulunan başvurucunun idarenin fiilî kontrolü altında olması nedeniyle bireysel başvuru hakkını etkin kullanabilmesi yönünden sınırlı imkânlara sahip olduğu ve bu konuda diğer insanlara göre dezavantajlı konumda bulunduğu dikkate alınmalıdır. Başsavcılık ise somut olayda İnfaz Kurumunda bulunan başvurucunun toplanan gazete kupürlerinin içerikleri başvurucuya bildirilmeksizin ya da bunlar kendisine iade edilmeksizin bireysel başvuruda bulunmasını beklemeyi haklı kılacak bir gerekliliğin varlığını ortaya koyamamıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden soruşturma konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasının yeterli

bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin bireysel başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Bünyan Cumhuriyet Başsavcılığına (İhbar Dosya No: 2020/40, Karar No:2020/119) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

FETÖ/PDY üye olma suçundan hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunmakta iken adli makamların yürüttüğü incelemede şikâyetçi konumunda olan başvurucu, delil toplanmasına dair taleplerinin reddedilerek soruşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının; yapılacak olan bireysel başvurulara eklenmek için biriktirilen gazete kupürlerine idare tarafından el konulması nedeniyle de bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun hak ihlali yönündeki istemi kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu hakkında (FETÖ/PDY) üye olma suçundan yapılan yargılama sonucunda verilen mahkûmiyet karan olağan kanun yollarından geçerek Yargıtay'ın 10/7/2019 tarihli kararıyla kesinleşmiştir. Başvurucu bu suçtan 22/7/2016 tarihinde tutuklandıktan sonra 17/12/2017 tarihinde Kayseri I No'lu Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) nakledilmiş ve hükümlü olarak bu İnfaz Kurumunda bulunmaktayken 17/7/2024 tarihinde denetimli serbestlik tedbiri uygulanmak suretiyle salıverilmiştir.

İnfaz Kurumu görevlileri, 2.12.2019 tarihinde başvurucunun kaldığı koğuşta haber vermeksizin arama işlemi gerçekleştirmişlerdir. Bu işlem sonucunda düzenledikleri tutanağa göre görevliler; koğuşta yatakların olduğu bölümde yangın çıkarması muhtemel olduğu gerekçesiyle gazete ve yırtık kıyafetleri toplamışlardır. Başvurucu bu işlem üzerine Kayseri Cumhuriyet Başsavcılığı'na 19/12/2019 tarihinde sunduğu dilekçesinde söz konusu kupürleri kesinleşen mahkumiyet kararına karşı ulusal ve uluslararası başvurularda

kullanmak için biriktirdiğini, idarenin kendisine kupürleri geri vermediğini, olaya dair delillerin toplanarak soruşturma yürütülmesini istemiştir. Bünyan Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilen dosyada Başsavcılık arama işleminin mevzuata uygun olduğunu, gazete kupürlerinin olası bir isyanda yangın çıkaracak mahiyette olduğunu belirterek kovuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir.

Başvurucu, Yargıtay kararına karşı başta adil yargılanma hakkı olmak üzere çeşitli Anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla 22/11/2019 tarihli ve 2019/39325 numaralı bireysel başvuruda bulunmuştur. Bu başvuru bakımından İkinci Bölüm Birinci Komisyon 19/9/2022 tarihinde, ayrımcılık yasağının ve adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan masumiyet karinesinin, silahların eşitliği ve çekişmeli yargılama ilkelerinin, kanuni hâkim güvencesinin, tanık dinletme ve sorgulama, isnadı (suçlamayı) öğrenme, makul sürede yargılanma, gerekçeli karar, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma, müdafi yardımından yararlanma ve hakkaniyete uygun yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialar kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Buna göre, aramanın yapıldığı 2.12.2019 tarihinden çok önce başvurucu 22.11.2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvurusunu yapmıştır.

Başvurucu, Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuruya konu ihlal iddialarının 19/9/2022 tarihli kararla kabul edilemez bulunmasından sonraki süreçte AİHM nezdinde de bireysel başvuru yapıp yapmadığı konusunda Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiş, AİHM nezdinde sonradan bireysel başvuruda bulunmuşsa da içeriğinden somut olarak bahsetmediği bu kupürlere el konulmasının AİHM'e yaptığı bireysel başvuruda ihlal iddialarını etkili şekilde dile getirmesini ne şekilde engellediğine dair açıklamada bulunmamıştır. Olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını ortaya koymak başvurucuya düşer. Başvurucunun anılan yükümlülüklere uymaması hâlinde şikâyetlerini temellendiremediği için başvurusu açıkça dayanaktan yoksun olmaktadır (Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021, § 24-26). Bu nedenlerle başvurucunun bu iddiaları açıkça dayanaktan yoksun olup, kabul edilemez.

Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarına göre, başvurucu hakkında herhangi bir suç isnadına konu olmayan ve üçüncü kişinin cezalandırılması mahiyetinde olan ihlal iddiaları Sözleşmenin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmakta, adil yargılanma hakkının kapsamına girmemektedir. (Omurhan Solmaz, B.No; 2012/1049, 26.03.2013, §23-24). Bu nedenlerle başvurucunun bu iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmalıdır. Kaldı ki, başvurucu el konulan gazete kupürleri nedeniyle İnfaz Hakimliği Kanununun 4. ve 5. maddeleri kapsamında tüketilmesi gereken bir yol olan İnfaz Hakimliği'ne başvuru yapıldığına ilişkin belge veya bilgi sunmamış olup, başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle de başvurunun kabul edilmesi mümkün değildir.

Yukarıda belirttiğimiz nedenlerle başvurucunun adil yargılanma ve bireysel başvuru haklarının ihlal edildiği iddiaları gerek konu bakımından yetkisizlik gerekse açıkça dayanaktan yoksun olması ve herhalde başvuru yollarının da tüketilmemesi nedenleriyle kabul edilemez olduğundan, başvurucunun anayasa ile koruma altına alınan haklarının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU Üye Ömer ÇINAR

YAŞAR AL

B. No: 2020/36095 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36095

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAŞAR AL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36095)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Yaşar AL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutukluya kayınbabasının ölümü üzerine taziyede bulunmak için telefonla görüşme hakkı verilmemesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru tarihinde, Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) tutuklu olarak bulunan başvurucunun kayınbabası 14/9/2020 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucu 21/9/2020 tarihli dilekçesiyle Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. Dilekçesinde özetle; İnfaz Kurumu görevlilerine sözlü olarak kayınbabasının cenazesine katılmak istediğini, bu mümkün olmadığı takdirde telefonla görüşme yapma hakkını kullanmak istediğini söylemesine rağmen tarafına bilgi verilmediğini ifade etmiştir. Bu nedenle 16/9/2020 tarihli dilekçesiyle İnfaz Kurumuna talebini yazılı olarak ilettiğini ancak talebi hakkında herhangi bir karar verilmediğini ileri sürerek kayınbabasının vefatı nedeniyle telefonla görüşme hakkının kullandırılmasını talep etmiştir.

3. İnfaz Kurumunun, İnfaz Hâkimliğine sunduğu 21/9/2020 tarihli görüş yazısında; 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) 74.

maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan düzenlemeye göre; mevzuatta kayın hısımlarının vefatında telefonla görüşme hakkının olduğuna dair bir düzenleme yer almadığından talebin uygun görülmediği belirtilmiştir.

4. İnfaz Hâkimliği 25/9/2020 tarihli kararıyla şikâyetin reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; Yönetmeliğin "Telefonla görüşme hakkı" kenar başlıklı 74. maddesi çerçevesinde inceleme yapıldığını belirtmiştir. Buna göre Yönetmelikte hükümlü/tutuklunun telefon görüşmesi yapabileceği kişilerin ifade edildiği ancak hükümlü/tutuklunun şikâyet dilekçesinde telefon aracılığıyla kiminle görüşmek istediğini belirtmediği, bu hâliyle herhangi bir karar verilemeyeceğini değerlendirmiştir. Ayrıca Yönetmeliğin 74. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinde ölüm hâlinde hükümlü/tutuklunun görüşebileceği kişilerin sayıldığı, bu maddede sayılanlar dışında görüşmek istediği kişiler ile mektup, faks gibi yollarla iletişim kurmasının mümkün olduğunu vurgulamıştır.

5. Başvurucu anılan karara karşı 1/10/2020 tarihli dilekçesiyle itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde özetle; İnfaz Hâkimliği kararında her ne kadar telefonda kiminle görüşmek istediğinin belirtilmediği gerekçesiyle talebinin reddine karar verilmiş ise de kaldığı ceza infaz kurumunda arayabileceği bir tek telefon numarasının kayıtlı olduğunu, bu numaranın da eşine ait olduğunu ifade ederek telefon hakkını kullanma talebinin değerlendirilmesini talep etmiştir. Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 9/10/2020 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 14/10/2020 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 26/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; kayınbabasının vefatı dolayısıyla eşiyle telefon görüşmesi yapmak istediğini, kimi aramak istediğini dilekçesinde belirtmemiş olmasının talebinin değerlendirilmeye alınmamasını haklı kılmadığını, bu bilginin kolaylıkla elde edilebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca başvurucu Kurumda kayıtlı olan tek numaranın eşine ait olduğunu ve kayınbabasının vefatı nedeniyle eşini aramasının önem arz ettiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun İnfaz Hâkimliğine sunduğu şikâyet dilekçesinde telefon görüşmesini kimle gerçekleştirmek istediğine ilişkin bir açıklamada bulunmadığı belirtilerek başvurucunun talep dilekçesindeki belirsizlik giderilmeksizin mevcut durumda bir değerlendirmede bulunmanın mümkün olmadığının kararda ifade edildiğine işaret edilmiştir. Ayrıca ihlal iddiaları incelenirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

10. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin

13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 66. maddesi, Yönetmeliğin 74. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları ve 6/4/2006 tarihli ve 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün 88. maddesine istinaden gerçekleştirildiği, bu düzenlemelerin kanunla sınırlama şartını karşıladığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Sinan Gül, B. No: 2016/7628, 27/2/2020, §§ 40-42; Cengiz Eker, B. No: 2017/26841, 2/6/2020, §§ 41-43; Rasul Kocatürk [GK], B. No: 2016/8080, 16/12/2019, §§ 45-46). Diğer yandan başvuru konusu olayda özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin kamu düzeninin ve güvenliğinin sağlanması ile suç işlenmesinin önlenmesi kapsamında telefonla görüşme hakkının sınırlandırılması şeklinde uygulandığı ve meşru amaç taşıma şartını karşıladığı değerlendirilmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Sinan Gül, §§ 43, 44; Cengiz Eker, §§ 44, 45; Rasul Kocatürk, 47-50). Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı yönünden inceleme yapılacaktır.

13. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45; Abuzer Uzun, B. No: 2016/61250, 13/6/2019, § 38). Ayrıca başvuru konusu olay bakımından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığı incelenirken yargılama makamlarının kararlarında ortaya konulan gerekçeler değerlendirilmeli ve müdahaleyi doğuran gerekçelerin inandırıcı bir şekilde ortaya konulup konulmadığına ve müdahalenin ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığına bakılmalıdır (Beşir Doğan, B. No: 2013/2335, 15/12/2015, § 44; Emre Sönmez, B. No: 2019/890, 13/1/2022, §§ 44, 45).

14. Anayasa Mahkemesine göre Anayasa'nın 19. maddesi gereğince hükümlü ve tutukluların özel hayatın ve aile hayatının sınırlanması hukuka uygun olarak cezaevinde tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Öte yandan hükümlü ve tutukluların özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, cezaevi idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (Mehmet Zahit Şahin, B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36). Burada mühim olan ceza infaz kurumunun güvenliğinin sağlanması amacı ile hükümlünün özel hayata ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı arasında adil bir dengenin sağlanmış olmasıdır. Ancak bu dengede özgürlük ve güvenlik ilişkisinde cezaevinde bulunmanın sonuçları olarak idarenin tutuklu ve hükümlülerin özel hayata ve aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu gözetilmelidir. (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, §§ 88, 89; Ahmet Çilgin, § 32; Rasul Kocatürk, § 56).

15. Bunun yanında somut olayın koşullarını incelediğimizde ölümün insan hayatında karşılaşılan acı olaylardan biri olduğunu belirtmek gerekmektedir. Birçok kültürde ölen kimsenin tanıdıkları bir araya gelerek ölüm nedeniyle duyulan acı ve üzüntüyü paylaşır. Ölenin geride kalan aile bireyleri ziyaret edilerek kendilerine maddi ve manevi destekte bulunulur. Şüphesiz bu acıyı ölüm anından itibaren en yoğun derecede yaşayan ve desteğe en çok ihtiyaç duyanlar aile bireyleridir (benzer yöndeki değerlendirmeler için Muhittin Pirinççioğlu, B. No: 2020/28439, 21/11/2023, § 13; Rasul Kocatürk, § 61; Murat Yavuzarslan, B. No: 2020/29558, 8/2/2024, § 15). Ayrıca Rasul Kocatürk kararında belirtildiği üzere yakını ölen hükümlünün izin talebinin, kamu makamlarınca süratle harekete geçilerek koşullar da dikkate alındığında mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılması önem arz etmektedir. Ayrıca talebin karşılanmasında kamu makamlarının kendilerinden beklenen

özeni göstermeleri gerekmektedir. Şayet talebin karşılanması imkân dâhilinde görülmezse bu duruma ilişkin zorunluluk hâllerinin ve güvenlik risklerinin, somut olgu ve olaylara dayalı olarak açıklanması gerekir (Rasul Kocatürk, §§ 61, 62).

16. Somut olayda, başvurucunun taziye için telefonla görüşme talebi Yönetmeliğin 74. maddesi kapsamında yapılan bir inceleme sonucu reddedilmiştir. Anılan hükmün (1) numaralı fıkrasında telefonla görüşme hakkına ilişkin genel bir düzenlemeye yer verildiği, buna göre hükümlünün eşi, dördüncü dereceye kadar kan ve kayın hısımları ve vasisiyle telefon görüşmesi yapabileceği hususunun düzenlendiği görülmüştür. Hükmün (2) numaralı fıkrasının (c) bendinde ise hükümlünün altsoy, üstsoy, eş ve kardeşlerinin ölümü hâlinde kuruma ait telefon ve faks cihazından derhâl yararlandırılacağı belirtilmiştir. Bu kapsamda İnfaz Hâkimliği kararında (bkz. § 4) belirtilenin aksine; Yönetmeliğin 74. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (c) bendinde sayılanlar, telefon görüşmesi yapılabilecek kişiler değil ölümü hâlinde hükümlü açısından telefonla görüşme hakkı doğurabilecek kişilerdir. Bu durumda başvurucunun talebi hususunda ilgili hükümler kapsamında somut olaya uygun bir gerekçe ortaya konduğundan söz edilmesi mümkün görünmemektedir.

17. Ayrıca ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde hükümlünün altsoy, üstsoy, eş ve kardeşlerinin ölümü hâlinde derhal telefonla görüşme hakkı hüküm altına alınırken kayın hısımlarının ölümü hâlinde telefonla görüşme hakkına ilişkin açık bir düzenlemenin mevcut olmadığı görülmektedir. Ancak anılan düzenleme gözetildiğinde başvurucuya kayınbabasının ölümü nedeniyle taziye için telefonla görüşme hakkı verilip verilmeyeceğinin tartışılması gerektiği değerlendirilmiştir. Bunun yanında taziye ile cenazenin süreli ve acil işlerden sayılıp sayılmayacağının da değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Bu bağlamda başvurucunun telefon vasıtasıyla taziye görüşmesi yapma talebi, başvurucunun dayandığı nedenler ve somut olayın öznel koşulları gözetilerek aile hayatının sürekliliğinin kolaylaştırılması temelinde değerlendirilmeli ve yeterli gerekçe ile karşılanmalıdır. Somut olayda ise kamu makamlarının kararları incelendiğinde mevzuat tarafından öngörülmeyen ancak yasaklanmadığı da anlaşılan bir hakkın verilmemesine ilişkin olarak oluşan zorunluluk hâllerinin neler olduğunun açıklanmadığı tespit edilmiştir.

18. Bununla birlikte telefon görüşmesi yapılmak istenen kişiye dair bilgilerin İnfaz Hâkimliğine sunulan talep dilekçesi kapsamında açıkça belirtilmediği tespit edilmiş ise de bu durumun giderilmesi mümkün bir eksiklik olup olmadığı hususunda herhangi bir değerlendirmenin İnfaz Hâkimliği kararında yapılmadığı anlaşılmaktadır. Kaldı ki anılan kararda belirlenen eksikliğin Ağır Ceza Mahkemesine sunulan itiraz dilekçesinde giderildiği ve başvurucunun kiminle telefon görüşmesi yapmak istediğini bildirme yükümlülüğünü itiraz dilekçesiyle yerine getirdiği görülmektedir. Ancak bu hususta Ağır Ceza Mahkemesince bir değerlendirme yapılmadığı da belirtilmelidir.

19. Sonuç olarak aile hayatına saygı hakkı kapsamında korunan temasın sürdürülmesini sağlamaya yönelik olarak mevzuat hükümleri ve aile durumu da gözetilmek suretiyle başvurucuya talebe konu hakkın verilip verilmeyeceğinin tartışılmadığı gibi eşiyle haftalık görüşme hakkı bulunan başvurucunun taziye amaçlı görüşme yapma isteğinin acil işlerden olup olmadığının da irdelenmediği söylenebilir. Bu hâliyle yargılama makamlarının kararlarının başvurucunun taziye görüşmesine ilişkin bireysel menfaatiyle ceza infaz kurumlarında güvenliğin sağlanmasına ilişkin kamusal menfaat arasında adil bir dengenin gözetildiğine dair ilgili ve yeterli gerekçe içermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli ve ölçülü olduğundan söz edilemez.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvurucunun kayınbabasının 14/9/2020 tarihinde vefat etmiş olması sebebiyle taziye görüşmesi yapmasının faydasız olduğu dikkate alındığında tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

23. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2156, K.2020/2304) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FAHRİ AZBAY

B. No: 2020/40003 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/40003

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAHRİ AZBAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/40003)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Fahri AZBAY

Vekili : Av. Serhat EREN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mal varlığına ulaşamama nedeniyle oluşan zararlar için açılan davanın reddedilmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Diyarbakır'ın Kulp ilçesi, Yaylak Köyü'nde ikamet etmekteyken terör olayları nedeniyle köyden göç ettiğini iddia ederek 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında 2004-2008 yılları arasında oluşan zararlarının tazmini talebiyle (başvurucunun 2004 yılı öncesi oluşan zararları tazmin edilmiş) Diyarbakır Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur. Komisyon, 22/1/2014 tarihinde başvurucunun 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında ceza aldığını belirterek 5233 sayılı Kanun kapsamına girmediği gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir.

3. Başvurucu, Komisyon kararının iptali talebiyle Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 30/10/2014 tarihli kararla davanın reddine karar

vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun hakkında Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin 28/2/2013 tarihli "terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına" kararı olduğu, kanun koyucunun hukuki ve teknik izaha girmeksizin genel olarak terör suçundan mahkûm olan kişiler ile 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun bazı maddelerinden mahkûm olanları, bu kanun hükümlerinden faydalandırmamayı amaçladığı ifade edilmiştir. Bu nedenle mahkûmiyet tarihinden önceki veya sonraki bir tarihte meydana geldiğine bakılmaksızın zararların salt bu kişilere ait olması sebebiyle kanun dışında bırakıldığı vurgulanmıştır. Ayrıca terör suçundan hüküm giymiş kişilerin bu şekilde terör örgütünün gelişmesine ve büyümesine sebebiyet verdikleri, uğradıkları zararlar terörden kaynaklansa da söz konusu terörün gelişmesine ve büyümesine katkıda bulunduklarından dolayı zikredilen zararların oluşmasına da kendilerinin sebebiyet verdikleri belirtilmiştir. Aksi düşüncenin maddenin oldukça dar yorumlanması anlamına geleceği vurgulanarak bu şekilde terör suçundan mahkûm olan kişilere devlet tarafından tazminat ödenmesinin kanunun amacına aykırılık teşkil ettiği ifade edilmiştir. Olayda da terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen başvurucunun terör nedeniyle zarara uğradığından bahisle yaptığı başvurunun yukarıda izah edilen gerekçeye dayanarak reddine ilişkin işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucunun temyiz talebi, Danıştay Onuncu Dairesinin (Daire) 4/12/2019 tarihli kararıyla, karar düzeltme talebi de aynı Dairenin 28/9/2020 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 15/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 4/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Başvurucu, yargılamanın makul süre içinde tamamlanmadığından şikâyet etmektedir.

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

9. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, terör propagandası suçunun 5233 sayılı Kanun'da belirtilen suçlar arasında

yer almadığını, tazminat alabilme hakkı olduğunu, mahkeme kararının hatalı değerlendirildiğini, ayrıca hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini (HAGB), mahkûmiyet varmış gibi değerlendirmenin doğru olmadığını, daha önce tazminat alabildiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Diyarbakır Valiliğinden alınan görüş sunulmuştur. Anılan yazıda başvurucunun talebinin 5233 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığından reddedilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Başvuru, masumiyet karinesi kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26). Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır. Güvencenin ilk yönü; kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, §§ 39, 40).

15. HAGB, erteleme ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar gibi hükmün ve cezanın bireyselleştirilmesi kurumlarından biridir. Hâkim, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurmakla beraber hükmü açıklamamakta ve sanığı belirli bir süre denetim altında tutmaktadır. Sanık, denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği ve mahkemece öngörülen denetimli serbestlik tedbirine uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmaktadır (Enez Ersöz [1. B.], B. No: 2018/19673, 31/3/2022, § 35). Hüküm, açıklanması hâlinde kanun yolu denetimine tabi olacağından mahkemenin sanığın suçlu olduğuna dair söz konusu kanaatinin kanun yolu mercilerinde bozulması ve buna bağlı olarak kişinin isnat edilen suçtan beraat etmesinin de mümkün olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle denetim sürecinde kişinin suçluluğunun sabit olmadığı, dolayısıyla suçlu sayılamayacağı, masum olduğu açıktır (Enez Ersöz, § 36).

16. Diğer taraftan idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt kişinin yargılanmış olmasından ve HAGB'ye dair karardan söz edilmesi masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden bahsedebilmek için yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran HAGB'ye karar verilen fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (Hüseyin Şahin [GK], B. No: 2013/1728, 12/11/2014, § 40).

17. Somut olayda başvurucu; terör olayları nedeniyle köyden göç ettiğini iddia ederek oluşan zararlarının 5233 sayılı Kanun kapsamında tazmini talebiyle Komisyona başvuruda bulunmuş, talebinin reddedilmesi üzerine iptal davası açmıştır. Mahkeme kararının gerekçesinde, Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesinin kararına yer vermiştir. Buna göre başvurucu hakkında "terör örgütünün propagandasını yapmak suçundan 10 ayhapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına" karar verildiği, hakkında HAGB kararı olsa da başvurucunun 5233 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre kapsam dışında kaldığı ifadeleriyle başvurucunun üzerine atılı suçu işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet verilmiş, bu suretle başvurucunun masumiyetine gölge düşürülmüştür.

18. Bu itibarla Mahkeme kararının gerekçesinde kullanılan ifadeler nedeniyle başvurucunun ceza yargılanmasına konu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı anlaşıldığından Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucunun ayrıca mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte masumiyet karinesi yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu aşamada anılan ihlal iddiası yönünden inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 40.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

24. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. ve 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2014/507, K.2014/1044) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ YILDIZ

B. No: 2021/8087 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8087

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8087)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Ali YILDIZ

Vekili : Av. Abdullatif SERT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ByLock deliline ilişkin veriler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünde genel müdür yardımcısı olarak görev yapmakta iken Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 27/9/2016 tarihli kararnamesi ile Yargıtay tetkik hâkimi olarak atanmıştır. Sonrasında Hâkimler ve Savcılar Kurulunun 15/11/2016 tarihli kararıyla da meslekten çıkartılmıştır.

3. Başvurucu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçunu işlediği şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma aşamasında Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığınca Başsavcılığa gönderilen 22/5/2017 tarihli yazı ekinde yer alan tutanakta, başvurucunun ByLock abone listesinin 118.719. sırasında olduğu, tespit edilen GSM aboneliğinin 532...36 ve tespit edilen cihaza ait IMEI numarasının 35...60

olduğu, ByLock tespit edilen ilk tarihin de 30/11/2014 olduğu belirtilmiştir. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 21/7/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun kendi adına kayıtlı cep telefonu hattından ByLock programını kullandığı ve aleyhinde tanık beyanları bulunduğu ileri sürülmüştür.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Ankara 21. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada 7/8/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucunun kullandığı 532...36 numaralı telefon hattına ait 1/1/2014-28/10/2016 tarihleri arasındaki internet trafik bilgilerinin incelenerek ByLock IP numaralarından herhangi birinin bulunup bulunmadığının ve aynı tarihler arasında başvurucuya ait HTS kayıtlarının Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığından (BTK) sorulmasına karar verilmiştir. Ayrıca Emniyet Genel Müdürlüğüne müzekkere yazılarak başvurucunun ByLock programı kullanıcısı olup olmadığı, hangi tarihler arasında bu sistemi kullandığı, anılan programa telefon hattı üzerinden mi yoksa kablosuz ağ üzerinden mi giriş yaptığı, bu sistem üzerinden görüşüp görüşmediği ve mesajlaşıp mesajlaşmadığı, bunları yapmış ise hangi tarihler arasında yaptığı, ayrıca varsa konuşma ya da mesaj içeriklerinin tespit edilmesinin istenmesine ve duruşmanın 26/10/2017 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu, duruşmanın ilk celsesinde müdafiinin de hazır bulunmasıyla savunma yapmıştır. Tanık K.Y.nin beyanları 8/1/2018 tarihinde başvurucu müdafiinin de katılımıyla istinabe mahkemesi olan Banaz Asliye Ceza Mahkemesinde alınmıştır. Başvurucu müdafiine tanığa soru sorma imkânı tanınmıştır. Tanığın alınan beyanı ikinci celsede başvurucuya okunmuştur. Tanık K.Y. beyanında özetle daha öncesinde başsavcılık görevi yaptığı için başvurucu ile tanışıklığı olduğunu, infaz koruma memuru alımlarında başvurucunun bazı kişilere referans olmak amacıyla kendisini aradığını, referansların aranma biçimi itibarıyla FETÖ/PDY'ye yönelik referans olma yönünde kendisinde kanı oluştuğunu belirtmiştir. Ancak başvurucunun bizzat FETÖ/PDY'ye bağlı olup olmadığına dair bilgisinin olmadığını, somut olarak başvurucunun kendisine doğrudan "bu bizim adam" şeklinde bir telkini olmadığını bildirmiştir.

6. Üçüncü celsede tanık Ş.M.Ç. Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla Mahkemece dinlenmiştir. Tanık özetle Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okulda öğretmen olarak çalışırken Samsun'da öğretmenlik yapan D.K.nın kendisini Denetimli Serbestlik Müdürlüğüne geçmesi konusunda yönlendirdiğini, bu kişinin "Sen mülakata gideceksin, işini ayarladık." dediğini, daha sonra başvurucu ile mülakat yaptığını, mülakatının olumlu sonuçlandığını ve Adalet Bakanlığına (Bakanlık) atamasının yapıldığını, Bakanlığa geçişinin kendisinin bu yapıyla irtibatı bulunması nedeniyle olabileceğini, başvurucu ile ilgili olarak bilgiye ve görgüye dayalı bir bilgisi olmadığını beyan etmiştir.

7. Dördüncü celsede tanık M.Ü. SEGBİS vasıtasıyla Mahkemece dinlenmiştir. Tanık özetle İstanbul Eğitim Merkezinde 2010 yılından 2014 yılı Ocak ayı sonuna kadar öğretim görevlisi olarak görev yaptığını, başkan yardımcısı hâkim C.G.nin özellikle tayinleri çıkartırken "Ali'ye söylüyoruz, Ali'ye ediyoruz." dediğini, o dönem personelden sorumlu genel müdür yardımcısının başvurucu olduğunu, Ceza Tevkif Evleri Genel Müdürlüğünde tayinlerin çıkartılması, işe alınan personele mülakatlarında yardımcı olunması gibi birçok işlemde başvurucunun isminin geçtiğini, tayin ve atamayla ilgili işlerin başvurucu üzerinden yürütüldüğünü C.G.nin kendisine bizzat söylediğini belirtmiştir. Bunlara ek olarak tanık M.Ü. 2010-2012 yılları arasındaki dönemde sohbetlere katıldığını, sohbetlerin birinde

sohbet veren kişinin şube müdürü olarak atanma talebi olan H.T. diye birinin ismini başkan yardımcısına iletmesini istediğini, bu isteği C.G.ye ilettiğini, C.G.nin de "Ali'ye söyleriz, halleder." dediğini, bir hafta on gün sonra da o kişinin tayininin çıktığını beyan etmiştir.

8. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu ile yapılan yazışma sonucunda Mahkemeye gönderilen 5/11/2018 tarihli tutanakta başvurucunun532...36No.lu GSM hattı üzerinden 353...60 IMEI No.lu cep telefonu ile 30/11/2014 tarihinden itibaren ByLock sistemini kullandığı, ByLock çözüm içeriğinin henüz bulunmadığı belirtilmiştir.

9. BTK' dan temin edilen CGNAT kayıtlarında başvurucunun kullandığı 0532...36 numaralı GSM hattının 35...01 IMEI numaralı cep telefonuna takılarak kullanılmak suretiyle 30/11/2014-6/3/2015 tarihleri arasındaki dönemde ByLock programına internet erişiminde kullanılan IP numaraları ile bağlantı sağlandığının tespit edildiği bildirilmiştir.

10. Başvurucuya ait cep telefonunun Siber Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığınca alınan imajı üzerinde Mahkemece yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu tanzim edilen raporda; ByLock veri tabanında gözüken IMEI numarası ile incelenen cep telefonu IMEI numarasının eşleştiği, cep telefonu imajı içeriğinde yer alan sistem dosyaları incelendiğinde telefonun 28/12/2015 tarihinde fabrika ayarlarına döndürüldüğü, işletim sisteminin tekrar yüklendiği, eski işletim sisteminde yüklü olan verilerin kalıcı olarak silinmiş olması nedeniyle eski işletim sistemine ait olan verilerin tespit edilemediği belirtilmiştir.

11. Duruşmanın beşinci celsesinde Mahkeme, HTS kayıtları ile dijital materyallere yönelik çelişkilerin giderilmesi amacıyla mukayese yaptırılması yönündeki bilirkişi incelemesine ilişkin tüm ara kararlarından karara etkisinin bulunmayacağı kanaatiyle vazgeçmiştir. Aynı celsede Başsavcılık makamınca esas hakkında mütalaa sunulmuş, başvurucunun mütalaaya karşı savunma yapmak için süre talep etmesi üzerine Mahkemece bu talep kabul edilerek duruşmaya ara verilmiştir.

12. Başvurucu, altıncı ve son celsede esas hakkındaki mütalaaya karşı savunma yaparak suçlamayı reddetmiştir. Mahkemece başvurucunun atılı suçtan on yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararda; K.Y., Ş.M.Ç. ve M.Ü. isimli tanıkların beyanları ile başvurucunun ByLock programını kullandığına ilişkin Mahkemece yapılan tespit delil olarak hükme esas alınmıştır.

13. Gerekçeli kararda Mahkeme, BTK'dan gelen CD'deki iletişimin tespitine ve internet erişimine ilişkin kayıtları inceleyerek başvurucunun kullandığı telefon ile adına kayıtlı 532...36 No.lu GSM hattı üzerinden 30/11/2014 ile 6/3/2015 tarihleri arasında ByLock hedef IP'lerine farklı tarihlerde ve farklı saatlerde bağlantı yaptığı kanaatine vardığını belirtmiştir. Ayrıca Mahkeme CGNAT ve HTS kayıtları üzerinde de inceleme yaparak başvurucunun telefon görüşmeleri sırasında alınan baz bilgilerinin CGNAT baz verileri ile uyumlu olduğuna ilişkin tespitte bulunmuştur.

14. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın 532 .. 36 Nolu GSM hattının kendisi adına kayıtlı olduğu ve kendisi tarafından kullanıldığına ilişkin savunması, ilgili GSM operatöründen bu hattın sanığın adına kayıtlı olduğuna ilişkin olarak getirtilen abonelik belgeleri, sanığın suç delilini gizlemek amacıyla [ByLock] programını yüklediği telefonu fabrika ayarlarına döndürmek suretiyle [ByLock] programını silmesine rağmen Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca gönderilen belgelere göre bu GSM hattı ile Bylock sistemini kullandığına ve Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu

Başkanlığından gönderilen HIS (CGNAT) kayıtlarına göre de aynı hatla Bylock sistemi hedef IP'lerine bağlantı yapıldığına ilişkin tespitler, CGNAT kayıtları HTS kayıtları arasında görülen uyum göz önüne alındığında sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanımına sunulan Bylock programını kullanmasına ilişkin tespitler ile tanıklar [K.Y.], [M.Ü.] ve [Ş.M.Ç.nin] aşamalardaki beyanları ile tüm dosya kapsamı bir bütün halinde değerlendirildiğinde , sanığın aksi yöndeki savunmalarına itibar edilmemiş ve sanığın örgüt ile hiyerarşik ilişki içerisine girip örgütün yapılanmasıyla iradi bir şekilde organik bir bağ oluşturmak suretiyle FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği kanaatine varılmıştır."

15. Başvurucu, istinaf ve gerekçeli temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- yargılama kapsamında ByLock deliline ilişkin veriler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebinin reddedildiğini ve suç teşkil etmeyen eylemleri nedeniyle peşinen suçlu kabul edilerek ByLock kullandığının tespitiyle karar verildiğini belirtmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

16. Başvuru 22/2/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adil yargılanma hakkı ve haberleşme hürriyeti dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu, yargılama kapsamında ByLock deliline ilişkin veriler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebinin reddedildiğini beyan ederek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde; yargılama kapsamında başvurucuya iddianamede yer alan suçlamanın dayanağını oluşturan eylemler ve deliller ile suçlamanın hukuki nitelendirilmesinin anlatıldığı, kanundan kaynaklı temel haklarının hatırlatıldığı vurgulanmıştır. Atılı suçlamanın hukuki niteliği, iddianameye konu eylemler ve dosyada bulunan deliller hakkında bilgi sahibi olan başvurucunun yargılama aşamasında lehine olan hususları ileri sürebildiği, aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği ve yargılamaya konu olaya ilişkin kendi anlatımını mahkemeye sunabildiği belirtilmiştir.

19. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

20. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri çerçevesinde incelenmiştir.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. Anayasa Mahkemesi Esra Saraç Arslan ([GK], B.No:2019/10514, 28/12/2022) başvurusunda ByLock deliline ilişkin veriler üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebinin reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasını değerlendirmiştir. Anılan başvuruda ilk derece mahkemesi, başvurucunun ByLock kayıtları üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırılması talebini reddetmiş ve ByLock sorgu sonucu raporu ile CGNAT kayıtlarına istinaden başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğunu kabul ederek mahkûmiyet kararı vermiştir. Yargıtay, başvurucunun sulh ceza hâkimliğinde verdiği ve ByLock programını merakından dolayı indirdiği ancak kullanmadan sildiği yönündeki beyanına dayanarak ByLock tespit ve değerlendirme tutanağı getirilmeden

karar verilmesinin sonuca etkili olmadığını belirtmiş ve hükmü onamıştır. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, yargı merciinin mahkûmiyete gerekçe gösterdiği olguların varlığı yönünden sadece Emniyet Müdürlüğü tarafından dosyaya sunulan sorgu sonucu raporunu ve CGNAT kayıtlarını dikkate almasının, tutuklu yargılanan başvurucunun bu tutanak ve kayıtların doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması için talep ettiği bilirkişi incelemesinin yeterli bir inceleme/değerlendirme yapılmadan reddedilmesinin başvurucuyu iddia makamı karşısında usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürdüğünü tespit etmiş ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar vermiştir (Esra Saraç Arslan §§ 55-60).

23. Somut olayda başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller CGNAT ve HTS verileri kapsamında ByLock programı kullanıcısı olması ve başvurucu aleyhine beyanda bulunan tanıkların varlığıdır. Tanık beyanlarının kapsamı göz önüne alındığında başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm edilmesinde dayanılan -tek olmasa da- belirleyici delilin ByLock kullanımı iddiasına ilişkin veriler olduğu anlaşıldığından yukarıda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU ve Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

25. Başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden ulaşılan sonuç ve uygun görülen giderim gözetilerek yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ve haberleşme özgürlüğüne ilişkin diğer şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3), B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 21. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/263, K.2018/237) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZUYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı bir iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nde genel müdür yardımcısı olarak görev yapmakta iken Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun 27.09.2016 tarihli kararnamesi ile Yargıtay tetkik hâkimi olarak atanmış, daha sonra HSK'nın 15.11.2016 tarihli kararı ile meslekten çıkarılmıştır. Başvurucu hakkında FETÖ/PDY üye olma suçundan soruşturma başlatılmış ve 21.07.2017 tarihli iddianame düzenlenmiş, iddianamenin ağır ceza mahkemesince kabulü ile dava görülmeye başlanmıştır. Başvurucu ilk celsede müdafinin bulunması ile savunma yapmıştır. Başvurucu müdafinin de katılımı ile tanık K.Y.'nin istinabe yoluyla beyanı alınmış, müdafinin tanığa soru sorma imkânı tanınmıştır. Üçüncü celsede tanık Ş.M.Ç, SEGBİS vasıtası ile dinlenmiş, dördüncü celsede ise tanık M.Ü. SEGBİS vasıtası ile dinlenmiştir.

Tanık beyanlarında başvurucunun atama ve tayin işlerinde rol oynadığı ortaya konulmuştur. Tanık Ş.M.Ç., MEB'e bağlı okulda öğretmen olarak çalışırken öğretmenlik yapan D.K. isimli şahsın kendisinin denetimli serbestlik müdürlüğüne geçmesi konusunda yönlendirme yaptığı, kendisine "mülakata gideceksin, işini ayarladık" dediğini, Bakanlığa geçişinin kendisinin bu yapı ile irtibatı bulunması nedeni ile olabileceğini, mülakatın olumlu sonuçlandığını, başvurucu ile ilgili olarak görgü ve bilgisinin olmadığını belirtmiştir. Tanık K.Y., başvurucunun infaz koruma memurları alımlarında bazı kişilere referans olma amacı ile kendisini aradığını, referansların aranma biçimi itibari ile FETÖ/PDY'ye yönelik referans olma yönünde kendisinde kanı oluştuğunu belirtmiştir. Tanık M.Ü. ise, İstanbul Eğitim Merkezi'nde 2010-2014 Ocak arasında görev yaptığını, başkan yardımcısı C.G.'nin tayinleri çıkartırken "Ali'ye söylüyoruz, Ali'ye ediyoruz" dediğini, 2010-2012 tarihleri arasında sohbetlere katıldığını, sohbetlerin birinde sohbet veren kişinin H.T. isimli birinin ismini başkan yardımcısına iletmesini istediğini, bu isteği C.G.'ye ilettiğini onun da "Ali'ye söyleriz halleder" dediğini, bir hafta on gün sonra o kişinin tayininin çıktığını belirtmiştir.

Mahkemece BTK'ya müzekkere yazılarak CGNAT kayıtları sorulmuş, BTK tarafından başvurucunun kullandığı telefonun IMEI numarasına ilişkin 30.11.2014 ilâ 6.3.2015 tarihleri

arasında bylock sunucularına bağlandığı, cep telefonu imaj içeriği incelendiğinde telefonun 28.12.2015 tarihinde fabrika ayarlarına döndürüldüğü, işletim sisteminin tekrardan yüklenmesi nedeniyle eski verilere ulaşılamadığı belirtilmiştir. Mahkemece başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme gerekçesinde sanığa ait GSM hattının bylock serverlerine ait IP adreslerine bağlantı yaptığı, ayrıca sanığın suç delilini gizlemek amacı ile telefonu fabrika ayarlarına döndürdüğü, sanık aleyhinde tanık beyanları olduğu ve sanığın savunmasına itibar edilmediği, sanığın örgütün hiyerarşik yapısı içinde organik bir bağ oluşturduğu ve örgüt üyeliği suçunu işlediği belirtilmiştir. Başvurucunun istinaf talebi Bölge Adliye Mahkemesince reddedilmiş, temyiz istemi de Yargıtay tarafından reddedilerek hüküm onanmıştır.

Başvurucu gerek soruşturma gerekse kovuşturma süreçlerinde müdafi yardımından yararlanmış, iddianameye konu eylemler ve dosya kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve savunması alınmıştır. Dosya kapsamında tanık ifadeleri alınmış, başvurucuya tanık beyanına karşı savunma imkanı tanınmıştır. BTK’ ya yazılan müzekkere ile bylock programını kullanıp kullanmadığı sorulmuş ve bylock sunucusuna bağlantı yaptığı tespit edilmiştir. Yine başvurucunun kullandığı telefonun fabrika ayarlarına döndürüldüğü ve verilerin kalıcı olarak silindiği belirlenmiştir. Yargılamada başvurucuya esas hakkında mütalaaya savunma imkânı tanınmış ve başvurucunun savunması sonrasında hüküm verilmiştir. Yargılamayı yapan Ağır Ceza Mahkemesi tüm dosya kapsamını nazara alarak, hukuk kurallarını nasıl uyguladığını ve yorumladığını, ayrıca takdir yetkisini gerekçelendirerek hüküm kurmuştur. Yerel Mahkemenin kararı istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Buna göre, başvurucunun bireysel başvurusunda yer alan iddiaları kanun yolu şikâyeti niteliğini haiz olup, bireysel başvuruda bu hususların değerlendirilmesi mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme somut olay bağlamında bylock delilini ve tanık ifadelerini değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkeme gerekçeli kararında bylock delilleri yanında tanık beyanlarını da nazara aldığını belirtmiş olup, başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurarken tek ve belirleyici delil olarak bylock deliline dayanmamıştır. Yerel mahkemenin kararı gerekçeli olup, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU Üye Ömer ÇINAR

ESME AKAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/12031 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12031

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESME AKAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12031)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Esme AKAR

2. Hamide ÜLKER

3. Zahide TAŞ

4. Zeynep YILDIRIM

Vekili : Av. Yunus Emre KEÇELİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kadastro tespit ve tescil davasında usule ilişkin imkânlar bakımından zayıf duruma düşürülme nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Konya ili, Kadınhanı ilçesi, Örnekköy Köyü kadastro sınırları içinde 119 ada 5 parsel, 119 ada 6 parsel, 119 ada 28 parsel, 120 ada 13 parsel, 121 ada 12 parsel, 123 ada 6 parsel, 122 ada 10 parsel, 125 ada 6 parsel, 125 ada 61 parsel, 125 ada 7 parsel, 120 ada 17 parsel, 124 ada 31 parsel, 124 ada 33 parsel altındaki taşınmazlar H.B. adına tespit edilmiştir. H.B.'nin iki kardeşi bulunmaktadır. Başvurucular ise H.B.nin mirasçılarıdır.

3. Başvurucular aleyhine, H.B.nin kardeşlerinin mirasçıları tarafından, H.B.'nin kardeşleri

adına da kadastro tespiti yapılması gerekirken yapılmadığı, dava konusu taşınmazlarda kendilerinin de hakları bulunduğu belirtilerek yapılan tespitin iptali ve kendileri adına kayıt ve tesciline karar verilmesi istemiyle 26/12/2006 tarihinde dava açılmıştır.

4. Kadınhanı Kadastro Mahkemesi 9/9/2011 tarihinde uyuşmazlığa ilişkin ilk keşfi gerçekleştirmiştir. Keşifte taraflar intikal etmiş olmakla birlikte mahalli bilirkişi temin edilememesi nedeniyle esaslı bir işlem yapılamamıştır.

5. Kadınhanı Kadastro Mahkemesi 15/6/2012 tarihinde ikinci keşif yapmıştır. Keşif sırasında, mahalli bilirkişi ile tanıkları dinleyerek beyanlarını almıştır. Beyanlarda özetle taşınmazların kim tarafından kullanıldığı konusunda birlik sağlanamamıştır. Dinlenenler genel olarak taşınmazın kime ait olduğunu bilmediklerini, kadastro yapıldıktan sonra uyuşmazlık çıktığını ifade etmiştir. Taşınmazın bir kısmını H.B. kullandığı gibi H.B.nin kardeşlerinin de taşınmazı kullandığı beyanlar arasında yer almıştır.

6. Kadınhanı Kadastro Mahkemesi 21/2/2013 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda, gerek miras sebebi, gerekse de zilyetlik sebebine dayanan davanın davacılar tarafından ispat edilemediği belirtilmiştir. Her mirasçının kendine düşen payı kullandığı ifade edilmiştir. Davacıların murisinin kadastro tespit tutanağını imzaladığı ve tutanakta, taşınmazın başvuruculara murisine ait olduğunun belirtildiği vurgulanmıştır. Başvuruculara dava konusu taşınmazları kazanmasının kadastro öncesine dayandığı değerlendirilmiştir.

7. Davacılar karara karşı 6/6/2013 tarihinde temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay 16. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 2/3/2015 tarihinde bozma kararı vermiştir. Kararda, taşınmazlar başında yaşlı, tarafsız ve taşınmazları iyi bilen yerel bilirkişiler, taraf tanıkları, sağ iseler belirtmelik bilirkişileri, tespit bilirkişileri ve fen bilirkişi katılımı ile keşif yapılması gerektiği belirtilmiştir. Bilirkişiler tarafından, tanıklar, tespit ve belirtmelik bilirkişilerinden taşınmazların öncesinin kime ait olduğu, kimden geldiği, taksim edilip edilmediği, kullanımın neye dayalı olduğu, kim tarafından ne sebeple kullanıldığının tespit edilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

8. Kadınhanı Kadastro Mahkemesi kapatılarak Konya Kadastro Mahkemesine(Mahkeme) bağlanması nedeniyle dosya Mahkeme esasına kaydedilmiştir. Mahkeme 16/7/2017 tarihli duruşmada, davaya konu taşınmazların başında 8/8/2017 tarihinde keşif yapılmasına ve bir fen bilirkişisinin ve tercüman bilirkişisinin keşif günü re’sen refakate alınmasına karar vermiştir.

9. Başvuruculara vekili 7/8/2017 tarihli mazeret dilekçesi ile 8/8/2017 tarihinde yapılacak olan keşfin ertelenmesini talep etmiştir. Mazeret olarak dedesinin vefatını göstermiş ve ölüm belgesinin daha sonra dosyaya sunulacağını ifade etmiştir. 17/8/2017 tarihli dilekçe ekinde ölüm belgesi Mahkemeye sunulmuştur.

10. Mahkeme 8/8/2017 tarihinde keşfi gerçekleştirmiştir. Keşifte başvurucular vekili mazereti nedeniyle hazır bulunmamıştır. Davacılar ve vekili, bilirkişiler ve tanıklar ile davalılardan da iki kişi keşifte yer almıştır. Keşifte dinlenen tanıkların bir kısmı, taşınmazlara ilişkin doğrudan bilgiye sahip olmadığını, taşınmazların davacı ve davalıların mirasbırakanı olan kardeşlere ait olduğunu bilmekle hangi kardeşe ait olduğunu net olarak bilmediklerini beyan etmiştirler. Tanıkların bir kısmı ise taşınmazların mirasbırakan olan kardeşlerin üçü tarafından da ayrı ayrı kullanıldığını ifade etmiştirler. Taşınmaz başında tanıklar, bilirkişiler, davacı H.B. ve davacılar vekili dinlendikten sonra keşfe son verildiği tutanakta yer almakla birlikte davalı olarak katılan kişilerin keşif yerini terk ettikleri de

tutanak altına alınmıştır.

11. Mahkemece gerçekleştirilen 2/11/2017 tarihli duruşmada başvurucular vekili, Yargıtayın bozma kararında taşınmazın başında yaşlı, taraifsız ve taşınamız iyi bilen yerel bilirkişilerin katılımı ile keşif yapılmasının belirtilmesine rağmen bu hususun keşifte yerine getirilmediğini ifade etmiştir. Keşiften önce dedesinin vefat ettiğini, keşif sırasında cenazede olduğunu, 17/8/2017 tarihinde ölüm belgesini Mahkemeye sunduğunu belirtmiştir. Müvekkillerinin en küçüğünün 80 yaşında, Türkçe bilmeyen ve hukuki olarak yardıma muhtaç kişiler olduğunu dile getirmiştir.

12. Mahkeme 10/5/2018 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Kararda, 15/6/2012 tarihli ikinci keşifte dinlenen tanıklar ve 8/8/2017 tarihinde dinlenen tanıklar ile bilirkişilerin birlikte değerlendirildiği ifade edilmiştir. 119 ada6 ve 28 parsel sayılı taşınmazlar, 120ada 13parsel, 121 ada 12 parsel sayılı taşınmazlar ile 122 ada 10 parsel sayılı taşınmaz ve 125 ada 61 parsel sayılı taşınmazlar açısından davacıların kadastro tutanağının aksini şüpheden uzak bir açıklıkta ispatlayamamış oldukları yönünde mahkemede vicdani kanaat hasıl olması nedeniyle davanın reddedilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır. Geri kalan taşınmazlar bakımından ise davacıların miras hakkından kaynaklanan külli halefiyet sebebiyle eklemeli zilyetlikle beraber dava konusu taşınmaz üzerinde kadastro tespitinin yapıldığı güne kadar 20 yılı aşan malik sıfatıyla nizasız ve fasılasız zilyetliğinin bulunduğu anlaşıldığından davanın kabul edilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

13. Başvurucular kararı 23/5/2018 tarihinde temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde, 8/8/2017 tarihinde yapılan keşfe yakınlarının vefatı nedeniyle katılamayacaklarını belirterek keşif erteleme talebinde bulunmalarına rağmen keşfin ertelenmediği ve yokluklarında keşif yapıldığı belirtilmiştir. Dava konusu parseller kadastro kayıtlarından önce de miras şirketi tarafından yönetildiği ve mirasçıların mülkiyeti ve zilyetliği elde etmesinin kadastro tespitinden önce olduğu ifade edilmiştir. Hükme dayanak alınan tanığın keşifte dinlendiği ve mazeretleri dikkate alınmadığından bu tanığın beyanlarına karşı iddialarını ileri süremediklerinden şikayet edilmiştir.

14. Yargıtay 16. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 1/12/2020 tarihinde Mahkeme kararını onamıştır. Başvurucular 9/2/2021 tarihinde karar düzeltme yoluna başvurmuştur. Dilekçede, 8/8/2017 tarihli keşif davalı tarafın yokluğunda icra edildiği ve bu keşifte dinlenilen tanıkların daha önce kadastro tespit tutanaklarındaki beyan ve imzalarını inkâr yoluna giderek ifade değiştirdiği belirtilmiştir. Kadastro tespitindeki imzalarını keşifte inkâr eden, imzaları atmadıklarını beyan eden tanıkların beyanına üstünlük tanındığı ifade edilmiştir. Miras yoluyla kazanılan taşınmazların malik ve zilyeti durumuna kadastro tespitinden önce kavuştuklarından kararın düzeltilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Yargıtay 23/12/2021 tarihinde karar düzeltme talebini reddetmiştir.

15. Nihai karar 21/1/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucular 19/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Zeynep Yıldırım ve Zahide Taş Yönünden

16. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan S.Ö. [2. B.] (B. No: 2013/7087, 18/9/2014) ve Mehmet Güven Ulusoy [GK] (B. No: 2013/1013, 2/7/2015)

kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Başvuruculardan; Zahide Taş 2/8/2020 tarihinde, Zeynep Yıldırım ise 9/8/2020 tarihinde vefat etmiştir. Bu doğrultuda başvuru tarihi olan 19/2/2021 tarihinden önce vefat etmiş başvurucular adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanımı nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

17. Başvurucular; mazereti olmalarına rağmen keşfin yokluklarında yapıldığını, Keşifte alınan beyanlara göre karar verildiğini ve bu beyanlara karşı iddialarını ileri süremediklerini ifade etmişlerdir. Bu hususun kanun yolu aşamalarında da dile getirilmesine rağmen herhangi bir değerlendirme yapılmadığını iddia ederek adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

18. Başvuruculaın iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No. 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Silahların eşitliği ilkesi, mahkeme önünde sahip olunan hak ve yükümlülükler bakımından taraflar arasında dengenin sağlanması ve bu dengenin yargılamanın her aşamasında korunmasını ifade etmekte olup bu usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmalıdır (Yüksel Hançer [1. B.], B. No. 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

21. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama ilkesi, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuranların bilirkişi raporunun sonucuna itiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali olarak değerlendirilebilmektedir (Hüseyin Sezen[2. B.], B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini denetlemektir. Bu kapsamda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca taraflara delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınıp tanınmadığı yargılamanın bütünü nazara alınarak değerlendirilecektir (bazı değişikliklerle birlikte Fazlı Celep [1. B.], B. No. 2015/1025, 21/3/2018, § 25).

22. Somut olayda başvurucular vekili, taşınmaz nezdinde 8/8/2017 tarihinde yapılacak keşfe, dedesinin vefat etmesi nedeniyle katılamayacağını 7/8/2017 tarihinde bildirmiştir. Daha sonra 17/8/2017 tarihinde mazeretine ilişkin ölüm belgesini Mahkemeye sunmuştur.Mahkeme mazeret hakkında değerlendirme yapmadan keşfi gerçekleştirmiş ve keşifte dinlenen tanıklar ile düzenlenen raporları gözönünde bulundurarak davanın

başvurucular aleyhine kısmen kabulüne karar vermiştir. Karar, Yargıtay tarafından onanmıştır.

23. Adil bir yargılamanın gerçekleşmiş olduğundan söz edilebilmesi için yargılamanın bütününde taraflara yargılamaya esas olan tüm kanıt ve belgeler hakkında yorumda ve itirazda bulunabilmeleri için pratik ve etkin imkânların sunulmuş olması/çelişmenin sağlanmış bulunması gerektiği açıktır (Feyzullah Çelik ve Sevda Özdemir [2. B.], B. No: 2018/35147, 16/12/2020, § 39).

24. Somut olayda başvurucular vekili 8/8/2017 tarihinde gerçekleşecek olan keşiften bir gün önce Mahkemeye mazeret dilekçesi sunmuş ve dedesinin vefatına bağlı olarak keşfe katılamayacağını bildirmiştir. Mahkeme ise belirtilen tarihte keşfi gerçekleştirmiştir ancak mazeret hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamış, mazereti neden kabul etmeyerek keşfin yapıldığını açıklamamıştır.

25. Mahkeme kararı değerlendirildiğinde 8/8/2017 tarihli keşifte dinlenilen tanıklar ve tespit edilen hususların varılan kanaate doğrudan etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Zira keşifte dinlenen bir kısım tanıklar davacılar lehine beyanda bulunmuştur (bkz. § 11). Ancak başvurucular vekilinin mazereti bulunmasına karşın, mazeretin neden kabul edilmediği belirtilmeden keşif gerçekleştirilmiş ve böylelikle başvurucular keşifte yapılan tespitlere ve dinlenen tanıkların beyanlarına karşı aksini ispata imkân tanıyan usul güvencelerinden yararlanamamıştırlar. Başvurucular, bu hâliyle kendilerine dava açan kişilere karşı zayıf bir konuma düşürülmüştür. Mahkeme keşfe katılmama mazeretini kabul etmediğini açıklamadığı gibi davacılar karşısında zayıf konuma düşme durumunu telafi edecek herhangi bir yolun denendiğine ilişkin açıklama da yapmamıştır.

26. Öte yandan keşiften sonra yapılan 2/11/2017 tarihli duruşmada başvurucular vekili, müvekkillerinin en küçüğünün 80 yaşında olduğunu, Türkçe bilmemesi nedeniyle müvekkillerinin yardıma muhtaç olduğunu belirtmiştir (bkz. § 12). Bu durum gözönüne alındığında başvurucular vekilinin yapılacak bir keşfe katılmasının, uyuşmazlığın adil bir şekilde çözülebilmesi için ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır.

27. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Başvurucular anılan hususu temyiz ve karar düzeltme aşamalarında da ısrarla dile getirmiştir. Ancak Yargıtay tarafından, Mahkeme kararına atıf yapılarak keşfe katılmama mazereti hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

28. Sonuç olarak başvurucular vekilinin mazereti değerlendirilmeden gerçekleştirilen keşifte yapılan tespitler uyarınca yargılamanın sona erdirilmesi, başvurucuları, kendilerine dava açan kişilere nazaran zayıf bir konuma düşürülmesi sonucunu doğurmuştur. Bu durum silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkeleri ile çelişmektedir.

29. Açıklanan gerekçelerle yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında Anayasa’nın 36. maddesinde hüküm altına alınan adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

30. Başvuruculara, mülkiyet haklarının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkelerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden mülkiyet haklarının ihlal edildiğine yönelik iddia hakkında kabul edilebilirlik ve esas

yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasının gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

31. Başvurucular; ihlalin tespiti ve 50.000 TL maddi tazminat talebinde bulunmuşturlar.

32. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

33. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

34. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı ve başvurucular maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculardan Zeynep Yıldırım ve Zahide Taş yönünden başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. Diğer başvurucular yönünden silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Konya Kadastro Mahkemesine (E.2015/29, K.2018/10) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OMAR TALIB MOHAMMED AL-HALBOOSI

B. No: 2021/12619 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12619

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OMAR TALIB MOHAMMED AL-HALBOOSI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12619)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Omar Talıb Mohammed AL-HALBOOSI

Vekili : Av. Lemi KELEŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ve aile hayatına saygı hakkının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Samsun Valiliği 11/7/2019 tarihinde Irak Cumhuriyeti vatandaşı başvurucu hakkında 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sınır dışı etme kararı almıştır.

3. Samsun 1. İdare Mahkemesi, başvurucunun kararın iptali amacıyla açtığı davayı 10/2/2021 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

4. 2/3/2020 tarihinde nihai kararı öğrenen başvurucu 26/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. İkinci Bölüm, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar vermiştir.

6. Başvurucu 19/10/2023 tarihli dilekçeyle ülkesine döneceğini belirterek bireysel başvurusundan feragat ettiğini bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardım taleplerinin değerlendirilmesinde esas alınan ölçütler için bkz. Nadali Agheli Kohne Shari, B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

8. Başvurucu, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ve aile hayatına saygı hakkının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine aykırı davranılması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Başvuru konusu olayda, başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında değerlendirilebilecek bir durum olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YÜKSEL GÖNÜLTAŞ

B. No: 2021/14882 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/14882

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YÜKSEL GÖNÜLTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/14882)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Yüksel GÖNÜLTAŞ

Vekili : Av. Yılmaz Gökhan BÜYÜKSOY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda televizyondan yararlanma imkânının kısıtlanması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuruya Konu Süreç

2. 1969 doğumlu olan başvurucu, olayların yaşandığı dönemde Erzincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/Kurum) anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. İddiasına göre başvurucu, tutuklandığı 18/7/2016 tarihinden itibaren tek kişilik odada tutulmakta olup Ceza İnfaz Kurumuna girdiği tarihten bir ay sonra Kurum kantininden televizyon almış ve yaklaşık bir yıl boyunca herhangi bir engelleme olmaksızın televizyondan yararlanmıştır. 25/7/2017 tarihinde ise infaz koruma memuru, başvurucunun odasına gelerek herhangi bir gerekçe belirtmeksizin başvurucunun televizyonunu almıştır. Başvurucu, bu hususa ilişkin olarak Ceza İnfaz Kurumuna birden çok kez dilekçe yazdığını ancak dilekçelerine herhangi bir cevap alamadığını iddia etmiştir.

4. Bununla birlikte başvurucunun iddiasının aksine Erzincan İnfaz Hâkimliğinin (İnfaz

Hâkimliği) 13/10/2020 tarihli kararından anlaşıldığı üzere Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) 26/10/2017 tarihli kararıyla başvurucunun televizyondan yararlanmasına ilişkin 19/10/2017 tarihli talebini reddetmiştir. İdare ve Gözlem Kurulunun ret gerekçesine dair bir bilgi dosyada bulunamamıştır.

5. Başvurucu akabinde, konuyla ilgili olarak 6/8/2020 tarihinde Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne dilekçe yazmış; 25/8/2020 tarihinde ise başvurucunun dilekçesine konunun İdare ve Gözlem Kurulu yetkisinde olduğuna dair cevap verilmiştir.

6. Bunun üzerine başvurucu 14/9/2020 tarihinde Ceza İnfaz Kurumuna dilekçe yazarak kendisine televizyondan yararlanma imkânı verilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi 22/9/2020 tarihli İdare ve Gözlem Kurulu kararıyla reddedilmiştir. İdare ve Gözlem Kurulu kararında; başvurucunun yüksek güvenlikli bölümde barındırılması, asayiş ve güvenlik ile istihbari değerlendirmeler sebebiyle televizyon yayınlarından yararlanmasının yasaklandığı belirtilmiştir.

7. Başvurucu, İdare ve Gözlem Kurulunun kararına karşı İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 13/10/2020 tarihli kararıyla başvurucunun şikâyetinin kabulüne karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Hükümözlünün anayasal düzeni ve bu düzenin işleyişini bozma suçundan ceza infaz kurumunda hükümözlü olarak bulunması, atılı suçun niteliği ve ağırlığı, mensubu olduğu belirtilen terör örgütünün hâlen ülkemizde aktif şekilde faaliyet göstermesi gibi hususlar nazara alındığında cezasının infazının belirli bir bölümünde belirli haklardan hukuki mevzuat çerçevesinde yararlanmasının kısıtlanması yerindedir. Ancak bunun ayrı bir cezaya dönüşecek şekilde süreklilik arz edecek boyutta olmaması gerekmektedir. Bu nedenle, hükümözlünün belirli bir süre televizyon yayınından yararlanma hakkının kısıtlanmasında hukuki bir eksiklik bulunmamaktadır.

Ancak 5275 sayılı Kanunun 67/4. maddesi, ceza infaz kurumu idaresinin örgüt mensubu olan şahıslar yönünden televizyon yayınlarından yararlanma imkânını kısıtlama yetkisi vermiştir. Yani infaz kurumunun televizyon yayınından yararlanma imkânından tamamen yoksun bırakma yetkisi yoktur. Maddede yoksun bırakılabileceği geçmemektedir. Kısıtlama ifadesinin kanun koyucu tarafından bilinçli olarak kullanıldığı 5275 sayılı Kanunun sair maddelerinden anlaşılmaktadır. Örnek vermek gerekirse, haberleşme ve iletişim araçlarından yoksun bırakma veya kısıtlama cezasını düzenleyen 42. maddede yoksun bırakma ve kısıtlama kelimeleri ayrı ayrı kullanılmıştır. Bu husus da göstermektedir ki kanun koyucu kısıtlama kelimesiyle yoksun bırakma kelimesinin ayrı ayrı değerlendirmektedir. Yine TDK'ya göre kısıtlama kelimesinin anlamı; önceden verilmiş olan hak ve hürriyetlerin sınırlarını daraltmaktır.

Tüm izahla, ceza infaz kurumunun yoksun bırakma gerekçesinin yerinde olduğu ancak kısıtlama şeklinde uygulanması gerekirken tamamen haktan yoksun bırakılması yerinde değildir.

Ceza infaz kurumunca hükümözlünün tamamen televizyon yayınından yoksun bırakılması madde lafzına ve kanun koyucunun amacına uygun düşmediğinden esas yönünden doğru olan karar uygulanma şekli sebebiyle kaldırılmıştır."

8. İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı başvurucu ve Cumhuriyet savcısı, itiraz yoluna başvurmuş; itirazı inceleyen Erzincan 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 26/10/2020 tarihinde "İnfaz Hâkimliği kararında usul ve yasaya ayrı bir yön bulunmadığını"

belirterek itirazı kesin olarak reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 27/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra Ceza İnfaz Kurumu tarafından kendisine televizyon yayınlarından yararlanma imkânı verilmemesi nedeniyle 19/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Edilmeyen Süreç

11. İnfaz Hâkimliğinin 13/10/2020 tarihli kararı ile İdare ve Gözlem Kurulunun 22/9/2020 tarihli kararının kaldırılması üzerine İdare ve Gözlem Kurulunca 28/1/2021 tarihinde "başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma hakkının, kısıtlanma süresinin bitiminde yeniden değerlendirilmek üzere, 26/10/2020 tarihinden itibaren 6 ay kısıtlanmasına" karar verilmiştir.

12. Başvurucu, bu karara karşı İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuş; İnfaz Hâkimliği ise 1/2/2021 tarihinde şikâyetin kabulü ile İdare ve Gözlem Kurulunun 28/1/2021 tarihli kararının kaldırılmasına karar vermiştir.

13. İnfaz Hâkimliğinin kararı doğrultusunda İdare ve Gözlem Kurulu 8/2/2021 tarihinde "İnfaz Hâkimliğinin 1/2/2021 tarihli kararına istinaden; adı geçenin, kurumun merkezi yayın sisteminde yayınlanmakta olan TRT-1, TRT-2, TRT-6, TRT SPOR, TRT haber ve TRT belgesel kanallarından yararlandırılmasına, diğer mevcut kanalların kısıtlanmasına karar verilmiş olup teknik anlamda sistemin kısıtlama imkânına sahip olmaması durumunda, sistem güncellemesi yapılana kadar TV haklarından faydalanmasına ve 6 (altı) ay sonra tekrar değerlendirmek üzere ilgilinin talebinin kabulüne" karar vermiştir.

14. İdare ve Gözlem Kurulu, altı aylık sürenin bitiminden sonra 11/8/2021 tarihinde de -8/2/2021 tarihli kararıyla benzer şekilde- başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna giriş yaptığı tarih itibarıyla bir yıl boyunca televizyon yayınlarından yararlanma imkânına sahip olduğunu ancak akabinde kendisine ait televizyonun infaz memurları tarafından herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin alındığını ve 25/7/2017 tarihinden itibaren televizyon yayınlarından yararlanamadığını belirtmiştir. Başvurucu devamında İnfaz Hâkimliğinin 13/10/2020 tarihli kararıyla televizyon yayınlarından yararlanma imkânının yasaklanmasına yönelik İdare ve Gözlem Kurulu kararının kaldırıldığını, bu kararın Ağır Ceza Mahkemesi kararıyla da kesinleştiğini ancak bireysel başvuru tarihi olan 19/2/2021 itibarıyla Ceza İnfaz Kurumu tarafından kendisine televizyon yayınlarından yararlanma imkânı verilmediğini ifade etmiştir.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma imkânından yoksun bırakılmasına dair Ceza İnfaz Kurumu kararına karşı yaptığı şikâyet lehine sonuçlanmasına rağmen ilgili kararın uygulanmaması nedeniyle 19/2/2021 tarihli dilekçesiyle Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunduğu ancak İdare ve Gözlem Kurulunun 8/2/2021 tarihinde başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanmasına karar verdiği, bununla birlikte başvuru formunda bu hususlara değinilmediği ve başvuru hakkının kötüye kullanıldığı belirtilmiştir. Devamında Bakanlık görüşünde; başvurucuya 8/2/2021 tarihi itibarıyla televizyon yayınlarından yararlanma hakkı verilmesi nedeniyle

başvurucunun mağdur sıfatının bulunmadığı belirtilmiştir. Esas yönünden yapılacak incelemede ise başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

17. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, televizyon yayınlarından yararlanma imkânının 2017 yılından 2021 yılına kadar herhangi bir gerekçe olmaksızın ihlal edildiğini, kesinleşmiş mahkeme kararına rağmen Ceza İnfaz Kurumunca dört ay boyunca bir karar alınmadığını, bireysel başvuruda bulunacağının Ceza İnfaz Kurumu tarafından öğrenilmesi üzerine söz konusu kararın alındığını belirtmiştir.

18. Her ne kadar Bakanlık görüşünde başvurucuya bireysel başvuru öncesinde 8/2/2021 tarihli İdare ve Gözlem Kurulu kararıyla televizyon yayınlarından yararlanma imkânı tanındığı ve başvurucunun bu hususu bireysel başvuru dilekçesinde belirtmeyerek başvuru hakkını kötüye kullandığı belirtilmiş ise de 8/2/2021 tarihli kararın başvurucuya tebliğ edilip edilmediğine dair dosyada bir bilgi bulunmadığı gibi Bakanlık görüşünde de anılan kararın başvurucuya tebliğ edildiğine ilişkin bir bilgi verilmemiştir. Bu hâliyle başvurucunun 19/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunması da gözönüne alındığında başvurucunun anılan kararı öğrendiğine ve buna rağmen bu hususu belirtmediğine dair kesin bir bilgi söz konusu olmadığından başvuru hakkının kötüye kullanılmasından bahsedilemeyecektir.

19. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında, tutuklu ve hükümlülerin televizyon yayınlarından yararlanma taleplerinin reddedilmesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. Muhittin Pirinççioğlu [1. B.], B. No: 2014/4397, 21/9/2016, § 20; Erdener Demirel ve Feki Roni Temizyüz [2. B.], B. No: 2014/13310, 18/7/2018, § 19). Bu kapsamda bir ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun televizyondan yararlanma imkânının engellenmesinin haber veya fikir alma özgürlüğü, dolayısıyla ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerekir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Başvurucunun televizyondan yararlanmasının engellenmesiyle ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahalenin dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasının kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin amacının Ceza İnfaz Kurumunun düzenini ve güvenliğini sağlamak olduğu, bu bağlamda müdahalenin kamu düzeninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu aşamadan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir.

22. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

23. Tutuklu ve hükümlüler, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda tutuklu ve hükümlülerin ifade özgürlüğü de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

24. Anayasa Mahkemesi, bir ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların bilgisayar veya bu gibi bazı araçlara erişimi konusunda geniş bir takdir yetkisi bulunduğunu kabul etmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumu idaresinin mahpusların kendi araçlarını bulundurmaları ve kullanmaları da dâhil olmak üzere teknik bazı araçlara ilişkin düzenlemeler yapması, bunları organize etmesi ve ceza infaz kurumu şartlarına göre denetlemesi mümkündür. Bu takdir yetkisi işin teknik boyutu, devletin olanakları, kurumların imkân ve kapasitesi ile infaz hukukunun gereklilikleri gibi koşullarla da bağlantılıdır (Abdulmenaf Osman [1. B.], B. No: 2015/5483, 10/5/2018, § 15). Bu doğrultuda anılan ilkeler, hükümlü ve tutukluların televizyon olanağından yararlanma talebi yönünden de geçerlidir.

25. Başvurucu, asıl olarak televizyon izleme imkânından yararlandırılmamasını şikâyet konusu etmiştir. Daha önce de vurgulandığı üzere ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda başvurucunun televizyon izleme imkânından yararlandırılmamasına karar verilebilecektir. Öte yandan Anayasa'nın ve ilgili mevzuatın mahpusların haber veya fikir alma özgürlüğüne ilişkin olarak belli bir iletişim aracını güvence altına aldığı da söylenemez. Bunun sonucu olarak mahpusların bilgiye ulaşmasını anlamsız ve imkânsız hâle getirmeyen münferit uygulamalar konusunda ceza infaz kurumlarının geniş bir takdir yetkisinin olduğu vurgulanmalıdır (Murat Gösterit [2. B.], B. No: 2019/9396, 27/2/2024, § 32).

26. Bununla birlikte ceza infaz kurumlarınca yapılacak belirli bir ulaşım aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin münferit uygulamaların tamamen denetimsiz alan olarak görülmesi de mümkün değildir. Dolayısıyla mevcut başvurudaki gibi ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerde kurumların ve mahkemelerin belirli bir ulaşım aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin uygulamaların ceza infaz kurumunun asayişi ve güvenliği için gerekli olduğunu değerlendirmeleri gerekir. Ceza infaz kurumlarından teknik bazı araçlara ilişkin yapılan başvurularda Anayasa Mahkemesi ise idarenin ve mahkemelerin bilgiye ulaşmak için kullanılan teknik bir araca getirilen kısıtlama hususundaki geniş takdir yetkilerini meşru bir temeli olmaksızın ayrımcı bir nedenle, öngörülemez ya da keyfî olarak kullanıp kullanmadıklarını inceleyecektir (Murat Gösterit, § 33).

27. Somut olayda başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna girdiği tarihten itibaren bir yıl boyunca televizyondan yararlandığını ancak kendisine ait televizyonun herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin 25/7/2017 tarihinde elinden alındığını ve bu tarihten itibaren yaklaşık 3,5 yıl boyunca televizyon yayınlarından yararlanamadığını iddia etmiştir. İnfaz Hâkimliğinin 13/10/2020 tarihli kararından anlaşıldığı kadarıyla başvurucunun 19/10/2017 tarihli dilekçesine istinaden İdare ve Gözlem Kurulunun 26/10/2017 tarihinde başvurucunun talebinin reddine dair bir karar aldığı görülmektedir. Ancak bu kararın içeriği ile birlikte

başvurucuya tebliğ edilip edilmediği tespit edilememektedir. Bununla birlikte başvurucunun söz konusu karara karşı yargısal yollara başvurduğuna dair bir bilgi de mevcut değildir.

28. Akabinde başvurucu, televizyon yayınlarından yararlanma talebiyle Ceza İnfaz Kurumuna başvurmuş; İdare ve Gözlem Kurulu 22/9/2020 tarihli kararıyla başvurucunun talebini "başvurucunun yüksek güvenlikli bölümde barındırılması, asayiş ve güvenlik ile istihbari değerlendirmeler" gerekçesiyle reddetmiştir. Anılan İdare ve Gözlem Kurulu kararında yalnızca ilgili mevzuatta yer alan ifadelere yer verildiği, başvurucunun televizyon yayınlarından yararlandırılmasının yasaklanmasına yönelik somut, ilgili ve ikna edici bir gerekçenin yer almadığı, soyut değerlendirmelerle başvurucunun talebinin reddedildiği görülmüştür.

29. Başvurucunun anılan karara yönelik şikâyette bulunması üzerine İnfaz Hâkimliği 13/10/2020 tarihinde şikâyetin kabulüne karar vermiş ve anılan karar kesinleşmiştir. Bununla birlikte kesinleşmiş bir yargı kararına rağmen Ceza İnfaz Kurumunun 28/1/2021 tarihine kadar herhangi bir karar almadığı, 28/1/2021 tarihinde ise yine başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma imkânının 26/10/2020 tarihinden itibaren 6 ay kısıtlanmasına karar verdiği görülmüştür. Bu hâliyle İnfaz Hâkimliğinin 13/10/2020 tarihli kabul kararında yer alan gerekçelerin aksine Ceza İnfaz Kurumunun yine herhangi bir somut ve ilgili bir gerekçe belirtmeksizin başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma imkânının 6 ay boyunca kısıtlanmasına karar verdiği görülmüştür.

30. Başvurucunun anılan kararı da İnfaz Hâkimliğine şikâyet etmesi ve İnfaz Hâkimliğinin yeniden şikâyetin kabulüne karar vermesi üzerine nihayetinde Ceza İnfaz Kurumunun 8/2/2021 tarihli kararıyla başvurucunun kısıtlı olarak belirli kanalları izleme imkânından yararlanmasına karar verilmiştir.

31. Tüm bu süreç bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma imkânının 25/7/2017 tarihinde herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin elinden alındığı, akabinde -her ne kadar başvurucu bu konuda usulüne uygun hukuk yolu tükettiğini ortaya koyamasa da- yaklaşık 3,5 yıl boyunca da herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin televizyondan yararlandırılmadığı, başvurucunun 2020 yılında yeniden Ceza İnfaz Kurumuna başvurması üzerine Kurum tarafından yalnızca ilgili mevzuata atıfla ve somut bir gerekçe belirtilmeksizin televizyon imkânının yasaklanmasına karar verildiği görülmüştür. İnfaz Hâkimliğinin 13/10/2020 tarihli kabul kararına ve kararda yer alan gerekçelere rağmen Ceza İnfaz Kurumunun aldığı kararda yine herhangi bir somut gerekçe belirtmeksizin başvurucunun televizyondan yararlanma imkânının kısıtlanmasına karar verdiği görülmektedir. Bu kapsamda başvurucunun anılan süreç boyunca televizyondan yararlanmasının engellenmesine yönelik olarak Ceza İnfaz Kurumu tarafından somut, ikna edici, ilgili ve yeterli gerekçelerin ortaya konulamadığı ve bu hâliyle müdahalenin demokratik bir toplumda zorunlu bir ihtiyacı karşılamadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan gerekçesiz müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

33. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvurucuya televizyon yayınlarından yararlanma imkânı verildiği anlaşılmakla yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmamaktadır.

35. Bununla birlikte eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında talebiyle bağlı kalınarak net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Erzincan İnfaz Hâkimliği (E.2020/668, K.2020/682) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, ceza infaz kurumunda televizyon yayınının kısıtlanması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun anayasa ile koruma altına alınan ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği yönündeki istemi kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu, ceza infaz kurumuna giriş yaptığı tarih itibari ile bir yıl boyunca televizyon yayınlarından yararlanma imkânına sahip olduğunu ancak akabinde kendisine ait televizyonun infaz memurları tarafından herhangi bir gerekçe belirtilmeksizin alındığını ve 25/7/2017 tarihinden itibaren televizyon yayınlarından yararlanamadığını belirtmiştir. Başvurucu devamında İnfaz Hâkimliği'nin 13/10/2020 tarihli kararıyla televizyon yayımlarından yararlanma hakkının yasaklanmasana yönelik İdare ve Gözlem Kurulu kararının kaldırıldığını, bu kararın Ağır Ceza Mahkemesi kararıyla da kesinleştiğini ancak bireysel başvuru tarihi olan 19/2/2021 itibariyle ceza infaz kurumu tarafından kendisine televizyon yayınlarını izleme hakkı verilmediğini ifade etmiştir.

Somut olayda başvurucu, kendisine ait televizyonun 25/1/2017 tarihinde alındığını ve bu tarihten itibaren yaklaşık 3,5 yıl boyunca televizyon yayınlarını izleme imkânından

yararlanamadığını iddia etmiştir. Başvurucunun, televizyon yayınlarını izleme imkânından yararlanamaması nedeniyle idari ve yargısal sürecin 22/9/2020 tarihli İdare ve Gözlem Kurulu kararıyla başladığı ve 8/2/2021 tarihli kararla lehine sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Bireysel başvuruda bir hakkın ihlaline karar verilebilmesi için mağdurluk statüsünün ve/veya başvuruya konu olan kamu gücü kullanımına dayalı temel nedenlerin başvurunun yapıldığı anda mevcut olması ve başvuru hakkında karar verileceği zamana kadar devam etmesi gerekir. Başvurucu, ceza infaz kurumuna girdiği tarihten itibaren bir yıl boyunca televizyon yayımlarını izleme imkânından yararlandığını ancak kendisine ait televizyonun herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin 25/7/2017 tarihinde elinden alındığını iddia etmektedir.

İnfaz Hakimliği'nin 13/10/2020 tarihli kararından başvurucunun 19/10/2017 tarihli dilekçesine istinaden İdare ve Gözlem Kurulunun 26/10/2017 tarihinde başvurucunun talebinin reddine dair bir karar aldığı görülmektedir. Bununla birlikte başvurucu söz konusu karara karsı yargısal yollara başvurduğuna dair dosyaya herhangi bir belge sunmamıştır. Yine başvurucunun televizyon yayınlarını izleme imkânının kısıtlanmasına yönelik yargısal yolları işlettiğine ve aleyhine bir kesinleşmiş kararın mevcut olması durumunda ise Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğuna dair bir bilgi mevcut değildir. Bu nedenlerle başvurucunun televizyon yayınlarını izleme imkânından yararlandırılmadığını iddia ettiği yaklaşık üç yıllık sürecin kendi ihmalinden kaynaklandığı, diğer bir ifadeyle bu süre boyunca söz konusu sınırlamaya karsı yargı yollarına başvurmamanın başvurucunun kendi tercihi olduğu değerlendirildiğinden, başvurucunun 22/9/2020 tarihine kadar geçen süreç konusunda mağduriyet iddiasının kabul edilmesi mümkün değildir.

Başvurucu 14/9/2020 tarihli dilekçesiyle televizyon yayınlarından yararlanma talebinde bulunmuş, ceza infaz kurumu tarafından 22/9/2020 tarihinde başvurucunun talebi reddedilerek televizyon yayınlarından yararlanma hakkının yasaklanmasına karar verilmiştir. Şikâyet üzerine İnfaz Hâkimliği tarafından 13/10/2020 tarihinde şikâyetin kabulüne karar verilmiş ve Ağır Ceza Mahkemesinin 26/10/2020 tarihli kararıyla kesinleşmiştir. Daha sonra 8/2/2021 tarihinde ceza infaz kurumu başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanmasına yönelik talebinin kabulüne karar vermiştir. Bu hâliyle her ne kadar başvurucu bireysel başvuru formunda televizyon yayınlarını izleme imkânından yararlanamadığını belirtmiş ise de 8/2/2021 tarihi itibari ile bireysel başvuru yapılmasından önce, başvurucunun söz konusu yayınlardan kısmi bir şekilde yararlanmasına karar verildiği anlaşılmaktadır.

Başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanamadığına ilişkin şikâyetiyle ilgili süreç başvurucu lehine yargısal ve idari bir kararla sonuçlanmış ve akabinde de aynı yönde karar alınmaya devam edilmiş olduğundan, başvurucunun televizyon yayınlarından yararlanma hakkına müdahale nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik iddiası bakımından mağdurluk statüsü mevcut değildir. Kaldı ki, başvurucu 8/2/2021 tarihi itibarıyla söz konusu yayınlardan kısmi bir şekilde yararlanmasına karar verilmesine karşın, kısıtlama kararına karşı yargısal yolları tüketmemiştir. Olağan başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle de başvurucunun iddialarının kabul edilmesi mümkün değildir.

Yukarıda belirttiğimiz nedenlerle somut olayda başvurucu mağdurluk sıfatını kaybetmiş olduğundan ve herhalde kısıtlı yararlandırmaya ilişkin ceza infaz kurumu kararına karşı başvuru yollarını da tüketmediğinden, başvurucunun anayasa ile koruma altına alınan ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU Üye Ömer ÇINAR

VEYSAL KÖR

B. No: 2021/23501 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23501

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSAL KÖR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23501)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Veysal KÖR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; gözaltında tutulan şüphelinin fiziksel saldırıya uğraması ve bu olay hakkında ceza soruşturması yürütülmemesi, gözaltı koşullarının kötü olması, gözaltında tutulan kişinin zorla bedenen çalıştırılması nedenleriyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla hakkında yürütülen bir ceza soruşturması kapsamında 24/7/2016-1/8/2016 tarihleri arasında gözaltında tutulmuş; sulh ceza hakimliğince verilen tutuklama kararı nedeniyle ceza infaz kurumuna sevk edilmiştir. Başvurucu hakkında gözaltında bulunduğu süre boyunca her güne ilişkin düzenlenen adli muayene raporlarında darp ve cebir izine rastlanmadığı belirtilmiştir.

3. Başvurucu, gözaltında kötü muameleye uğradığına ilişkin iddiasını hem savcılık ifadesinde hem de sulh ceza hâkimliği sorgusunda dile getirmemiş, ayrıca başvurucu adli muayene raporlarını düzenleyen doktorların gerçeğe aykırı rapor düzenlediklerini de hiçbir aşamada ileri sürmemiştir.

4. Başvurucu 20/3/2020 tarihinde, gözaltında tutulurken uğradığını iddia ettiği kötü

muamele nedeniyle Cumhuriyet Başsavcılığa suç duyurusunda bulunmuştur. İddiasına göre başvurucu gözaltında tutulduğu sırada fiziksel şiddet görmüş, kolluk görevlilerinin hakaret ve tehdidine maruz kalmış, aç bırakılmış, yeterince iaşe verilmemiş, kendisine tuvalet ve spor salonu temizliği yaptırılmıştır. Başvurucu, konuya ilişkin olarak bazı kolluk görevlilerinin ismini vermiş ve spor salonunda bulunan kamera kayıtlarından durumun tespit edilebileceğini belirtmiştir.

5. Başvurucunun 23/3/2020 tarihindeki suç duyurusu üzerine Cumhuriyet Başsavcılığı konuyla ilgili bir ceza soruşturmasına başlamıştır. Başsavcılık, emniyet birimlerinden başvurucunun gözaltında bulunduğu sırada hakkında düzenlenen muayene raporlarının, tutanakların ve diğer belgelerin gönderilmesini, varsa kamera kayıtlarının CD ortamında sunulmasını istemiştir.

6. Cumhuriyet Başsavcılığı, bilgi ve belgelerin sunulmasından sonra başvurucunun darp ve cebir gördüğüne dair adli muayene raporu bulunmadığı, olaya ilişkin herhangi bir tanık ismi belirtmediği hususlarını belirterek başvurucunun soyut iddiası dışında gözaltında kötü muamele yaşadığına ilişkin delil olmadığı gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Başvurucunun anılan karara yönelik itirazı sulh ceza hâkimliğince reddedilmiştir. Bu karar, başvurucuya 3/3/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucu 23/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvuru Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

A. Başvurucunun Gözaltında Fiziksel Şiddete Maruz Kaldığına İlişkin İddiası Yönünden

11. Başvurucu, gözaltında bulunduğu sırada kolluk görevlilerinin fiziksel şiddetine maruz kaldığını, bileklerinin çok fazla sıkıldığını ve gözaltı süresi boyunca kelepçelerinin çözülmediğini, araçta sevk sırasında başına vurulduğunu, bedenen zorla çalıştırıldığını belirterek kötü muamele yasağı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun yaralandığına dair herhangi bir rapor bulunmadığı, gerçekleştiği belirtilen olaydan çok sonra suç duyurusunda bulunmasına rağmen soruşturmanın özenle yürütülmesi neticesinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında ihlal iddialarını yinelemiştir.

12. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan

dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

13. Somut olayda, başvurucunun yaralandığına ilişkin herhangi bir adli muayene raporu bulunmamaktadır. Başvuru formunda gözaltına alındıktan hemen sonraki süreçte başvurucunun soruşturma aşamasında verdiği ifade veya sorgusunda kötü muameleye maruz kaldığını ya da sağlık raporlarının gerçeğe aykırı düzenlendiğini belirttiğine veya belirtmesine rağmen söz konusu hususların kayda geçirilmediğine dair bir iddiası da bulunmamaktadır. Bu durumda, başvurucunun iddialarının savunulabilir nitelikte olmadığı sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gözaltı Koşullarının Kötü Olduğuna İlişkin İddiası Yönünden

15. Başvurucu; tuvalet ihtiyacının seyyar tuvalette giderilmeye çalışıldığını, atıkların gözaltında bulunduğu yere bırakıldığını, gözaltında bulunduğu süre boyunca kendisine sadece 50 gramlık bir roll ekmek ve küçük paket peynir verildiğini, beton zeminde battaniye bulunmaksızın tutulduğunu belirterek gözaltı koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiğini belirtmiştir.

16. Başvurucunun gözaltı koşullarının kasıtlı olarak kötüleştirildiğine ilişkin bir iddiasına rastlanmamıştır.

17. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

18. Gözaltı işleminden sonra salıverilen veya tutuklanan kişilerin, gözaltında tutuldukları yerin koşullarının kötü muamele oluşturduğuna ilişkin iddiaları hakkında tüketmeleri gereken başvuru yolu tazminat davasıdır (bkz. Nebahat Baysal Gül, B. No: 2016/14634, 28/5/2019, § 23). Uyuşmazlık Mahkemesine göre bu dava, adli yargıda açılmalıdır (bkz. Uyuşmazlık Mahkemesinin 18/4/2022 tarihli ve E.2022/145, K.2022/206 sayılı kararı ile 30/5/2022 tarihli ve E.2022/211, K.2022/295 sayılı kararı). Başvurucu, tazminat davası açmadan bireysel başvuruda bulunduğu için ihlal iddiası hakkında hukuk sistemimde mevcut başvuru yolunu tüketmemiştir.

19. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Başvurucunun gözaltında fiziksel şiddet görmesi sebebiyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL

EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gözaltı koşullarının kötü olması sebebiyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığı'na GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEDRETTİN ABDULLAH YALÇINKAYA VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/27610 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/27610

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEDRETTİN ABDULLAH YALÇINKAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/27610)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Bedrettin Abdullah YALÇINKAYA

2. İsmail YALÇINKAYA

3. Sümeyye Elif KARAKAŞOĞLU

Vekili : Av. Hasan Selami KARAKAŞOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Hayriye Emel Yalçınkaya nihai kararı 5/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş ancak bireysel başvuru tarihinden sonra vefat etmiştir. Müteveffanın yasal mirasçıları İsmail Yalçınkaya, Bedrettin Abdullah Yalçınkaya ve Sümeyye Elif Karakaşoğlu 6/1/20025 tarihli dilekçeyle bireysel başvuruya devam etmek istediklerini açıklamıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvuruda yeniden yargılanma talebinde bulunulmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/2637, K.2020/1042) iletilmek üzere Konya 2. Asliye Ticaret Mahkemesi'ne(E.2018/1095, K.2019/554) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ENVER KARABEY

B. No: 2021/36984 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/36984

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ENVER KARABEY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/36984)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Enver KARABEY

Vekili : Av. Ayşe ACİNİKLİ EROL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklama koruma tedbirinin hukuki olmaması ve soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından PKK/KONGRA-GEL silahlı terör örgütüne üye olma suçundan yürütülen soruşturma kapsamında 3/7/2021 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, İstanbul 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Hâkimlik) 9/7/2021 tarihli kararı ile tutuklanmıştır.

3. Başvurucunun tutuklama kararına yaptığı itiraz 3/8/2021 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucu itirazın reddi kararını aynı gün öğrendikten sonra 12/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

5. Başsavcılığın 22/12/2021 tarihli iddianamesinin kabulü ile açılan kamu davası İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme, 21/2/2022 tarihinde başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

6. Bireysel başvuru kapsamında yapılan inceleme sürecinde başvurucunun 3/6/2024 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

8. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 6/10/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki karar için bkz. Emin Kırmızıgül [1.B], B. No: 2023/13689, 18/12/2024).

9. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçeyle;

A. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetlerine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYTEN TİKİT

B. No: 2021/42046 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/42046

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYTEN TİKİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/42046)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Ayten TİKİT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda yapılan aramada ele geçirilen defterdeki bazı ifadelerden dolayı disiplin cezası verilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma ve Örgüte Bilerek İsteyerek Yardım Etme suçundan hükümlü olarak Siverek 1 No.lu Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Ceza İnfaz Kurumunda yapılan genel arama sonucunda başvurucuya ait siyah kaplı bir ajanda ele geçirilmiştir. Dokümana ilişkin olarak yapılan içerik incelemesi sonucunda başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

4. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulunun (Disiplin Kurulu) disiplin soruşturması sonucunda suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapma veya yaptırma eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle başvurucu hakkında 11 gün hücreye koyma cezası verilmesine karar verilmiştir. Disiplin Kurulu kararında; defterin içeriğinde PKK terör örgütünün faaliyet gösterdiği yerin fiziki, coğrafi, beşerî bilgilerinin ve bu bölgede faaliyet gösteren başka

örgütlerle ilgili bilgilerin, örgütsel motivasyonu artırıcı marşlar ve şiirlerin, 1982 yılında ölüm orucu tutarak vefat eden terör örgütü üyelerinin ölüm tarihlerinin yer aldığı belirtilmiştir.

5. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Siverek İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, Disiplin Kurulu kararının usul ve yasaya uygun olduğunu ifade ederek şikâyetin reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. Siverek 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) İnfaz Hâkimliği kararında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığından bahisle anılan itirazı reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 11/8/2021 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 9/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu; felsefeye, tasavvufa ve Orta Doğu'ya ilişkin notlar aldığını, yaptığı alıntıların kaynaklarının belli olduğunu, kitapların ceza infaz kurumunda izin verilen eserler olduğunu, örgütsel eğitim amaçlı notlar tutmadığını belirtmiştir. Başvurucu; hücre hapsiyle cezalandırılması sebebiyle ifade hürriyetinin, verilen disiplin cezasına karşı yapılan yargılama sonucunda iddia ve delillerinin değerlendirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve hücre hapsinin sonucu olarak ceza infaz kurumu imkânları ile sosyal ilişkilerden ve denetimli serbestlik imkânından faydalanamaması sebebiyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ifade hürriyetinin, adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ve kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Bazı dokümanları Ceza İnfaz Kurumundaki odasında bulundurması nedeniyle başvurucu hakkında verilen disiplin cezasına yönelik şikâyetlerin bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme yapılan kararlar için bkz. Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2), B. No: 2017/17252, 1/7/2020, § 26).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu dokümanlar nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur.

15. Müdahaleye dayanak olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinin

kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

16. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

17. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

18. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Dolayısıyla somut olayda başvurucunun bulundurduğu dokümanın Kurumdaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek nitelikte kabul edilmesinin mümkün olup olmadığı incelenmelidir.

19. Somut olayda terör suçundan hükümlü olan başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda bulundurduğu defterdeki bazı ifadeler nedeniyle disiplin cezasına çarptırılmıştır. Disiplin Kurulu kararının gerekçesinde; başvurucunun defterinde örgütsel motivasyonu artırıcı şiirlerin ve yazıların bulunduğu, özellikle örgütün faaliyet gösterdiği yerlerle ilgili fiziki, coğrafi, beşerî bilgilerin ve bu bölgede faaliyet gösteren başka örgütlerle ilgili bazı bilgilerin yer aldığı, ayrıca daha önce ölen terör örgütü üyelerinin ölüm tarihlerinin de bulunduğu belirtilmiştir. Tüm bu bilgi ve belgelerden hareketle Disiplin Kurulu; başvurucunun söz konusu defteri terör örgütünün eğitim faaliyetlerinde kullandığı, nitekim bu eğitim faaliyetlerine ölen terör örgütü mensuplarının ismini vererek örgütsel motivasyonu da

artırmaya çalıştığı, bunun ise örgütsel eğitim ve propaganda faaliyeti kapsamında kaldığından disiplin cezasını gerektirdiği değerlendirmesinde bulunmuştur.

20. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğine sunduğu savunmada; defterdeki şiirin Aborjin duası olduğunu, Münbiç hakkındaki yazılarının bölgenin tarihi, coğrafi ve kültürel yapısı hakkında bilgilerden ibaret olduğunu, ajandada yer alan kişisel bilgilerin 1982 yılında ölüm orucu tutarak vefat eden dört kişinin isim ve ölüm tarihleri olduğunu belirtmiştir. Bu bilgileri aynı ceza infaz kurumunda birlikte kaldığı beş adli tutsağın nakil sırasında hayatını kaybetmesi sebebiyle yaptığı açlık grevinden dolayı hakkında açılan soruşturmada savunma yaparken unutmamak için not ettiğini, defterinde örgüte ait herhangi bir bilgi bulunmadığını beyan etmiştir.

21. Yargı makamlarınca yapılan denetimde ise Disiplin Kurulu kararı gerekçesinde ifade edilen tespit ve değerlendirmeler ile başvurucunun şikâyet ve itirazı incelenmiş ve disiplin cezası yerinde bulunarak ret kararları verilmiştir.

22. Sonuç olarak disiplin cezasına konu olan ve aramada ele geçirilen defterde terör örgütünün faaliyet gösterdiği coğrafyaya ilişkin bilgilere ve terör örgütüne mensup kişilerin isim ve ölüm tarihlerine yer verilmesinin -özellikle terör suçlarından hükümlü olan- mahkûmların ıslah amacını, Ceza İnfaz Kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesini ve güvenliğin sağlanmasını zorlaştıracak ve Kurumda disiplini bozacak nitelikte bir eylem olduğu değerlendirilmiştir. Örgütsel motivasyonu güçlendirmek, örgüte bağlılığı canlı tutmak, örgütün amaçlarını gerçekleştireceği ümidini aşılamak, örgütün korkutuculuk gücünü yaymak, örgütsel eylemleri yüceltmek, örgütün kurucu, yönetici veya üyelerini övmek amacıyla yapılan, ceza infaz kurumlarının güvenliği ve disiplinini tehdit eden, mahkûmların ıslahı amacıyla çatışan faaliyetlerin tamamının bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmelidir. Başvurucunun defterine kaydettikleriyle örgütsel motivasyonu güçlendirmeyi ve örgüte bağlılığı canlı tutmayı sağlamayı amaçladığı açıktır.

23. Dolayısıyla başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda bulunmasının gerektirdiği sorumluluğuna uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, başvurulan yöntemden beklenen fayda ile Ceza İnfaz Kurumundaki disiplinin sağlanması arasındaki dengenin sağlandığı değerlendirilmiştir. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin takdir payı ile birlikte değerlendirildiğinde başvurucuya eylemi nedeniyle verilen 11 gün hücreye koyma disiplin cezasının orantılı olmadığının da söylenemeyeceği, bu nedenlerle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı kabul edilmiştir.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2)

numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

B.E.

B. No: 2021/45041 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45041

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

B.E. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/45041)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : B.E.

Vekili : Av. Habibe YILMAZ KAYAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, cinsel saldırı suçundan yapılan yargılama sonucunda beraat kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu B.E. 1986 doğumludur.

3. Başvurucu, 12/9/2012 tarihinde duygusal birliktelik yaşadığı E.E.nin cinsel saldırısına maruz kaldığını ileri sürerek 19/2/2013tarihinde İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Başvurucunun şikâyet dilekçesi şöyledir:

i. Olay tarihinden yaklaşık sekiz ay önce tanıştığı E.E. ile sevgili olmuş, daha önce de isteği dışında cinsel birliktelik yaşamış, bu cinsel ilişki nedeniyle vücudunda kramplar ve titremeler oluşmuş, intihar etmeye dahi kalkışmıştır. E.E.ye cinsel ilişki yaşamak istemediğini söylediği hâlde E.E. bunu kabul etmemiş ve psikolojik destek almasını sağlamıştır.

ii. Olay tarihinde E.E. uzun süreli şehir dışında olacağını, daha sonra almasının mümkün olmadığını söyleyerek kendisinde kalan hard diskini almasını istemiştir. Bunun üzerine E.E.nin evine hard diskini almak için gitmiş, ayrılmak istediğini söylemesi üzerine E.E. ayrılmayı reddederek evden çıkmasını engellemiş, duvarı yumruklayıp bağırmaya başlamış, bunun üzerine paniklemiş, vücudu ve zihni kilitlenmiştir. E.E. bu durumundan faydalanarak kendisiyle zorla cinsel ilişkiye girmiş ve bu süreci kameraya çekmiştir.

iii. 13/9/2012 tarihinde arkadaşı J.V. ile hastaneye giderek muayene olmuştur. Şikâyeti ile birlikte muayene sonucu aldığı raporu sunmak istemiş, rapor hazır olmadığından şikâyet raporun teslimine kadar gecikmiştir.

iv. E.E., 15/9/2012 tarihinde kullandığı cep telefonuna "Çok pişmanım, ne yapsam faydası yok, beklediğin gibi ne iğrenç bir adam olduğumu gördün işte, umarım zaman yardımcı olur." şeklinde mesaj atmıştır.

4. Başvurucunun, eski sevgilisi E.E.nin cinsel saldırısına maruz kaldığı şikâyetiyle İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalına 13/9/2012 tarihinde yaptığı başvuru neticesinde alınan 4/2/2013 tarihli raporda "...mukozada saptanan peteşiyal kanama ve himenal kıvrımdaki ödemli ve şiş görünümün kişinin aktardığı akut cinsel saldırı öyküsü ile uyumlu olduğu..."şeklinde tespit bulunmaktadır.

5. Başvurucunun şikâyeti üzerine başlatılan soruşturma kapsamında kollukta ifadesi alınan şüpheli E.E., başvurucu ile yaklaşık 1 yıldır karı-koca ilişkisi yaşadıklarını, bu süreçte başvurucunun rızasıyla cinsel ilişkiye girdiklerini, olay günü de cinsel birliktelik yaşadıklarını, başvurucunun dini inancı nedeniyle pişmanlık duyup kendisini suçladığını, olay tarihindeki cinsel ilişkinin başvurucunun isteği ve rızasıyla gerçekleştiğini savunmuştur. Başvurucu Başsavcılıktaki ifadesinde şikâyet dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir. İfade tutanağında şüpheli E.E.nin başvurucunun cep telefonuna attığı mesaj içeriğinin (bkz. § 3/iv) görülerek tutanak altına alındığı tespit edilmiştir.

6. Sulh ceza mahkemesince şüpheli E.E.nin ikamet ve işyeri adresleri ile cep telefonu ve diğer bilişim aletlerinde başvurucuya yapılan cinsel saldırının görüntülerinin elde edilebilmesi için arama yapılmasına, arama neticesinde elde edilecek tüm suç unsuru eşyaya el konulmasına karar verilmiştir. Yapılan arama sonucunda suça ve suç unsuruna rastlanmadığına dair tutanak tutulmuştur.

7. Başsavcılık, 4/2/2013 tarihli raporda yer alan tespitin (bkz. § 4) tıbben başvurucunun cinsel saldırıya maruz kaldığının göstergesi olup olamayacağı yönünde İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalından ek rapor talep etmiştir. Ana Bilim Dalının 25/2/2013 tarihli ek raporunda "...genital bölgede büyük dudakların iç kısmında saptanan noktasal kanama ve himenal kenardaki ödemli ve şiş görünümün akut cinsel saldırı bulgusu olarak değerlendirilebileceği..." görüşü bildirilmiştir.

8. Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfının 8/3/2013tarihliyazı içeriğine göre başvurucu, 2012 yılının Kasım ayında Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfına başvurarak psikolojik destek talebinde bulunmuştur. Yapılan ilk görüşmede travma sonrası stres bozukluğu ile uyumlu belirtiler sergilendiği gözlemlenmiştir. Anılan yazıya göre başvurucu, 23/11/2012 tarihinden bu yana haftada bir kez düzenli olarak travma terapisi görmektedir. Yine özel bir hastanenin 11/12/2012 tarihli psikiyatri muayene formunda başvurucunun erkek arkadaşının cinsel saldırısına maruz kaldığı, uykularının bozulduğu, kabuslar gördüğünü anlattığı belirtilmiştir.

9. Başsavcılık 13/5/2013 tarihli iddianameyle şüpheli E.E. hakkında nitelikli cinsel saldırı ve

kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından kamu davası açmıştır.

10. İstanbul Anadolu 9. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yapılan yargılamada dinlenen tanık J.V. başvurucunun yakın arkadaşı olduğunu, başvurucunun olay gecesi 04.30'da saçları ıslak şekilde evine geldiğini, şokta olduğunu, psikolojik durumunun iyi olmadığını, E.E.nin kendisine tecavüz ettiğini söylediğini, ertesi gün başvurucuyu hastaneye götürdüğünü ifade etmiştir. Tanıklar S.Ç. ve K.A. başvurucunun beyanlarıyla uyumlu ifade vererek olayın ertesi günü başvurucu ile yaptıkları görüşmeleri aktarmışlardır.

11. Sanık E.E. yargılama aşamasında başvurucu ile daha önce de cinsel birliktelik yaşadıklarını, başvurucunun bu birlikteliklerinden sonra da tepki gösterdiğini, başvurucunun kendisine intihar edeceğine ilişkin "08/2012" tarihli intihar mektubu ve tarihsiz "Sevgilim, ruhum, sen asla pişman olma, mutlu ol, seni seviyorum'' ibarelerini içeren, el yazısıyla yazılmış iki sayfalık mektup bıraktığını beyan ederek mektupları dosyaya ibraz etmiştir. Başvurucu; mektuplardaki el yazılarının kendisine ait olduğunu, olay tarihinden önce yazdığını ifade etmiştir.

12. Mahkemenin başvurucunun cinsel saldırı eylemi sonucunda beden ve ruh sağlığının bozulup bozulmadığı hususunda rapor talep etmesi üzerine Adli Tıp Kurumu 6. Adli Tıp İhtisas Kurulu (Adli Tıp Kurumu) 30/10/2013 tarihli raporuyla başvurucuda anksiyeteli major depresif bozukluğun (kısmen remisyonda) tespit edildiği, ruh sağlığını etkileyecek mahiyet ve derecede olan bu psikiyatrik bozukluğun iddia edildiği gibi bir cinsel saldırıya bağlı olarak gelişebileceği gibi cinsel saldırı olmaksızın başka olay ve/veya olaylara, ilişki sorunlarına bağlı olarak gelişen psikososyal stres ve çatışmalar sonucunda da ortaya çıkabileceği, bunlar arasında Kurulca ayırım yapılamadığı, cinsel saldırının gerçekleştiğinin Mahkemece sübutu ve tespiti hâlinde ruh sağlığındaki mevcut etkilenmenin cinsel saldırıya bağlı geliştiğinin kabulünün uygun olacağı görüşünü bildirmiştir.

13. Yargılama sonucunda Mahkeme, 15/4/2014 tarihli kararıyla sanık E.E.nin üzerine atılı cinsel saldırı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediğine dair mahkûmiyetini gerektirecek nitelikte delil bulunmadığını değerlendirerek beraat kararı vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sanık ile müştekinin duygusal anlamda arkadaşlıkları bulunduğu, bu arkadaşlıklarını daha da ileri götürerek cinsel ilişkiye girdikleri, sanık cinsel ilişkinin müştekinin rızası ile olduğunu belirtmekte iken, müşteki ise sanığın kendisine zor kullanmak sureti ile cinsel ilişkiye girdiğini iddia etmekte, mağdurenin psikolojik sorunları olduğu, bu psikolojik sorunlarının 08.12.2012 tarihli mektubundan da anlaşıldığı, mektup içeriğinde sanıktan 'sevgilim, ruhum, sen asla pişman olma, mutlu ol, seni seviyorum' ibarelerini içerdiği, mahkememize sunulan E-mail mesajlarında da, müştekinin cinsel sorunları nedeni ile psikolojik destek aldığı anlaşılmış, olay günü de müştekinin sanığın evine kendi arzusu ile önceden haber vermek sureti ile gittiği ve yine evde tarafların rızaları ile cinsel ilişkiye girdikleri kanaatine varılmış, sanığın, müştekiye karşı zorla cinsel istismar suçunu işlediğine dair, müştekinin iddialarından başka kesin, somut ve inandırıcı delil elde edilememiş, sanığın üzerine atılı nitelikli cinsel saldırı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarını işlediği hususu şüphe halinde kalmış, şüpheden de sanık yararlanır ceza hukuku genel ilkesi gereğince, sanığın her iki suçtan beraatine... [karar verilmiştir.]"

14. Başvurucu vekili beraat kararına karşı temyiz yoluna başvurmuş, temyize konu karar Yargıtay 14. Ceza Dairesinin19/4/2021 tarihli kararıyla onanmıştır.

15. Başvurucu, nihai kararı 7/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 30/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

16. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

17. Başvurucu; ceza yargılamasının makul sürede tamamlanmadığını, Mahkemenin tanık anlatımlarını, E.E.nin pişman olduğunu belirten 15/9/2012 tarihli mesajını, 23/11/2022 tarihinden itibaren her hafta psikolojik travma tedavisi gördüğüne ilişkin olarak Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı tarafından düzenlenen evrakı ve tıbbi raporları görmezden gelerek karar verdiğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

18. Başvurucunun şikâyetinin özü, cinsel saldırı iddiası hakkında yürütülen ceza yargılamasının etkililiğine ilişkindir. Cinsel saldırı iddiasına yönelik eylemler, kötü muamele yasağı kapsamında inceleme yapılabilmesi için gerekli olan asgari ağırlık eşiğine doğası gereği ulaşır. Bu nedenle başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa’nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa’nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

21. Anayasa’nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa’nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 82). Pozitif yükümlülükleri kapsamında devlet; bireyleri, diğer bireyler tarafından yapılanlar da dâhil olmak üzere, kötü muameleye karşı korumak için hukuki ve fiilî tedbirler almakla ödevlidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 82; R.K., B. No: 2013/6950, 20/4/2016, §§ 74, 75). Özellikle çocuklar ve savunmasız bireyler etkili bir şekilde korunmalıdır (Z.C. [GK], B. No: 2013/3262, 11/5/2016, § 84). Koruma ödevi en ciddi durumlarda ceza hukuku hükümlerinin yürürlüğe konulması ve

bunların uygulamada da etkili bir şekilde uygulanması yoluyla bireyleri maddi ve manevi bütünlüklerinin ihlallerinden yeterli şekilde korumak için yasal bir çerçeve oluşturulmasını gerektirir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Z.C. § 56; yaşam hakkı yönünden yapılan kısmen benzer değerlendirmeler için bkz. İpek Deniz ve diğerleri, B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135). Koruma ödevi ayrıca yetkililerin bir kişiye yönelik gerçek ve yakın bir kötü muamele tehlikesini bildikleri veya bilmelerinin gerektiği durumlarda bu tehlikenin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirler almalarını da gerektirir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 82; R.K., § 74). Bununla birlikte özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması mümkün değildir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; R.K., § 76).

22. Devletin kötü muamele yasağı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usuli bir yönü de vardır. Bu usul yükümlülüğü, savunulabilir nitelikteki her kötü muamele olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütmeyi gerektirir. Bu soruşturmanın temel amacı, insan onurunu koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve kamu görevlilerinin veya diğer bireylerin kötü muamele niteliğindeki filleri nedeniyle hesap vermelerini sağlamaktır. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli vesoruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 110-112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103).

23. Olası cezai sorumluluğun tespiti adına yürütülen soruşturma sonrasında kovuşturma evresine geçilmiş ise bu aşamanın da Anayasa'nın 17. maddesinin gereklerine cevap verebilecek nitelikte olması gerekir (Filiz Aka, B. No: 2013/8365, 10/6/2015, § 30; Fatma Akın ve Mehmet Eren [GK], B. No: 2017/26636, 10/11/2021, § 100).

24. Başvurucu, yalnızca başvuruya konu edilen ceza yargılaması sürecinin etkisizliğinden yakındığından inceleme kötü muamele yasağının usul boyutu kapsamında yapılmıştır.

25. Başvurucu; bir süredir duygusal arkadaşlık yaşadığı E.E.nin olay tarihinde kendine cinsel saldırıda bulunduğunu iddia etmiştir. E.E., başvurucunun rızasıyla cinsel ilişkiye girdiklerini, başvurucunun pişmanlık duyarak kendisini suçladığını savunmuştur. Olay tarihinde başvurucu ile E.E. arasında cinsel ilişki yaşandığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

26. Başvurucu, şikâyet dilekçesi ekinde genital muayenesinde saptanan görünümün aktardığı akut cinsel saldırı öyküsü ile uyumlu olduğuna dair İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalının 4/2/2013 tarihli raporunu sunmuştur.

27. Başsavcılıkça, başvurucu ve şüphelinin ifadeleri alınmıştır. Ayrıca, 4/2/2013 tarihli rapordaki tespitin başvurucunun cinsel saldırıya maruz kaldığının göstergesi olup olamayacağına dair ek rapor alınmıştır. Ek raporda, genital bölgede büyük dudakların iç kısmında saptanan noktasal kanama ve himenal kenardaki ödemli ve şiş görünümün akut

cinsel saldırı bulgusu olarak değerlendirilebileceği görüşü bildirilmiştir. Başsavcılıkça yapılan soruşturma neticesinde şüpheli E.E. hakkında nitelikli cinsel saldırı ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçlarından dava açılmıştır.

28. Kovuşturma aşamasında tanıklar dinlenmiş, başvurucunun cinsel saldırı eylemi sonucunda beden ve ruh sağlığının bozulup bozulmadığı hususunda Adli Tıp Kurumundan rapor alınmıştır. Yapılan yargılama sonucunda başvurucunun iddialarından başka kesin, somut ve inandırıcı delil elde edilemediği gerekçesiyle beraat kararı verilmiştir.

29. Elbette soruşturma veya kovuşturma sürecinin sonunda eksiksiz toplanan deliller analiz edilirken değerlendirmeye esas alınmaması gerekli görülenler değerlendirme dışı bırakılarak bir sonuca ulaşılabilir. Anayasa Mahkemesinin yargı makamlarının delil değerlendirmesine ve hukuki yorumlarına müdahale etmesi kural olarak düşünülemez ise de delillerin analizi sonucu ulaşılan sonuçlar Anayasa'da güvence altına alınan temel hakları (somut olayda kötü muamele yasağını) işlevsiz hâle getirecek mahiyette olmamalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. S.B. ve diğerleri, B. No: 2016/59765, 17/6/2020, § 45).

30. Somut olayda, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Ana Bilim Dalından alınan ek raporda (bkz. § 7) başvurucunun genital muayenesindeki görünümün akut cinsel saldırı bulgusu olarak değerlendirilebileceği görüşü bildirilmiştir. Başvurucu tarafından sunulan belgelere göre başvurucu 2012 yılı Kasım ayından beri düzenli olarak bireysel psikoterapi görmektedir (bkz. § 8). Özel bir hastahanenin psikiyatri formuna göre de başvurucu, muayeneyi yapan doktora erkek arkadaşının cinsel saldırısına maruz kaldığını söylemiştir (bkz. § 8). Ayrıca sanık olaydan sonra başvurucunun cep telefonuna pişman olduğunu ifade eden bir mesaj göndermiş (bkz. § 3/iv), yargılama aşamasında dinlenen tanıklar da başvurucunun beyanlarıyla uyumlu bir şekilde başvurucu ile olayın hemen ertesi günü yaptıkları görüşmeleri ve izlenimlerini aktarmıştır (bkz. § 10). Buna rağmen Mahkeme başvurucunun iddialarını destekleyen bu delilleri hiç tartışmamıştır. Oysa Mahkeme sanığa atfedilen suçla ilgili bir sonuca varmadan önce söz konusu delilleri açıkça tartışmalı ve aksi kanaate varırsa nedenleriyle bu nedenleri destekleyen delilleri tereddüt yaratmayacak şekilde izah etmeliydi. Ayrıca yürütülen yargılamanın bu denli uzaması için haklı bir neden bulunmamasına rağmen başvurucunun şikâyetiyle ilgili soruşturma ve kovuşturma süreci sekiz yılı aşan bir sürede sonuçlandırılmıştır. Bu bakımdan başvuruya konu edilen yargılamanın makul bir özen ve süratle yürütüldüğü de söylenemez.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu; ihlalinin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak

bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

35. Ayrıca başvurucuya manevi zararları karşılığında net 115.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzereİstanbul Anadolu 9. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2013/192) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 115.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NUREDDİN ŞİMŞEK

B. No: 2021/47810 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47810

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NUREDDİN ŞİMŞEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47810)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Nureddin ŞİMŞEK

Vekili : Av. Mesut KELEŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idarenin koronavirüs salgın hastalığının engellenmesi amacıyla verdiği karara uyulmayarak izinsiz afiş asılmasından dolayı idari para cezası uygulanması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuru konusu olayların gerçekleştiği tarihte başvurucu, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN) Batman Şubesi başkanı ve aynı Sendikanın üyesidir.

3. Batman Valiliği 26/4/2021 tarihinde, koronavirüs hastalığının yayılmasının engellenmesi ve kamu düzeni ile güvenliğine yönelik bazı gerekçelerle il genelinde on beş gün boyunca geçerli olacak şekilde sınırlayıcı idari karar vermiştir. Karara göre il genelinde yapılacak eylem ve etkinlikler ile siyasi parti, dernek ve sendikaların binalarına kendi bayrak, amblem ve logoları dışında her türlü afiş, pankart ve benzeri materyallerin asılması mülki idare amirinin iznine bağlanmıştır. Anılan kararda 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin (A) ve (C) bentlerine dayanılmıştır.

4. Kolluk görevlilerince düzenlenen tutanaklara göre 27/4/2021 tarihinde EĞİTİM SEN

tabelasının üzerinde "Birlik Mücadele Dayanışma, Umut Yan Yana Yaşasın 1 Mayıs-Biji Yek Gulen" yazılı pankartın asılı olduğunun tespit edilmesi üzerine başvurucuya pankart asmak için idareden izin alınması gerektiği söylenmiştir.

5. 28/4/2021 tarihinde kolluk görevlilerince yapılan kontrolde pankartın anılan yerden kaldırılmadığının tespit edilmesi üzerine başvurucu hakkında emre aykırı davranışta bulunmaktan 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32. maddesi uyarınca 427 TL idari para cezası uygulanmıştır. İdari para cezasına yapılan itiraz sulh ceza hâkimliğince kesin olarak reddedilmiştir

6. Başvurucu, nihai hükmü 17/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 2/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü kapsamında EĞİTİM SEN'in özel mülkü olan binaya izinsiz afiş asıldığından bahisle idari para cezası uygulanmasının sendikal faaliyeti baskılama biçimi olduğunu ve bunun mevzuatta kabahat olarak düzenlenen bir eylem olmadığını belirterek hukuka ve kanuna aykırı şekilde idari yaptırım uygulanması nedeniyle sendika hakkı, ifade hürriyeti, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

8. Başvuruya konu iddialar bir bütün olarak sendika hakkı kapsamında incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Abdulvahap Can ve diğerleri, B. No: 2014/3793, 8/11/2017, § 34; Bülent Hatun, B. No: 2014/3536, 24/5/2018, § 24).

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan bir başvuruyu Abdulaziz Boğa ve diğerleri (B. No: 2021/24647, 5/6/2024) kararında değerlendirmiştir. Kararda, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendine göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun söz konusu olmaması nedeniyle başvurunun düşmesine karar vermiştir (benzer yöndeki kararlar için bkz. Adnan Serdaroğlu ve diğerleri, B. No: 2020/31057, 14/12/2023; Orhan Okşak, B. No: 2020/32457, 14/12/2023; Şenol Eskin ve diğerleri, B. No: 2021/26114, 5/6/2024).

10. Anılan kararda, sonradan yürürlüğe giren yasal düzenlemelerle koronavirüs salgın hastalığının Türkiye'de yayılmasını önlemek için 5326 sayılı Kanun uyarınca uygulanan -ödenmiş ya da ödenmemiş olsun- idari para cezalarına konu tutarın iade edilmesinin mümkün hâle geldiği açıklanmıştır. Dolayısıyla idari para cezasının sonuçlarını giderici gerekli mevzuat değişikliklerinin yapıldığı değerlendirilmiştir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Abdulaziz Boğa ve diğerleri, §§ 16-19; olayla ilgili mevzuat bilgisi için aynı kararda bkz. §§ 12-15).

11. Ayrıca aynı kararda, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun mahallin en büyük mülki amirinin ve/veya umumi hıfzıssıhha meclisinin -somut olayın şartlarında- il genelinde

yapılacak tüm toplantı ve gösterileri yasaklama ve/veya erteleme şeklindeki müdahalesinin Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında emredilen kanunilik ölçütünü karşılamaması nedeniyle müdahalelerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğine yönelik kararları olduğu açıklanmıştır (ilgili kararlar için bkz. Selma Atabey [GK], B. No: 2021/38893, 27/9/2023; Çağla Yolaşan Kurul [GK], B. No: 2021/29184, 27/9/2023). Bu nedenle anılan kararda, başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Abdulaziz Boğa ve diğerleri, § 20).

12. Somut olayda idarenin koronavirüs salgın hastalığının engellenmesine yönelik olarak aldığı karara aykırı şekilde, izin alınmadan afiş astığı gerekçesiyle başvurucu hakkında 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca emre aykırı davranışta bulunmaktan idari para cezası uygulanmıştır. Dolayısıyla somut olayda Abdulaziz Boğa ve diğerleri kararındaki değerlendirme ve kabulden ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı değerlendirilmiştir.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ve başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEVSER PERSAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/50715 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/50715

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEVSER PERSAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/50715)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Eyup GÖNENBABA

Başvurucular : Kevser PERSAK ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : [bkz. ekli listenin (G) sütunu]

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma bedelinin tespiti davasında hükmedilen bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurular, muhtelif tarihlerde yapılmıştır. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvurular, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle birleştirilmiş ve inceleme 2021/50715 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

3. Talepte bulunan ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına

Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

5. Başvurucular 2021/50715, 2022/13439, 2022/58744, 2022/12853 ve 2022/25298 numaralı dosyalarda makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

8. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

9. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis

Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Ekli listenin (F) sütununda belirtilen adli yardım talepli başvurularda, başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. 2021/50715, 2022/13439, 2022/58744, 2022/12853 ve 2022/25298 numaralı başvurularda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin(D) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculların taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (E) sütununda ayrıntısı belirtilen başvuru harçlarının başvuruculara ÖDENMESİNE, ekli listenin (H) sütununda yer alan 30.000 TL vekâlet ücretinin ekli listede gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLAY GİRGİN

B. No: 2021/51671 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/51671

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLAY GİRGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/51671)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Gülay GİRGİN

Vekili : Av. Emre AKARYILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; hukuka aykırı yakalama ve gözaltı tedbiri nedeniyle açılan davada ödenen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, hukuka aykırı arama kararından kaynaklı zararın tazmin edilmemesi sebebiyle özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) tarafından başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği isnadıyla yürütülen soruşturma kapsamında başvurucunun evinde arama yapılmış, başvurucu 1/12/2016-5/12/2016 tarihleri arasında beş gün ve 26/1/2017-27/1/2017 tarihleri arasında iki gün gözaltında kalmış, her iki gözaltı süreci sonrasında da serbest bırakılmıştır.

3. Müsnet suçtan yürütülen yargılama sonucunda Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesi 10/7/2018 tarihinde başvurucunun beraatine karar vermiştir.

4. Beraat kararının kesinleşmesi sonrasında başvurucu iki farklı tarihte evinde haksız olarak

arama yapıldığını ayrıca hukuka aykırı olarak iki kez yakalanıp gözaltına alındığını ayrıca haksız elkoyma tedbiri uygulandığını belirterek 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca tazminat davası açmıştır. Başvurucu 1.500 TL maddi, 75.000 TL manevi tazminatın ödenmesini talep etmiştir. Dava dilekçesinde aramanın ölçüsüz şekilde gerçekleştirildiğine dair bir iddia bulunmamaktadır.

5. Ankara Batı 4. Ağır Ceza Mahkemesi (4. Ağır Ceza Mahkemesi) 5/12/2019 tarihinde başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin kısmen kabulü ile haksız yakalama ve gözaltı tedbiri uygulanması nedeniyle başvurucuya 325,18 TL maddi, 1.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar vermiştir. 4. Ağır Ceza Mahkemesi "... silahlı terör örgütü üyesi suçu isnadıyla 01/12/2016-05/12/2016 tarihleri arasında 5 gün, 26/01/2017-27/01/2017 tarihleri arasında 2 gün olmak üzere toplam 7 gün gözaltına alındığı, ilk gözaltı işleminin sonunda adli kontrol talebiyle sevk edildiği Sulh Ceza Hakimliğince adli kontrol kararı ile serbest kaldığı, ikinci gözaltı işlemi sonucunda ise emniyetten serbest bırakıldığı, yapılan yargılama sonucunda Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesi'nin... kararı ile davacı hakkında 'Beraat' verildiği, kararın ... kesinleştiği, bu nedenle davacının haksız yere gözaltına alındığının sabit olduğu, ... davacının ... maddi tazminat olarak gözaltında geçirdiği sürelerde mahrum kaldığı kazanç kaybını talep ettiği, ... gözaltına alınıp ... dönemde gündelik işlerde yevmiyeli olarak çalıştığı, dosyaya davacının gözaltına alınmadan öncesine ait gelirini gösterir herhangi bir belge ve SGK kaydının ibraz edilmediği, bu itibarla kazanç kaybının 2016 ve 2017 yılı asgari ücretin net tutarının esas alınarak hesaplanması gerektiği değerlendirilerek, Mahkememizce ... hükme esas alınan bilirkişi ek raporunda ... 325,18 TL maddi tazminatın... ödenmesi,..." gerekçesine dayanmıştır.

6. Başvurucu ve davalı Maliye Hazinesi karara karşı istinaf başvurusunda bulunmuştur. Başvurucu istinaf başvuru dilekçesinde, hükmedilen tazminat miktarlarının yetersiz olduğunu ayrıca haksız arama ve elkoyma işlemleri nedeniyle de tazminat talep etmesine rağmen 4. Ağır Ceza Mahkemesince bu talepleri hakkında bir değerlendirme yapılmadığını ve bu yüzden adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu yapılan aramanın ölçüsüz olduğunu dile getirmemiştir.

7. İstinaf kanun yolu başvurusu Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 12. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) tarafından 27/10/2021 tarihinde düzeltilerek esastan reddedilmiştir.

"...

Haksız arama ve el koyma işlemleri yapıldığı iddiasına dayalı talebin manevi tazminat kapsamı içerisinde değerlendirilmemesinde bir isabetsizlik görülmemiştir.

...

... her bir dönem için ayrı ayrı (net asgari ücret üzerinden) maddi ve manevi tazminat takdiri ile faiz başlangıcının da buna göre belirlenmesi gerekirken, anılan sürenin tamamı üzerinden, üstelik hatalı hesaplama içeren bilirkişi raporuna itibarla tek bir maddi ve manevi tazminata hükmolunması ... 325,18 TL maddi tazminatın gözaltı tarihi olan 01/12/2016 tarihinden itibaren ibaresinin çıkartılması ve yerine 216,83 TL. maddi tazminatın 01/12/2016 tarihinden itibaren, 93,60 TL. maddi tazminatın da 26/01/2017 tarihinden itibaren ibaresinin yazılması; 1000 TL manevi tazminatın gözaltı tarihi olan 1/12/2016 tarihinden itibaren ibaresinin çıkartılması ve yerine 400,00 TL. manevi tazminatın 1/12/2016 tarihinden itibaren, 200,00 TL. manevi tazminatın da 26/1/2017

tarihinden itibaren ibaresinin yazılması sureti ile... "

8. Nihai karar başvurucuya 8/11/2021 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 12/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına ayrıca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasınakarar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; hukuka aykırı olarak yakalanması ve gözaltında tutulması nedeniyle hükmedilen maddi ve manevi tazminatın yeterli olmadığını belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) bu iddia bakımından sunduğu görüşünde, başvurunun kanun yolu şikayeti niteliğinde olup olmadığının ayrıca başvurucu lehine tazminata hükmedilmiş olmakla başvurucunun mağdur sıfatının devam edip etmediğinin başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinde gözetilmesi gerektiğini, başvurunun esası bakımından ise Ağır Ceza Mahkemesince ihlal tespiti yapılarak tazminata hükmedildiğinin değerlendirmede dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([G.K.], B.No:2020/1554, 27/4/2023) kararıyla haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun’un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketilmiş kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hale geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa’nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-39).

13. Somut başvuruda, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar tazminata hükmedilmiş olmakla başvuruda yapılacak inceleme hükmedilen tazminat miktarlarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

14. Bu bağlamda yargı mercilerinin tazminat için somut olayın koşullarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre

kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından belirli ölçüde düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığı değerlendirilirken somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

15. Başvurucunun maddi tazminat talebiyle ilgili olarak Ağır Ceza Mahkemesi bilirkişi raporunda ilgili yıl asgari ücreti uyarınca yapılan hesaplama sonucu başvurucunun hukuka aykırı yakalama ve gözaltı tedbiri nedeniyle mahrum kaldığı tutar olarak hesaplanan miktarda maddi tazminata hükmetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi de kararda hükmedilen miktarı düzelterek onamıştır. Bu veriler ışığında belirlenen maddi tazminat miktarının davanın koşullarında orantısız olduğu söylenemeyecektir.

16. Somut başvuruya konu tazminat davasını inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi'nin beraat kararıyla sona eren yargılama sırasında başvurucunun yedi gün süreyle gözaltında tutulması nedeniyle 1.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesince bu miktar toplam600 TL olarak düzeltilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesince ödenmesine karar verilen manevi tazminat miktarı somut olayın koşullarında ve manevi tazminatın belirlenmesine ilişkin yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde değerlendirildiğinde -tazminata karar veren yargı merciinin karar verdiği tarih itibarıyla- Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda ödenmesine karar verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre düşüktür (Anayasa Mahkemesinin gözaltının hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için ödenmesine karar verdiği tazminat miktarı yargı merciinin karar tarihi olan 2021 yılı için asgari 800 TL, 2025 yılı için ise 3.330 TL’dir). Bölge Adliye Mahkemesince hükmedilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte somut olayın şartlarında ödenmesine hükmedilen miktarın düşük olduğu anlaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle, Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata Saygı Ve Konut Dokunulmazlığı Haklarının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu; haksız olarak evinde iki kez arama yapıldığı iddiasının belirlenecek tazminatın miktarını dolayısıyla yargılamanın sonucunu etkileyecek bir husus olmasına rağmen mahkemece değerlendirilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık bu iddia bakımından sunduğu görüşünde, yargı mercilerinin kararlarının gerekçelerine değinerek bu gerekçelerin yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiğini bildirmiştir.

19. Başvurucunun bu iddiaları özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı hakları kapsamında incelenecektir.

20. Anayasa Mahkemesi Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz kararında, arama işleminin hukuki olmaması nedeniyle özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiği iddiası bakımından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunun aynı maddenin (1) numaralı fıkrasının (i) bendi uyarınca hakkındaki arama kararı ölçüsüz bir şekilde gerçekleştirilen kişilere tanınan bir yol olduğunu, ilgili Yargıtay kararına da değinerek, belirtmiştir. Bu kararda, söz konusu tazminat yolunun Anayasa Mahkemesine

başvurmadan önce tüketilmesi gereken etkili bir başvuru yolu olmadığı ifade edilmiş ve hukuka uygun olmayan arama kararına dayalı ihlal iddiaları başvurucular hakkında yürütülen ceza yargılaması sonrasında yapılan bireysel başvuruda incelenmiştir (Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz, B. No: 2019/21704, 20/9/2023, §§ 28-31, 65).

21. Başvurunun bu kısmında süre aşımı nedeniyle kabul edilemezlik durumunun söz konusu olup olmadığının belirlenmesi gerekir. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Bu sadece başvurucunun şikâyetleri açısından makul bir başarı şansı sunabilecek ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte, kullanılabilir ve etkili başvuru yollarının dikkate alınmasına olanak sunar. Zira bir başvurucunun şikâyetlerine ilişkin etkili bir telafi kabiliyetini haiz olmayan yollara uygunsuz veya hatalı görülebilecek başvurular yapmasının bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacaktır (S.K. [GK], B. No: 2018/24280, 17/3/2021, § 48).

22. Yukarıda da ifade edildiği üzere, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolu arama kararının ölçüsüz şekilde gerçekleştirilmesi nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların telafisine imkân veren bir yol olup, arama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle uğranıldığı iddia edilen zararların telafisi bakımından ise etkili bir başvuru yolu değildir (Mehmet Cengiz ve Rıdvan Cengiz, §§ 64, 65).

23. Bu durumda, hukuka aykırı arama işlemine ilişkin özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine dair şikayetlerin adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası ile birlikte ileri sürülmesi halinde, arama işlemine esas teşkil eden isnada ilişkin mahkûmiyetle sonuçlanan yargılama sonucunda verilen nihai kararın öğrenilmesinden itibarenotuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir. Arama işlemine esas teşkil eden isnada ilişkin soruşturma sonucunda kovuşturmaya yer olmadığına ya da yargılama neticesinde beraate karar verilmesi halinde ise söz konusu bu yargısal yollar neticesinde verilen nihai kararların öğrenilmesinden itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekmektedir.

24. Bu bilgiler ışığında ve etkili olmayan bir yargısal yola başvurulmasının bireysel başvuru süresi üzerinde herhangi bir etkisi olmayacağı dikkate alındığında somut başvurudaki özel hayata saygı ile konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiği iddiası yönünden süre aşımı bulunduğu değerlendirilmektedir. Zira başvurucu, hakkındaki yargılamakapsamında verilen nihai kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde değil, hukuka aykırı arama işlemi nedeniyle yaşanan hak ihlali bakımından etkili bir giderim imkânı sunmayan 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

25. Açıklanan gerekçelerle, başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu ihlalin tespiti ve 75.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

27. Anayasa Mahkemesince yapılan inceleme sonucunda Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak aynı maddenin dokuzuncu fıkrası yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Bu nedenle başvuruda tespit edilen

söz konusu hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine ilişkin iddianınKABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 12. Ceza Dairesine (E.2020/264, K. 2021/2940) iletilmek üzere Ankara Batı 4. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/33, K.2019/564) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN İNCİ

B. No: 2021/52618 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/52618

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN İNCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/52618)

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Hakan İNCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; başvurucunun ceza infaz kurumunda kötü koşullarda tutulması, ceza infaz kurumunda fiziksel saldırıya uğraması ve bu olay hakkında ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında Edirne F Tipi Ceza İnfaz Kurumunda tutulmakta iken yargılama sebebiyle 18/3/2021-8/4/2021 tarihleri arasında Aydın E Tipi Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) barındırılmıştır.

3. İddiasına göre başvurucu 19/3/2021 tarihinde yaklaşık on infaz koruma memuru tarafından darp edilmiştir. Epilepsi hastası olduğunun bilinmesine rağmen başvurucunun kafası defalarca beton zemine vurulmuş ve başvurucunun bu konuda adli rapor alması engellenmiştir. Başvurucu 22/3/2021 tarihinde ve sonrasında birçok kez konuyla ilgili suç duyurusunda bulunduğunu iddia etmektedir.

4. Fiziksel şiddete maruz kaldığını iddia ettiği tarihte, slogan atması sebebiyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmış ve bu kapsamda savunma vermesi istenmiş ancak başvurucu savunma istem yazısını tebellüğ etmekten imtina ederek savunma vermemiştir.

Slogan atma eylemi kapsamında başvurucuya verilen disiplin cezası, başvurucunun itirazlarının reddedilmesi neticesinde kesinleşmiştir.

5. Başvurucu hakkında düzenlenen 23/3/2021 tarihli adli muayene raporunda başvurucunun sol gözünün altında hafif kızarıklık ve şişlik saptanmıştır.

6. Başvurucu 24/3/2021 tarihinde Ceza İnfaz Kurumuna başvurarak tutulma koşulları ile 19/3/2021 tarihinde gördüğü muameleyi protesto etmek amacıyla açlık grevine başladığını bildirmiştir. Anılan başvuruda 19/3/2021 tarihindeki olayın nasıl gerçekleştiğine ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Aynı tarihte Ceza İnfaz Kurumunca tutulan tutanağa göre başvurucuya muayene olması teklif edilmiş ancak başvurucu söz konusu teklifi reddetmiştir.

7. 5/4/2021 tarihinde başvurucunun daha önce barındırıldığı Edirne F Tipi Ceza İnfaz Kurumunda kendisiyle aynı suç kapsamında tutuklu veya hükümlü bulunan, aralarında başvurucunun kardeşinin de olduğu bir kısım kişi tarafından Aydın Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) başvurucuya işkence uygulandığına dair suç duyurusunda bulunulmuştur.

8. Başsavcılık, konuya ilişkin olarak Ceza İnfaz Kurumundan açıklama istemiştir. Ceza İnfaz Kurumu tarafından verilen cevabi yazıda, başvurucunun iddialarının asılsız olduğu, Ceza İnfaz Kurumunda barındırıldığı süreçte slogan atma ve benzeri eylemleri sebebiyle yedi ayrı disiplin cezası aldığı ve söz konusu cezaların kesinleştiği, başvurucu ile başvurucu için suç duyurusunda bulunan kişilerin örgütsel tavırla sürekli olarak bu şekilde şikâyetlerde bulunduğu belirtilmiştir.

9. Başsavcılık 14/7/2021 tarihinde başvurucunun iddialarını destekleyecek herhangi bir delilin bulunmadığını belirterek kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

10. Anılan karara başvurucu tarafından Başsavcılığın kamera kayıtlarını incelemediği, şüphelilerin ifadelerine başvurmadığı belirtilerek itiraz edilmiştir. Başvurucuya 28/9/2021 tarihinde tebliğ edilen Sulh Ceza Hâkimliği kararıyla itirazın reddine karar verilmiştir.

11. Başvurucu 25/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda yaklaşık on infaz koruma memuru tarafından darp edildiğini, epilepsi hastası olduğunun bilinmesine rağmen kafasının betona vurulduğunu, ceza infaz kurumunda kalabalık koğuşlarda tutulduğunu, kişisel alanının kısıtlı olduğunu belirterek kötü muamele yasağının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Adalet Bakanlığı görüşünde, soyut iddiaların bulunduğu başvurunun kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmesi ve yerleşik içtihatlar doğrultusunda karar verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

15. Başvurucunun bütün iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında değerlendirilmiştir.

A. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda Kötü Koşullarda Tutulduğuna İlişkin İddiası Yönünden

16. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

17. Şikâyet ettikleri tutulma koşulları sona eren başvuruculaın, sözü edilen koşullar nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaları hakkında tüketmeleri gereken başvuru yolu tazminat davasıdır (geri gönderme merkezindeki tutulma koşuları yönünden yapılan benzer değerlendirme için bkz. K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 72; B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, § 49). Uyuşmazlık Mahkemesine göre ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarından doğan zararların tazmini istemiyle açılacak tazminat davası, adli yargıda açılmalıdır (bkz. Uyuşmazlık Mahkemesinin 8/7/2019 tarihli ve E.2019/440, K.2019/445; 25/11/2019 tarihli ve E.2019/423, K.2019/742 sayılı kararları). Başvurucu, tutulma koşulları nedeniyle uğradığını iddia ettiği zararları için tazminat davası açmadan bireysel başvuru yaptığı için hukuk sisteminde mevcut başvuru yolunu bireysel başvuru öncesinde tüketmemiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun Fiziksel Şiddete Maruz Kaldığı ve Söz Konusu Şiddet Hakkında Etkili Bir Soruşturma Yürütülmediğine Yönelik İddiası Yönünden

19. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

20. Olayın gerçekleşme koşullarının tespitine ve varsa sorumluların belirlenerek mümkünse cezalandırılmalarına engel olmadığı sürece Anayasa’nın 17. maddesi gereğince yürütülecek soruşturmalarda soruşturma makamlarının olayın gelişimine ve delillerin elde edilmesine ilişkin olarak mağdurun her türlü iddialarını ve taleplerini karşılama zorunluluğu bulunmamaktadır (Mehmet Bayram, B. No: 2013/5963, 13/4/2016, § 50).

21. Somut olayda başvurucu, yaklaşık on infaz koruma memurunun şiddetine maruz kaldığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca söz konusu şiddet sebebiyle hakkında adli muayene raporu düzenlenmesinin engellendiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, her ne kadar olay günü rapor alınmasının engellendiğini belirtmiş ise de olaydan sonra adli muayene raporu düzenlenmesi için herhangi bir başvuruda veya ilgililer hakkında suç duyurusunda

bulunmamıştır. Kaldı ki başvurucu hakkında 22/3/2021 tarihli adli muayene raporu tanzim edilmiştir. Başvurucu, suç duyurusunda bulunmak istediğine veya söz konusu girişiminin engellendiğine ilişkin şikâyetini ne Sulh Ceza Hâkimliğine yaptığı itirazda ne de bireysel başvuruda dile getirmiştir. Başvurucu; hakkında uygulanan disiplin cezalarına yönelik itirazlarında tutma koşullarının kötü oluşu ve kitap/yayınlara erişiminin olmaması sebebiyle durumu protesto ettiğini belirtmiş, buna karşın fiziksel şiddet gördüğüne ilişkin bir iddiada bulunmamış, açlık grevinin gerekçesi olarak belirttiği işkenceye ilişkin bir açıklama da yapmamıştır. Ayrıca başvurucunun anlatımları dikkate alındığında gördüğü şiddete yönelik bulguların uzun süre boyunca vücudunda teşhis edilebilmesi olanaklıdır ancak 22/3/2021 tarihli rapordaki bulguların başvurucunun iddialarıyla tutarlı olmadığı, şayet iddia edilen tarzda bir muameleye maruz kalsa idi bu muamelenin bıraktığı izlerin 22/3/2021 tarihinde de olağan olarak bulunması gerektiği belirtilmelidir. Dolayısıyla başvurucunun kötü muamele iddialarının herhangi bir delile dayanmaksızın savunulabilir olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

22. Kötü muameleye maruz kalındığına dair savunulabilir bir iddianın bulunmaması karşısında başvurucu tarafından dosyaya kazandırılması talep edilen bilgi ve belgelerin Savcılık tarafından temin edilmemesi ulaşılan sonucu değiştirecek nitelikte görülmemiştir.

23. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Ceza infaz kurumunda tutma koşullarının kötü olması sebebiyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi sebebiyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İnfaz koruma memurlarının fiziksel şiddetine maruz kalınması ve anılan şiddete yönelik etkili bir soruşturma yürütülmemesi sebebiyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHARREM ŞAHİN

B. No: 2021/53945 | Karar tarihi: 22.01.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/53945

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHARREM ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/53945

Karar Tarihi: 22/1/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucu : Muharrem ŞAHİN

Vekili : Nevzat KARAASLAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yapılmak istenen basın açıklamasına idarenin yasaklama kararı olduğu gerekçesiyle izin verilmemesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu vekili, nihai hükmü 19/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 19/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış; başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda da nihai kararın başvurucu vekili tarafından UYAP üzerinden

19/10/2021 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 19/11/2021 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 22/1/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.